

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

2013

2013

2013

2013

2013

2013

2013

2013

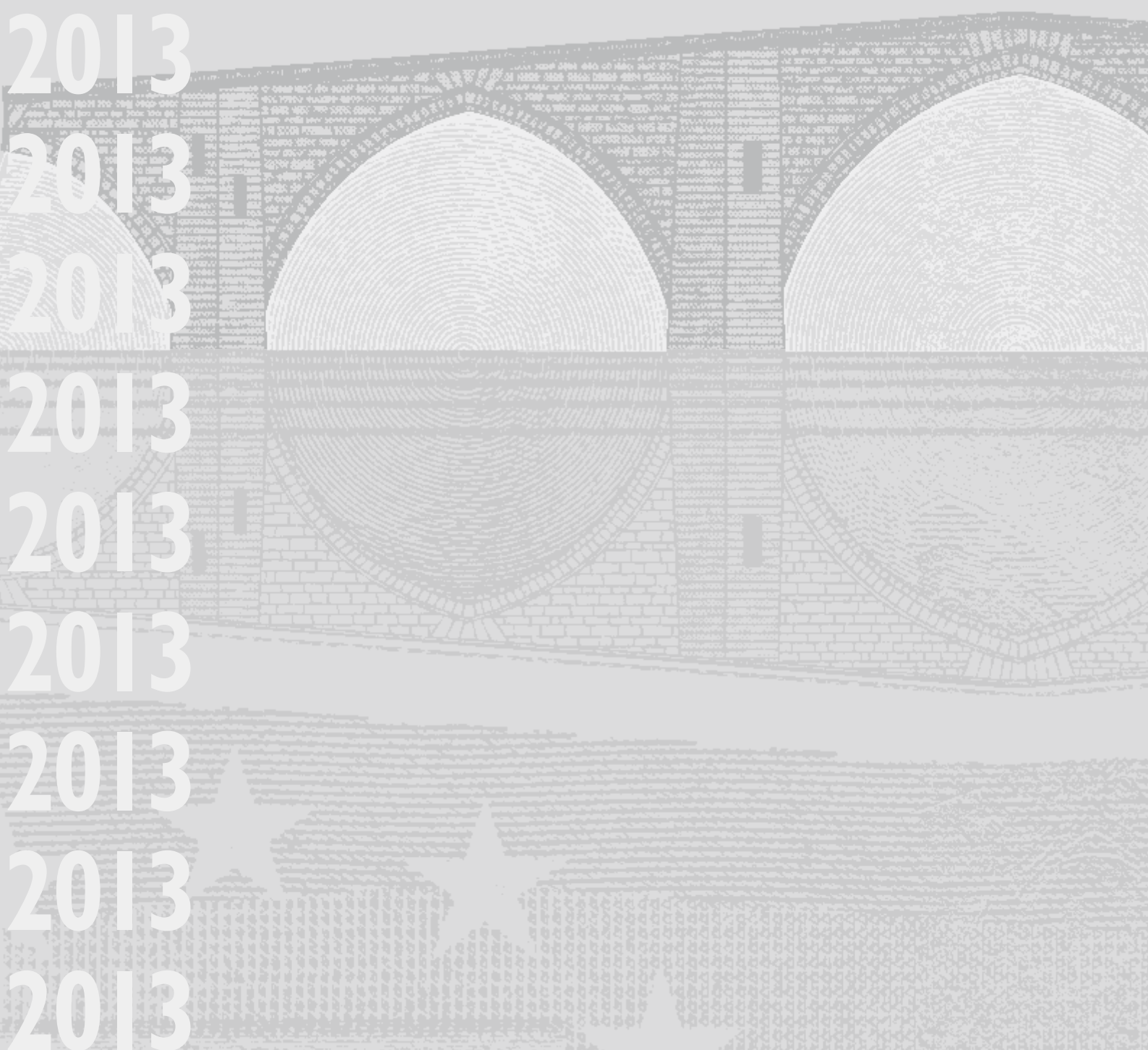
2013

2013

2013

2013

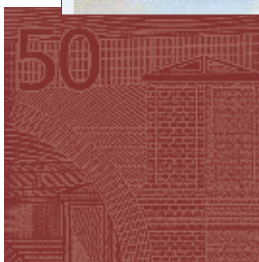
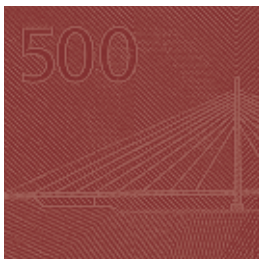
METŲ ATASKAITA
2013

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

METŲ ATASKAITA 2013

Visuose 2014 m.
ECB leidiniuose
naudojamas
20 eurų banknoto
motyvas.

© Europos Centrinis Bankas, 2014 m.

Adresas

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurtas prie Maino
Vokietija

Pašto adresas

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Telefonas

+49 69 13440

Internetas

<http://www.ecb.europa.eu>

Faksas

+49 69 1344 6000

Visos teisės saugomos.

*Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais
tikslais, jei nurodomas šaltinis.*

Nuotraukos:

*Andreas Böttcher
Robert Metsch*

*Šiame leidinyje paskutiniai statistikos duomenys
pateikti 2014 m. vasario 14 d.*

ISSN 1830-2971 (epub)

ISSN 1830-2971 (online)

ES katalogo numeris QB-AA-13-001-LT-E (epub)

ES katalogo numeris QB-AA-13-001-LT-N (online)

TURINYS

IŽANGINIS ŽODIS	7
I SKYRIUS	
EKONOMINĖ RAIDA IR PINIGŲ POLITIKA	13
I PINIGŲ POLITIKOS SPRENDIMAI	13
1 intarpas ECB ateities gairės	14
2 PINIGŲ APLINKOS, FINANSŲ IR EKONOMIKOS RAIDA	18
2.1 Pasaulio makroekonominė aplinka	18
2 intarpas Besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių kintančių finansinių sąlygų reikšmė euro zonai	20
2.2 Pinigų ir finansų raida	29
3 intarpas Eurosistemos balansų pokyčiai	35
2.3 Kainų ir sąnaudų raida	50
2.4 Produkcijos, paklausos ir darbo rinkos pokyčiai	54
4 intarpas Bankų paskolos ir atsigavimas euro zonoje	56
5 intarpas Euro zonos eksporto rinkos dalių raidos tendencijos	60
2.5 Fiskalinė raida	65
6 intarpas 2013 m. pokyčiai, įvykę euro zonos šalyse, kurioms taikoma ES ir TVF koregavimo programa arba kurios gauna finansinę paramą	66
7 intarpas Fiskalinio konsolidavimo pažanga. Tarptautinis palyginimas	69
3 EKONOMINĖ IR PINIGŲ APLINKOS RAIDA EURO ZONAI NEPRIKLAUSANČIOSE ES VALSTYBĖSE NARĖSE	74
2 SKYRIUS	
CENTRINIŲ BANKŲ OPERACIJOS IR VEIKLA	83
I PINIGŲ POLITIKOS PRIEMONĖS, UŽSIENIO VALIUTOS OPERACIJOS IR INVESTICINĖ VEIKLA	83
1.1 Pinigų politikos priemonės	83
1.2 Užsienio valiutos operacijos ir operacijos su kitais centriniais bankais	91
1.3 Investicinė veikla	92
1.4 Rizikos valdymo klausimai, susiję su investicijų portfeliais ir vertybiniais popieriais, laikomais pinigų politikos tikslais	93
2 MOKĖJIMO IR VERTYBINIŲ POPIERIŲ ATSISKAITYMO SISTEMOS	94
2.1 Sistema TARGET2	94
2.2 TARGET2-SECURITIES	96
2.3 Atsiskaitymo už tarpvalstybinį įkaitą tvarka	97
3 BANKNOTAI IR MONETOS	98
3.1 Banknotų ir monetų apyvarta	98
3.2 Banknotų padirbinėjimas ir padirbinėjimo prevencija	100
3.3 Banknotų gamyba ir išleidimas į apyvartą	101
4 STATISTIKA	102
4.1 Nauja ir išsamesnė euro zonos statistika	103
4.2 Kitos statistikos plėtojimas	103
5 EKONOMINIAI TYRIMAI	105
5.1 Tiriamoji veikla ir laimėjimai	106
5.2 Supažindinimas su tyrimų rezultatais: leidiniai ir konferencijos	107

6	KITOS UŽDUOTYS IR VEIKLA	108
6.1	Piniginio finansavimo ir privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimų laikymasis	108
6.2	Patariamąsios funkcijos	108
6.3	Skolinimosi ir skolinimo operacijų administravimas	114
6.4	Eurosistemos atsargų valdymo paslaugos	115
3	SKYRIUS	
	LATVIJOS PRISIJUNGIMAS PRIE EURO ZONOS	117
1	EKONOMINĖ IR PINIGŲ APLINKOS RAIDA LATVIJOJE	117
	8 intarpas Statistiniai euro zonos išsiplėtimo prisijungus Latvijai padariniai	120
2	TEISINIAI LATVIJAS BANKA INTEGRACIJOS Į EUROSISTEMĄ ASPEKTAI	121
3	LATVIJAS BANKA INTEGRACIJOS Į EUROSISTEMĄ VEIKLOS ASPEKTAI	122
4	GRYŪŲ PINIGŲ KEITIMAS LATVIJOJE	123
4	SKYRIUS	
	FINANSINIS STABILUMAS, UŽDAVINIAI, SUSIJĘ SU ESRV, IR FINANSINĖ INTEGRACIJA	127
1	FINANSINIS STABILUMAS	127
1.1.	Finansinio stabilumo stebėseną	127
1.2.	Susitarimai dėl finansinio stabilumo	129
1.3.	Bendro priežiūros mechanizmo kūrimo pažanga	130
2	UŽDAVINIAI, SUSIJĘ SU EUROPOS SISTEMINĖS RIZIKOS VALDYBOS VEIKLA	132
2.1.	Institucinė sistema	132
2.2.	Analitinė, statistinė, logistinė ir organizacinė pagalba ESRV	133
3	FINANSINIS REGULIAVIMAS IR PRIEŽIŪRA	135
3.1.	Bankai	135
3.2.	Vertybiniai popieriai	136
3.3.	Apskaita	137
4	FINANSINĖ INTEGRACIJA	137
5	MOKĖJIMO SISTEMŲ IR RINKOS INFRASTRUKTŪRŲ PRIEŽIŪRA	142
5.1.	Didelės vertės mokėjimo sistemų ir infrastruktūrų paslaugų teikėjai	143
5.2.	Mažmeninių mokėjimų sistemos ir mokėjimo priemonės	145
5.3.	Vertybinių popierių ir išvestinių finansinių priemonių tarpuskaitymas	146
5	SKYRIUS	
	EUROPOS KLAUSIMAI	149
1	POLITIKA IR INSTITUCINIAI KLAUSIMAI	149
2	ES PLĖTRA IR SANTYKIAI SU ŠALIMIS KANDIDATĖMIS BEI POTENCIALIOMIS ŠALIMIS KANDIDATĖMIS	152
6	SKYRIUS	
	TARPTAUTINIAI KLAUSIMAI	155
1	SVARBIAUSI TARPTAUTINĖS PINIGŲ IR FINANSŲ SISTEMOS POKYČIAI	155
2	BENDRADARBIAVIMAS SU NE ES ŠALIMIS	157

7 SKYRIUS	
IŠORĖS KOMUNIKACIJA IR ATSKAITOMYBĖ	161
1 ATSKAITOMYBĖ IR KOMUNIKACIJOS POLITIKA	161
2 ATSKAITOMYBĖ EUROPOS PARLAMENTUI	162
3 KOMUNIKACIJOS VEIKLA	163
8 SKYRIUS	
INSTITUCINĖ STRUKTŪRA IR ORGANIZACIJA	167
1 SPRENDIMUS PRIIMANTYS ORGANAI IR BENDRASIS ECB VALDYMAS	167
1.1. Eurosistema ir Europos centrinių bankų sistema	167
1.2. Valdančioji taryba	168
1.3. Vykdomoji valdyba	171
1.4. Bendroji taryba	173
1.5. Eurosistemos ir ECBS komitetai, Biudžeto komitetas, Žmogiškųjų išteklių konferencija ir Eurosistemos IT stebėjimo komitetas	175
1.6. Bendrasis valdymas	176
2 ORGANIZACINĖ RAIDA	181
2.1. Žmogiškųjų išteklių valdymas	181
2.2. Darbuotojų santykiai ir socialinis dialogas	183
2.3. ECBS socialinis dialogas	183
2.4. Eurosistemos viešųjų pirkimų koordinavimo tarnyba	183
2.5. Naujos ECB patalpos	184
2.6. Aplinkosaugos klausimai	185
2.7. Informacinių technologijų paslaugų valdymas	185
ECB METINĖS FINANSINĖS ATASKAITOS	
2013 m. gruodžio 31 d. pasibaigusių metų vadovybės ataskaita	187
2013 m. gruodžio 31 d. balansas	196
2013 m. gruodžio 31 d. pasibaigusių metų pelno (nuostolio) ataskaita	198
Apskaitos politika	199
Pastabos dėl balanso	207
Pastabos dėl pelno (nuostolio) ataskaitos	225
Nepriklausomo auditoriaus išvada	230
Pastaba dėl pelno (nuostolio) paskirstymo	232
Eurosistemos konsoliduotas balansas 2013 m. gruodžio 31 d.	234
PRIEDAI	
1 ECB PRIIMTI TEISINIAI DOKUMENTAI	237
2 EUROSISTEMOS PINIGŲ POLITIKOS PRIEMONIŲ CHRONOLOGIJA	248
3 ECB KOMUNIKACIJOS, SUSIJUSIOS SU LIKVIDUMO TEIKIMU, APŽVALGA	249
4 ECB RENGiami LEIDINIAI	252
5 ŽODYNAS	253

SANTRUMPOS

ŠALYS

BE	Belgija
BG	Bulgarija
CZ	Čekija
DK	Danija
DE	Vokietija
EE	Estija
IE	Airija
GR	Graikija
ES	Ispanija
FR	Prancūzija
HR	Kroatija
IT	Italija
CY	Kipras
LV	Latvija
LT	Lietuva
LU	Liuksemburgas
HU	Vengrija
MT	Malta
NL	Nyderlandai
AT	Austrija
PL	Lenkija
PT	Portugalija
RO	Rumunija
SI	Slovėnija
SK	Slovakija
FI	Suomija
SE	Švedija
UK	Jungtinė Karalystė
JP	Japonija
US	Jungtinės Amerikos Valstijos

KITOS

BPM	bendras priežiūros mechanizmas
BVP	bendrasis vidaus produktas
EBI	Europos bankininkystės institucija
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
ECB	Europos Centrinis Bankas
ECBS	Europos centrinių bankų sistema
EDPPI	Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija
EEE	Europos ekonominė erdvė
EPS	ekonominė ir pinigų sąjunga
ES	Europos Sąjunga
ESRV	Europos sisteminės rizikos valdyba
ESS95	Europos sąskaitų sistema 1995
EUR	euro valiuta
EVPRI	Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija
GKI	gamintojų kainų indeksas
NCB	nacionalinis centrinis bankas
PFĮ	pinigų finansų įstaiga
SVKI	suderintas vartotojų kainų indeksas
TAB	Tarptautinių atsiskaitymų bankas
TDO	Tarptautinė darbo organizacija
TVF	Tarptautinis valiutos fondas
VKI	vartotojų kainų indeksas

Remiantis Bendrijos praktika, ES valstybės narės šioje ataskaitoje išvardytos abėcėlės tvarka pagal šalių pavadinimus nacionalinėmis kalbomis.

Jeigu nenurodyta kitaip, visos nuorodos šioje ataskaitoje į Sutarties straipsnių numerius rodo numeraciją, galiojančią nuo 2009 m. gruodžio 1 d., kai įsigaliojo Lisabonos sutartis.

ĮŽANGINIS ŽODIS

2013 m. pinigų politika ir toliau buvo vykdoma sudėtingomis sąlygomis, vis dar esant – nors ir mažesniu mastu – euro zonos finansų sektoriaus susiskaidymui. Tebevyraujant silpnai ekonomikai ir vangiai pinigų kaitai, bazinių kainų spaudimas dar labiau sumažėjo. Tačiau vidutinės trukmės ir ilgalaikiai infliacijos lūkesčiai ir toliau visiškai atitiko Valdančiosios tarybos tikslą vidutiniu laikotarpiu palaikyti mažesnę kaip 2 %, tačiau artimą šiam lygiui infliaciją, taip patvirtindami ECB pinigų politikos strategijos patikimumą.

Pamažu atsigaunant vidaus paklausai, prie kurios didėjimo prisidėjo palanki pinigų politikos pozicija ir gerėjančios ekonomikos bei finansų rinkų nuotaikos, ir didėjant užsienio paklausai, 2013 m. euro zonos ekonomika pakilo iš nuosmukio. Tačiau dėl viešajame ir privačiajame sektoriuose tebevykstančio balansų koregavimo proceso ir didelio nedarbo ekonominis aktyvumas buvo menkas. 2013 m. pastebimai sumažėjo infliacija. Tam didžiausią įtaką turėjo mažiau kilusios energijos bei

maisto kainos ir silpnėjęs bazinių kainų spaudimas. 2013 m. vidutinė metinė infliacija buvo 1,4 % (2012 m. – 2,5 %). Bendras pinigų augimo tempas tebebuvo lėtas, o paskolų augimas ir toliau mažėjo. Tai labiausiai lėmė maža kredito paklausa, tačiau prisidėjo ir kiti neigiami veiksniai, lemiantys kredito pasiūlą. Atsižvelgdama į prognozes, kad mažesnė infliacija bus būdinga ir vidutiniam laikotarpiui, gegužės mėn. Valdančioji taryba sumažino pagrindines ECB palūkanų normas, o lapkričio mėn. padarė tai dar kartą, pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų normą sumažindama iki 0,25 %.

2013 m. pirmąjį pusmetį euro zonos pinigų rinkos palūkanų normos buvo labai nestabilios. Baigiantis 2013 m. pirmajam pusmečiui, pinigų rinkos palūkanų normos, ypač taikytinos ilgesniems terminams, gerokai išaugo dėl pasikeitusių lūkesčių, susijusių su būsima pinigų politika, ir ne euro zonoje įvykusių pokyčių poveikio išplitimo. Siekdama rinkos lūkesčius dėl palūkanų normų dar glaudžiau susieti su politikos kryptimi, grindžiama kainų stabilumo vidutiniu laikotarpiu perspektyvomis, liepos mėn. Valdančioji taryba pateikė ateities gaires ir pareiškė mananti, kad pagrindinės ECB palūkanų normos ilgesnį laiką bus dabartinio dydžio arba mažesnės. Kitais mėnesiais šis pareiškimas pasitvirtino, ypač atsižvelgiant į lapkričio mėn. atliktą palūkanų normų sumažinimą. Lapkričio mėn. Valdančioji taryba nusprendė, kad Eurosistema ir toliau – bent iki 2015 m. vidurio – užtikrins likvidumą bankams, taikydama fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą paskirstant visą sumą.

Dėl tolesnio finansinio konsolidavimo, makroekonominių disbalansų mažėjimo (ypač silpnesnėse euro zonos šalyse), geresnio EPS valdymo ir pažangos kuriant bankų sąjungą mažėjo valstybių skolos krizė, todėl 2013 m. pagerėjo finansavimo sąlygos. Tačiau tarpvalstybinis finansų sektoriaus susiskaidymas, ypač kreditavimo rinkose, neišnyko. Siekiant užtikrinti, kad sprendimai dėl pinigų politikos būtų tinkamai perkelti į euro zonos šalių realiąją ekonomiką, būtina, kad euro zonos

kreditavimo rinkų susiskaidymas dar labiau sumažėtų, o bankų atsparumas prireikus būtų padidintas. Prie šio pasitikėjimo stiprinimo didinimo proceso prisidės išsamus bankų balansų vertinimas, kurį ECB atliks prieš perimdamas jam paskirtą priežiūros funkciją pagal bendrą priežiūros mechanizmą. Tolesni ryžtingi vyriausybės veiksmai kuriant bankų sąjungą padės atkurti pasitikėjimą finansų sistema.

2013 m. euro zonos šalys dar labiau pažengė vykdydamos fiskalinę konsolidavimą. Tikimasi, kad vidutinis valdžios sektoriaus deficitas sumažėjo iki maždaug 3 % BVP (2012 m. – 3,7 %). 2013 m. gegužės mėn. įsigaliojus vadinamiesiems dviejų dokumentų rinkinio reglamentams, dar labiau sustiprinta euro zonos valdymo sistema. Dabar reikalaujama, kad kiekvieną rudenį euro zonos šalių vyriausybės Europos Komisijai pateiktų biudžeto planų projektus jų atitiktis ES fiskalinėms taisyklėms patikrai. Šiuo įpareigojimu gerokai padidinamas skaidrumas, o Europos priežiūros kalendorius labiau suderinamas su nacionalinėmis biudžeto procedūromis. Spalio mėn. peržiūrėdama pateiktus biudžeto planų projektus, Komisija nustatė, kad daugelis planų bent iš esmės atitinka fiskalines taisykles. Vis dėlto ji nustatė, kad yra rizika, jog kai kurios šalys gali nesilaikyti reikalavimų, todėl atitinkamas valdžios institucijas paragino imtis papildomų priemonių visiškai atitiktčiai užtikrinti.

Ateityje bus svarbu užtikrinti jau įdėtų pastangų tvarumą, užtikrinant fiskalinę konsolidavimą vidutiniu laikotarpiu, iš dalies dėl to, kad tebėra dideli valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykiai. Fiskalinės strategijos turėtų atitikti fiskalinį susitarimą. Jomis turėtų būti užtikrintas ekonomikos augimą skatinantis konsolidavimas gerinant viešųjų paslaugų kokybę ir veiksmingumą bei sumažinant iškraipomąjį apmokestinimo poveikį. Be to, vyriausybės privalo toliau vykdyti produktų ir darbo rinkų reformas, kad pagerintų konkurencingumą, padidintų potencialų ekonomikos augimą, sukurtų darbo vietas ir padidintų euro zonos prisitaikymo galimybes.

Padidėjus investuotojų pasitikėjimui ir pagerėjus euro zonos bankų ir valstybių finansavimo sąlygoms, 2013 m. toliau mažėjo įtampa rinkose. Visų pirma, įvairioms Eurosistemos pinigų politikos sandorių šalims iš dalies arba visiškai grąžinus sumas, kurias jos buvo pasiskolinusios per 3 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas (ITRO), įvykdytas 2011 m. pabaigoje ir 2012 m. pradžioje, sumažėjo bankų sistemos likvidumo perteklius. 2013 m. sausio mėn. bankams pirmą kartą suteikta išankstinio grąžinimo galimybė, ir jie per metus šia galimybe plačiai naudojosi. Šis išankstinis grąžinimas rodo, kad pasikeitė bankų sistemos paklausa likvidumo atsargoms, kurios 2013 m. pabaigoje vėl tapo tokio lygio, koks paskutinį kartą buvo 2011 m. rudenį, prieš paskirstant pirmąją 3 m. ITRO. Dėl išpirkimo ir dėl to, kad nebuvo atlikta papildomų pirkimų, per metus sumažėjo pinigų politikos tikslais laikomos Eurosistemos vertybinių popierių atsargos. Be to, 2013 m. Valdančioji taryba priėmė įvairių sprendimų, susijusių su įkaitu, tinkamu naudoti atliekant pinigų politikos operacijas. Visų pirma, buvo pakoreguoti tinkamumo kriterijai ir dar labiau sustiprinta rizikos kontrolės sistema.

Kalbant apie finansinio stabilumo pokyčius sudėtingoje, tačiau gerėjančioje makroekonominėje aplinkoje, pažymėtina, kad 2013 m. įtampa euro zonos finansų sektoriuje vėlgi buvo gana nedidelė. Reglamentavimo srityje padaryta pažanga padėjo bankų sektoriuje sukurti didesnes kapitalo bei likvidumo atsargas ir taip padidinti bankų sistemos gebėjimą atlaikyti sukrėtimus ir susilpninti neigiamą grįžtamąjį ryšį tarp bankų ir valstybių.

Per 2013 m. pirmus tris ketvirčius didžiųjų bankų grupių finansiniai rezultatai nepagerėjo dėl lėto pajamų augimo ir vis dar padidintų atidėjinių paskolų nuostoliams padengti; atrodo, kad šie veiksniai buvo glaudžiai susiję su ekonomikos ciklu ir buvo labai svarbūs šalių, kuriose susidarė

nepalankios sąlygos, bankams. Nepaisant gana mažo pelningumo, euro zonos bankai ir toliau nuolat stiprino savo kapitalo pozicijas. Euro zonos bankams tai pavyko pasiekti derinant kapitalo didinimą ir pagal riziką vertinamo turto mažinimą. Šių dviejų veiksnių įtaka įvairiose bankų grupėse labai skiriasi.

Pagerėjo sąlygos bankų finansavimo rinkose, tačiau susiskaidymas neišnyko. Euro zonos bankų išleistas didesnio prioriteto neužtikrintųjų ir padengtų obligacijų kiekis buvo mažesnis nei 2012 m., nors vidutinės bankų finansavimo išlaidos pagal visas pagrindines skolos priemones spalio pradžioje ir pasiekė žemiausią lygį per daugiau nei trejus metus. Bankų finansavimo padėčiai teigiamą įtaką darė tai, kad daugelyje šalių toliau didėjo indėliai ir šiek tiek mažėjo susiskaidymas, kuris anksčiau darė neigiamą įtaką kai kurių šalių, kuriose susidarė nepalanki padėtis, indėliams. Be to, šalių, kuriose susidarė labai nepalanki padėtis, bankai ir toliau mažino savo priklausomybę nuo centrinio banko finansavimo.

Nepaisant šių laimėjimų, būtina toliau dėti pastangas, kad valstybių, kuriose susidarė nepalanki padėtis, lygmeniu būtų pašalintos rizikos, susijusios su kitomis neigiamomis sąveikomis, skirtingomis ekonomikos augimo perspektyvomis ir bankų pažeidžiamumu. Tolesnė bankų sąjungos kūrimo pažanga labai padės įveikti šias kliūtis.

Reglamentu ir Direktyva dėl kapitalo poreikio (CRR/CRD IV) ES įgyvendinus naujus tarptautinius Bazelio bankų priežiūros komiteto kapitalo ir likvidumo standartus (Bazelis III), 2013 m. padaryta didelė pažanga didinant ES finansų sistemos atsparumą. Nuo 2014 m. sausio 1 d. šio reglamento nuostatos tiesiogiai taikomos visose valstybėse narėse. Jos sudaro visai ES bendrą finansų sektoriaus reguliavimo ir priežiūros taisyklių sąvadą, užtikrinantį vienodą bendrojoje rinkoje finansines paslaugas teikiančių institucijų reglamentavimą ir didinantį Europos finansinę integraciją. Bendras priežiūros mechanizmas (BPM) taip pat bus grindžiamas šiuo bendru taisyklių sąvadu, todėl euro zonoje ir kitose valstybėse narėse, kurios prisijungs prie BPM, bus užtikrintas darnus šių taisyklių taikymas. BPM pradės veikti 2014 m. lapkričio mėn.

Kitas bankų sąjungos kūrimo etapas bus bendro pertvarkymo mechanizmo sukūrimas. 2013 m. liepos mėn. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl teisės akto, kuriame numatoma visoms ES valstybėms narėms, kurios yra bankų sąjungos narės, bendra Europos institucija ir bendras bankų pertvarkymo fondas. Numatoma, kad šis reglamentas įsigalios 2014 m. viduryje, o bendras pertvarkymo mechanizmas visu pajėgumu pradės veikti 2015 m.

BPM ir bendras pertvarkymo mechanizmas padės nutraukti bankų ir valstybių sąitus susijusiose valstybėse narėse ir pasukti dabartinį finansų rinkų skaidymosi procesą priešinga linkme.

Kad bendras pertvarkymo mechanizmas būtų veiksmingas, būtina turėti išsamų vykdomųjų priemonių ir įgaliojimų rinkinį. Tai numatyta Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvoje (BGPD), dėl kurios 2013 m. gruodžio 12 d. pasiektas Europos Parlamento, ES valstybių narių ir Europos Komisijos tarpusavio susitarimas. Numatoma, kad BGPD įsigalios 2015 m., o ne vėliau kaip 2016 m. sausio 1 d. bus pradėta taikyti gelbėjimo privačiomis lėšomis priemonė.

2013 m. Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV) – už ES finansų sistemos makroprudencinę priežiūrą atsakingas organas – skyrė daug išteklių tolesniam makroprudencinės politikos pagrindų kūrimui. Pirmiausia šiuo tikslu 2013 m. balandžio 4 d. paskelbta ESRV rekomendacija dėl makroprudencinės politikos tarpinių tikslų ir priemonių. Įsigaliojus ES bankų sektoriui skirtam teisės aktų rinkiniui CRR/CRD IV, ESRV ėmėsi įgyvendinti įvairias parengiamąsias ir

įgyvendinimo priemonės, kurios buvo vykdomos bendradarbiaujant su ESRV nariais. 2013 m. liepos mėn. ESRV išleido savo rekomendacijų įgyvendinimo vadovą, kuris pirmiausia buvo panaudotas ESRV rekomendacijos dėl skolinimo užsienio valiutomis įgyvendinimui įvertinti. Vertinimo rezultatai parodė, kad valstybės narės tinkamai laikėsi rekomendacijos. Be to, dabar atliekama Europos finansų priežiūros sistemos (jai priklauso ir ESRV) peržiūra.

Mokėjimo sistemų ir finansų rinkų infrastruktūrų srityje ECB ir toliau rėmė pagrindines politikos ir reglamentavimo iniciatyvas, kuriomis buvo siekiama didinti rinkos infrastruktūras, įskaitant ES lygmens teisėkūros iniciatyvas. ECB taip pat prisidėjo prie Mokėjimo ir atsiskaitymo sistemų komiteto bei Tarptautinės vertybinių popierių komisijų organizacijos darbo, ypač kiek tai susiję su finansų rinkos infrastruktūrų principais ir šių infrastruktūrų pertvarkymu bei atkūrimu, taip pat prie darbo ne biržos išvestinių finansinių priemonių rinkos infrastruktūrų srityje. Be to, mažmeninių mokėjimų priežiūros srityje Eurosystema apibrėžė priežiūros lūkesčius dėl mažmeninių mokėjimų sistemų tarpusavio sąsajų, o Mažmeninių mokėjimų saugumo forumas nustatė mokėjimų internetu saugumo reikalavimus.

ECB taip pat toliau kūrė integruotą Europos mažmeninių mokėjimų rinką. Didelė tiesioginių debeto ir kredito pervedimų eurais dalis jau atitinka SEPA reikalavimus. 2013 m. baigtas svarbus sistemos TARGET2-Securities (T2S) projekto etapas – baigta kurti T2S programinė įranga. Dabar vyksta bandymų etapas, kuriuo siekiama užtikrinti, kad T2S platforma pradėtų veikti, kaip planuota – 2015 m. birželio mėn. Taip pat susitarta dėl centrinių vertybinių popierių depozitoriumų (CVPD) ir jų naudotojų perėjimo prie T2S. Šis perėjimas bus vykdomas keturiais etapais ir truks nuo 2015 m. birželio mėn. iki 2017 m. vasario mėn. Dar dviem CVPD pasirašius pamatinį susitarimą dėl T2SA, bendras T2S sistemoje dalyvaujančių CVPD skaičius išaugo iki 24. Nuolatinis T2S bendruomenės gausėjimas rodo, kad T2S darys didelę įtaką Europos poprekybinei infrastruktūrai.

Kalbant apie organizacinius klausimus, pažymėtina, kad 2013 m. pabaigoje visą darbo dieną pagal neterminuotą darbo sutartį dirbančių ECB darbuotojų skaičius buvo 1 907 (2012 m. pabaigoje – 1 450,5). Šiam padidėjimui didžiausią įtaką turėjo 2013 m. patvirtinti etatai kuriamam BPM. Vadovaujantis ECB judumo politika, 2013 m. 308 darbuotojai perėjo į kitas pareigas, 12 darbuotojų stažavosi kitose organizacijose, kad įgytų darbo išorėje patirties, o 62 buvo suteikta galimybė paimti nemokamų atostogų mokytis, dirbti kitose organizacijose arba dėl asmeninių priežasčių. 2013 m. ECB žmogiškųjų išteklių strategija buvo orientuota į organizacinę kultūrą, lygias lyčių galimybes, darbuotojų priėmimą, profesinį ugdymą ir darbo sąlygas. Vienas iš pagrindinių žmogiškųjų išteklių politikos pokyčių buvo lyčių lygių galimybių veiksmų plano įgyvendinimas siekiant vidutiniu laikotarpiu dvigubai padidinti ECB aukštas pozicijas užimančių moterų skaičių.

2013 m. priartėjo naujų ECB patalpų statybos pabaiga. Kovo mėn. dvigubas biurų bokšto pastatas pasiekė galutinį 185 m aukštį. Iki metų pabaigos gerokai pažengta atliekant standartinių biuro grindų techninės infrastruktūros ir įrengimo darbus. Sukonstruotas įėjimo pastatas – tai bus pagrindinis įėjimas į ECB. Baigtas renovuoti *Grossmarkthalle* stogas, vyko vakarinio flygelio atstatymo darbai. Planuojama, kad ECB darbuotojai persikels 2014 m. antrąjį pusmetį.

Kalbant apie finansines ataskaitas, pažymėtina, kad 2013 m. ECB uždirbo 1 440,2 mln. eurų grynąjį pajamų (2012 m. – 2 161 mln. eurų¹). Valdančioji taryba nusprendė pagal 2013 m. gruodžio 31 d. būklę pervesti 0,4 mln. eurų į atidėjinius užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms, padidindama atidėjinius iki didžiausios leidžiamos sumos (7 529,7 mln.

1 Perskaiciuota atsižvelgiant į apskaitos politikos pasikeitimą.

eurų), lygios euro zonos nacionalinių centrinių bankų iki tos dienos apmokėto ECB kapitalo sumai. Šių atidėjinių dydis peržiūrimas kiekvienais metais. 2013 m. ECB grynasis pelnas po pervedimo į atidėjinius sudarė 1 439,8 mln. eurų. Kita dalis – 1 430,3 mln. eurų – paskirstyta euro zonos nacionaliniams centriniams bankams proporcingai jų apmokėtai daliai ECB pasirašytame kapitale.

Frankfurtas prie Maino, 2014 m. kovo mėn.

Mario Draghi

2013 m. padaryta akivaizdi pažanga statant naująjį ECB pastatą. Pavasarį baigti visų naujųjų pastato elementų konstrukciniai darbai, o metų pabaigoje visiškai atkurtas betoninis pastato *Grossmarkthalle* stogo dangos karkasas. Didelės turgavietės interjeras taip pat įgavo puošnumo.

I SKYRIUS

EKONOMINĖ RAIDA IR PINIGŲ POLITIKA

I PINIGŲ POLITIKOS SPRENDIMAI

PINIGŲ POLITIKOS APLINKA PAGERĖJO, BET VIS DAR BUVO KUPINA IŠŠŪKIŲ

Nors ūkio pasitikėjimas sustiprėjo, o finansų rinkos nuotaikos ir finansavimo sąlygos pagerėjo, aplinka, kurioje Euro sistema 2013 m. įgyvendino savo pinigų politiką, tebebuvo kupina iššūkių. ECB imantis nestandartinių pinigų politikos priemonių, kai kurioms euro zonos šalims stengiantis įgyvendinti reformas ir sėkmingai siekiant sustiprinti euro zonos ekonomikos valdymo sistemą, finansų rinkų įtampos lygis nuo 2012 m. vasaros mažėjo. Euro zonos bankų, įskaitant šalių, kuriose vyravo įtampa, finansų įstaigas, finansavimo suvaržymai 2013 m. toliau mažėjo. Tačiau finansų rinkos vis dar buvo labai susiskaidžiusios pagal atskiras šalis. Apskritai, nors finansų rinkų susiskaidymas 2013 m. toliau mažėjo, jis tebebuvo didelis ir dėl to namų ūkių ir įmonių finansavimo sąlygos euro zonos šalyse buvo labai nevienodos.

Toliau vykstantis balanso koregavimo finansų ir ne finansų sektoriuose procesas kartu su dideliu nedarbu ir besitęsiančiu fiskaliniu konsolidavimu euro zonos ūkio aktyvumą slopino ir 2013 m. Tačiau mažėjanti įtampa finansų rinkose, stiprėjantis ūkio pasitikėjimas ir užsienio paklausos padidėjimas sudarė sąlygas antrąjį ketvirtį, t. y. po šešių mažėjimo ketvirčių, produkciją stabilizuoti. Šis antrąjį pusmetį laipsniškai išibėgėjęs atsigavimas apėmė ir vidaus paklausą. Vis dėlto per visus metus realusis BVP sumažėjo 0,4 %.

Vidutinė metinė infliacija pagal SVKI 2013 m. buvo 1,4 % (per metus infliacijos lygis pastebimai sumažėjo – nuo 2,2 % 2012 m. gruodžio mėn. iki 0,8 % 2013 m. gruodžio mėn.), o 2012 m. metinis vidurkis buvo 2,5 %. Infliacija euro zonoje buvo nedidelė daugiausia dėl gerokai sulėtėjusio energijos ir maisto kainų kilimo. Nedidelio ūkio aktyvumo sąlygomis infliacijos perspektyvų prognozės iki metų pabaigos taip pat buvo sumažintos. O vidutinės trukmės ir ilgalaikiai infliacijos lūkesčiai ir toliau visiškai atitiko Valdančiosios tarybos tikslą vidutiniu laikotarpiu palaikyti mažesnę kaip 2 %, tačiau artimą šiam lygiui infliaciją.

Pinigų, o visų pirma kredito raida ir 2013 m. buvo lėta. P3 augimas 2013 m. apskritai sulėtėjo – nuo vidutiniškai 3,1 % (2012 m.) iki 2,4 %. Paskolų privačiam sektoriui suma 2013 m. vėl sumažėjo, visų pirma dėl paskolų ne finansų bendrovėms grynojo grąžinimo. Lėta paskolų raida dideliu mastu buvo susijusi su prasta ekonomine padėtimi ir ekonomikos perspektyvomis, padidėjusiu rizikos vengimu ir vis dar vykstančiu namų ūkių ir įmonių balanso koregavimu. Visa tai toliau darė įtaką kredito paklausai. Be to, tam tikrose euro zonos šalyse spaudimas bankams toliau mažinti finansinį išiskolinimą tebebuvo didelis. Nors nuo 2012 m. vasaros bankų finansavimo padėtis gerokai pagerėjo, o ūkio pasitikėjimas sustiprėjo, kapitalo suvaržymai, finansų rinkų susiskaidymas ir rizikos suvokimas toliau mažino kredito pasiūlą.

NUSILPUS INFLIACINIAM SPAUDIMUI, PAGRINDINĖS ECB PALŪKANŲ NORMOS SUMAŽINTOS DAR DU KARTUS

Siekdama nedidelio pagrindinių kainų spaudimo sąlygomis užtikrinti kainų stabilumą vidutiniu laikotarpiu ir paremti laipsnišką ekonomikos atsigavimą, 2013 m. Valdančioji taryba du kartus sumažino pagrindines ECB palūkanų normas. Gegužės mėn. pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų normą ji sumažino 25 baziniais punktais, o palūkanų normą už naudojimąsi ribinio skolinimosi galimybe – 50 bazinių punktų. Lapkričio mėn., atsižvelgusi į apskritai mažos infliacijos perspektyvas, taip pat ir vidutiniu laikotarpiu, Valdančioji taryba ir pagrindinių refinansavimo

operacijų palūkanų normą, ir palūkanų normą už naudojimąsi ribinio skolinimosi galimybe sumažino dar po 25 bazinius punktus. Iki metų pabaigos pinigų politikos palūkanų normos nebuvo keičiamos ir buvo istoriškai žemo lygio: pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma buvo 0,25 %, palūkanų norma už naudojimąsi indėlių galimybe – 0,00 %, o palūkanų norma už naudojimąsi ribinio skolinimosi galimybe – 0,75 % (žr. 1 pav.). Atsižvelgusi į savo lūkesčius, jog nedidelės infliacijos laikotarpis gali užsitęsti, bet vėliau infliacija po truputį didės, kol taps mažesnė kaip 2 %, bet jam artimo lygio, Valdančioji taryba patvirtino, kad skatinamoji ECB pinigų politika bus įgyvendinama tol, kol reikės.

Siekdama rinkos lūkesčius dėl būsimų pinigų politikos palūkanų normų dar glaudžiau susieti su politikos kryptimi, grindžiama kainų stabilumo vidutiniu laikotarpiu perspektyvų vertinimu, 2013 m. liepos mėn. Valdančioji taryba nusprendė pateikti ateities gaires ir pareiškė mananti, kad pagrindinės ECB palūkanų normos ilgesnį laiką bus dabartinio dydžio ar net mažesnės (žr. 1 intarpą). Kitais mėnesiais ji patvirtino šią poziciją. Esant iš esmės silpnai ekonomikai ir vangiai pinigų kaitai, Valdančiosios tarybos lūkesčiai ir toliau buvo grindžiami apskritai mažos infliacijos perspektyvomis, taip pat ir vidutiniu laikotarpiu.

1 pav. ECB palūkanų normos ir vienos nakties palūkanų norma

(metinės palūkanų normos, procentais; dienos duomenys)

Šaltiniai: ECB ir Thomson Reuters.

1 intarpas

ECB ATEITIES GAIRĖS

2013 m. liepos 4 d. ECB valdančioji taryba paskelbė mananti, kad pagrindinės ECB palūkanų normos dar gana ilgą laiką bus dabartinio ar mažesnio dydžio. Šie Valdančiosios tarybos lūkesčiai buvo pagrįsti apskritai mažos infliacijos perspektyvomis, taip pat ir vidutiniu laikotarpiu, nes ekonomika iš esmės buvo silpna, o pinigų kaita – vangė. Šiuo pranešimu buvo pateiktos tam tikros ateities gairės dėl Valdančiosios tarybos pinigų politikos krypties, kuri priklauso nuo to, kaip vertinama rizika kainų stabilumui. Liepos mėn. pirmą kartą paskelbtos ateities gairės antrąjį pusmetį buvo ne kartą patvirtintos nekeičiant jų pradinės formuluotės. Visų pirma ateities gairės buvo pakartotinai patvirtintos 2013 m. lapkričio 7 d. priėmus pinigų politikos sprendimus, kurie buvo patvirtinti laikantis šios formuluotės ir visiškai su ja suderinti. Šiame interpe apžvelgiami ateities gairių tikslai, jų modelis ir poveikis rinkai.

Tikslai

Priimti sprendimą pateikti ateities gaires Valdančiąją tarybą paskatino poreikis rinkos lūkesčius dėl būsimos pagrindinių ECB palūkanų normų raidos labiau suderinti su Valdančiosios tarybos

sąlygine politikos kryptimi. Prieš liepos 4 d., kai Valdančioji taryba priėmė šį sprendimą, euro zonos pinigų rinkos palūkanų normos kurį laiką nuolat didėjo ir tapo nestabilesnės. Dėl šios rinkos tendencijos skatinamasis poveikis, kuris anksčiau buvo užtikrintas taikant politikos priemones, buvo veiksmingai sumažintas. Be to, padidėjus pinigų rinkos palūkanų normų svyravimams, lūkesčiai dėl faktinės pinigų politikos pozicijos tapo pernelyg jautrūs sukrėtimams, kurie nebuvo susiję su pagrindinėmis euro zonos ekonomikos ir pinigų politikos sąlygomis. Be kintančių rinkos lūkesčių dėl būsimų pinigų politikos sprendimų ir numatomos būsimos likvidumo pertekliaus raidos pokyčių, pinigų rinkos palūkanų normų didėjimą tuo metu labiausiai skatino ne euro zonoje atsirandančių pokyčių šalutinis poveikis. Tokiomis aplinkybėmis tiksliau informuojant apie Valdančiosios tarybos pinigų politikos kryptį siekta padėti užtikrinti stabilesnes pinigų rinkos sąlygas ir rinkos lūkesčius dėl būsimų pinigų politikos palūkanų normų glaudžiau susieti su politikos kryptimi, grindžiama tuo, kaip Valdančioji taryba vertina kainų stabilumo vidutiniu laikotarpiu perspektyvas.

Modelis

Valdančiosios tarybos ateities gairės, kurios visiškai atitinka ECB įgaliojimus ir jo pinigų politikos strategiją, parengtos remiantis trimis pagrindiniais elementais.

Pirma, Valdančiosios tarybos numatoma pagrindinių ECB palūkanų normų raida pagrįsta vidutinės trukmės infliacijos perspektyvomis ir tai atitinka pagrindinį ECB tikslą palaikyti kainų stabilumą. Antra, Valdančiosios tarybos nurodyto gana ilgo laikotarpio riba yra lanksti – jos galutinė data iš anksto nenurodyta, tačiau ji priklauso nuo to, kaip Valdančioji taryba vertina lemiamą poveikį kainų stabilumo perspektyvoms darančią ekonominę ir pinigų aplinkos raidą. Trečia, pagrindinės sąlygos, kuriomis pagrįsti lūkesčiai dėl pagrindinių ECB palūkanų normų, rodo ECB požiūrį į tai, kaip turi būti sisteminama, vertinama ir kryžmiškai tikrinama informacija, kuri yra svarbi vertinant riziką kainų stabilumui. Visų pirma taikant šį požiūrį atliekama ekonominės ir pinigų aplinkos raidos analizė, kuri leidžia patikimai įvertinti vidutinės trukmės kainų stabilumo perspektyvas.

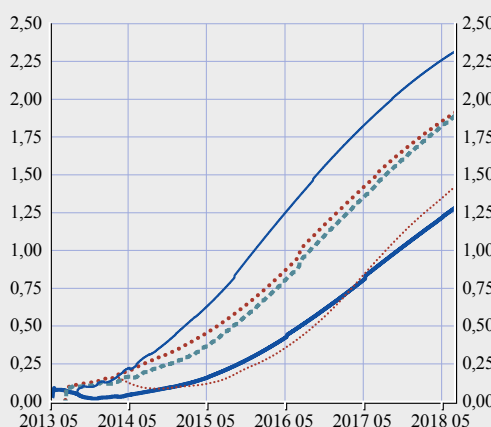
Pateikti ateities gaires Valdančioji taryba nusprendė nepanaudojusi visų galimybių dar labiau sumažinti pagrindines ECB palūkanų normas. Ateities gairėmis sumažinamas netikrumas dėl numatomos būsimų palūkanų normų raidos, taigi jos gali padėti geriau valdyti rinkos lūkesčius neatsižvelgiant į tai, kokia pinigų politikos pozicija tuo metu yra taikoma. Iš esmės ECB ateities gairėse buvo numatyta galimybė dar sumažinti pagrindines ECB palūkanų normas, jei to reikėtų atsižvelgiant į kainų stabilumo perspektyvų raidą. Taigi 2013 m. lapkričio 7 d. Valdančiosios tarybos priimtas sprendimas sumažinti pagrindinių Eurosistemos refinansavimo operacijų palūkanų normą ir palūkanų normą už naudojimąsi ribinio skolinimosi galimybe, o palūkanų normos už naudojimąsi indėlių galimybe nekeisti atitiko liepos 4 d. pareiškime nurodytas sąlygas. Ateities gairių patvirtinimas lapkričio mėn. priėmus pinigų politikos sprendimus padėjo dar padidinti skatinamąjį palūkanų normų sumažinimo poveikį, nes atsirado palankesnių sąlygų jį perduoti ilgesnės trukmės pinigų rinkos palūkanų normoms ir įvairioms finansų rinkų sąlygoms.

Poveikis rinkai

2013 m. liepos 4 d. paskelbus ateities gaires, pinigų rinkos palūkanų normų kreivė iš karto išsilygino (žr. A pav.), o ilgesnio nei 6 mėn. termino išankstinių sandorių palūkanų normos sumažėjo maždaug 5 baziniais punktais. Tačiau paskesniais mėnesiais po ateities gairių

A pav. Išankstinių sandorių EONIA palūkanų normos

- 2013 m. gegužės 2 d. (po palūkanų normų sumažinimo)
- 2013 m. liepos 3 d. (prieš Valdančiosios tarybos posėdį)
- - - 2013 m. liepos 4 d. (po Valdančiosios tarybos posėdžio)
- 2013 m. rugsėjo 5 d. (po Valdančiosios tarybos posėdžio)
- 2014 m. vasario 14 d.

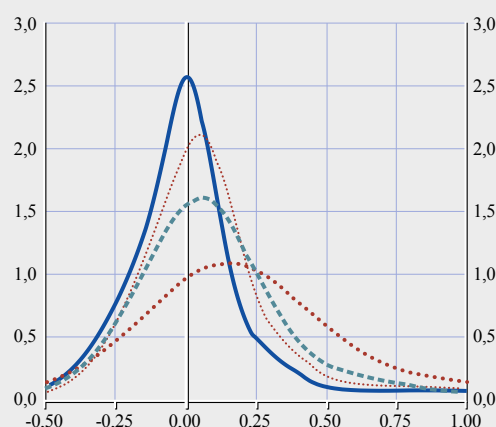

Šaltiniai: Thomson Reuters ir ECB skaičiavimai.
Pastaba: dienos pabaigos duomenys.

B pav. Netikrumas dėl būsimų trumpalaikių pinigų rinkos palūkanų normų

x ašis: palūkanų norma
y ašis: tankis

- 2013 m. gegužės 2 d. (po palūkanų normų sumažinimo)
- 2013 m. birželio 24 d.
- - - 2013 m. liepos 4 d. (po Valdančiosios tarybos posėdžio)
- 2014 m. vasario 14 d.

Šaltiniai: NYSE Liffe, Thomson Reuters ir ECB skaičiavimai.
Pastaba: pagal pasirinkimo sandorius numanomas 3 mėn. EURIBOR po 12 mėn. tikimybinis tankis, taikomas 3 mėn. vienos nakties indekso apsiskeitimo sandorių normai po 12 mėn.

paskelbimo dienos ši išankstinių sandorių palūkanų normų kreivė dėl teigiamų ekonomikos naujienų ir euro zonoje bei už jos ribų skelbiamų duomenų poveikio ėmė kilti. Rugsėjo mėn. išankstinių sandorių palūkanų normų kreivė pasiekė iki tol aukščiausią tašką, o paskui nuosekliai išsilygino, visų pirma dėl lapkričio mėn. priimtų pinigų politikos sprendimų poveikio.

Kartu dėl ateities gairių rinkoje ilgam sumažėjo netikrumas dėl būsimų trumpalaikių palūkanų normų raidos. Iš numanomo tikimybinio tankio rodiklių, išvestų iš EURIBOR pasirinkimo sandorių, matyti, kad lūkesčių dėl trumpalaikių palūkanų normų sklaida nuo birželio mėn. stebėtų didesnių lygių pastebimai sumažėjo, priartėjusi prie lygio, stebėto 2013 m. gegužės pradžioje (žr. B pav.). Gegužės 2 d. Valdančiajai tarybai sumažinus pagrindines ECB palūkanų normas, rinkoje daugiausia tikėtasi, kad palūkanų normos po metų bus nedidelės. Paskui netikrumas dėl būsimų pinigų rinkos palūkanų normų padidėjo. Rinkai manant, kad didesnė yra didesnių normų tikimybė, lūkesčių vidurkis taip pat padidėjo ir birželio 24 d. pasiekė aukščiausią tašką. Paskelbus ateities gaires, ši rinkos lūkesčių sklaida vėl ėmė krypti mažesnių palūkanų normų lygių link, kartu mažėjo ir lūkesčių vidurkis.

Apskritai iš turimos informacijos matyti, kad ateities gairės padėjo užtikrinti didesnę aiškumą dėl Valdančiosios tarybos politikos planų, siejamų su kainų stabilumo perspektyvų raida, ir didesnę tų planų skaidrumą. Šios gairės, regis, taip pat padėjo užtikrinti stabilesnes pinigų rinkos sąlygas ir dar labiau įtvirtinti lūkesčius. Taigi ateities gairės sėkmingai padėjo ECB vykdyti savo įgaliojimus vidutiniu laikotarpiu palaikyti euro zonoje kainų stabilumą.

Atsižvelgdama į per metus patvirtintas pinigų politikos priemones, Valdančioji taryba laikėsi nuomonės, kad nedidelio ekonomikos augimo, visiško vidutinio laikotarpio infliacijos lūkesčių atitikimo ir lėtos pinigų raidos sąlygomis kainų raida politikai svarbiu laikotarpiu atitiko kainų stabilumą. Jos nuomone, rizika kainų stabilumo perspektyvoms buvo iš esmės subalansuota.

2013 M. PATVIRTINTOS NESTANDARTINĖS PINIGŲ POLITIKOS PRIEMONĖS

Iš anksto grąžinus nemažą dalį sumų, paskirstytų 2011 m. pabaigoje ir 2012 m. pradžioje įvykdytose 3 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijose (ITRO), likvidumo perteklius sumažėjo ir dėl to atsirado tam tikras spaudimas pinigų rinkos palūkanų normoms didėti, nes bankų finansavimo rinkose vis dar būta įtampos. Siekdama užtikrinti, kad mokūs bankai nesusidurtų su likvidumo apribojimais, ypač suėjus 3 m. ITRO terminui, 2013 m. lapkričio mėn. Valdančioji taryba paskelbė, kad Eurosistema bent iki 2015 m. liepos 7 d. likvidumą bankams toliau teiks visose refinansavimo operacijose taikydama fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą ir paskirstydama visą sumą.

PINIGŲ POLITIKOS PERDAVIMAS PAGERĖJO, BET ATSKIROSE ŠALYSE VIS DAR BUVO NEVIENODAS

2013 m. du kartus sumažintos pagrindinės ECB palūkanų normos ir ateities gairės padarė tiesioginį poveikį terminuotų finansinių priemonių pinigų rinkos palūkanų normoms, nes galimybių dar sumažinti vienos nakties palūkanų normas buvo nedaug: 2013 m. didžiąją dalį labai trumpalaikės palūkanų normos dėl likvidumo pertekliaus buvo artimos palūkanų normai naudojantis indėlių galimybe (ji 2012 m. liepos mėn. buvo sumažinta iki 0,00 %).

2011 ir 2012 m. patvirtintos nestandartinės pinigų politikos priemonės padėjo užtikrinti veiksmingesnę ECB palūkanų normų priemonių perdavimą ir 2013 m. Šios nestandartinės priemonės buvo dvi 2011 m. pabaigoje ir 2012 m. pradžioje įvykdytos 3 m. ITRO ir 2012 m. vasarą Valdančiosios tarybos paskelbimas apie pasirengimą atlikti vienakrypčius pinigų politikos sandorius (VPPS) euro zonos šalių vyriausybės obligacijų antrinėse rinkose¹. Šios priemonės padėjo sušvelninti įtampą finansų rinkose ir sumažino mažos tikimybės didelio poveikio riziką bei netikrumą. Taigi jos prisidėjo prie ilgalaikio finansavimo sąlygų pagerėjimo, tai buvo matyti iš, pavyzdžiui, vis mažėjančio vyriausybės obligacijų pajamingumo įtampą patiriančiose šalyse ir bankų, įmonių ir valstybių, kurios tam tikrą laiką negalėjo skolintis rinkose, naujų obligacijų emisijų.

Nors 2013 m. bankų paskolų namų ūkiams ir ne finansų bendrovėms palūkanų normos euro zonos lygmeniu apskritai sumažėjo (tai lėmė pagrindinių ECB palūkanų normų sumažinimo poveikis, taip pat sąlygų finansų rinkose pagerėjimas), padėtis atskirose šalyse vis dar labai skyrėsi. Vis neišnykstantis finansų rinkų susiskaidymas pagal atskiras šalis ir toliau trukdė vienodai perduoti pinigų politiką euro zonoje. Dėl to kai kuriose šalyse pinigų politikos palūkanų normų sumažinimo poveikis buvo didelis, o kitose šalyse bankų paskolų realiajai ekonomikai palūkanų normos sumažėjo visai nedaug.

Siekiant užtikrinti tinkamą pinigų politikos poveikį finansavimo sąlygoms euro zonos šalyse, būtina, kad euro zonos kreditavimo rinkų susiskaidymas dar sumažėtų, o bankų atsparumas prireikus būtų padidintas. Ši pasitikėjimo stiprinimo procesą papildomai parems išsamus bankų

¹ Siekdama kai kuriose euro zonos šalyse sureguliuoti didelius valstybės skolos kainodaros skirtumus, visų pirma susijusius su nepagrįstais investuotojų rūpesčiais dėl euro žlugimo, 2012 m. rugpjūčio mėn. Valdančioji taryba paskelbė esanti pasirengusi atlikti VPPS euro zonos šalių vyriausybės obligacijų antrinėse rinkose. Iki 2013 m. pabaigos VPPS nebuvo pradėti vykdyti, bet Eurosistema tebėra pasirengusi pradėti juos vykdyti, jei bus įvykdytos tam tikros sąlygos (išsamiai apibrėžtos ECB 2012 metų metinės ataskaitos 2 skyriaus 1.1 skirsnyje). Atsižvelgdama į pinigų politikos perspektyvas rinkų susiskaidymo atveju (ir jeigu bus įvykdytos minėtos sąlygos), Valdančioji taryba pati nuspręš, kiek VPPS reikia įvykdyti. VPPS siekiama visose euro zonos šalyse paremti pinigų politikos perdavimo mechanizmą ir bendrą pinigų politiką. Jie suteikia visiškai veiksmingą apsaugą siekiant išvengti destruktivių scenarijų su galimais rimtomis kainų stabilumo euro zonoje problemomis.

balansų vertinimas, kurį ECB atliks prieš perimdamas savo priežiūros funkciją pagal bendrą priežiūros mechanizmą. Atlikus šį vertinimą, pagerės turimos informacijos apie bankų padėtį kokybė ir bus nustatyti bei įgyvendinti būtini taisomieji veiksmai. Tolesni ryžtingi veiksmai bankų sąjungai sukurti padės atkurti pasitikėjimą finansų sistema. Tačiau pagrindinės krizę lėmusios priežastys dar nėra visiškai panaikintos. Tokiomis aplinkybėmis vyriausybės turėtų toliau stengtis vidutiniu laikotarpiu sumažinti deficitą ir tęsti fiskalinį koregavimą. Jos taip pat turėtų ryžtingai stiprinti pastangas prekių ir paslaugų bei darbo rinkose įgyvendinti reikiamas struktūrines reformas savo ūkių konkurencingumui didinti ir toliau tobulinti EPS institucinę sandarą.

2 PINIGŲ APLINKOS, FINANSŲ IR EKONOMIKOS RAIDA

2.1 PASAULIO MAKROEKONOMINĖ APLINKA

2013 M. TOLIAU IŠ LĒTO ATSIGAVO PASAULIO EKONOMIKA

2013 m. pasaulio ekonomika toliau lėtai augo; bėgant mėnesiams, atsigavimas iš lėto spartėjo, tačiau tebebuvo trapus ir atskirose šalyse nevienodas. Iš apklausų rodiklių buvo matyti tvari pasaulio ekonomikos augimo pirmaisiais mėnesiais dinamika, o pasaulio visos pramoninės produkcijos pirkimo vadybininkų indeksas (PVI) svyravo šiek tiek aukščiau 52,9 – 2012 m. paskutinio ketvirčio vidurkio. Iš nuolat gerėjančių verslo nuotaikų (nors, kol jos pradėjo didėti, buvo labai prastos) ir pagerėjusių finansavimo sąlygų pasaulyje buvo matyti laipsniškas išsivysčiusios ekonomikos šalių atsigavimas ir tvaresnis besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių augimas. Paskelbti 2012 m. paskutinio ketvirčio ir 2013 m. pirmojo pusmečio duomenys iš esmės patvirtino, kad pasaulio ekonomika ir toliau atsigauna, tačiau atsigavimas vis dar buvo nedidelis ir netolygus. 2013 m. pirmąjį pusmetį išsivysčiusios ekonomikos šalių augimas stabilizavosi, o 2012 m. paspartėjęs besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių ūkio aktyvumo augimas sulėtėjo, nors tikėtasi, kad jis paspartės.

Metams išibėgėjus ir pasitikėjimo, ir realiąją ekonomiką apibūdinantys duomenys pateikė nemažai neigiamų staigmenų, kurios parodė, kad atsigavimas yra trapus, o pasaulio ekonomikos perspektyvas gaubia netikrumas. Gegužės mėn. JAV Federalinio atvirosios rinkos komiteto pirmininkui užsiminus apie tai, jog Federalinė rezervų sistema gali pradėti laipsniškai mažinti turto pirkimo programos apimtį, pasaulio finansų rinkose kuriam laikui padidėjo netikrumas ir vėl prasidėjo svyravimai. Šie pokyčiai lėmė finansavimo sąlygų, ypač tam tikrų besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių, sugriežtinimą ir didelį pasaulio finansinio turto išpardavimą. Šalių pažeidžiamumo vaidmuo perkainojant besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių riziką aptariamas ir euro zonos pozicijos toms šalims apžvelgiamos 2 intarpe. Finansavimo sąlygų pasaulyje sugriežtinimas vasaros mėnesiais, taip pat sumenkusi vidaus paklausa ir vis dar prislopinta išorės aplinka padarė neigiamą poveikį aktyvumui besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse, suprastinusi trumpalaikio augimo perspektyvas.

2013 m. antrąjį pusmetį buvo matyti, kad augimo dinamika laipsniškai krypsta į išsivysčiusios ekonomikos šalis. Daugumos pagrindinių išsivysčiusios ekonomikos šalių augimo tempas nuosekliai stabilizavosi, nors vis dar vykstantis balanso koregavimas, fiskalinė konsolidacija, santykinai griežtos skolinimo sąlygos bei prasta padėtis darbo rinkose ir toliau varžė jų vidutinio laikotarpio augimo perspektyvas. Kai kuriose didelėse besiformuojančios rinkos ekonomikos

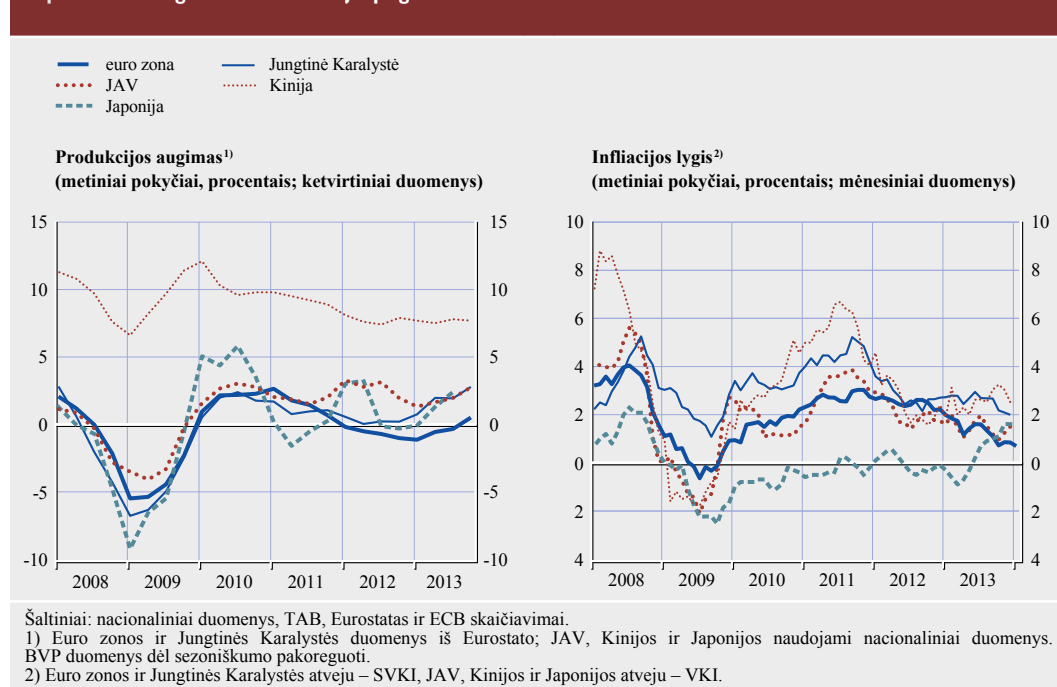
šalyse augimas šiek tiek sulėtėjo, be kita ko, dėl struktūrinių kliūčių, bet, palyginti su išsivysčiusios ekonomikos šalių augimu, tebebuvo spartus ir svariai prisidėjo prie pasaulio ūkio aktyvumo didėjimo. Augimą taip pat slopino socialiniai neramumai ir geopolitinė įtampa kai kuriose Vidurio Rytų ir Šiaurės Afrikos šalyse.

Apskritai pasaulio ekonomikos augimo tempas tebebuvo lėtas, o atskirose šalyse augimo rodikliai svyravo ir nuolat skyrėsi. Tačiau artėjant metų pabaigai ir iš skelbiamų duomenų, ir iš apklausų rodiklių buvo matyti, kad randasi pirmųjų laipsniško pasaulio ūkio aktyvumo didėjimo ženklų. ECB ir Anglijos bankui patvirtinus ateities gairių politiką, o JAV Federaliniam atvirosios rinkos komitetui nusprendus laipsniškai ir pamatuotai mažinti turto pirkimo apimtį, finansavimo sąlygos pasaulyje antrąjį pusmetį sunormalėjo ir tai, regis, pašalino tam tikrą netikrumą rinkoje ir palaikė pasaulio ekonomikos augimo dinamiką (žr. 2 pav.).

Pasaulio prekybos augimas, kurio lygiai 2012 m. antrąjį pusmetį buvo labai žemi, paspartėjo, tačiau ketvirtinio augimo rodikliai tebebuvo nedideli ir nestabilūs. 2013 m. pirmąjį pusmetį rodmenys kelis mėnesius buvo tvarūs, vasaros pabaigoje trumpalaikiai prekybos rodikliai vėl suprastėjo, bet paskutiniaisiais mėnesiais pagerėjo. Apskritai pasaulio prekių importo apimtis per 2013 m. pirmus tris ketvirčius, palyginti su ankstesniais ketvirčiais, didėjo vidutiniškai po 0,8 % (2012 m. – 0,4 %) ir, kaip matyti iš CPB Nyderlandų ekonominės politikos analizės biuro duomenų, nuo rugsėjo mėn. augimas paspartėjo. 2013 m. pabaigoje visi turimi trumpalaikiai prekybos rodikliai rodė, kad pasaulio prekybos atsigavimas tapo tvaresnis, o naujų eksporto užsakymų PVI pasiekė aukščiausius lygius nuo 2011 m. kovo mėn. Vis dėlto manoma, kad prekybos augimo tempas artimiausiu laikotarpiu tebebus nedidelis ir mažesnis nei prieš krizę.

Kalbant apie kainų raidą, pažymėtina, kad nuo 2011 m. mažėjusi pasaulinė infliacija mažėjo ir 2013 m., tačiau atskirose šalyse kainų raida buvo nevienoda. Keletas veiksnių, įskaitant vangią

2 pav. BVP augimas ir infliacija pagrindinėse ekonomikose

žaliavų kainų dinamiką ir menką pasaulio ūkio aktyvumą, kuri rodė vis dar gausūs pasaulyje nepanaudoti gamybos pajėgumai ir didelis nedarbas, lėmė ir toliau nedidelį infliacinį spaudimą. EBPO erdvėje vidutinis bendras vartotojų kainų kilimas sumažėjo nuo 2,2 % (2012 m.) iki 1,6 % (2013 m.) ir tai daugiausia dėl lėtesnio energijos ir maisto kainų augimo. Kainos lėčiau kilo visose išsivysčiusios ekonomikos šalyse, išskyrus Japoniją, kurioje infliacija padidėjo (žr. 2 pav.). Vidutinis vartojimo kainų, neįskaitant maisto ir energijos, kilimas EBPO sumažėjo – nuo 1,8 % (2012 m.) iki 1,5 %. Besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse infliacijos lygiai per metus skyrėsi labiau. Kinijoje metiniai infliacijos lygiai buvo santykinai nedideli, o kai kuriose kitose didelėse besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse tebebuvo didesni nei įprasta. Prasta pasaulio ir vidaus ekonomikos aplinka, taip pat lėčiau kilusios maisto ir energijos kainos padėjo slopinti kainų kilimą, tačiau dėl metų viduryje prasidėjusio valiutų vertės mažėjimo infliacinis spaudimas kai kuriose besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse padidėjo.

2 intarpas

BESIFORMUOJANČIOS RINKOS EKONOMIKOS ŠALIŲ KINTANČIŲ FINANSINIŲ SĄLYGŲ REIKŠMĖ EURO ZONAI

2013 m. daugelyje šalių buvo stebimi dideli finansavimo sąlygų pokyčiai. Tai stipriai pasireiškė besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse – rizikos perkainojimas, kuris kai kuriose šių šalių vyko dar 2013 m. pradžioje, dar labiau suintensyvėjo dėl JAV Federalinės rezervų sistemos pranešimo gegužės mėn., iš kurio buvo galima suprasti, kad antrąjį pusmetį ji gali pradėti mažinti savo turto įsigijimo programos apimtį. Kai kurių besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių pažeidžiamumas dėl pasikeitusių investuotojų nuotaikų pasaulyje tapo akivaizdus, kai įvyko nemažos jų turto rinkų ir valiutų korekcijos, dėl kurių buvo pastebimai sugriežtintos finansavimo sąlygos, padariusios neigiamą poveikį jų augimo dinamikai.

Turint tai omenyje, šiame intarpe mėginama įvertinti besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse prastėjančių ekonominių ir finansinių sąlygų galimą neigiamą poveikį euro zonai. Manoma, kad toms besiformuojančios rinkos ekonomikos šalims, kurios 2013 m. buvo labiausiai linkusios peržiūrėti rizikos įvertinimą, yra būdingas nemažas vidaus ir išorės pažeidžiamumas. Poveikis, kurį pastarosiose šalyse vykstantys pokyčiai gali daryti euro zonai įvairiais kanalais, yra gana nedidelis.

Rizikos perkainojimo besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse sąlygojamo pažeidžiamumo reikšmė

Po visuotinio besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių akcijų išpardavimo, prasidėjusio iš karto 2013 m. gegužės mėn. Federalinei rezervų sistemai paskelbus pranešimą, kitą metų dalį investuotojų pozicija buvo atsargesnė. Jie visų pirma pradėjo atsargiau vertinti tas šalis, kurios atrodė itin pažeidžiamos dėl galimų tolesnių kapitalo srautų sutrikimų, lėmusių papildomą jų akcijų, obligacijų ir valiutų rinkų nuosmukį. Todėl apskritai finansavimo sąlygos labiausiai pablogėjo šalyse, kurioms buvo būdingas nemažas vidinis ir (arba) išorinis disbalansas, pavyzdžiui, Brazilijoje, Indijoje, Indonezijoje, Pietų Afrikoje ir Turkijoje.

Pagrindiniai išorinio ir vidinio pažeidžiamumo rodikliai

	Išoriniai rodikliai				Vidiniai rodikliai	
	einamosios sąskaitos balansas	portfelio įplaukos ¹⁾	trumpalaikė skola užsieniui	visa skola užsieniui	fiskalinis balansas	kredito ir BVP santykio nuokrypis nuo ilgalaikės tendencijos ²⁾
	(procentais, palyginti su BVP) 2012	(procentais, palyginti su visomis kapitalo įplaukomis) 2010–2012	(procentais, palyginti su užsienio atsargomis) 2012	(procentais, palyginti su BVP) 2012	(procentais, palyginti su BVP) 2012	(procentiniais punktais) 2012
Čekija (CZ)	-2,4	36,0	58,3	50,5	-4,4	n. d.
Vengrija (HU)	1,7	-48,3	83,0	130,3	-2,0	-16,5
Lenkija (PL)	-3,5	53,4	97,6	74,4	-3,9	1,0
Rumunija (RO)	-4,4	45,7	121,8	75,7	-2,5	n. d.
Rusija (RU)	3,7	6,2	32,7	28,6	0,4	-2,7
Turkija (TR)	-6,1	41,8	147,7	42,8	-1,6	11,7
Kinija (CN)	2,3	7,3	17,6	9,0	-2,2	13,4
Indija (IN)	-4,8	22,9	44,3	21,2	-8,0	3,4
Indonezija (ID)	-2,7	34,2	50,7	29,4	-1,7	12,8
Malaizija (MY)	6,1	63,8	39,1	27,1	-4,5	5,5
Pietų Korėja (KR)	3,8	88,7	39,4	36,2	1,9	3,4
Taivanas (TW)	10,5	n. d.	28,8	27,5	-4,3	n. d.
Tailandas (TH)	0,0	29,6	41,6	36,4	-1,7	26,2
Argentina (AR)	0,0	14,0	272,9	32,0	-4,3	2,9
Brazilija (BR)	-2,4	24,8	21,3	14,1	-2,7	10,2
Meksika (MX)	-1,2	66,0	67,3	29,2	-3,7	3,4
Pietų Afrika (ZA)	-6,3	54,6	79,6	35,8	-4,8	-4,9

Šaltiniai: TVF, TAB, nacionaliniai šaltiniai, *Haver Analytics* ir ECB skaičiavimai.

1) Portfelinių investicijų įsipareigojimai, prisiimti 2010–2012 m., procentais, palyginti su prisiimtais visais (tiesioginių, portfelinių ir kitų užsienio investicijų) įsipareigojimais.

2) Kredito ir BVP santykio nuokrypis nuo ilgalaikės tendencijos (įvertinta vienpusiu (realaus laiko) filtru). 2012 m. pirmojo pusmečio Argentinos, Meksikos ir Pietų Afrikos duomenys.

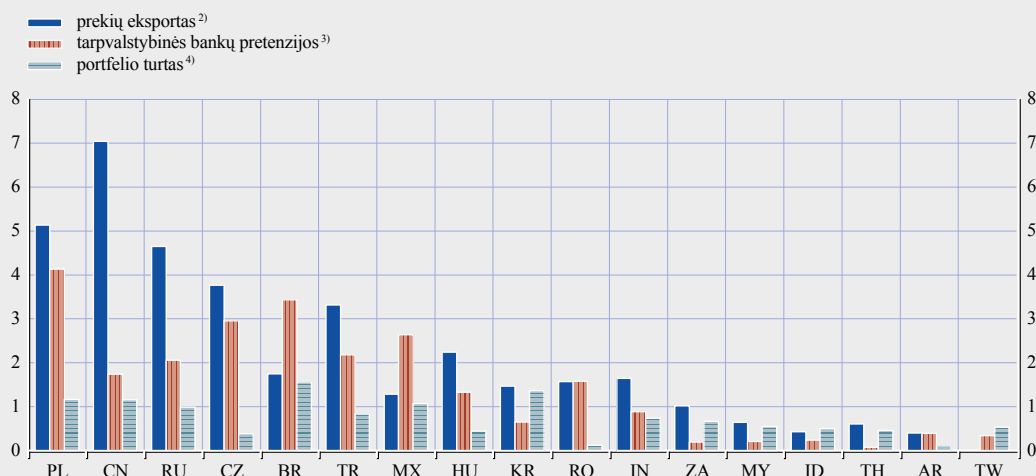
Nemažai rodiklių patvirtina, kad investuotojų vertinimas, susijęs su šios grupės šalių vidaus ir išorės pažeidžiamumu, yra pagrįstas. 2012 m. pabaigoje šios šalys išsiskyrė savo pažeidžiamumu blogėjančių pasaulinio finansavimo sąlygų požiūriu (žr. lentelę). Turkijos vidinį pažeidžiamumą nulėmė labai sparčiai didėjantis kreditas, išorinis disbalansas ir visų pirma nemažas einamosios sąskaitos deficitas, daugiausia finansuojamas trumpalaikių portfelinių investicijų srutais, bei nepalankus trumpalaikių skolų užsieniui ir užsienio valiutos atsargų santykis. Indija, Pietų Afrika ir šiek tiek mažiau Brazilija bei Indonezija turėjo dvigubą deficitą (išdo ir einamosios sąskaitos), taip pat priklausomybę nuo besikeičiančių portfelinių investicijų (Pietų Afrika) ar pernelyg didelio kreditų augimo (Brazilija ir Indonezija). Kita vertus, šalys, kurioms, remiantis tais pačiais vertinimo metodais, buvo būdinga tokia pat rizika, patyrė mažesnę poveikį dėl pasaulio akcijų rinkų kintamumo. Tai rodo, kokie svarbūs buvo kiti veiksniai, pavyzdžiui, lėtėjančio Kinijos gamybos apimties augimo poveikis, gebėjimas pasinaudoti laipsnišku ekonominio aktyvumo atsivimu euro zonoje ar tai, kaip aktyviai vyriausybės sprendė esamų disbalansų klausimą (įgyvendindamos fiskalinę konsolidaciją ar struktūrines reformas), lemiančių investuotojų požiūrį į besiformuojančios rinkos ekonomikos šalis.

Rizika, kurią euro zonai kelia pažeidžiamos besiformuojančios rinkos ekonomikos šalys

Tikėtina, kad besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse prastėjančių ekonominių ir finansinių sąlygų tiesioginis poveikis euro zonai bus gana nedidelis. Euro zonos prekybiniai

Poveikis, kurį euro zona patiria dėl besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių¹⁾

(procentais, palyginti su visa rizika)

Šaltiniai: TVF, TAB ir ECB skaičiavimai.

Pastabos: Taivano eksporto duomenų nėra. Šalių pavadinimų santrumpas žr. lentelėje. Paveiksle šalys išdėstytos pagal euro zonos ekonominių ryšių stiprumą, kuris vertinamas pagal prekių eksportą, tarpvalstybines bankų pretenzijas ir portfelio turtą.

1) Grynas poveikis euro zonoje.

2) Procentais, palyginti su visu prekių eksportu 2012 m.

3) Procentais, palyginti su visomis tarpvalstybinėmis bankų pretenzijomis 2013 m. trečiąjį ketvirtį; euro zonos duomenys yra apie Belgiją, Vokietiją, Graikiją, Ispaniją, Prancūziją, Italiją, Liuksemburgą, Nyderlandus, Austriją, Portugaliją ir Suomiją.

4) Procentais, palyginti su 2012 m. pasaulio turtu.

ir finansiniai ryšiai su daugeliu besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių yra gana riboti, nepaisant kelių dėmesio vertų išimčių (žr. pav.). Be to, didžiausią poveikį euro zonai turi tos besiformuojančios rinkos ekonomikos šalys, kurias, kaip atrodo, 2013 m. pasauliniai finansiniai pokyčiai paveikė mažiausiai. Kita vertus, reikšmingas yra ne tik tiesioginis, bet ir netiesioginis sulėtėjusio besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių augimo poveikis euro zonai. Pavyzdžiui, dėl sumenkusios paklausos besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse sumažėjusios žaliavų kainos gali reikšti geresnes prekybos sąlygas euro zonai, bet jos taip pat gali daryti infliaciją mažinančią poveikį. Be to, jei gamybos apimčių mažėjimas besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse daro poveikį išsivysčiusios ekonomikos šalių, kurios yra pagrindinės euro zonos prekybos partnerės, ekonominei veiklai, poveikis euro zonos užsienio paklausai gali būti daromas per netiesioginius prekybinius ryšius.

Apžvelgę finansinius ryšius išsamiau, pastebėtume, kad euro zonos portfelinių investicijų besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse yra labai nedaug. TVF koordinuojamos investicijų portfelio apžvalgos duomenimis, Brazilija, Kinija, Lenkija ir Pietų Korėja yra vienintelės šalys, kurios užsienyje turi daugiau kaip 1,0 % viso savo portfelio turto. Tarpvalstybinės bankų pretenzijos, kurios dažniausiai yra didesnės už portfelinių investicijų srautus, daugiausia siejamos su tam tikromis Vidurio ir Rytų Europos (pvz., Lenkija, kurios visos pretenzijos sudaro 4,0 %, ir Čekija – 3,0 %) bei Lotynų Amerikos šalimis (visų pirma Brazilija – 3,6 % ir Meksika – 2,8 %). Kalbant apie prekybinius ryšius, pažymėtina, kad prekių eksportas į arčiausiai euro zonos esančias besiformuojančios rinkos ekonomikos šalis sudaro pastebimą dalį: į Lenkiją – 5,1 %, į Rusiją – 4,7 %, į Čekiją – 3,8 % ir Turkiją – 3,3 %. Šiuo požiūriu išsiskiria Kinija, kuriai tenka 7,0 % viso euro zonos prekių eksporto.

Iš šalių, kurios, investuotojų vertinimu, 2013 m. buvo labiausiai pažeidžiamos ir kuriose nuolat labai blogėjo ekonominės ir finansinės sąlygos, tik Turkijos ir Brazilijos indėlis į poveikį, kurį euro zona patiria dėl besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių, buvo šiek tiek didesnis visų pirma dėl prekybinių ryšių (Turkija) ir tarpvalstybinių bankų srautų (Brazilija ir Turkija). Indijos, Indonezijos ir Pietų Afrikos įtaka buvo labai nedidelė.

JUNGTINĖS AMERIKOS VALSTIJOS

2013 m. JAV ekonomika toliau atsigavo, nors ir lėtesniu tempu negu ankstesniais metais. Realusis BVP išaugo 1,9 % (2012 m. – 2,8 %). 2013 m. augimą palaikė privačios vidaus paklausos didėjimas, kurį skatino toliau gerėjanti padėtis būsto ir darbo rinkose, palankios finansinės sąlygos, lėmusios su kylančiomis akcijų ir būsto kainomis susijusį teigiamą turto vertės efektą, ir skatinamoji pinigų politika. Be to, teigiamą poveikį realiojo BVP augimui padarė ir atsargų kaupimas ir šiek tiek mažesniu mastu grynoji prekyba. Einamosios sąskaitos deficitas per pirmus tris ketvirčius sumažėjo nuo 2,7 % BVP (2012 m.) iki 2,4 %. O padidinti mokesčiai, įtvirtinti 2013 m. sausio mėn. fiskaliniame susitarime, ir kovo mėn. patvirtintas automatinis bendras valstybės išlaidų sumažinimas (vadinamasis sekvestravimas) visus metus slopino ūkio aktyvumą.

Dėl minėto valdžios sektoriaus išlaidų karpymo vis mažėjant valdžios sektoriaus vartojimui, menkai augant investicijoms į asmeninį negyvenamosios paskirties turtą ir vis neatsigaunant eksportui, pirmąjį pusmetį ūkio aktyvumas vis dar buvo vangus. Vis dėlto privataus vartojimo išlaidos tuo pat laikotarpiu toliau didėjo, nes padėties darbo rinkoje pagerėjimas ir reikšmingas palankus turto vertės efektas, kurį užtikrino akcijų ir būsto kainų kilimas, su kaupu kompensavo mokesčių padidinimo ir vangaus pajamų augimo poveikį. Nesilpstant būsto sektoriaus atsigavimui, investicijos į asmeninį gyvenamąjį būstą taip pat gana sparčiai didėjo. 2013 m. antrąjį pusmetį realiojo BVP augimas paspartėjo, ypač spartus augimas buvo trečiąjį ketvirtį. Tačiau artėjant metų pabaigai ūkio aktyvumo augimas šiek tiek išsikvėpė ir tai lėmė du pagrindiniai veiksniai. Dėl ilgalaikių palūkanų normų augimo, kuris prasidėjo gegužės mėn., kai Federalinė rezervų sistema užsiminė vėlesniais mėnesiais galinti sumažinti turto pirkimo tempą, finansavimo sąlygos sugriežtėjo, o tai šiek tiek prislopino būsto rinkos atsigavimą. Be to, spalio mėn. politinę konfrontaciją dėl skolos ribos didinimo vainikavęs vyriausybės veiklos sustabdymas ir dėl to padidėjęs netikrumas padarė neigiamą poveikį vidaus paklausai. 2013 m. antrąjį pusmetį darbo rinkos augimas tebebuvo gana patvarus, nors metų pabaigoje darbo vietų kūrimo tempas gerokai sumažėjo, iš dalies dėl atšiaurių gruodžio mėn. oro sąlygų. Nedarbo lygis visus metus toliau turėjo tendenciją mažėti, kurią iš dalies lėmė vis mažėjantis darbo jėgos aktyvumo lygis.

2013 m. vidutinė metinė infliacija pagal VKI dėl sulėtėjusio energijos kainų augimo ir didelių laisvų pajėgumų, dėl kurių pagrindinių kainų spaudimas nuolat buvo ribotas, sumažėjo nuo 2,1 % (2012 m.) iki 1,5 %. 2013 m. pirmąjį pusmetį dėl didelio energijos sudedamosios dalies kintamumo infliacijos pagal VKI rodikliai svyravo nuo 1,1 iki 2 %, maisto kainoms tuo pat metu buvo būdinga tendencija šiek tiek mažėti. Nuo 2013 m. antrojo pusmečio didelis teigiamas energijos kainų bazės efektas nyko, dėl to metinė infliacija pagal VKI mažėjo, o 2013 m. pabaigoje vėl truputį padidėjo. Neįskaitant maisto ir energijos, infliacija pagal VKI 2013 m. buvo 1,8 % (2012 m. – 2,1 %).

Esant nedideliame ekonomikos ir užimtumo augimui, o infliacijai vis laikantis žemiau JAV Federalinės rezervų sistemos Federalinio atvirosios rinkos komiteto (FARK) nustatyto ilgesnio laikotarpio tikslo, komitetas visus 2013 m. nekeitė federalinių fondų tikslinės palūkanų normos ribų (0–0,25 %). FARK paskelbė, kad išskirtinai žemas federalinių fondų palūkanų normos lygis bus tinkamas iki to laiko, kol nedarbo lygis bus didesnis nei 6,5 %, kol nebus prognozuojama, kad infliacija po 1–2 m. bus

didesnė nei 2,5 %, ir kol ilgesnės trukmės infliacijos lūkesčiai bus stabilūs. FARK nusprendė toliau pirkti papildomų vyriausybės remiamų įstaigų hipoteka užtikrintų vertybinių popierių 40 mlrd. JAV dol. per mėnesį tempu ir ilgesnės trukmės išdo vertybinių popierių 45 mlrd. JAV dol. per mėnesį tempu. Be to, komitetas toliau laikėsi politikos reinvestuoti grąžinamą pagrindinę skolos dalį iš vyriausybės remiamų įstaigų paskolų ir vyriausybės remiamų įstaigų hipoteka užtikrintų vertybinių popierių. Šiais veiksmais FARK tikėjosi toliau skatinti ilgesnės trukmės palūkanų normas mažėti ir taip paremti hipotekos paskolų rinkas bei padėti finansavimo sąlygas padaryti labiau skatinančiomis. Birželio mėn. FARK pakartotinai patvirtino Federalinės rezervų sistemos pirmininko Ben Bernanke JAV Kongreso Jungtiniam ekonomikos komitetui gegužės mėn. išsakytas pastabas, kad vėlesniais mėnesiais FARK gali sumažinti turto pirkimo tempą, jeigu ekonominė padėtis ir toliau gerės taip, kaip tikimasi. FARK konstatavo, kad turto įsigijimo programą tikisi užbaigti 2014 m. viduryje. Vis dėlto, atsižvelgęs į federalinio fiskalinio taupymo laikotarpį iki rugsėjo mėn. mastą ir vyraujančią netikrumą dėl fiskalinės politikos, rugsėjo mėn. komitetas paskelbė, kad, prieš koreguodamas turto pirkimo tempą, palauks, kol atsiras daugiau tvaraus ūkio aktyvumo ir sąlygų darbo rinkoje gerėjimo įrodymų. Gruodžio 18 d., atsižvelgęs į visuminę pažangą siekiant didžiausio užimtumo ir į sąlygų darbo rinkoje perspektyvų pagerėjimą, komitetas nusprendė šiek tiek sumažinti turto pirkimo tempą. FARK paskelbė, kad nuo 2014 m. sausio mėn. vyriausybės remiamų įstaigų hipoteka užtikrintų vertybinių popierių pirks už 35 mlrd. JAV dol. per mėnesį, o ne už 40 mlrd. JAV dol., o ilgesnės trukmės išdo vertybinių popierių – 40 mlrd. JAV dol. per mėnesį, o ne už 45 mlrd. JAV dol. Komitetas pareiškė, kad būsimuose posėdžiuose turto pirkimas greičiausiai bus toliau pamatuotai mažinamas, tačiau tai priklausys nuo ekonominės raidos vertinimo.

Kalbant apie fiskalinę politiką, pažymėtina, kad 2013 fiskaliniiais metais federalinio biudžeto deficitas gerokai sumažėjo – iki 4,1 % BVP (ankstesniais metais buvo 6,8 %)². Federalinės valdžios viešosios skolos lygis iki 2013 m. pabaigos padidėjo iki 72,1 % BVP (2012 m. pabaigoje buvo 70,1 %). Sumažinti išdo deficitą 2013 m. labai padėjo sausio mėn. pradžioje pasiektas politinis susitarimas dėl mokesčių ir išlaidų reformų (Amerikos mokesčių mokėtojų lengvatų įstatymas), kuris daugiausia apėmė pajamas didinančias priemones, ir kovo mėn. patvirtintas bendras valstybės išlaidų sumažinimas. Tačiau politinis netikrumas dėl to, kuris fiskalinis kursas būtų tinkamiausias, vyravo visus metus. Spalio mėn., kai buvo nutrauktas dalies vyriausybės paslaugų, kurios nėra būtiniausios, teikimas ir tęsėsi politinė konfrontacija dėl skolos ribos didinimo, politinis ir fiskalinis netikrumas pasiekė kulminaciją. Nors buvo pasiektas politinis susitarimas, kuriuo užtikrinta, kad vyriausybė būtų toliau finansuojama, o skolos ribos galiojimas buvo laikinai sustabdytas, kad būtų išvengta vyriausybės įsipareigojimų neįvykdymo, fiskalinis netikrumas ir toliau temdė trumpalaikes ekonomikos plėtros perspektyvas. 2013 m. gruodžio 26 d. Prezidentas Barack Obama pasirašė abiejų partijų susitarimo dėl biudžeto pagrindu parengtą įstatymą, pagal kurį padidintos ateinančių dvejų fiskalinių metų diskrecinių išlaidų viršutinės ribos ir taip atsisakyta pagal vadinamąjį sekvestravimą numatyto tam tikrų išlaidų sumažinimo, jis pakeistas dešimties metų laikotarpiui numatytais kitais taupymo šaltiniais.

JAPONIJA

Labiausiai skatinamas tvirtos vidaus paklausos, ūkio aktyvumas Japonijoje 2013 m. ėmė didėti. Pirmąjį pusmetį augimas buvo dinamiškas, tačiau vėliau dėl grynojo eksporto įtakos augimui ir sulėtėjus privataus vartojimo augimui jis sulėtėjo. 2013 m. ekonomikos augimą palaikė labiau skatinamojo pobūdžio pinigų ir fiskalinė politika, įgyvendinama pagal naująją vyriausybės augimo strategiją. Šia strategija siekiama pakeisti Japonijoje nuolatinės defliacijos tendenciją ir skatinti kryptingą šalies augimą remiantis trimis atskirais ramsčiais: i) kiekybinio ir kokybinio

2 JAV fiskaliniai metai prasideda ankstesnių kalendorinių metų spalio mėn. ir baigiasi ataskaitinių kalendorinių metų rugsėjo mėn.

pinigų politikos švelninimo (angl. QQE), kurią įgyvendintų Japonijos bankas; ii) 2013 m. pradžioje įgyvendintomis fiskalinio skatinimo priemonėmis ir vėliau prisiimtu išsipareigojimu vidutiniu laikotarpiu įgyvendinti fiskalinę konsolidaciją ir iii) struktūrinėmis reformomis, kuriomis būtų siekiama didinti našumą ir darbo jėgos augimą.

2013 m. balandžio 4 d. Japonijos bankas pateikė išsamią informaciją apie QQE ir nutraukė sausio mėn. paskelbtą turto pirkimo programą. Centrinis bankas numatė, kad pagal QQE pinigų bazė, kuri didės po 60–70 trln. jenų per metus, iki 2014 m. pabaigos bus padidinta du kartus, ir pakartotinai patvirtino kainų stabilumo tikslą, pagal kurį iki 2015 m. metinis VKI pokyčio tempas turi būti 2 %. Birželio mėn. metinė infliacija pagal VKI tapo teigiama, o gruodžio mėn. ji pakilo iki 1,6 % ir pasiekė aukščiausią nuo 2008 m. lygį. Be to, padidėjo ir metinė infliacija pagal VKI, neįskaitant maisto, gėrimų ir energijos, – nuo –0,7 % (sausio mėn.) iki 0,7 % (gruodžio mėn.).

Kalbant apie fiskalinę politiką, pažymėtina, kad 2013 m. pradžioje paskelbus ekonominių paskatų paketą, vėliau buvo išsipareigota iki 2015 m. perpus sumažinti pirminį deficitą (jis 2013 m. vertinamas 7 %), o iki 2020 m. pasiekti pirminį perviršį. Trečiasis naujosios vyriausybės augimo strategijos ramstis, t. y. struktūrinės reformos, apima įvairias iniciatyvas, kuriomis siekiama didinti Japonijos ilgalaikio augimo tempą didinant konkurenciją ir sprendžiant gaminių rinkos neefektyvumo problemas, taip pat didinant dalyvavimą darbo rinkoje. Be darbo rinkos reformų, paskatinti kainų augimą, taigi padėti Japonijos bankui pasiekti užsibrėžtą 2 % infliacijos tikslą, turėtų padėti ir 2014 m. planuojamas privačiojo sektoriaus darbo užmokesčio padidinimas.

BESIFORMUOJANČIOS RINKOS EKONOMIKOS AZIJOS ŠALYS

Ekonomikos aktyvumo besiformuojančios rinkos ekonomikos Azijos šalyse augimo tempas 2013 m. iš esmės buvo stabilus ir vis dar buvo mažesnis už ilgalaikį vidurkį. Nors laipsniškai atsigauant išsivysčiusios ekonomikos šalims eksporto augimas šiek tiek paspartėjo, dėl spartesnio importo augimo grynojo eksporto poveikis sumažėjo. Vidaus paklausa, kurią palaikė palankios kreditavimo ir pinigų politikos sąlygos, tebebuvo patvari, bet per metus ji liovėsi sparčiai augusi, daugiausia dėl pinigų ir fiskalinės politikos griežtinimo struktūrinių problemų turinčiose šalyse (pvz., Indijoje ir Indonezijoje). Dėl stabilių žaliavų kainų ir vangiai atsigauant ekonominiam aktyvumui, infliacija 2013 m. nedidėjo, išskyrus Indiją ir Indoneziją, kuriose silpnėjant valiutoms padidėjo infliacijos spaudimas. JAV Federalinei rezervų sistemai pranešant apie ketinimą laipsniškai sumažinti turto pirkimo apimtį ir esant silpnėms pamatiniams veiksniams, 2013 m. gegužės–rugpjūčio mėn. šių dviejų šalių valiutų vertė staigiai krito ir buvo išvežta daug kapitalo. Atsižvelgdamos į didėjančią infliacijos spaudimą, Indija ir Indonezija padidino savo pinigų politikos palūkanų normas, o dauguma kitų besiformuojančios rinkos ekonomikos Azijos šalių centrinių bankų savo pinigų politikos palūkanų normų nepakeitė arba jas sumažino.

Kinijos realusis BVP 2013 m., kaip ir ankstesniais metais, padidėjo 7,7 %. Nors 2013 m. pirmąjį pusmetį ūkio aktyvumas buvo gana silpnas, antrąjį pusmetį, be kitų veiksnių ir politikos priemonių, skatinamas pradėto įgyvendinti nedidelės apimties fiskalinių paskatų paketo, jis sustiprėjo. Augimą labiausiai skatino investicijos, šiek tiek mažiau – vartojimas, o grynojo eksporto poveikis buvo truputį neigiamas. Gyvenamosios paskirties būsto pardavimas per metus labai padidėjo, bet statybos veikla buvo ne tokia aktyvi, todėl neparduoto būsto atsargos baigėsi, dėl ko nuolat kilo kainos. Silpna tarptautinė aplinka ir toliau darė neigiamą poveikį ekonomikai. Prekybos prekėmis augimas vis dar buvo nedidelis – eksportas, palyginti su iki krizės stebėtais augimo tempais ankstesniais metais, padidėjo 7,8 %, o importas – 7,3 %. Dėl to einamosios sąskaitos perviršis vis dar buvo nedidelis – 2,1 % BVP. Lapkričio viduryje paskelbti ateinančio dešimtmečio ekonominės politikos

prioritetai. Šiais prioritetais siekiama didinti rinkos jėgų vaidmenį ūkyje, nes tai turėtų padėti sumažinti vidaus disbalansą, o ekonomiką nukreipti tvaresnio augimo keliu.

Metinis vartotojų kainų kilimas, kaip ir 2012 m., sudarė 2,6 %. Tačiau gamintojų kainų kilimas tebebuvo neigiamas ir padidėjo nuo –1,7 % (2012 m.) iki –1,9 %. Pinigų politikos palūkanų normos ir privalomųjų atsargų reikalavimai 2013 m. nepakito. Kredito augimas vis dar buvo spartus, bankų paskolų augimas sulėtėjo visai nedaug, o bendras socialinių reikmių finansavimas labiau sumažėjo, ypač artėjant metų pabaigai.

2013 m. jūnio vertė toliau didėjo, nors artėjant metų pabaigai kurso kilimas sulėtėjo. Kinijos užsienio valiutos atsargos padidėjo ir metų pabaigoje sudarė 41 % BVP. 2013 m. spalio 8 d. ECB ir Kinijos liaudies bankas sudarė dvišalį valiutos apsisikeitimo sandorių susitarimą (taip pat žr. 2 skyriaus 1.2 skirsnį).

LOTYNŲ AMERIKA

Ekonomikos aktyvumas Lotynų Amerikoje 2013 m. toliau atsigavo, nors ir gana vangiai, o šio proceso tempas svarbiausiose ekonomikose buvo nevienodas. Vidaus paklausa tebebuvo pagrindinis augimo regione veiksnys, o išorės paklausa slopino aktyvumą, ypač metų pradžioje, kai lėtėjo pasaulio ekonomikos ir visų pirma euro zonos bei JAV ekonomikos augimas. Viso regiono realiojo BVP augimas 2013 m. pirmąjį pusmetį, palyginti su ankstesnių metų atitinkamu laikotarpiu, sudarė 2,9 % ir buvo šiek tiek mažesnis nei 3,1 % vidutinis augimas 2012 m. Antrąjį pusmetį, nors ir radosi užsienio paklausos gerėjimo ženklų, ekonomikos augimas dėl suvaržymų, susijusių su vidaus paklausa, ėmė lėtėti.

Brazilijoje – didžiausioje Lotynų Amerikos ekonomikoje – atsigavimo tempas vis dar buvo lėtas. Didelė infliacija, lėtėjantis vartojimo kreditų augimas ir nedidelis sąlygų darbo rinkoje pablogėjimas toliau slopino privatų vartojimą, o išorės paklausos poveikis augimui buvo neigiamas. Realiojo BVP augimo tempas per 2013 m. pirmus tris ketvirčius, palyginti su ankstesnių metų atitinkamu laikotarpiu, padidėjo nuo vidutiniškai 0,8 % (2012 m. per pirmus tris ketvirčius) iki 2,4 %. Meksikos ekonomikos augimas dėl mažų viešųjų ir privačiųjų investicijų ir silpnos išorės paklausos 2013 m. gerokai sulėtėjo. Pirmąjį pusmetį netikėtai sparčiai didėjęs aktyvumas Argentinoje, kaip buvo matyti iš vėlesniais mėnesiais paskelbtų ekonominių rodiklių, sulėtėjo.

Dėl finansų rinkų nestabilumo ir neslūgstančio infliacijos spaudimo Brazilijos centrinis bankas nuo balandžio mėn. iki lapkričio mėn. palūkanų normas padidino 275 baziniais punktais – iki 10 %, grąžinęs jas arčiau lygių, buvusių prieš anksčiau įgyvendintą palūkanų normų mažinimo ciklą. Tokiomis aplinkybėmis, taip pat sulėtėjus maisto kainų augimui, metinis vartotojų kainų kilimas, birželio mėn. sudaręs 6,7 %, t. y. buvęs didesnis nei viršutinė centrinio banko infliacijos tikslo riba, gruodžio mėn. sumažėjo iki 5,9 %. Apskritai vidutinis metinis vartotojų kainų kilimas regione 2013 m. padidėjo nuo 6,1 % (2012 m.) iki 7,5 %, ir tai daugiausia lėmė didelis infliacijos spaudimas Venesueloje. JAV Federalinei rezervų sistemai paskelbus apie galimą laipsnišką pinigų politikos paskatų nutraukimą, gegužės–rugpjūčio mėn., kaip matyti iš valiutų kursų kritimo, kapitalo išvežimo ir akcijų kainų sumažėjimo, finansų rinkos buvo labai nestabilios.

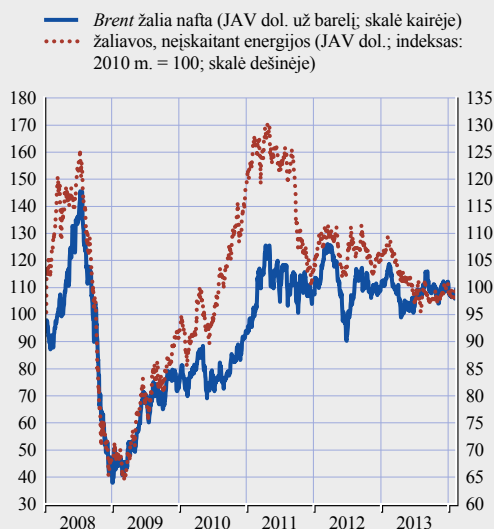
ŽALIAVŲ KAINŲ DINAMIKA 2013 M. BUVO NUOSAIKI

Brent žalios naftos kainos 2013 m. iš esmės buvo stabilios ir svyravo ties maždaug 110 JAV dol. už barelį (žr. 3 pav.). *Brent* naftos kainos rekordiškai didelės buvo trečius metus iš eilės, jų metinis vidurkis viršijo 100 JAV dol. už barelį. Skaičiuojant eurai, naftos kainos 2013 m. sumažėjo 3 % – iš dalies dėl euro vertės padidėjimo.

Santykinį *Brent* naftos kainų stabilumą lėmė ir paklausos, ir pasiūlos veiksniai. Besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių ekonomikos augimo lėtėjimas ir vangus išsivysčiusios ekonomikos šalių ekonomikos atsigavimas slopino naftos paklausos augimą. JAV sparčiai didėjant skalūnų naftos gavybai (dėl to ne OPEC šalių naftos tiekimo metinis augimo tempas buvo didžiausias nuo 2002 m.), naftos tiekimas padidėjo. Tačiau didelė dalis šios pasiūlos vis dar buvo koncentruota JAV, dėl to padidėjo naftos atsargos, o JAV etaloninės rūšies naftos (*West Texas Intermediate*) kainos sumažėjo. *Brent* naftos kainos vis dar buvo didelės, ypač antrąjį pusmetį, ir tai lėmė keletas rimtų tiekimo sutrikimų keliose OPEC šalyse (kaip antai Libijoje, Irake ir Nigerijoje), kurių poveikio nepavyko kompensuoti padidėjusia Saudo Arabijos gavyba. Be to, papildomą spaudimą naftos kainoms kilti darė Artimuosiuose Rytuose ir Šiaurės Afrikoje vėl susidariusi geopolitinė įtampa.

3 pav. Svarbiausi žaliavų kainų pokyčiai

(dienos dažnis)

Šaltiniai: Bloomberg ir Hamburgo tarptautinės ekonomikos institutas.

Žaliavų, neįskaitant energijos, kainos 2013 m. apskritai sumažėjo (žr. 3 pav.). Iš subkomponentų labai sumažėjo grūdų kainos; tai lėmė didelis pasiūlos padidėjimas, kurį paskatino kainų šuoliai 2012 m. vasarą, ir palankesnės nei ankstesniais metais oro sąlygos pagrindinėse eksporto šalyse. Spalvotųjų metalų kainos taip pat sumažėjo, ypač pirmąjį pusmetį, daugiausia dėl sulėtėjimo besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse, visų pirma Kinijoje. Apskritai žaliavų, neįskaitant energijos, kainos (JAV dol.) 2013 m. pabaigoje buvo apie 4,9 % mažesnės negu metų pradžioje.

EURO EFEKTYVUSIS KURSAS PER METUS SUSTIPRĖJO

Euro kurso pokyčius 2013 m. daugiausia lėmė besikeičiantys rinkos lūkesčiai dėl pinigų politikos pozicijos euro zonoje, palyginti su kitomis svarbiausiomis ekonomikomis. Tai buvo ypač matyti 2013 m. pirmąjį ketvirtį, kuriuo euro nominaliojo efektyviojo kurso svyravimai buvo gana dideli. Konkrečiau – 2013 m. sausio mėn. euro vertė padidėjo beveik 4 %, vasario mėn. – stabilizavosi, o kovo mėn. – sumažėjo iki metų pradžioje buvusio lygio (žr. 4 pav.). Paskui nedidelio kintamumo pasaulio užsienio valiutų rinkose sąlygomis euro kursas kurį laiką buvo iš esmės stabilus. Ši tendencija nutrūko gegužės viduryje, kai rinkose pradėta atsižvelgti į tai, kad JAV Federalinė rezervų sistema artimiausioje ateityje gali pradėti laipsniškai mažinti savo kiekybinio skatinimo programos apimtį. Padidėjus įtampai pasaulio finansų rinkose ir vykstant dideliame kapitalo išvežimui iš tam tikrų besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių, euro kursas iki rugsėjo vidurio laipsniškai kilo. Paskesniais 2013 m. mėnesiais toliau vyravo euro kurso tendencija kilti, daugiausia dėl geresnių, negu tikėtasi, euro zonos ekonomikos aktyvumo duomenų; o užsienio valiutų rinkose kintamumas laipsniškai sumažėjo (žr. 4 pav.).

Euro nominalusis efektyvusis kursas 20 euro zonos pagrindinių prekybos partnerių valiutų atžvilgiu per metus gerokai padidėjo (žr. 5 pav.). 2013 m. pabaigoje euro nominalusis efektyvusis kursas buvo 5,1 % aukštesnis už jo lygį 2012 m. pabaigoje ir 3,9 % aukštesnis už jo vidutinį

4 pav. Valiutų kursų ir numanomo kintamumo tendencijos

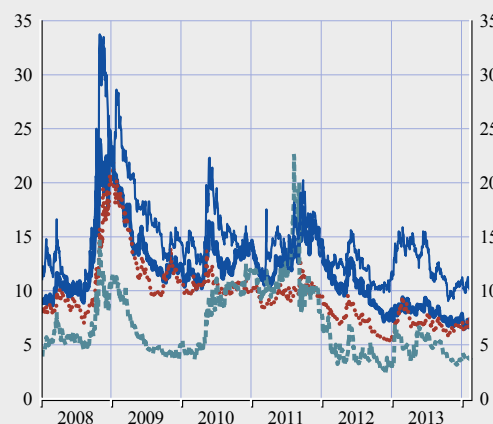
(dienos duomenys)

- USD / EUR (skalė kairėje)
- GBP / EUR (skalė kairėje)
- - - CHF / EUR (skalė kairėje)
- JPY / EUR (skalė dešinėje)

Valiutų kursai

Numanomas valiutos kurso kintamumas (3 mėn.)

Šaltiniai: Bloomberg ir ECB.
Pastaba: paskutinė stebėjimo data – 2014 m. vasario 14 d.

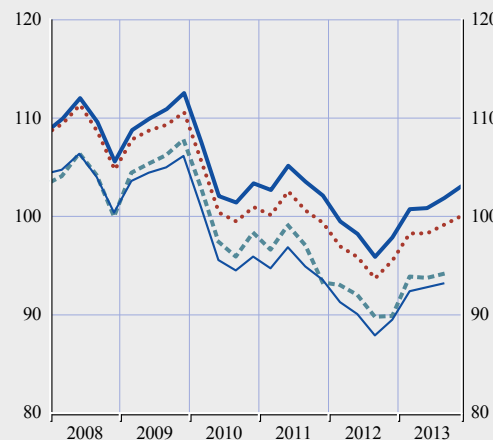
lygi nuo 1999 m. 2013 m. gruodžio 31 d. euro valiuta buvo parduodama už 1,38 JAV dol. – maždaug 4,5 % brangiau negu 2012 m. pabaigoje ir 7,3 % brangiau nei vidutiniškai 2012 m.

Kalbant apie kitų euro zonos pagrindinių prekybos partnerių valiutas, pažymėtina, kad euro kursas labai padidėjo Japonijos jenos ir didelių žaliavų eksporto ekonomikų valiutų atžvilgiu. Jenos atžvilgiu euro kursas daugiausia stiprėjo 2013 m. pirmąjį pusmetį, kai laipsniškai didėjo lūkesčiai dėl Japonijos banko pinigų politikos pozicijos pakeitimo (apie jį galiausiai paskelbta 2013 m. balandžio mėn.) pereinant prie kovos su defliacija ir vidaus paklausos skatinimo. 2013 m. gruodžio 31 d. euro kursas Japonijos jenos atžvilgiu buvo 145 jenos – 27 % aukštesnis negu 2012 m. pabaigoje ir 41 % aukštesnis už vidutinį kursą 2012 m. Kalbant apie didelių žaliavų eksporto ekonomikų valiutas, pažymėtina, kad euro kursas per 2013 m. pakilo 21 % Australijos dolerio atžvilgiu, 12 % – Kanados dolerio atžvilgiu ir 14 % – Norvegijos kronos atžvilgiu.

5 pav. Euro nominalieji ir realieji efektyvieji kursai (EK20)¹⁾

(ketvirtiniai duomenys; indeksas: 1999 m. I ketv. = 100)

- nominalusis kursas
- realusis kursas, pakoreguotas pagal VKI
- - - realusis kursas, pakoreguotas pagal VDSŠŪ
- realusis kursas, pakoreguotas pagal BVP

Šaltinis: ECB.

1) EK20 indeksų didėjimas reiškia euro vertės didėjimą. Nominaliojo ir pagal VKI pakoreguoto realiojo kurso atveju paskutinis stebėjimo laikotarpis yra 2013 m. ketvirtasis ketvirtis, o pagal BVP pakoreguoto realiojo ir pagal VDSŠŪ pakoreguoto realiojo kurso atveju – 2013 m. trečiasis ketvirtis. VDSŠŪ – vietinės darbo sąnaudos šalies ūkyje.

Svaro sterlingų atžvilgiu euro kursas sustiprėjo nedaug ir 2013 m. pabaigoje euro valiuta buvo perkama už 0,83 Didžiosios Britanijos svoro sterlingų – maždaug 2 % brangiau nei metų pradžioje ir 3 % brangiau nei vidutiniškai 2012 m. Euro vertė taip pat šiek tiek padidėjo su JAV doleriu susietų Azijos valiutų, įskaitant Kinijos juanį (1,6 %) ir Honkongo dolerį (4,6 %), atžvilgiu. Šveicarijos franko atžvilgiu euro kursas padidėjo, bet ir toliau buvo artimas minimaliam 1,20 Šveicarijos franko kursui, kurį 2011 m. rugsėjo mėn. vienašališkai paskelbė Šveicarijos nacionalinis bankas. 2013 m. gruodžio 31 d. euro valiuta buvo parduodama už 1,23 Šveicarijos franko, t. y. 2 % brangiau, palyginti su kursu 2012 m. pabaigoje.

Euro realieji efektyvieji kursai, pagrįsti įvairiais sąnaudų ir kainų apskaičiavimais, per metus pakilo. 2013 m. antrąjį pusmetį jų lygiai buvo aukštesni nei 2012 m. pabaigoje (žr. 5 pav.).

2.2 PINIGŲ IR FINANSŲ RAIDA

2013 M. BENDRAS PINIGŲ IR KREDITŲ AUGIMAS BUVO LĒTAS

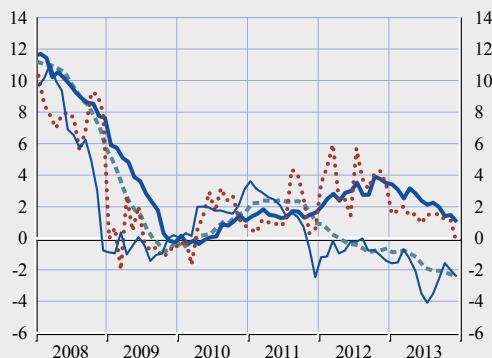
2013 m. plačių pinigų augimas lėtėjo ir toliau buvo neaukšto lygio. Metinis P3 augimo tempas, kuris 2012 m. gruodžio mėn. sudarė 3,5 %, lėtėjo beveik visus metus. 2013 m. gruodžio mėn. jis buvo 1,0 %. Vertinant bendrai, pažymėtina, kad pinigų raidą euro zonoje veikė daug įvairių veiksnių. Viena vertus, sumažėjęs pinigų turinčio sektoriaus nenoras rizikuoti ir pelno siekis lėmė didelius srautus iš mažiau likvidžių priemonių, priskiriamų prie P3, į turtą, kuriam būdinga didesnė rizika, ir į ilgalaikį turtą. Kita vertus, mažų palūkanų normų sąlygomis pirmenybė ir toliau buvo teikiama didžiausiu likvidumu pasižyminčioms priemonėms, o tai lėmė spartų P1 augimą. Jį taip pat skatino sumažėjęs finansinis susiskaidymas ir sugrįžęs tarptautinių investuotojų pasitikėjimas euru ir euro zona, taip pat pagerėjusi einamosios sąskaitos balansų būklė. Be to, tai galėjo būti susiję su kitais veiksniais, pavyzdžiui, su reglamentavimo pokyčiais, skatinančiais bankus didinti finansavimą, naudojant mažmeninius indėlius, apimtį. Teigiamus pokyčius skatino tebesitęsiančio realios veiklos atsigavimo ženklai, nedidelių palūkanų normų aplinka, ypač po pagrindinių ECB palūkanų normų mažinimo gegužės ir lapkričio mėn., taip pat sumažėjusios daugelio euro zonos šalių vyriausybės obligacijų rizikos premijos. Reikšmės turėjo ir Valdančiosios tarybos pranešimai apie jos pasirengimą atlikti vienakrypčius pinigų politikos sandorius, įkaito panaudojimo Eurosistemos kredito operacijose taisyklių pakeitimai ir ateities gairės dėl numatomų pagrindinių ECB palūkanų normų.

Padėtis finansų rinkose ir bankų finansavimas pagerėjo, tačiau tai dar nedarė poveikio paskolų nefinansiniam sektoriui augimui. 2013 m. paskolų privačiam sektoriui metinis pokyčio tempas (pakoreguotas dėl paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais) stabiliai mažėjo; jis stabilizavosi metų pabaigoje ir gruodžio mėn. buvo –2,0 % (2012 m. gruodžio mėn. buvo –0,2 %). Todėl nuo 2012 m. pradžios stebėtas pinigų ir kredito privačiam sektoriui

6 pav. P3 ir paskolos privačiam sektoriui

(metiniai pokyčiai, procentais; dėl sezoniškumo ir kalendoriškai pakoreguota)

— P3 (metinis augimo tempas)
 P3 (į metinį perskaičiuotas 3 mėn. augimo tempas)
 - - - - - paskolos privačiam sektoriui (metinis augimo tempas)
 — paskolos privačiam sektoriui (į metinį perskaičiuotas 3 mėn. augimo tempas)

Šaltinis: ECB.

metinių augimo tempų skirtumas buvo būdingas ir 2013 m. (žr. 6 pav.). Dėl nestandartinių priemonių, kurių Valdančioji taryba ėmėsi pastaraisiais metais, šiek tiek sumažėjo kai kurios PFĮ finansavimo problemos. Šios priemonės sukūrė svarbias apsaugos priemones, dėl kurių buvo sustabdytas finansų rinkų ir realiosios ekonomikos neigiamų grįžtamųjų ryšių tolesnis stiprėjimas. Plačių pinigų ir kredito pokyčiai kartu rodo, kad 2013 m. bendras pinigų augimo tempas sumažėjo. Šie pokyčiai yra susiję su tebevykstančiu išskolinimo mažinimu.

PORTFELIŲ FORMAVIMO YPATUMAI TOLIAU BUVO PAGRINDINIS VEIKSNYS, LĖMĖS P3 SUDEDAMŲJŲ DALIŲ POKYČIUS

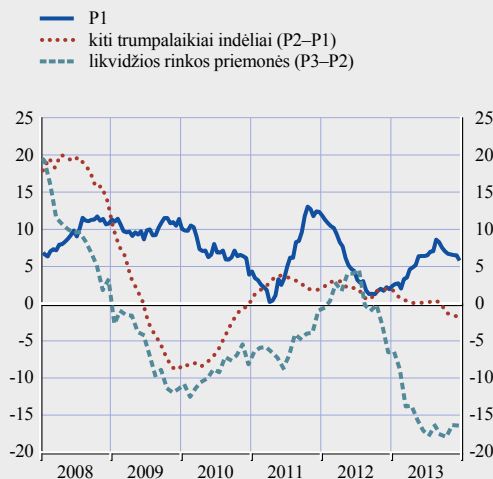
Kalbant apie pagrindinių P3 sudedamųjų dalių raidą, pažymėtina tai, kad finansų rinkose vyraujantis netikrumas, dėl kurio pirmenybė teikiama labai likvidiems indėliams (esant itin mažoms pinigų politikos ir pinigų rinkos palūkanų normoms), dažniausiai lemia staigų P1 metinio augimo tempo padidėjimą. Jis ūgtelėjo nuo 6,4 % (2012 m. gruodžio mėn.) iki 8,6 % (2013 m. balandžio mėn.), tada šiek tiek sumažėjo, tačiau 2013 m. gruodžio mėn. vis dar buvo gana didelis – 5,7 % (žr. 7 pav.). Portfelio perskirstymas, kuris vyko mažėjant atlyginimui už kitą piniginių turta, priskiriamą prie P3, lėmė labai likvidžių priemonių turėjimo alternatyviųjų sąnaudų sumažėjimą (žr. 8 pav.). Tai, kad pirmenybė buvo teikiama likvidumui, rodo, kad pinigus turinčiame sektoriuje toliau buvo kaupiamos grynųjų pinigų atsargos.

2013 m. toliau mažėjo likvidžių rinkos priemonių metinis pokyčio tempas – nuo –6,5 % (2012 m. gruodžio mėn.) iki –16,2 % 2013 m. gruodžio mėn. Užfiksuotas visų trijų likvidžių rinkos priemonių sudedamųjų dalių mažėjimas. Tai iš dalies lėmė reglamentavimo pokyčiai, dėl kurių sumažėjo stimulus bankams naudotis rinkoje skolintomis lėšomis.

Gali būti, kad atpirkimo sandoriai, kuriuos investuotojai anksčiau dažnai naudodavo norėdami laikinai „įdarbinti“ likvidumą, prarado patrauklumą ieškant pelningų priemonių, nepriklausančių P3 (pvz., akcijų ir mišriųjų fondų). Be to, 2013 m. labai sumažėjo pinigų turinčio sektoriaus turimos

7 pav. Pagrindinės P3 sudedamosios dalys

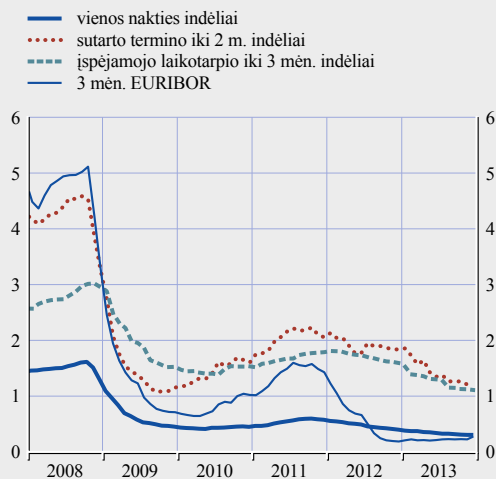
(metiniai pokyčiai, procentais; dėl sezoninio ir kalendoriškai pakoreguota)

Šaltinis: ECB.

8 pav. PFĮ trumpalaikių indėlių palūkanų normos ir 3 mėn. EURIBOR

(procentais per metus)

Šaltinis: ECB.

trumpalaikių PFĮ skolos vertybinių popierių atsargos (skolos vertybinių popierių, kurių pradinis terminas iki 2 m.), kurių metinis pokyčio tempas per metus gerokai krito žemyn ir gruodžio mėn. sudarė dviženklį neigiamą skaičių. 2013 m. pinigų rinkos fondų akcijų (vienetų) kainos mažėjo pastoviu tempu. Tokia jų dinamika buvo susijusi su gražos ypatumais: sąlygomis, kurioms būdingos mažos trumpalaikių paskolų palūkanų normos, pinigų rinkos fondai negali užtikrinti investuotojams didelės gražos ir todėl lėšas perkelia į kitos rūšies investicijas. Nedidelė PFĮ skolos vertybinių popierių ir pinigų rinkos fondų akcijų (vienetų) išleidimo apimtis gali būti susijusi ir su reglamentavimo pakeitimais, skatinančiais bankus finansavimui naudoti indėlius, o ne rinkoje skolintas lėšas.

DIDĖJO NE FINANSŲ BENDROVIŲ TURIMI INDĖLIAI

P3 indėlių, kurie apima trumpalaikius indėlius bei atpirkimo sandorius ir yra didžiausias pinigų junginys, apie kurį turima patikima informacija pagal sektorius, metinis augimo tempas sumažėjo nuo 4,4 % (2012 m. gruodžio mėn.) iki 2,0 % (2013 m. gruodžio mėn.).

Kaip ir anksčiau, labiausiai prie to prisidėjo namų ūkiai. Nepaisant bankų pastangų dėl teisės aktuose nustatytų reikalavimų didinti finansavimą naudojant indėlių lėšas ir spartaus indėlių augimo daugelyje sunkumų 2013 m. patyrusių šalių, namų ūkių turimų P3 indėlių metinis augimo tempas 2013 m. sumažėjo – nuo 4,4 % (2012 m. gruodžio mėn.) iki 2,0 % (2013 m. gruodžio mėn.), ir tai buvo susiję su grįžtančiu tarptautinių investuotojų ir vidaus pinigų turinčių sektorių pasitikėjimu finansinėmis investicijomis euro zonoje. Ne finansų bendrovių turimų P3 indėlių metinis augimo tempas, priešingai, padidėjo nuo 4,6 % (2012 m. gruodžio mėn.) iki 6,1 % (2013 m. gruodžio mėn.). Tai galėjo būti susiję su likvidumo atsargų, kurios paprastai naudojamos kaip pirmasis finansavimo šaltinis prasidėjus atsigavimui, kaupimu. Kita vertus, keliose šalyse tai galėjo būti susiję su padidėjusiu tarptautinio finansavimo poreikiu, atsiradusiu dėl ribotos pasiūlos. Šį procesą skatino kapitalo srautai iš užsienio, iš dalies susiję su vėl augančiu tarptautinių investuotojų susidomėjimu euro zonos turtu.

P3 indėlių raidai taip pat turėjo įtakos ne pinigų finansų tarpininkai, išskyrus draudimo bendroves ir pensijų fondus (vadinamus kitais finansų tarpininkais, KFT). 2013 m. gruodžio mėn. KFT turimų P3 indėlių metinis pokyčio tempas, nors ir su nemažais svyravimais, sumažėjo iki –2,0 % (2012 m. gruodžio mėn. buvo 2,1 %). Ekonominiu požiūriu KFT (kuriuos sudaro investiciniai fondai ir finansinio turto keitimo į vertybinius popierius priemonės) elgesys, susijęs su pinigų paklausa, kartais gali būti labai permainingas, todėl nevertėtų pervertinti jo trumpalaikės dinamikos. Iš tiesų KFT turimiems pinigams nemažą poveikį dažnai daro kintančios finansų rinkų sąlygos ir įvairaus finansinio turto santykinio pajamingumo pokyčiai. Kita vertus, dėl šių investuotojų elgesio jų turimų pinigų raida dar ankstyvame etape gali rodyti prasidedančias portfelių paskirstymo tendencijas, kurias kitų, inertiškesnių sektorių, tokių kaip namų ūkiai, turimi pinigai parodys tik vėliau. Valdžios sektoriaus, išskyrus centrinę valdžią, indėlių pokyčio tempas ženkliai sulėtėjo – nuo 9,0 % (2012 m. gruodžio mėn.) iki –3,0 % (2013 m. gruodžio mėn.).

PASKOLŲ PRIVAČIAJAM SEKTORIUI MAŽĖJIMAS

Kalbant apie P3 atitikmenis, pažymėtina, kad PFĮ kredito euro zonos rezidentams metinis pokyčio tempas sumažėjo nuo 0,5 % (2012 m. gruodžio mėn.) iki –2,0 % (2013 m. gruodžio mėn.). Tokius pokyčius skatino sumažėjęs kredito tiek valdžios sektoriui, tiek privačiam sektoriui metinis pokyčio tempas. Kredito valdžios sektoriui metinio pokyčio tempo lėtėjimas (2013 m. gruodžio mėn. jis sudarė –0,7 %) buvo susijęs su mažėjančiomis paskolomis valdžios sektoriui, nors vyriausybės skolos vertybinių popierių paklausa toliau buvo teigiama. Apskritai dėl aktyviai leidžiamų vyriausybės vertybinių popierių, sulėtėjusios privačiojo sektoriaus dinamikos

ir skatinamosios pinigų politikos padidėjo PFĮ turimų vyriausybės skolos vertybinių popierių atsargos. Metų pabaigoje PFĮ turimiems vyriausybės skolos vertybiniais popieriams darė įtaką padidėjęs kai kurių institucijų, kurioms numatytas išsamusis ECB įvertinimas, pagrįstas 2013 m. gruodžio 31 d. balansu, finansinio įsiskolinimo mažinimas metų pabaigoje.

Kredito privačiajam sektoriui augimo pobūdis dažniausiai atitiko paskolų, kurios yra pagrindinė šio junginio sudedamoji dalis, augimo pobūdį. Kredito privačiajam sektoriui augimas 2013 m. ir toliau lėtėjo, metinis jo pokyčio tempas buvo $-2,4\%$ (gruodžio mėn.), palyginti su $-0,8\%$ (2012 m. gruodžio mėn.). Per metus taip pat sulėtėjo PFĮ paskolų privačiajam sektoriui metinis pokyčio tempas (pakoreguotas dėl paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais) – nuo $-0,2\%$ (2012 m. gruodžio mėn.) iki $-2,0\%$ (2013 m. gruodžio mėn.) (žr. 9 pav.).

Toks augimo pobūdis iš esmės atitinka ūkio aktyvumo ir finansų rinkų raidą 2013 m., visų pirma paskolų ne finansų bendrovėms, kurios nuo ekonominio augimo ciklo paprastai atsilieka vienais metais, augimo pobūdį. Paskolų nefinansiniam privačiajam sektoriui raida buvo susijusi su pagrindinių sudedamųjų dalių raida. Nors paskolų namų ūkiams metinis pokyčio tempas (pakoreguotas dėl paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais) per metus beveik nesikeitė, paskolų ne finansų bendrovėms metinis pokyčio tempas (pakoreguotas dėl paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais) toliau lėtėjo ir tik 2013 m. pabaigoje atsirado jo stabilizavimosi ženklų. Taip pat, nors ir su nemažais svyravimais, mažėjo paskolos KFT.

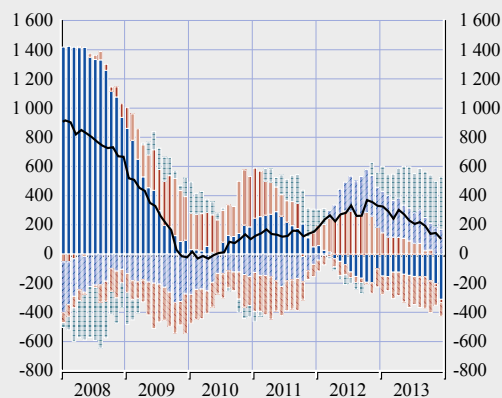
Paskolų namų ūkiams metinis augimas (pakoreguotas dėl paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais), kuris 2012 m. gruodžio mėn. buvo $0,7\%$, 2013 m. beveik nesikeitė ir gruodžio mėn. sudarė $0,3\%$. Tokį nedidelį augimą lėmė silpnas ekonominis aktyvumas, būsto rinkos perspektyvos ir būtinybė mažinti įsiskolinimą (daugiau informacijos apie paskolas namų ūkiams ieškoti šio skyriaus skirsnyje apie namų ūkių skolinimąsi). Metų pabaigoje, kaip rodo euro zonos bankų apklausos dėl skolinimosi sąlygų, paklausa ūgtelėjo. Paskolų ne finansų bendrovėms metinis pokyčio tempas (pakoreguotas dėl paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais) po mažėjimo, kuris truko iki vasaros pabaigos, stabilizavosi ir 2013 m. gruodžio mėn. buvo $-2,9\%$.

Nedidelė bankų skolinimo apimtis susijusi ne tik su cikliniais, bet ir su struktūriniais pasiūlos ir paklausos veiksniais, kurie atskirose šalyse šiek tiek skiriasi. Maža paskolų ne finansų bendrovėms dinamika toliau yra susijusi visų pirma su jų vėluojančiu ryšiu su verslo ciklu, kredito rizika ir vykstančiu finansų ir ne finansų sektoriaus balansų koregavimu. Tai buvo stebima 2013 m., ypač kai kuriose šalyse, kuriose ne finansų bendrovės aktyviai leido vertybinius popierius. Vidutinės

9 pav. P3 atitikmenys

(metiniai srautai; mlrd. eurų; dėl sezoninio ir kalendoriškai pakoreguota)

- kreditas privačiajam sektoriui (1)
- kreditas valdžios sektoriui (2)
- grynasis išorės turtas (3)
- ilgesnės trukmės finansiniai įsipareigojimai (neįskaitant kapitalo ir atsargų) (4)
- kiti atitikmenys (įskaitant kapitalą ir atsargas) (5)
- P3

Šaltinis: ECB.

Pastabos: P3 pateiktas tik palyginimui ($P3=1+2+3-4+5$). Ilgesnės trukmės finansiniai įsipareigojimai (neįskaitant kapitalo ir atsargų) pateikiami su priešingu ženklų, kadangi jie yra PFĮ sektoriaus įsipareigojimai.

trukmės požiūriu galima tikėtis, kad daugelyje šalių poreikis mažinti bendrovių išsiskolinimą toliau neigiamai veiks paskolų paklausą.

Kalbant apie pasiūlą, pasakytina, kad kapitalo trūkumas ir vis dar susiskaidžiusios (nors ir šiek tiek mažiau) finansų rinkos mažina PFĮ kredito ekonomikai pasiūlą. Apskritai, panašu, kad per 2013 m. pasiūlos apribojimai šiek tiek sumažėjo, nors daugelyje šalių vis dar yra pastebimi. Dėl įvairių nestandartinių priemonių, kurių ėmėsi Valdančioji taryba, sumažėjo euro zonos kredito įstaigų finansavimo problemos ir pavyko išvengti netvarkingo bankų sektoriaus išsiskolinimo mažinimo. 2013 m. gruodžio mėn. euro zonos bankų apklausos dėl skolinimo sąlygų rezultatai rodo tvirtus kreditų teikimo įmonėms ir namų ūkiams sąlygų stabilizavimosi ženklus.

Kalbant apie kitus P3 atitikmenis, pažymėtina, kad 2013 m. gruodžio mėn. pinigų turinčio sektoriaus PFĮ ilgalaikių finansinių įsipareigojimų (neįskaitant kapitalo ir atsargų), kurie taip pat priskiriami prie P3 atitikmenų, metinio pokyčio tempas toliau buvo neigiamas $-3,3\%$, nors jis ir paspartėjo, palyginti su 2012 m. gruodžio mėn., kai sudarė $-5,0\%$. Tokią raidą skatino labai sulėtėjęs ilgesnio termino indėlių ir ilgesnio termino skolos vertybinių popierių pokyčio tempas; pastarasis buvo susijęs su bankų išsiskolinimo mažinimu ir padidėjusiu indėlių, palyginti su rinkoje skolintomis lėšomis, naudojimu finansavimo reikmėms. Ilgesnės trukmės indėlių išlaidos daugiausia buvo susijusios su tuo, kad buvo nutrauktas anksčiau vykdytas pakeitimas vertybiniais popieriais.

Galiausiai, euro zonos PFĮ grynoji išorės turto pozicija, kurioje fiksuojami pinigų turinčio sektoriaus kapitalo srutai, kai jie nukreipiami per PFĮ, ir pinigų turinčio sektoriaus išleisto turto perkėlimas, per 12 mėn. (iki 2013 m. gruodžio mėn.) labai padidėjo (361 mlrd. eurų) ir buvo didžiausi nuo euro įvedimo. Šie srutai buvo susiję su pagerėjusia daugelio šalių einamosios sąskaitos balansų padėtimi, taip pat su atsinaujinusi tarptautinių investuotojų susidomėjimu euro zonos turtu.

2013 M. PINIGŲ RINKŲ SĄLYGOS GERĖJO

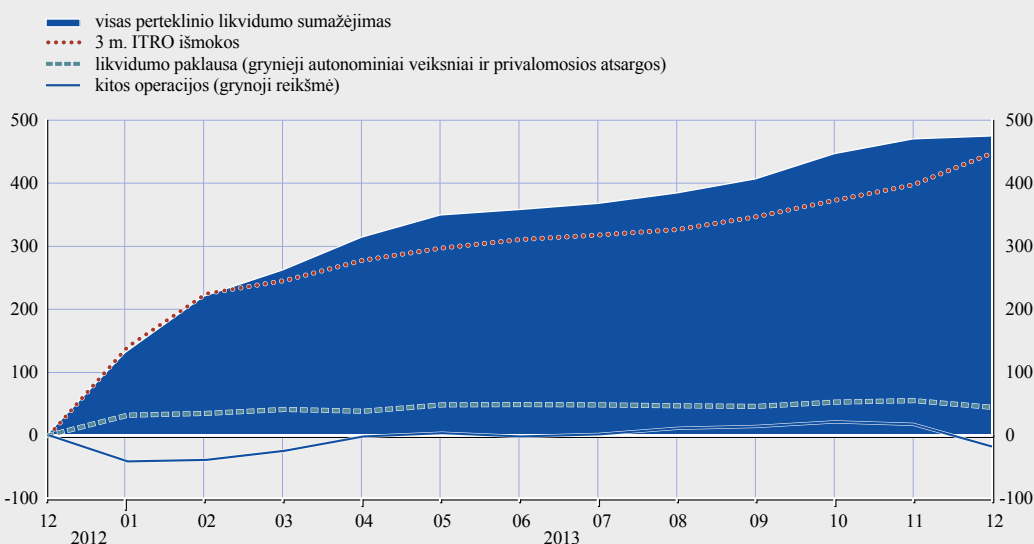
2013 m. euro zonos pinigų rinkų sąlygos gerėjo. Valstybės skolų krizei slūgstant vėl pradėjo atsigaivinti tarpvalstybinės tarpbankinės rinkos, nors rinka ir toliau buvo labai susiskaidžiusi.

Suvokiama kredito bei šalies rizika mažėjo ir 2013 m., dėl to toliau augo pasitikėjimas finansų rinkomis, buvo mėginama vykdyti reformas keliose euro zonos šalyse, padaryta pažanga siekiant sukurti geresnę euro zonos ekonomikos valdymo sistemą, šiek tiek pagerėjo euro zonos makroekonominės perspektyvos. Dėl toliau mažėjančios suvokiamos kredito ir šalies rizikos ėmė mažėti rinkos, įskaitant ir tarpbankines rinkas, susiskaidymas. Be to, dėl finansų rinkų sąlygų normalizavimosi sumažėjo būtinybė bankams laikyti likvidumo atsargas nenumatytiems atvejams.

Laipsniškai mažėjant finansų ir tarpbankinių rinkų susiskaidymui, sumažėjo perteklinis likvidumas (apibrėžiamas kaip likvidumas, viršijantis bankų sektoriaus likvidumo poreikius, nulemtus autonominių veiksnių ir privalomųjų atsargų reikalavimų). Nuo 2012 m. gruodžio 31 d. iki 2013 m. gruodžio 30 d. perteklinis likvidumas sumažėjo 346 mlrd. eurų – nuo 621 mlrd. iki 275 mlrd. eurų. Didžiąją šio sumažėjimo dalį, 323 mlrd. eurų, galima paaiškinti sumažėjusiomis naudojimosi Eurosistemos refinansavimo operacijų galimybėmis grynosiomis sumomis. Kitą sumažėjimo dalį lėmė autonominių likvidumo veiksnių padidėjimas, kurį iš dalies kompensavo nedidelis privalomųjų atsargų mažėjimas dėl sumenkusios kredito įstaigų atsargų bazės (žr. 10 pav.).

10 pav. Perteklinio likvidumo mažinimo pasiskirstymas

(mlrd. eurų; kaupiamieji pokyčiai nuo 2012 m. gruodžio mėn.)

Šaltinis: ECB.

Pastabos: visi stebėjimų per atitinkamus atsargų laikymo laikotarpius duomenys yra vidurkiai. Dvyliktasis 2013 m. atsargų laikymo laikotarpis baigėsi 2014 m. sausio 14 d.

2013 m. dėl pastebimai sumažėjusių naudojimosi Eurosistemos refinansavimo operacijų galimybėmis grynujų sumų vyko toliau nurodyti pokyčiai. Nuo 2013 m. sausio mėn. sandorių šalys pradėjo naudoti išankstinio gražinimo pasirinkimo sandorį, įtrauktą į dvi 3 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas (ITRO), įvykdytas 2011 m. gruodžio ir 2012 m. vasario mėn. Iki 2013 m. gruodžio pabaigos sandorių šalys buvo išmokėjusios 37 % bendrai suteikto likvidumo, arba 85 % 523 mlrd. eurų grynojo likvidumo, suteikto panaudojus dvi 3 m. ITRO su pagreitintais išmokėjimais, numatytais 2013 m. pradžioje ir pabaigoje (žr. 10 pav.). Be to, pagrindines refinansavimo operacijas (PRO) sandorių šalys pakeitė ITRO finansavimu. Išankstinių gražinimų pagal ITRO pagreitinimas, stebėtas maždaug 2013 m. pabaigoje, visų pirma buvo siejamas su išaugusiu kitų likvidumo didinimo operacijų, ypač PRO, naudojimu, taip pat su sumažėjusia Eurosistemos likvidumo mažinimo koreguojamųjų operacijų pasiūlymų bendraja verte. Dėl to 2013 m. lapkričio–gruodžio mėn. perteklinis likvidumas faktiškai padidėjo 110 mlrd. eurų. Tačiau didžiąją dalimi šis padidėjimas pasirodė esąs laikino pobūdžio, nes buvo susijęs su itin griežtomis pinigų rinkos sąlygomis, dominavusiomis paskutiniiais 2013 m. atsargų laikymo laikotarpiais.

Dėl 2013 m. gegužės ir lapkričio mėn. sumažėjusių PRO palūkanų normų sumažėjo Eurosistemos finansavimo sąnaudos ir atotrūkis tarp PRO bei indėlių palūkanų normų. Tai sumažino paskatas atlikti išmokėjimus, bet nepaveikė mažėjimo tendencijos, susijusios su pertekliniu likvidumu. Tokiomis aplinkybėmis naudojimas indėlių galimybe sumenko nuo vidutiniškai 238 mlrd. eurų (per 2012 m. paskutinį atsargų laikymo laikotarpį) iki vidutiniškai 60 mlrd. eurų per (2013 m. paskutinį atsargų laikymo laikotarpį). Tuo laiku sandorių šalių atsargos einamosiose sąskaitose, viršijančios privalomas atsargas, sumažėjo nuo 384 mlrd. iki 145 mlrd. eurų.

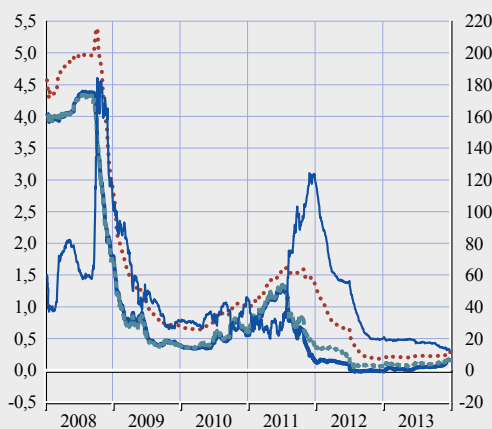
2013 m. didžiąją dalį perteklinio likvidumo lygis toliau buvo pakankamai aukštas, todėl itin trumpalaikės pinigų rinkos palūkanų normos buvo artimos indėlių galimybės palūkanų normai –

0,00 % (taip pat žr. 3 intarpą). Nepaisant to, EONIA išaugo nuo 0,07 % (2012 m. gruodžio mėn.) iki 0,18 % (2013 m. gruodžio mėn.) atsižvelgiant į atsargų laikymo laikotarpio vidurkį. Apibendrinant, pasakytina, kad 2013 m. pinigų rinkos palūkanų normas veikė įvairūs veiksniai. Trumpesnio termino pinigų rinkos palūkanų normas lėmė netikrumas dėl to, kas bus su pertekliniu likvidumu, visų pirma 2013 m. sausio pabaigoje, kai pradiniai išmokėjimai už pirmą 3 m. ITRO buvo labai dideli. Šis veiksnys tapo nebe toks svarbus, kai išmokėjimai netrukus labai sumažėjo, palyginti su jų pradiniu lygiu. Ilgesnio termino pinigų rinkos palūkanų normas smarkiai svyravo dėl kintančių lūkesčių, susijusių su būsima pinigų politika ir įtaka, kurią darė pokyčiai ne euro zonoje. Esant tokioms sąlygoms, 2013 m. liepos mėn., siekiant užtikrinti didesnę aiškumą, Valdančioji taryba pradėjo teikti ateities gaires dėl jos vykdomos būsimo pinigų politikos krypties (žr. 1 intarpą). Pradėjus tokią ateities gairių dėl politikos ateityje praktiką, kurią sutvirtino 2013 m. lapkričio mėn. Valdančiosios tarybos paskelbtas sprendimas sumažinti pagrindines refinansavimo palūkanų normas iki 0,25 % ir taip susiaurinti taikomą intervalą, ilgesnės trukmės pinigų rinkos palūkanų normų kintamumas sumažėjo.

11 pav. 3 mėn. EUREPO, EURIBOR ir vienos nakties indekso apsikeitimo sandorių palūkanų normos

(procentais per metus; skirtumas baziniais punktais; dienos duomenys)

- 3 mėn. EUREPO (skalė kairėje)
- 3 mėn. EURIBOR (skalė kairėje)
- - - - 3 mėn. vienos nakties indekso apsikeitimo sandorių palūkanų normos (skalė kairėje)
- skirtumas tarp 3 mėn. EURIBOR ir 3 mėn. EUREPO (skalė dešinėje)

Šaltiniai: ECB ir Thomson Reuters.

2013 m. buvusių 3 mėn. įkaitu neužtikrintų paskolų palūkanų normų (3 mėn. EURIBOR), 3 mėn. įkaitu užtikrintų paskolų palūkanų normų (3 mėn. EURIBOR) ir 3 mėn. vienos nakties indekso apsikeitimo sandorių palūkanų normų raida parodyta 11 pav. 2013 m. visų šių pinigų rinkos palūkanų normų svyravimai po didelio jų nuosmukio 2012 m. antrąją pusę tapo labai maži, beveiki artimi nuliui. Per metus įkaitu užtikrintų paskolų palūkanų normos faktiškai padidėjo keliais baziniais punktais, o 3 mėn. EUREPO normos, kurios 2012 m. antrąjį pusmetį visą laiką buvo šiek tiek neigiamos, sausio mėn. vėl tapo teigiamos. Toks raidos pobūdis atitinka įtampos finansų rinkose laipsniško mažėjimo bendrą tendenciją, prasidėjusią 2012 m. viduryje ir vyravusią visus 2013 m.

3 intarpas

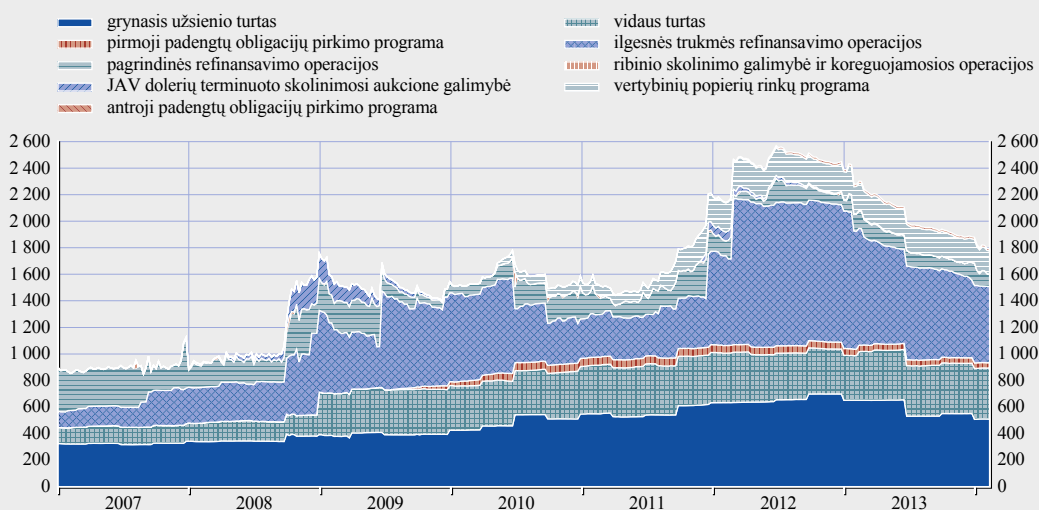
EUROSISTEMOS BALANSŲ POKYČIAI

Šiame interpe apžvelgta, kaip 2013 m. keitėsi Eurosistemos balansai ir pinigų rinkos palūkanų normos. Jame taip pat paminėti klausimai, susiję su Eurosistemos rizika.

Iš centrinio banko balansų dažnai gerai matyti, kaip įgyvendinama jo pinigų politika. Dėl nestandartinių priemonių, priimtų siekiant sustiprinti pinigų politikos poveikį finansų rinkoje susidarius itin nepalankioms aplinkybėms, įvyko beprecedentis Eurosistemos balanso

A pav. Eurosistemos supaprastintas balansas: turtas

(mlrd. eurų)

Šaltinis: ECB.

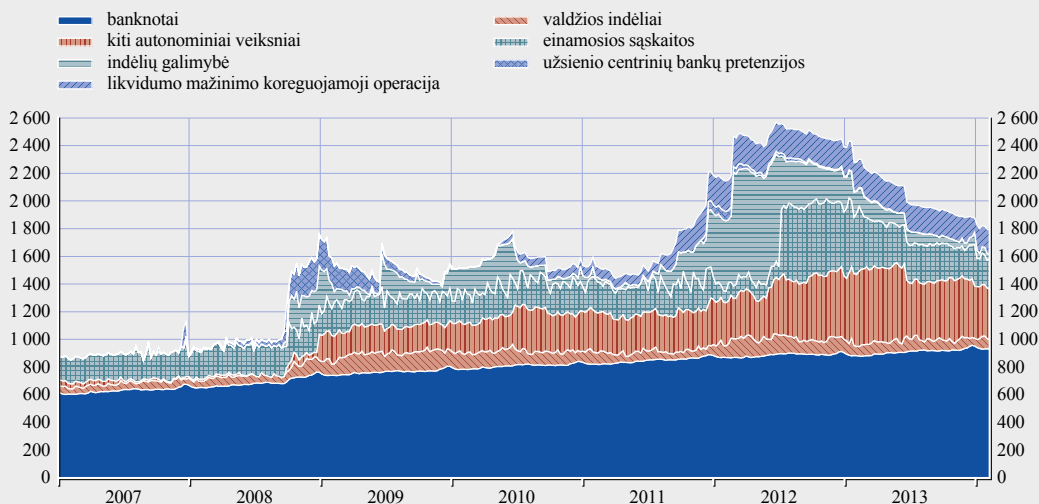
Pastaba: galutinė data – 2014 m. vasario 14 d.

padidėjimas – nuo 2008 m. iki 2012 m. vidurio jis padidėjo daugiau nei du kartus ir tik 2012 m. antrąjį pusmetį pradėjo trauktis (žr. A ir B pav.).

Nuo 2008 m. spalio mėn. beveik visoms refinansavimo operacijoms buvo taikoma fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūra paskirstant visą sumą, o tai rodo, kad euro zonos bankų likvidumo paklausa yra visiškai patenkinama, su sąlyga, kad sutarties šalys gali užtikrinti skolinimąsi

B pav. Eurosistemos supaprastintas balansas: įsipareigojimai

(mlrd. eurų)

Šaltinis: ECB.

Pastaba: galutinė data – 2014 m. vasario 14 d.

tinkamo įkaito priemonėmis. Todėl Eurosistemos balanso sudėtį ir dydį daugiausia lemia euro zonos bankų sistemos visuminė likvidumo paklausa (žr. A ir B pav.).

Pasiekęs aukščiausią tašką 2012 m. vasarą Eurosistemos balansas nuolat mažėjo, ir tai buvo susiję su mažėjančiu finansiniu susiskaidymu. Pagerėjęs finansavimas rinkoje skolintomis lėšomis buvo svarbus veiksnys, lėmęs mažesnę centrinių bankų likvidumo paklausą. Tokį pagerėjimą lėmė nestandartinės ECB priimtos pinigų politikos priemonės, taip pat keliose euro zonos šalyse pradėtos struktūrinės reformos ir pažanga, pasiekta stiprinant euro zonos ekonomikos valdymo sistemą.

Balanso turto dalyje sumažėjo refinansavimo operacijų likutis, nes bankai pasinaudojo priešlaikinio išmokėjimo galimybe gražinti lėšas, gautas 2011 m. gruodžio mėn. ir 2012 m. vasario mėn. įvykdžius 3 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas (ITRO)¹. Apie 37 % likvidumo, suteikto atlikus 3 m. ITRO, buvo gražinta 2013 m. gruodžio 20 d., o tai atitinka 85 % grynojo likvidumo, suteikto tuo laiku, kai šios operacijos buvo vykdomos. Savaitinių pagrindinių refinansavimo operacijų (1 sav. trukmės) forma teikiamas centrinio banko refinansavimas, kuris 2012 m. gruodžio pabaigoje labai sumažėjo (iki maždaug 90 mlrd. eurų), visus 2013 m. svyravo nuo 90 iki 130 mlrd. eurų.

Balanse taip pat nurodytas turimas turtas, įgytas pinigų politikos tikslais vykdant turto įsigijimo programas dar iki 2013 m. Šie įsigijimai yra susiję su pirmąja ir antrąja padengtų obligacijų pirkimo programomis (atitinkamai nuo 2009 m. liepos mėn. iki 2010 m. birželio mėn. ir nuo 2011 m. lapkričio mėn. iki 2012 m. spalio mėn.) bei vertybinių popierių rinkų programa (nuo 2010 m. gegužės mėn. iki 2012 m. rugsėjo mėn.). Visi jie priskiriami prie iki išpirkimo termino laikomų vertybinių popierių portfelių ir todėl yra įtraukiami į apskaitą amortizuota savikaina, sumažinta vertės sumažėjimu. 2013 m. jų likutis šiek tiek sumažėjo dėl turto, kurio terminas suėjo. Iki jo galiojimo termino laikomo turto jungtiniai portfeliai apžvelgiamu laikotarpiu (nuo 2012 m. gruodžio pabaigos iki 2013 m. gruodžio mėn. pabaigos) vidutiniškai padidino likvidumą 257 mlrd. eurų.

Be to, Eurosistema ir toliau turėjo grynąją išraišką didelį kiekį užsienio turto (užsienio valiuta išreikšto turto, laikomo tiesiogiai užsienio valiutos intervencijų ar investicijų tikslais) ir vidaus turto, kurį nacionaliniai centriniai bankai laiko iki jo galiojimo termino pabaigos ir kuris nėra susijęs su pinigų politikos įgyvendinimu².

Dėl tebevykstančio lėšų, pasiskolintų naudojantis 3 m. ITRO, gražinimo Eurosistemos balanso išipareigojimų dalyje sumažėjo eilučių, susijusių su pertekliniu likvidumu. 2013 m. pabaigoje perteklinis likvidumas (apibrėžiamas kaip likvidumas, viršijantis bankų sektoriaus likvidumo poreikius, nulemtus autonominių veiksmų ir privalomųjų atsargų reikalavimų) buvo apie 150–200 mlrd. eurų, gerokai mažesnis už 827,5 mlrd. eurų sumą, aukščiausią ribą, pasiektą po šių 3 m. ITRO, įvykdytų 2012 m. kovo 5 d. Perteklinį likvidumą bankai naudodavo vienos nakties indėliams arba deponuodavo savo einamosiose sąskaitose: po 2012 m. liepos mėn., kai indėlių palūkanų norma buvo sumažinta iki nulio, bankams pasidarė nebesvarbu, kaip elgtis su

1 Per dvi 3 m. ITRO, įvykdytas 2011 m. gruodžio 21 d. ir 2012 m. vasario 29 d., bendra paskirstyta suma sudarė 1 018,7 mlrd. eurų. Tačiau dėl operacijų, kurių terminas suėjo 2011 m. gruodžio viduryje, taip pat refinansavimo operacijų paklausa poslinkių dar prieš atliekant dvi 3 m. operacijas grynasis likvidumas dėl šių dviejų ITRO padidėjo maždaug 520 mlrd. eurų.

2 Be to, nuo 2007 m. padidėjo Eurosistemos aukso atsargų, kurios kiekvieno ketvirčio pabaigoje perkainojamos rinkos kaina, vertė (tai taip pat reiškia atitinkamą padidėjimą Eurosistemos išipareigojimų dalyje esančiose perkainojimo sąskaitose). Šių elementų nėra supaprastintuose balansuose, parodytuose A ir B pav.

pertekliniu likvidumu – ar panaudoti vienos nakties indėliams, ar palikti jį neatlygintinai savo einamosiose sąskaitose kaip atsargų perteklių, nors vertinant bendrąją perteklinio likvidumo mažėjimo tendenciją galima pastebėti nedidelį poslinkį pastarojo būdo link.

2013 m. Eurosistema toliau naikino likvidumo, suteikto vykdant vertybinių popierių rinkų programą, nutrauktą 2012 m. rugsėjo mėn., perteklių. Apyvartoje esantiems banknotams tebebuvo būdinga nereikšminga tendencija, ir iš dalies dėl sezoniškumo įtakos 2013 m. pabaigoje jų vertė pasiekė naujas aukštumas – 950 mlrd. eurų. Tuo pačiu laiku valdžios indėliai (išdo departamentų indėliai nacionaliniuose centriniuose bankuose) sumažėjo 35 mlrd. eurų. Viena tokio valdžios indėlių sumažėjimo priežasčių susijusi su tuo, kad, palyginti su 2012 m., išdo struktūros daugiau lėšų laikė bankuose. Galiausiai sumažėjo autonominių veiksnių, išskyrus apyvartoje esančius banknotus ir valdžios indėlius, poveikis. Tai dažniausiai lėmė sumažėjusios pretenzijos euro zonos rezidentams eurai (dėl likvidumo didinimo kitomis priemonėmis nei Eurosistemos operacijomis).

Apskritai, tarp aukščiausio taško, užregistruoto 2012 m. birželio 29 d. ir 2013 m. gruodžio 27 d., Eurosistemos balansas sumažėjo maždaug 26 % iki maždaug 2 300 mlrd. eurų. Kaip matyti iš A ir B pav. parodyto supaprastinto balanso³, suma tapo šiek tiek mažesnė nei 1 900 mlrd. eurų.

Eurosistemos balansas ir pinigų rinka

2008 m. spalio mėn. pinigų rinkoje pradėjus vykdyti fiksuotųjų palūkanų konkursus paskirstant visą sumą, nuo neutralaus likvidumo režimo buvo pereita prie perteklinio likvidumo režimo (žr. C pav. melsva spalva pažymėtą sritį). Neutralaus likvidumo sąlygomis, t. y. kai perteklinis likvidumas yra artimas nuliui, itin trumpalaikės pinigų rinkos palūkanų normos ir visų pirma EONIA yra susietos su minimalia siūloma norma už pagrindinę refinansavimo operaciją. Ir priešingai, esant dideliame pertekliniam likvidumui, EONIA susiejama su ECB indėlių galimybės palūkanų norma⁴.

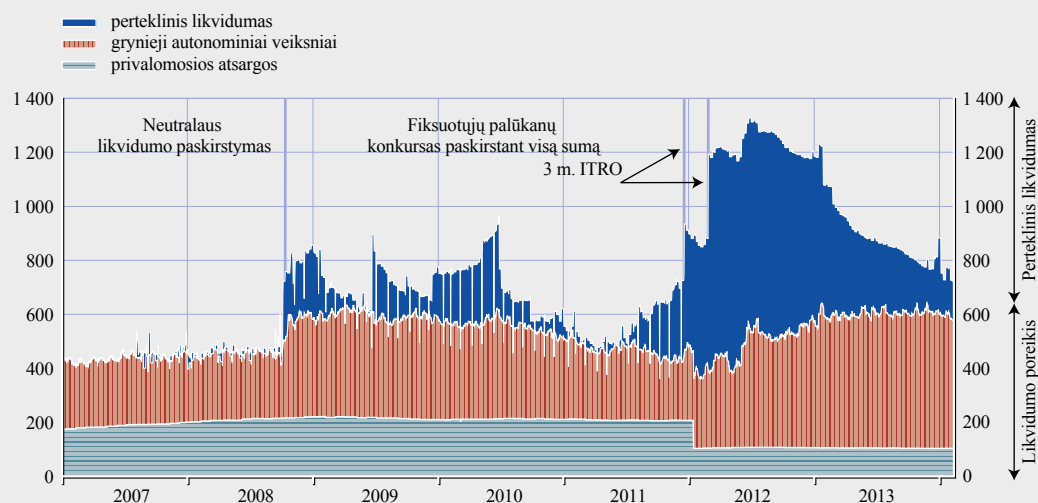
Nepaisant didelio perteklinio likvidumo sumažėjimo ir dėl to 2013 m. sumažėjusio Eurosistemos balanso, didžiąją metų dalį EONIA toliau buvo artima indėlių palūkanų normai, nors 2013 m. paskutinį ketvirtį kartais būdavo užregistruojamas nedidelis pakilimas. EONIA padidėjimas ir jos kintamumas buvo iš dalies susiję su sezoniniais ar nereguliais veiksniais, taip pat rinkos likvidumo pokyčiais, kadangi tuo pačiu laiku mažėjo ir pinigų rinkos susiskaidymas, ir perteklinis likvidumas. Dėl to EONIA pradėjo intensyviau reaguoti į rinkos pokyčius, nors bendras perteklinio likvidumo mažėjimo poveikis itin trumpalaikėms palūkanų normoms gali būti laikomas gana ribotu. Tačiau 2013 m. dėl lūkesčių, susijusių su perteklinio likvidumo nuolatinio mažėjimu, EONIA kreivė šoktelėdavo aukštyn. Dėl sumažėjusio nepanaudoto likvidumo, suteikto naudojant pinigų politikos operacijas, 2013 m. taip pat sumažėjo ir Eurosistemos patiriama rizika.

3 A ir B pav. pateiktas balansas šiek tiek skiriasi nuo 2013 m. gruodžio 31 d. Eurosistemos konsoliduotojo balanso, kuris išsamiau pateiktas šioje Metų ataskaitoje. A ir B pav. parodytame supaprastintame balanse daug eilučių yra konsoliduotų; daugiau apie pagrindinę metodiką žr. 2009 m. spalio mėn. ECB mėnesinio biuletenio interpa „Simplified balance sheets: methodology, the Federal Reserve System and the Bank of Japan“.

4 Indėlių palūkanų norma užtikrina žemiausią EONIA ribą, nes neįtikėtina, kad bankai, galintys pasinaudoti indėlių galimybe, skolintų pinigų rinkoje už daug mažesnę palūkanų normą nei indėlių galimybės palūkanų norma. Taip pat žr. 2014 m. sausio mėn. ECB mėnesinio biuletenio straipsnį „Recent developments in excess liquidity and money market rates“.

C pav. Jungtinio likvidumo poreikis ir perteklinis likvidumas nuo 2007 m.

(mlrd. eurų)

Šaltinis: ECB.

Pastaba: galutinė data – 2014 m. vasario 14 d.

Eurosistemos patiriamos rizikos įvertinimas

Verta prisiminti, kad įgyvendindami pinigų politiką centriniai bankai visada prisiima tam tikrą finansinę riziką. Pinigų politikos operacijos susijusios su galima finansine rizika net ir įprastomis sąlygomis, nes jos naudojamos centrinio banko pinigams teikti už turtą arba įkaitą, gaunamą iš įvairių ūkio subjektų. Atsižvelgdami į sukretimų mastą ir riziką pinigų politikos poveikio mechanizmui centriniai bankai krizės sąlygomis gali nuspręsti imtis priemonių, kuriomis siektų, neviršydami savo atitinkamų įgaliojimų, padidinti savo patiriamą finansinę riziką. Eurosistemos atveju normaliomis sąlygomis dominuoja rizika, siejama su turimomis užsienio valiutos atsargomis ir turimu auksu, o esant nepalankioms sąlygoms išaugęs tarpininkavimas euro zonos finansų rinkose reiškia, kad bus prisiimta daugiau rizikos, susijusios su pinigų politikos operacijomis.

Kita vertus, centriniai bankai apskritai, o Eurosistema visų pirma turi įdiegusi tam tikrus mechanizmus, naudojamus balansų apsaugai nuo šių rizikų⁵. Tai užtikrinant yra svarbūs du elementai. Pirma, centrinis bankas valdo finansines rizikas. Pavyzdžiui, Eurosistema teikia kreditą tik naudodama sutarties šalims skirtas refinansavimo operacijas, kurios yra laikomos finansiškai pagrįstomis ir kurioms yra privalomas atitinkamas turtas, pateikiamas kaip įkaitas, kuriam taikomas jo riziką atitinkantis vertės sumažinimas, taip užtikrinant du apsaugos nuo nuostolių lygius⁶. Rizikos valdymo sistema vertinama ir taisoma nuolat. Pavyzdžiui, 2013 m. liepos 18 d. ECB paskelbė apie kelias priemones, skirtas tinkamai apsaugai nuo rizikos užtikrinti ir bendrajam sistemos suderinamumui pagerinti⁷. Antra, centriniai bankai kuria arba laikui bėgant kaupia finansines apsaugos priemones savo balansų atsparumui užtikrinti, jei materializuotųsi

5 Taip pat žr. 2013 m. rugsėjo mėn. ECB mėnesinio biuletenio interparą „Central bank financial strength during the crisis: the case of the Eurosystem“.

6 Patiriami nuostoliai reiškia nesugebėjimą atgauti nepanaudoto kredito tiesiogiai iš sandorio šalies ar realizavus turimą įkaitą.

7 Taip pat žr. 2013 m. spalio mėn. ECB mėnesinio biuletenio interparą „Review of the risk control framework“.

potencialūs nuostoliai (pvz., patiriami, kai sandorio šalis nesugeba vykdyti įsipareigojimų dėl centrinio banko kredito, kurio visos vertės nepavyks atgauti).

Finansinės apsaugos priemonės galėtų būti sukurtos nustačius rizikos atidėjinius, kurių dydį lemtų rizikos įvertinimas, arba pasilikus metų pelno dalį, kuri būtų pervedama į centrinio banko atsargas. Be centrinių bankų balansuose esančių finansinių apsaugos priemonių, yra institucinių priemonių, kurias taikant palaikomas centrinio banko balanso vientisumas ir kuriomis siekiama užtikrinti, kad centrinis bankas turėtų pakankamai finansinių išteklių nepriklausomai pinigų politikai vykdyti ir todėl pinigų politikos tikslai būtų įgyvendinti. Jos yra susijusios su „finansinio atsparumo“ sąvoka, kuri, kaip savo naujausioje ataskaitoje apibrėžė TAB, taip pat apima „rizikos perkėlimo ar draudimo susitarimus ir, labai svarbu, institucinės struktūros požymius, kurie laikui bėgant padeda palaikyti finansinius išteklius“⁸. Valdžia gali prisidėti prie centrinio banko finansinio atsparumo suteikdama garantiją, kad padengs bet kokius jo patirtus nuostolius ir galiausiai, jei reikia, jį rekapitalizuos (tai žinoma kaip „finansinis garantavimas“), ir numatydamą įstatyme, kad centrinis bankas turės pakankamai išteklių savo užduotims pagal jam suteiktus įgaliojimus vykdyti (finansinis nepriklausomumas ir draudimas vykdyti į jo įgaliojimus neįtrauktas užduotis).

Eurosistemos atveju institucinė aplinka ir Eurosistemos balanso vientisumas įtvirtinti konkrečiose Sutarties nuostatose; pavyzdžiui, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 130 straipsnyje teigiama, kad Eurosistema nepriklausomai įgyvendina savo įgaliojimus ir vykdo savo užduotis bei pareigas. Finansinio nepriklausomumo principas reiškia, kad centrinis bankas privalo turėti pakankamai lėšų savo vykdomoms užduotims, įskaitant savo valdymą ir veiklą, finansuoti⁹. Be to, pagal 123 straipsnio 1 dalį, draudžiamas piniginis finansavimas (žr. 2 skyriaus 6.1 skirsnį). Šios nuostatos kartu neleidžia valstybės skolos paversti pinigais, pavyzdžiui, teikiant valstybėms narėms finansinių įnašų, viršijančių jų dalį centrinio banko pelne, realizuotame atitinkamais finansiniais metais. Be šių Sutarties nuostatų, kai kurie Eurosistemos centriniai bankai turi savo akcininkų suteiktą finansinių garantijų, kurios sudaro dalį jų taikomų institucinių priemonių.

Kadangi pagal apibrėžimą praktiškai (neinflaciniai) finansiniai ištekliai yra riboti¹⁰, vienintelis būdas bet kokiomis sąlygomis turėti būtinų ir pakankamų finansinių išteklių kainų stabilumui užtikrinti yra ilguoju laikotarpiu išsaugoti centrinio banko finansinį atsparumą. Tai yra būdas padidinti tiek plačiosios visuomenės, tiek finansų rinkos dalyvių viltis, kad, siekdamas užtikrinti kainų stabilumą, centrinis bankas nebus be reikalo ribojamas rūpesčių, susijusių su finansiniais ištekliais.

8 Kaip šioje ataskaitoje nurodyta, tokie susitarimai, be kitų dalykų, gali įgyti fiskalinės garantijos ar autonominės finansinės galios formą. Žr. Archer D. and Moser-Boehm P. „Central bank finances“, *BIS Papers*, No 71, BIS, April 2013.

9 Jis taip pat reiškia ir biudžetų atskyrimą; pavyzdžiui, pagal Sutarties 314 straipsnį ECB biudžetas nėra ES metinio biudžeto dalis. Taip pat žr. bylos C-11/00 (Komisija prieš ECB) 132 punktą.

10 Žr. diskusiją leidinyje *Reis R.* „The mystique surrounding the central bank's balance sheet, applied to the European crisis“, *American Economic Review: Papers & Proceedings* 2013, Vol. 103(3), p. 135–140.

AUKŠTĄ REITINGĄ TURINČIŲ VYRIAUSYBĖS OBLIGACIJŲ PAJAMINGUMAS EURO ZONOJE DIDĖJO, BET NE TAI SPARČIAI KAIP JAV

AAA reitingą turinčių vyriausybės obligacijų pajamingumas³ euro zonoje 2013 m. padidėjo nuo apytikriai 1,7 % (sausio pradžioje) iki 2,2 % (gruodžio pabaigoje) (žr. 12 pav.). JAV ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumas per tą patį laikotarpį paaugo daugiau – nuo apytikriai

3 Po Prancūzijos reitingų sumažinimo, kurį *Fitch Ratings* atliko 2013 m. liepos mėn., AAA reitingą turinčių šalių grupę sudaro Austrija, Suomija, Vokietija, Liuksemburgas ir Nyderlandai.

1,8 iki apytikriai 3,1 %. Vyriausybės obligacijų pajamingumo 2013 m. raidą galima suskirstyti į du laikotarpius.

Pirmajame etape nuo sausio iki gegužės pradžios, kaip rodo verslo įmonių apklausų ir užimtumo bei apdirbamosios gamybos duomenys, AAA reitingą turinčių euro zonos ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumui augti trukdė prastos euro zonos makroekonominės perspektyvos. Be to, dėl pasirašyto finansinės paramos Kiprui priemonių rinkinio ir neapibrėžtumo kai kurių euro zonos šalių vidaus rinkose pirmenybė vėl buvo teikiama saugioms investicijoms į aukštus reitingus turinčias vyriausybės obligacijas. Dėl to AAA reitingą turinčių euro zonos ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumas nukrito iki istoriškai žemiausio lygio, kuris gegužės 2 d. buvo artimas 1,5 %. Per tą patį laikotarpį 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumas JAV dėl geriau subalansuotų makroekonominių duomenų sumažėjo ne taip pastebimai.

12 pav. Ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumas

(metinės palūkanų normos, procentais; dienos duomenys)

Šaltiniai: Bloomberg, EuroMTS ir ECB.

Pastabos: euro zonos 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumas išreiškiamas 10 m. nominaliuoju pajamingumu, išvestu iš euro zonos vyriausybės obligacijų, turinčių AAA reitingą, pajamingumo kreivės, apskaičiuotos ECB. JAV atveju parodytas 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumas.

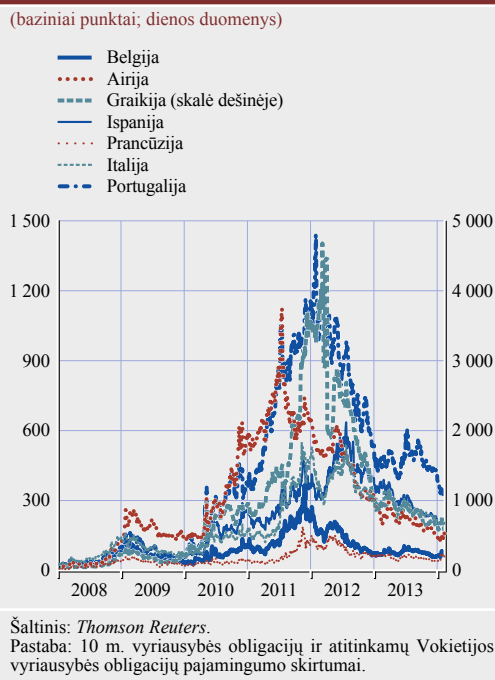
Antrajame etape nuo gegužės pradžios iki metų pabaigos euro zonoje ir JAV AAA reitingą turinčių ilgalaikių vyriausybės obligacijų rinkos palūkanų normos labai pakilo – atitinkamai 70 ir 140 bazinių punktų. Vien tik gegužės ir birželio mėn. jos, nepaisant šių dviejų regionų ciklinių pozicijų ir pinigų politikos perspektyvų aiškių skirtumų, didėjo beveik vienu laiku – jos išaugo atitinkamai 60 ir 80 bazinių punktų. Šis augimas daugiausia buvo susijęs su kai kuriais JAV Federalinės rezervų sistemos pareiškimais, kad jei ekonomika ir toliau kils taip greitai, kaip prognozuojama, antrąjį pusmetį reikėtų mažinti obligacijų pirkimo pagal jos kiekybinio skatinimo programą tempą. Tai akivaizdžiai paskatino rinkas iš naujo įvertinti būsimą pinigų politikos kryptį ne tik JAV, bet ir kitose išsivysčiusios ekonomikos šalyse. Apskritai besikeičiančios JAV obligacijų rinkos sąlygos padarė nemažą poveikį euro zonai. Todėl dėl to sugriežtintų finansinių sąlygų negalima pateisinti pagrindiniais ekonominiais pokyčiais euro zonoje.

Liepos mėn. ECB savo ateities gairėse konstatavo apie politikos kryptį, kad tikisi, jog dar ilgai pagrindinės palūkanų normos bus esamo dydžio arba mažesnės. Dėl šių ateities gairių tiesioginis poveikis dėl įvykių JAV sumažėjo. Rugpjūčio mėn. ilgalaikių euro zonos vyriausybės obligacijų pajamingumas vėl išaugo, tačiau šį kartą, kaip rodo apklausos, tai įvyko dėl nuosekliai gerėjusių euro zonos ekonomikos perspektyvų visose srityse. Liepos ir rugpjūčio mėn. paskelbus teigiamus ekonomikos duomenis ir augant lūkesčiams, susijusiems su neišvengiamu Federalinės rezervų sistemos obligacijų pirkimo programos apimčių mažinimu, pajamingumas JAV toliau pastebimai didėjo.

Tačiau nuo rugsėjo mėn. ilgalaikių euro zonos vyriausybės obligacijų pajamingumo dinamika šiek tiek pasikeitė, iš dalies dėl nevienareikšmių makroekonominių duomenų bei ECB sprendimo lapkričio mėn. sumažinti pagrindines pinigų politikos palūkanų normas ir dar kartą patvirtinti anksčiau paskelbtas ateities gaires. Apskritai pasikeitę rinkos dalyvių lūkesčiai, susiję su neišvengiamu

Federalinės rezervų sistemos obligacijų pirkimo programos apimčių mažinimu, iki vėlyvo rudens galėjo lemti pajamingumo mažėjimą. Taip, be kitų dalykų, atsitiko ir dėl Federalinės rezervų sistemos aiškinimų apie tai, kas lemtų jos galutinį sprendimą pradėti obligacijų pirkimo programos apimčių mažinimą, ir paskelbtų JAV ekonomikos duomenų, kurie neįtikino, kad JAV ekonomikos atsigavimas yra tvarus. Gruodžio mėn. JAV ekonomikos duomenims buvo būdingi netikėti teigiami pokyčiai, todėl Federalinė rezervų sistema paskelbė 2014 m. sausio mėn. pradėsianti po truputį mažinti obligacijų pirkimą. Šis pranešimas padarė tik nedidelį poveikį ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumui – dėl jo sumažėjo su obligacijų pirkimo apimčių mažinimo tempu susijęs neapibrėžtumas, be to, tuo pačiu laiku buvo dar kartą patvirtintos ateities gairės dėl pinigų politikos palūkanų normų. Per laikotarpį nuo rugsėjo mėn. pajamingumui JAV buvo būdingas gana nemažas kintamumas, o didžiausią poveikį jam darė didėjantis neapibrėžtumas, susijęs su būsima pinigų politikos kryptimi, ir politinė įtampa, susijusi su derybomis dėl federalinės valdžios skolos apribojimo. Dėl itin palankių ekonominių duomenų ir Federalinės rezervų sistemos pranešimo, kad ji mažins jos obligacijų pirkimo programos apimtį, metų pabaigoje ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumas buvo didžiausias tais metais.

13 pav. Atskirų euro zonos šalių vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumai

Pagrindinė euro zonos vyriausybės obligacijų rinkų savybė 2013 m. buvo ta, kad pajamingumas turėjo tendenciją panašėti daugelyje euro zonos šalių – šis procesas prasidėjo, kai 2012 m. buvo imtasi veiksmų euro zonos valstybių skolų krizei įveikti ir ECB paskelbė apie vienkrypčius pinigų politikos sandorius (žr. 13 pav.). Pajamingumo konvergencija vyko pasirodžius preliminariems ekonominio aktyvumo atsigavimo ženklams net tose šalyse, kuriose recesija buvo giliausia, ir pagerėjus finansinio stabilumo rizikos vertinimui. Nors pastariesiems metams vis dar buvo būdingas daugelio euro zonos šalių vidaus rinkose atsiradęs neapibrėžtumas, palyginti su ankstesniu laikotarpiu, įtampos finansų rinkose išplitimo į kitas šalis atvejų buvo mažiau. Rinkos sąlygos žemą reitingą turinčių valstybių išleistoms obligacijoms tik trumpai buvo tapusios nepalankios, kai Federalinė rezervų sistema leido suprasti, jog ketina pradėti mažinti savo obligacijų pirkimo programos apimtį, ir kai labai padidėjo kintamumas finansų rinkose. Tai kontrastavo su daug ilgesniu poveikiu obligacijų rinkoms besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse. Be to, gruodžio pabaigoje Federalinės rezervų sistemos pranešimas apie ketinimą mažinti obligacijų supirkimo programos apimtį padarė nedidelį poveikį sąlygoms euro zonos obligacijų rinkose. Taip pat pagerėjo pirminės rinkos sąlygos įtampą patiriančiuose vyriausybės obligacijų rinkų segmentuose. Kai kurios euro zonos šalys, 2012 m. pradėjusios leisti daugiau trumpesnio termino obligacijų, galėjo pratęsti savo obligacijų terminus, o dvi ES ir TVF programos šalys – Airija ir Portugalija – padarė pažangą siekdamas atgauti prieigą prie obligacijų rinkų.

Pradėjus gerėti euro zonos ekonomikos perspektyvoms, per metus euro zonos 5 ir 10 m. vyriausybės obligacijų realusis pajamingumas augo atitinkamai 80 ir 75 baziniais punktais, apytikriai iki -0,1 ir 0,5 %. 2013 m. pabaigoje, o 5 m. išankstinių sandorių kitiems 5 m. realusis pajamingumas padidėjo apie 70 bazinių punktų – iki apytikriai 1,1 %. 2013 m. pabaigoje 5 m. išankstinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojanti norma kitiems 5 m., kurią rodo su infliacija susijusios obligacijos, buvo apytikriai 2,5 %, arba šiek tiek mažesnė už buvusių metų pradžioje. Tai lėmė 5 m. numatomą infliaciją kompensuojančių normų sumažėjimas 25 baziniais punktais – iki apytikriai 1,2 % ir 10 m. numatomą infliaciją kompensuojančių normų sumažėjimas apytikriai 15 bazinių punktų – iki apytikriai 1,8 %. Palyginkime – 5 m. su infliacija susietų apsikeitimo sandorių norma kitiems 5 m. sudarė beveik 2,2 % ir, palyginti su metų pradžia, buvo taip pat šiek tiek mažesnė. Apskritai, įvertinus infliacijos riziką ir likvidumo premiją, remiantis numatomomis infliaciją kompensuojančiomis normomis, galima teigti, kad rinkų rodikliai rodo, jog infliacijos lūkesčiai toliau visiškai atitinka ECB kainų stabilumo tikslą.

2013 M. ANTRAJĄ PUSMETĮ EURO ZONOS AKCIJŲ KAINOS STAIGA PAKILO

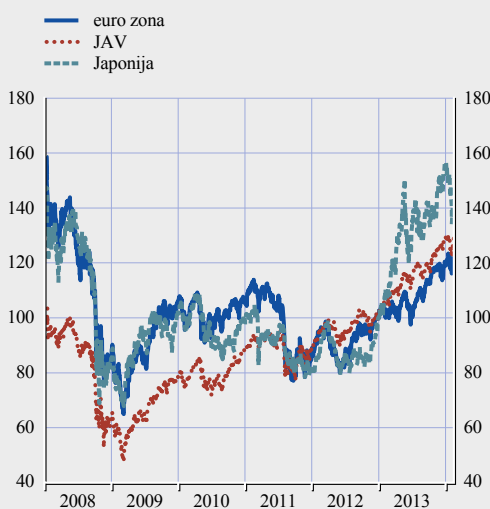
2013 m. euro zonoje ir JAV akcijų kainos pakilo atitinkamai 20 ir 30 % (žr. 14 pav.). Japonijoje jos išaugo 57 %. Daug veiksnių, kurie lėmė įvykius obligacijų rinkose, taip pat darė poveikį akcijų rinkoms.

2013 m. pirmąjį ketvirtį euro zonos akcijų kainos keitėsi gana nežymiai, nors JAV akcijų kainos augo. Euro zonoje akcijų kainas toliau palankiai veikė didėjantis noras rizikuoti, kurį skatino 2012 m. pasiekta pažanga sprendžiant valstybių skolos krizę, taip pat ECB paskelbtas ketinimas atlikti vienakrypčius pinigų politikos sandorius. Be to, paskelbti euro zonos ekonominiai duomenys toliau kėlė nusivylimą ir tik patvirtino silpno augimo perspektyvą trumpuoju laikotarpiu. Vėlų pavasarį, nepaisant paskelbtų duomenų, įskaitant pirmojo ketvirčio BVP ir pagrindinius apklausų rodiklius, kurie buvo prastesni, nei tikėtasi, euro zonos akcijų kainos pakilo. Teigiamus pokyčius akcijų rinkose skatino mažėjantis neapibrėžtumas kai kurių euro zonos šalių vidaus rinkose, taip pat nedidelis alternatyvių investicijų, tokių kaip vyriausybės ir bendrovių obligacijos, pajamingumas. Tačiau nuo gegužės pabaigos, kai sustiprėjo lūkesčiai, susiję su tuo, kad Federalinė rezervų sistema artimiausiu laiku pradės mažinti obligacijų pirkimo programos apimtį, akcijų kainos staiga nukrito, daugiausia baiminantis, kad jei dėl to bus sugriežtintos finansavimo sąlygos, tai gali sužlugdyti trapų euro zonos ekonomikos atsigavimą.

Pirmąjį pusmetį akcijų rinkų nuotaikos JAV, palyginti su euro zona, buvo labiau teigiamos: S&P 500 indeksas išaugo 13 %, o Dow Jones EURO STOXX bendras indeksas ūgtelėjo tik 1 %. Per kelis pirmus mėnesius politiniai susitarimai laikinai vengti vadinamojo fiskalinio

14 pav. Pagrindiniai akcijų rinkų indeksai

(nustatyti indeksų baziniai metai – 2013 m. sausio 1 d. = 100; dienos duomenys)

Šaltinis: Thomson Reuters.

Pastaba: euro zonai taikomas Dow Jones EURO STOXX bendras indeksas, JAV – Standard & Poor's 500 indeksas, Japonijai – Nikkei 225 indeksas.

skardžio ir didinti viršutinę federalinės valdžios skolos ribą teigiamai veikė rinkos nuotaikas. Skelbiami ekonominiai duomenys buvo nevienareikšmiai, tačiau artėjant vasarai jie gerėjo, o tai savo ruožtu rodė augantį ekonomikos aktyvumą. Spėlionės apie būsimą Federalinės rezervų sistemos obligacijų pirkimo programos apimties mažinimą darė neigiamą poveikį, tačiau jis buvo ne toks didelis, palyginti su poveikiu euro zonai, greičiausiai dėl to, kad bet koks sprendimas JAV dėl mažinimo būtų glaudžiai susijęs su teigiamais ekonominiais pokyčiais šalies viduje.

Kai prasidėjo spėlionės apie mažėjančią obligacijų pirkimo programos apimtį, abiejuose ekonominiuose regionuose išaugo neapibrėžtumas akcijų rinkose, kurį rodo numanomas kintamumas, tačiau nuo 2013 m. pradžios iki birželio pabaigos numanomas kintamumas nedaug pasikeitė.

Dėl padidėjusio būsimos JAV pinigų politikos neapibrėžtumo 2013 m. pirmąjį pusmetį besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių akcijų rinkose nukrito kainos, padidėjo užsienio investuotojų noras parduoti akcijas. Pirmąjį pusmetį Japonijoje akcijų kainoms buvo būdingas labai didelis kintamumas. Pirmiausia jos labai išaugo Japonijos bankui paskelbus apie naujas pinigų politikos priemones ir dėl neįtikėtina spartaus BVP augimo. Tačiau pavasario pabaigoje jos sumažėjo ir jų dinamika atitiko kainų pasaulio akcijų rinkose dinamiką, todėl bendras padidėjimas buvo nedidelis.

Antrąjį pusmetį euro zonos ir JAV akcijų kainų indeksų pokyčiai buvo maždaug panašūs: *Dow Jones EURO STOXX* indeksas padidėjo 19 %, o *S&P 500* indeksas išaugo 15 %. Be to, abiejose ekonominėse zonose reikšmingai sumažėjo akcijų rinkų neapibrėžtumas, kurį rodo numanomas kintamumas.

Euro zonos akcijų rinkos atsigavo Valdančiajai tarybai pradėjus skelbti ateities gaires, taip pat pasirodžius tam tikriems euro zonos ekonomikos atsigavimo stiprėjimo ženklams. Akcijų rinkų nuotaikos toliau labai jautriai reagavo į ženklus apie Federalinės rezervų sistemos obligacijų pirkimo programos įgyvendinimą, o tos programos apimties mažinimo pradžios atidėjimas jas apskritai veikė palankiai. Sumažėjusi numanoma finansinio stabilumo rizika, dėl kurios visų pirma euro zonos finansų bendrovių akcijų kainos viršijo ne finansų bendrovių akcijų kainas, buvo dar vienas veiksnys, daręs poveikį akcijų kainų euro zonoje kilimui. Pažanga, padaryta kuriant ECB remiamą bendrą priežiūros mechanizmą, ir tikėjimas, kad būsima turto kokybės peržiūra užtikrins didesnę aiškumą dėl bankų balansų kokybės, taip pat pažanga, padaryta kuriant kitus bankų sąjungos elementus, greičiausiai buvo naudinga finansų sektoriaus akcijoms. Pagaliau gruodžio pabaigoje paskelbtas pranešimas apie Federalinės rezervų sistemos sprendimą mažinti obligacijų pirkimo programos apimtį buvo sutiktas palankiai, greičiausiai dėl to, kad sumažėjo neapibrėžtumas ir dar kartą buvo patvirtintos ateities gairės.

Antrąjį pusmetį akcijų kainos JAV taip pat didėjo, bet šiek tiek mažiau, palyginti su euro zona. JAV akcijų kainų kilimą skatino tebevykstantis, nors ir lėtai, ekonominis atsigavimas, ir Federalinės rezervų sistemos toliau vykdoma itin lanksti skatinamoji politika. Akcijų kainų reakcija į gruodžio mėn. pagaliau paskelbtą sprendimą mažinti obligacijų pirkimo programos apimtį buvo panaši į reakciją euro zonoje – ji pasireiškė didėjimu. Susirūpinimas dėl susitarimo siekiant nustatyti federalinės valdžios skolos viršutinę ribą ir centrinės valdžios veiklos sustabdymas paskatino neapibrėžtumą ir galėjo kurį laiką neigiamai veikti akcijų kainas. Per tą patį laikotarpį akcijų kainos Japonijoje toliau augo, o besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse šiek tiek padidėjo.

Kovo mėn. JAV bendras akcijų indeksas pasiekė visų laikų aukščiausią ribą (vėliau tai įvyko dar kelis kartus), o *Dow Jones EURO STOXX* bendras indeksas 2013 m. pabaigoje buvo maždaug 30 % žemesnis už iki krizės buvusį lygį. Paprastos akcijų vertinimo priemonės rodo, kad investuotojai didesnę kainą norėtų mokėti už JAV, o ne už euro zonoje veikiančių bendrovių einamųjų pajamų ar dividendų vieneta⁴.

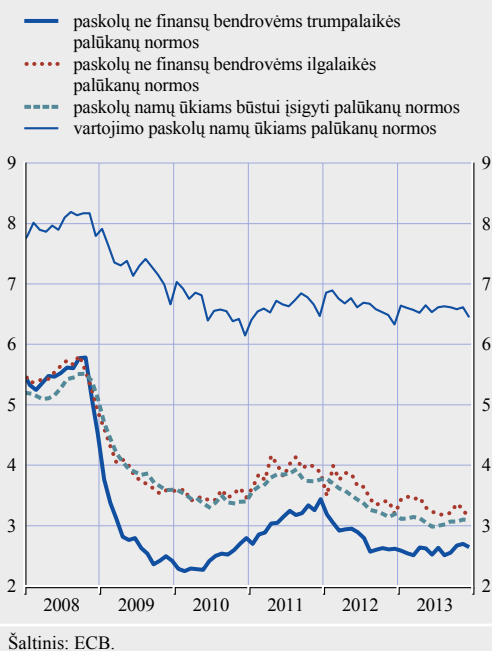
2013 M. NAMŲ ŪKIŲ SKOLINIMASIS STABILIZAVOSI

2013 m. visų paskolų namų ūkiams metinis pokyčio tempas stabilizavosi: 2013 m. gruodžio mėn. jis buvo -0,2 %, arba beveik toks pat kaip 2012 m. gruodžio mėn. (0,2 %). Toks stabilizavimas sutapo su panašiais PFĮ paskolų namų ūkiams pokyčiais (pakoreguotais dėl paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais). Ši akivaizdi analogija yra susijusi su faktu, kad PFĮ toliau yra pagrindinės paskolų namų ūkiams teikėjos, o paskolų namų ūkiams teikimą, kurį vykdo ne PFĮ, dažniausiai galima paaiškinti PFĮ paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais veikla, kuri, atsižvelgiant į nacionalinę apskaitos praktiką, lemia tai, kad paskolos namų ūkiams yra perkeliamos iš PFĮ sektoriaus į finansų tarpininkų, išskyrus draudimo bendroves ir pensijų fondus, sektorių.

Paskolos būstui įsigyti buvo pagrindinis PFĮ paskolų namų ūkiams didėjimo veiksnys. Paskolų būstui įsigyti metinis augimo tempas, kuris 2012 m. pabaigoje buvo 1,3 %, 2013 m. gruodžio mėn. sudarė 0,7 %. Euro zonos augimo tempai slepia reikšmingus skirtumus įvairiose šalyse, kuriuos 2013 m., kaip ir ankstesniais metais, vėl lėmė nevienodas išsiskolinimas (dėl kurio skyrėsi išsiskolinimo mažinimo poreikiai), taip pat skirtinga ekonominė padėtis ir bankų gebėjimo bei noro skolinti skirtumai. Be to, paskolų namų ūkiams būstui įsigyti augimo pobūdis galėjo būti susijęs su paskolų gavėjų patiriama rizika dėl bendrų būsto rinkos perspektyvų ir makroekonominio neapibrėžtumo. Atlikus euro zonos bankų apklausą dėl skolinimo sąlygų, paaiškėjo, kad būsto rinkos perspektyvos taip pat buvo svarbus grynosios paskolų būstui įsigyti paklausos sumažėjimo 2013 m. pirmąjį pusmetį veiksnys. Tačiau pirmasis nuo 2010 m. ketvirtojo ketvirčio grynosios paskolų paklausos padidėjimas ketvirtąjį ketvirtį iš dalies pakeitė kryptį. Kalbant apie pasiūlą, pažymėtina, kad 2013 m. reikalavimus paskolų gavėjams griežtinusių bankų sumažėjo, nes dėl ECB standartinių ir nestandartinių politikos priemonių (visų pirma dviejų 3 m. ITRO, taip pat įkaito sistemos pokyčių) ir pranešimų apie vienakrypčius pinigų politikos sandorius bei ateities gairių sumažėjo finansinis susiskaidymas ir finansavimo sunkumų, kurių patyrė nemažai bankų. Dėl tokio pagerėjimo sumažėjo bankų suvaržymų dėl paskolų namų ūkiams. 2013 m. visoje euro zonoje stabilizavosi

15 pav. Paskolų namų ūkiams ir ne finansų bendrovėms palūkanų normos

(metinės palūkanų normos, procentais; neįskaitant mokesčių; naujų paskolų palūkanų normos)

4 Žr., pavyzdžiui, 2013 m. rugpjūčio mėn. ECB mėnesinio biuletenio interpa „Stock market developments in the light of current low-yield environment“.

bankų paskolų būstui įsigyti palūkanų normos, nors šios skolinimo palūkanų normos daugelyje šalių ir toliau gerokai skyrėsi.

2013 m. pirmąjį pusmetį tebemažėjęs vartojimo kreditų metinis pokyčio tempas antrąjį pusmetį stabilizavosi. Bet 2013 m. gruodžio mėn. jis vis dar buvo neigiamas (-3,1 %), kaip ir 2012 m. gruodžio mėn. (-2,9 %). Silpna vartojimo kreditų dinamika, kurią dažniausiai lėmė paklausos veiksniai (darantys poveikį šiai skolinimo formai), atitiko vartotojų apklausų rezultatus. Vartojimo paskolų paklausą toliau slopino lėčiau augusios namų ūkių realiosios disponuojamosios pajamos ir vis dar didelis namų ūkių išsiskolinimas kai kuriose euro zonos šalyse. Šiems rezultatams neprieštaruoja ir bankų skolinimo apklausos rezultatai, pagal kuriuos 2013 m. pirmąjį pusmetį pastebėtas grynasis paklausos sumažėjimas, trečiąjį ketvirtį – nedidelis padidėjimas, o ketvirtąjį ketvirtį – vėl šioks toks sumažėjimas, ir pagal kuriuos, 2013 m. antrąjį ketvirtį šiek tiek sušvelninus šio tipo paskoloms taikomus kredito standartus, 2013 m. antrajame pusmetyje pastebėtas nedidelis kredito standartų grynasis griežtinimas. Vartojimo kreditų paklausos pokyčius daugiausia skatino sumažėjęs neigiamas namų ūkių išlaidų ilgalaikėms prekėms poveikis, taip pat vartotojų pasitikėjimo ir namų ūkių taupymo dinamika. Galima sakyti, kad bankų teikiamų vartojimo paskolų palūkanų normos trečiąjį ir ketvirtąjį ketvirčiais stabilizavosi, nors ir toliau buvo didesnės už vyravusias 2012 m. gruodžio mėn. (žr. 15 pav.).

PASIEKĘS AUKŠTĄ LYGĮ NAMŲ ŪKIŲ ĮSISKOLINIMAS STABILIZAVOSI

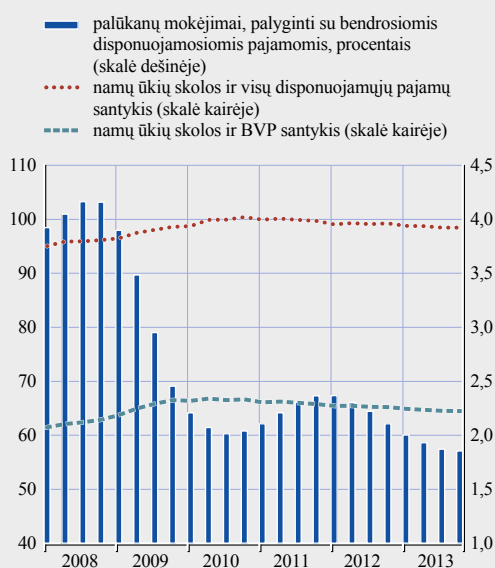
2013 m. namų ūkių išsiskolinimo lygis tebebuvo didelis – toks, koks buvo nuo 2010 m. vidurio. Kalbant konkrečiau, pažymėtina, kad 2013 m. ketvirtąjį ketvirtį namų ūkių skolos ir nominaliųjų bendrųjų disponuojamųjų pajamų santykis buvo 98,5 %, arba toks pat kaip 2010 m. viduryje (žr. 16 pav.). Šio rodiklio pokytį lėmė visos namų ūkių skolos nedidelis padidėjimas ir nedidėjančios pajamos. Abu šie veiksniai rodė tebevyraujančią silpną ekonominį aktyvumą ir aukštą nedarbo lygį. Nuo 2012 m. pradžios iki 2013 m. pradžios nuolat mažėjusi namų ūkių palūkanų normų mokėjimo našta, išreikšta kaip jų bendrų disponuojamųjų pajamų procentinė dalis, 2013 m. beveik nesikeitė. Vertinama, kad namų ūkių skolos ir BVP santykis šiek tiek sumažėjo ir 2013 m. ketvirtąjį ketvirtį buvo 64,5 % (2012 m. ketvirtąjį ketvirtį jis buvo 65,2 %).

NE FINANSŲ BENDROVIŲ FINANSAVIMO SKOLINTOMIS LĖŠOMIS KAINA TOLIAU MAŽĖJO

Nuo 2012 m. pabaigos iki 2013 m. pabaigos (pagal 3 mėn. slenkamuosius vidurkius) ne finansų bendrovių nominalioji finansavimo skolintomis lėšomis kaina bendrai sumažėjo 40 bazinių punktų. Tai daugiausia dėl labai kritusių akcijų sąnaudų, nors finansavimo rinkoje skolintomis lėšomis kaina ir bankų paskolų kaina šiek tiek sumažėjo (žr. 17 pav.). Kita vertus, euro zonos šalyse ir toliau buvo nemažų skirtumų.

16 pav. Namų ūkių skola ir palūkanų mokėjimai

(procentais)

Šaltiniai: ECB ir Eurostatas.

Pastabos: namų ūkių skola apima visas paskolas namų ūkiams iš visų institucinių sektorių, įskaitant kitas šalis. Palūkanų mokėjimai neapima visų namų ūkių mokamų finansavimo išlaidų, kadangi į juos neįtraukti mokesčiai už finansines paslaugas. Paskutinio pateikto ketvirčio duomenys yra iš dalies įverčiai.

Pirmąjį pusmetį, t. y. iki 2013 m. gegužės mėn., bendras pasitikėjimo pagerėjimas finansų rinkose ir išaugęs investuotojų polinkis rizikuoti paskatino ne finansų bendrovių finansavimo skolintomis lėšomis naudojant rinkoje skolintas lėšas kainos sumažėjimą, nors tokių bendrovių finansavimo naudojant bankų paskolas kaina tuo laiku beveik nesikeitė. Maždaug metų viduryje finansavimo rinkoje skolintomis lėšomis kainos mažėjimas iš dalies pakeitė kryptį, nors akcijų kainos toliau krito. Nuo 2011 m. lapkričio mėn. pradėtos mažinti pinigų rinkos palūkanų normos, 2013 m. lapkričio mėn. pasiekusios istoriškai žemiausią ribą, lėmė ne finansų bendrovių finansavimo skolintomis lėšomis kainos mažėjimą, nepaisant euro zonos finansinio susiskaidymo ir dėl prastų ekonominių sąlygų padidėjusių rizikos premijų.

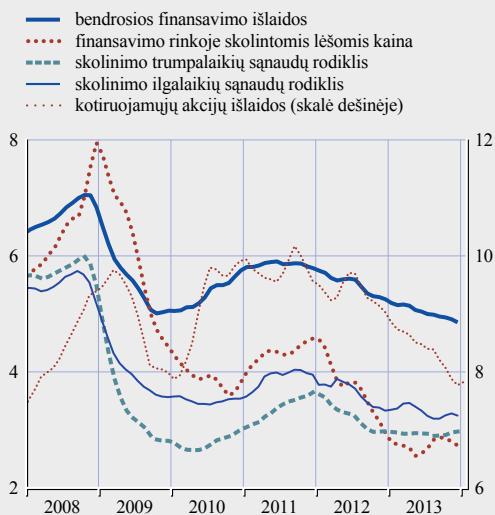
Kalbant apie finansavimo bankų paskolomis kainą, pažymėtina, kad 2013 m. gruodžio mėn. bankų paskolų trumpalaikė nominalioji kaina, palyginti su 2012 m. pabaigoje buvusia kaina, nepakito ir buvo 3,0 % (pagal 3 mėn. slenkamuosius vidurkius). Per tą patį laikotarpį trumpalaikių paskolų palūkanų normos rinkoje šiek tiek padidėjo, ir 2013 m. gruodžio mėn. 3 mėn. EURIBOR buvo 0,3 %, o tai rodo, kad skirtumas tarp dviejų šių palūkanų normų rūšių sumažėjo nedaug. Nuo 2012 m. pabaigos iki 2013 m. gruodžio mėn. ilgalaikių bankų paskolų kaina nukrito apie 10 bazinių punktų (pagal 3 mėn. slenkamuosius vidurkius). Per tą patį laikotarpį ilgalaikių bankų paskolų nominaliosios kainos ir 5 m. vienos nakties indekso apsikaitimo sandorių palūkanų normų skirtumas sumažėjo apie 35 bazinius punktus.

Nors 2011 m. pabaigoje ir 2012 m. viduryje sumažintos pagrindinės ECB pinigų politikos palūkanų normos galėjo daryti poveikį paskolų palūkanų normoms iki 2013 m. pabaigos, gali būti, kad 2013 m. gegužės ir lapkričio mėn. sumažintų pagrindinių ECB pinigų politikos palūkanų normų poveikis dar nepasireiškė visas. Be to, kai kuriose euro zonos šalyse dėl didelio bankų nenoro rizikuoti dėl mažesnio kreditingumo paskolų gavėjų pinigų politikos poveikis per bankų paskolas ir toliau yra nedidelis. Gali būti, kad, įgyvendindami išiskolinimų mažinimo strategiją ir juos koreguodami, kad tenkintų sugriežtintus kapitalo pakankamumo reikalavimus, kai kuriose jurisdikcijose veikiantys bankai nenoriai taikė sumažintas pagrindines ECB palūkanų normas.

Nuo 2012 m. pabaigos iki 2013 m. gruodžio mėn. finansavimo rinkoje skolintomis lėšomis kaina sumažėjo apie 20 bazinių punktų (pagal 3 mėn. slenkamuosius vidurkius). Pirmąjį pusmetį (iki 2013 m. gegužės mėn.) ji krito iki istoriškai žemiausio lygio, ir tai buvo susiję su apskritai pagerėjusiomis finansų rinkų nuotaikomis, aktyvesnėmis investuotojų pastangomis uždirbti pelno ir didėjančiu noru rizikuoti. Tačiau antrąjį pusmetį ji šiek tiek ūgtelėjo dėl išaugusio neapibrėžtumo finansų rinkose dėl būsimos pinigų politikos JAV, bet 2013 m. pabaigoje vėl sumažėjo.

17 pav. Ne finansų bendrovių finansavimo skolintomis lėšomis bendra kaina ir sudedamosios dalys

(procentais per metus; 3 mėn. slenkamieji vidurkiai)

Šaltiniai: ECB, Thomson Reuters ir Merrill Lynch.
Pastabos: ne finansų bendrovių finansavimo skolintomis lėšomis bendra kaina apskaičiuojama kaip bankų paskolų kainos, skolos vertybinių popierių kainos ir akcijų kainos svertinis vidurkis pagal jų atitinkamus likučius (žr. 2005 m. kovo mėn. ECB mėnesinio biuletenio interpa „Euro zonos nefinansinių korporacijų išorinio finansavimo realiųjų išlaidų rodiklis“).

2013 m. gerokai nukrito kotiruojamųjų akcijų išleidimo kaina. 2013 m. gruodžio mėn. ji buvo 125 baziniais punktais mažesnė nei 2012 m. pabaigoje (pagal 3 mėn. slenkamuosius vidurkius). Mažėjimas, kuris praktiškai vyko 2013 m. antrąjį pusmetį, buvo susijęs su akcijų kainų kilimu, kurį paskatino bendras nuotaikų finansų rinkose pagerėjimas, Valdančiosios tarybos pranešimas apie ateities gaires bei pirmieji ekonominio atsigavimo euro zonoje ženklai, taip pat neapibrėžtumo, susijusio su JAV ketinimais stabdyti skatinamosios pinigų politikos priemonių taikymą, sumažėjimu.

VIS DAR NEDIDELIS FINANSAVIMO SKOLINTOMIS LĖŠOMIS NAUDOJIMAS

2013 m. euro zonos ne finansų bendrovės vis dar nedaug naudojos skolintomis lėšomis savo finansavimo poreikiams tenkinti. Kalbant apie sudedamąsias dalis, pažymėtina, kad naujų PFĮ paskolų ne finansų bendrovėms mažėjimą iš dalies atsvėrė finansavimas rinkoje skolintomis lėšomis, o kotiruojamųjų akcijų ir toliau buvo išleidžiama nedaug. Apskritai gali būti, kad dėl padidėjusio ne finansų bendrovių finansavimo rinkoje skolintomis lėšomis šiek tiek pagerėjo jų padėtis, kalbant apie prieigą prie skolintų lėšų, bet apskritai rinkoje skolintos lėšos vis dar sudarė santykinai nedidelę euro zonos įmonių finansavimo dalį.

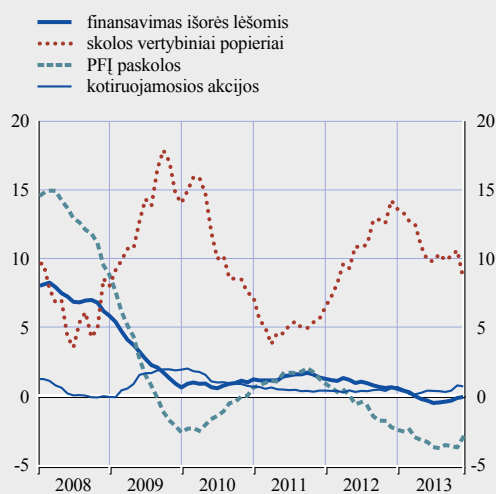
Kalbant konkrečiau, pažymėtina, kad 2013 m. skolinimas ne finansų bendrovėms toliau mažėjo, ir 2013 m. gruodžio mėn. metinis pokytis, kuris 2012 m. pabaigoje sudarė $-2,3\%$, pasiekė $-3,0\%$. Skolos vertybinių popierių išleidimo metinis augimo tempas, nors ir mažėjo, 2013 m. gruodžio mėn. buvo $8,5\%$ (2012 m. pabaigoje – $14,2\%$) (žr. 18 pav.). Kotiruojamųjų akcijų išleidimas tebebuvo nedidelis – jo metinis augimo tempas 2013 m. gruodžio mėn. buvo $0,7\%$ (2012 m. gruodžio mėn. – $0,5\%$).

Finansavimo skolintomis lėšomis paklausą lėmė verslo ciklo pobūdis. Euro zonos bankų apklausos dėl skolinimo sąlygų rezultatai rodo, kad 2013 m. euro zonoje bendrovių paskolų grynosi paklausa sumenko dėl vis dar neigiamo poveikio, kurį jai darė investicijos į pagrindinį kapitalą ir sumažėję atsargų finansavimo poreikiai. Kartu, kaip rodo bankų apklausos dėl skolinimo sąlygų rezultatai, per metus paskolų įmonėms grynosi paklausos mažėjimo tempas lėtėjo.

Kalbant apie kreditų pasiūlą, pažymėtina, kad pagal bankų apklausos dėl skolinimo sąlygų rezultatus 2013 m. euro zonos bankų reikalavimai paskolų prašančioms įmonėms buvo griežtinami mažiau, palyginti su 2012 m. Tai buvo susiję su pirmaisiais kredito prašančioms įmonėms keliamų sąlygų stabilizavimosi ženklais. Nors pagrindine priežastimi dėl reikalavimų paskolų gavėjams griežtinimo toliau dažniausiai nurodoma dėl ekonominės perspektyvos paskolų gavėjams gresianti rizika, per metus jos poveikis sumažėjo. Be to, su bankų finansavimo sąnaudomis ir balansų padėtimi susiję veiksniai prisidėjo prie nedidelio grynojo vidutinio kredito standartų sušvelninimo 2013 m., o tai

18 pav. Euro zonos ne finansų bendrovių finansavimo išorės lėšomis pasiskirstymas pagal priemonę

(metiniai pokyčiai, procentais)

Šaltinis: ECB.

Pastaba: pagal apibrėžimą finansavimą skolintomis lėšomis sudaro PFĮ paskolų (nepakoreguotų dėl paskolų pardavimo ir pakeitimo vertybiniais popieriais), skolos vertybinių popierių ir ne finansų bendrovių išleistų kotiruojamųjų akcijų eurais suma.

rodė, kad pagerėjo euro zonos bankų finansavimo sąlygos. Euro zonos mažų ir vidutinių įmonių apklausos dėl galimybių pasiskolinti lėšų (SAFE) rezultatai rodo, kad MVĮ finansavimo sąlygos euro zonos šalyse buvo nevienodos ir kad didesnes finansavimo kliūtis patyrė labiau dėl finansų krizės nukentėjusiose šalyse veikiančios MVĮ.

2013 m. iš finansavimo išorės lėšomis srautų pokyčių matyti, kad kai kurios bendrovės, reaguodamos į vis dar griežtus reikalavimus paskolų gavėjams, sugebėjo diversifikuoti savo finansavimo šaltinius. Kita vertus, banko, kaip finansavimo šaltinio, atsisakymas buvo dažnesnis reiškinys didesnių įmonių grupėje, nes jos tradiciškai turi geresnių galimybių skolintis bendrovių obligacijų rinkose.

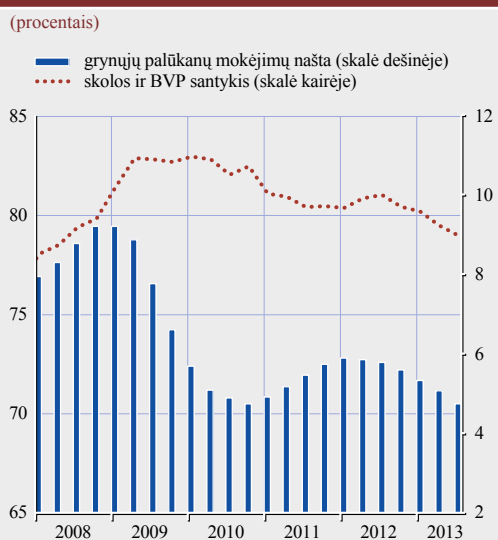
NUOSEKLUS BENDROVIŲ ĮSISKOLINIMO MAŽINIMAS

2013 m. euro zonos įmonių sektoriuje toliau laipsniškai buvo mažinamas įsiskolinimas bendru lygiu. Gali būti, kad aktyvesniam įsiskolinimo mažinimui trukdė silpnas ekonominis aktyvumas ir nedidelis įmonių pelnas. Euro zonos ne finansų bendrovių skolos ir BVP santykis sumažėjo nuo 80 % (2012 m. pabaigoje) iki 79 % (2013 m. trečiąjį ketvirtį). Vertinant ilgesnį laikotarpį, pažymėtina, kad 2009–2010 m., kai šis rodiklis buvo pasiekęs aukščiausią tašką (83 %), šis santykis sumažėjo labai nedaug (žr. 19 pav.).

Kartu išsamesnis poveikslas yra galimas atlikus išskaidymą pagal euro zonos šalis, ekonominės veiklos sektorius ir tam tikras įmonių charakteristikas⁵. Iš tikrųjų įsiskolinimo mažinimą aktyviau vykdė įmonės, esančios tose euro zonos šalyse ir sektoriuose, kuriuose skolos buvo labiau padidėjusios dar prieš prasidedant finansų krizei (visų pirma statybų ir nekilnojamojo turto sektoriuose). Kita vertus, šiose srityse įmonių įsiskolinimo rodikliai toliau buvo dideli. Be to, kaip matyti iš įmonių finansinių ataskaitų, įsiskolinimas aktyviau buvo mažinamas įmonėse, kuriose pradinis finansinio sverto lygis buvo aukštas, visų pirma daug skolų turinčiose mažose įmonėse. Įmonėse, kurių įsiskolinimo lygis buvo nedidelis, priešingai, vidutinis finansinis svertas didėjo nuo finansų krizės pradžios.

Kalbant apie skolų tvarumą, pasakytina, kad dėl mažų palūkanų normų ir mažo įmonių obligacijų pajamingumo įmonės toliau buvo pajėgios mokėti už savo skolas. 2013 m. grynujų palūkanų mokėjimų našta dar daugiau sumažėjo ir tapo mažesnė už istorinį (per laikotarpį nuo 2000 m.) vidurkį. Kartu įmonės, kurių didžiąją skolos dalį sudaro už kintamąsias palūkanas skolintos lėšos, toliau patiria riziką dėl galimo trumpalaikio finansavimo sąlygų pasikeitimo.

19 pav. Euro zonos ne finansų bendrovių finansinis svertas ir palūkanų mokėjimo našta

Šaltinis: ECB.
Pastabos: įsiskolinimas pateiktas remiantis ketvirtinėmis Europos sektoriaus ataskaitomis. Įsiskolinimą sudaro paskolos (išskyrus įmonių viena kitai suteiktas paskolas), išleisti skolos vertybiniai popieriai ir pensijų fondų atsargos. Grynoji palūkanų našta apibrėžiama kaip ne finansų bendrovių sumokėtų palūkanų ir gautų palūkanų skirtumas, palyginti su jų bendroju likutiniu pertekliumi (keturių ketvirčių slenkamosios sumos). Duomenys apima informaciją iki 2013 m. trečiojo ketvirčio.

5 Žr. 2014 m. vasario mėn. ECB mėnesinio biuletenio straipsnį „Deleveraging patterns in the euro area corporate sector“.

2.3 KAINŲ IR SĄNAUDŲ RAIDA

Euro zonos bendroji infliacija pagal SVKI, 2011 m. buvusi 2,7 %, o 2012 m. – 2,5 %, 2013 m. vidutiniškai sudarė 1,4 %. Šis nemažas kritimas 2013 m. buvo kiek spartesnis, nei tikėtasi, ir visų pirma buvo susijęs su labai sulėtėjusiu energijos ir maisto kainų kilimu.

Kaip parodė gamintojų kainų raida ir apklausų duomenys, spaudimas tiekimo grandinėje visus 2013 m. toliau mažėjo. Pramonės gamintojų kainos, 2012 m. padidėjusios vidutiniškai 2,8 %, 2013 m. truputį sumažėjo ir buvo vidutiniškai –0,2 %. Ši sumažėjimą visų pirma lėmė naftos kainų raida ir 2012 m. vasarą pakilusių tarptautinių maisto kainų pokyčiai.

Per 2013 m. pirmus tris ketvirčius vidaus sąnaudų spaudimas, susijęs su darbo sąnaudomis, tebebuvo nedidelis ir tai atitiko padėtį darbo rinkoje, kuri vis dar buvo silpna. Gana tolygi darbo užmokesčio augimo tendencija euro zonos lygmeniu neparodė didelių darbo užmokesčio pokyčių atskirose šalyse skirtumų.

Vartotojų kainų kilimo suvokimo bei trumpalaikių infliacijos lūkesčių rodikliai 2013 m., palyginti su 2011 ir 2012 m., truputį sumažėjo. Remiantis apklausos duomenimis, ilgesnio laikotarpio infliacijos lūkesčiai buvo labai stabilūs ir toliau visiškai atitiko Valdančiosios tarybos tikslą vidutiniu laikotarpiu palaikyti mažesnę kaip 2 %, tačiau artimą šiam lygiui infliaciją.

2013 M. INFLIACIJA PAGAL SVKI GEROKAI SUMAŽĖJO

Didelį euro zonos metinės infliacijos pagal SVKI sumažėjimą 2013 m. visų pirma lėmė nuo 2012 m. spalio mėn. labai lėtėjęs energijos kainų didėjimas. Įtakos turėjo ir antrąjį pusmetį sparčiai lėtėjęs maisto kainų kilimas. Tačiau, neištraukiant nepastovių maisto produktų ir energijos sudedamųjų dalių, infliacija pagal SVKI mažo ūkio aktyvumo sąlygomis sumažėjo (žr. 1 lentelę ir 20 pav.).

Energijos sudedamosios dalies, kuri sudaro 11,0 % SVKI prekių ir paslaugų krepšelio, metinis pokyčio tempas 2013 m. gerokai sumažėjo ir jo 12 mėn. vidurkis nukrito iki 0,6 % (2012 m. buvo 7,6 %). Tai daugiausia lėmė naftos JAV doleriais išreikštų kainų kritimas ir euro vertės padidėjimas. Antrąjį pusmetį poveikį bendrai kainų mažėjimo tendencijai, kuri dėl naftos kainų pokyčių vis dėlto

1 lentelė Kainų raida

(metiniai pokyčiai, procentais, jei nenurodyta kitaip)

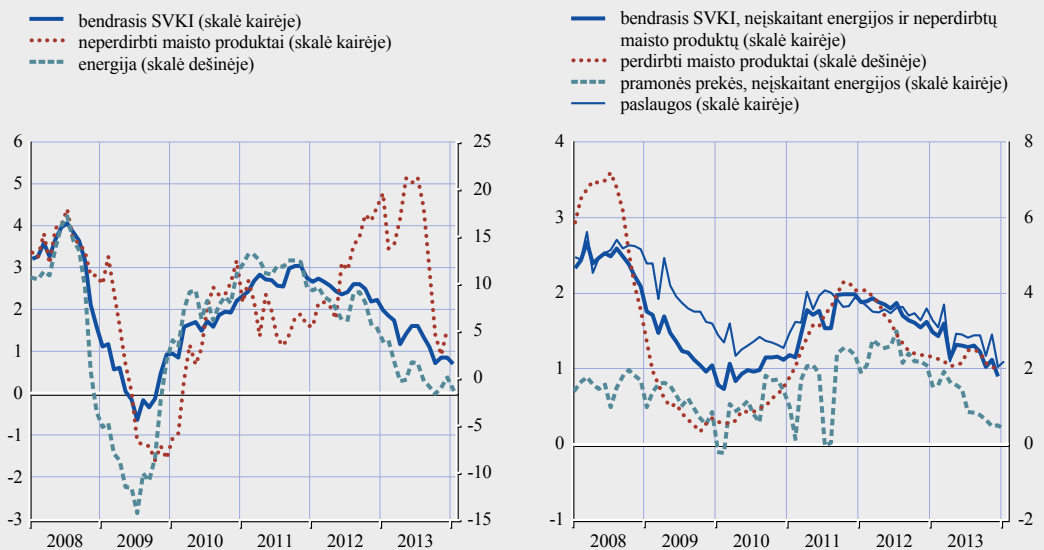
	2011	2012	2013	2012 IV ketv.	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.	2013 IV ketv.	2013 12	2014 01
SVKI ir jo sudedamosios dalys¹⁾										
Bendras indeksas	2,7	2,5	1,4	2,3	1,9	1,4	1,3	0,8	0,8	0,7
Energija	11,9	7,6	0,6	6,3	3,2	0,3	0,1	-0,9	0,0	-1,2
Neperdirbti maisto produktai	1,8	3,0	3,5	4,3	3,9	4,8	4,2	1,3	1,5	.
Perdirbti maisto produktai	3,3	3,1	2,2	2,4	2,3	2,1	2,5	2,1	2,0	.
Pramonės prekės, neįskaitant energijos	0,8	1,2	0,6	1,1	0,8	0,8	0,4	0,3	0,3	0,2
Paslaugos	1,8	1,8	1,4	1,7	1,7	1,3	1,4	1,2	1,0	1,1
Kiti kainų ir sąnaudų rodikliai										
Gamintojų kainos	5,7	2,8	-0,2	2,4	1,2	-0,1	-0,6	-1,1	-0,8	.
Naftos kainos (eurais už barelį)	79,7	86,6	81,7	84,4	85,0	79,0	82,5	80,3	80,8	78,8
Žaliavų, neįskaitant energijos, kainos	12,2	0,5	-8,2	4,4	-3,0	-5,2	-12,7	-11,8	-11,4	-9,3

Šaltiniai: Eurostatas, ECB ir ECB skaičiavimai, pagrįsti Thomson Reuters duomenimis.

1) 2014 m. sausio mėn. infliacijos pagal SVKI duomenys ir jo sudedamosios dalys (neįskaitant neperdirbtų ir perdirbtų maisto produktų) nurodytos pagal Eurostato išankstinius įverčius.

20 pav. Infliacija pagal SVKI pagal pagrindines sudedamąsias dalis

(metiniai pokyčiai, procentais; mėnesiniai duomenys)

Šaltinis: Eurostatas.

nebuvo labai pastovi, darė ir sumažėjusios naftos perdirbimo maržos bei teigiami ir neigiami bazės efektai. Šie veiksniai didžiausią poveikį darė prekių, tiesiogiai gaminamų iš naftos, pavyzdžiui, skystojo kuro, asmeninių transporto priemonių degalų ir tepalų, kainų raidai, tačiau keitėsi ir elektros, dujų bei šildymo kuro kainos.

Atspindėdamas tarptautinių maisto žaliavų kainų raidą ir vietines tiekimo sąlygas, maisto kainų metinis pokyčio tempas per 2013 m. pirmus aštuonis mėnesius vis dar buvo didelis – apie 3 %. Nuo rugpjūčio mėn. maisto kainų kilimas gana sparčiai lėtėjo, nes sumažėjo nepalankių oro sąlygų poveikis, anksčiau skatinęs vaisių ir daržovių kainas didėti. Šis pokytis visų pirma susijęs su tuo, kaip kito neperdirbtų maisto produktų kainos, kurių metinis kilimo tempas pirmąjį pusmetį sudarė beveik 5 %; šios pagrindinės viso SVKI sudedamosios dalies kainos sparčiausiai kilo ir per visus metus – vidutinis pokyčio tempas sudarė 3,5 % ir buvo gerokai didesnis nei 2012 m. (3,0 %) ar 2011 m. (1,8 %). Perdirbtų maisto produktų kainos nuo 2011 m. rudens kilo lėčiau. Vidutinis metinis pokyčio tempas 2013 m. sudarė 2,2 % ir buvo gerokai mažesnis nei 2012 m. (3,1 %) ar 2011 m. (3,3 %). Ši laipsniško mažėjimo tendencija buvo nutrūkusi liepos ir rugpjūčio mėn., kai perdirbtų maisto produktų kainos pakilo 2,5 %, t. y. šiek tiek daugiau nei vidurkis, ir tai daugiausia lėmė staigus tabako gaminių kainų metinio pokyčio tempo padidėjimas. Nuo 2013 m. spalio mėn. šis poveikis tapo priešingas. Dėl to perdirbtų maisto produktų kainų kilimas ketvirtąjį ketvirtį sumažėjo iki 2,1 proc.

Vidutinė infliacija pagal SVKI, neįskaitant nepastovių sudedamųjų dalių, t. y. maisto ir energijos, 2013 m. sumažėjo, nors ir gerokai mažiau nei bendroji infliacija. Nors infliacija pagal SVKI, neįskaitant šių sudedamųjų dalių, 2012 m. sudarė vidutiniškai 1,5 %, 2013 m. antrąjį pusmetį ji sumažėjo iki 1 % artimų lygių. 2013 m. pabaigoje abiejų pagrindinių SVKI krepšelio, neįskaitant maisto ir energijos, sudedamųjų dalių, t. y. pramonės prekių, neįskaitant energijos, ir paslaugų kainų metiniai pokyčio tempai bendrai sumažėjusios paklausos sąlygomis buvo mažesni, nei tikėtasi. Pirmaisiais mėnesiais šiek tiek svyravęs pramonės prekių, neįskaitant energijos, kainų kilimas nuo 2013 m. liepos mėn. buvo gana nedidelis. Šią tendenciją galima paaiškinti metiniais drabužių ir

avalynės kainų kitimo tempais, kurie dėl žiemos ir vasaros išpardavimų poveikio buvo labai nedideli, o kartais net ir neigiami. Apskritai maža paklausa ir toliau skatino pramonės prekių, neįskaitant energijos, kainas mažėti, ypač ilgalaikio vartojimo prekių, kaip antai automobilių. Paslaugų sudedamosios dalies, t. y. didžiausios SVKI sudedamosios dalies, metinis pokyčio tempas 2013 m. didžiąją dalį buvo santykinai pastovus. Kovo ir balandžio mėn. dėl Velykų švenčių laikotarpio svyravęs paslaugų kainų kilimas birželio–rugsėjo mėn. stabilizavosi ties 1,4 %, o ketvirtąjį ketvirtį dar sulėtėjo – iki vidutiniškai 1,2 %.

GAMINTOJŲ KAINŲ KILIMAS MAŽĖJO IR 2013 M.

2013 m. spaudimas tiekimo grandinės gamintojų grandyje toliau mažėjo. Krintant naftos ir žaliavų, neįskaitant naftos, kainoms, metinė gamintojų kainų infliacija toliau mažėjo. Mėnesinius svyravimus daugiausia lėmė teigiami ir neigiami bazės efektai, susiję su energijos ir maisto kainų raida ankstesniais metais. Spaudimas pramonės prekių, neįskaitant energijos, kainoms tebebuvo santykinai stabilus ir nedidelis, o spaudimas maisto kainoms pirmąjį pusmetį tapo nuosaikesnis ir artėjant rudeniui ėmė mažėti.

Pramonės gamintojų pramoninių prekių kainų (neįskaitant statybos) metinis pokyčio tempas euro zonoje 2013 m. tapo neigiamas (vidutiniškai $-0,2\%$), sumažėjęs nuo $2,8\%$ (2012 m.) ir $5,7\%$ (2011 m.). Neįskaitant statybos ir energijos, pramonės gamintojų kainų metinis pokyčio tempas 2013 m. taip pat dar sumažėjo – nuo $3,8\%$ (2011 m.) ir $1,4\%$ (2012 m.) iki vidutiniškai $0,4\%$. Kainų spaudimo mažėjimas pradinuose kainodaros grandinės etapuose (tarpinio vartojimo prekių gamintojų kainos) buvo pastebimesnis negu vėlesniuose etapuose (vartojimo prekių gamintojų kainos; žr. 21 pav.).

VIDAUS KAINŲ SPAUDIMAS 2013 M. IR VĒL BUVO NEDIDELIS

Per 2013 m. pirmus tris ketvirčius vidaus kainų spaudimas, susijęs su darbo sąnaudomis, tebebuvo nedidelis dėl vis dar silpnų euro zonos darbo rinkų. Darbo sąnaudų augimas, kurio rodikliai 2012 m., palyginti su 2011 m., rodė tam tikrą mažėjimo ženklą, 2013 m. pirmąjį ketvirtį euro zonos lygmeniu šiek tiek paspartėjo, o antrąjį ir trečiąjį ketvirčiais vėl sulėtėjo. Darbo užmokesčio tendencija euro zonos lygmeniu buvo gana tolygi ir ji neparodė didelių darbo užmokesčio pokyčių atskirose šalyse skirtumų. Šalyse, kurių darbo rinkos buvo santykinai atsparios, nominalusis darbo užmokeskis sparčiai kilo, o šalyse, kuriose buvo įgyvendinamos fiskalinio konsolidavimo priemonės ir nedarbo lygiai buvo nuolat dideli, nominalusis darbo užmokeskis ir vienetinės darbo sąnaudos didėjo nedaug arba net mažėjo.

Sutarto darbo užmokesčio euro zonoje augimas 2013 m. sulėtėjo – nuo $2,2\%$ metinio vidurkio (2012 m.) iki $1,7\%$ (antrąjį ir trečiąjį ketvirčiais, palyginti su ankstesnių metų atitinkamais laikotarpiais). Atlygio vienam darbuotojui metinis augimo tempas 2013 m. pirmus tris ketvirčius

21 pav. Pramonės gamintojų kainų išskaidymas

(metiniai pokyčiai, procentais; mėnesiniai duomenys)

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB skaičiavimai.

2 lentelė. Darbo sąnaudų rodikliai

(metiniai pokyčiai, procentais, jei nenurodyta kitaip)

	2010	2011	2012	2012 III ketv.	2012 IV ketv.	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.
Sutartas darbo užmokestis	1,7	2,0	2,2	2,2	2,2	1,9	1,7	1,7
Valandinių darbo sąnaudų indeksas	1,5	2,2	1,9	2,0	1,6	1,9	1,1	1,0
Atlygis vienam darbuotojui	1,9	2,1	1,7	2,0	1,5	1,6	1,6	1,6
<i>Palyginimui:</i>								
Darbo našumas	2,4	1,3	0,0	-0,1	-0,3	-0,2	0,4	0,5
Vienetinės darbo sąnaudos	-0,6	0,8	1,7	2,1	1,8	1,8	1,2	1,1

Šaltiniai: Eurostatas, nacionaliniai duomenys ir ECB skaičiavimai.

buvo 1,6 %, t. y. šiek tiek mažesnis nei 1,7 % vidutinis tempas 2012 m. (žr. 2 lentelę). Kiti darbo užmokesčio rodikliai, kaip antai valandinių darbo sąnaudų didėjimas, 2013 m., palyginti su 2012 m., gerokai sumažėjo, visų pirma dėl didelio dirbtų valandų skaičiaus padidėjimo. Apskritai darbo užmokesčiai ir atlygiai kilo gerokai sparčiau nei su darbo užmokesčiu nesusijusios euro zonos valandinių darbo sąnaudų sudedamosios dalies sąnaudos.

2012 m. nekilęs vieno darbuotojo darbo našumas per 2013 m. pirmus tris ketvirčius atsigavo labai nedaug – jo augimas vidutiniškai padidėjo iki beveik 0,3 %. Dėl šio nedidelio paspartėjimo, taip pat atlygio vienam darbuotojui metinio pokyčio tempo sumažėjimo vienetinių darbo sąnaudų augimas trečiąjį ketvirtį, palyginti su ankstesnių metų atitinkamu laikotarpiu, sulėtėjo nuo 1,7 % (2012 m.) iki 1,1 %.

Nuo 2009 m. vidurio didėję, 2011 ir 2012 m. įmonių pelno lygiai beveik nepakito. Ankstesniais ketvirčiais nuosaikiai didėję pelno lygiai nuo 2013 m. antrojo ketvirčio ėmė didėti sparčiau. Dėl spartesnio vienetinių darbo sąnaudų didėjimo ir nepalankių ekonomikos sąlygų įmonių pelno metinis pokyčio tempas 2012 m. buvo neigiamas, o 2013 m. pirmojo ketvirčio tapo teigiamas. Šis įmonių pelno augimo atsigavimas daugiausia sietinas su vienetinio pelno (vieno produkcijos vieneto maržos) augimu.

GYVENAMOSIOS PASKIRTIES TURTO KAINOS PASIEKĖ ŽEMIAUSIĄ LYGĮ

Euro zonos gyvenamosios paskirties turto kainos, neįtraukiamos apskaičiuojant SVKI, nuo 2011 m. rudens pradėjo mažėti (žr. 22 pav.). 2013 m. trečiąjį ketvirtį, palyginti su ankstesnių metų atitinkamu laikotarpiu, jos sumažėjo 1,4 %, t. y. mažiau negu pirmąjį ir antrąjį ketvirčius (atitinkamai –2,8 ir –2,4 %). Tai galėtų reikšti, kad būsto kainų metinis pokyčio tempas pasiekė žemiausią lygį. Metinis būsto kainų kilimas atskirose euro zonos šalyse reikšmingai skyrėsi ir 2013 m. Daugelyje euro zonos šalių metinis būsto kainų kilimas buvo

22 pav. Gyvenamosios paskirties turto kainų raida euro zonoje

(metiniai pokyčiai, procentais; ketvirtiniai duomenys)

Šaltinis: ECB skaičiavimai, pagrįsti nesuderintais nacionaliniais duomenimis.
Pastaba: 2013 m. duomenys – iki 2013 m. trečiojo ketvirčio.

neigiamas ir toliau mažėjo, tačiau Belgijoje, Estijoje, Suomijoje, Vokietijoje, Liuksemburge ir Austrijoje jis vis dar buvo teigiamas.

INFLIACIJOS LŪKESČIŲ POKYČIAI

Iš *Consensus Economics, Euro Zone Barometer* ir ECB profesionalių prognozuotojų apklausos duomenų matyti, kad apklausomis pagrįsti ilgesnio laikotarpio infliacijos lūkesčiai (po 5 m.) 2013 m. buvo artimi 2,0 %. Rinka pagrįsti rodikliai, kaip antai ilgojo laikotarpio numatomą infliaciją kompensuojančios normos, apskaičiuotos iš obligacijų, susietų su infliacija, ir palyginamosios normos, gautos iš apsikeitimo sandorių, susietų su infliacija, taip pat visiškai atitiko Valdančiosios tarybos kainų stabilumo apibrėžtį⁶.

2.4 PRODUKCIJOS, PAKLAUSOS IR DARBO RINKOS POKYČIAI

2013 M. EKONOMIKOS AKTYVUMAS ĖMĖ ATSIGAUTI

Ilgą laiką buvęs mažas, ūkio aktyvumas euro zonoje 2013 m. ėmė didėti (žr. 3 lentelę). Vidaus paklausa laipsniškai didėjo stiprėjant verslo ir vartotojų pasitikėjimui, nors jo lygiai, kol pradėjo didėti, buvo žemi. Nepalankus mažėjančio užimtumo poveikis bendroms pajamoms darė neigiamą įtaką privačiam vartojimui, ypač metų pradžioje. Vėlesniais mėnesiais teigiamas mažėjančių žaliavų

3 lentelė. Realiojo BVP sudedamosios dalys

(pokyčiai, procentais, jei nenurodyta kitaip; dėl sezoninio pakoreguota)

	Metiniai tempai ¹⁾									Ketvirtiniai tempai ²⁾				
	2011	2012	2013	2012	2013	2013	2013	2012	2012	2013	2013	2013	2012	
				IV ketv.	I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.	IV ketv.	I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.	
Realusis bendrasis vidaus produktas	1,6	-0,7	-0,4	-1,0	-1,2	-0,6	-0,3	0,5	-0,5	-0,2	0,3	0,1	0,3	
<i>iš jo:</i>														
Vidaus paklausa ³⁾	0,7	-2,2	.	-2,3	-2,1	-1,4	-0,5	.	-0,7	-0,3	0,0	0,5	.	
Privatus vartojimas	0,3	-1,4	.	-1,5	-1,2	-0,6	-0,4	.	-0,5	-0,1	0,1	0,1	.	
Valdžios sektoriaus vartojimas	-0,1	-0,5	.	-0,7	-0,1	0,1	0,5	.	0,0	0,3	0,0	0,2	.	
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	1,6	-4,1	.	-4,7	-5,5	-3,5	-2,4	.	-1,2	-2,0	0,3	0,5	.	
Atsargų pasikeitimas ^{3),4)}	0,3	-0,5	.	-0,3	-0,3	-0,4	0,1	.	-0,2	0,1	-0,2	0,3	.	
Grynasis eksportas ³⁾	0,9	1,6	.	1,2	0,9	0,7	0,2	.	0,1	0,1	0,3	-0,4	.	
Eksportas ⁵⁾	6,5	2,5	.	1,9	0,1	1,3	0,9	.	-0,6	-0,9	2,1	0,3	.	
Importas ⁵⁾	4,5	-1,0	.	-0,8	-1,9	-0,3	0,6	.	-1,0	-1,1	1,5	1,2	.	
Realioji bendroji pridėtinė vertė														
<i>iš jo:</i>														
Pramonė, neįskaitant statybos	3,0	-1,1	.	-1,4	-1,7	-1,0	-1,0	.	-1,6	0,0	0,5	0,0	.	
Statyba	-1,6	-4,2	.	-5,3	-5,4	-4,6	-3,4	.	-1,7	-1,3	-0,4	-0,0	.	
Paslaugos	1,8	0,0	.	-0,3	-0,4	-0,1	0,2	.	-0,1	-0,2	0,3	0,2	.	

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB skaičiavimai.

Pastabos: metiniai duomenys apskaičiuojami pagal ne dėl sezoninio pakoreguotus duomenis. Eurostatas antrą kartą 2013 m. ketvirtjo ketvirčio nacionalinių sąskaitų duomenis (į juos įeina išlaidų suskirstymas) paskelbė po galutinės duomenų šiai ataskaitai pateikimo datos.

1) Pokytis procentais, palyginti su ankstesnių metų atitinkamu laikotarpiu.

2) Pokytis procentais, palyginti su ankstesniu ketvirčiu.

3) Įtaka realiojo BVP augimui; procentiniais punktais.

4) Įskaitant vertybių įsigijimą atėmus netekimą.

5) Į importą ir eksportą įtrauktos prekės, paslaugos ir vidaus prekyba tarp euro zonos šalių. Kadangi užsienio prekyba tarp euro zonos šalių iš nacionalinėse sąskaitose naudojamų importo ir eksporto duomenų nėra pašalinama, šie duomenys nėra visiškai palyginami su mokėjimų balanso duomenimis.

6 Dėl išsamesnės informacijos žr. 2013 m. spalio mėn. ECB mėnesinio biuletenio interparą „The anchoring of long-term inflation expectations in the euro area“.

kainų poveikis realiosioms pajamoms atsėvėrė šią įtaką. Investicijas, kurioms netikrumo sumažėjimas buvo palankus, ir toliau slopino tebevykstančio finansų ir ne finansų sektorių išskolinimo mažinimo poreikiai, taip pat kredito pasiūlos suvaržymai. Investicijas galėjo papildomai varžyti ir vis dar nedidelis pajėgumų panaudojimas bei mažos paklausos perspektyvos. O valdžios sektoriaus vartojimą varžė tebevykdoma fiskalinė konsolidacija keliose euro zonos šalyse, nors bendra fiskalinė politika buvo mažiau ribojanti nei 2012 m. Be to, pasibaigus 2011 m. antrąjį pusmetį prasidėjusiam dideliame koregavimui, 2013 m. įvyko atsargų ciklo posūkis. Ir 2013 m. užsienio prekybos poveikis euro zonos realiojo BVP augimui buvo teigiamas. Apskritai dėl prasto pirmojo ketvirčio ir neigiamo ankstesnių metų perkeliamojo poveikio (0,5 %) visų 2013 m. BVP sumažėjo 0,4 % (2012 m. – 0,7 %).

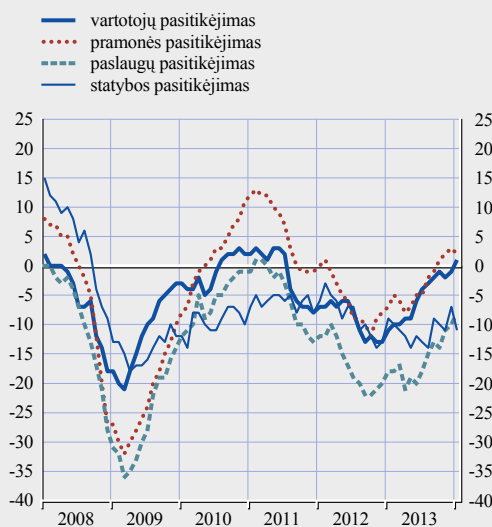
Kalbant apie ketvirtinę raidą, pažymėtina, kad euro zonos realusis BVP, 2012 m. paskutinį ketvirtį sumažėjęs 0,5 %, 2013 m. pirmąjį ketvirtį sumažėjo dar 0,2 %. Prie produkcijos mažėjimo pirmąjį ketvirtį iš dalies prisidėjo ir šalti orai tam tikrose Europos dalyse. Jie daugiausia padarė neigiamą poveikį statybos aktyvumui. 2013 m. antrąjį ketvirtį, palyginti su ankstesniu ketvirčiu, produkcija padidėjo 0,3 % ir šis padidėjimas buvo pirmasis per šešis ketvirčius. Šį padidėjimą galima iš dalies susieti su poveikiu ekonomikos aktyvumui kai kuriose šalyse dariusiais laikiniais veiksniais, visų pirma su statybos aktyvumu, kuris pirmąjį ketvirtį buvo mažas, padidėjimu, taip pat su dideliu energijos vartojimu neįprastai šalto pavasario sąlygomis. Trečiąjį ketvirtį, palyginti su ankstesniu ketvirčiu, ekonomikos aktyvumo lygis padidėjo dar 0,1 % ir tai atitiko trumpalaikių rodiklių pokyčius. Šį padidėjimą iš dalies lėmė toliau didėjusi vidaus paklausa (neįskaitant atsargų pasikeitimo), kurios įtaka ketvirtiniam BVP augimui pirmą kartą nuo 2011 m. pirmojo ketvirčio buvo didesnė nei grynosios prekybos. Kaip rodo Eurostato ketvirtojo ketvirčio pirmas įvertis, realiojo BVP pokytis, palyginti su ankstesniu ketvirčiu, buvo 0,3 %. Ketvirtojo ketvirčio BVP išskaidymo dar nėra, bet iš naujausios informacijos matyti, kad vidaus paklausos poveikis vis dar buvo teigiamas; nedidelį teigiamą poveikį darė ir grynasis eksportas.

MAŽA METŲ PRADŽIOJE VIDAUS PAKLAUSA ATSIGAVO

Šešis ketvirčius mažėjęs privatus vartojimo augimo tempas ir antrąjį, ir trečiąjį ketvirčius buvo teigiamas, nors ir nedidelis. Vartojimo raida atitiko besitęsiantį realiųjų disponuojamųjų pajamų mažėjimą. Tačiau, nors užimtumas labai sumažėjo, realiosios disponuojamosios pajamos 2013 m. sumažėjo mažiau negu 2012 m. Tai iš dalies galima paaiškinti mažiau ribojančia fiskaline politika ir žaliavų kainų sumažėjimu, kurie abu teigiamai veikė realiųjų namų ūkių pajamas. Be to, siekdami sušvelninti mažesnių disponuojamųjų pajamų poveikį pirkimo įpročiams, namų ūkiai naudojo santaupas. Todėl 2013 m. taupymo norma dar šiek tiek sumažėjo, pasiekdama kaip niekada žemą lygį. Vartotojų pasitikėjimo rodiklis, pagal kurį galima pakankamai tiksliai numatyti vartojimo tendencijas, 2013 m. gerokai padidėjo ir su kaupu kompensavo staigų sumažėjimą 2012 m. antrąjį pusmetį. Tačiau 2013 m. pabaigoje pasitikėjimo lygis tik priartėjo prie savo

23 pav. Pasitikėjimo rodikliai

(balansas, procentais; dėl sezoninio pakoreguota)

Šaltiniai: Europos Komisijos verslo ir vartotojų apklausos.
Pastaba: duomenys apskaičiuoti kaip nuokrypis nuo vidurkio: nuo 1985 m. sausio mėn. – vartotojų ir pramonės pasitikėjimo, nuo 1995 m. balandžio mėn. – paslaugų pasitikėjimo.

ilgamečio vidurkio (žr. 23 pav.). Vertinant visus 2013 m., privatus vartojimas tebemažėjo, nors ir mažiau negu 2012 m. Prie to labai prisidėjo ekonominės raidos pablogėjimo 2012 m. perkeliama poveikis ir silpnas augimas 2013 m. pradžioje.

Aštuonis ketvirčius mažėjusių investicijų dinamika 2013 m. pagerėjo – ketvirtinio augimo tempas buvo teigiamas ir 2013 m. antrąjį, ir trečiąjį ketvirčiais. Stebėtas tiek statybų, tiek ne statybų investicijų raidos pagerėjimas. Tuo pačiu metu gerėjo verslo nuotaikos ir mažėjo netikrumas. Tačiau vis dar vykstantis finansinio išsiskolinimo mažinimo procesas bei kai kurių šalių įmonių ir bankų balanso restruktūrizavimo poreikis, taip pat ir toliau didelė naftos kaina investicijas slopino ir 2013 m. Tam tikri stilizuoti faktai apie vadinamąjį ekonomikos atsigavimą nedidinant kreditavimo naujausių pokyčių kontekste apžvelgiami 4 intarpe. Investicijas į gyvenamosios paskirties turta taip pat mažino tolesnės būsto rinkų korekcijos daugumoje regionų. Per visus 2013 m. investicijos nukrito mažiau nei 2012 m., kai jos sumažėjo daugiau kaip 4 %. Šį metinį sumažėjimą galima visiškai paaiškinti neigiamu menko augimo 2012 m. perkeliamu poveikiu ir prasta metų pradžia.

4 intarpas

BANKŲ PASKOLOS IR ATSIGAVIMAS EURO ZONOJE

Neginčijama, kad bankų kreditas yra svarbus ūkio aktyvumui skatinti. Bankų paskolos privačiajam sektoriui yra pagrindinis investicijų ir vartojimo finansavimo veiksnys, ypač bankais paremtose finansų sistemose, o tokia yra ir euro zonos finansų sistema. Taigi įrodinėta, kad mažas kredito augimas, kurį lemia privačiojo sektoriaus išsiskolinimo mažinimo poreikiai, menka kredito paklausa ar kredito pasiūlos suvaržymai gali slopinti euro zonos ekonomikos atsigavimą. Tačiau yra istorinių duomenų, iš kurių matyti, kad gamyba iš pradžių gali atsigauti ir kreditavimui nedidėjant. Šiame intarpe apžvelgiami tam tikri stilizuoti faktai apie tokį ekonomikos atsigavimą nedidėjant kreditavimui ir pateikiama tam tikra informacija apie naujausius pokyčius ir empirinį gamybos ir paskolų augimo ryšį euro zonoje.

Ekonomikos atsigavimas nedidėjant kreditavimui

Pastaraisiais metais viešose diskusijose nemažai kalbėta apie ūkio aktyvumo, visų pirma didelių balanso problemų turinčiose ir koregavimo proceso dar neužbaigusiose euro zonos šalyse, perspektyvas nedidėjant kreditavimui. Literatūroje aprašyti atvejai, kai ūkio aktyvumas atsigauja, nors kreditavimas tuo pat metu nedidėja, nėra reti. Naujausi empiriniai išsivysčiusios ekonomikos, besiformuojančios rinkos ekonomikos ir mažų pajamų šalių imties tyrimai rodo, kad vienu iš penkių atsigavimo atvejų atsigavimas įvyksta kreditavimui nedidėjant¹. Iš to, kad paprastai toks atsigavimas dažniau įvyksta po bankų ar valiutos krizės, matyti, kad vienas iš svarbių veiksnių, dėl kurių kredito augimas yra vangus, gali būti susijęs su sutrikusiu finansiniu tarpininkavimu.

Prieš ekonomikos atsigavimą nedidėjant kreditavimui paprastai labai sumažėja ūkio aktyvumas ir atsiranda finansinė įtampa, ypač jei privačiojo sektoriaus išsiskolinimas yra didelis, o šalis yra priklausoma nuo užsienio kapitalo įplaukų². Ekonomikos atsigavimas nedidėjant kreditavimui

1 Žr. Abiad A., Dell'Ariccia G. and Li B. „Creditless recoveries“, *IMF Working Paper, No 11/58, 2011*. Šiame straipsnyje ekonomikos atsigavimas nedidėjant kreditavimui apibrėžiamas kaip atvejis, kai trejus metus po nuosmukio realusis kredito augimas yra neigiamas.
2 Žr. Bijsterbosch m. and Dahlhaus T. „Determinants of creditless recoveries“, *Working Paper Series, No 1358, ECB, 2011*.

paprastai būna gana silpnas, o vidutiniai realiojo BVP augimo tempai būna maždaug trečdaliu mažesni nei tuo atveju, kai ekonomika atsigauna įprastos kredito raidos sąlygomis. Kai ekonomika atsigauna nedidėjant kreditavimui, nuo finansavimo išorės lėšomis labiau priklausomų sektorių aktyvumas taip pat būna santykinai mažesnis. Investicijų, kurios labiau priklausomos nuo kreditavimo nei vartojimas, poveikis augimui ekonomikos atsigavimo nedidėjant kreditavimui atveju, palyginti su kitokio pobūdžio atsigavimu, būna neproporcingai mažas, nors vartojimas taip pat paprastai būna silpnas.

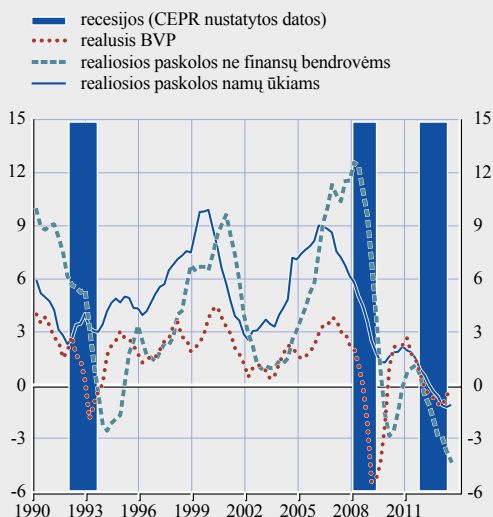
Gamybos augimo atsigavimo be kredito reiškinys aiškinamas įvairiai. Pavyzdžiui, ekonomikos atsigavimas gali būti finansuojamas iš alternatyvių finansavimo šaltinių, kaip antai nepaskirstytojo pelno, vertybinių popierių emisijų ar bendrovių tarpusavio paskolų (įskaitant tarptautines). Be to, padidinti savo gamybą nedidėjant kreditavimui įmonės gali padėti ir ekonominės veiklos perskirstymas į mažiau nuo kredito priklausomus sektorius ar nenaudojamų gamybos pajėgumų panaudojimas.

Ekonomikos atsigavimas ir paskolų augimas euro zonoje

Iš dabartinio ciklo ir ankstesnių nuosmukių palyginimo matyti, kad per paskutinę recesiją realiųjų paskolų įmonėms ir namų ūkiams augimas sumažėjo labiau nei per kitas nuo XX a. dešimtojo dešimtmečio įvykusias recesijas (žr. A pav.). Dėl ilgo menkos kredito pasiūlos įmonėms, ypač naujoms įmonėms, laikotarpio gali atsirasti kliūčių patekti į rinką, taigi gali būti padarytas

A pav. Realiojo BVP, realiųjų paskolų namų ūkiams ir realiųjų paskolų ne finansų bendrovėms metinis augimas

(metiniai pokyčiai, procentais)

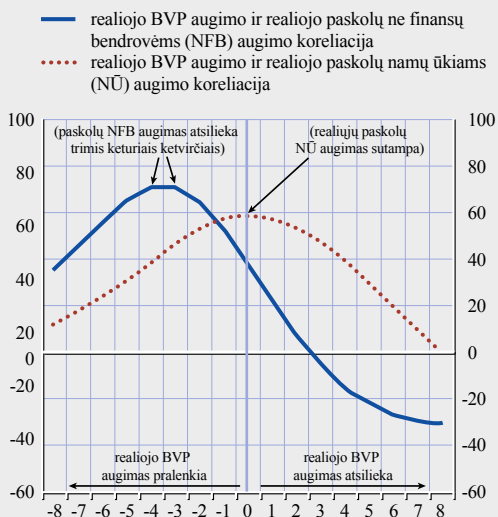

Šaltiniai: ECB, Eurostatas ir Ekonominės politikos tyrimų centras (CEPR).

Pastabos: paskutinis stebėjimo laikotarpis – 2013 m. trečiasis ketvirtis. Nuspalvinti plotai žymi euro zonos recesijas pagal CEPR Verslo ciklų datų nustatymo komiteto parengtą chronologiją. Realiojo BVP duomenų eilutė išvesta nominaliojo BVP duomenų eilutei pritaikius BVP defliatorių.

B pav. Koreliacija pagal įvairius vėlinius ir ankštinius. Realiojo paskolų namų ūkiams ir realiųjų paskolų ne finansų bendrovėms augimas, palyginti su realiojo BVP augimu

(procentais)

Šaltiniai: ECB, Eurostatas ir ECB skaičiavimai.

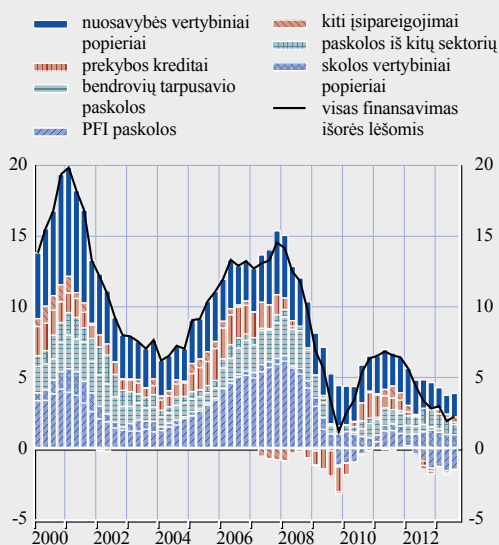
Pastabos: laikotarpio nuo 1981 m. pirmojo ketvirčio iki 2013 m. trečiojo ketvirčio duomenys. Realiojo BVP duomenų eilutė išvesta nominaliojo BVP duomenų eilutei pritaikius BVP defliatorių.

neigiamas poveikis bendro gamybos veiksmų produktyvumo augimui. Nors skolinimas ne finansų bendrovėms vis dar mažas, realiųjų paskolų namų ūkiams augimo srityje 2013 m., regis, buvo pasiektas lūžio taškas. Šis lūžio taškas, atrodo, iš esmės sutapo su realiojo BVP augimo lūžio tašku ir tai atitinka praeities tendencijas. Paprastomis koreliacijomis pagrįsta analizė rodo, kad realiųjų paskolų ne finansų bendrovėms augimas nuo metinio realiojo BVP augimo paprastai atsilieka trimis keturiais ketvirčiais, o paskolų namų ūkiams ir metinis realiojo BVP augimas iš esmės vyksta tuo pat metu (žr. B pav.). Iš lūžio taškais pagrįstos analizės matyti, kad aukščiausi pakilimo ir žemiausi nuosmukio taškai yra panašūs į ankstinių ir vėlinių santykius³. Tačiau šios koreliacijos nėra visiškai stabilios ir dėl specialių veiksmų, pavyzdžiui, veiksmų, paprastai siejamų su ekonomikos atsigavimu nedidėjant kreditavimui, nuo istorinių dėsningumų gali būti nukrypta.

Matyti tam tikrų ženklų, kad nuo krizės pradžios 2008 m. euro zonos įmonės paskolų mažėjimą iš dalies kompensavo kitais finansavimo šaltiniais, ir tai lėmė įmonių ir bankų įsiskolinimo mažinimo poreikiai (žr. C pav.). Bankų teikiamo finansavimo sumažėjimą įmonės – bent iš dalies – kompensavo padidinusios skolos vertybinių popierių išleidimą. Vis dėlto skolos vertybinius popierius išleidžiančių įmonių yra gana nedaug, jos dažnai yra didesnio dydžio, o jų pasiskirstymas euro zonos šalyse ir sektoriuose yra netolygus. Nors alternatyvūs finansavimo šaltiniai, kaip antai skolos ir nuosavybės vertybinių popierių išleidimas, taip pat paskolos iš kitų sektorių, iš dalies kompensavo PFI paskolų augimo mažėjimą, BVP procentine dalimi išreikšta bendra įmonėms suteikto finansavimo suma per pastaruosius kelerius metus buvo mažesnė nei ankstesniuose cikluose. Tam tikru mastu tai rodo besitęsiantį būtiną praeityje sukauptų per didelių skolų koregavimą, ypač tam tikrose

C pav. Euro zonos ne finansų bendrovių finansavimas išorės lėšomis ir jo pagrindinės sudedamosios dalys

(keturių ketvirčių srutai; procentais, palyginti su BVP)

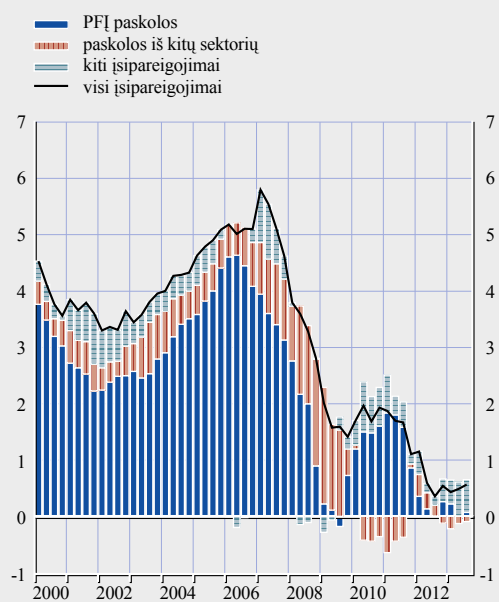

Šaltinis: ECB.

Pastaba: kiti įsipareigojimai apima kitas mokėtinas sumas ir pensijų fondų atsargas.

D pav. Euro zonos namų ūkių finansavimas išorės lėšomis ir jo pagrindinės sudedamosios dalys

(keturių ketvirčių srutai; BVP dalis procentais)

Šaltinis: ECB.

3 Žr. 2013 m. spalio mėn. ECB mėnesinio biuletinio interparą „Stylised facts of money and credit over the business cycle“.

šalyse ir sektoriuose, ir parodo, kad kreditavimo sąlygos per krizę buvo gerokai griežtesnės nei per ankstesnes recesijas.

Kalbant apie euro zonos namų ūkių sektorių, pažymėtina, kad bankų paskolos iš esmės yra vienintelis finansavimo išorės lėšomis šaltinis. Nors tokių paskolų namų ūkiams augimas pastaraisiais metais gerokai sulėtėjo (žr. D pav.), kitaip nei įmonių sektoriuje, srutai tebebuvo teigiami.

Apibendrinant pasakytina, kad realusis paskolų augimo tempas pastaraisiais metais visais BVP augimo lygmenimis buvo gerokai mažesnis negu praityje. Be paklausos veiksnių, kaip antai žemo investicijų lygio, kredito augimą taip pat slopina finansavimo pasiūlos suvaržymai. Vis dėlto iki šiol nebūta jokių požymių, kad ciklinis verslo ciklo ir paskolų privačiam sektoriui santykis neatitiktų euro zonoje nustatytų istorinių dėsnų. Kartu yra tam tikrų ženklų, kad per pastarąją krizę ypač įmonės mėgino paskolas pakeisti kitais finansavimo šaltiniais. Tai būdingi atsigavimo po balanso krizės bruožai.

2012 m. sumažėjusio valdžios sektoriaus vartojimo metinis augimas 2013 m. tikriausiai buvo šiek tiek teigiamas (žr. 3 lentelę). Viešųjų išlaidų augimą daugiausia lėmė lėtėjanti fiskalinė konsolidacija daugelyje euro zonos šalių. Visų pirma beveik pusę viso valdžios sektoriaus vartojimo euro zonoje sudarantis valstybės tarnautojų darbo užmokestis, regis, nustojo mažėti. Socialiniai pervedimai natūra toliau didėjo ir atitiko ankstesnių metų tendenciją. Tarpinio vartojimo išlaidos 2013 m. iš esmės nepasikeitė.

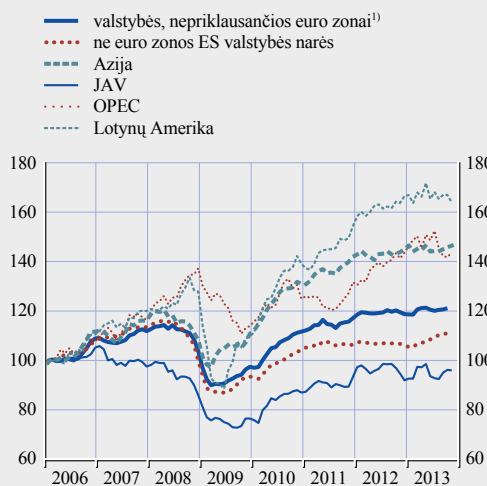
Galiausiai, pasibaigus 2011 m. antrąjį pusmetį prasidėjusiam dideliame atsargų koregavimui, 2013 m. įvyko atsargų ciklo posūkis ir euro zonoje vėl prasidėjo nedidelis atsargų atkūrimas. Todėl 2012 m. neigiamai (–0,5 procentinio punkto BVP), o 2011 ir 2010 m. teigiamai (atitinkamai 0,3 ir 0,6 procentinio punkto) prie augimo prisidėjusių atsargų poveikis visus 2013 m., panašu, buvo beveik neutralus.

GRYNOJI PREKYBA TEBEBUVO TEIGIAMA

Užsienio prekyba prie euro zonos realiojo BVP augimo teigiamai prisidėjo ir 2013 m. Grynosios prekybos poveikis augimui buvo mažesnis nei 2012 m., nes eksporto augimas sulėtėjo, o 2012 m. gerokai sumažėjęs importas antrąjį ketvirtį ėmė didėti. Eksporto augimą, kurio tempas per visus metus tebebuvo teigiamas, lėtino maža užsienio paklausa ir mažesniu mastu – euro nominaliojo efektyviojo kurso stiprėjimo poveikis. Vis dėlto toliau gerėjantis kainų konkurencingumas vykstant perbalansavimo procesui skatino eksporto augimą keliose euro zonos šalyse (žr. 5 intarpą).

24 pav. Euro zonos eksporto į kai kurias prekybos partneres apimtis

(indeksai: 2006 m. I ketv. = 100; dėl sezoninio pakoreguota; 3 mėn. slenkamieji vidurkiai)

Šaltinis: ECB.

Pastaba: paskutinis stebėjimo laikotarpis – 2013 m. lapkričio mėn., išskyrus valstybes, nepriklausančias euro zonai, ir ne euro zonos ES valstybes nares, kurių paskutinis stebėjimo laikotarpis – 2013 m. spalio mėn.

1) Euro zonos, kaip vieneto, eksporto į valstybes, nepriklausančias euro zonai, raida likusio pasaulio atžvilgiu.

Be to, grynajai prekybai teigiamai prisidedant prie BVP augimo, einamosios sąskaitos perviršis dar padidėjo. Kalbant apie geografinę pasiskirstymą, pažymėtina, kad eksporto į ne euro zonos ES valstybes nares augimas pastebimai paspartėjo, o prekyba su Azija ir JAV nepaspartėjo (žr. 24 pav.). Antrąjį pusmetį atsirado euro zonos vidaus prekybos prasidedančio atsigavimo ženklų. Nors 2013 m. metinis importo augimo tempas buvo nedidelis, antrąjį ketvirtį prasidėjęs atsigavimas pakeitė dvejus metus trukusią mažėjimo tendenciją. Šis atsigavimas iš esmės atitiko laipsnišką vidaus paklausos didėjimą, jį palaikė ir stiprėjantis euro kursas.

5 intarpas

EURO ZONOS EKSPORTO RINKOS DALIŲ RAIDOS TENDENCIJOS

Šiame intarpe apibūdinamos euro zonos ir jos valstybių narių eksporto raidos 1999–2012 m. tendencijos. Eksporto rinkos rezultatai jame apžvelgiami euro zonos prekių ir paslaugų eksportą apskaičiuojant kaip pasaulio eksporto dalį pagal apimtį ir pagal vertę. Eksporto rinkos dalių pagal apimtį analizė galėtų suteikti tam tikrų įžvalgų, kurios yra naudingos atskiros šalies kainų konkurencingumą vertinant makroekonomikos lygmeniu, nes šios dalys gali būti svarbios BVP augimui ir galima manyti, kad kainų konkurencingumo pokyčiai daro joms tiesioginį poveikį. Dalys pagal vertę, kurios iš dalies atspindi prekybos sąlygų raidą, gali labiau tikti iš eksporto gaunamoms pajamoms vertinti ir poveikį joms gali daryti arba apimčių, arba verčių pokyčiai. Galiausiai valiutų kursų pokyčių poveikis eksporto dalims vertės išraiška gali šiek tiek skirtis nuo poveikio eksporto dalims apimties išraiška¹.

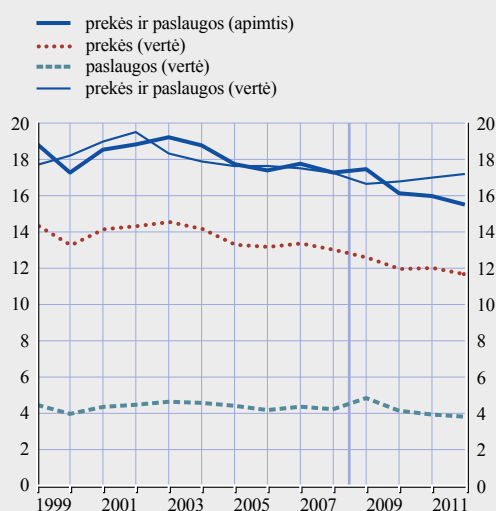
Euro zonos eksporto rinkos dalys

Besiformuojančių rinkų ekonomikos šalims sparčiai integruojantis į pasaulio ekonomiką, euro zonos prekių ir paslaugų eksporto į valstybes, nepriklausančias euro zonai, rinkos dalys pagal vertę sumažėjo nuo 18,8 % (1999 m.) iki 15,5 % (2012 m.) (žr. A pav.)².

Prekių ir paslaugų eksporto rinkos dalių pagal vertę pokyčius daugiausia veikė prekyba prekėmis, nes ji sudaro maždaug tris ketvirtadalius euro zonos eksporto. 1999–2008 m. euro zonos prekių eksporto į

A pav. Ne euro zonos eksporto rinkos dalys

(metiniai duomenys; procentais, palyginti su pasaulio eksportu)

Šaltiniai: ECB skaičiavimai, pagrįsti TVF pasaulio ekonomikos apžvalgos ir mokėjimų balanso duomenimis.

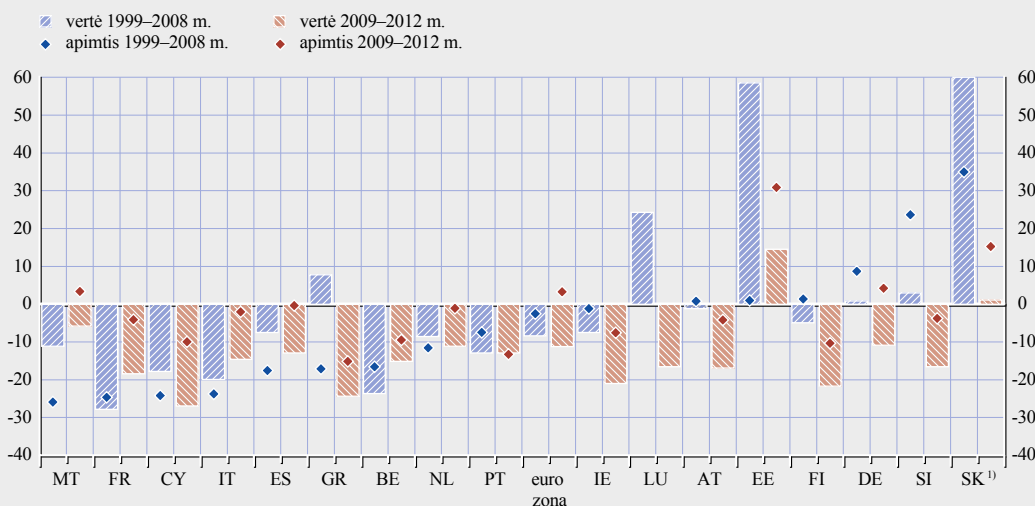
Pastaba: vidaus prekyba tarp euro zonos šalių neįtraukta.

1 Reikia pripažinti, kad paprasta eksporto rinkos dalių analizė negali parodyti globalizacijos poveikio tarptautinėms gamybos sistemoms. Pavyzdžiui, šalių, kurios taiko ypač palankias mokesčių režimo strategijas, eksporto rinkos dalys bus mažesnės, jeigu pardavimą daugiausia vykdo su užsieniu susijusios įmonės, o ne vidaus patronuojančiosios įmonės.

2 1999–2012 m. besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių eksporto rinkos dalis pagal vertę padidėjo nuo 25,7 iki 43,8 %.

B pav. Euro zonos šalių eksporto rinkos dalys

(metiniai duomenys; pokyčiai, procentais; prekės ir paslaugos)

Šaltiniai: ECB skaičiavimai, pagrįsti TVF pasaulio ekonomikos apžvalgos ir mokėjimų balanso duomenimis.

Pastabos: vidaus prekyba tarp euro zonos šalių į euro zonos eksporto duomenis neįtraukiama. Kadangi nėra duomenų, nepateikiami Liuksemburgo rodikliai.

Šalys išrikuotos pagal eksporto rinkos dalies pagal apimtį pokytį 1999–2008 m.

1) 1999–2008 m. Slovakijos eksporto rinkos dalies pagal vertę procentinis pokytis buvo 128,3 %.

valstybes, nepriklausančias euro zonai, rinkos dalys sumažėjo 9,3 %, o atitinkamos paslaugų dalys sumažėjo mažiau – 5,3 % (žr. A pav.). Eksporto rinkos dalių – ir prekių, ir paslaugų – tendencija mažėti vyravo ir po 2009 m.

Tačiau apimties išraiška ne euro zonos prekių ir paslaugų eksporto rinkos dalys 1999–2008 m. sumažėjo mažiau nei vertės išraiška – 2,5 % (žr. A ir B pav.). Nuo 2009 m. ne euro zonos eksporto rinkos dalis pagal apimtį ėmė didėti ir iki 2012 m. bendrai padidėjo 3,3 %. Apimčių didėjimą daugiausia skatino teigiama Vokietijos eksporto apimčių, kurios krizei pasibaigus tebebuvo patvarios, raida ir tam tikrų valstybių narių pastangos didinti konkurencingumą (žr. B pav.). Tačiau 1999–2012 m. euro zonos eksporto į valstybes, nepriklausančias euro zonai, rinkos dalys pagal apimtį sumažėjo 2,8 %.

Pastebėti rinkos dalių raidos skirtumai, atsižvelgiant į tai, ar naudojami vertės, ar apimties duomenys, rodo santykinę kainų raidą. Jeigu eksporto rinkos dalis pagal vertę sumažėja labiau nei pagal apimtį, tai rodo, kad atitinkamos šalies eksporto kainos pakilo mažiau negu pasaulio eksporto kainos. 1999–2012 m. euro zonos prekių ir paslaugų eksporto rinkos dalys pagal apimtį sumažėjo mažiau (2,8 %) nei pagal vertę (17,7 %); tai rodo, kad euro zonos eksporto kainos pakilo mažiau negu pasaulio eksporto kainos (žr. B pav.). Tai gali būti susiję su pablogėjusiomis euro zonos prekybos sąlygomis, galbūt dėl santykinio žaliavų kainų pakilimo³.

³ Su kainomis susijusiais veiksniais eksporto rinkos dalių raidą galima paaiškinti tik iš dalies. Reikėtų pažymėti, kad nustatyta, jog ilgesniu laikotarpiu poveikį eksporto rezultatų raidai daro ir kiti su kainomis nesusiję veiksniai (žr. *Competitiveness and the export performance of the euro area, Occasional Paper Series, No 90, ECB, Frankfurt am Main, June 2005*). Taip pat žr. Dieppe A. et al, 2011, di Mauro F., Forster K., 2008, Benkovskis K., Wörz J., 2012, Antras P. et al, 2010, ir Altomonte C. et al, 2013.

Euro zonos šalių eksporto rinkos dalių raida

1999–2012 m. daugumos euro zonos šalių prekių ir paslaugų eksporto rinkos dalys sumažėjo ir pagal apimtį, ir pagal vertę. Tačiau atskirose šalyse galima pastebėti skirtumų (žr. B pav.).

Visų pirma, 1999–2008 m. Slovakijos, Slovėnijos, Estijos ir Vokietijos eksporto rinkos dalys padidėjo ir vertės, ir apimties išraiška⁴. Vokietijos ir Slovėnijos dalys pagal apimtį padidėjo labiau negu pagal vertę (žr. B pav.). Tai rodo, kad tų šalių eksporto kainos pakilo mažiau negu pasaulio eksporto kainos; Vokietijoje tai lėmė lėtesnį darbo užmokesčio vidaus rinkoje augimą. Austrija ir Suomija taip pat pagerino savo santykinį kainų konkurencingumą, nes jų dalys apimties išraiška padidėjo. Maltos, Ispanijos, Kipro, Italijos ir Nyderlandų eksporto dalys pagal apimtį tuo pat laikotarpiu sumažėjo šiek tiek daugiau negu pagal vertę ir iš to matyti, kad jų kainų konkurencingumas sumažėjo. Graikijos dalis pagal apimtį gerokai sumažėjo ir tai rodo, kad Graikijos gaminių eksporto kainos kilo sparčiau negu pasaulio eksporto kainos, dėl to šalies kainų konkurencingumas nuolat mažėjo. Kai kurių iš šių ūkių eksporto rinkos dalių sumažėjimą galima paaiškinti tuo, kad tuo laikotarpiu jie sparčiai augo, todėl turėjo mažesnes paskatas prekiauti užsienyje. Priešinga tendencija vyravo Prancūzijoje, Belgijoje, Airijoje ir Portugalijoje, kurių dalys pagal vertę sumažėjo labiau negu pagal apimtį ir kurios santykinai šiek tiek padidino savo kainų konkurencingumą.

2009–2012 m. kai kurių euro zonos ekonomikų (Belgijos, Prancūzijos, Italijos, Airijos, Graikijos ir Kipro) eksporto rinkos dalys pagal apimtį sumažėjo gerokai mažiau negu pagal vertę. Nors Ispanijos ir Nyderlandų eksporto rinkos dalys pagal vertę taip pat sumažėjo, šių šalių eksporto rinkos dalys pagal apimtį stabilizavosi. Šiuos pokyčius lėmė bendros pastangos, kurių imtasi daugelyje šių ūkių konkurencingumui atkurti ar palaikyti, ir akstinas kai kuriems iš šių ūkių daugiau parduoti užsienyje, nes vidaus paklausa tuo pat laikotarpiu vis dar buvo maža.

Toliau, didėjant Vokietijos santykiniam kainų konkurencingumui, 2009–2012 m. šalies eksporto rinkos dalis vis dar buvo patvari. Estijos ir Slovakijos eksporto rinkos dalys padidėjo – apimties išraiška labiau negu vertės išraiška. Maltos dalis pagal apimtį šiek tiek padidėjo, o Portugalijos dalis pagal apimtį sumažėjo maždaug tiek pat, kaip dalis pagal vertę. Nors prieš krizę Austrijos, Suomijos ir Slovėnijos eksporto rinkos dalys pagal apimtį didėjo, 2009–2012 m. šių šalių eksporto rinkos dalys sumažėjo. Šios eksporto rinkos dalys apimties išraiška sumažėjo mažiau negu vertės išraiška.

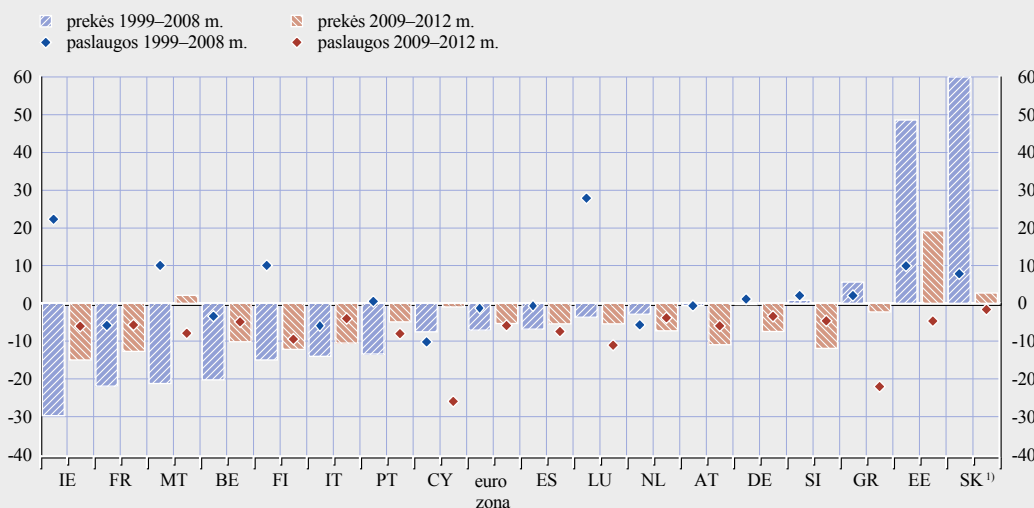
Atskirai vertinant prekių ir paslaugų poveikį eksporto rinkos dalių vertės augimui, matyti, kad vertės išraiška paslaugų eksporto rezultatai, vertinami kaip viso pasaulio eksporto dalis, paprastai būna geresni nei prekių eksporto rezultatai. Išskyrus Slovakiją, Estiją ir Graikiją, 1999–2008 m. daugelio euro zonos šalių prekių eksporto rinkos dalys sumažėjo (žr. C pav.)⁵. Prekių poveikis Austrijos, Vokietijos ir Slovėnijos viso eksporto rinkos dalių pokyčiui buvo neutralus. Paslaugų poveikis Liuksemburgo, Airijos, Suomijos, Maltos, Estijos, Slovakijos, Slovėnijos, Graikijos,

4 Prie Slovakijos eksporto rinkos dalies padidėjimo taip pat prisidėjo su kainų konkurencingumu nesusiję veiksniai (šalies gebėjimas pritraukti didelius tiesioginių užsienio investicijų srautus ir jos integracija į automobilių ir elektronikos pramonės sektorių dalių gamybą). Tačiau gali būti ir tam tikrų statistinių nuokrypių, atsiradusių dėl valiutos kurso keitimo klausimų prieš Slovakijos įstojimą į euro zoną.

5 Procentiniais punktais išreiškiamas prekių ir paslaugų eksporto poveikis viso eksporto rinkos dalies augimui apskaičiuojamas prekių ir paslaugų eksporto rinkos dalių augimą, išreikštą procentais, padauginant iš jų atitinkamų dalių šalies eksporto struktūroje (dalys apskaičiuojamos pirmaisiais ataskaitinio laikotarpio metais).

C pav. Prekių ir paslaugų įtaka eksporto rinkos dalims

(metiniai duomenys; pokyčiai, procentais; vertės išraiška)

Šaltinis: ECB skaičiavimai, pagrįsti TVF pasaulio ekonomikos apžvalgos ir mokėjimų balanso duomenimis.

Pastabos: vidaus prekyba tarp euro zonos šalių į euro zonos duomenis neįtraukta. Šalys išdėstytos pagal prekių įtaką eksporto rinkos daliai 1999–2008 m.

1) Dėl prekių eksporto Slovakijos eksporto rinkos dalis 1999–2008 m. padidėjo 120,4 %.

Vokietijos ir Portugalijos eksporto rinkos dalių augimui tuo pat laikotarpiu buvo teigiamas. Nuo finansų krizės pradžios iki 2012 m. šis prieaugis išnyko ir eksporto rinkos dalys – ir prekių, ir paslaugų – sumažėjo, nors paslaugų dalys tebebuvo santykinai patvaresnės nei prekių dalys.

Apskritai euro zonos eksporto rinkos dalys sumažėjo, ir tai siejama su besivystančių šalių iškilimu. Tačiau iš tam tikrų teigiamų rinkos dalių pagal apimtį pokyčių, įvykusių nuo krizės pradžios, matyti, kad euro zonos kainų konkurencingumas santykinai pagerėjo. Šalių lygmeniu tai matyti iš kelių valstybių narių konkurencingumo padidėjimo ir iš Vokietijos eksporto patvarumo. Prekių eksportas padarė didesnę poveikį eksporto rinkos dalių mažėjimui, o paslaugų eksportas, regis, buvo patvaresnis.

AKTYVUMAS PRAMONĖS SEKTORIJE ŠIEK TIEK PADIDĖJO

Laipsniškai atsigauant BVP augimui, aktyvumas pramonės sektoriuje per metus šiek tiek padidėjo, nors ir būta tam tikrų svyravimų. 2013 m. gruodžio mėn. pramonės (neįskaitant statybos) gamyba buvo 0,5 % didesnė nei prieš metus, o 2012 m. gruodžio mėn. ji buvo 2,4 % mažesnė nei tuo pačiu ankstesnių metų laikotarpiu. Iš pramonės (neįskaitant statybos) gamybos sudedamųjų dalių 2013 m. labiausiai padidėjo tipinio vartojimo prekių gamyba (žr. 25 pav.). Tačiau pridėtinė vertė pramonėje (neįskaitant statybos) per metus sumažėjo, per pirmus tris ketvirčius vidutiniškai – 1,2 % (2012 m. – 1,1 %).

Statybos produkcija, ilgą laiką buvusi maža, 2013 m. toliau mažėjo. 2012 m. sumažėjusi 4,2 %, per 2013 m. pirmus tris ketvirčius, palyginti su ankstesnių metų atitinkamu laikotarpiu, pridėtinė vertė statyboje sumažėjo vidutiniškai 4,5 % (remiantis ne dėl sezoniško pakoreguotais duomenimis). 2012 m. nepakitusi paslaugų pridėtinė vertė tuo pačiu 2013 m. laikotarpiu sumenko 0,1 %.

2013 M. DARBO RINKOS NUOSMUKIS PASIEKĖ ŽEMIAUSIĄ LYGĮ

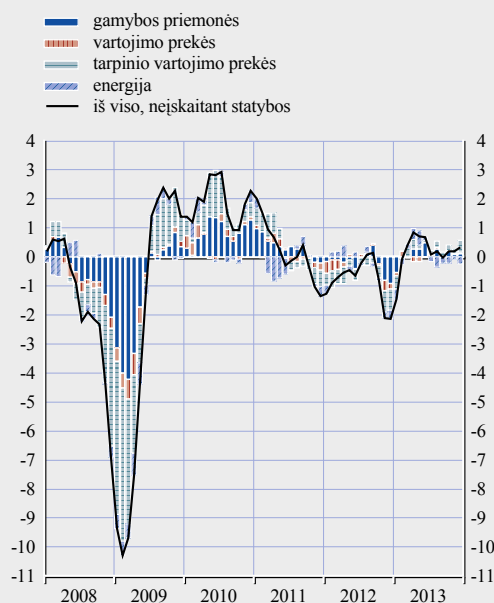
2012 m. 0,7 % sumažėjęs užimtumas pagal darbuotojų skaičių 2013 m. dar sumažėjo (žr. 26 pav.). Todėl 2013 m. trečiąjį ketvirtį euro zonos užimtumas buvo apie 0,8 % mažesnis nei prieš metus. Tačiau iš ketvirtinių užimtumo pokyčių matyti, kad padėtis darbo rinkoje stabilizavosi. Septynis ketvirčius iš eilės mažėjęs užimtumas pagal darbuotojų skaičių 2013 m. antrąjį ir trečiąjį ketvirčiais, palyginti su ankstesniais ketvirčiais, beveik nepakito. Be to, apklausų rezultatai 2013 m. gerėjo ir iš jų galima tikėtis, kad 2013 m. ketvirtąjį ketvirtį darbo vietų kūrimo tempas nepakis arba šiek tiek padidės. Apskritai tikėtina, kad 2013 m. užimtumas sumažėjo apie 1 %. Kalbant apie sektorius, pasakytina, kad užimtumas pagal darbuotojų skaičių mažėjo visuose pagrindiniuose sektoriuose.

2013 m., kaip ir 2012 m., užimtumas pagal bendrą dirbtų valandų skaičių sumažėjo šiek tiek labiau nei užimtumas pagal darbuotojų skaičių. Tai rodo, kad daugelis įmonių ir toliau mažino savo darbo sąnaudas mažindamos dirbtų valandų vienam darbuotojui, o ne darbuotojų skaičių. 2013 m. antrąją pusę ši darbo valandų mažinimo tendencija, regis, pasikeitė į priešingą, tai dera su laipsniško gerėjimo darbo rinkoje, kurioje darbo valandų skaičius dažnai normalizuojasi anksčiau, nei atsinaujina samda, požymiais.

Kadangi darbo rinkos raida turi tendenciją atsilikti nuo bendros ciklinės raidos, užimtumo augimas sumažėjo labiau nei gamybos augimas. Tai reiškia, kad metinis našumo augimas vienam asmeniui padidėjo nuo -0,3 % (2012 m. paskutinį ketvirtį) iki +0,5 % (2013 m. trečiąjį ketvirtį). Vidutinis metinis augimo tempas per pirmus tris ketvirčius buvo 0,2 %, o ankstesniais metais augimo nebūta. Našumo augimas didėjo visuose sektoriuose. Kadangi darbo valandų skaičius sumažėjo labiau nei darbo vietų skaičius, darbo valandomis matuojamo bendro našumo metinis augimas per 2013 m. pirmus tris ketvirčius vidutiniškai sudarė 0,7 % ir buvo panašus į 2012 m. augimo tempą.

25 pav. Pramonės gamyba ir kaitos veiksniai

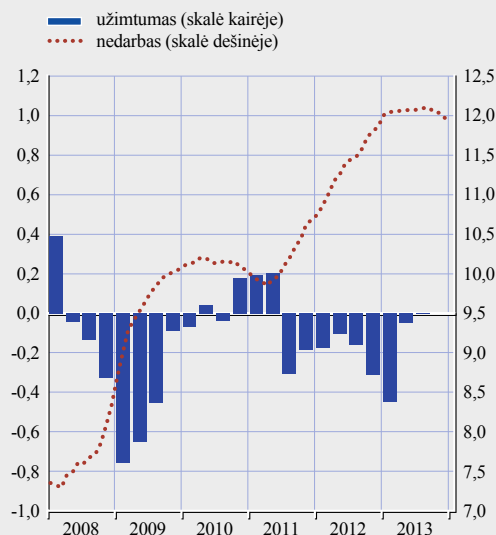
(augimo tempas ir kaitos veiksniai, procentiniais punktais; mėnesiniai duomenys; dėl sezonizmo pakoreguota)

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB skaičiavimai.
Pastaba: pateikiami duomenys apskaičiuojami kaip 3 mėn. slenkamieji vidurkiai, kurie palyginami su ankstesnių trijų mėnesių atitinkamu vidurkiu.

26 pav. Darbo rinkos raida

(augimo tempas, palyginti su ankstesniu ketvirčiu, procentais, palyginti su darbo jėga; dėl sezonizmo pakoreguota)

Šaltinis: Eurostatas.

2011 m. pirmąjį pusmetį nustojęs mažėti, nedarbo lygis euro zonoje 2012 m. ir per 2013 m. pirmus tris ketvirčius didėjo ir pasiekė lygius, kurių nebūta nuo šios eilutės skaičiavimo pradžios 1995 m. Tačiau 2013 m. nedarbo lygis kilo lėčiau negu 2012 m., o spalio mėn., kai nedarbo lygis šiek tiek sumažėjo, ši didėjimo tendencija liovėsi (žr. 26 pav.). Kitais 2013 m. mėnesiais, nors bedarbių skaičius nuolat mažėjo, nedarbo lygis nekito ir sudarė 12,0 %. Vis dėlto gruodžio mėn. nedarbo lygis buvo daugiau kaip 2 procentiniais punktais didesnis už savo žemiausią tašką 2011 m. balandžio mėn. Apskritai 2013 m. vidutinis nedarbo lygis sudarė 12,1 %, o 2012 m. – 11,4 %.

2.5 FISKALINĖ RAIDA

Prognozuojama, kad euro zonos valdžios sektoriaus deficitas 2013 m. dar labiau sumažėjo dėl didelių konsolidavimo pastangų daugelyje šalių. Palyginti su 2009 m., kai deficitas buvo didžiausias, visos euro zonos mastu deficitas sumažėjo daugiau nei perpus. Kelerius metus visapusiškai ir dažnai skausmingai koregavusi biudžetus, euro zona, siekdama atkurti tvirtas fiskalines pozicijas, pažengė toliau nei kitos didžiosios išsivysčiusios ekonomikos šalys. Tačiau valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykiai daugelyje šalių tebėra labai dideli ir vis dar nenustoję augti. Todėl pagrindinis euro zonos fiskalinės politikos uždavinys – toliau vykdyti konsolidavimą vidutiniu laikotarpiu. Tai būtina norint sumažinti per didelius skolos santykius ir sukaupti fiskalines atsargas, kurios padėtų atlaikyti sukrėtimus ateityje, pirmiausia atsižvelgiant į neigiamą visuomenės senėjimo poveikį valstybės finansams.

FISKALINIS KONSOLIDAVIMAS 2013 M.

Remiantis Europos Komisijos 2013 m. rudens ekonominėmis prognozėmis, 2013 m. bendras euro zonos valdžios sektoriaus deficitas sumažėjo 0,6 procentinio punkto – iki 3,1 % BVP (žr. 4 lentelę). Biudžeto deficito mažėjimą 2013 m. daugiausia lėmė tai, kad 0,5 procentinio punkto – iki 46,7 % BVP – padidėjo valdžios pajamų santykis. Pirmiausia tai įvyko dėl mokesčių bazių išplėtimo ir mokesčių tarifų padidinimo kai kuriose šalyse. Tačiau tik šiek tiek – iki 49,8 % BVP (0,1 procentinio punkto) – sumažėjo išlaidų santykis.

Prognozuojama, kad gerokai padidėjo vidutinis euro zonos valdžios sektoriaus bendrosios skolos ir BVP santykis – nuo 92,7 % (2012 m.) iki 95,7 % (2013 m.), nors jo augimo tempas ir buvo lėtesnis nei 2012 m. Remiantis Europos Komisijos 2013 m. rudens ekonominėmis prognozėmis, trylikoje iš septyniolikos euro zonos šalių užregistruoti valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykiai 2013 m. viršijo Mastrichto kriterijų – 60 %; iš jų aštuoniose šalyse valdžios sektoriaus skolos santykis buvo didesnis nei 90 % BVP. Bendras euro zonos skolos santykis didėjo dėl didelės palūkanų išlaidų įtakos ir atsargų bei srautų koregavimo.

Kaip nurodyta 4 lentelėje, pagal Europos Komisijos 2013 m. rudens ekonomines prognozes kelių šalių biudžeto balansas buvo blogesnis, nei nurodyta vyriausybės planuose, pateiktuose šalių balandžio mėn. parengtose 2013 m. stabilumo programose, o Portugalijos atveju jis neatitiko ekonominio koregavimo programos tikslo. Apskritai prognozuojama, kad planuotų fiskalinių tikslų nepasiekė visos šalys, išskyrus Vokietiją, Estiją, Airiją, Nyderlandus, Portugaliją ir Slovėniją. Manoma, kad kai kurioms šalims, pavyzdžiui, Italijai ir Slovakijai, iki jų tikslų pritrūko labai mažai – 0,1 %. Dėl šalių, kurioms taikomos ES ir TVF finansinės paramos programos, pažymėtina, kad fiskalinis deficitas Airijoje ir Portugalijoje sumažėjo, o Graikijoje ir Kipre – padidėjo. Prognozuojama, kad Graikijoje 2013 m. buvo pasiektas pirminis perviršis, taigi viršytas programoje nustatytas tikslas. 2013 m. pokyčiai, įvykę euro zonos šalyse, kurioms taikoma ES ir TVF koregavimo programa arba kurios gauna finansinę paramą, apžvelgti 6 intarpe.

4 lentelė. Euro zonos ir euro zonos šalių fiskalinės pozicijos

(procentais, palyginti su BVP)

	Valdžios sektoriaus perteklius (+) / deficitas (-)				Valdžios sektoriaus bendroji skola			
	Europos Komisija			Stabilumo programa	Europos Komisija			Stabilumo programa
	2011	2012	2013		2011	2012	2013	
Belgija	-3,7	-4,0	-2,8	-2,5	98,0	99,8	100,4	100,0
Vokietija	-0,8	0,1	0,0	-0,5	80,0	81,0	79,6	80,5
Estija	1,1	-0,2	-0,4	-0,5	6,1	9,8	10,0	10,2
Airija	-13,1	-8,2	-7,4	-7,5	104,1	117,4	124,4	123,3
Graikija ¹⁾	-9,5	-9,0	-13,5	-	170,3	156,9	176,2	-
Ispanija	-9,6	-10,6	-6,8	-6,3	70,5	86,0	94,8	91,4
Prancūzija	-5,3	-4,8	-4,1	-3,7	85,8	90,2	93,5	93,6
Italija	-3,8	-3,0	-3,0	-2,9	120,7	127,0	133,0	130,4
Kipras	-6,3	-6,4	-8,3	-	71,5	86,6	116,0	-
Liuksemburgas	0,1	-0,6	-0,9	-0,7	18,7	21,7	24,5	23,8
Malta	-2,8	-3,3	-3,4	-2,7	69,5	71,3	72,6	74,2
Nyderlandai	-4,3	-4,1	-3,3	-3,4	65,7	71,3	74,8	74,0
Austrija	-2,5	-2,5	-2,5	-2,3	72,8	74,0	74,8	73,6
Portugalija ¹⁾	-4,3	-6,4	-5,9	-5,5	108,2	124,1	127,8	122,3
Slovėnija	-6,3	-3,8	-5,8	-7,9	47,1	54,4	63,2	61,8
Slovakija	-5,1	-4,5	-3,0	-2,9	43,4	52,4	54,3	54,8
Suomija	-0,7	-1,8	-2,2	-1,9	49,2	53,6	58,4	56,3
Euro zona	-4,2	-3,7	-3,1	-2,9	88,0	92,7	95,7	93,4

Šaltiniai: Europos Komisijos 2013 m. rudens ekonominės prognozės, 2013 m. balandžio mėn. atnaujintos stabilumo programos ir ECB skaičiavimai.

Pastaba: duomenys pagrįsti ESS95 apibrėžimais.

1) Graikijos ir Portugalijos duomenys susiję ne su stabilumo programų tikslais, o su antrosios koregavimo programos peržiūra. Graikijos tikslai nustatyti pagal pirminį balansą.

6 intarpas

2013 M. POKYČIAI, ĮVYKĘ EURO ZONOS ŠALYSE, KURIOMS TAIKOMA ES IR TVF KOREGAVIMO PROGRAMA ARBA KURIOS GAUNA FINANSINĘ PARAMĄ

Šiame interpe apžvelgiami 2013 m. pokyčiai, įvykę keturiose euro zonos šalyse, kurioms taikoma ES ir TVF koregavimo programa, ir Ispanijoje, kuriai taikoma ES paramos finansų sektoriui programa¹. Visos penkios šalys padarė didelę pažangą mažindamos savo makroekonomikos disbalansus, sprendamos struktūrinio nelankstumo problemas, ypač darbo rinkose, ir didindamos finansinį stabilumą. Be to, atitinkamas savo programas sėkmingai įgyvendino Airija ir Ispanija. Kalbant apie ateitį, pažymėtina, kad būtina konsoliduoti jau padarytą pažangą ir įgyvendinti numatytas reformas.

Graikija

2013 m. Graikija dar labiau pažengė atkurdama fiskalinį tvarumą ir didindama konkurencingumą. Išgyvenusi gilų ilgai trukusį nuosmukį, antrąjį ketvirtį ekonomika pradėjo stabilizuotis. Jau matomi 2012 m. įgyvendintų plačių darbo rinkos reformų rezultatai, vilčių teikia duomenys apie grynąją samdą privačiajame sektoriuje. Nors dėl vienetinių darbo sąnaudų mažėjimo kainos keitėsi lėtai, 2013 m. kainų mažėjimo procesas išsibėgėjo ir taip pat turėtų prisidėti prie nuolatinio šalies einamosios sąskaitos būklės gerėjimo.

1 Ilgalaikė euro zonoje nuo krizės pradžios vykusio perbalansavimo proceso perspektyva apžvelgta ECB 2012 metų ataskaitos 5 interpe.

Kadangi 2010–2013 m. buvo dedamos labai didelės konsolidacijos pastangos, tikimasi, kad 2013 m. buvo pasiektas didelis pirminis perviršis (remiantis programos nuostatomis). Šis rezultatas viršija programos tikslą – subalansuoti pirminį biudžetą, pirmiausia mažinant išlaidas. Ateityje vidutinio laikotarpio fiskalinėje strategijoje numatomas pirminio perviršio ir BVP santykio didėjimas: 2014 m. – 1,5 %, 2015 m. – 3,0 %, 2016 m. – 4,5 %.

Nepaisant struktūrinių reformų įgyvendinimo pažangos, reikės ryžtingiau spręsti giliai išsisknijusio struktūrinio nelankstumo problemą ir taip padėti pagrindą tvariam ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui. Kalbant apie ateitį, pasakytina, kad didelės reikšmės turės politinis išsipareigojimas pagal poreikius plėsti ir gilinti struktūrinių reformų darbotvarkę. Pirmiausia reikėtų paspartinti produktų ir paslaugų rinkų reformas bei institucines reformas. Prie finansų sektoriaus stiprinimo prisidėjo kapitalo augimas 2012–2013 m. Tačiau turto kokybė ir toliau prastėjo: neveiksnios paskolos viršijo 30 %.

Airija

Airijai skirta koregavimo programa ir toliau buvo įgyvendinama pagal planą, todėl valdžios institucijos galėjo ją sėkmingai užbaigti 2013 m. gruodžio mėn. Nors 2013 m. pirmąjį pusmetį Airijos ekonomikos augimo tempas šiek tiek sulėtėjo, dažnai skaičiuojami periodiniai rodikliai parodė, kad antrąjį pusmetį aktyvumas toliau didėjo. Vis dar buvo matomi darbo rinkos stiprinimo požymiai. Vis dar didėjo konkurencingumas, gerėjo Airijos einamosios sąskaitos būklė.

2013 m. dar labiau pagerėjo fiskalinė pozicija, ir, nepaisant silpnos ekonomikos, Airija pasiekė savo fiskalinius tikslus. Prognozuojama, kad valdžios sektoriaus deficitas buvo šiek tiek geresnis už 2013 m. programos tikslą. Numatoma, kad 2014 m. bus toliau vykdomas konsolidavimas, kuris daugiausia bus pagrįstas išlaidomis, siekiant, kad 2014 m. valdžios sektoriaus deficitas sumažėtų iki 4,8 %, o 2015 m. – būtų mažesnis nei 3,0 % BVP. Ateityje Airija privalo išspręsti likusias fiskalines problemas, pirmiausia susijusias su sveikatos priežiūros išlaidomis, ir toliau vykdyti fiskalinius tikslus, kad būtų duotas teigiamas signalas rinkoms.

Airijos pasitraukimas iš programos aiškiai rodo, kad buvo sėkmingai įgyvendintos būtinos, nors kartais ir skausmingos, priemonės. Labai svarbu, kad Airija ir toliau įgyvendintų reikiamas reformas, pirmiausia bankų sektoriuje, ir taip išsaugotų galimybę patekti į rinkas bei užsitikrintų ilgalaikės ekonominės perspektyvas.

Portugalija

2011–2012 m. labai sumažėję realusis BVP ir užimtumo lygis 2013 m. antrąjį ketvirtį vėl pradėjo augti teigiamu tempu. Per paskutinius trejus metus gerokai pakoreguoti išorės disbalansai. 2013 m. susidarė einamosios sąskaitos perviršis.

2011–2013 m. fiskalinio konsolidavimo tempas, matuojamas struktūrinio deficito pokyčiu, buvo labai didelis. 2013 m. viduryje deficito planas pakoreguotas siekiant užtikrinti dalinį savaiminių stabilizavimo priemonių veikimą, kartu išsaugant skolos ir BVP santykį vidutiniu laikotarpiu. Peržiūrėtas siektinas deficitas (atmetus paramą finansų sektoriui): 2013 m. tikslas pakeistas iš 4,5 į 5,5 %, 2014 m. – iš 2,5 į 4 % BVP. Dėl geresnių, nei tikėtasi, ekonominių rodiklių ir griežtos biudžeto kontrolės 2013 m. deficitas buvo mažesnis nei siektinas. Sudarant 2014 m.

biudžetą numatytos konsolidavimo priemonės, kurių poveikis prilygsta 2 % BVP ir daugiausia yra susijęs su išlaidomis.

Struktūrinių reformų įgyvendinimo pažanga iš esmės atitiko programos sąlygas. Jau galioja daugelis pagal programą numatytų teisės aktų, susijusių su darbo ir produktų rinkų politika. Ateityje daugiau dėmesio reikėtų skirti veiksmingam reformų įgyvendinimui ir reformų proceso spartinimui, siekiant pašalinti likusias kliūtis konkurencijai, investavimo sprendimams ir darbo vietų kūrimui.

Kipras

2013 m. balandžio mėn. patvirtinta Kiprui skirta ES ir TVF koregavimo programa. Dėl susidariusių didelių disbalansų, vėlavimo pradėti įgyvendinti koregavimo programą ir bankų krizės labai sumažėjo ūkio aktyvumas, tačiau 2013 m. nuosmukis buvo ne toks didelis, kaip tikėtasi iš pradžių. Be to, labai išaugo nedarbas, sustojo paskolų išdavimas.

Dėl gilėjančio makroekonomikos nuosmukio 2013 m. pablogėjo fiskalinė pozicija. Pagal programą buvo numatyta siekti, kad 2013 m. deficitas būtų apie 4¼ % BVP, įskaitant vienkartinę 1,8 % BVP dydžio išlaidą, skirtą *Cyprus Popular Bank* valdytiems savidraudos ir pensijų fondams kompensuoti, siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi panašaus principo į tą, kuris yra taikomas *Bank of Cyprus* valdomiems fondams. 2013 m. fiskaliniai tikslai buvo gerokai viršyti; numatoma, kad 2014 m. pirminis deficitas bus beveik 1 procentiniu punktu BVP mažesnis už pradinį programos tikslą – 4¼ % BVP. 2014 m. biudžete numatoma dalį ateityje būtino konsolidavimo įvykdyti šiais metais, norint pasiekti ir palaikyti 4 % BVP ilgalaikį pirminį fiskalinį perviršį ir taip pradėti mažinti valstybės skolą.

2013 m. gerokai pažengta įgyvendinant struktūrines ir reglamentavimo reformas. Be to, dar toliau pažengta stabilizuojant ir restruktūrizuojant finansų sektorių. 2013 m. rugpjūčio mėn. valdžios institucijos paskelbė etapinį planą, kuriuo vadovaujama pamažu švelninant administracines ir kapitalo kontrolės priemones, kartu užtikrinant finansinį stabilumą. Ateityje Kipras toliau spres svarbiausius uždavinius, ypač finansų sektoriuje. Todėl labai svarbu ir toliau užtikrinti tikslų programos įgyvendinimą.

Ispanija

2013 m. lapkričio 14 d. Euro grupė patvirtino teigiamą Ispanijos finansų sektoriui skirtos paramos programos įgyvendinimo įvertinimą. Ši programa padėjo reikšmingai pagerinti Ispanijos bankų sektoriaus finansavimo padėtį ir struktūrą. Po daugiau kaip dvejus metus trukusio nuosmukio 2013 m. trečiąjį ketvirtį realiojo BVP augimas tapo šiek tiek teigiamas. Nedarbo lygis tebėra labai aukštas, jis ėmė palaipsniui mažėti tik 2013 m. antrąjį pusmetį. Teigiamą įtaką Ispanijos ekonomikai daro tolesnis vienetinių darbo sąnaudų mažinimas, padėjęs susidaryti einamosios sąskaitos perviršius.

Pastaruosiu metu Ispanija pasiekė gerų fiskalinio konsolidavimo rezultatų ir, rudenį pasitelkusi papildomų konsolidavimo priemonių, numato 2013 m. pasiekti deficito lygį, artimą 6,5 % tiksliniam rodikliui. Norint 2014 m. pasiekti 5,8 % tikslinį rodiklį, būtina dėti daugiau pastangų.

Ateityje labai svarbu paskatinti reformų procesą, susijusį su platesniu bankų sektoriaus valdymu, viešuoju administravimu ir darbo rinkomis.

5 lentelė. Euro zonos ir euro zonos šalių dėl cikliško pakoreguoto balanso, dėl cikliško pakoreguoto pirminio balanso ir struktūrinio balanso pokyčiai

(procentiniais punktais, palyginti su BVP)

	Dėl cikliško pakoreguoto biudžeto balanso pokytis			Dėl cikliško pakoreguoto pirminio biudžeto balanso pokytis			Struktūrinio biudžeto balanso pokytis		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Belgija	-0,3	0,2	1,5	-0,3	0,3	1,3	0,0	0,3	0,8
Vokietija	2,2	1,4	0,4	2,2	1,2	0,3	1,2	1,3	0,3
Estija	-1,3	-1,9	0,4	-1,3	-1,9	0,4	0,2	0,6	-0,4
Airija	16,3	4,3	0,7	16,4	4,8	1,5	1,1	0,2	0,9
Graikija	3,2	2,0	-4,3	4,6	-0,1	-5,1	3,1	4,7	2,2
Ispanija	-0,1	-0,7	3,9	0,5	-0,2	4,3	0,2	2,1	1,1
Prancūzija	1,3	1,0	1,1	1,5	1,0	0,9	1,0	1,1	0,9
Italija	0,4	1,8	0,7	0,8	2,3	0,5	0,0	2,3	0,6
Kipras	-1,1	0,4	0,7	-1,0	1,1	1,6	-0,9	-0,3	1,3
Liuksemburgas	0,4	0,1	-0,6	0,5	0,1	-0,5	0,4	0,1	-0,6
Malta	0,9	-0,2	-0,3	1,0	-0,1	-0,3	1,2	-0,4	0,3
Nyderlandai	0,5	1,1	1,3	0,5	0,9	1,3	0,4	1,1	0,6
Austrija	1,2	0,1	0,4	1,1	0,1	0,4	1,1	0,7	0,0
Portugalija	5,9	-1,3	1,0	7,2	-1,0	1,0	2,3	2,4	0,5
Slovėnija	-1,2	3,2	-1,5	-0,9	3,4	-1,0	-0,2	2,2	-0,1
Slovakija	2,8	0,8	1,9	3,0	1,1	2,0	2,2	1,0	1,7
Suomija	0,6	-0,4	0,0	0,7	-0,5	0,0	0,6	-0,4	-0,1
Euro zona	1,5	1,0	1,0	1,7	1,1	0,9	0,8	1,5	0,7

Šaltinis: Europos Komisijos 2013 m. rudens ekonominės prognozės.

Pastabos: teigiami skaičiai rodo fiskalinės būklės pagerėjimą, neigiami – fiskalinės būklės pablogėjimą. Nustatant Airijos, Ispanijos, Austrijos, Portugalijos ir Slovėnijos dėl cikliško pakoreguotus balansus ir dėl cikliško pakoreguotus pirminių balansų pokyčius, atsižvelgta į nuoseklų didelės finansų sektoriui teiktos paramos priemonių atšaukimą. Skaičiuojant Graikijos dėl cikliško pakoreguoto balanso ir dėl cikliško pakoreguoto pirminio balanso pokyčius, įtrauktos bankų rekapitalizavimo išlaidos, iš valstybių narių gauti pervedimai, susiję su Euro sistemos centrinių bankų turėtų Graikijos obligacijų pelnu, ir kiti nedidelės reikšmės veiksniai.

DĖL CIKLIŠKUMO PAKOREGUOTI RODIKLIAI

Kaip parodyta 5 lentelėje, 2013 m. buvo tolesnio fiskalinio konsolidavimo metai, net ir įvertinus ekonomikos ciklo poveikį šalių biudžeto būklei. Remiantis Europos Komisijos 2013 m. rudens ekonominėmis prognozėmis, dėl cikliško pakoreguotas balansas ir dėl cikliško pakoreguotas pirminis balansas (į kurį neįtraukiamas palūkanų mokėjimo poveikis) pagerėjo tiek pat, kiek ir 2012 m., t. y. atitinkamai 1 procentiniu punktu ir 0,9 procentinio punkto BVP. Dar labiau sumažėjo (0,7 procentinio punkto BVP, palyginti su 1,5 procentinio punkto 2012 m.) euro zonos struktūrinis deficitas (į kurį neįtraukiamos vienkartinės ir laikinosios priemonės). Tačiau šiuos dėl cikliško pakoreguotus fiskalinius rodiklius reikėtų vertinti atsargiai, nes ciklinio poveikio biudžeto balansui vertinimams realioju laiku būdingas tam tikras netikrumas, ypač šalyse, kuriose vyksta reikšmingas perbalansavimas. 7 intarpe apžvelgiama pažanga, kurią fiskalinio konsolidavimo srityje nuo krizės pradžios padarė didžiosios išsivysčiusios ekonomikos šalys.

7 intarpas

FISKALINIO KONSOLIDAVIMO PAŽANGA. TARPTAUTINIS PALYGINIMAS

Šiame intarpe apžvelgiama pažanga, kurią fiskalinio konsolidavimo srityje nuo krizės pradžios padarė didžiosios išsivysčiusios ekonomikos šalys, t. y. euro zona, JAV, Jungtinė Karalystė, Japonija ir Kanada. Visos didžiosios išsivysčiusios ekonomikos šalys, įskaitant atskiras euro zonos šalis, nuo 2010 m. padarė didelę pažangą mažindamos fiskalinius disbalansus. Tačiau bendrasis deficitas ir skolos santykiai tebėra labai dideli ir viršija prieš krizę buvusius lygius.

Ateityje svarbu toliau dėti fiskalinio konsolidavimo pastangas siekiant susigrąžinti tvirtas fiskalines pozicijas.

Nuo 2008 m. didžiausiose išsivysčiusios ekonomikos šalyse įvykę fiskaliniai pokyčiai

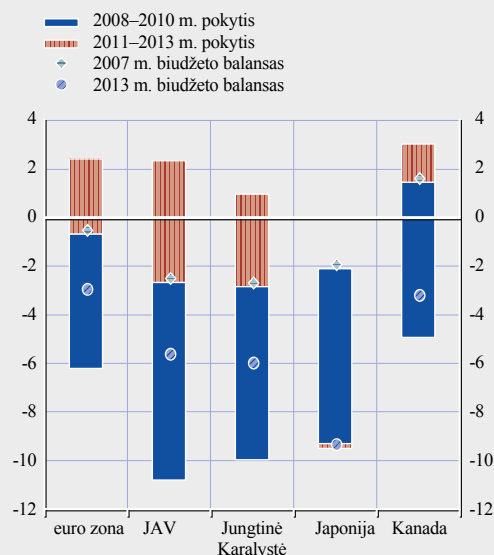
2008 m. prasidėjus tarptautinei finansų krizei ir dėl to sumažėjus ūkio aktyvumui, reikėjo imtis skubių ir ryžtingų politinių veiksmų, pirmiausia didžiosiose išsivysčiusios ekonomikos šalyse, kurioms krizė padarė ypač didelį poveikį. Nuo 2008 m. pabaigos daugelyje didžiųjų išsivysčiusios ekonomikos šalių, įskaitant euro zonos šalis, buvo tvirtinamos skubios priemonės, kuriomis buvo siekiama suteikti finansinę paramą bankams ir išsaugoti tarptautinį finansinį stabilumą. Be to, siekdamas sumažinti neigiamas krizės pasekmes ūkio aktyvumui, vyriausybės ėmėsi taikyti stiprias skatinamąsias priemones. Dėl šių politinių veiksmų, kartu veikiant savaiminėms stabilizavimo priemonėms, labai išaugo biudžeto deficitas bei skolos ir BVP santykiai. 2008–2010 m. euro zonos nominalusis biudžeto deficitas padidėjo 5,5 procentinio punkto BVP, Kanados – 6,4 procentinio punkto, Japonijos ir Jungtinės Karalystės – šiek tiek daugiau nei 7 procentiniais punktais, JAV – maždaug 8 procentiniais punktais (žr. A pav.). Užregistruotas dviženklis skolos ir BVP santykio didėjimas; labiausiai šis rodiklis didėjo Japonijoje ir Jungtinėje Karalystėje (žr. B pav.).

Nuo 2010 m. labiausiai išsivysčiusios ekonomikos šalys ėmėsi fiskalinio konsolidavimo. Tuo metu TVF rekomendavo dėl cikliškumo pakoreguotą balansą nuo 2011 m. gerinti 1 procentiniu punktu BVP per metus, nes toks konsolidavimo tempas būtų tinkamas norint gerai suderinti du poreikius: išspręsti rinkos problemas, susijusias su svarbiausiais fiskaliniiais aspektais, ir išvengti staigaus paramos nutraukimo tuo metu prasidėjusiam atsigavimui¹. Tačiau tikrasis konsolidavimo tempas įvairiose šalyse buvo labai skirtingas ir priklausė nuo finansų rinkų daromo spaudimo stiprumo, fiskalinių disbalansų dydžio ir – konkrečiai euro zonoje – nuo Stabilumo ir augimo pakto reikalavimų.

Palyginti su Jungtine Karalyste, JAV ir Japonija, euro zonos biudžeto deficitas prasidėjus valstybės skolos krizei buvo mažesnis, o Kanadoje užregistruotas 1,5 % BVP perviršis. 2011–2013 m. JAV ir Jungtinės Karalystės biudžeto deficitas mažėjo daugiausia, euro zonoje ir Kanadoje – mažiau,

A pav. Valdžios sektoriaus biudžeto balansas

(procentais, palyginti su BVP; procentiniais punktais, palyginti su BVP)

Šaltiniai: TVF pasaulio ekonomikos apžvalga ir ECB skaičiavimai.
Pastaba: visų šalių duomenys pateikti kalendorinių metų principu.

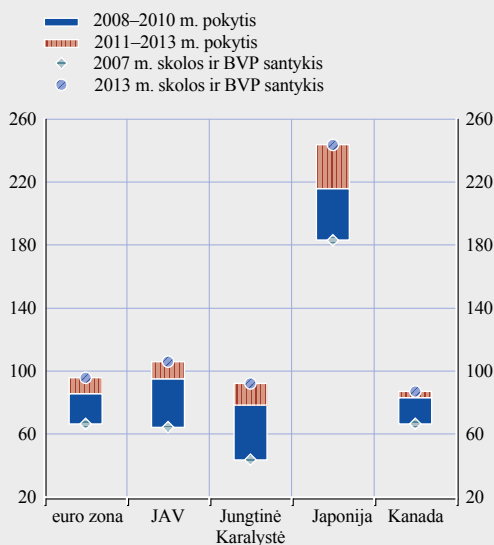
1 Žr. *Fiscal exit: from strategy to implementation*. IMF Fiscal Monitor, November 2010. 2013 m. balandžio mėn. TVF paskelbto leidinio „Fiscal Monitor“ 2 intarpe patvirtinama, kad dėl cikliškumo pakoreguoto balanso gerinimas 1 % BVP yra iš esmės tinkamas šalims, kurios iš rinkų nepatiria didelio spaudimo.

o Japonijoje deficitas šiek tiek padidėjo (žr. C pav.). Remiantis TVF duomenimis, vidutinis metinis 2011–2013 m. konsolidavimo pastangų rezultatas, vertinant pagal dėl cikliško pakoreguoto balanso pokytį, euro zonoje, JAV ir Jungtinėje Karalystėje buvo didesnis už 1 procentinį punktą BVP. Kanadoje jis buvo beveik perpus mažesnis, o Japonijoje – neigiamas.

Jau matomi konsolidavimo pastangų rezultatai. Nors visose išsivysčiusios ekonomikos šalyse nominalusis biudžeto deficitas tebėra didelis, vis dėlto, palyginti su krizės metu JAV ir euro zonoje buvusiais aukščiausiais lygiais, jis sumažėjo perpus. Prognozuojama, kad euro zonos 2013 m. biudžeto deficitas ir dėl cikliško pakoreguotas balansas bus mažiausias tarp didžiųjų išsivysčiusios ekonomikos šalių; vykdant koregavimo procesą euro zonos ir Jungtinės Karalystės dėl cikliško pakoreguotą deficitą pavyko sumažinti iki žemesnio nei prieš krizę buvusio lygio. Tačiau skolos ir BVP santykiai toliau didėjo dėl krizės staiga išaugus valstybių išpareigojimams. Skolos santykis ypač padidėjo Jungtinėje Karalystėje – nuo 44 % BVP (2007 m.) iki daugiau kaip 90 % BVP (2013 m.), o didžiausias valdžios sektoriaus (bendrosios) skolos ir BVP santykis 2013 m. užregistruotas Japonijoje – 244 % BVP (žr. B pav.).

B pav. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis

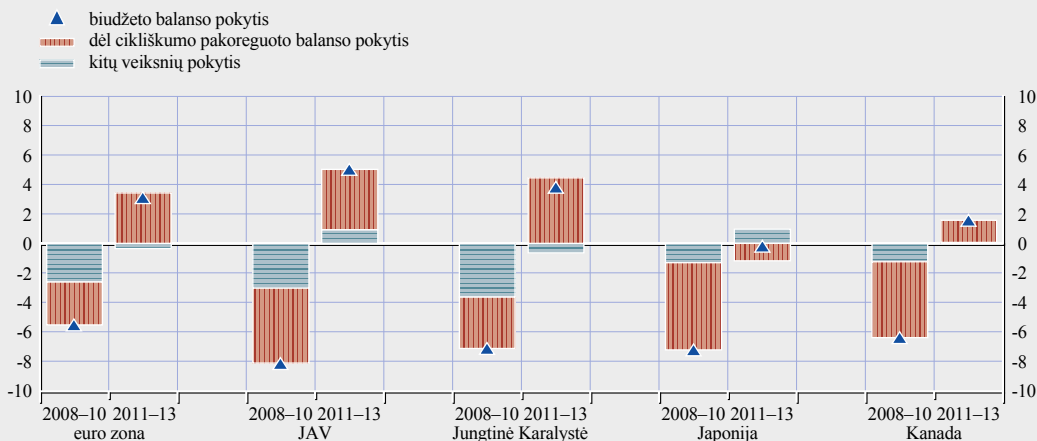
(procentais, palyginti su BVP; procentiniais punktais, palyginti su BVP)

Šaltiniai: TVF pasaulio ekonomikos apžvalga ir ECB skaičiavimai.
Pastaba: visų šalių duomenys pateikti kalendorinių metų principu.

C pav. Biudžeto balanso pokyčio išskaidymas 2008–2010 m. ir 2011–2013 m.

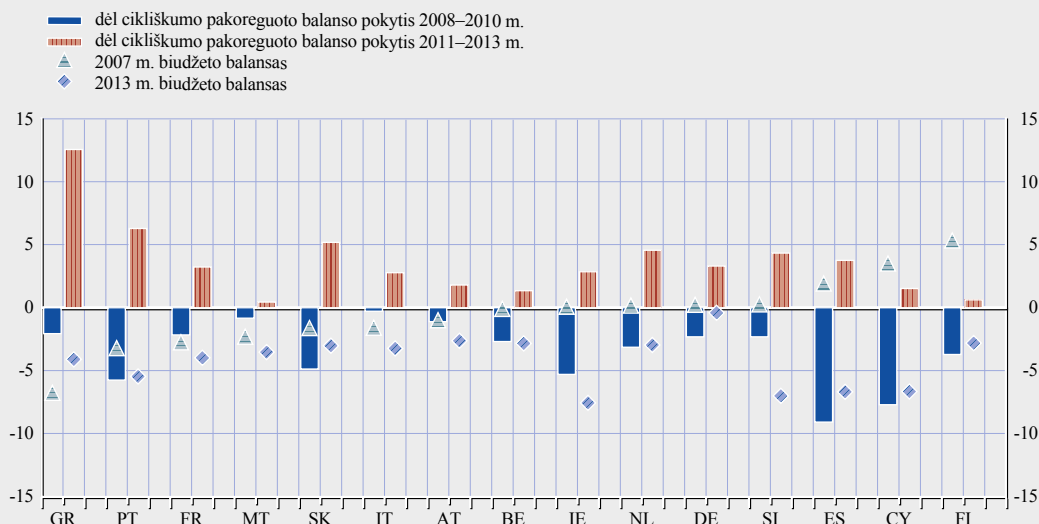
(procentiniais punktais, palyginti su BVP)

Šaltiniai: TVF pasaulio ekonomikos apžvalga ir ECB skaičiavimai.
Pastabos: visų šalių duomenys pateikti kalendorinių metų principu. JAV atveju naudoti 2013 m. spalio mėn. „Fiscal Monitor“ paskelbti duomenys, nes dėl cikliško pakoreguotas balansas pakoreguotas atsižvelgiant į valstybės paramą finansų sektoriui. Japonijos atveju naudotas struktūrinis balansas. Į punktą „Kitų veiksmų pokytis“ įtrauktas cikliško veiksnys ir veiksniai, nepriklausantys ekonomikos aktyvumo ciklui, turinčiam įtakos biudžeto balansui.

D pav. Valdžios sektoriaus biudžeto balansas ir dėl cikliško pakoreguoto balanso pokytis euro zonos šalyse

(procentais, palyginti su BVP; procentiniais punktais, palyginti su BVP)

Šaltiniai: TVF pasaulio ekonomikos apžvalga ir ECB skaičiavimai.

Pastabos: šalys išdėstytos pagal 2007 m. biudžeto balansą. Estijos ir Liuksemburgo nėra, nes TVF pasaulio ekonomikos apžvalgoje nėra duomenų apie šias šalis. Skaičiuojant Graikijos dėl cikliško pakoreguoto balanso pokytį, neįtrauktos bankų rekapitalizavimo išlaidos, iš valstybių narių gauti pervedimai, susiję su Eurosistemos centrinių bankų turėtų Graikijos obligacijų pelnu, ir kiti nedidelės reikšmės veiksniai.

Pokyčiai euro zonos šalyse

2008–2009 m. finansų ir ekonomikos krizė labai pakenkė ir atskiroms euro zonos šalims, o dėl 2010 m. valstybės skolos krizės dar labiau padidėjo esami fiskaliniai disbalansai.

Kaip ir kitų didžiųjų išsivysčiusios ekonomikos šalių, daugelio euro zonos šalių fiskalinė padėtis 2010 m. tapo mažiau skatinanti. Fiskalinio koregavimo tempas bei laikas buvo nustatyti pagal Stabilumo ir augimo paktą ir 2009 m. spalio mėn. ECOFIN taryboje² suderintus principus, kuriais buvo remiamasi ir 2009 m. rekomendacijose dėl perviršinio deficito procedūros (PDP). Reaguodamos į euro zonos valstybės skolos krizę, kelios šalys gerokai padidino savo konsolidavimo pastangas mėgindamos atgauti finansų rinkų pasitikėjimą. Taip prasidėjo didelių konsolidavimo pastangų laikotarpis, kuris daugeliui šalių, ypač toms, kurioms buvo taikoma bendra ES ir TVF finansinės paramos programa ir kurios finansų rinkose patyrė didelių sunkumų, buvo gerokai ilgesnis, nei manyta tuomet, kai buvo paskelbtos 2009 m. rekomendacijos dėl PDP.

Nors 2010–2013 m. konsolidavimo pastangomis daugumoje šalių pavyko panaikinti biudžeto deficito didėjimo tendenciją, daugelyje šių šalių deficito rodikliai tebeviršija prieš krizę buvusias vertes (žr. D pav.). Skolos ir BVP santykiai taip pat gerokai viršijo prieš krizę buvusį lygį ir toliau didėjo, daugiausia dėl didelio teigiamo palūkanų už neapmokėtas skolas normų ir ekonomikos augimo tempo skirtumų, taip pat dėl bankų sektoriui teiktos finansinės paramos³.

2 2009 m. spalio mėn. ECOFIN taryba susitarė dėl koordinuoto pirmiau patvirtintos fiskalinės paramos nutraukimo principų. Sutarta, kad nustatant koregavimo tempą turėtų būti atsižvelgiama į konkrečias šalies aplinkybes, tačiau fiskalinis konsolidavimas visose euro zonos šalyse turėtų būti pradėtas ne vėliau kaip 2011 m.; šalys, kuriose kilo tvarumo problemų, konsolidavimą turėjo pradėti anksčiau. Rekomenduota, kad planuojamas fiskalinio konsolidavimo tempas turėtų būti plataus užmojo ir daugelyje šalių struktūriniu požiūriu gerokai viršyti 0,5 % BVP per metus lyginamąjį dydį.

3 Daugiau informacijos apie euro zonos šalių fiskalinio konsolidavimo pažangą pateikta 2013 m. gruodžio mėn. ECB mėnesinio biuletenio interpe „Fiscal consolidation in the euro area: past progress and plans for 2014“.

Fiskalinio konsolidavimo 2014–2016 m. laikotarpiu perspektyvos

Kalbant apie ateitį, pažymėtina, kad 2013 m. spalio mėn. TVF pasaulio ekonomikos apžvalgoje prognozuojama, kad kitus trejus metus didžiausiose išsivysčiusios ekonomikos šalyse, įskaitant ir euro zonos šalis, bus tęsiamas fiskalinis konsolidavimas, tačiau mažesniu tempu nei praeityje. Išimtis – Japonija, kuri, kaip prognozuojama, paspartins savo fiskalinį konsolidavimą, be kitų priemonių, 2014 m. balandžio mėn. ir 2015 m. spalio mėn. padidindama PVM. Prognozuojama, kad skolos ir BVP santykis Kanadoje pradės mažėti 2014 m., o euro zonoje ir JAV – 2015 m. Numatoma, kad Japonijoje jis stabilizuosis ties 242 % BVP, o Jungtinėje Karalystėje ir toliau didės.

Kai kuriose šalyse tebėra didelis konsolidavimo poreikis, o mažinant skolas teks įveikti keletą iššūkių. Dėl didžiųjų išsivysčiusios ekonomikos šalių didelės skolos būtina dėti ilgalaikes fiskalines pastangas, kad skolos ir BVP santykiai būtų mažėti, kartu atsižvelgiant į nepalankias demografines tendencijas, dėl kurių didėja su amžiumi susijusios išlaidos (pvz., sveikatos priežiūrai ir pensijoms). Jeigu šalims nepavyks įtikinamai paskelbti ir įgyvendinti vidutinio laikotarpio fiskalinio konsolidavimo planų, kuriuose būtų numatytas jų fiskalinių disbalansų šalinimas atsižvelgiant į esmines priežastis, gali padidėti vyriausybės obligacijų pajamingumas, o tai dar labiau apsunkintų fiskalinį koregavimą.

STABILUMO IR AUGIMO PAKTO ĮGYVENDINIMAS

Remiantis Europos Komisijos 2013 m. rudens ekonominėmis prognozėmis, visose euro zonos šalyse, išskyrus Belgiją, Vokietiją, Estiją, Italiją, Liuksemburgą, Austriją, Slovakiją ir Suomiją, 2013 m. užregistruotas deficitas buvo didesnis nei 3 % BVP pamatinė vertė. Baigiantis metams trylikai euro zonos valstybių buvo taikoma perviršinio deficito procedūra (PDP), o valdžios sektoriaus deficito santykių sumažinimo iki žemesnės nei pamatinės vertės terminai buvo nuo 2013 m. (Belgija) iki 2016 m. (Ispanija, Kipras, Graikija). 2013 m. birželio mėn. ECOFIN taryba nustojo taikyti PDP Italijai ir vėl ją pradėjo taikyti Maltai, nustatydama, kad perviršinio deficito padėtis turi būti ištaisyta iki 2014 m. Be to, pirmiausia atsižvelgdama į blogesnius, nei tikėtasi, makroekonomikos raidos rodiklius, ECOFIN taryba pratęsė kelioms šalims nustatytus PDP terminus: terminas vienais metais pratęstas Nyderlandams (iki 2014 m.) ir Portugalijai (iki 2015 m.), dvejais metais – Prancūzijai, Slovėnijai (iki 2015 m.) ir Ispanijai (iki 2016 m.), ketveriais metais – Kiprui (iki 2016 m.). Be to, ECOFIN taryba rekomendavo įspėti Belgiją, kad ši imtųsi priemonių perviršinio biudžeto padėčiai ištaisyti iki 2013 m., nes pasibaigus PDP terminui (2012 m.) šioje šalyje 3 % BVP kriterijus buvo viršytas, taigi buvo nuspręsta, kad Belgija nesiėmė efektyvių veiksmų.

TIKIMASI, KAD 2014 M. BUS TOLIAU VYKDOMAS FISKALINIS KONSOLIDAVIMAS

Tikimasi, kad 2014 m. euro zonos biudžeto būklė ir toliau palaipsniui gerės. Pagal Europos Komisijos 2013 m. rudens ekonomines prognozes euro zonos valdžios sektoriaus deficito ir BVP santykis sumažės 0,6 procentinio punkto – iki 2,5 % BVP (žr. 27 pav.), t. y. taps mažesnis už Maastrichto kriterijaus deficito reikšmę. Prognozuojama, kad fiskalinis koregavimas bus pagrįstas vien tik išlaidų santykio sumažėjimu iki 49,3 % BVP, o pajamų santykis beveik nepasikeis – 46,7 % BVP. Be to, prognozuojama, kad valdžios sektoriaus bendrosios skolos santykis didės labai nedaug ir 2014 m. pasieks didžiausią reikšmę – 95,9 % BVP.

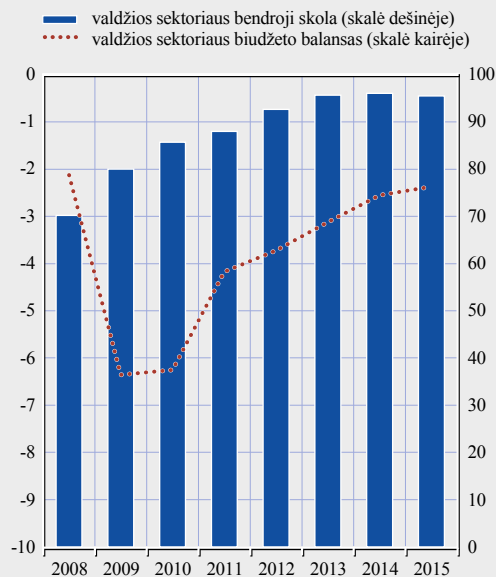
Dėl atskirų šalių 2014 m. fiskalinės raidos reikia pasakyti, kad prognozuojama, jog devynių euro zonos šalių deficito santykiai viršys 3 % BVP kriterijaus reikšmę. Be to, prognozuojama, kad šešių šalių, t. y. Belgijos, Airijos, Graikijos, Italijos, Kipro ir Portugalijos, skolos santykiai viršys 100 %.

VIDUTINIŲ LAIKOTARPIŲ BŪTINA IR TOLIAU VYKDYTI FISKALINĮ KONSOLIDAVIMĄ

Kelerius metus visapusiškai ir dažnai skausmingai koregavusi biudžetus, euro zona, siekdama atkurti tvirtas fiskalines pozicijas, pažengė gerokai toliau nei kitos didžiosios išsivysčiusios ekonomikos šalys (žr. 7 intarpą). Nepaisant to, pagrindinis euro zonos fiskalinės politikos uždavinys tebėra fiskalinio konsolidavimo vykdymas vidutiniu laikotarpiu, taip siekiant sumažinti didelius valdžios sektoriaus skolos santykius. To siekti svarbu ir atsižvelgiant į neigiamą visuomenės senėjimo poveikį valstybės finansams. Fiskalinis koregavimas turėtų būti vykdomas atsižvelgiant į sugriežtintą ES fiskalinio valdymo sistemą ir turėtų būti įgyvendinamas taip, kad būtų skatinamas ekonomikos augimas ir kartu užtikrintos efektyvios ekonomikos augimą skatinančios viešosios investicijos. Jei augimas būtų truputį mažesnis, nei tikėtasi, kad iki tikslų pasiekimo nepritrūktų labai nedaug, šalys turėtų užtikrinti, jog į jų biudžetų planus būtų įtrauktos patikimumo ribos.

27 pav. Euro zonos fiskalinė raida

(procentais, palyginti su BVP)

Šaltinis: Europos Komisijos 2013 m. rudens ekonominės prognozės.
Pastaba: pateikti biudžeto balanso duomenys, į kuriuos neįskaitytos pajamos iš UMTS licencijų pardavimo.

3 EKONOMINĖ IR PINIGŲ APLINKOS RAIDA EURO ZONAI NEPRIKLAUSANČIOSE ES VALSTYBĖSE NARĖSE

EKONOMINIS AKTYVUMAS

2013 m. realiojo BVP augimas daugelyje iš vienuolikos euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių vis dar buvo gana lėtas (žr. 6 lentelę)⁷. Nors daugelyje iš šių šalių toliau buvo mažinamas įsiskolinimas, vis dar buvo didelių problemų, įskaitant euro zonos ekonomikos silpnumą. Kai kuriose šalyse pamažu pradėjo atsigaivinti 2012 m. pabaigoje sumažėjusi išorės paklausa, tačiau kai kuriose šalyse dėl mažos vidaus rinkos absorbcijos sumažėjo importas, todėl grynojo eksporto indėlis į realųjį BVP įvairiose euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse buvo nevienodas. Vidaus paklausa ir toliau skatino BVP augimą. Vertinant pagrindinius vidaus paklausos veiksnius, pažymėtina, kad daugelyje euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių padidėjo valstybės vartojimas. Privatus vartojimas iš esmės ir toliau augo lėtai, nes namų ūkiai tebemėgino gerinti savo balansus ir, atsižvelgdami į neaiškias pasaulio ekonomikos perspektyvas, vis dar buvo atsargūs. Bendrosios investicijos kai kuriose šalyse augo, kai kuriose – mažėjo. Be mažo augimo, daugelyje euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių ir toliau buvo aukštas nedarbo lygis. Tačiau keliose šalyse užimtumas padidėjo, ir visose euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse, išskyrus Kroatiją, augo vienam darbuotojui tenkantis atlyginimas. Nepaisant to, apskritai užregistruotas

7 2013 m. liepos 1 d. į ES įstojo Kroatija. 2014 m. sausio 1 d. Latvija tapo euro zonos nare.

6 lentelė. Realiojo BVP augimas euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse ir euro zonoje

(metiniai pokyčiai, procentais)

	2010	2011	2012	2013 ¹⁾	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.	2013 IV ketv. ¹⁾
Bulgarija	0,4	1,8	0,8	0,6	0,4	0,2	0,7	1,0
Čekija	2,5	1,8	-1,0	.	-2,3	-1,7	-1,2	.
Danija	1,4	1,1	-0,4	.	-0,7	0,5	0,5	.
Kroatija	-2,3	-0,2	-1,9	.	-1,0	-0,7	-0,6	.
Latvija	-1,3	5,3	5,2	.	6,7	4,5	4,1	.
Lietuva	1,6	6,0	3,7	3,4	3,8	3,8	2,3	3,5
Vengrija	1,1	1,6	-1,7	1,1	-0,3	0,5	1,6	2,7
Lenkija	3,9	4,5	1,9	1,5	0,8	1,2	1,8	2,2
Rumunija	-0,9	2,3	0,4	3,3	2,3	1,6	4,0	5,1
Švedija	6,6	2,9	0,9	.	1,6	0,6	0,3	.
Jungtinė Karalystė	1,7	1,1	0,3	1,9	0,7	2,0	1,9	2,8
ES8 ²⁾	2,0	3,1	0,7	.	0,5	0,7	1,5	.
ES11 ³⁾	2,3	1,9	0,4	.	0,7	1,4	1,5	.
Euro zona	2,0	1,6	-0,7	-0,4	-1,2	-0,6	-0,3	0,5

Šaltinis: Eurostatas.

Pastaba: metiniai duomenys apskaičiuoti pagal ne dėl sezoninio pakoreguotus duomenis. Visų šalių ketvirtiniai duomenys pakoreguoti pagal sezoninį ir darbo dienų skaičių, išskyrus Rumuniją, kurios duomenys pakoreguoti tik pagal sezoninį.

1) 2013 m. ir 2013 m. IV ketv. duomenys yra išankstiniai įverčiai, t. y. išankstiniai duomenys.

2) ES8 suvestinis rodiklis apima aštuonias euro zonai nepriklausančias ES valstybes nares, kurios į ES įstojo 2004, 2007 arba 2013 m.

3) ES11 suvestinis rodiklis apima 11 iki 2013 m. gruodžio 31 d. euro zonai nepriklaususių ES valstybių narių.

didesnis nei 2012 m. vienetinių darbo sąnaudų didėjimas. Dėl griežtų pasiūlos sąlygų ir mažos paklausos kredito augimas daugelyje šalių tebebuvo lėtas.

Apskritai, nors vertinant pagal svertinį vidurkį 2013 m. metinis realiojo BVP augimas buvo didesnis nei 2012 m., buvo ir didelių skirtumų tarp šalių. Tarp euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių didžiausias realiojo BVP augimas buvo Latvijoje, Lietuvoje ir Rumunijoje, o Kroatijoje ir Čekijoje produkcijos apimtis 2013 m. sumažėjo. 2013 m. Latvijos ir Lietuvos ekonomikos augimas ir toliau buvo dinamiškas, nes augimą skatino padidėjusi vidaus paklausa. Bulgarijoje, Čekijoje, Lenkijoje ir Rumunijoje vidaus paklausa tebebuvo silpna, pagrindinis augimo veiksnys buvo grynasis eksportas. Prie Rumunijos BVP augimo prisidėjo ir geras derlius. Danijos ekonomikos atsigavimas buvo lėtas, nes vartojimą riboja lėtas realiųjų disponuojamųjų pajamų augimas ir namų ūkių skolos konsolidavimas. Kroatija penktus metus iš eilės išgyveno nuosmukį, nes ekonomikos augimą stabdė mažas konkurencingumas ir statybų burbulo sproginimas. Vengrijos ekonomikos augimą lėmė atsargų pokyčiai, taip pat vidaus paklausos, statybų sektoriaus ir – 2013 m. antrąjį pusmetį – apdirbamosios gamybos augimas. Po krizės sparčiai atsigavusios Švedijos ekonomikos augimas sulėtėjo dėl mažų investicijų ir grynojo eksporto mažėjimo. 2013 m. labai atsigavo Jungtinės Karalystės BVP augimas – daugiausia dėl namų ūkių vartojimo, kuriam teigiamą įtaką darė labai sumažėjusios namų ūkių taupymo normos ir mažėjantis netikrumas dėl vidaus ir užsienio ekonomikos perspektyvų. Be to, baigiantis metams pastebėta kai kurių euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių ekonomikos atsigavimo požymių; prie šio augimo prisidėjo skatinamoji pinigų politikos pozicija ir pagerėjusios perspektyvos euro zonoje, taip pat didesnės namų ūkių realiosios disponuojamosios pajamos ir darbo rinkos raida.

KAINŲ RAIDA

Daugelyje euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių sumažėjo infliacija: vidutinis svertinis metinis infliacijos lygis nukrito nuo 3,0 % (2012 m.) iki 1,9 % (2013 m.) (žr. 7 lentelę); tam įtakos turėjo sumažėjęs žaliavų kainų spaudimas ir praėjusiais metais pakeltų netiesioginių mokesčių

7 lentelė. Infliacija pagal SVKI euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse ir euro zonoje

(metiniai pokyčiai, procentais)								
	2010	2011	2012	2013	2013 I ketv.	2013 II ketv.	2013 III ketv.	2013 IV ketv.
Bulgarija	3,0	3,4	2,4	0,4	2,1	1,1	-0,7	-1,0
Čekija	1,2	2,1	3,5	1,4	1,7	1,5	1,2	1,1
Danija	2,2	2,7	2,4	0,5	0,9	0,5	0,2	0,4
Kroatija	1,1	2,2	3,4	2,3	4,2	2,3	2,2	0,6
Latvija	-1,2	4,2	2,3	0,0	0,4	-0,1	0,0	-0,2
Lietuva	1,2	4,1	3,2	1,2	2,2	1,4	0,5	0,5
Vengrija	4,7	3,9	5,7	1,7	2,7	1,9	1,6	0,7
Lenkija	2,7	3,9	3,7	0,8	1,3	0,5	0,9	0,6
Rumunija	6,1	5,8	3,4	3,2	4,8	4,4	2,4	1,3
Švedija	1,9	1,4	0,9	0,4	0,6	0,3	0,7	0,3
Jungtinė Karalystė	3,3	4,5	2,8	2,6	2,8	2,7	2,7	2,1
ES8 ¹⁾	3,1	3,8	3,7	1,4	2,2	1,5	1,2	0,6
ES11 ²⁾	3,1	3,9	3,0	1,9	2,3	2,0	1,9	1,3
Euro zona	1,6	2,7	2,5	1,4	1,9	1,4	1,3	0,8

Šaltinis: Eurostatas.

1) ES8 suvestinis rodiklis apima aštuonias euro zonai nepriklausančias ES valstybes nares, kurios į ES įstojo 2004, 2007 arba 2013 m.
2) ES11 suvestinis rodiklis apima 11 iki 2013 m. gruodžio 31 d. euro zonai nepriklaususių ES valstybių narių.

poveikio silpnėjimas. Vidutinis svertinis infliacijos pagal SVKI lygis, neįskaitant energijos ir neperdirbtų maisto produktų, euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse taip pat sumažėjo nuo 2,5 % 2012 m. iki 1,7 % 2013 m. Įvairių šalių 12 mėn. infliacijos pagal SVKI skirtumai ir 2013 m. buvo nedideli; 2013 m. didžiausia metinė infliacija buvo Rumunijoje (3,2 %), o Latvijoje sumažėjo iki 0,0 % – mažiausio infliacijos lygio tarp visų euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių. Maisto ir energijos kainų mažėjimas darė ypač didelę įtaką bendram infliacijos pagal SVKI lygiui tokiose šalyse kaip Lietuva, Lenkija ir Rumunija, nes šios prekės tų šalių vartojimo krepšeliuose sudaro gana didelę dalį. Prie infliacijos mažėjimo Bulgarijoje, Čekijoje, Vengrijoje ir Lietuvoje taip pat prisidėjo administruojamųjų kainų sumažinimas. Be to, infliacijos mažėjimui Danijoje ir Rumunijoje įtakos turėjo netiesioginių mokesčių mažinimas, o sumažėjusi vidaus paklausa buvo svarbus mažos infliacijos pagal SVKI Vengrijoje veiksnys. Švedijoje infliacija pagal SVKI tebebuvo maža; iš dalies taip buvo dėl mažų importo kainų, susidariusių dėl silpnos išorės aplinkos ir padidėjusios kronos vertės. Nors pastaraisiais metais Jungtinė Karalystė patyrė didesnę kainų spaudimą, baigiantis 2013 m. infliacija sumažėjo, iš dalies – dėl mažesnio vidaus sąnaudų spaudimo.

FISKALINĖ POLITIKA

Prognozuojama, kad 2013 m. biudžeto balanso ir BVP santykis blogėjo daugelyje euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių; pagerėjimo tikimasi tik Čekijoje, Danijoje, Lietuvoje ir Rumunijoje (žr. 8 lentelę). Pagal Europos Komisijos 2013 m. rudens ekonomines prognozes Kroatijoje, Lenkijoje ir Jungtinėje Karalystėje deficitai sudarys beveik 5 % BVP arba bus didesni, o Čekijoje, Vengrijoje ir Lietuvoje jie bus lygūs arba artimi 3 % BVP pamatinei vertei.

2013 m. pabaigoje Čekijai, Danijai, Lenkijai ir Jungtinei Karalystei toliau buvo taikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito. 2013 m. birželio mėn. ECOFIN taryba nustojo taikyti perviršinio deficito procedūrą (PDP) Vengrijai, Latvijai, Lietuvai ir Rumunijai. Perviršinio deficito padėties ištaisymo terminai nepakeisti: Čekijai ir Danijai – 2013 m., Jungtinei Karalystei – 2014/2015 finansiniai metai. 2013 m. birželio mėn. ECOFIN taryba dvejais metais – iki 2014 m. –

8 lentelė. Valdžios sektoriaus finansai

(procentais, palyginti su BVP)

	Biudžeto balansas					Bendroji skola				
	Europos Komisija				2013 m. balandžio mėn. stabilumo / konvergencijos programa	Europos Komisija				2013 m. balandžio mėn. stabilumo / konvergencijos programa
	2010	2011	2012	2013		2010	2011	2012	2013	
Bulgarija	-3,1	-2,0	-0,8	-2,0	-1,3	16,2	16,3	18,5	19,4	17,9
Čekija	-4,7	-3,2	-4,4	-2,9	-2,8	38,4	41,4	46,2	49,0	48,5
Danija	-2,5	-1,8	-4,1	-1,7	-1,6	42,7	46,4	45,4	44,3	44,0
Kroatija	-6,4	-7,8	-5,0	-5,4	-3,6	44,9	51,6	55,5	59,6	56,2
Latvija	-8,1	-3,6	-1,3	-1,4	-1,1	44,4	41,9	40,6	42,5	44,5
Lietuva	-7,2	-5,5	-3,2	-3,0	-2,5	37,8	38,3	40,5	39,9	39,7
Vengrija	-4,3	4,3	-2,0	-2,9	-2,7	82,2	82,1	79,8	80,7	78,1
Lenkija	-7,9	-5,0	-3,9	-4,8	-3,5	54,9	56,2	55,6	58,2	55,8
Rumunija	-6,8	-5,6	-3,0	-2,5	-2,4	30,5	34,7	37,9	38,5	38,6
Švedija	0,3	0,2	-0,2	-0,9	-1,4	39,4	38,6	38,2	41,3	42,0
Jungtinė Karalystė	-10,1	-7,7	-6,1	-6,4	-6,8	78,4	84,3	88,7	94,3	94,9
ES8 ¹⁾	-6,5	-3,7	-3,5	-3,7	-2,9	48,6	50,4	51,5	53,3	51,8
ES11 ²⁾	-7,4	-5,3	-4,6	-4,7	-4,8	63,4	67,0	70,1	73,5	73,4
Euro zona	-6,2	-4,2	-3,7	-3,1	-2,9 ³⁾	85,7	88,0	92,7	95,7	93,4 ³⁾

Šaltiniai: Europos Komisijos 2013 m. rudens ekonominės prognozės, 2013 m. balandžio mėn. atnaujintos stabilumo / konvergencijos programos, nacionaliniai šaltiniai ir ECB skaičiavimai.

Pastaba: duomenys pagrįsti ESS95 apibrėžimais.

1) ES8 suvestinis rodiklis apima aštuonias euro zoni nepriklausančias ES valstybes nares, kurios į ES įstojo 2004, 2007 arba 2013 m.

2) ES11 suvestinis rodiklis apima 11 iki 2013 m. gruodžio 31 d. euro zoni nepriklausiusių ES valstybių narių.

3) Graikijos ir Portugalijos duomenys paimti iš antrosios koregavimo programos.

pratęsė Lenkijai nustatytą PDP terminą. 2013 m. gruodžio mėn. ECOFIN taryba nusprendė, kad Lenkija nesiėmė efektyvių veiksmų 2013 m. birželio 21 d. tarybos rekomendacijai įgyvendinti. Tačiau, nepaisydama to, kad nesiimta efektyvių veiksmų, 2013 m. gruodžio mėn. ECOFIN taryba paskelbė rekomendaciją dėl PDP, kurioje PDP terminas pratęstas dar vienais metais – iki 2015 m. Taryba 2014 m. sausio 28 d. nusprendė pradėti taikyti PDP Kroatijai, nes ji neįvykdė nei deficito, nei skolos kriterijaus.

Europos Komisija prognozuoja, kad 2013 m. valdžios sektoriaus bendrosios skolos ir BVP santykis didėjo visose euro zoni nepriklausančiose ES valstybėse narėse, išskyrus Daniją ir Lietuvą. Vengrijoje ir Jungtinėje Karalystėje skolos ir BVP santykis tebebuvo gerokai didesnis už 60 % pamatinę vertę, o Kroatijoje ir Lenkijoje – tik šiek tiek mažesnis už šią vertę.

MOKĖJIMŲ BALANSO RAIDA

2013 m. bendras einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas (procentais, palyginti su BVP) toliau gerėjo visose euro zoni nepriklausančiose ES valstybėse narėse, išskyrus Jungtinę Karalystę (žr. 9 lentelę). Todėl visose šalyse, išskyrus Jungtinę Karalystę, užregistruoti perviršiai. Čekijoje, Lenkijoje ir Rumunijoje perviršiai susidarė pirmą kartą nuo to laiko, kai jos įstojo į ES. Daugelyje euro zoni nepriklausančių ES valstybių narių, esančių Vidurio ir Rytų Europoje, išorės suderinimas iš esmės užtikrintas pagerinus prekių ir paslaugų balansus; prie to prisidėjo didelis eksporto augimas ir – mažiau – palankūs pajamų balanso pokyčiai. Padidėjo Danijos ir Švedijos bendrieji einamosios ir kapitalo sąskaitų perviršiai; tam didžiausią įtaką darė pajamų balanso pokyčiai. Jungtinės Karalystės deficitas padidėjo dėl paslaugų ir pajamų balansų pablogėjimo.

Kalbant apie finansavimą, pažymėtina, kad grynieji tiesioginių užsienio investicijų srautai į euro zoni nepriklausančias ES valstybes nares 2013 m. kartu paėmus sudarė beveik 1 % BVP. Danija ir

9 lentelė. Euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių ir euro zonos mokėjimų balansas

(procentais, palyginti su BVP)

	Einamosios ir kapitalo sąskaitos balansas				Grynųjų tiesioginių investicijų srautai				Grynųjų kitų investicijų srautai			
	2010	2011	2012	2013 ¹⁾	2010	2011	2012	2013 ¹⁾	2010	2011	2012	2013 ¹⁾
Bulgarija	-0,7	1,4	0,1	3,2	2,7	3,1	3,0	1,9	-2,7	-4,4	4,6	0,7
Čekija	-3,0	-2,3	-1,1	0,9	2,5	1,2	4,7	2,3	-1,8	0,3	-2,9	-1,8
Danija	5,9	6,3	6,0	6,6	-3,6	0,2	-1,6	-0,8	4,2	-2,9	-1,1	-7,0
Kroatija	-0,8	-0,8	0,1	1,3	0,9	2,3	2,6	1,5	1,7	0,3	-5,5	-3,4
Latvija	4,9	0,0	0,5	1,5	1,5	4,9	3,2	1,8	-0,8	-7,2	-5,1	-4,7
Lietuva	2,7	-1,2	2,0	3,5	2,2	3,2	0,7	1,4	-9,2	-1,5	-5,1	-2,4
Vengrija	2,0	2,8	3,6	5,6	0,8	0,9	2,1	0,1	0,6	-3,7	-12,7	-12,1
Lenkija	-3,3	-3,0	-1,5	0,4	1,4	2,4	1,1	0,7	2,1	0,5	-1,2	0,5
Rumunija	-4,2	-3,9	-3,0	0,8	1,8	1,4	1,7	1,3	4,7	1,7	-3,0	-5,8
Švedija	6,2	5,9	5,9	6,1	-4,4	-3,2	-2,4	-4,6	-8,8	-9,8	-3,4	-4,7
Jungtinė Karalystė	-3,0	-1,1	-3,5	-3,8	0,9	-2,3	-0,6	2,4	0,0	6,2	15,5	2,9
ES8 ²⁾	-2,2	-2,0	-0,8	1,4	1,7	2,0	2,1	1,1	0,9	-0,3	-3,2	-2,6
ES11 ³⁾	-1,1	0,0	-1,0	-0,5	0,2	-1,0	-0,2	1,0	-0,4	1,9	7,3	-0,2
Euro zona	0,1	0,2	1,4	2,2	-0,9	-0,9	0,0	-1,4	-0,2	-1,8	-2,1	-3,1

Šaltinis: ECB.

1) 2013 m. duomenys yra keturių ketvirčių vidurkis iki 2013 m. trečiojo ketvirčio.

2) ES8 suvestinis rodiklis apima aštuonias euro zonai nepriklausančias ES valstybes nares, kurios į ES įstojo 2004, 2007 arba 2013 m.

3) ES11 suvestinis rodiklis apima 11 iki 2013 m. gruodžio 31 d. euro zonai nepriklausiusių ES valstybių narių.

Švedija tebebuvo pagrindinės tiesioginių užsienio investicijų eksportuotojos, o Jungtinė Karalystė grynųjų tiesioginių užsienio investicijų požiūriu iš eksportuotojos tapo importuotoja. Nors euro zonai nepriklausančios ES valstybės narės, esančios Vidurio ir Rytų Europoje, grynųjų tiesioginių investicijų požiūriu ir toliau buvo importuotojos, palyginti su 2012 m., grynosios įplaukos sumažėjo, ypač Čekijoje ir Vengrijoje. Jungtinėje Karalystėje ir vėl užregistruotas portfelinis investicijų nutekėjimas, o Latvijoje ir Rumunijoje buvo stebimos didelės įplaukos. Kalbant apie kitus investicijų srautus, pažymėtina, kad visose euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse, išskyrus Bulgariją, Lenkiją ir Jungtinę Karalystę, 2013 m. buvo stebimas grynas nutekėjimas, kuris iš dalies buvo susijęs su tebevykstančiu įsiskolinimo mažinimo procesu.

VALIUTŲ KURSŲ RAIDĄ

Euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių valiutų kursų raidą lėmė atskirose šalyse taikomi skirtingi valiutų kursų režimai. Danijos, Latvijos ir Lietuvos valiutos dalyvavo antrajame valiutų kurso mechanizme (VKM II). Buvo nustatytos standartinės Latvijos lato ir Lietuvos lito $\pm 15\%$ šalies centrinio kurso svyravimo euro atžvilgiu ribos, o Danijos kronos – siauresnės svyravimo ribos, t. y. $\pm 2,25\%$ (žr. 28 pav.). Baltijos šalių dalyvavimas VKM II susijęs su vienašališkais įsipareigojimais palaikyti siauresnę svyravimo ribą (Latvija) arba valiutų valdybos režimą (Lietuva). Šiais vienašališkais įsipareigojimais nenustatoma jokių papildomų įpareigojimų ECB. Lietuvos litas VKM II pradėjo dalyvauti tebeveikiant valiutų valdybos modeliui, o Latvijos valdžios institucijos nusprendė palaikyti centrinių lato kursą euro atžvilgiu su $\pm 1\%$ svyravimo ribomis. 2013 m. Lietuvos lito kursas tebebuvo centrinis, o Latvijos latus svyravo apie vienašališkai nustatytą $\pm 1\%$ svyravimo ribą euro atžvilgiu. 2013 m. liepos 9 d. Europos Sąjungos Taryba priėmė sprendimą, kuriuo Latvijai leista 2014 m. sausio 1 d. įsivesti eurą kaip savo valiutą. Nustatytas perskaičiavimo kursas – 0,702804 Latvijos lato už 1 eurą – jau buvo taikomas kaip centrinis Latvijos lato kursas per visą Latvijos dalyvavimo VKM II laikotarpį (taip pat žr. 3 skyrių).

Kalbant apie euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių, kurios 2013 m. nedalyvavo VKM II, valiutas, pažymėtina, kad pastebėtas bendras šių valiutų kurso euro atžvilgiu silpnėjimas šiais

metais (žr. 29 pav.). Jį lėmė plataus masto euro stiprėjimas kitų pagrindinių valiutų atžvilgiu, prasidėjęs 2012 m. antrąjį pusmetį, kai pagerėjo euro zonos finansų rinkų nuotaikos ir sumažėjo rizikos vengimas. Dėl santykinio ekonominės padėties stabilizavimosi euro zonoje taip pat buvo mažesnis euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių dvišalių valiutų kursų svyravimas euro atžvilgiu. Dėl to 2014 m. sausio mėn. pradžioje visos šios valiutos, išskyrus Bulgarijos levą, kuriam taikomas valiutų valdybos modelis, buvo perkamos ir parduodamos pigiau nei 2013 m. pradžioje. Labiausiai šiuo laikotarpiu sumažėjo Čekijos kronos kursas – apie 8½ %. Labai svarbus šio mažėjimo veiksnys buvo 2013 m. lapkričio mėn. *Česká národní banka* taikytos užsienio valiutos intervencijos.

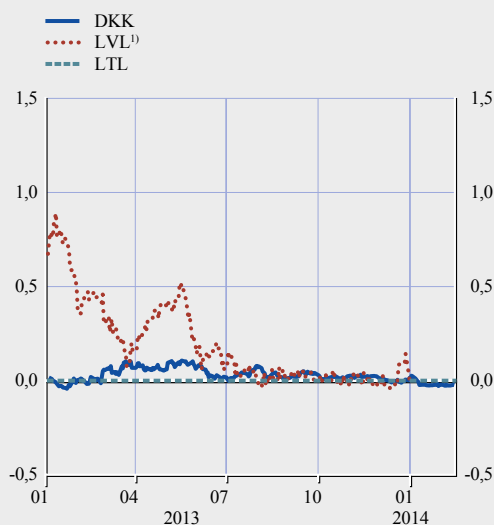
FINANSŲ RAIDA

Euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse iš esmės toliau gerėjo (nuo 2012 m. antrojo pusmečio) padėtis finansų rinkose. Pirmaisiais 2013 m. mėnesiais finansinės sąlygos daugiausia gerėjo padidėjus norui rizikuoti, kilusiam dėl 2012 m. padarytos pažangos įveikiant euro zonos valstybių skolų krizę ir tolesnio skatinamosios pinigų politikos vykdymo svarbiausiose ekonomikos srityse. JAV Federalinei rezervų sistemai nurodžius, kad ji netrukus gali pradėti mažinti mėnesinius obligacijų pirkimus pagal kiekybinio skatinimo programą, 2013 m. pavasario pabaigoje visose šalyse labai pablogėjo finansinės sąlygos. Finansų rinkų nuotaikos ir toliau buvo labai jautrios Federalinės rezervų sistemos signalams, tačiau nuo 2013 m. vasaros pabaigos jos vidutiniškai pagerėjo, sumažėjus rinkos dalyvių baimei dėl obligacijų pirkimo sumažinimo grėsmės. Finansų rinkų reakcijos iš esmės nuslopo, kai Federalinė rezervų sistema gruodžio mėn. galiausiai paskelbė, kad savo obligacijų pirkimo programą mažins nuo 2014 m. sausio mėn.

2013 m. ilgalaikės palūkanų normos, matuojamos pagal 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumą, didėjo daugelyje šalių, išskyrus Vengriją, Lietuvą ir Rumuniją. Danijoje, Švedijoje ir

28 pav. VKM II dalyvaujančių ES valiutų raida

(dienos duomenys; nuokrypis nuo centrinio pariteto, procentiniais punktais)

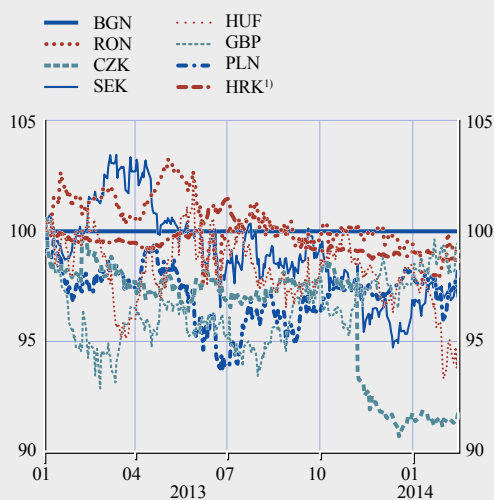
Šaltinis: ECB.

Pastabos: teigiamas (neigiamas) nuokrypis nuo centrinio kurso euro atžvilgiu reiškia, kad valiuta yra aukštesnėje (žemesnėje) ribos pusėje. Danijos kronos svyravimo ribos yra $\pm 2,25\%$. Visoms kitoms valiutoms taikomos standartinės $\pm 15\%$ svyravimo ribos. Paskutinio stebėjimo data – 2014 m. vasario 14 d. Padidėjimas rodo valiutos vertės didėjimą.

1) 2014 m. sausio 1 d. Latvija tapo euro zonos nare.

29 pav. VKM II nedalyvaujančių ES šalių valiutų pokyčiai euro atžvilgiu

(dienos duomenys; indeksas: 2013 m. sausio 1 d. = 100)

Šaltinis: ECB.

Pastabos: padidėjimas (sumažėjimas) rodo valiutos vertės didėjimą (mažėjimą). Paskutinio stebėjimo data – 2014 m. vasario 14 d.

1) 2013 m. liepos 1 d. į ES įstojo Kroatija.

Jungtinėje Karalystėje ilgalaikės palūkanų normos didėjo labiausiai, beveik neatsilikdamos nuo augančių pasaulinių mažos rizikos palūkanų normų. Tačiau daugelyje euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių sumažėjo pinigų rinkos palūkanų normos. Kredito rizikos priemonių, matuojamų pagal nevykdomų kredito įsipareigojimų apsikaitimo sandorius, kaita buvo stabili, palyginti su pastarųjų kelerių metų rodikliais. Valstybės nevykdomų kredito įsipareigojimų apsikaitimo sandorių priemokos 2013 m. pabaigoje buvo beveik mažiausio lygio nuo finansų krizės pradžios 2008 m., išskyrus Kroatiją ir Vengriją. Akcijų rinkų raida įvairiose euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse buvo labai skirtinga, bet vidutiniškai 2013 m. akcijų kainos čia didėjo 15 %, o euro zonoje – 20 %. Akcijų kainos labiausiai augo Bulgarijoje (42 %), mažėjo – tik Čekijoje (5 %).

PINIGŲ POLITIKA

Visų euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių pagrindinis pinigų politikos tikslas – kainų stabilumas. Tačiau pinigų politikos strategijos įvairiose šalyse 2013 m. ir toliau buvo labai nevienodos (žr. 10 lentelę).

Nedidelis infliacinis spaudimas, susidaręs dėl lėto ekonomikos augimo ir mažėjančių žaliavų kainų, suformavo aplinką priemonėms, kurių ėmėsi keli euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių centrinių bankai. Nuo 2012 m. gruodžio mėn. pabaigos penki nacionaliniai centriniai bankai

10 lentelė. Euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių oficialioji pinigų politikos strategija

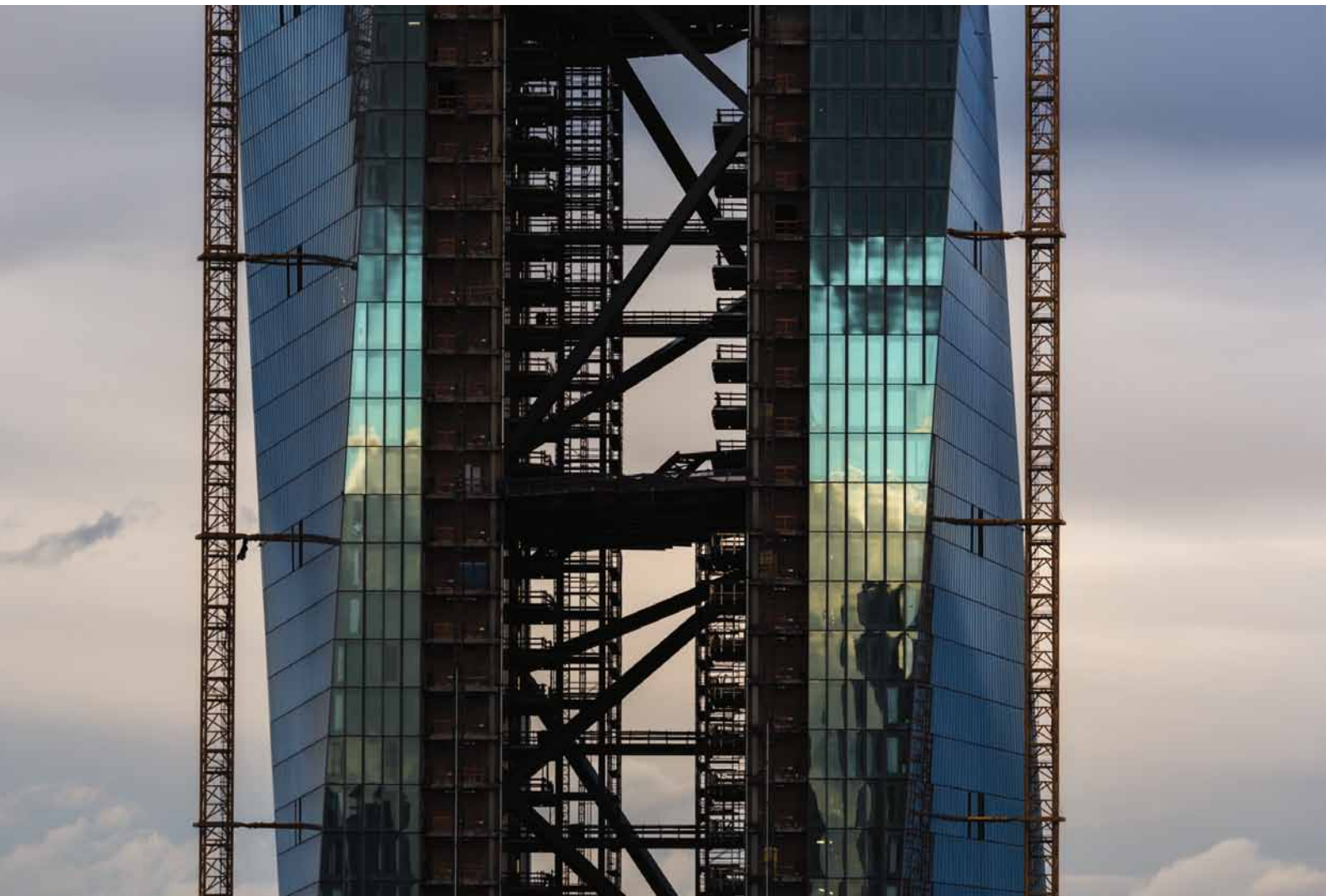
	Pinigų politikos strategija	Valiuta	Požymiai
Bulgarija	Valiutos kurso tikslas	Bulgarijos levas	Valiutos kurso tikslas: susietas su euru kursu 1,95583 Bulgarijos levo už 1 eurą pagal valiutų valdybos modelį.
Čekija	Inflacijos tikslas	Čekijos krona	Inflacijos tikslas: 2 % ±1 proc. p. Valdomas kintamas valiutos kursas.
Danija	Valiutos kurso tikslas	Danijos krona	Dalyvauja VKM II su ±2,25 % svyravimo nuo centrinio kurso ribomis, 7,46038 Danijos kronos už 1 eurą.
Kroatija	Valdomas kintamas valiutos kursas	Kroatijos kuna	Kroatija įstojo į ES 2013 m. liepos 1 d. Svyravimo riba iš anksto neskelbiama. Valiutos kursas valdomas taikant siaurą intervalą.
Latvija	Valiutos kurso tikslas	Latvijos lats	2014 m. sausio 1 d. Latvija tapo euro zonos nare. Išankstinė strategija: dalyvavo VKM II su ±15 % svyravimo nuo centrinio kurso ribomis, 0,702804 Latvijos lato už 1 eurą. Latvija vienašališkai įsipareigojo taikyti ±1 % svyravimo ribas.
Lietuva	Valiutos kurso tikslas	Lietuvos litas	Dalyvauja VKM II su ±15 % svyravimo nuo centrinio kurso ribomis, 3,45280 Lietuvos lito už 1 eurą. Lietuva pagal vienašališką įsipareigojimą toliau laikosi valiutų valdybos modelio.
Vengrija	Inflacijos tikslas	Vengrijos forintas	Inflacijos tikslas: nuo 2007 m. – 3 % vidutiniu laikotarpiu ±1 proc. p. tikslo pasiekimui įvertinti (<i>ex post</i>). Laisvai kintamas valiutos kursas.
Lenkija	Inflacijos tikslas	Lenkijos zlotas	Inflacijos tikslas: 2,5 % ±1 proc. p. (VKI padidėjimas per 12 mėn.). Laisvai kintamas valiutos kursas.
Rumunija	Inflacijos tikslas	Rumunijos lėja	Inflacijos tikslas: nuo 2013 m. – 2,5 % ±1 proc. p. Valdomas kintamas valiutos kursas.
Švedija	Inflacijos tikslas	Švedijos krona	Inflacijos tikslas: 2 % VKI metinis pokytis. Laisvai kintamas valiutos kursas.
Jungtinė Karalystė	Inflacijos tikslas	Svaras sterlingų	Inflacijos tikslas: 2 % VKI padidėjimas per 12 mėn. Esant didesniai nei 1 proc. p. nuokrypiui, Anglijos banko valdytojas turėtų parašyti atvirą laišką išdo kancleriui Pinigų politikos komiteto vardu. Laisvai kintamas valiutos kursas.

Šaltinis: ECB.

Pastaba: Jungtinės Karalystės VKI yra tapatus SVKI.

sumažino savo pagrindines pinigų politikos palūkanų normas. Pagrindinės pinigų politikos palūkanų normos buvo sumažintos Vengrijoje (14 etapų, iš viso 3,05 procentinio punkto), Lenkijoje (6 etapais, iš viso 1,75 procentinio punkto), Rumunijoje (6 etapais, iš viso 1,75 procentinio punkto), Latvijoje (3 etapais, iš viso 2,25 procentinio punkto) ir Švedijoje (1 etapu, 0,25 procentinio punkto). Priimti sprendimus visose šalyse paskatino silpnos ciklinės pozicijos, taip pat perspektyvos, kurioms buvo būdingi neigiami gamybos atotrūkiai ir mažas infliacinis spaudimas. Dėl to pinigų politikos pozicija šiose ekonomikose tebėra ypač skatinanti. 2013 m. sausio mėn. *Danmarks Nationalbank* pirmą kartą padidino savo atpirkimo sandorių palūkanų normą 0,1 procentinio punkto (po užsienio valiutos pardavimo rinkoje), o gegužės mėn. panašiu dydžiu ją sumažino (po ECB pinigų politikos normos sumažinimo).

Kai kurie euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių centriniai bankai pradėjo taikyti naujas netradicines pinigų politikos priemones, skirtas ekonomikos silpnumo problemai spręsti. 2013 m. balandžio mėn. Vengrijos *Magyar Nemzeti Bank* paskelbė finansavimo programą (augimo finansavimo schemą), kuria siekiama gerinti mažųjų ir vidutinių įmonių (MVI) finansavimo sąlygas ir mažinti ekonomikos pažeidžiamumą. 2013 m. balandžio mėn. Jungtinės Karalystės *Bank of England* ir Jos Didenybės Išdas paskelbė apie skolinimo finansavimo schemos taikymo pratęsimą. Schemos taikymas bus pratęstas vienais metais (iki 2015 m. sausio pabaigos) ir bus taikomos stiprios paskatos didinti grynąjį skolinimą MVI ir kai kurioms nebankinėms kredito paslaugų įstaigoms. 2013 m. lapkričio mėn. schema dar kartą iš dalies pakeista siekiant 2014 m. pašalinti tiesiogines paskatas didinti skolinimą namų ūkiams ir paliekant tik nefinansinems institucijoms taikomas paskatas. Lapkričio 7 d. *Česká národní banka* pradėjo intervenciją į užsienio valiutų rinką, siekdamas susilpninti kronos kursą euro atžvilgiu, pasinaudodamas palūkanų norma, kaip papildoma pinigų politikos sąlygų gerinimo priemone. *Česká národní banka* nusprendė palaikyti artimą 27 Čekijos kronoms kronos ir euro kursą. 2013 m. du euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai bankai pristatė ateities gaires dėl būsimų pinigų politikos palūkanų normų. Lenkijos *Narodowy Bank Polski* liepos mėn. pristatė ateities gaires, pareikšdamas, kad, atsižvelgiant į mažą infliacinį spaudimą ir numatomą nuosaikų ekonomikos atsigavimą, pinigų politikos palūkanų normos iki 2013 m. pabaigos turėtų būti palaikomos tokio pat žemo lygio, koks yra dabar. Lapkričio mėn. šis laikotarpis pratęstas iki 2014 m. pirmojo pusmečio pabaigos. Rugsėjo mėn. *Bank of England* paskelbė ketinantis nedidinti pagrindinės pinigų politikos palūkanų normos, kol nebus įvykdytos tam tikros sąlygos. Iš pradžių išankstinėje orientacinėje programoje buvo pažymėta, kad pagrindinė pinigų politikos palūkanų norma nebus didinama, kol oficialus nedarbo lygio įvertis nesumažės iki 7 % ribinės vertės. Kadangi nedarbo lygis mažėjo greičiau, nei prognozuota, pinigų politikos kriterijai vėliau buvo persvarstyti ir nustatyta, kad sprendimas dėl pagrindinės pinigų politikos palūkanų normos didinimo bus grindžiamas platesniu sąlygų rinkiniu, t. y.: i) ekonomikos atsigavimo lygiu ir mastu, ii) lygiu, kuriuo pasiūla atitiks paklausą, ir iii) sąnaudų ir kainų spaudimo raida. 2013 m. *Česká národní banka* valdyba kelis kartus nurodė ketinanti ilgesniu laikotarpiu nekeisti pinigų politikos normų, kol gerokai nepadidės infliacinis spaudimas.

2013 m. toliau vyko dviejų dalių biurų bokšto fasado įrengimo darbai.

Dėl geometrinės įvairovės aukštybinis pastatas atrodo kaip didelis kristalas: vakariniai ir rytiniai fasadai yra nuožulnūs, o šiaurinėje ir pietinėje dalyse – hiperboliniai paraboliniai paviršiai. Hiperbolinis parabolinis paviršius gali būti konstruojamas iš tiesialinijinių elementų. Todėl kiekvieno bokšto fasadai padengti plokščio stiklo plokštėmis, iš jų 90 % yra identiškos. Stiklo plokštės aukštis atitinka kiekvieno aukšto aukštį, todėl matomi tik vertikalūs įtvirtinimai. Rezultatas – homogeninis išgaubtas stiklinis paviršius iš tiesių plokščių.

2 SKYRIUS

CENTRINIŲ BANKŲ OPERACIJOS IR VEIKLA

I PINIGŲ POLITIKOS PRIEMONĖS, UŽSIENIO VALIOTOS OPERACIJOS IR INVESTICINĖ VEIKLA

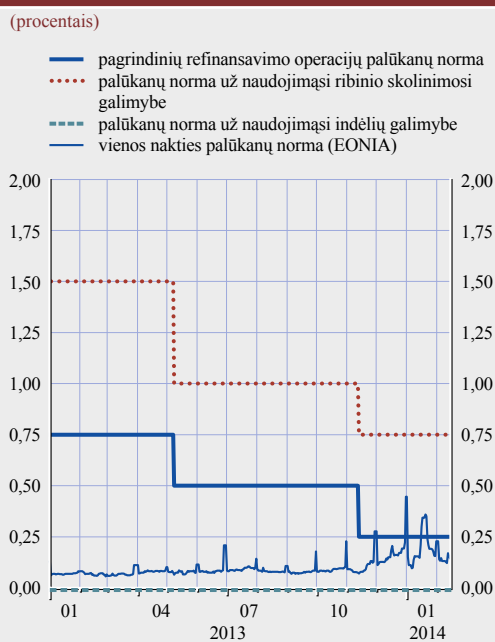
I.1 PINIGŲ POLITIKOS PRIEMONĖS

2013 m. Eurosystemos taikytos pinigų politikos priemonės apėmė atvirosios rinkos operacijas – pagrindines refinansavimo operacijas (PRO), ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas (ITRO), koreguojamąsias operacijas, taip pat nuolatinės galimybes ir privalomųjų atsargų reikalavimus. Be to, sandorių šalims pirmą kartą suteikta galimybė kas savaitę grąžinti sumas, kurių grąžinimo terminas pagal 3 m. ITRO dar nesuėjo, paskirstytas 2011 m. gruodžio mėn. ir 2012 m. vasario mėn.

2013 m. Valdančioji taryba pagrindines ECB palūkanų normas keitė du kartus (žr. 30 pav.). 2013 m. gegužės 8 d. palūkanų normų intervalo, apimančio PRO normą, dydis sumažėjo nuo 150 iki 100 bazinių punktų, kai PRO ir ribinio skolinimosi galimybei taikomos palūkanų normos buvo sumažintos 25 ir 50 bazinių punktų – atitinkamai iki 0,50 ir 1,00 %, o palūkanų norma už naudojimąsi indėlių galimybe palikta nepakeista – 0,00 %. Be to, 2013 m. lapkričio 13 d. palūkanų normų intervalas sumažėjo dar daugiau – iki 75 bazinių punktų, kai PRO ir ribinio skolinimosi galimybei taikomos palūkanų normos buvo sumažintos po 25 bazinius punktus – atitinkamai iki 0,25 ir 0,75 %, o palūkanų norma už naudojimąsi indėlių galimybe palikta nepakeista – 0,00 %.

Nuo 2013 m. sausio mėn. bankams pagal dvi 3 m. ITRO programas anksčiau laiko grąžinus gautas sumas sumažėjo likvidumo perteklius¹. Sandorių šalių išankstiniai gautų sumų grąžinimai (nuo 2013 m. pradžios grąžinta daugiau kaip 440 mlrd. eurų) rodo bankų sistemos paklausos likvidumo atsargoms pokyčius (žr. 31 pav.). Bankų sistemos likvidumas iki 2013 m. pabaigos grįžo į lygį, kuris paskutinį kartą buvo pasiektas 2011 m. rudenį, prieš paskirstant pirmąją 3 m. ITRO. Mažėjanti įtampa finansų rinkose ir geresnės rinkos finansavimo sąlygos taip pat prisidėjo prie to, kad euro zonos bankų sistema mažiau rėmėsi centrinio banko likvidumu, nepaisant visiško paskirstymo ir fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrų, taikytų per visas likvidumui užtikrinti skirtas refinansavimo operacijas².

30 pav. ECB palūkanų normos ir vienos nakties palūkanų norma

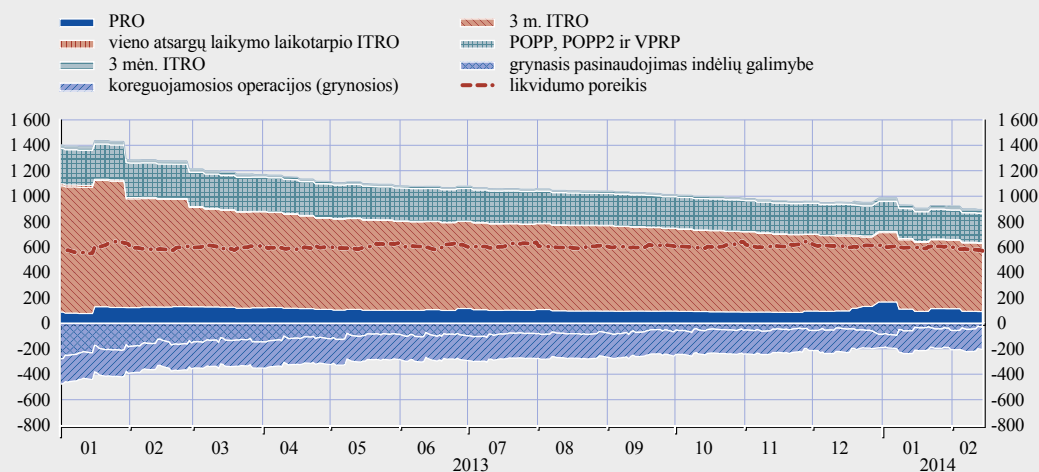
Šaltinis: ECB.

1 Likvidumo perteklių galima apibrėžti kaip grynojo naudojimosi indėlių galimybe (indėlių galimybės ir ribinio skolinimosi galimybės skirtumo) ir dienos atsargų pertekliaus (einamųjų sąskaitų ir atsargų reikalavimo skirtumo) sumą.

2 3 mėn. ITRO normos buvo nustatytos kaip vidutinė PRO palūkanų norma visu ITRO laikotarpiu.

31 pav. Pinigų politikos operacijos, kurių terminas dar nepasibaigęs

(mlrd. eurų)

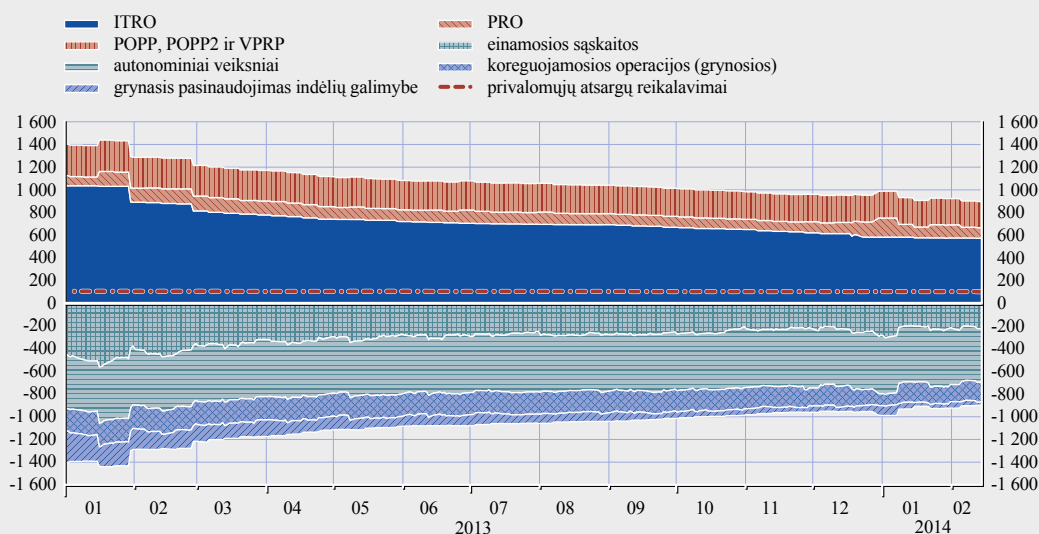

Šaltinis: ECB.

Per 2013 m. dvylika atsargų laikymo laikotarpių (nuo 2013 m. sausio 16 d. iki 2014 m. sausio 14 d.) euro zonos bankų sistemos dienos likvidumo poreikis, apibrėžiamas kaip autonominių veiksmų³ ir privalomųjų atsargų suma, vidutiniškai sudarė 604,9 mlrd. eurų, t. y. buvo 24 % didesnis nei per tą patį laikotarpį 2012 m., kai jis siekė 487,6 mlrd. eurų. Didelį likvidumo poreikio padidėjimą lėmė grynųjų užsienio turto sumažėjimas ir kitų autonominių veiksmų padidėjimas, daugiausia susijęs

32 pav. Euro zonos likvidumo veiksniai 2013 m.

(mlrd. eurų)

Šaltinis: ECB.

3 Autonominiai veiksniai – tai Eurosistemos balanso straipsniai, pavyzdžiui, banknotai apyvartoje ir vyriausybės indėliai, darantys įtaką kredito įstaigų einamųjų sąskaitų lėšoms, tačiau tiesiogiai nekontroliuojami ECB atliekant likvidumo valdymo funkciją.

su euro zonoje kritiniu atveju teiktos likvidumo pagalbos sumažėjimu (žr. 32 pav.). Privalomųjų atsargų reikalavimas sumažėjo nuo vidutiniškai 106 mlrd. eurų (per 2012 m. dvylika atsargų laikymo laikotarpių) iki 104,5 mlrd. eurų (per 2013 m. dvylika atsargų laikymo laikotarpių).

Vienos dienos atsargų perteklius (einamojoje sąskaitoje esančių lėšų ir privalomųjų atsargų skirtumas) nagrinėjamu laikotarpiu sudarė vidutiniškai 196,8 mlrd. eurų, t. y. labai nepasikeitė, palyginti su vidutiniu 2012 m. lygiu (216,5 mlrd. eurų). Tokia gana didelė atsargų pertekliaus suma iš esmės susidarė dėl to, kad visus 2013 m. indėlių palūkanų norma buvo lygi nuliui, todėl bankams nebuvo skirtumo, ar naudotis vienos nakties indėlių galimybe, ar palikti atsargų perteklių savo einamosiose sąskaitose (žr. 32 pav.). Tačiau per metus atsargų perteklius iš lėto sumažėjo, pirmiausia dėl to, kad bankai, pamažu vėl pradėjęs normaliai veikti rinkai, mažiau naudojami Eurosistemos operacijomis ir anksčiau laiko (nesuėjus nustatytam terminui) grąžino dalį 3 m. ITRO. Taigi atsargų perteklius sumažėjo nuo maždaug 361 mlrd. eurų (per pirmąjį tų metų atsargų laikymo laikotarpį) iki 144,8 mlrd. eurų (per paskutinį atsargų laikymo laikotarpį). Be to, per metus sumažėjo vienadienis naudojimas indėlių galimybe: pirmuoju laikymo laikotarpiu jis sudarė apie 184 mlrd. eurų ir tolygiai sumažėjo iki 60 mlrd. eurų paskutiniu laikymo laikotarpiu.

ATVIROSIOS RINKOS OPERACIJOS

2013 m. Eurosistema vykdė pagrindines refinansavimo operacijas (PRO), reguliarias 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas (ITRO), specialios trukmės refinansavimo operacijas, kurių terminas yra vienas atsargų laikymo laikotarpis, ir koreguojamąsias operacijas likvidumui pinigų rinkoje valdyti. Visos likvidumui suteikti skirtos kredito operacijos turi būti visiškai užtikrintos įkaitu. Siekiant sumažinti likvidumą, suteiktą pagal 2010 m. gegužės 10 d. Valdančiosios tarybos paskelbtą vertybinių popierių rinkų programą (VRPR), buvo atliekamos koreguojamosios operacijos. Be to, sandorių šalims suteikta galimybė savaitinių procedūrų pagrindu anksčiau laiko grąžinti per 3 m. ITRO pasiskolintas sumas, kurių terminas dar nepasibaigęs, nors, griežtai vertinant, minėtos procedūros ir nėra konkurso operacijos.

PRO yra reguliarios, kartą per savaitę vykdomos savaitės trukmės operacijos. Jos yra pagrindinė priemonė, rodanti ECB pinigų politikos poziciją. 2013 m. visos 53 PRO atliktos kaip fiksuotųjų palūkanų konkursų procedūros, kai visi pasiūlymai buvo patenkinti. Tačiau dėl mažėjančio, bet vis dar perteklinio likvidumo, susidariusio atliekant 3 m. ITRO, santykinė PRO svarba, atsižvelgiant į rinkoje esantį perteklinį likvidumą, tebebuvo maža. Sandorių šalių, turinčių teisę dalyvauti atvirosios rinkos operacijose, skaičius sumažėjo nuo 2 298 (2012 m. pabaigoje) iki 1 740 (2013 m. pabaigoje), o euro zonos pinigų finansų įstaigų (PFI) skaičius sumažėjo nuo 7 059 (2012 m. pabaigoje) iki 6 790 (2013 m. pabaigoje). 2013 m. PRO vidutiniškai dalyvavo 76 sandorių šalys. Per PRO paskirstomos sumos vidurkis 2013 m. buvo 108 mlrd. eurų (2012 m. – 98 mlrd. eurų). 2013 m. per PRO paskirstytos sumos svyravo nuo 77,7 mlrd. eurų (sausio 9 d.) iki 168,7 mlrd. eurų (gruodžio 30 d.), o pasiūlymų teikėjų skaičius – nuo 62 (gegužės 22 d.) iki 181 (gruodžio 30 d.).

Per 2013 m. dvylika atsargų laikymo laikotarpių vykdant reguliarias 3 mėn. ITRO ir specialios trukmės refinansavimo operacijas, kurių trukmė – vienas laikymo laikotarpis, vidutinė per dieną paskirstyta neapmokėto likvidumo suma buvo 12,5 mlrd. eurų. Per reguliarias 3 mėn. ITRO vidutiniškai paskirstyta 7,2 mlrd. eurų; šis dydis svyravo nuo 1,9 mlrd. eurų (mažiausia suma), paskirstytų spalio mėn., iki 20,9 mlrd. eurų (didžiausia suma), paskirstytų gruodžio mėn. Vidutinis dalyvavusių sandorių šalių skaičius buvo 46. Specialios trukmės refinansavimo operacijų, kurių trukmė – 1 mėn., metu vidutiniškai paskirstyta 5,3 mlrd. eurų, o vidutinis dalyvavusių sandorių šalių skaičius buvo 21. Tuo pat laikotarpiu vykdant 3 m. ITRO, vidutinė per dieną paskirstyta

suma buvo 694,8 mlrd. eurų. Sandorių šalims pamažu grąžinus dalį gautų sumų, negražinta dviejų 3 m. ITRO suma sumažėjo nuo 992 mlrd. eurų (2013 m. pradžioje) iki 544,4 mlrd. eurų (metų pabaigoje), t. y. beveik 440 mlrd. eurų.

Be atvirosios rinkos operacijų, vykdomų pinigų politikai įgyvendinti, tinkamoms sandorių šalims ECB taip pat gali suteikti likvidumo kitomis valiutomis (žr. šio skyriaus 1.2 skirsnį).

VERTYBINIŲ POPIERIŲ RINKŲ PROGRAMA

2010 m. gegužės mėn. Valdančioji taryba nusprendė sukurti vertybinių popierių rinkų programą (VPRP). Šios laikinos programos tikslas – spręsti tam tikrų euro zonos skolos vertybinių popierių rinkos segmentų sutrikusios veiklos problemas ir užtikrinti tinkamą pinigų politikos įgyvendinimo procesą. 2012 m. rugsėjo 6 d. paskelbus techninius vienakrypčių pinigų politikos sandorių (VPPS) požymius, VPRP buvo užbaigta. Kaip ir anksčiau, 2013 m. ir toliau kas savaitę mažintas pagal VPRP suteiktas likvidumas. Pagal VPRP įsigyti vertybiniai popieriai iš esmės bus laikomi iki jų termino pabaigos. Tačiau pagal Eurosistemos apskaitos taisykles iki termino pabaigos laikomus vertybinius popierius leidžiama parduoti likus mažiau kaip mėnesiui iki termino pabaigos. Todėl Eurosistema dalyvavo viešajame atpirkimo pasiūlyme, kurį 2013 m. gruodžio 17 d. pateikė Airijos nacionalinė išdo valdymo agentūra, ir pasiūlyta kaina pardavė visus turėtus VPRP Airijos vertybinius popierius, kurių terminas buvo 2014 m. sausio 15 d. Programai išbėgėjus, bendra Eurosistemos turėtų VPRP vertybinių popierių pardavimo vertė siekė 219,5 mlrd. eurų. Dėl išpirkimo ir dalyvavimo Airijos atpirkimo operacijoje 2013 m. pabaigoje Eurosistemos turėtų VPRP vertybinių popierių vertė sumažėjo iki 178,8 mlrd. eurų. 2013 m. vasario mėn. Valdančioji taryba nusprendė paskelbti išsamią informaciją apie Eurosistemos turimus VPRP vertybinius popierius. Šis sprendimas priimtas laikantis skaidrumo reikalavimų, nustatytų VPPS⁴.

PIRMOJI IR ANTROJI PADENGTŲ OBLIGACIJŲ PIRKIMO PROGRAMOS

Vykdydamas nestandartines pinigų politikos operacijas, 2009–2010 m. ir 2011–2012 m. ECB įgyvendino dvi padengtų obligacijų pirkimo programas (atitinkamai POPP ir POPP2). Šios programos pradėtos vykdyti siekiant palengvinti bankų ir bendrovių finansavimo sąlygas ir paskatinti bankus palaikyti arba didinti skolinimą savo klientams. Nors numatyta, kad pagal abi programas įsigytos obligacijos bus laikomos iki jų termino pabaigos, Valdančioji taryba nusprendė pagal programas sudarytus portfelius panaudoti ir vertybiniais popieriais skolinti. Skolinimas yra savanoriškas ir vykdomas naudojant vertybinių popierių skolinimo galimybes, kurias siūlo centriniai vertybinių popierių depozitoriumai, arba su tinkamomis sandorių šalimis sudarant suderintus atpirkimo sandorius. 2013 m. skolinimo veiklai ir toliau taikyti sumų dydžio apribojimai. Nepaisant to, ši veikla laikoma naudinga rinkų veikimo požiūriu, kadangi pagal šias programas įsigytus vertybinius popierius iš esmės galima skolinti. 2013 m. pabaigoje Eurosistemos pagal pirmąją programą turėtų padengtų obligacijų vertė buvo 41,6 mlrd. eurų, pagal antrąją – 15,4 mlrd. eurų, o baigiant vykdyti šias programas, atitinkamai 60 mlrd. eurų ir 16,4 mlrd. eurų.

VIENAKRYPČIAI PINIGŲ POLITIKOS SANDORIAI

2012 m. rugpjūčio mėn. Valdančioji taryba paskelbė, kad pradeda vykdyti vienakrypčius pinigų politikos sandorius (VPPS), o 2012 m. rugsėjo mėn. aiškiau apibūdino jų techninius požymius⁵. Šiais VPPS siekiama užtikrinti tinkamą pinigų politikos perdavimą ir pinigų politikos euro zonoje vienodumą.

4 Daugiau informacijos apie VPRP galima rasti 2010 m. gegužės 10 d. ECB pranešime spaudai, 2010 m. gegužės 14 d. ECB sprendime sukurti vertybinių popierių rinkų programą, 2013 m. vasario 21 d. ECB pranešime spaudai ir Eurosistemos savaitinėse finansinėse ataskaitose.

5 Žr. 2012 m. rugsėjo 6 d. ECB pranešimą spaudai.

Būtina tokių VPPS sąlyga – griežtai ir veiksmingai laikytis sąlygų, kurios nustatytos atitinkamoje Europos finansinio stabilumo fondo ir (arba) Europos stabilumo mechanizmo (EFSF / ESM) programoje. Šia sąlyga siekiama užtikrinti, kad vyriausybės vykdytų tinkamas struktūrines reformas ir laikytųsi fiskalinės drausmės. Valdančioji taryba naudos VPPS tiek, kiek to reikia dėl pinigų politikos perspektyvos, jei bus vykdomos visos programos sąlygos, ir nutrauks šiuos sandorius, įgyvendinus jiems keliamus tikslus arba jei nebus laikomasi makroekonominio koregavimo ar atsargumo programos. VPPS bus sudaromi ateityje vykdant ESM makroekonominio koregavimo arba atsargumo programas (pvz., suteikiant palankesnių sąlygų kredito liniją). Juos taip pat gali vykdyti makroekonominį koregavimą vykdančios valstybės narės, joms vėl atgavus prieigą prie obligacijų rinkos. VPPS nebūtų atliekami, kol bus peržiūrima tam tikra programa, ir būtų atnaujinti pasibaigus peržiūros laikotarpiui, kai bus užtikrinta atitiktis programai.

Pirmenybė turėtų būti teikiama trumpesnio termino vertybinių popierių sandoriams, ypač vyriausybės obligacijoms, iki kurių išpirkimo yra likę 1–3 m. Iš anksto nenustatoma jokių kiekybinių VPPS sumos apribojimų. Eurosystema ketina vienodai (pagal *pari passu* principą) traktuoti euro zonoje išleistų ir vykdančių VPPS Eurosystemos nupirktų obligacijų privačius arba kitus kreditorius. Vykdančių VPPS sukurtas likvidumas turėtų būti visapusiškai išimtas iš sistemos, kaip buvo ir VPRP atveju. Be to, dėl VPPS ir VPRP operacinių skirtumų VPPS portfelio struktūra būtų skaidresnė negu VPRP portfelio. Iki 2013 m. pabaigos VPPS nebuvo sudaromi.

KOREGUOJAMOSIOS OPERACIJOS

Siekdamas sumažinti likvidumą, padidintą vykdančių VPRP, ECB kartą per savaitę vykdė koreguojamąsias operacijas, siekdamas pritraukti vienos savaitės trukmės terminuotųjų indėlių, kurių suma atitiko pagal VPRP nesusėjusio gražinimo termino sumas, užregistruotas tą pačią savaitę išleistoje savaitinėje finansinėje ataskaitoje. Šios koreguojamosios operacijos atliktos kaip kintamųjų palūkanų konkurso procedūros, taikant maksimalią siūlomą normą, atitinkančią vyraujančią PRO normą.

NUOLATINĖS GALIMYBĖS

Sandorių šalys savo iniciatyva gali naudotis dviem nuolatinėmis galimybėmis – pateikiant tinkamą įkaitą gauti vienos nakties likvidumą arba padėti vienos nakties indėlius Eurosystemoje. 2013 m. pabaigoje ribine skolinimosi galimybe galėjo naudotis 1 983 sandorių šalys, o indėlių galimybe – 2 460 sandorių šalių. 2013 m. pirmąjį pusmetį naudojimosi indėlių galimybe lygis buvo gana aukštas, o labiausiai pakilo sausio 28 d. – iki 211,8 mlrd. eurų. Dėl išankstinių 3 m. ITRO gražinimų sumažėjus likvidumo pertekliui, vidutinis naudojimosi indėlių galimybe sumažėjo nuo 125,3 mlrd. eurų (2013 m. pirmaisiais šešiais atsargų laikymo laikotarpiais) iki 63,6 mlrd. eurų (per paskutinius šešis atsargų laikymo laikotarpius), nes bankai paliko didesnes sumas savo einamosiose sąskaitose. Per 2013 m. dvylika atsargų laikymo laikotarpių vidutinis naudojimosi indėlių galimybe per dieną lygis buvo 93,2 mlrd. eurų (per 2012 m. dvylika atsargų laikotarpių – 484,3 mlrd. eurų, per 2011 m. dvylika atsargų laikymo laikotarpių – 120 mlrd. eurų). 2013 m. naudojimosi indėlių galimybe lygio tendencijos kiekvienu atsargų laikymo laikotarpiu buvo labai panašios: naudojimosi indėlių galimybe sumos būdavo mažesnės kiekvieno laikotarpio pradžioje, bet vėliau padidėdavo vis didesniam sandorių šalių skaičiui įvykdžius privalomųjų atsargų reikalavimus. Vidutinė naudojimosi ribinio skolinimosi galimybe per dieną suma buvo 0,47 mlrd. eurų (2012 m. – 1,76 mlrd. eurų, o 2011 m. – 2,1 mlrd. eurų).

PRIVALOMŲJŲ ATSARGŲ SISTEMA

Euro zonos kredito įstaigos privalo laikyti privalomas atsargas Eurosistemos einamosiose sąskaitose. 1999–2011 m. privalomųjų atsargų reikalavimas buvo 2 % kredito įstaigos atsargų bazės įsipareigojimų, kurių terminas ne ilgesnis kaip dveji metai. 2011 m. gruodžio 8 d. Valdančioji taryba nusprendė, taikydama papildomą aktyvaus kreditavimo skatinimo priemonę nuo privalomųjų atsargų laikymo laikotarpio, prasidedančio 2012 m. sausio 18 d., sumažinti atsargų normą nuo 2 iki 1 %. Per 2013 m. dvylika atsargų laikymo laikotarpių privalomųjų atsargų reikalavimas sudarė vidutiniškai 104,7 mlrd. eurų (2012 m. – 106 mlrd. eurų). Kadangi Eurosistema už laikomas atsargas moka palūkanas, kurių norma atitinka PRO normą, pagal privalomųjų atsargų sistemą nenumatomas mokestis bankų sektoriui.

KREDITO OPERACIJOMS TINKAMAS TURTAS

Kaip nustatyta ECBS statuto 18 straipsnio 1 dalyje, visos Eurosistemos kredito operacijos yra užtikrinamos tinkamu įkaitu. Tai pasaulinė standartinė centrinių bankų praktika. Įkaito tinkamumo sąvoka reiškia, kad Eurosistema dideliu mastu yra apsaugota nuo nuostolių atliekant kredito operacijas (žr. toliau dėl išsamesnės informacijos apie rizikos valdymo klausimus). Be to, Eurosistema užtikrina, kad daugeliui sandorių šalių tinkamo įkaito pakanka, kad Eurosistema galėtų teikti tokį likvidumą, kuris, jos nuomone, būtinas jos pinigų politikos operacijoms.

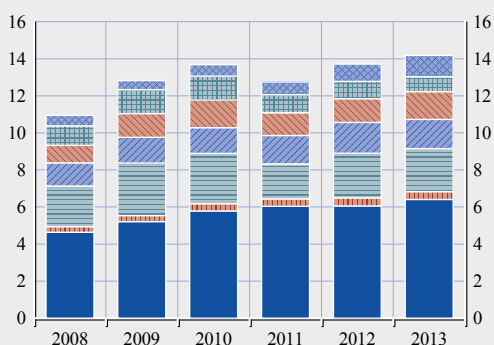
Eurosistema priima daugelio rūšių turtą kaip įkaitą visoms savo kredito operacijoms. Ši Eurosistemos įkaito valdymo sistemos savybė ir tai, kad prieiga prie Eurosistemos atvirosios rinkos operacijų turi didelę sandorių šalių grupę, yra pagrindiniai veiksniai, kuriais pagrįstas pinigų politikos įgyvendinimas sukretimo laikotarpiu. Dėl operacinei sistemai būdingo lankstumo Eurosistema gali užtikrinti reikiamą likvidumą per finansų krizę stringančiam pinigų rinkos veikimui pagerinti, o sandorių šalys nesusiduria su plataus masto įkaito suvaržymu. 2013 m. Eurosistema patvirtino keletą priemonių, susijusių su jos taikomais įkaitų tinkamumo kriterijais. 2013 m. kovo 20 d. priimtas sprendimas, pagal kurį nuo 2015 m. kovo 1 d. draudžiama vykdant Eurosistemos kredito operacijas kaip įkaitą naudoti nepadengtas vyriausybės garantuotas bankų obligacijas, kurias išleido pati sandorio šalis arba su sandorio šalimi glaudžiai susijęs subjektas. Be to, 2013 m. gegužės 2 d. paskelbta, kad antrinę rinką turinčios skolos priemonės, kurias išleido arba visiškai garantavo Kipro Respublika, kurios neatitinka Eurosistemos aukščiausių kredito kokybės reikalavimų, bet atitinka visus kitus tinkamumo kriterijus, vėl bus laikomi tinkamu įkaitu vykdant Eurosistemos kredito operacijas, taikant tam tikrą rinkos vertės mažinimą. Be to, ECB sušvelnino tinkamumo kriterijus ir sumažino rinkos vertės mažinimo normas, taikytinas turtu užtikrintiems vertybiniais popieriais (TUVP), atitinkantiems paskolų lygio duomenų teikimo reikalavimus. Daugiau informacijos apie TUVP paskolų lygio duomenis ir Eurosistemos įkaito rizikos kontrolės sistemą pateikta tolesniame skyriuje apie rizikos valdymo aspektus.

2013 m. vidutinė antrinę rinką turinčio turto, tinkamo naudoti kaip įkaitas, vertė buvo 14,2 trln. eurų, t. y. 3 % didesnė nei 2012 m. (žr. 33 pav.). Šis pokytis pirmiausia buvo susijęs su tuo, kad padidėjo bendrovių obligacijų ir kito antrinę rinką turinčio turto tinkamumas. Centrinės valdžios vertybiniai popieriai, kurių vertė buvo 6,4 trln. eurų, sudarė 45 % viso tinkamo įkaito; mažesnė dalis teko nepadengtom bankų obligacijoms (2,3 trln. eurų, arba 16 %), padengtom bankų obligacijoms (1,6 trln. eurų, arba 11 %) ir bendrovių obligacijoms (1,5 trln. eurų, arba 11 %). Kaip ir antrinę rinką turinčio turto įkaitas, tinkamas įkaitas apima antrinės rinkos neturintį turtą – daugiausia kredito reikalavimus (dar vadinamus bankų paskolomis). Tačiau, kitaip nei antrinę rinką turinčio turto atveju, nėra lengva nustatyti galimai tinkamo antrinės rinkos neturinčio turto dydį. Kaip įkaito pateikto antrinės rinkos neturinčio turto vertė 2013 m. beveik nepasikeitė ir sudarė 0,6 trln. eurų.

33 pav. Tinkamas antrinę rinką turintis turtas

(trln. eurų)

- centrinės valdžios vertybiniai popieriai
- regioninės valdžios vertybiniai popieriai
- nepadengtos bankų obligacijos
- padengtos bankų obligacijos
- įmonių obligacijos
- turtu užtikrinti vertybiniai popieriai
- kitas antrinę rinką turintis turtas

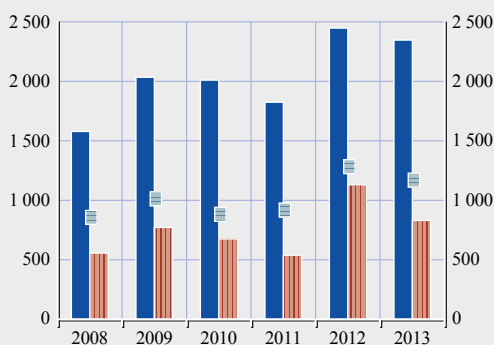
Šaltinis: ECB.

Pastabos: nominaliosios vertės; mėnesio pabaigos vidutiniai duomenys. Šiame paveiksle pateikti duomenys kas ketvirtį skelbiami ECB interneto svetainėje.

34 pav. Įkaitas, panaudotas Eurosistemos kredito operacijoms užtikrinti, ir kredito apimtis pinigų politikos operacijose

(mlrd. eurų)

- visas panaudotas įkaitas
- vidutinė kredito apimtis
- didžiausia kredito apimtis

Šaltinis: ECB.

Pastabos: Eurosistemos kredito operacijoms užtikrinti panaudotas įkaitas – tai turtas, panaudotas kaip įkaitas šalyse, kuriose taikoma bendrojo įkaito sistema, ir turtas, panaudotas kaip įkaitas šalyse, kuriose taikoma užtikrinimo atskiruoju įkaitu sistema. Įkaito vertė po įvertinimo ir rinkos vertės sumažinimo; vidutiniai mėnesių pabaigos duomenys. Šiame paveiksle pateikti duomenys kas ketvirtį skelbiami ECB interneto svetainėje.

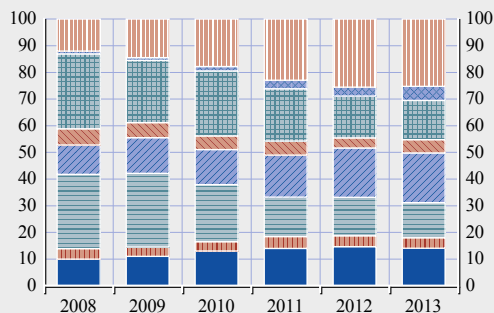
Vidutinė sandorių šalių panaudoto įkaito suma šiek tiek sumažėjo – nuo 2 448 mlrd. eurų (2012 m.) iki 2 347 mlrd. eurų (2013 m.) (žr. 34 pav.). Kartu vidutinė kredito apimtis sumažėjo nuo 1 131 mlrd. eurų (2012 m.) iki 830 mlrd. eurų (2013 m.). Todėl 2013 m. padidėjo deponuoto įkaito, nepanaudoto kredito operacijoms padengti, dalis ir absoliutusis dydis. Įkaito pertekliaus dydis rodo, kad apskritai Eurosistemos kitos sandorių šalys įkaito trūkumo nepatyrė.

Kalbant apie panaudoto įkaito sudėtį (žr. 35 pav.), pažymėtina, kad antrinės rinkos neturintis turtas (daugiausia kredito reikalavimai ir terminuotieji indėliai) 2013 m. sudarė didžiausią įkaito dalį – 25 % viso įkaito (tokią pat dalį kaip 2012 m.). Padengtų banko obligacijų dalis irgi nepakito – sudarė 19 %, o TUVP – sumažėjo. Centrinės valdžios obligacijų dalis šiek tiek sumažėjo – nuo 15 % (2012 m.) iki 14 % (2013 m.).

35 pav. Turto (įskaitant kredito reikalavimus), panaudoto kaip įkaitas, pasiskirstymas pagal turto rūšį

(procentais)

- centrinės valdžios vertybiniai popieriai
- regioninės valdžios vertybiniai popieriai
- nepadengtos bankų obligacijos
- padengtos bankų obligacijos
- įmonių obligacijos
- turtu užtikrinti vertybiniai popieriai
- kitas antrinę rinką turintis turtas
- antrinės rinkos neturintis turtas

Šaltinis: ECB.

Pastabos: įkaito vertė po įvertinimo ir rinkos vertės sumažinimo; vidutiniai mėnesių pabaigos duomenys. Šiame paveiksle pateikti duomenys kas ketvirtį skelbiami ECB interneto svetainėje.

SU PINIGŲ POLITIKOS KREDITO OPERACIJOMIS SUSIJĘ RIZIKOS VALDYMO KLAUSIMAI

Įgyvendindama pinigų politiką, Eurosistema kartu su sandorių šalimis, atitinkančiomis tam tikrus tinkamumo kriterijus, nustatytus „Bendruosiuose dokumentuose“⁶, vykdo kredito operacijas. Nors pagal tinkamumo kriterijus reikalaujama, kad šios sandorių šalys būtų finansiškai patikimos, Eurosistema vis vien gali susidurti su rizika, kad kita sandorio šalis gali netikėtai neįvykdyti įsipareigojimų. Ši rizika mažinama sandorių šalims nustatant reikalavimą pateikti atitinkamą įkaitą. Tačiau, jeigu sandorio šalis neįvykdytų įsipareigojimų, Eurosistemai taip pat kiltų kredito, rinkos ir likvidumo rizikos, susijusios su įkeistu turtu. Be to, vykdant ir eurais išreikštu įkaitu užtikrintas likvidumo operacijas užsienio valiutomis, ir užsienio šalies valiuta išreikštu įkaitu užtikrintas likvidumo didinimo operacijas eurais, atsiranda valiutų kursų rizika. Visoms šioms rizikoms sumažinti iki priimtino lygio Eurosistema kaip įkaitui priimamam turtui taiko griežtus kredito standartus, kasdien vertina įkaitą ir taiko atitinkamas rizikos kontrolės priemones, pavyzdžiui, rinkos vertės mažinimo.

Dėl atsargumo Eurosistema nustatė apsaugos priemones nuo galimo įkaito stygiaus, galinčio atsirasti priėmus galutinius sprendimus dėl įkaito, gauto iš įsipareigojimų neįvykdžiusių sandorių šalių. Apsaugos priemonių lygis kasmet peržiūrimas atsižvelgiant į galimą perimto įkaito realizavimą ir lėšų atgavimo perspektyvą. Apskritai su kredito operacijomis susijusi finansinė rizika yra kiekybiškai įvertinama Eurosistemos mastu ir apie ją reguliariai pranešama ECB sprendimus priimančioms organams.

2013 m. Eurosistema patvirtino keletą priemonių, kuriomis dar labiau patobulinti jos taikomi tinkamumo kriterijai ir rizikos kontrolės sistema. Nuo 2013 m. sausio 3 d. turėjo būti teikiami paskolų lygio duomenys apie gyventojų nekilnojamoju turtu užtikrintus vertybinius popierius (GNTUVP) ir turtu užtikrintus vertybinius popierius, kurie paremti pinigų sraultais iš paskolų mažoms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ TUVP), kad jie būtų tinkami naudoti kaip įkaitas vykdant Eurosistemos kredito operacijas. 2013 m. kovo 1 d. įsigaliojo komercinių paskolų turtu užtikrintiems vertybiniams popieriams (KPTUVP) keliami duomenų teikimo reikalavimai. Šie paskolų lygio duomenys, kuriais taip pat gali naudotis visi rinkų dalyviai ir investuotojai, turėtų suteikti galimybę geriau pagrįsti kredito rizikos analizę sudarant struktūrizuotus finansinius sandorius. Sklandžiai užtikrinti visišką atitiktį paskolų lygio duomenų reikalavimams, keliamiems GNTUVP ir MVĮ TUVP, padėjo 2013 m. rugsėjo 9 d. paskelbtas Valdančiosios tarybos sprendimas, kuriuo reikalaujama, kad iniciatoriai pateiktų paaiškinimą dėl visų trūkstamų duomenų (remdamiesi iš anksto nustatytais leidžiamomis paklaidomis) ir veiksmų planą, pagal kurį bus siekiama užtikrinti visišką atskaitų teikimo reikalavimų laikymąsi). 2013 m. rugsėjo mėn. Valdančioji taryba taip pat nusprendė parengti paskolų lygio duomenų šabloną, skirtą TUVP, užtikrintiems gautinomis kredito kortelių įplaukoms; šis šablonas bus privalomas nuo 2014 m. balandžio 1 d. Kitoms turto klasėms (paskoloms automobiliams pirkti, vartojimo paskoloms ir gautinoms išperkamosios nuomos sumoms) skirtų šablonų naudojimas tapo privalomas nuo 2014 m. sausio 1 d.

2013 m. liepos mėn. Valdančioji taryba, atlikdama reguliarią peržiūrą, kuria buvo siekiama užtikrinti tinkamą apsaugą nuo rizikos ir padidinti įvairių turto klasių, kurios naudojamos kaip įkaitas vykdant Eurosistemos pinigų politikos operacijas, rizikos lygiavertiškumą, nusprendė dar labiau patobulinti savo rizikos kontrolės sistemą. Tai padaryta pataisant Eurosistemos įkaitų tinkamumo taisykles ir rinkos vertės mažinimo normas, taikomas antrinę rinką turinčioms ir jos neturinčioms priemonėms. Atlikti pakeitimai daugiausia buvo susiję su emitento kontroliuojamomis padengtomis obligacijomis ir TUVP taikoma tvarka. Emitento kontroliuojamoms padengtoms

6 ECB interneto svetainėje skelbiamas leidinys „Pinigų politikos įgyvendinimas euro zonoje: Bendrieji Eurosistemos pinigų politikos priemonių ir procedūrų dokumentai“.

obligacijoms (padengtomis obligacijoms, kurias kaip įkaitą užstato emitentas arba su juo glaudžiai susiję subjektai) pradėtos taikyti naujos vertės mažinimo normos. Nustatyta, kad įkaito vertė bus mažinama 8 %, jeigu emitento kontroliuojamos padengtos obligacijos priskiriamos pirmajam arba antrajam kredito kokybės žingsniui, ir 12 %, jeigu jos priskiriamos trečiajam kredito kokybės žingsniui. Be to, ECB, pirmiausia atsižvelgdamas į padidėjusį TUVP skaidrumą ir standartizavimą, susijusius su paskolų lygio duomenų teikimo reikalavimu, ir siekdamas užtikrinti, kad jiems taikoma tvarka būtų panašesnė į kitų rūšių turtui taikomus tinkamumo kriterijus, peržiūrėjo TUVP keliamus tinkamumo reikalavimus. Visų pirma, reikalavimą dėl dviejų AAA reitingų suteikimo TUVP, kuriems taikomi paskolų lygio duomenų teikimo reikalavimai, ECB pakeitė reikalavimu dėl ne mažiau kaip dviejų A reitingų. Be to, sumažintos rinkos vertės mažinimo normos, taikomos TUVP, kurie yra tinkami pagal bendrojo ir laikinojo įkaitų sistemas. 2013 m. spalio 1 d. įsigaliojo nauji tinkamumo kriterijai ir naujas rinkos vertės mažinimo planas, kurie buvo parengti peržiūrėjus Eurosistemos rizikos kontrolės sistemą (išskyrus savo reikmėms naudojamoms padengtomis obligacijoms taikomas vertės mažinimo normas, kurios pradėtos taikyti 2013 m. lapkričio 1 d.). Be to, Eurosistema pristatė mažiausių rinkos vertės mažinimo normų, kurias nacionaliniai centriniai bankai taiko jungtiniams kredito reikalavimams ir tam tikrų rūšių papildomiems kredito reikalavimams, tinkamiems pagal Eurosistemos laikinojo įkaito sistemą, nustatymo metodiką, kuri bus pradėta taikyti 2014 m. sausio mėn.

2013 m. rugsėjo 6 d. Valdančioji taryba nusprendė pagal Eurosistemos kredito vertinimo sistemą (EKVS) vėl pradėti taikyti *Cerved Group* reitingų nustatymo priemonę. Tai nuspręsta po to, kai *Cerved* padarė visus reikiamus pakeitimus, kad būtų laikomasi pagal sistemą Bazelis II taikomas įsipareigojimų neįvykdymo apibrėžties. Be to, 2013 m. birželio 28 d. ir lapkričio 14 d. Valdančioji taryba atitinkamai patvirtino *Banca d'Italia* ir *Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique* vidinę kredito vertinimo sistemą, kaip taikytiną pagal EKVS.

1.2 UŽSIENIO VALIUTOS OPERACIJOS IR OPERACIJOS SU KITAIŠ CENTRINIAIS BANKAIS

2013 m. Eurosistema nedarė intervencijų užsienio valiutų rinkose. Be to, ECB neatliko jokių užsienio valiutos operacijų valiutomis, kurios dalyvauja VKM II. 2013 m. nebuvo pasinaudota ECB ir TVF nuolatiniu susitarimu ECB vardu TVF vykdomiems specialiujų skolinimosi teisių (SST) sandoriams su kitais SST turėtojais palengvinti. Paskutinį kartą šiuo susitarimu pasinaudota 2011 m.

Laikinos likvidumo apskaitos sandorių linijos, dėl kurios 2007 m. susitarė ECB ir Federalinė rezervų sistema ir kuri buvo atnaujinta 2010 m. gegužės mėn., siekiant įvertinti įtampą finansavimo JAV doleriais rinkose Europoje, galiojimas 2012 m. gruodžio 13 d. pratęstas iki 2014 m. vasario 1 d. Glaudžiai bendradarbiaudama su kitais centriniais bankais, Eurosistema kitoms sandorių šalims teikė finansavimą JAV doleriais už tinkamą įkaitą; tai buvo atliekama vykdant atpirkimo sandorius, kurie buvo vykdomi kaip fiksuotųjų palūkanų normų aukcionai paskirstant visą pageidautą sumą. Be šių reguliarių kartą per savaitę vykdomų 7 dienų trukmės operacijų, ECB, bendradarbiaudamas su Federaline rezervų sistema, *Bank of Canada*, *Bank of England*, *Bank of Japan* ir *Swiss National Bank*, toliau kas keturias savaites vykdė 84 dienų trukmės likvidumo didinimo JAV doleriais operacijas. 2013 m., kalbant apie vertinimo datos perspektyvą, Eurosistema atliko penkiasdešimt 7 dienų trukmės operacijų, vieną 15 dienų trukmės operaciją metų pabaigoje ir trylika 84 dienų trukmės operacijų. 2013 m. nebuvo pasinaudota laikinomis abipusėmis apskaitos sandorių linijomis, 2011 m. sukurtomis tarp ECB, *Bank of Canada*, *Bank of England*, *Bank of Japan* ir *Swiss National Bank*, siekiant padidinti jų gebėjimą teikti likvidumo palaikymą pasaulinei finansų sistemai

ir mažinti įtampą finansų rinkose. Vis dėlto manoma, kad šie apsigėitimo sandoriai yra veiksmingi mažinant finansinę įtampą ir jos poveikį ekonominėms sąlygoms. 2012 m. gruodžio 13 d. ir 2014 m. vasario 1 d. šių susitarimų dėl apsigėitimo sandorių galiojimas buvo pratęstas. 2013 m. spalio 31 d. ECB kartu su *Bank of Canada*, *Bank of England*, *Bank of Japan*, Federaline rezervų sistema ir *Swiss National Bank* paskelbė, kad laikiną susitarimą dėl dvišalių apsigėitimo sandorių keičia nuolatinis susitarimas, kuris galios iki kito atskiro pranešimo. Šie susitarimai suteikia galimybę kiekvienoje jurisdikcijoje bet kuria iš penkių valiutų, kuri tos jurisdikcijos požiūriu yra užsienio valiuta, suteikti likvidumą, jeigu du centriniai bankai pagal konkretų susitarimą dėl dvišalių apsigėitimo sandorių nuspręstų, kad rinkos sąlygos suteikia pagrindą tokiai operacijai kuria nors iš jų valiutų. Nuolatiniai susitarimai ir toliau bus naudojami kaip apdairi likvidumo užtikrinimo priemonė. Šie susitarimai Eurosistemai suteiks galimybę prirėikus toliau aprūpinti eurai centrinis bankus, o prirėikus, be esamų likvidumo suteikimo operacijų JAV doleriais, jos sandorių šalis aprūpinti Japonijos jenomis, svarais sterlingų, Šveicarijos frankais ir Kanados doleriais.

2013 m. rugsėjo 16 d. Valdančioji taryba, susitarusi su *Bank of England*, nusprendė iki 2014 m. rugsėjo 30 d. pratęsti susitarimą su *Bank of England* dėl likvidumo apsigėitimo sandorių. 2010 m. gruodžio 17 d. sudarytas susitarimas dėl apsigėitimo sandorių galimybės galiojo iki 2013 m. rugsėjo 30 d. Naudodamasis šia galimybe, *Bank of England* prirėikus mainais į eurą gali pateikti ECB iki 10 mlrd. svarų sterlingų. Pagal šį susitarimą svarus sterlingų galima pateikti *Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland* kaip atsargumo priemonę, siekiant patenkinti bet kokį laikiną bankų sistemos likvidumo šia valiuta poreikį.

2013 m. spalio 10 d. ECB paskelbė sudaręs su Kinijos liaudies banku susitarimą dėl dvišalių valiutos apsigėitimo sandorių. Viršutinė apsigėitimo sandorių linijos riba – 45 mlrd. eurų, arba 350 mlrd. Kinijos juanių. Eurosistemos perspektyvos atžvilgiu apsigėitimo sandorių linija bus naudinga kaip likvidumo stiprinimo priemonė ir kaip nuolatinio Kinijos juanių teikimo garantijos euro zonos bankams priemonė. Apsigėitimo sandorių linija turėtų būti vertinama atsižvelgiant į augančią euro zonos ir Kinijos tarpusavio prekybą ir investicijas, taip pat į finansų rinkų stabilumo užtikrinimo poreikį.

1.3 INVESTICINĖ VEIKLA

ECB investuoja lėšas, susijusias su užsienio atsargų portfeliu, ir nuosavas lėšas. Ši investicinė veikla, kuri nesusijusi su veikla, vykdoma pagal pinigų politikos programas, pavyzdžiui, VPPS, VPRP, POPP ir POPP2, organizuojama taip, kad, priimant su investicijomis susijusius sprendimus, nebūtų galimybės pasinaudoti vidine informacija apie centrinio banko politikos veiksmus.

UŽSIENIO ATSARGŲ VALDYMAS

ECB užsienio atsargų portfelis iš pradžių buvo suformuotas euro zonos nacionaliniams centriniams bankams pervedus užsienio atsargas. Laikui bėgant pagal portfelio sudėtį galima nustatyti investuoto turto rinkos vertės pokyčius ir ECB užsienio valiutos bei aukso operacijas. Pagrindinė ECB užsienio atsargų paskirtis – užtikrinti, kad prirėikus Eurosistema turėtų pakankamą sumą likvidžių atsargų valiutos kurso politikos operacijoms ne ES valiutomis. ECB užsienio atsargų valdymo tikslai pagal jų svarbą yra likvidumas, saugumas ir grąža.

ECB užsienio atsargų portfelį sudaro JAV doleriai, Japonijos jenos, auksas ir SST. JAV dolerių ir Japonijos jenių atsargas aktyviai valdo ECB ir euro zonos nacionaliniai centriniai bankai, norintys dalyvauti šioje veikloje kaip ECB tarpininkai. Nuo 2006 m. sausio mėn. veikia valiutų

specializacijos modelis, kuriuo siekiama didinti Eurosistemos investavimo operacijų veiksmingumą. Pagal šią sistemą kiekvienam nacionaliniam centriniam bankui, norinčiam dalyvauti valdant ECB užsienio atsargas, arba šiuo tikslu bendrai veikiančiai nacionalinių centrinių bankų grupei paprastai paskiriama valdyti portfelio JAV doleriais arba Japonijos jenomis dalį⁷.

ECB grynųjų užsienio atsargų⁸ vertė pagal esamus valiutų kursus ir rinkos kainas sumažėjo nuo 64,8 mlrd. eurų (2012 m. pabaigoje) iki 54,8 mlrd. eurų (2013 m. pabaigoje), iš jų 40,1 mlrd. eurų buvo užsienio valiutomis, o 14,7 mlrd. eurų – auksu ir SST. Didelį ECB grynųjų užsienio atsargų portfelio vertės sumažėjimą daugiausia lėmė labai kritusios aukso kainos ir 21,2 % euro atžvilgiu nuvertėjusi Japonijos jena. Teigiama kapitalo prieaugio ir palūkanų pajamų, gautų iš portfelio valdymo veiklos, įtaka šiek tiek kompensavo šiuos nuostolius. Pagal 2013 m. pabaigos kursą turtas JAV doleriais sudarė 82 %, o Japonijos jenomis – 18 %. Aukso ir STT lėšų vertė sumažėjo, nes 2013 m. reikšmingai – apie 31 % – krito aukso vertė (euro atžvilgiu).

NUOSAVŲ LĖŠŲ VALDYMAS

ECB nuosavų lėšų portfelio atitikmuo yra investuota apmokėto ECB kapitalo dalis, sumos jo bendrame atsargų fonde ir atidėjiniai užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms. Šio portfelio paskirtis – aprūpinti ECB pajamomis, kurias jis galėtų panaudoti veiklos išlaidoms padengti.

Portfelis investuojamas į fiksuotųjų pajamų turtą eurais. Portfelio vertė galiojančiomis rinkos kainomis padidėjo nuo 18,9 mlrd. eurų (2012 m. pabaigoje) iki 20,0 mlrd. eurų (2013 m. pabaigoje). Rinkos vertė daugiausia didėjo dėl to, kad padidėjo atidėjiniai užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms. Investicijų grąža taip pat turėjo įtakos šiam nedideliame padidėjimui. Be to, liepos 1 d. Kroatijai įstojus į ES (ir Kroatijos centriniam bankui prisijungus prie ECB), šiek tiek padidėjo ECB apmokėtas kapitalas.

2013 m. nuosavų lėšų portfelis iš esmės ir toliau buvo valdomas pasyviai, siekiant užtikrinti, kad jokia pašalinė informacija apie centrinio banko politikos veiksmus neturėtų įtakos sprendimams dėl investicijų.

1.4 RIZIKOS VALDYMO KLAUSIMAI, SUSIJĘ SU INVESTICIJŲ PORTFELIAIS IR VERTYBINIAIS POPIERIAIS, LAIKOMAIŠ PINIGŲ POLITIKOS TIKSLAIS

Atidžiai stebima ir vertinama finansinė rizika, kurią Eurosistema patiria dėl ECB vykdomos investicinės veiklos ir Eurosistemos valdomų pinigų politikos vertybinių popierių portfelių. Reguliariomis ataskaitomis užtikrinamas tinkamas visų suinteresuotųjų šalių informavimas apie tokios rizikos lygį, kad būtų galima imtis atitinkamų rizikos mažinimo veiksmų. Siekiant mažinti šią riziką, pirmiausia įdiegta rizikos kontrolės sistema, iš esmės sudaryta iš tinkamumo kriterijų ir limitų sistemos. Kasdien stebima, kaip laikomasi rizikos kontrolės sistemos reikalavimų.

Pinigų politikos tikslais laikomos Eurosistemos vertybinių popierių atsargos 2013 m. sumažėjo dėl išpirkimo ir dėl to, kad 2012 m. nutraukus VPRP ir POPP2 bei nesudarius VPPS nebuvo atlikta papildomų pirkimų. Jeigu būtų sudaryta VPPS, būtų buvusi ir toliau atidžiai stebima bei vertinama

⁷ Plačiau apie tai žr. 2006 m. balandžio mėn. ECB mėnesinio biuletenio straipsnyje „Portfolio management at the ECB“.

⁸ Grynosios užsienio atsargos apskaičiuojamos kaip oficialiosios tarptautinės atsargos, neįskaitant užsienio valiutos apsikaitimo sandorių grynosios, rinkos vertė įvertintos vertės, pridėdant rezidentų indėlius užsienio valiuta ir atimant būsimą iš anksto nustatytą turimos užsienio valiutos sumažėjimą dėl atpirkimo ir ateities sandorių. Daugiau informacijos apie šiuos duomenų šaltinius žr. ECB interneto svetainėje.

su galimu vertybinių popierių pirkimu susijusi rizika. Dėl taikomos rizikos kontrolės sistemos pažymėtina, kad, palyginti su VPRP, VPPS būdingi du papildomi riziką mažinantys veiksniai: pirma, sąlygos, lemiančios, kad vertybiniai popieriai būtų perkami tik per tam tikrus laikotarpius, atsižvelgiant į tai, kaip sėkmingai įgyvendinama pinigų politika, ir, antra, dėmesio sutelkimas į priemonių, iki kurių išpirkimo yra likę 1–3 m., pirkimą.

2 MOKĖJIMO IR VERTYBINIŲ POPIERIŲ ATSISKAITYMO SISTEMOS

Pagal teisės aktus Eurosystemai nustatyta užduotis užtikrinti, kad mokėjimo sistemos veiktų sklandžiai. Mokėjimo sistemos ir vertybinių popierių tarpuskaitos ir atsiskaitymo sistemos yra svarbiausios infrastruktūros, reikalingos, kad tinkamai funkcionuotų rinkos ekonomikos šalys. Jos yra būtinos mokėjimams už prekes, paslaugas ir finansinį turtą veiksmingai vykdyti, o jų sklandi veikla yra ypač svarbi įgyvendinant centrinio banko pinigų politiką ir palaikant stabilumą bei pasitikėjimą valiuta, finansų sistema ir ekonomika apskritai. Eurosystema šią užduotį vykdo trimis būdais: ji prisiima operacinį vaidmenį, vykdo priežiūros veiklą ir veikia kaip katalizatorius (daugiau apie antrąjį ir trečiąjį būdus žr. 4 skyriaus 4 ir 5 skirsniuose). Atlikdama savo operacinį vaidmenį, Eurosystema pagal ECBS statutą gali teikti priemones, skirtas efektyvioms ir patikimoms tarpuskaitos ir mokėjimo sistemoms užtikrinti.

2.1 SISTEMA TARGET2

Eurosystema eksploatuoja sistemą TARGET2 didelės vertės ir skubiems mokėjimams eurais vykdyti. Sistema TARGET2 siūlo realaus laiko atsiskaitymų centrinio banko pinigais paslaugą ir plačią rinkos aprėptį. Joje apdorojamos didelės vertės ir skubios operacijos be jokių didžiausios ir mažiausios mokėjimų vertės ribų. Be to, joje atliekama daug kitų mokėjimų. Sistema pagrįsta bendra technine infrastruktūra, vadinama Bendra technine platforma (BTP). Trys nacionaliniai centriniai bankai – *Deutsche Bundesbank*, *Banque de France* ir *Banca d'Italia* – bendrai teikia BTP ir ją valdo Eurosystemos vardu. Iki 2013 m. gruodžio mėn. sistemoje TARGET2 buvo 1 606 tiesioginiai dalyviai. Bankų (įskaitant filialus ir patronuojamuosius bankus), kuriuos galima pasiekti per sistemą TARGET2, pasaulyje iš viso buvo 55 000. Be to, sistemoje TARGET2 buvo vykdoma 80 išorinių sistemų piniginių pozicijų atsiskaitymų.

TARGET2 OPERACIJOS

2013 m. sistema TARGET2 funkcionavo sklandžiai ir joje įvykdyta daug mokėjimų eurais. Sistemos rinkos dalis ir toliau buvo stabili, t. y. 91 % visų mokėjimų vertės didelės vertės mokėjimo eurais sistemose teko sistemai TARGET2. 2013 m. sistemoje iš viso įvykdytos 92 590 134 operacijos, o vidutiniškai per dieną – 363 099 operacijos. Bendra sistemos TARGET2 operacijų vertė 2013 m. sudarė 493 442 mlrd. eurų, o vidutinė operacijų dienos vertė – 1 935 mlrd. eurų. 2013 m. TARGET2 mokėjimų srauto, palyginti su ankstesnių metų mokėjimų srautu, apžvalga pateikta 11 lentelėje. 2013 m. sistemos TARGET2 BTP bendras prieinamumas⁹ sudarė 100 %. Per metus 100 % atliktų operacijų BTP buvo įvykdyta greičiau kaip per penkias minutes. Dalyviai buvo patenkinti gera sistemos veikla.

9 Prieinamumo lygis – tai mastas, kuriuo dalyviai galėjo naudotis sistema TARGET2 jos darbo valandomis be incidentų.

II lentelė Sistemos TARGET2 mokėjimo operacijos

	Vertė (mlrd. eurų)			Skaičius (sandorių skaičius)		
	2012	2013	Pokytis (%)	2012	2013	Pokytis (%)
TARGET2 mokėjimo operacijos						
Iš viso	634 132	493 442	-22,2	90 671 378	92 590 134	2,1
Dienos vidurkis	2 477	1 935	-21,9	354 185	363 099	2,5

Šaltinis: ECB.

Pastabos: staigų vertės sumažėjimą, palyginti su 2012 m., lėmė taikomos statistikos metodikos pokyčiai. 2012 m. buvo 256, o 2013 m. – 255 darbo dienos.

BENDRADARBIAVIMAS SU SISTEMOS TARGET2 NAUDOTOJAI

Eurosistema palaiko artimus ryšius su sistemos TARGET2 naudotojais. 2013 m. buvo rengiami reguliarūs nacionalinių centrinių bankų ir sistemos TARGET2 nacionalinių naudotojų grupių susitikimai. Be to, kas pusmetį rengti bendri Eurosistemos TARGET2 darbo grupės ir Europos kredito sektoriaus asociacijų sistemos TARGET darbo grupės susitikimai. Juose visos Europos lygiu buvo aptariami sistemos TARGET2 veiklos klausimai. Speciali grupė, sudaryta iš šių dviejų grupių atstovų, toliau sprendė klausimus, susijusius su pagrindiniais pokyčiais, turinčiais įtakos sistemai TARGET2, tokiais kaip TARGET2-Securities (T2S) platformos prijungimas ir perėjimas prie naujų pramonės standartų (ISO 20022). Mokėjimų eurais strategijos kontaktinėje grupėje, kurioje dalyvauja komercinių ir centrinių bankų aukščiausio lygio atstovai, buvo aptariami kiti strateginiai klausimai.

NAUJŲ SISTEMOS VERSIJŲ DIEGIMO VALDYMAS

Eurosistema, siekdama toliau kelti siūlomų paslaugų lygį ir patenkinti jos dalyvių poreikius, toliau tobulina sistemą TARGET2. 2013 m. išleista TARGET2 versija, apimanti pokyčius, susijusius su sistemos pritaikymu sąsajai su T2S įgyvendinti, ir kai kuriuos nedidelius sistemos patobulinimus. Pataisos, susijusios su sistemos pritaikymu veikti su T2S, įsigalios tik pradėjus eksploatuoti šią platformą, kaip planuojama 2015 m. birželio mėn., tačiau nedideli patobulinimai, iš esmės susiję su pinigų valdymo pranešimų naujosios versijos įdiegimu, įsigaliojo 2013 m. lapkričio 18 d. Visi su T2S susiję pokyčiai buvo būtini šioms dviem platformoms sujungti, taip pat paslaugoms, kurias TARGET2 ketina siūlyti savo dalyviams, kad šie galėtų vykdyti su pinigėmis lėšomis susijusią veiklą T2S, teikti.

2013 m. prasidėjo dvi konsultacijos, kuriomis siekiama išsiaiškinti, kaip naudotojai vertina informaciją, susijusią su TARGET2 perėjimu prie ISO 20022 2017 m. lapkričio mėn.

SISTEMOJE TARGET2 DALYVAUJANČIOS ŠALYS

Visos euro zonos šalys dalyvauja sistemoje TARGET2, kadangi ją naudoti yra privaloma vykdant visus mokėjimo nurodymus, susijusius su Eurosistemos pinigų politikos operacijomis. Ne euro zonos ES šalių centriniai bankai gali savanoriškai prisijungti prie sistemos TARGET2, siekdami palengvinti operacijų eurais vykdymą šiose šalyse. Teisiniu ir veiklos požiūriais kiekvienas centrinis bankas yra atsakingas už savo sistemos komponento valdymą ir ryšių su savo dalyviais palaikymą. Be to, kai kurios finansų institucijos, esančios EEE šalyse, dalyvauja sistemoje TARGET2 nuotolinės prieigos būdu. Šiuo metu prie sistemos TARGET2 yra prisijungę 24 ES šalių centriniai bankai ir jų atitinkamos naudotojų bendruomenės: 18 euro zonos nacionalinių centrinių bankų (įskaitant *Latvijas Banka*), ECB ir penki euro zonai nepriklausančių šalių centriniai bankai¹⁰.

¹⁰ Bulgarija, Danija, Lietuva, Lenkija ir Rumunija.

2.2 TARGET2-SECURITIES

TARGET2-Securities (T2S) yra būsima Eurosistemos paslauga, skirta vertybinių popierių atsiskaitymams centrinio banko pinigais Europoje. Projektas šiuo metu yra kuriamas ir bus pradėtas naudoti 2015 m. birželio mėn. Faktiškai už visus vertybinius popierius, kuriais prekiaujama Europoje, bus atsiskaitoma T2S, taip pasiekiant reikšmingą masto ekonomiją ir mažesnes atsiskaitymo sąnaudas. T2S bus esminis lūžis kuriant integruotą Europos kapitalo rinką, nes bus panaikintas skirtumas tarp tarptautinių ir vietinių atsiskaitymų, suteiktas tvirtas pagrindas efektyvumui ir konkurencijai visame poprekybiniame sektoriuje padidinti. Naudojant T2S bus galima daug sutaupyti įkaito ir likvidumo lėšų, o tai yra labai svarbu, nes dėl finansų sumaišties ir naujų pokyčių reguliavimo srityje nuolat didėja aukštos kokybės įkaito poreikis. T2S suvienodins rinkos procesus ir leis supaprastinti pagalbinės grandies operacijas.

2013 m. dar du centriniai vertybinių popierių depozitoriumai (CVPD) – sukurtas naujas CVPD *BNY Mellon CSD* ir Latvijos CVPD *Latvijas Centrālais depozitārijs*, priklausantis *NASDAQ OMX Group*, – pasirašė T2S pamatinį susitarimą¹¹. Dėl to 2013 m. pabaigoje T2S dalyvaujančių CVPD skaičius išaugo iki 24. 2013 m. nemažai pasiekta pritaikant CVPD infrastruktūrą pagal jų ryšį su T2S. CVPD ir jų bendruomenės rengiasi savo naudotojų testavimui ir prisijungimui.

2013 m. kovo mėn. ECB valdančioji taryba patvirtino CVPD prisijungimo prie T2S keturių grupių planą (žr. 12 lentelę). Nuo 2015 m. birželio mėn. iki 2017 m. vasario mėn. prie T2S prisijungs mažiausiai 24 CVPD ir 20 centrinių bankų. Svarbiu laimėjimu tapo nustatytos prisijungimo etapų datos, todėl dalyviai gali užtikrintai planuoti savo prisijungimą prie T2S.

2013 m. gegužės mėn. T2S bendruomenė pasiekė abipusį susitarimą dėl to, kad programos įgyvendinimo planas yra išsamus ir jame tinkamai atsižvelgta į CVPD ar centrinių bankų visus

12 lentelė Centrinų vertybinių popierių depozitoriumų prisijungimo grupės ir datos

Pirma grupė 2015 m. birželio 22 d.	Antra grupė 2016 m. kovo 28 d.	Trečia grupė 2016 m. rugsėjo 12 d.	Ketvirta grupė 2017 m. vasario 6 d.
<i>Bank of Greece Securities Settlement System – BOGS</i>	<i>Euroclear Belgium</i>	<i>Clearstream Banking</i> (Vokietija)	<i>BNY Mellon CSD</i> (Belgija)
<i>Depozitarul Central</i> (Rumunija)	<i>Euroclear France</i>	KELER (Vengrija)	<i>Centrálny depozitár cenných papierov SR</i> (Slovakija)
<i>Malta Stock Exchange</i>	<i>Euroclear Nederland</i>	<i>LuxCSD</i> (Liuksemburgas)	<i>Eesti Väärtpaberikeskus</i> (Estija)
<i>Monte Titoli</i> (Italija)	<i>Interbolsa</i> (Portugalija)	<i>Oesterreichische Kontrollbank</i> (Austrija)	<i>Euroclear Finland</i>
SIX SIS (Šveicarija)	<i>National Bank of Belgium Securities Settlement System</i> (NBB-SSS)	VP LUX (Liuksemburgas)	<i>Iberclear</i> (Ispanija)
		VP SECURITIES (Danija)	KDD – <i>Centralna klirinško depotna družba</i> (Slovėnija)
			<i>Latvijas Centrālais depozitārijs</i> (Latvija)
			Lietuvos centrinis vertybinių popierių depozitoriumas (Lietuva)

11 T2S pamatinis susitarimas – tai susitarimas, numatantis CVPD, perduodančių savo atsiskaitymo funkciją Eurosistemai, teises ir pareigas.

papildomus techninius reikalavimus, numatomus rezultatus ir planavimo elementus. *SIA/Colt*¹² ir SWIFT, du licencijuoti pridėtinės vertės tinklo paslaugų teikėjai, kurie vykdys CVPD ir rinkos dalyvių prijungimą prie T2S, 2013 m. sėkmingai baigė pripažinimo procedūrą. Niekas iš naudotojų nesusidomėjo Eurosistemos siūloma specialiosios jungties linija, todėl šiuo metu nėra planų plėtoti šią paslaugą. 2013 m. spalio mėn. Eurosistema pradėjo savo T2S naudotojų mokymo programą, pagrįstą principu „mokyk mokytoją“. 2013 m. baigtas T2S skirtos programinės įrangos kūrimas, ir Eurosistema rengia priemones bei išteklius jos priėmimo testams, susijusiems su T2S platforma. Taigi T2S projektas įgyvendinamas pagal planą.

2013 m. T2S ir toliau buvo pagrindinis veiksnys, skatinęs poprekybinės infrastruktūros suderinimą Europoje. Kovo mėn. ECB ir Europos Komisija organizavo konferenciją apie poprekybinės infrastruktūros suderinimą ir finansinę integraciją Europoje. Konferencijoje buvo pateikta T2S patariamiosios grupės trečioji suderinimo ataskaita, kurioje akcentuojama pasiekta pažanga T2S rinkų¹³ suderinimo srityje. 2013 m. patariamoji grupė padarė didelę pažangą tiek standartų nustatymo, tiek atitikties stebėjimo požiūriais. Visos T2S rinkos yra stebimos, o standartai sukurti 16 iš 24 nustatytų suderinimo veiklų. Standartų kūrimo darbas nebus baigtas, kol nebus priimtas pasiūlymas dėl reglamento dėl atsiskaitymo už vertybinius popierius ES gerinimo ir CVPD, kuri priėmus labai pagerėtų teisinė ir konkurencinė aplinka, kurioje veikia T2S. 2013 m. gruodžio 18 d. pasiektas politinis susitarimas dėl Europos Komisijos pasiūlyto CVPD reglamento yra itin svarbus T2S. 2013 m. buvo rengiama ketvirtoji T2S suderinimo pažangos ataskaita, kurią planuojama paskelbti 2014 m. pavasarį. Daugiau informacijos apie T2S suderinimo veiklą ir jos poveikį Europos finansinei integracijai pateikiama 4 skyriaus 5 skirsnyje.

2.3 ATSISKAITYMO UŽ TARPVALSTYBINĮ ĮKAITĄ TVARKA

Tinkamas turtas gali būti naudojamas kaip įkaitas visų rūšių Eurosistemos kredito operacijoms užtikrinti ne tik vidaus, bet ir tarptautiniu lygmeniu. Įkaitas, laikomas kitoje negu operacijos atlikimo šalyje, panaudojamas euro zonoje daugiausia taikant korespondentinės centrinės bankininkystės modelį (KCBM) ir tinkamus ryšius tarp euro zonos vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų. Pirmąjį sprendimą teikia Eurosistema, o antrasis yra rinkos iniciatyva. Be to, įkaitas, laikomas kitoje negu operacijos atlikimo šalyje, išskirtiniu atveju gali būti panaudojamas nacionalinių centrinių bankų sąskaitose nevietiniame (tarptautiniame) CVPD.

Eurosistemos laikomo kitoje negu operacijos atlikimo šalyje įkaito (įskaitant ir antrinę rinką turintį turtą, ir antrinės rinkos neturintį turtą) suma sumažėjo nuo 643 mlrd. eurų (2012 m. pabaigoje) iki 598 mlrd. eurų (2013 m. pabaigoje). Apskritai 2013 m. pabaigoje įkaitas, laikomas kitoje negu operacijos atlikimo šalyje, sudarė 24,2 % viso Eurosistemai pateikto įkaito (2012 m. – 22,8 %).

ĮKAITO VALDYMO PASLAUGOS

2013 m. KCBM ir toliau buvo pagrindinis įkaito, laikomo kitoje negu operacijos atlikimo šalyje, pateikimo būdas, taikomas atliekant Eurosistemos pinigų politikos ir dienos paskolos operacijas. Turtas, saugomas taikant KCBM, sumažėjo nuo 354 mlrd. eurų (2012 m. pabaigoje) iki 328 mlrd. eurų (2013 m. pabaigoje). Nacionalinių centrinių bankų sąskaitose nevietiniuose (tarptautiniuose) centriniuose vertybinių popierių depozitoriumuose laikomas kitas negu operacijos atlikimo šalyje įkaitas 2013 m. pabaigoje sudarė 95 mlrd. eurų.

¹² *SIA/Colt* yra Italijos paslaugų teikėjos *SIA* ir Anglijos tinklo paslaugų teikėjo *Colt* patronuojamosios įmonės Italijoje bendra įmonė.
¹³ Rinkos, kuriose bent vienas CVPD pasirašė T2S pamatinį susitarimą, yra T2S rinkos.

Iš pradžių 1999 m. įdiegtas kaip tarpinis sprendimas, pagrįstas minimalaus suderinimo principu, KCMB toliau yra svarbus įkaito naudojimo tarp valstybių kanalas. Atsižvelgdama į rinkos dalyvių prašymus, Eurosistema sutiko atsisakyti reikalavimo gražinti (antrinę rinką turinti) turtą iš investuotojo CVPD į emitento CVPD, kol jis nepanaudotas kaip įkaitas per KCMB. Be to, vyksta parengiamieji darbai, kuriuos baigus bus leista trišalio įkaito valdymo paslaugomis, kuriomis šiuo metu galima naudotis tik šalies viduje, naudotis ir tarptautiniu mastu. Susigražinimo reikalavimą planuojama panaikinti 2014 m. gegužės mėn., o trišalio įkaito valdymo paslaugomis tarptautiniu mastu bus galima naudotis nuo 2014 m. rugsėjo mėn.

Klausimai, susiję su euro zonos vertybinių popierių atsiskaitymais ir įkaito panaudojimu atliekant Eurosistemos kredito operacijas, aptariami Euro zonos vertybinių popierių infrastruktūrų kontaktinėje grupėje, kuri yra rinkos infrastruktūrų, rinkos dalyvių ir centrinių bankų atstovų forumas.

REIKALAVIMUS ATITINKANČIŲ NACIONALINIŲ VERTYBINIŲ POPIERIŲ ATSISKAITYMO SISTEMŲ JUNGTYS

Įkaitas, laikomas kitoje negu operacijos atlikimo šalyje, gali būti panaudotas naudojantis jungtimis tarp nacionalinių vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų. Tačiau tokios jungtys yra tinkamos Eurosistemos kredito operacijoms atlikti tik tuo atveju, jeigu jos atitinka Eurosistemos naudotojo standartus¹⁴. Tokiomis tinkamomis jungtimis pervedus vertybinius popierius į kitą vertybinių popierių atsiskaitymo sistemą (VPAS), jie gali būti naudojami taip pat kaip ir bet koks vietinis įkaitas, taikant vietines procedūras. Įkaito, panaudoto naudojantis tiesioginėmis ir daugiašalėmis jungtimis, suma padidėjo nuo 156 mlrd. eurų (2012 m. pabaigoje) iki 174 mlrd. eurų (2013 m. pabaigoje).

2013 m. aštuonios naujos tiesioginės jungtys ir penkiolika naujų daugiašalių jungčių įtrauktos į tinkamų jungčių sąrašą, o penkios tiesioginės jungtys išbrauktos. 2013 m. pabaigoje sandorių šalys galėjo iš viso naudotis 55 tiesioginėmis ir 23 daugiašalėmis tinkamomis jungtimis, tačiau tik nedidelė jų dalis yra aktyviai naudojamos.

3 BANKNOTAI IR MONETOS

Pagal Sutarties 128 straipsnį, ECB valdančioji taryba turi išimtinę teisę duoti leidimą ES išleisti eurų banknotus. ECB ir nacionaliniai centriniai bankai gali išleisti šiuos banknotus.

2013 m. išleistas pirmasis antrosios eurų banknotų serijos 5 eurų nominalo banknotas (daugiau informacijos pateikta šio skyriaus 3.3 skirsnio pabaigoje).

3.1 BANKNOTŲ IR MONETŲ APYVARTA

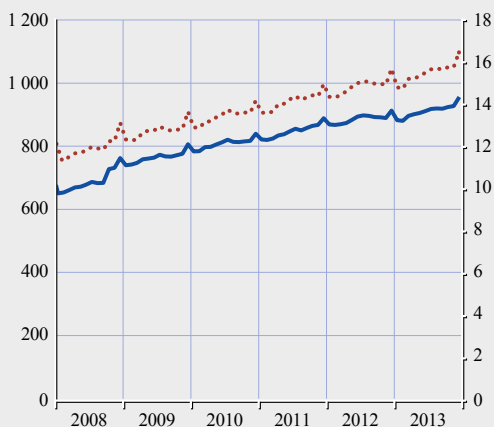
EURŲ BANKNOTŲ IR MONETŲ POREIKIS

2013 m. pabaigoje apyvartoje buvo 16,5 mlrd. eurų banknotų, kurių bendra vertė sudarė 956,2 mlrd. eurų, 2012 m. pabaigoje apyvartoje – 15,7 mlrd. banknotų, kurių bendra suma – 912,6 mlrd. eurų (žr. 36 pav.). 50 ir 500 eurų nominalų banknotų vertė sudarė didžiausią banknotų apyvartoje sumos dalį. Metų pabaigoje ji buvo lygi atitinkamai 36 ir 30 %. 50 eurų nominalo banknotas buvo daugiausia apyvartoje naudojamas banknotas – jo apyvarta sudarė 42 % visų apyvartoje esančių

¹⁴ 2013 m. rugsėjo mėn. Eurosistemoje sukurta nauja VPAS ir jungčių vertinimo sistema (žr. 2013 m. rugsėjo 27 d. spaudos pranešimą ECB interneto svetainėje).

36 pav. Eurų banknotų apyvartoje skaičius ir suma

— suma (mlrd. eurų; skalė kairėje)
 skaičius (mlrd.; skalė dešinėje)

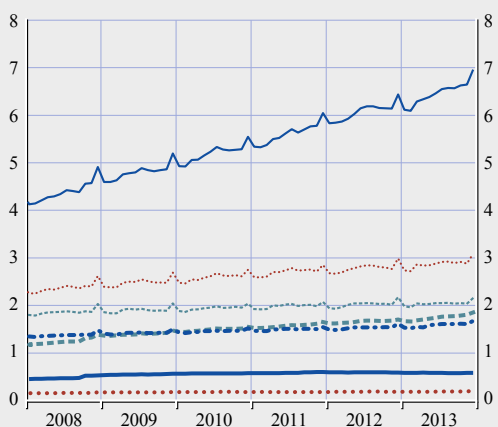

Šaltinis: ECB.

37 pav. Eurų banknotų apyvartoje skaičius pagal nominalą

(mlrd.)

— 500 eurų
 200 eurų
 - - - 100 eurų
 — 50 eurų
 20 eurų
 - - - 10 eurų
 - - - 5 eurai

Šaltinis: ECB.

eurų banknotų (žr. 37 pav.). 2013 m. metinis banknotų apyvartoje sumos augimo tempas sudarė 4,8 %, skaičiaus – 5,3 %. Sparčiausiai daugėjo 100 eurų nominalo banknotų (8,4 %), panašiai didėjo 50 ir 200 eurų nominalų banknotų (atitinkamai 8,2 ir 8,0 %) suma ir skaičius. Nuo 2012 m. ketvirtojo ketvirčio mažėjo 500 eurų nominalo banknotų apyvarta, kuri anksčiau buvo gana didelė. Šį mažėjimą kompensavo išaugusi 100 eurų nominalo banknotų paklausa.

Apskaičiuota, kad 20–25 % eurų banknotų apyvartoje sumos yra ne euro zonoje, daugiausia – euro zonos kaimyninėse šalyse. 2013 m., palyginti su 2012 m., grynasis eurų banknotų pristatymas, kurį vykdo finansų įstaigos į ne euro zonos regionus, buvo to paties lygio. Eurų banknotai, daugiausia didelių nominalų, laikomi ne euro zonoje kaip kaupimo priemonė ir tarptautinėse rinkose naudojami atsiskaitymams už sandorius.

2013 m. bendras eurų monetų apyvartoje skaičius, t. y. grynoji apyvarta, neįskaitant euro zonos šalių nacionalinių centrinių bankų laikomų atsargų, padidėjo 3,8 % – iki 106,0 mlrd. 2013 m. pabaigoje monetų apyvartoje suma sudarė 24,2 mlrd. eurų – 2,3 % daugiau negu 2012 m. pabaigoje.

EUROSISTEMOS TVARKOMI BANKNOTAI

2013 m. euro zonos nacionaliniai centriniai bankai išleido 32,7 mlrd. banknotų, kurių suma sudarė 1 017,8 mlrd. eurų, o 31,6 mlrd. banknotų, kurių vertė – 969,0 mlrd. eurų, jiems buvo gražinta. Šie duomenys yra beveik tokie patys kaip ir 2012 m. Siekiant palaikyti banknotų apyvartoje kokybę ir jų vientisumą pagal Eurosistemos nustatytus bendrus minimalius rūšiavimo standartus, naudojant automatinius banknotų tvarkymo aparatus, kuriais tikrinamas banknotų autentiškumas ir jų tinkamumas apyvartai, buvo apdorota 33,7 mlrd. banknotų. Vykdam šį procesą, nustatyta apie 6,1 mlrd. banknotų, kurių didžioji dalis buvo pripažinti netinkamais apyvartai ir turi būti sunaikinti. Nuo 5 iki 50 eurų nominalų banknotų apyvartoje pakeitimo tempas¹⁵ buvo 45 %, o kitų nominalų – 8 %. Bendras

15 Tai nustatytų netinkamų banknotų skaičius, padalytas iš banknotų apyvartoje skaičiaus vidurkio per tuos metus.

pakeitimo tempas padidėjo nedaug – nuo 38 % (2012 m.) išaugo iki 39 % (2013 m.). Tokį išaugimą galima paaiškinti naujojo 5 eurų nominalo banknoto išleidimo scenarijumi, pagal kurį nacionaliniai centriniai bankai turėtų sunaikinti visus jiems grąžintus pirmosios serijos 5 eurų nominalo banknotus. 2013 m. pabaigoje antrosios serijos banknotai sudarė pusę visų apyvartoje esančių 5 eurų nominalo banknotų.

Vidutinis banknotų apyvartoje grįžimo dažnis¹⁶ 2013 m. pabaigoje buvo 2,0. Tai reiškia, kad vidutiniškai banknotas į NCB grįždavo maždaug kas šešis mėnesius. 500 eurų nominalo banknotų grįžimo dažnis buvo 0,3, 200 eurų banknotų – 0,4, o 100 – 0,7. Nominalų, kurie paprastai naudojami atsiskaitymams, grįžimo dažnis buvo didesnis (50 eurų banknotų – 1,4, 20 – 3,2, 10 – 4,0, o 5 – 2,3).

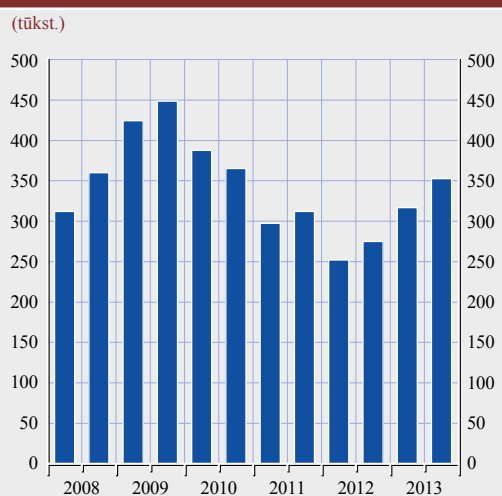
3.2 BANKNOTŲ PADIRBINĖJIMAS IR PADIRBINĖJIMO PREVENCIJA

PADIRBTI EURŲ BANKNOTAI

2013 m. nacionaliniai analizės centrai¹⁷ iš viso gavo 670 000 padirbtų eurų banknotų. Palyginti su tikrų eurų banknotų apyvartoje skaičiumi, padirbtų banknotų dalis ir toliau yra labai nedidelė. Iš apyvartos išimtų padirbtų banknotų skaičiaus ilgalaikiai pokyčiai parodyti 38 pav. Dažniausiai buvo padirbinėjami 20 ir 50 eurų banknotai, kurie 2013 m. sudarė atitinkamai 40,4 ir 39,6 % visų padirbtų banknotų skaičiaus. Detalus padirbtų banknotų pasiskirstymas pagal nominalus parodytas 39 pav.

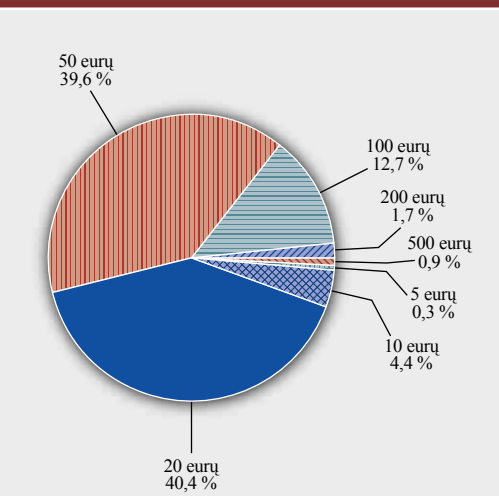
Nors dėl Europos ir tarptautinių institucijų taikomų priemonių prieš pinigų padirbinėjimą pasitikejimas euro saugumu visiškai pagrįstas, tačiau tai neturėtų teikti visiškos ramybės. ECB ir toliau pataria visuomenei būti budriai dėl galimos apgaulės ir prisiminti testą „apčiuopti–pažvelgti–pakreipti“¹⁸, taip pat niekada nepasitikėti tik viena apsaugos priemone. Be to, profesionaliems

38 pav. Išimtų iš apyvartos padirbtų eurų banknotų skaičius

Šaltinis: ECB.

39 pav. Padirbtų eurų banknotų pasiskirstymas pagal nominalus 2013 m.

Šaltinis: ECB.

16 Tai nacionaliniams centriniais bankams per konkretų laikotarpį bendras grąžintų banknotų skaičius, padalytas iš vidutinio tuo laikotarpiu apyvartoje buvusių banknotų skaičiaus.

17 Kiekvienoje ES valstybėje narėje įsteigti centrai pirminei padirbtų eurų banknotų analizei atlikti nacionaliniu lygiu.

18 Žr. ECB interneto svetainėje skirsnį „The Euro“, tada – „Banknotai“, po to – „Apsaugos požymiai“.

grynųjų pinigų tvarkytojams nuolat organizuojami mokymai ir Europoje, ir už jos ribų, rengiama ir atnaujinama informacinė medžiaga, padedanti Eurosistemai kovoti su padirbinėjimu. Siekiant šio tikslo padeda ir ECB glaudus bendradarbiavimas su Europolu ir Europos Komisija.

PADIRBINĖJIMO PREVENCIJA PASAULINIŲ LYGIU

Kovojant su padirbinėjimu, bendradarbiaujama ne tik Europos mastu. Eurosisistema aktyviai dalyvauja Centrinio banko pinigų padirbinėjimo prevencijos grupės¹⁹ darbe. ECB yra Tarptautinis pinigų padirbinėjimo prevencijos centras (TPPPC), kuris veikia kaip techninis šios grupės centras. TPPPC taip pat tvarko visuomenei skirtą interneto svetainę²⁰, kur teikiama informacija ir nuorodos dėl banknotų atvaizdų kopijavimo bei nuorodos į konkrečių šalių interneto svetaines.

3.3 BANKNOTŲ GAMYBA IR IŠLEIDIMAS Į APYVARTĄ

SUSITARIMAI DĖL GAMYBOS

2013 m. nacionaliniai centriniai bankai buvo atsakingi už 8 mlrd. eurų banknotų gamybą, įskaitant naująjį 10 eurų nominalo banknotą, kuris turi būti pristatytas 2014 m. rugsėjo mėn. (žr. toliau), pagaminta 4,5 mlrd. banknotų (apie 56 % pagamintų banknotų). Eurų banknotų gamyba ir toliau buvo skirstoma decentralizuotai sutelkimo būdu pagal 2002 m. patvirtintą susitarimą. Pagal šį susitarimą kiekvienas euro zonos NCB yra atsakingas už tam tikrų nominalų viso reikiamo kiekio jam priskirtos dalies įsigijimą (žr. 13 lentelę).

PAKARTOTINIS BANKNOTŲ IŠLEIDIMAS Į APYVARTĄ

Pakartotinai išleidžiant eurų banknotus į apyvartą, grynųjų pinigų tvarkytojai (kredito įstaigos, grynųjų pinigų pervežimo bendrovės ir tam tikromis aplinkybėmis kiti ūkio subjektai, tokie kaip mažmenininkai ir kazino) privalo vadovautis ECB sprendime dėl eurų banknotų autentiškumo ir tinkamumo apyvartai tikrinimo bei pakartotinio išleidimo į apyvartą²¹ (ECB/2010/14) nustatytais taisyklėmis. Šiuo sprendimu ypač siekiama užtikrinti, kad būtų patikrintas visų per grynųjų pinigų išdavimo aparatus visuomenei išduotų banknotų autentiškumas ir tinkamumas apyvartai. Pagal grynųjų pinigų tvarkytojų duomenis, pateiktus euro zonos nacionaliniams centriniams bankams, apie vienas trečdalis visų eurų banknotų, 2013 m. sugrąžintų į apyvartą, buvo pakartotinai išplatinti per bankomatus po to, kai grynųjų pinigų tvarkytojai juos apdorojo panaudodami banknotų tvarkymo aparatus.

Eurosisistema toliau stengiasi padėti banknotų įrangos gamintojams užtikrinti, kad jų automatai atitiktų ECB reikalavimus įrangai, kurią grynųjų pinigų tvarkytojai naudoja eurų banknotų patikrai prieš pakartotinį jų išleidimą į apyvartą. Jis taip pat padeda trečiosioms šalims pritaikyti jų naudojamus banknotų tvarkymo aparatus naujųjų serijų banknotams.

13 lentelė Eurų banknotų gamybos paskirstymas 2013 m.

	Skaičius (mln. banknotų)	Už gamybą atsakingas NCB
5 eurų	0,00	-
10 eurų	4 500,00	DE, CY, EE, GR, ES, FR, IE, IT, MT, LU, NL, AT, SI, SK, FI
20 eurų	2 500,00	DE, CY, EE, GR, FR, IT, MT, LU, NL, PT, SI, SK, FI
50 eurų	1 000,00	BE, DE, ES
100 eurų	0,00	-
200 eurų	0,00	-
500 eurų	0,00	-
Iš viso	8 000,00	

Šaltinis: ECB.

19 Grupė, kurią sudaro 32 centriniai bankai, ir banknotų spausdinimo įstaigos dirba kartu, remiamos G10 valstybių.

20 Žr. <http://www.rulesforuse.org>.

21 OL L 267, 2010 10 9, p. 1.

IŠPLĒSTINĒ PASAUGOS INVENTORIZACIJOS PROGRAMA

2012 m. surengtas atviras konkursas didmeninėje banknotų rinkoje veikiantiems bankams, po kurio eurų banknotų Išplėstinės pasaulio inventorizacijos (IPI) programos įgyvendinimo 2013 m. sutartis atiteko *Bank of America* ir *Bank of China* (Honkongas). Pagal naują sutartį abu bankai Honkonge pradėjo vykdyti IPI. *Bank of America* savo veiklą, susijusią su IPI, taip pat pradėjo vykdyti Majamyje. IPI programa siekiama užtikrinti sklandžią eurų banknotų apyvartą geografiškai atokiuose regionuose ir teikti išsamius statistinius duomenis apie eurų banknotų naudojimą tarptautiniu mastu.

ANTROJI EURŲ BANKNOTŲ SERIJA

Antrosios eurų banknotų serijos pirmojo nominalo, 5 eurų, banknotai išleisti 2013 m. gegužės 2 d. Antroji serija vadinama Europos serija. Jos vandens ženkle ir hologramoje pavaizduotas Europos – graikų mitologijos karalaitės – portretas. Europos serijoje bus tie patys nominalai kaip ir pirmojoje banknotų serijoje ir beveik tie patys dizaino elementai²². Darbe, susijusiame su naujosios serijos gamyba, 2013 m. Eurosystema sutelkė dėmesį į didelės apimties naujųjų 10 eurų nominalo banknotų gamybą ir nuolatinį kitų naujosios serijos nominalų kūrimą. Teikdama išsamią informaciją, siūlydama galimybes atlikti testus ir pritaikyti banknotų tvarkymo aparatus bei autentiškumo nustatymo prietaisus naujesiems banknotams, Eurosystema toliau padeda įvairiems susijusiems asmenims pasirengti naujųjų 10 eurų nominalo banknotų įvedimui.

2013 m. gruodžio 20 d. Valdančioji taryba nusprendė, kad naujas 10 eurų nominalo banknotas į apyvartą bus išleistas 2014 m. rugsėjo 23 d. Tiksliai kitų Europos serijos banknotų nominalų išleidimo į apyvartą data bus nustatyta vėliau. Planuojama, kad naujieji banknotai į apyvartą bus išleisti palaipsniui per keletą metų didėjančių nominalų tvarka. Eurosystema iš anksto informuos visuomenę, grynųjų pinigų tvarkytojus ir banknotų įrangos gamintojus apie naujųjų banknotų išleidimo į apyvartą sąlygas. Pirmoji banknotų serija bus teisėta mokėjimo priemonė santykinai ilgą laikotarpį ir apie jų išėmimą iš apyvartos bus pranešta visuomenei kuo anksčiau. Net išėmus iš apyvartos pirmosios serijos banknotus, bus galima juos keisti euro zonos nacionaliniuose centriniuose bankuose neribotą laiką.

4 STATISTIKA

ECB, padedamas nacionalinių centrinių bankų, plėtoja, renka, rengia ir platina įvairaus pobūdžio statistiką, kuri padeda įgyvendinti euro zonos pinigų politiką, įvairius kitus ECBS ir Europos sisteminės rizikos valdybos (ESRV) uždavinius. Šią statistiką taip pat naudoja viešosios institucijos, finansų rinkų dalyviai, žiniasklaida ir plačioji visuomenė. 2013 m. įprasta euro zonos statistika ir toliau buvo pateikiama sklandžiai ir laiku. Pagal kiekvienais metais peržiūrimą statistikos darbų programą daug pastangų buvo skirta nuolat augančiam didesnio dažnio statistinių duomenų, leidžiančių plačiau nušviesti, kaip ECB ir ESRV įgyvendina savo įgaliojimus, poreikiui patenkinti (žr. 3 skyriaus 2 skirsnį).

Be to, ECB statistinė funkcija buvo vykdoma siekiant įveikti rimtus iššūkius, kylančius dėl poreikio sukurti naują naudingus statistinius ir rizikos duomenis teikiančių statistinių duomenų rinkinių sistemą, kuri sudarytų parengiamojo darbo, susijusio su naujuoju bendru bankų priežiūros mechanizmu, dalį (žr. 4 skyriaus 1 skirsnį).

²² Plačiau apie tai žr. <http://www.newfaceoftheeuro.eu>.

4.1 NAUJA IR IŠSAMENĖ EURO ZONOS STATISTIKA

2013 m. balandžio mėn. paskelbti Eurosistemos namų ūkių finansų ir vartojimo tyrimo (bendro Eurosistemos projekto, kurį ji atliko kartu su trijų euro zonos šalių nacionalinėmis statistikos tarnybomis) pirmojo etapo rezultatai. Šio tyrimo rezultatai – tai mikrolygio duomenys apie, pavyzdžiui, namų ūkių realųjį ir finansinį turtą, išsipareigojimus, vartojimą ir taupymą, pajamas ir užimtumą, teisę į pensijas ateityje. Jie papildė Eurosistemos žinias apie euro zonos ekonominę ir finansinę struktūrą, leidžia geriau suprasti pinigų politikos poveikio mechanizmą ir makroekonominių sukrėtimų poveikį finansiniam stabilumui. Tyrimo rezultatai buvo paskelbti kartu su ataskaita apie metodiką.

Nuo 2013 m. rugpjūčio mėn. PFĮ palūkanų normų statistiką papildė nauji sudėtiniai ne finansų bendrovių ir namų ūkių skolinimosi sąnaudų rodikliai. Šie rodikliai padeda įvertinti mažmeninės bankininkystės palūkanų normų poveikį euro zonoje finansų rinkos susiskaidymo laikotarpiams.

Taip pat pagerėjo statistinės informacijos platinimas ir perdavimas pradėjus Statistinių duomenų saugykloje (SDS) skelbti ESRV rizikos rodiklių rinkinį ir spaudos pranešimuose pradėjus teikti tiesiogines nuorodas į SDS (pirmasis toks buvo spaudos pranešimas apie euro zonos vertybinių popierių išleidimo statistiką 2013 m. rugsėjo mėn.).

ECB taip pat pradėjo leisti Statistikos straipsnių seriją. Ji tapo dar viena galimybe statistikos specialistams, ekonomistams ir kitiems darbuotojams skelbti novatoriškus darbus apie statistiką ir susijusias metodikas.

4.2 KITOS STATISTIKOS PLĖTOJIMAS

ECB toliau gerino statistikos prieinamumą ir kokybę naudodamas mikroduomenų bazes, kadangi šios suteikia daugiau lankstumo tenkinant vartotojų poreikius ir padeda sumažinti atskaitingųjų agentų našta.

2013 m. gegužės mėn. ECB įsteigė ES visų finansų įstaigų, įskaitant dideles bankų ir draudimo grupes, registrą – Finansų įstaigų ir kontroliuojamųjų įmonių duomenų bazės registrą (RIAD). Duomenis apie atskiras PFĮ ir kitas finansų įstaigas įveda ECBS statistikos padaliniai, o atnaujinti sąrašai skelbiami ECB interneto svetainėje (kredito įstaigų duomenys atnaujinami kiekvieną dieną, o investicinių fondų ir finansinių priemonių bendrovių – kas ketvirtį). Patobulinus RIAD, palengvėjo finansų įstaigų klasifikavimas statistinės atskaitomybės tikslais, tapo paprasčiau įvertinti rinkos operacijoms naudojamą įkaitą; be to, registras bus naudingas bendram priežiūros mechanizmui. Kad RIAD būtų dar naudingesnis, jis bus susietas su *EuroGroups* registru, apimančiu Europoje veikiančias (daugiausia) ne finansų įmones. Jį lygiagrečiai kuria ir eksploatuoja Eurostatas.

Kalbant apie bankų statistiką, pasakytina, kad struktūriniai finansiniai rodikliai ir konsoliduoti duomenys apie bankus nuo šiol sudaro Ataskaitos apie bankų sektoriaus struktūras (angl. *Banking Structure Report*) pagrindą. Tai tapo įmanoma iš dalies dėl 2013 m. iš esmės pagerinto šių statistinių duomenų rinkinių skelbimo tvarkaraščio.

2013 m. birželio mėn. paskelbus Europos sąskaitos sistemą 2010 (ESA 2010) buvo baigtas teisėkūros procesas, skirtas Europos sąskaitų sistemai 1995 (ESS95) suderinti su Nacionalinių sąskaitų sistema 2008 ir TVF „Mokėjimų balanso ir tarptautinių investicijų balanso vadovo“ šeštuoju leidimu.

Lygiagrečiai vyko darbai, skirti visų susijusių ECB ir ES teisės aktų peržiūrai, siekiant užtikrinti, kad nuo 2014 m. rugsėjo mėn. būtų pradėti diegti naujieji standartai. Todėl Valdančioji taryba pritarė teisės aktų pinigų ir finansų statistikos srityje visapusei peržiūrai, taip pat būtinybei toliau gerinti šių sričių statistinę informaciją siekiant užtikrinti esminių naujų reikalavimų vykdymą, nes tai visų pirma yra reikalinga pinigų politikos ir finansinio stabilumo analizei. Šios pataisos pateiktos Reglamente ECB/2013/33 dėl pinigų finansų įstaigų balanso, Reglamente ECB/2013/34 dėl pinigų finansų įstaigų taikomų palūkanų normų statistikos, Reglamente ECB/2013/38 dėl investicinių fondų turto ir įsipareigojimų statistikos, Reglamente ECB/2013/39 dėl statistinės atskaitomybės reikalavimų, taikomų pašto žiro įstaigoms, priimančioms indėlius iš euro zonos rezidentų ne pinigų finansų įstaigų ir Reglamente ECB/2013/40 dėl finansinių priemonių bendrovių, užsiimančių pakeitimo vertybiniais popieriais sandoriais, turto ir įsipareigojimų statistikos. Be to, 2013 m. atnaujintos Gairės ECB/2013/23 dėl valdžios sektoriaus finansų statistikos ir Gairės ECB/2013/24 dėl Europos Centrinio Banko statistinės atskaitomybės reikalavimų ketvirtinių finansinių sąskaitų srityje.

2013 m. kovo mėn. ECB priėmė Gaires ECB/2013/7, nustatančias tvarką, pagal kurią nacionaliniai centriniai bankai turi teikti ataskaitas ECB apie statistinę informaciją, kurią sudaro pagal naujojo Reglamento ECB/2012/24 dėl turimų vertybinių popierių statistikos reikalavimus, taikomus tiek ekonomikos sektorių, tiek atskirų atskaitingųjų grupių turimiems vertybiniais popieriams, surinkti duomenys. Reikalavimai dėl turimų vertybinių popierių pagal sektorius taikomi duomenims apie euro zonos (finansinių ir nefinansinių) investuotojų turimus vertybinius popierius pagal kiekvieną vertybinį popierių atskirai, taip pat apie ne euro zonos investuotojų turimus euro zonos rezidentų išleistus vertybinius popierius, kurie saugomi euro zonoje. Duomenys bus pradėti rinkti 2014 m. kovo mėn. pradedant 2013 m. gruodžio mėn. duomenimis.

Mokėjimų statistika buvo gerokai išplėtotą priėmus naująjį Reglamentą ECB/2013/43, kuris visų pirma taikomas pokyčiams, kylantiems dėl bendros mokėjimų eurais erdvės, ir ypač dėl 2012 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 260/2012, kuriuo nustatomi kredito pervedimų ir tiesioginio debeto operacijų eurais techniniai ir komerciniai reikalavimai ir iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 924/2009 (žr. 4 skyriaus 4 skirsnį). Naujasis ECB reglamentas, pagal kurį kai kuriems jau esamiems rodikliams taikoma pataisyta metodika ir (arba) didesnis išskaidymas pagal geografinės sritis sandorio šalių lygmeniu, skirtas mokėjimo paslaugų teikėjams, elektroninių pinigų išleidėjams ir mokėjimo sistemų operatoriams, reziduojantiems euro zonos šalyse. Su juo kartu pateikiama rekomendacija, skirta ES valstybių narių, kurios nepriklauso euro zonai, nacionalinėms kompetentingoms institucijoms, kad jos galėtų teikti vienodus duomenų rinkinius.

Be to, tobulinami ir kiti svarbūs duomenų rinkiniai. ECBS plėtoja patobulintą draudimo sektoriaus statistiką, kurioje kiek įmanoma daugiau bus panaudojami duomenys, surinkti naudojantis Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos sukurtais direktyvos Mokumas II kiekybinės atskaitomybės šablonais. Vykdomi darbai, skirti pagrindinių duomenų atributų rinkiniui suderinti ir sukurti bandomajai sričiai duomenims iš paskolų registrų ir kitų panašių paskolų lygio duomenų rinkinių, siekiant pakartotinai panaudoti informaciją įvairiems statistiniams ir analitiniams poreikiams tenkinti.

2013 m. ECB ir toliau palaikė glaudžius darbinius ryšius su Eurostatu ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis. Pinigų, finansų ir mokėjimų statistikos komitetas nuo 1991 m. Europos lygiu yra ECBS ir Europos statistikos sistemos (ESS) statistikos specialistų darbo koordinavimo pagrindinis forumas, kurį sudaro EEE šalių nacionalinės statistikos tarnybos ir Eurostatas. Pastaraisiais metais

Pinigų, finansų ir mokėjimų statistikos komitetas atliko svarbų patariamąjį vaidmenį sprendžiant klausimus, susijusius su perviršinio deficito procedūra. Siekdamas toliau stiprinti bendradarbiavimą bendros atsakomybės ir bendrų interesų srityse, 2013 m. balandžio mėn. ECBS ir ESS pasirašė Susitarimo memorandumą, pagal kurį greta Pinigų, finansų ir mokėjimų statistikos komiteto numatyta sukurti naują struktūrą – Europos statistikos forumą ir taip sustiprinti bendradarbiavimą strateginiu lygiu.

Dalyvaudamas Bendradarbiavimo tarp agentūrų ekonominės ir finansų statistikos srityje grupėje (IAG) ir Statistikos duomenų ir metaduomenų mainuose (SDMX) kartu su TAB, Eurostatu, TVF, EBPO, Jungtinių Tautų Organizacija ir Pasaulio banku, ECB taip pat prisideda prie finansinės statistikos tobulinimo pasauliniu mastu. IAG koordinuoja ir stebi statistines iniciatyvas, kurias palaiko G20 valstybių finansų ministrai ir centrinių bankų vadovai ir kurios yra skirtos pasaulinėms informacijos spragoms užpildyti. ECB ir toliau padėjo tobulinti Pagrindinių pasaulio rodiklių (angl. *Principal Global Indicators*) interneto svetainę, kurioje pateikiami G20 valstybių ir Finansinio stabilumo tarybos pagrindiniai ketvirtiniai ekonominiai ir finansiniai rodikliai. Be to, 2013 m. spalio mėn. ECB, Eurostatas, TVF ir EBPO pirmą kartą paskelbė G20 valstybių bendrąjį vartotojų kainų indeksą. Tai atsitiko po to, kai 2012 m. pavasarį pirmą kartą buvo paskelbtas G20 valstybių suvestinis BVP. Siekdamas užtikrinti, kad statistinės iniciatyvos būtų įgyvendinamos laiku, ECB pasisako už institucinės sistemos, skirtos statistiniam darbui G20 valstybių lygiu, stiprinimą. ECB ir toliau dalyvauja su Finansinio stabilumo valdybos duomenų spragų iniciatyva susijusiame darbe, kurio tikslas – sukurti bendrą duomenų šabloną pasaulio mastu sistemaiškai svarbioms finansų įstaigoms. Kartu su Jungtinių Tautų Organizacija ECB išleido *Handbook of National Accounting – Financial Production, Flows and Stocks in the System of National Accounts*. Jame aiškinama, kaip bankų, kitų finansinių tarpininkų, draudimo bendrovių ir pensijų fondų veikla pavaizduota finansų statistikoje. ECB taip pat toliau pirmininkavo Statistinės veiklos koordinavimo komitetui, šiuo metu sudarytame iš 39 tarptautinių organizacijų, įsipareigojusių teikti statistinius duomenis.

Siekiant išsaugoti visuomenės pasitikėjimą ECBS rengiama statistika, kuria grindžiami politiniai sprendimai, yra svarbu, kad ECBS pademonstruotų, jog laikosi griežčiausių kokybės standartų ir kad statistiniai duomenys yra lengvai pasiekiami. Todėl 2013 m. gegužės mėn. Valdančioji taryba patvirtino įvairios statistikos, kurią pagal ECB teisės aktus rengia Eurosisistema, prieinamumo ir kokybės metinį įvertinimą. Be to, jos nurodymu buvo išleista 2012 m. pinigų ir finansų statistikos kokybės ataskaita²³, rengiama pagal ECB statistikos kokybės sistemą.

5 EKONOMINIAI TYRIMAI

ECB, kaip ir visos Eurosisitemos, ekonominių tyrimų tikslai yra šie: i) teikti pinigų politikai ir kitiems Eurosisitemos uždaviniams svarbius mokslo tyrimų rezultatus; ii) palaikyti ir taikyti ekonometrinius modelius ekonominėms prognozėms sudaryti bei alternatyvių politikos priemonių poveikiui palyginti; iii) palaikyti ryšį su akademinė ir centrinio banko tyrėjų bendruomene, pavyzdžiui, skelbiant tyrimų rezultatus recenzuojamuose mokslo žurnaluose, dalyvaujant mokslinėse konferencijose ir jas organizuojant. Tolesniuose dviejuose skirsniuose analizuojamos pagrindinės mokslinių tyrimų sritys ir veikla 2013 m.

23 Paskelbta ECB interneto svetainėje.

5.1 TIRIAMOJI VEIKLA IR LAIMĖJIMAI

Ekonominiai tyrimai ECB vykdomi necentralizuotai keliuose veiklos srityse, atsižvelgiant į tų sričių poreikius ir kompetenciją. Tyrimų generalinis direktoratas įpareigotas atlikti aukšto lygio ekonominius mokslinius tyrimus, dažniausiai makroekonomikos ir finansų ekonomikos srityse. Siekiant užtikrinti maksimalią skirtingose srityse dirbančių ekonomistų sąveiką ir padidinti tiriamojo darbo indėlį į politikos sritį, Tyrimų generalinio direktorato ekonomistai suskirstyti į vienuolika teminių komandų, vykdančių tyrimus šiose srityse: 1) šalių ekonomikų modeliavimas ir analizė; 2) visai zonai tinkančių modelių kūrimas ir analizė; 3) prognozių sudarymas ir verslo ciklo analizė; 4) tarptautinė makroekonomika ir finansai; 5) pinigų politikos mikroekonominiai pagrindai ir perdavimo mechanizmas; 6) pinigų politikos strategija ir fiskalinė politika; 7) pinigų politikos įgyvendinimas; 8) pinigų analizė; 9) makroekonominės ir finansinės sąsajos ir sisteminės rizikos politika; 10) finansinio stabilumo rodikliai ir turto kainų nustatymas; 11) finansų įstaigos ir struktūra.

Tyrimų generalinis direktoratas taip pat yra atsakingas už ECB vykdomo tiriamojo darbo koordinavimą. Tyrimų generalinis direktorius pirmininkauja Tyrimų koordinavimo komitetui (TKK), atsakingam už ECB vykdomos tiriamosios veiklos derinimą su šios institucijos reikalavimais ir jos vykdomos politikos poreikiais.

2013 m. tiriamieji darbai, kuriuos koordinavo TKK, buvo suskirstyti į keturias plačias sritis: i) ekonominės ir finansinės struktūros pokyčiai bei gamybos augimas; ii) pinigų politikos perdavimas, įskaitant jos operacinės struktūros ir įgyvendinimo pokyčius; iii) pinigų ir fiskalinės politikos sąveika bei finansinis stabilumas besikeičiančioje ES institucinėje sistemoje; iv) prognozių sudarymas, scenarijų analizė ir šalių stebėsenos priemonės.

Atliekant pirmosios srities tyrimus, ypač daug dėmesio buvo skiriama kainų nustatymui ir augimo skatinimo veiksniams. Labai naudingi šiems tyrimams buvo naujieji mikroduomenys, kurie buvo gauti iš komercinių tiekėjų arba pateikti dviejų tyrimų grupių – *CompNet* (analizuojančios su konkurencingumu susijusius klausimus) ir Namų ūkių finansų ir vartojimo tyrimo grupės. Dar viena svarbi darbo sritis buvo makroekonominės, fiskalinės ir finansinės raidos tarpusavio sąsajos analizė, ypač atsižvelgiant į finansų rinkų susiskaidymą.

Buvo atlikti keli antrosios srities tyrimai, kurių metu nagrinėtas standartinių ir nestandartinių pinigų politikos priemonių poveikis, užuominos dėl ateities politikos ir su ja susijusi komunikacija. Be to, buvo tiriamos realiosios ekonomikos ir finansų sektoriaus sąsajos, perdavimo mechanizmai, rinkos susiskaidymas, bankų sektoriaus vaidmuo ir pinigų politikos įgyvendinimas.

Trečioji sritis apima daug skirtingų tyrimų krypčių. Atliekant makroprudencinės krypties tyrimus, toliau buvo plėtojama makroprudencinė analizė ir priemonės. Ypač nemaža pažanga padaryta kuriant teorines ir empirines priemones, kurias taikant finansinis nestabilumas integruojamas į ekonomikos modelius. Kituose projektuose buvo tiriamos vyriausybės obligacijų pajamingumo ir (arba) rizikos premijos atsižvelgiant į euro zonos valstybės skolos krizę, taip pat sisteminės įtampos sudėtinių rodiklių raida. Vykdamas euro zonos tarpbankinės rinkos tyrimus, daugeliui projektų buvo naudojami sistemos TARGET2 duomenys. Po pirmosios Namų ūkių finansų ir vartojimo tyrimo bangos Eurosistemos dalyviai bei tyrėjai iš kitų institucijų įgijo galimybę naudotis visiškai sukomplektuotu duomenų rinkiniu (apimančiu apie 62 000 namų ūkių iš 15 šalių). Šių duomenų empirinės analizės pradiniai rezultatai aptarti 2013 m. spalio mėn. Frankfurte surengtoje

konferencijoje. Galiausiai dėl Europoje vykstančių pokyčių daugiau dėmesio buvo skirta ES ir euro zonos valdymo instituciniams aspektams.

Ketvirtosios srities tyrimuose, kurie apima prognozių sudarymą, scenarijų analizę ir šalių stebėseną, daugiausia pastangų buvo sutelkta į esamų priemonių tobulinimą ir jų taikymą mažesnėms euro zonos šalims. Itin daug dėmesio buvo skirta priemonių, leidžiančių gerinti prognozavimo procesą, tobulinimui (stiprinti, pvz., neapibrėžtumo ir pasitikėjimo vaidmens analizę), taip pat disbalansams tarp šalių, poveikio persidavimo atvejams ir prisitaikymo prie pasikeitusių sąlygų modeliavimui.

5.2 SUPAŽINDINIMAS SU TYRIMŲ REZULTATAIS: LEIDINIAI IR KONFERENCIJOS

Kaip ir ankstesniais metais, ECB tarnautojų vykdomi tyrimai buvo skelbiami ECB Darbo straipsnių serijoje ir Nereguliarių straipsnių serijoje. 2013 m. paskelbti 123 darbo straipsniai ir 13 nereguliarių straipsnių. Iš viso 93 darbo straipsnius parašė ECB tarnautojai, dažnai – bendradarbiaudami su kitais Eurosistemos ekonomistais, kitus – kitų institucijų atstovai, dalyvaujantys konferencijose ir seminaruose, tyrimų grupėse ar ilgesnį laiką besilankantys ECB, kur atvyksta baigti tiriamųjų projektų²⁴. Kaip jau tampa įprasta, dauguma straipsnių galiausiai turėtų būti išspausdinti pagrindiniuose recenzuojamuose moksliniuose žurnaluose. 2013 m. ECB tarnautojai moksliniuose žurnaluose paskelbė 56 straipsnius.

Dar vienas ECB periodinis leidinys yra Tyrimų biuletenis²⁵, kuriame skelbiami tyrimų, dominančių plačiąją visuomenę, rezultatai. 2013 m. išleisti du Tyrimų biuletenio numeriai. Juose pateikti straipsniai įvairiomis temomis, pavyzdžiui, „Sisteminio nestabilumo atsiradimas makroekonomikoje: kaip įveikti šį iššūkį?“ (angl. *Introducing systemic instability into macroeconomics: how to meet the challenge?*), „Plataus masto turto įsigijimo programų poveikis makroekonomikai“ (angl. *Macroeconomic effects of large-scale asset purchase programs*), „Gerovės heterogeniškumas ir vartojimo atsakas į šokus“ (angl. *Wealth heterogeneity and the response of consumption to shocks*), „Heterogeniškas poveikio mechanizmas ir kredito kanalas euro zonoje“ (angl. *Heterogeneous transmission mechanism and the credit channel in the euro area*).

2013 m. ECB vienas arba bendradarbiaudamas su kitomis institucijomis surengė 29 konferencijas ir seminarus įvairiomis tyrimų temomis. Konferencijas organizuoti padėjo centriniai bankai – tiek priklausantys, tiek nepriklausantys Eurosistemai. Kaip ir ankstesniais metais, dauguma konferencijų ir darbo seminarų buvo susiję su konkrečiomis pirmiau paminėtomis tyrimų sritimis. Šių renginių programos ir straipsniai pateikti ECB interneto svetainėje.

ECB bendradarbiavimas su didesne ekonomikos mokslininkų bendruomene skatinamas ir dar vienu įprastu seniai taikomu būdu – organizuojant seminarus. Du seminarų ciklai yra itin svarbūs: pietų meto seminarai, rengiami kartu su *Deutsche Bundesbank* ir Finansinių studijų centru (FSC), ir kviestinių pranešėjų seminarai. Abu šie seminarų ciklai, į kuriuos ECB kviečia tyrėjus iš kitų institucijų pristatyti savo naujausių darbų, organizuojami kas savaitę. Be to, ECB prirėkus rengia ir kitus, nepriskiriamus prie minėtų seminarų ciklų, tyrimų seminarus.

²⁴ Tyrėjai iš kitų institucijų atvyksta į ECB dalyvauti *ad hoc* projektuose arba oficialiose programose, pavyzdžiui, Wim Duisenberg stipendijų moksliniams bendradarbiams programoje.

²⁵ Visi tyrimų biuleteniai skelbiami ECB interneto svetainėje skyrelyje „Leidiniai“.

6 KITOS UŽDUOTYS IR VEIKLA

6.1 PINIGINIO FINANSAVIMO IR PRIVILEGIJOS NAUDOTIS FINANSŲ ĮSTAIGOMIS DRAUDIMŲ LAIKYMASIS

Pagal Sutarties 271 straipsnio d punktą, ECB patikėta užduotis stebėti, kaip ES valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai ir ECB laikosi draudimų, nustatytų pagal Sutarties 123 ir 124 straipsnius ir Tarybos reglamentus (EB) Nr. 3603/93 ir Nr. 3604/93. Pagal 123 straipsnį, ECB ir nacionaliniams centriniams bankams draudžiama teikti lėšų pereinamojo pereinamojo sąskaitose galimybes ar bet kurios kitos formos kredito galimybes vyriausybėms bei ES institucijoms ar organams ir tiesiogiai iš jų pirkti skolos priemones. Pagal 124 straipsnį, draudžiamos bet kokios priemonės, kurios nėra pagrįstos rizikos ribojimo nuostatomis, suteikiančios vyriausybėms ir ES institucijoms ar organams privilegiją naudotis finansų įstaigomis. Kartu su Valdančiąja taryba Europos Komisija stebi, kaip valstybės narės laikosi šių nuostatų.

ECB taip pat stebi, kaip ES centriniai bankai antrinėje rinkoje perka skolos priemones, išleistas vidaus viešojo sektoriaus, kitų valstybių narių viešojo sektoriaus, ES institucijų ir organų. Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 3603/93 preambulę, viešojo sektoriaus skolos priemonės antrinėje rinkoje neturi būti įsigyjamoms apeinant Sutarties 123 straipsnyje nustatytus tikslus. Tokie pirkimai neturi tapti netiesioginiu viešojo sektoriaus piniginiu finansavimu.

2013 m. atlikta stebėseną patvirtino, kad iš esmės buvo laikomasi Sutarties 123 ir 124 straipsnių ir susijusių Tarybos reglamentų nuostatų.

„Irish Bank Resolution Corporation“ (IBRC) likvidavimas kelia didelį susirūpinimą dėl piniginių finansavimo. Šis susirūpinimas gali būti šiek tiek sušvelnintas atsižvelgiant į *Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland* turimą veiksmų strategiją.

6.2 PATARIAMOSIOS FUNKCIJOS

Pagal Sutarties 127 straipsnio 4 dalį ir 282 straipsnio 5 dalį, su ECB turi būti konsultuojamasi dėl bet kokių siūlomų Bendrijos ar nacionalinių teisės aktų, patenkančių į ECB kompetencijos sritis, projektų²⁶. Visos ECB nuomonės skelbiamos ECB interneto svetainėje. ECB nuomonės dėl siūlomų ES teisės aktų taip pat skelbiamos *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

2013 m. ECB priėmė 9 nuomones dėl siūlomų ES teisės aktų ir 85 nuomones dėl nacionalinių teisės aktų, patenkančių į ECB kompetencijos sritis, projektų. 2013 m. ir 2014 m. pradžioje priimtų nuomonių sąrašas pridėtas prie šios Metų ataskaitos (žr. 1 priedą).

NUOMONĖS DĖL SIŪLOMŲ ES TEISĖS AKTŲ

Europos Parlamento, ES Tarybos ir Europos Komisijos prašymu priimtos ECB nuomonės, be kita ko, susijusios su bendro pertvarkymo mechanizmo²⁷ sukūrimu; priemone, skirta finansinei paramai euro zonai nepriklausančioms ES valstybėms narėms teikti; naująja palyginimo tikslais naudojamų finansinių priemonių ir finansinių sutarčių reguliavimo tvarka; Mokėjimo paslaugų direktyvos peržiūra.

²⁶ Jungtinė Karalystė atleista nuo konsultavimosi pareigos vadovaujantis prie Sutarties pridėdamu Protokolu dėl tam tikrų su Jungtine Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalyste susijusių nuostatų, OL C 83, 2010 3 30, p. 284.
²⁷ CON/2013/76. Ši nuomonė plačiau aptarta 4 skyriaus 1.2 skirsnyje.

Nuomonėje dėl finansinės paramos teikimo valstybėms narėms, kurių valiuta nėra euro, priemonės sukūrimo ECB pritarė pastangoms siekti, kad tiek, kiek įmanoma, ir euro zonos šalys, ir euro zonai nepriklausančios šalys²⁸ turėtų galimybę naudoti kuo panašesnes priemones, taip pat pastangoms suvienodinti tokios paramos teikimo procedūras. ECB nuomone, kredito linijų teikiant paramą euro zonai nepriklausančioms šalims, kurių ekonominė ir finansinė padėtis yra iš esmės tvirta, suteikimas suderinamas su Sutartimi. Kartu ECB manė, kad, vertinant galimybę naudotis kredito linijomis, tinkamumo kriterijų aiškinimas siaurinamai ir šių kriterijų griežtas laikymasis visą laiką yra svarbūs dalykai. Dėl savo vaidmens administruojant finansinę paramą ECB pakartojo, kad nacionalinių centrinių bankų ir ECB sąskaitų, naudotinių šios finansinės paramos valdymui, nebūs galima pereikvoti. Galiausiai ECB atkreipė dėmesį į tai, kad pasiūlytame reglamente jo bendradarbiavimo su Europos Komisija vaidmuo, be kita ko, vertinant valdžios sektoriaus skolos tvarumą ir esamus ar galimus finansavimo poreikius, rengiant makroekonominio koregavimo programas ir stebint daromą pažangą vykdant reguliarius išvykstanuosius patikrinimus, turėtų būti nustatomas neviršijant jo įgaliojimų ir atsižvelgiant į jo nepriklausomumą.

ECB savo nuomonėje dėl pasiūlymo dėl reglamento dėl palyginimo tikslais finansinėse priemonėse ir finansinėse sutartyse²⁹ naudojamų rodiklių pareiškė manantis, kad reglamentavimo priemonės turi būti pagrįstos ir proporcingos trūkumams, nustatytiems lyginamųjų rodiklių nustatymo procese. Nuomonėje reiškiamas pritarimas pasiūlymo tikslams, kuriais siekiama ES lygiu sukurti bendrų taisyklių ir nurodymų rinkinį, skirtą finansinių priemonių ir finansinių sutarčių lyginamųjų rodiklių nustatymo procesui, kad būtų užtikrintas finansinių lyginamųjų rodiklių vientisumas ir patikimumas, lyginamųjų rodiklių nustatymo procesas ir investuotojų bei vartotojų apsauga. Kalbant apie palūkanų normų svarbiausių lyginamųjų rodiklių reformą, pasakytina, kad ECB pritarė perėjimui prie lyginamųjų rodiklių pagal sandorius ir privalomo įnašo taisyklių įtraukimui. Nuomonėje siūloma, kad naujieji reglamentavimo reikalavimai neturėtų netyčia atgrasyti naujų lyginamųjų rodiklių duomenų teikėjų, tačiau neturėtų ir per daug varžyti esamų teikėjų, ypač perėjimo prie galimų naujų orientacinių normų laikotarpiu. ECB atkreipia dėmesį, kad, siekiant užkirsti kelią laipsniškam bankų, pagal kuriuos nustatomi lyginamieji rodikliai, pasitraukimui, gali tecti peržiūrėti mažiausią privalomojo įnašo ribą. Tačiau apskritai ECB rėmė pastangas, kuriomis siekiama palengvinti rinkos pasirinkimą kintančioje finansų sistemoje, nes tai suteiktų naudotojams galimybę pasirinkti geriau jų poreikius atitinkančias orientacines normas.

ECB savo nuomonėje dėl pasiūlymo peržiūrėti Mokėjimo paslaugų direktyvą³⁰ išreiškė tvirtą paramą pasiūlytos direktyvos tikslams ir jos turiniui, ir visų pirma pasiūlymui išplėsti mokėjimo paslaugų sąrašą įtraukiant į jį mokėjimų inicijavimo paslaugas. ECB sutinka, kad reikia suderinti ir tobulinti operacinių ir apsaugos reikalavimus mokėjimo paslaugų teikėjams, taip pat didinti kompetentingoms valdžioms institucijoms suteiktus įgaliojimus. ECB palaiko siūlymą apriboti valstybių narių veiksmų laisvę tam tikrose srityse, pavyzdžiui, mokėjimo paslaugų teikėjų ir mokėtojų įsipareigojimus, nes tai nulėmė didelių skirtumų taikant taisykles visoje ES atsiradimą, o kartu ir mažmeninės mokėjimų rinkos susiskaidymą. ECB taip pat pateikė nemažai komentarų dėl apibrėžimų, taikymo aprėpties, vartotojų apsaugos ir operacinio saugumo.

NUOMONĖS DĖL NACIONALINIŲ TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ

Nacionalinių institucijų prašymu vyko daug konsultacijų, iš jų daug – dėl priemonių, susijusių su finansų rinkos stabilumu³¹.

28 CON/2013/2.

29 CON/2014/2.

30 CON/2014/9.

31 Pavyzdžiui, CON/2013/3, CON/2013/10, CON/2013/21, CON/2013/25, CON/2013/26, CON/2013/28, CON/2013/33, CON/2013/52, CON/2013/62, CON/2013/67 ir CON/2013/73.

Kelios valstybės narės konsultavosi su ECB dėl bankų stabilumo stiprinimo priemonių ir bankų reorganizavimo bei rekapitalizavimo priemonių³². Dviejose nuomonėse dėl bankų stabilumo stiprinimo priemonių Slovėnijoje³³ ECB pritarė kompetentingų institucijų pastangoms stiprinti Slovėnijos bankų sektorių ir atkreipė dėmesį į tai, kad būtų geriau, jei numatomos priemonės būtų įtrauktos į bendrąją finansų sektoriaus strategiją. Todėl ECB rekomendavo atlikti nepriklausomą visos sistemos turto kokybės peržiūrą ir naują testavimą nepalankiausiomis sąlygomis naudojant atitinkamai griežtas prielaidas³⁴. Dėl sumažėjusios vertės turto pervedimo Bankų turto valdymo įmonei (angl. *Bank Asset Management Company*, BAMC) pirmiausia už BAMC išleistas ir valstybės garantuotas obligacijas ECB ragino įgyvendinti protokolinius susitarimus dėl grynujų pinigų³⁵, kad laiku būtų užtikrintas tokių obligacijų apmokėjimas. Vėlesnėje nuomonėje dėl bankų reorganizavimo ECB pritarė siekiui stiprinti *Banka Slovenije* turimas veiksmingo sunkumų patiriančių bankų reorganizavimo priemones ir procedūras. Tačiau ECB taip pat priminė institucijoms apie poreikį užtikrinti: i) *Banka Slovenije* gebėjimą vykdyti su ECBS susijusius uždavinius; ii) tinkamą jo uždavinių atskyrimą; iii) vėlesnę įstatymo peržiūrą atsižvelgiant į būsimą direktyvą, sukursiančią kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistemą³⁶ (angl. BRRD), ir BPM vystymąsi; ir, kur taikytina, iv) šių priemonių ir ES valstybės pagalbos taisyklių atitikimą³⁷.

Dėl kredito įstaigų rekapitalizavimo Graikijoje ECB palaikė esamų akcininkų pirmenybės teisių atkūrimą, suteikiant galimybę privatiems investuotojams veiksmingai ir efektyviai dalyvauti Graikijos bankų rekapitalizavimo procese³⁸. Kitoje nuomonėje³⁹ ECB pritarė nuostatų projektui, kuriame paaiškinamas ECB stebėtojo statusas Graikijos finansinio stabilumo fonde (angl. *Hellenic Financial Stability Fund*, HFSF), tačiau kartu manė, kad, siekiant užtikrinti veiksmingesnį sprendimų priėmimo procesą, reikėtų papildomai patikslinti HFSF valdymo organų kompetenciją ir atsakomybę.

ECB priėmė nuomones dėl bankų reorganizavimo priemonių Ispanijoje⁴⁰, įskaitant nuomonę dėl Turto valdymo įmonės įsteigimo turtui, atsiradusiam dėl bankų restruktūrizavimo, valdyti (SAREB)⁴¹, kuriai stebėti buvo įsteigta išorės Stebėjimo komisija, kurioje ECB įgijo stebėtojo vaidmenį. Su ECB taip pat buvo konsultuojamasi dėl Ispanijos indėlių garantijų fondo naujojo vaidmens, susijusio su į oficialų biržos sąrašą neįtrauktų ir kredito įstaigų išleistų įgyvendinant naštos pasidalijimo priemonės akcijų išsigijimu⁴². Be to, su ECB buvo konsultuojamasi dėl kelių įstatymų projektų, būdingų Ispanijos jurisdikcijai ir susijusių, be kita ko, su hipotekinių kreditų rinkos veikimo pagerinimu sustiprinant įvertinimo agentūrų nepriklausomumą⁴³, taip pat su taupomųjų bankų reforma⁴⁴.

Kai kurios valstybės narės konsultavosi su ECB dėl priemonių, susijusių su krizių planavimu, ankstyvąja intervencija, kredito ir kitų įstaigų gaivinimu ir pertvarkymu⁴⁵. Šiais atvejais įstatymų

32 CON/2013/17, CON/2013/21, CON/2013/67, CON/2013/73, CON/2013/86 ir CON/2013/87.

33 CON/2013/21 ir CON/2013/67.

34 CON/2013/21.

35 Išsamesnius nurodymus apie tokių grynujų pinigų protokolų susitarimų turinį ECB pateikia CON/2013/86.

36 Žr. pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema, COM(2012) 280 final.

37 CON/2013/73.

38 CON/2013/17.

39 CON/2013/38.

40 CON/2013/3, CON/2013/25, CON/2013/33 ir CON/2013/52; žr. taip pat CON/2012/108.

41 CON/2012/108.

42 CON/2013/25.

43 CON/2013/33.

44 CON/2013/52.

45 CON/2013/3, CON/2013/10, CON/2013/26 ir CON/2013/28.

projektai buvo priimti prieš priimant susijusius ES teisės aktus. Nors ECB pritarė visapusiškos bankų pertvarkymo sistemos pateikimui, jis rekomendavo peržiūrėti aktualius įstatymus atsižvelgiant į būsimą BRRD ir bendro priežiūros mechanizmo vystymąsi⁴⁶. ECB atkreipė dėmesį, kad gaivinimo ir pertvarkymo planai yra svarbiausias elementas norint pasirengti galimiems krizės scenarijams ir imantis skubių ir veiksmingų taisomųjų veiksmų, taip pat, kad galima išplėsti reikalavimą tokius planus parengti visoms kredito įstaigoms, ir ne tik „potencialiai sisteminiams“⁴⁷. Dėl sistemiskai svarbių įstaigų restruktūrizavimo ECB manė, kad neperspektyvaus subjekto restruktūrizavimas siekiant užtikrinti veiklos tęstinumą („veikiančio banko scenarijus“), vietoj jo gaivinimo kaip negalinčio užtikrinti veiklos tęstinumo („uždaro banko scenarijus“), turėtų būti svarstomas tik esant ypatingoms aplinkybėms, kai kredito įstaigos tvarkingas pertvarkymas turėtų labai didelį neigiamą poveikį finansų sistemos stabilumui, įskaitant padidintą riziką išplisti kitose valstybėse⁴⁸. Dėl kredito įstaigų likvidavimo sistemos Graikijoje ECB pritarė nuostatų projektui, kuriuo padidinama likviduojamo turto vertės ir, galiausiai, kreditorių interesų apsauga, tačiau išreiškė susirūpinimą dėl sąveikos su specialiąja likvidavimo sistema, galimų interesų konfliktų, poreikio suteikti likvidatoriams daugiau nurodymų, jų kontrolės ir centrinio banko nepriklausomumo užtikrinimo⁴⁹.

ECB priėmė nuomones dėl teisės aktų projektų dėl viešųjų finansų Liuksemburge ir Estijoje⁵⁰. Dėl to ECB patvirtino, kad NCB, siekdamas tinkamai įvertinti pinigų politikai svarbius esamus ir būsimus pokyčius, paprastai stebi įvairią informaciją. Tačiau NCB vaidmuo neturėtų peržengti stebėsenos veiklos, kylančios iš jo įgaliojimo vykdyti pinigų politiką arba tiesiogiai ar netiesiogiai su juo susijusios. Jei NCB imasi vykdyti stebėseną, numatytą Reglamento (ES) Nr. 473/2013 5 straipsnyje ir Direktyvos 2011/85/ES 4 straipsnyje, kyla grėsmė pinigų politikos įgaliojimui ir NCB nepriklausomumui. Apskritai, NCB formalus įgaliojimas vertinti prognozes ir fiskalinę raidą reiškia NCB tam tikrą funkciją formuojant fiskalinę politiką. ECB atkreipė dėmesį į tai, kad jei taip NCB būtų perduota dalis atsakomybės už fiskalinę politiką, išnyktų institucinio atskyrimo tarp fiskalinės ir pinigų politikos riba.

ECB apsvairstė kelis įstatymų projektus, skirtus 2011 m. gruodžio 22 d. Europos sisteminės rizikos valdybos rekomendacijai ESRV/2011/3 dėl nacionalinių institucijų įgaliojimų makrolygio rizikos ribojimo srityje įgyvendinti⁵¹. Šioje srityje buvo priminta, kad dėl turimos patirties ir esamos atsakomybės finansinio stabilumo srityje ECB ir nacionaliniai centriniai bankai turėtų atlikti pagrindinį vaidmenį vykdant makroprudencinę priežiūrą. Kartu NCB vykdomos makroprudencinės funkcijos neturėtų paveikti: i) NCB institucinio, funkcinio ir finansinio nepriklausomumo arba ii) pagal Sutartį ir ECBS statutą ECBS vykdomų savo uždavinių⁵².

Nuomonėje dėl Vengrijos išdo galimybės priimti indėlius ECB pareiškė, kad dėl indėlių priėmimo valstybės išdas tapo tiesioginiu bankų konkurentu, todėl jo indėlių paslaugos namų ūkiams turi būti atskirtos nuo kitų jo funkcijų. Be to, siekiant, kad valstybės išdas pritraukdamas indėlius neturėtų pranašumo prieš komercinius bankus, valstybės išdui turėtų būti taikoma tokia pat reguliavimo, priežiūros ir mokesčių našta kaip komerciniams bankams⁵³. Dviejose nuomonėse dėl integruotos Vengrijos priežiūros sistemos⁵⁴ ECB pritarė priežiūros institucijos integravimui į *Magyar Nemzeti*

46 CON/2013/3, CON/2013/26 ir CON/2013/28.

47 CON/2013/28.

48 CON/2013/3 kartu su CON/2012/99.

49 CON/2013/57.

50 CON/2013/90 ir CON/2013/91 kartu su CON/2012/105 dėl panašaus įstatymo Lietuvoje.

51 OL C 41, 2012 2 14, p. 1.

52 CON/2013/30, CON/2013/45, CON/2013/54, CON/2013/66, CON/2013/69, CON/2013/70 ir CON/2013/82.

53 CON/2013/12.

54 CON/2013/56 ir CON/2013/71.

Bank, tačiau kartu išreiškė didžiulį susirūpinimą dėl integravimo atlikimo ir laiko. Šiose nuomonėse taip pat išreikštas didelis susirūpinimas dėl centrinio banko nepriklausomumo ir piniginio finansavimo draudimo, nes *Magyar Nemzeti Bank* įpareigotas samdyti visus priežiūros institucijos darbuotojus ir laikomas atsakingu už visus integruotos priežiūros institucijos išpareigojimus.

Savo nuomonėje⁵⁵ dėl *Bank of Greece* statuto, kuriame aiškiai pastarajam suteikta teisė pervesti Graikijos valstybei jo pajamas, sukauptas vertybinių popierių rinkų programos portfelyje, ECB pabrėžė piniginio finansavimo draudimo laikymosi svarbą. Be to, ECB dar kartą pakartojo kriterijus, kuriuos reikia vykdyti, kad būtų laikomasi piniginio finansavimo draudimo, kai valstybės garantija yra naudojama kaip įkaitas, kurį *Narodowy Bank Polski* priima už atskiroms kredito unijoms suteikiamą likvidumą⁵⁶.

Kelios valstybės narės konsultavosi su ECB dėl mokėjimų grynaisiais pinigais ribojimo⁵⁷, dėl ko ECB pabrėžė, kad tokie ribojimai, jei nustatyti dėl visuomeninių priežasčių, neprieštarauja eurų banknotų ir monetų, kaip mokėjimo priemonės, statusui, jeigu egzistuoja kitos teisėtos piniginių skolų grąžinimo priemonės⁵⁸. Tačiau jie turėtų būti proporcingi siekiamiems tikslams, tokiems kaip pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencija⁵⁹, ir neturėtų viršyti to, kas būtina tokiems tikslams pasiekti, ypač dėl to, kad ribojančios priemonės taip pat gali daryti poveikį sąlyginai mažos vertės mokėjimams⁶⁰.

Nuomonėje dėl mokėjimo priemonių ir mokėjimo sistemų Prancūzijoje⁶¹ ECB pabrėžė bendrąjį principą, pagal kurį Eurosistemai Sutartimi ir ECBS statutu priskirtus uždavinius turi vykdyti tik ECB ir nacionaliniai centriniai bankai. ECB dar pabrėžė, kad NCB gali pavesti trečiosioms šalims vykdyti veiklą, kuriai būdinga ribota veiksmų laisvė, su sąlyga, kad tokia veikla yra pagalbinio ir paruošiamojo pobūdžio ir kad bet kokią veikimą savo nuožiūra ir toliau vertina įgaliojantis NCB ir yra tenkinamos tam tikros papildomos sąlygos.

NESIKONSULTAVIMO ATVEJAI

2013 m. ECB užregistravo 21 pareigos konsultuotis dėl nacionalinių teisės aktų projektų nevykdymo atvejį⁶². Toliau aprašyti 14 atvejų buvo neabejotini ir svarbūs⁶³.

Austrijos institucijos nesikonsultavo su ECB dėl pataisų projekto dėl naujo makroprudencinio organo įsteigimo ir naujų uždavinių, susijusių su finansinio stabilumo išsaugojimu ir sisteminių grėsmių bei procikliškos rizikos mažinimu, priskyrimo *Oesterreichische Nationalbank*. Makroprudencinės priežiūros institucinė sandara ir atitinkama ES valstybių narių nacionalinių institucijų atsakomybė yra laikomos bendros reikšmės visai ECBS dėl jų svarbos finansų sistemos stabilumui.

55 CON/2013/15.

56 CON/2013/5.

57 CON/2013/9, CON/2013/11 ir CON/2013/18.

58 Atsižvelgiant į ES teisę ir ypač 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo 19 konstatuojamąją dalį (OL L 139, 1998 5 11, p.1).

59 CON/2013/9.

60 CON/2013/11.

61 CON/2013/84.

62 Tai apima: i) atvejus, kai nacionalinė institucija nepateikia teisės aktų, patenkančių į ECB kompetencijos sritį, projektų nuostatų dėl konsultavimosi su ECB, ir ii) atvejus, kai nacionalinė institucija formaliai konsultuojasi su ECB, bet neduoda jam pakankamai laiko išnagrinėti teisės akto projekto nuostatų ir priimti savo nuomonę prieš priimant šias nuostatas.

63 „Neabejotinai“ ECB vadina atvejus, kai nekyla teisinių abejonių, kad būtina konsultuotis su ECB, o „svarbiais“ vadina atvejus: i) kai, jei konsultacijos būtų įvykusios tinkamai, ECB būtų pateikęs reikšmingų kritinių pastabų dėl teisės akto pasiūlymo esmės ir (arba) ii) kurie yra bendros reikšmės ECBS.

Kipro institucijos nesikonsultavo su ECB dėl Pertvarkymo įstatymo pataisų, kurių tikslas – pakeisti *Central Bank of Cyprus*, kaip vienintelę pertvarkymo instituciją, į pertvarkymo instituciją iš trijų narių, į kurią įeina finansų ministras, Kipro vertybinių popierių ir biržos komisijos pirmininkas ir *Central Bank of Cyprus*. Finansų įstaigų restruktūrizavimo įstatymo pataisų projektas, kuriuo siekiama nustatyti dviejų tarpinių procesų kredito įstaigų išduotų subordinuotųjų paskolų pakeitimui į nuosavybės vertybinius popierius, buvo pateiktas konsultacijai su ECB, tačiau kitą dieną vyko balsavimas, ir įstatymas buvo priimtas. Abu šie atvejai yra laikomi svarbiais, nes ECB, jei su juo būtų konsultuotasi, būtų pateikęs reikšmingų kritinių pastabų, taip pat ir dėl to, kad abu šie atvejai yra bendros reikšmės ECBS.

Buvo du neabejotini ir svarbūs pareigos konsultuotis nevykdymo atvejai, susiję su Graikija. Jie susiję su pataisomis, kuriomis buvo siekiama stiprinti Graikijos finansinio stabilumo fondo valdymo struktūrą ir nepriklausomumą, bei teisės aktais dėl specialiojo kredito įstaigų likvidavimo. Nors Graikijos finansų ministerija pateikė konsultacijoms su ECB atitinkamų įstatymų projektus, netrukus po to, bet kuriuo atveju prieš ECB priimant susijusias nuomones, jie buvo išleisti⁶⁴. Abu šie atvejai laikomi reikšmingais, nes jie yra bendros reikšmės ECBS dėl jų svarbos finansų sistemos stabilumui.

Nors su ECB buvo oficialiai konsultuojamasi dėl pateiktų svarstyti Parlamentui naujojo *Magyar Nemzeti Bank* įstatymo projekto pataisų⁶⁵, labai greitai po to įstatymas buvo priimtas, įskaitant ir minėtas pataisas. Todėl ECB nutraukė konsultavimosi procedūrą ir nepateikė nuomonės. Į ECB taip pat buvo kreiptasi dėl konsultacijos dėl įstatymo projekto, iš dalies keičiančio kelis teisės aktus finansų reguliavimo srityje ir susijusio su CXXXIX įstatymu dėl *Magyar Nemzeti Bank*, palengvinančiu Vengrijos finansų priežiūros tarnybos (HFSA) integravimą į centrinį banką, taip pat vėlesnių pataisų projektų. Po šio prašymo buvo pateiktas dar vienas prašymas, būtent – pateikti nuomonę dėl naujojo dekreto projekto, iš dalies keičiančio kelis vyriausybės dekretus, susijusius su HFSA integravimu į *Magyar Nemzeti Bank*. Atsižvelgdamas į tai, kad šis prašymas taip pat buvo tiesiogiai susijęs su naująja integruotos priežiūros struktūra Vengrijoje, ECB nusprendė pateikti bendrą nuomonę dėl abiejų konsultavimosi prašymų. Įstatymo projektas, įskaitant pataisų projektus, taip pat dekreto projektas buvo priimti prieš ECB priimant nuomonę dėl šio klausimo⁶⁶. Abu šie paminėti nesikonsultavimo atvejai yra bendros reikšmės ECBS, nes jie yra susiję su centrinio banko nepriklausomumu ir ECB savo nuomonėje dėl to išsakė reikšmingų kritinių pastabų. Be to, Vengrijos institucijos nesikonsultavo su ECB dėl teisės aktų, kuriais nustatomos taisyklės taikytinos naujai kooperatinių kredito įstaigų integruotai sistemai ir toliau lengvinama našta paskolų užsienio valiuta nekilnojajam turtui įsigyti turėtojams ir kurie dėl jų svarbos finansų sistemos stabilumui yra laikomi bendros reikšmės ECBS.

Airijos institucijos nesikonsultavo su ECB dėl įstatymo, leidžiančio nedelsiant likviduoti *Irish Bank Resolution Corporation* ir užtikrinančio *Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland* padėtį. Sutariama, jog tokį sprendimą lėmė tai, kad reikėjo skubiai rasti išeitį iš susidariusios situacijos, o ypač reikėjo priimti teisės aktus dar prieš tai, kol neatskleistas jų turinys, kad nebūtų sutrukdyta pasiekti šiuo įstatymu numatytų tikslų. Šis atvejis yra laikomas bendros reikšmės visai ECBS.

64 Žr. CON/2013/38 ir CON/2013/57.

65 2013 m. liepos mėn. ECB priėmė nuomonę CON/2013/56 dėl pirminio naujojo *Magyar Nemzeti Bank* įstatymo projekto. Šio pirminio projekto pataisos buvo esminės dėl jų skaičiaus ir apimties, darančios poveikį įstatymo esmei bei suderinimo su pastabomis, pateiktomis nuomonėje CON/2013/56.

66 CON/2013/71.

Italijos ekonomikos ir finansų ministerija konsultavosi su ECB dėl įstatymo-dekreto projekto, pagal kurį numatomas *Banca d'Italia* kapitalo didinimas ir nustatomi principai, pagal kuriuos turi būti iš dalies keičiamas *Banca d'Italia* statutas. Kadangi vos po kelių darbo dienų šis įstatymas-dekretas buvo priimtas, nacionalinė institucija nedavė ECB pakankamai laiko priimti savo nuomonę⁶⁷. *Banca d'Italia* kapitalo struktūros pokyčiai yra bendros reikšmės ECBS.

Liuksemburgo valdžios institucijos nesikonsultavo su ECB dėl įstatymo dėl padengtųjų obligacijų, kuriuo iš dalies keičiamas finansų sektoriaus įstatymas. Pagal šio įstatymo nuostatas pradėta taikyti nauja padengtųjų obligacijų, kurias gali leisti kredito įstaigos, turinčios teisę leisti padengtasias obligacijas, užtikrintas vadinamajai institucinei garantijų sistemai priklausančioms kredito įstaigoms teikiamais kreditais, kategorija. Šis nesikonsultavimo atvejis yra bendros reikšmės ECBS, nes pagal institucinę garantijų sistemą *Banque centrale du Luxembourg* priskiriamas naujas konsultacinis vaidmuo. Be to, dėl šio įstatymo nuostatų gali kilti painiava dėl privalomųjų atsargų paskirstymo tam tikriems padengtasias obligacijas leidžiančių kredito įstaigų skyriams. Taip pat kilo klausimų dėl galimybės gauti finansavimą iš centrinio banko per pinigų politikos operacijas arba pasinaudoti likvidumo pagalba kritiniu atveju – jei tokias padengtasias obligacijas leidžianti institucija būtų likviduojama ar būtų atidėti mokėjimai.

Slovėnijos institucijos oficialiai konsultavosi su ECB dėl reglamento projekto dėl bankų stabilumo didinimo įgyvendinimo priemonių ir dėl priimto reglamento pataisų projekto. Tačiau abiem atvejais vykdant teisėkūros procedūrą prašymas dėl konsultacijos su ECB buvo atsiųstas per vėlai, t. y. reglamento projektas ir vėlesni pataisų projektai buvo priimti anksčiau, nei ECB priėmė atitinkamas nuomones⁶⁸. Šie atvejai yra laikomi svarbiais finansinio stabilumo prasme ir todėl, kad jie yra bendros reikšmės ECBS.

Be to, neabejotinai ir pasikartojančiais laikytini Graikijos, Vengrijos, Italijos ir Slovėnijos nesikonsultavimo su ECB 2013 m. atvejai⁶⁹.

6.3 SKOLINIMOSI IR SKOLINIMO OPERACIJŲ ADMINISTRAVIMAS

2013 m., atsižvelgdamas į ankstesnius prašymus, ECB toliau administravo ir (arba) atliko keletą skolinimosi ir skolinimo operacijų⁷⁰.

ECB yra atsakingas už ES skolinimosi ir skolinimo operacijų pagal vidutinės trukmės finansinės paramos mechanizmą administravimą, kaip numatyta 2003 m. lapkričio 7 d. ECB sprendime ECB/2003/14⁷¹. ECB atliko 11 paskolų palūkanų mokėjimų. 2013 m. gruodžio 31 d. ES skolinimo operacijų, vykdomų pagal šį mechanizmą, visa likučių suma buvo 11,4 mlrd. eurų, t. y. tokia pat kaip 2012 m. gruodžio 31 d.

67 CON/2013/96.

68 CON/2013/21 ir CON/2013/67.

69 Pasikartojantys atvejai yra tokie, kai per dvejus iš eilės metus ta pati valstybė narė nesikonsultuoja su ECB mažiausiai tris kartus, ne mažiau kaip po vieną nevykdymo atvejį kiekvienais metais.

70 Įvertinant tai, svarbu prisiminti, kad, vykdydamas valstybės išdo agento funkcijas ES vidutinės trukmės finansinės paramos priemonių, Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonės, Europos finansinio stabilumo fondo ir Europos stabilumo mechanizmo (pagal ECBS Statuto 21 straipsnio 2 dalį) atžvilgiu, ECB visiškai laikosi Sutarties 123 straipsnyje numatyto piniginio finansavimo draudimo. Žr. 2010 m. gegužės mėn. ECB pranešimo apie konvergenciją 2.2.5 skirsnį, 2011 m. kovo 17 d. ECB nuomonės dėl Europos Vadovų Tarybos sprendimo, kuriuo iš dalies keičiamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 136 straipsnis, kiek tai susiję su stabilumo mechanizmu, taikytinu valstybėms narėms, kurių valiuta yra euro valiuta (9 punkta) (OL C 140, 2011 5 11, p. 8).

71 Pagal Sutarties 141 straipsnio 2 dalį, ECBS statuto 17 straipsnį, 21 straipsnio 2 dalį, 43 straipsnio 1 dalį ir 46 straipsnio 1 dalį ir 2002 m. vasario 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 332/2002 9 straipsnį.

ECB paskolos davėjų ir paskolos gavėjų vardu yra atsakingas už visų mokėjimų, susijusių su susitarimu dėl paskolos programos Graikijai⁷², atlikimu. Pirminės šešios paskolos 2012 m. konsoliduotos į vieną paskolą. 2013 m. ECB atliko šios paskolos palūkanų mokėjimus. 2013 m. gruodžio 31 d. suvienytų dvišalių paskolų Graikijai balanso likutis buvo 52,9 mlrd. eurų, t. y. toks pat kaip 2012 m. gruodžio 31 d.

ECB yra atsakingas už ES skolinimosi ir skolinimo operacijų administravimą pagal Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonę (EFPSP)⁷³. 2013 m. ECB atliko 18 paskolų palūkanų mokėjimus. 2013 m. gruodžio 31 d. ES skolinimo operacijų, vykdomų pagal EFPSP, visa likučių suma buvo 43,8 mlrd. eurų, t. y. tokia pat kaip 2012 m. gruodžio 31 d.

ECB yra atsakingas už paskolų iš Europos finansinio stabilumo fondo (EFSF) valstybėms narėms, kurių valiuta yra euro valiuta, administravimą⁷⁴. 2013 m. ECB atliko 15 išmokų mokėjimų EFSF vardu ir pervedė šias sumas šalims paskolos gavėjoms (Airijai, Portugalijai ir Graikijai). ECB atliko 17 paskolų palūkanų ir mokesčių mokėjimus.

ECB yra atsakingas už paskolų iš Europos finansinio stabilumo fondo (EFSF) valstybėms narėms, kurių valiuta yra euro valiuta, administravimą⁷⁵. 2013 m. ECB atliko tris išmokų mokėjimus ESM vardu ir pervedė šias sumas šaliai paskolos gavėjai (Kipriui).

6.4 EUROSISTEMOS ATSARGŲ VALDYMO PASLAUGOS

2013 m. ir toliau buvo siūlomas visas paslaugų rinkinys pagal 2005 m. sukurtą sistemą, skirtą Eurosistemos klientų atsargoms eurais valdyti. Atskiri Eurosistemos centriniai bankai (Eurosistemos paslaugų teikėjai) pagal suderintas taisykles, laikydami bendrą rinkos standartų, siūlo visą paslaugų rinkinį, kuriuo gali naudotis ne euro zonoje esantys centriniai bankai, pinigų institucijos, vyriausybės agentūros, taip pat tarptautinės organizacijos. ECB atlieka bendrą koordinatoriaus vaidmenį, užtikrindamas sklandų sistemos veikimą. Klientų palaikančių verslo santykius su Eurosistema, skaičius šiek tiek padidėjo – nuo 299 (2012 m.) iki 300 (2013 m.). Kalbant apie pačias paslaugas, pasakytina, kad 2013 m. labai sumažėjo (–32 %) bendra klientų lėšų likučių (įskaitant indėlius) suma, o turimi vertybiniai popieriai gerokai išaugo (+9 %).

2013 m. ECB baigė 2012 m. pradėtą darbą, kurio tikslas buvo ištirti, kokiais būdais būtų galima toliau didinti bendrą veiklos efektyvumą ir tobulinti Eurosistemos atsargų valdymo paslaugų klientams siūlomas paslaugas. Pakeitimai įsigaliojo 2013 m. liepos 1 d. Juos taikant klientams, be kitų dalykų, garantuojamas didesnis lankstumas valdant vienos nakties lėšų likučius.

72 Atsižvelgiant į susitarimą dėl paskolos programos tarp valstybių narių, kurių valiuta yra euro valiuta (išskyrus Graikiją ir Vokietiją), ir *Kreditanstalt für Wiederaufbau* (veikiant viešųjų interesų labui, laikantis Vokietijos Federacinės Respublikos nurodymų ir turint jos garantiją), paskolos davėju, ir Graikijos, paskolos gavėjos, ir *Bank of Greece*, paskolos gavėjos tarpininko, ir pagal ECBS statuto 17 straipsnį ir 21 straipsnio 2 dalį ir 2010 m. gegužės 10 d. Sprendimo ECB/2010/4 2 straipsnį.

73 Pagal Sutarties 122 straipsnio 2 dalį ir 132 straipsnio 1 dalį, ECBS statuto 17 ir 21 straipsnius ir 2010 m. gegužės 11 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 407/2010 8 straipsnį.

74 Pagal ECBS statuto 17 ir 21 straipsnius (kartu su EFSF pagrindų susitarimo 3 straipsnio 5 dalimi).

75 Pagal ECBS statuto 17 ir 21 straipsnius (kartu su ESM susitarimo dėl finansinės pagalbos programos bendrųjų sąlygų 5 straipsnio 12 dalies 1 punktu).

Tuo pat metu, kai buvo montuojamos fasado plokštės, tolesnė pažanga padaryta ir įrengiant techninę infrastruktūrą, ir vykdant biurų bei jungiamųjų platformų atriume apdailos darbus. Kad būtų galima atlikti su keturiomis jungiamosiomis platformomis susijusius darbus, visame atriume laikinai pastatyti pastoliai.

3 SKYRIUS

LATVIJOS PRISIJUNGIMAS PRIE EURO ZONOS

I EKONOMINĖ IR PINIGŲ APLINKOS RAIDA LATVIJOJE

2013 m. liepos 9 d. ES Taryba priėmė sprendimą, leidžiantį Latvijai 2014 m. sausio 1 d. įsivesti eurą kaip savo valiutą. Euro zonos šalių padaugėjo nuo 17 iki 18. Tarybos sprendimas buvo pagrįstas ECB ir Europos Komisijos 2013 m. birželio mėn. paskelbtais pranešimais apie konvergenciją ir buvo priimtas po diskusijų Europos Parlamente, Europos Parlamentui pateikus nuomonę, Europos Komisijai pateikus siūlymą ir Euro grupei pateikus rekomendaciją. Tą pačią dieną Taryba taip pat priėmė reglamentą, nustatantį neatšaukiamą Latvijos lato ir euro perskaičiavimo kursą. Buvo nustatytas kursas 0,702804 Latvijos lato už 1 eurą. Toks ir buvo Latvijos lato centrinis kursas per visą šalies narystės antrajame valiutos kurso mechanizme (VKM II) laikotarpį.

Pastaruosius 15 m. Latvijai einant rinkos ekonomikos link ir siekiant geresnių gyvenimo standartų, šalies ekonominis aktyvumas buvo labai nepastovus. 21 a. pirmojo dešimtmečio pradžioje Latvijos, taip pat Estijos ir Lietuvos ekonomikos augimas buvo vienas iš sparčiausių Europoje. 2004 m. Latvijai tapus ES nare, geresnės prekybos sąlygos ir finansinė integracija su ES dar labiau paskatino augimą. Įvyko spartūs sektorių pokyčiai pereinant prie labiau į paslaugas orientuotos ekonomikos. Apie 2006 ir 2007 m. realusis BVP didėjo 10 % per metus, vienatinės darbo sąnaudos augo beveik dvigubai sparčiau, o einamosios sąskaitos deficitas pasiekė 20 % BVP (žr. 14 lentelę).

2008 m. pasaulį sukrėtusi finansų krizė paskatino Latvijos ekonomikos koregavimo procesą po ekonomikos perkaitimo ankstesniais metais. Po privataus banko gelbėjimo operacijos 2008 m. rudenį Latvija kreipėsi dėl finansinės paramos į ES ir TVF. Per kitus dvejus metus Latvijos gamyba sumažėjo 20 %, nedarbo lygis pakilo iki apytikriai 20 %, o vietoj einamosios sąskaitos deficito susidarė perteklius daugiausia dėl to, kad smuko vidaus paklausa.

Išankstinė ir patikima fiskalinės konsolidacijos strategija ir struktūrinės reformos sudarė pagrindą tvariam ekonomikos atsigavimui. Rinkų nuogaštavimai dėl devalvacijos sumažėjo, o šalis sugebėjo palaikyti savo fiksuotąjį valiutos kursą euro atžvilgiu. 2009 m. pabaigoje ketvirtinis ekonomikos augimas tapo teigiamas. Gerokai sumažinus darbo užmokestį, 2009 m. viduryje Latvijai pavyko atgauti konkurencingumą, o eksportas padidėjo. Po pasaulinio ekonomikos nuosmukio augant pasaulinei paklausai, nuo 2011 m. pradžios Latvijos dalis pasaulio eksporte pradėjo didėti. Todėl per metus iki 2013 m. trečiojo ketvirčio prekybos deficitas sudarė 2,2 % BVP.

ES ir TVF finansinės paramos programa sėkmingai baigta 2012 m. sausio mėn. Iš TVF gauta paskola buvo visiškai gražinta anksčiau laiko – iki 2012 m. pabaigos. Iki 2013 m. trečiojo ketvirčio Latvija atkūrė beveik pusę per krizę prarasto realiojo BVP.

Pastarąjį dešimtmetį infliacijos raida Latvijoje buvo labai nepastovi. Infliacija pagal SVKI nuo 20 a. dešimtojo dešimtmečio vidurio iki 2003 m. turėjusi tendenciją mažėti, 2004 m. gerokai padidėjo ir iki 2006 m. svyravo nuo 6 iki 7 %, o 2008 m. antrąjį ketvirtį pasiekė aukščiausią 17,5 % lygį dėl paklausos spaudimo, netiesioginius mokesčius nustatančių teisės aktų derinimo su kitų ES šalių teisės aktais, administruojamųjų kainų ir pasaulinių žaliavų kainų kilimo. Šalyje prasidėjus recesijai, infliacija gerokai sumažėjo, o tam iš dalies įtakos turėjo sumažintas darbo užmokestis. Kylant pasaulinėms maisto ir energijos kainoms ir didėjant netiesioginiams mokesčiams (tai – viena

14 lentelė. Pagrindiniai Latvijos ekonominiai rodikliai

(metiniai pokyčiai, procentais, jei nenurodyta kitaip; laikotarpio vidurkiai, jei nenurodyta kitaip)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Realiojo BVP augimas	2,9	5,7	7,3	7,1	7,7	8,8	10,1	11,0	10,0	-2,8	-17,7	-1,3	5,3	5,2	4,7 ¹⁾
<i>Įtaka realiojo BVP augimui</i> <i>(procentiniais punktais)</i>															
Vidaus paklausa (neįskaitant atsargų)	2,8	5,9	8,4	8,9	7,8	12,2	14,3	18,9	13,6	-7,7	-27,0	2,3	4,8	5,8	..
Grynasis eksportas	0,1	3,3	-3,8	-0,2	-4,5	-5,3	0,4	-8,9	-6,4	7,4	12,3	-7,9	1,1	-0,2	..
Infliacija pagal SVKI	2,1	2,6	2,5	2,0	2,9	6,2	6,9	6,6	10,1	15,3	3,3	-1,2	4,2	2,3	0,0
Atlygis vienam darbuotojui	4,3	2,8	11,0	14,5	25,1	23,2	35,1	15,7	-12,7	3,2	5,0	7,3	..
Nominaliosios vienetinės darbo sąnaudos	-1,6	-1,2	5,2	6,5	15,4	16,5	27,2	20,1	-7,9	-9,9	1,2	3,5	..
BVP defliatorius	2,2	4,3	2,0	3,1	3,8	7,0	10,2	11,4	20,3	12,4	-1,3	-0,9	6,0	3,3	..
Importo defliatorius	-4,2	6,0	0,9	4,4	6,2	8,5	11,3	9,9	6,8	10,4	-4,9	5,8	5,7	7,2	..
Nedarbo lygis (darbo jėgos dalis, procentais)	14,1	14,3	13,5	12,5	11,6	11,7	10,0	7,0	6,1	7,7	17,5	19,5	16,2	15,0	..
Bendras užimtumas ²⁾	1,2	2,9	1,9	1,2	1,6	4,9	3,6	-5,6	-14,3	-6,7	1,5	1,4	..
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas (procentais, palyginti su BVP)	-8,7	-4,3	-7,2	-6,5	-7,6	-11,8	-11,2	-21,3	-20,4	-11,7	11,1	4,9	0,0	0,5	..
Valdžios sektoriaus balansas (procentais, palyginti su BVP) ²⁾	-3,8	-2,8	-2,0	-2,3	-1,6	-1,0	-0,4	-0,5	-0,4	-4,2	-9,8	-8,1	-3,6	-1,3	-1,4
Valstybės skola (procentais, palyginti su BVP) ²⁾	12,4	12,4	14,1	13,6	14,7	15,0	12,5	10,7	9,0	19,8	36,9	44,4	41,9	40,6	42,5
3 mėn. pinigų rinkos nominalioji palūkanų norma (procentais)	8,5	5,4	6,9	4,4	3,8	4,2	3,1	4,4	8,7	8,0	13,1	2,0	1,0	0,9	0,4
Nominalusis valiutos kursas euro atžvilgiu ³⁾	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7

Šaltiniai: ECB, Eurostatas ir Europos Komisija.

1) Išankstinis įvertis.

2) 2013 m. vertė atitinka Europos Komisijos 2013 m. rudens prognozes.

3) Latvijos latai už eurą.

iš konsolidacijos priemonių), 2010 m. pabaigoje infliacija vėl ėmė didėti. Visgi pastaruosius dvejus metus infliacijos pokyčiai buvo mažesni iš dalies dėl mažėjančio praeityje didėjusių pasaulinių žaliavų kainų poveikio, lėčiau didėjančių administruojamųjų kainų ir sumažintų netiesioginių mokesčių. Stabiliai kylant darbo užmokesčiui ir augant darbo našumui, vidaus sąnaudų spaudimas taip pat buvo nedidelis.

Kadangi darbo rinka buvo pakankamai lanksti, nedarbo lygis, palyginti su krizės laikotarpiu pasiektu aukštu lygiu, gerokai sumažėjo. 2013 m. trečiąjį ketvirtį nedarbo lygis sudarė 12,1 % (2010 m. pirmąjį ketvirtį užfiksuotas aukščiausias 20,8 % lygis). Per pastaruosius penkerius metus daug darbuotojų išvyko į kitas ES šalis, tad liko gerokai mažiau darbo jėgos. Kartu pastaruosius dvejus metus emigracijos srautas sumažėjo, o tai leidžia daryti išvadą, kad darbo jėgos pokyčių perspektyva yra stabilesnė. Kartu tebesama užimtumo ir nedarbo regioninių skirtumų bei kvalifikacijos neatitikimų. Dėl įtemptų darbo rinkos sąlygų ir didelio natūralaus nedarbo lygio gali kilti darbo užmokestį didinantis spaudimas ir sumažėti Latvijos augimo ateityje potencialas. Taigi labai svarbu imtis tolesnių priemonių darbo rinkos veikimui gerinti.

Prieš krizę buvusiu pakilimo laikotarpiu buvo vykdoma procikliška fiskalinė politika. Nuo 2000 iki 2007 m. skelbiamas deficitas buvo mažesnis kaip 3 % BVP, tačiau per tą patį laikotarpį struktūrinė fiskalinė pozicija suprastėjo, o tai slėpė spartus ekonomikos augimas. Europos Komisijos įverčiai rodo, kad nuo 2005 iki 2008 m. fiskalinė politika buvo labai ekspansinė, o netikėtai gautos pajamos

buvo išleistos, užuot panaudojus jas spartesniam deficito sumažinimui. 2008 m. ekonominiam aktyvumui staiga sumažėjus, valdžios pajamos smuko ir fiskalinis deficitas padidėjo – 2008 m. jis viršijo 4 % BVP, o 2009 m. buvo beveik 10 % BVP (žr. 14 lentelę). 2009 m. vasarą ECOFIN taryba nusprendė pradėti perviršinio deficito procedūrą Latvijai ir nustatė galutinį terminą jam ištaisyti – iki 2012 m. Konsolidacijos, kurią Latvija atliko prižiūrima ES ir TVF, mastas buvo nepaprastas. 2010 m., palyginti su 2008 m., nominalusis valdžios sektoriaus vartojimas ir investicijos sumažėjo beveik trečdaliu. Kalbant apie išlaidas, pažymėtina, kad konsolidacija visų pirma apėmė gerokai sumažintus atlygį valstybinio sektoriaus darbuotojams ir tarpinio vartojimo išlaidas. Kalbant apie pajamas, pasakytina, kad šis procesas apėmė didesnę PVM, didesnius asmeninių pajamų ir nuosavybės mokesčius ir išplėtą socialinio draudimo įmokų bazę. 2009 ir 2010 m. kapitalo injekcijos į sunkumų patiriantį bankų sektorių dar labiau apsunkino valstybės finansų būklę. Nepaisant visko, konsolidavimo veiksmai leido sumažinti valdžios sektoriaus deficito ir BVP santykį nuo 9,8 % (2009 m.) iki 1,3 % (2012 m.). Iki 2007 m. valdžios sektoriaus skolos dinamika buvo palyginti ribota, tačiau vėliau valdžios sektoriaus skola greitai išaugo ir 2010 m. pasiekė aukščiausią lygį – 44,4 % BVP.

Naujaisi pokyčiai Latvijoje gerinant fiskalinį valdymą buvo teigiami. Latvija pasirašė Sutartį dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos. Ji įsigaliojo 2013 m. sausio mėn. Atsižvelgiant į tai, nacionalinė fiskalinė sistema sustiprėjo priėmus Fiskalinės drausmės įstatymą, pagal kurio nuostatas nustatytas subalansuotas biudžetas ekonominio ciklo metu ir vidutiniu laikotarpiu, ir įsteigus Fiskalinę tarybą. Pagal Europos Komisijos 2013 m. rudens ekonomines prognozes numatoma, kad 2014 m. Latvijos valdžios sektoriaus deficito ir BVP santykis turėtų ir toliau būti nedidelis – apie 1 %. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis neturėtų iš esmės keistis ir 2014 m. turėtų sudaryti 39 %.

Pastarąjį dešimtmetį pinigų politika darė didelę įtaką konvergencijos procesui Latvijoje. Ilgą laiką *Latvijas Banka* tikslas, įtvirtintas 1992 m. banko įstatyme, buvo kainų stabilumas. Šiam tikslui pasiekti *Latvijas Banka* palaikė fiksuotojo valiutos kurso režimą, tačiau leido laisvai judėti kapitalui. Nuo 1994 m. Latvijos latai buvo susieti su specialiosiomis skolinimosi teisėmis (SST). 2004 m. Latvijai įstojus į ES, buvo tikimasi, kad šalis prisijungs prie pinigų sąjungos, kai tik bus pasiekta tvari konvergencija. Atsižvelgiant į Latvijos narystę VKM II, 2004 m. gruodžio 30 d. šalies valiuta buvo susieta su euru – 0,702804 Latvijos lato už 1 eurą. 2005 m. gegužės mėn. šalis prisijungė prie VKM II, vienašališkai nustačiusi ± 1 % svyravimo ribas apie centrinį kursą, lygų 2004 m. gruodžio mėn. nustatytam kursui. 2004 m. pasirodžius pirmiesiems perkaitimo ženklams, *Latvijas Banka* ėmė griežtinti pinigų politiką, siekdamas sumažinti kreditų augimą. Tačiau šių veiksmų nepakako, kad nesudarytų perviršinis disbalansas bei pakilimo ir nuosmukio ciklas, ypač būsto rinkoje. Prasidėjus koregavimo procesui *Latvijas Banka* ėmėsi švelninti pinigų politiką. Nuosekliai per pastaruosius keletą metų mažinęs refinansavimo normą, 2013 m. lapkričio mėn. *Latvijas Banka* ją sumažino dar – iki 0,25 %, siekdamas užtikrinti sklandų perėjimą prie ECB pinigų politikos nuo 2014 m. sausio 1 d.

Latvijos, palyginti su daugeliu kitų ES šalių, bankų sistema, kaip BVP dalis, yra gana nedidelė. Tačiau keli – daugiausia vietos kapitalo – bankai yra priklausomi nuo nerezidentų indėlių kaip finansavimo šaltinio. Nors šių bankų skolinimo šalies viduje veikla gana ribota, 2013 m. antrąjį pusmetį jų laikomi nerezidentų indėliai sudarė beveik pusę visos indėlių bazės. Didelė priklausomybė nuo nerezidentų indėlių reiškia riziką finansų stabilumui, o vyriausybei sukuria neapibrėžtųjų išpareigojimų. Nerezidentų finansinėmis paslaugomis grįstas verslo modelis gali didinti ir kitokią riziką, pavyzdžiui, kredito, koncentracijos, likvidumo, rinkos ir rekapitalizacijos riziką. Siekdamas sumažinti galimą riziką, Latvijos valdžios institucijos nustatė papildomus ir daug

griežtnākus rizikā rībojanākus reikalavimus bankams, taikantiems minētā verslo modelī (papildomi kapitālo ir likvidumo reikalavimai pagal 2 ramsācio sistēmā, sugriežtintas bankū inspektavimas ir dokumentinē priēžiūra). Latvijas valdāios institucijas turētū ir toliāu stebēti pokyācius šioje srityje ir īgyvendinti visapusiāskas politikos priemonēs, apimanācias mikroprudencinē ir makroprudencinē politikā. Prireikus, siekiant apriboti tokias rizikas, šios priemonēs turētū būti sugriežtintos.

Siekdama naudotis visais euro privalumais ir leisti efektyviai veikti koregavimosi mehanizmas išsiplētusioje bendrosios valiutos zonoje, Latvija turētū toliāu īgyvendinti reformas. Ji turētū vykdyti ekonominē politikā, padedanāciā užtikrinti konvergencijos proceso tvarumā ir tvarū augimā ilguoju laikotarpiu. Šiuo požiūriu labai svarbu, kad būtu palaikoma nedidelēs infliācijas aplinka, visū pirma stengiantis, kad darbo užmokesāio didėjimas atitiktū darbo našumo pokyācius. Be to, reikētū gerinti darbo rinkos veikimā, kad būtu panaudotos visos rinkos galimybės. Būtiny, kad, be pinigū politikos, ir kitos politikos sritys užtikrintū Latvijos ekonomikos gebėjimā atsilaikyti priēs galimus šaliai būdingus sukrētumus ir neleistū vėl atsirasti makroekonominiams disbalansams. Latvijos valdāios institucijos yra viešai pabrēzusios, kad pagrindinis jų tikslas – vengti procikliāskos politikos ir gerinti institucijū kokybē, verslo aplinkā ir valdymā, siekiant užtikrinti ekonomikos stabilumā ir konkurencingumā. Be to, valdāios institucijos paskelbē išipareigojimā nuolat visiāskai laikytis Stabilumo ir augimo pakto ir fiskalinio susitarimo nuostatū, toliāu īgyvendinti struktūrinēs reformas ir gerinti finansū sektoriaus politikā. Šiū išipareigojimū īgyvendinimas ir ilgalaikis jų laikymasis yra labai svarbūs siekiant užtikrinti tokia ekonominē aplinkā, kuri būtu palanki tvariam gamybos bei užimtumo didėjimui vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais, esant subalansuotoms makroekonominėms sąlygoms ir stabilioms kainoms.

8 intarpas

STATISTINIAI EURO ZONOS IŠSIPLĖTIMO PRISIJUNGUS LATVIJAI PADARINIAI

Latvijos prisijungimas 2014 m. sausio 1 d. prie euro zonos turējo įtakos statistikos duomenū rinkimui Latvijoje ir kitose euro zonos šalyse. Tai jau šeštas atvejis, kai reikējo pakeisti euro zonos statistikos duomenū eilutē, įtraukiant naują šalį narē. Išsiplētusios euro zonos statistikos duomenū rengimas prireikus buvo koordinuojamas su Europos Komisija. Latvijos prisijungimas prie euro zonos reiākia, kad Latvijos rezidentai, įskaitant juridinius asmenis, tapo euro zonos rezidentais. Tai daro įtakā tokiai statistikai, kurioje pateikiami euro zonos rezidentū tarpusavio sandoriai (srautai) ir pozicijos bei sandoriai (srautai) ir pozicijos ne euro zonos rezidentū atžvilgiu, kaip antai pinigū, mokėjimų balanso ir tarptautinių investicijū balanso statistika bei finansinės sąskaitos. Šiais atvejais sandoriai ir pozicijos tarp Latvijos rezidentū ir kitū euro zonos rezidentū dabar turi būti konsoliduojami, siekiant užtikrinti tinkamā euro zonos rezidentū apibrēžimā visoje susijusioje statistikoje.

Nuo 2014 m. sausio mėn. Latvija turi atitikti visus ECB statistikos reikalavimus, t. y. pateikti visiāskai suderintus ir palyginamus nacionalinius duomenis¹. Kadangi naujos statistikos pasirengimo darbams atlikti reikia daug laiko, *Latvijas Banka* ir ECB pradējo statistikos pasirengimo darbus iki Latvijos prisijungimo prie ES. 2004 m. tapēs ECBS nariu, *Latvijas Banka* ėmē sparāciau rengtis tenkinti ECB reikalavimus pinigū ir finansū, finansinio stabilumo, turimū vertybinių popieriū, išorēs, valdāios sektoriaus finansū statistikos ir finansinių sąskaitū srityse.

1 ECB statistikos reikalavimai apibendrinti 2010 m. balandāio mėn. dokumente „ECB statistics: an overview“.

Be to, reikėjo pasirengti Latvijos kredito įstaigų integracijai į ECB minimalių privalomųjų atsargų sistemą ir tenkinti atitinkamus statistinius reikalavimus šioje srityje. Taip pat reikėjo atlikti būtinus pasirengimo darbus, kad būtų pasirengta teikti statistikos duomenis Europos sisteminės rizikos valdybai ir reikiamą informaciją naujam bendram priežiūros mechanizmui.

Kitų euro zonos šalių duomenų teikėjams ir nacionaliniams centriniams bankams euro zonos išsiplėtimas reiškia, kad nuo 2014 m. sausio mėn. sandorius ir likučius su Latvijos rezidentais jie turi rodyti kaip sandorius ir likučius su euro zona, o ne kaip sandorius ir likučius su ne euro zonos rezidentais.

Be to, Latvija ir visos kitos euro zonos šalys pateikė ankstesnius duomenis, pakankamai detalai suskirstytus pagal šalis ir sektorius nuo 2004 m., kai Latvija įstojo į ES. Šie ankstesni duomenys leis apdoroti euro zonos naujos sudėties agreguotus rodiklius keleriems metams iki euro zonos išsiplėtimo.

Kalbant apie euro zonos statistikos skelbimą, pažymėtina, kad ECB suteikė vartotojams prieigą internete prie skirtingų duomenų laiko eilučių rinkinių: kai kuriuose iš jų pateikti visi turimi ankstesni dabartinės euro zonos sudėties (įskaitant Latviją) duomenys, o kituose – įvairios sudėties euro zonos, pradedant nuo pirmų 11 šalių 1999 m., duomenys.

2 TEISINIAI LATVIJAS BANKA INTEGRACIJOS Į EUROSISTEMĄ ASPEKTAI

Vadovaudamasis Sutarties 140 straipsniu, ECB peržiūrėjo *Latvijas Banka* statuto ir kitų susijusių Latvijos teisės aktų atitiktį Sutarties 131 straipsniui. ECB palankiai įvertino Latvijos teisės aktų atitiktį Sutarčiai ir ECBS statutui¹.

ECB ir *Latvijas Banka* priėmė keletą teisės aktų, būtinų siekiant užtikrinti, kad 2014 m. sausio 1 d. *Latvijas Banka* būtų integruotas į Eurosystemą. 2013 m. liepos 9 d. ECOFIN tarybai priėmus sprendimą panaikinti Latvijai taikomą išlygą, buvo atitinkamai pritaikyti Eurosystemos teisiniai pagrindai². ECB priėmė teisės aktus, būtinus neapmokėtai kapitalo daliai apmokėti ir centrinio banko užsienio atsargoms pervesti į ECB³, nustatė banknotų paskirstymo raktą, kuris bus taikomas nuo 2014 m. sausio 1 d.⁴ Vadovaudamasi ECBS statuto 27 straipsnio 1 dalimi, Valdančioji taryba priėmė rekomendaciją dėl *Latvijas Banka* metinių finansinių ataskaitų, pradedant 2014 finansiniais metais⁵, išorės auditoriaus. Be to, ECB peržiūrėjo savo teisės aktus ir priėmė būtinus pakeitimus, susijusius su *Latvijas Banka* naryste Eurosystemoje. Buvo peržiūrėti Latvijos teisės aktai, kuriais įgyvendinami Eurosystemos teisės aktai pinigų politikos ir TARGET2 srityje. Tai leido nuo 2014 m. sausio 2 d. Latvijos kitoms sandorių šalims dalyvauti atliekant Eurosystemos atvirosios rinkos operacijas. ECB taip pat priėmė Sprendimą dėl ECB privalomųjų atsargų reikalavimo taikymo

1 Žr. 2013 m. birželio mėn. ECB pranešimą apie konvergenciją.

2 2013 m. liepos 9 d. Tarybos sprendimas Nr. 2013/387/ES dėl euro įvedimo Latvijoje 2014 m. sausio 1 d., OL L 195, 2013 7 18, p. 24.

3 2013 m. gruodžio 31 d. Sprendimas ECB/2013/53 dėl *Latvijas Banka* atliekamų kapitalo apmokėjimų, užsienio atsargų pervedimų ir įnašų į Europos Centrinio Banko atsargas ir atidėjinius, OL L 16, 2014 1 21, p. 65.

4 2013 m. rugpjūčio 29 d. Sprendimas ECB/2013/27, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2010/29 dėl eurų banknotų emisijos, OL L 16, 2014 1 21, p. 51.

5 2013 m. lapkričio 15 d. Rekomendacija ECB/2013/42, skirta Europos Sąjungos Tarybai dėl *Latvijas Banka* išorės auditoriaus, OL C 342, 2013 11 22, p. 1.

pereinamojo laikotarpio nuostatų įvedus eurą Latvijoje⁶. Galiausiai buvo nutrauktas susitarimas⁷ dėl *Latvijas Banka* dalyvavimo VKM II.

Eurai įvesti Latvijoje ir jos centriniam bankui integruotis į Eurosystemą taip pat reikėjo pakeisti kai kuriuos Latvijos teisės aktus. Su ECB buvo konsultuojamasi dėl nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių euro įvedimą, ir privalomųjų atsargų sistemos⁸.

ECOFIN taryba konsultavosi su ECB dėl savo siūlymų iš dalies pakeisti Tarybos reglamentus⁹, pagal kuriuos buvo įvesta euro valiuta Latvijoje ir neatšaukiamai nustatytas fiksuotasis euro kursas Latvijos lato atžvilgiu¹⁰. ECB pritarė siūlomiesiems reglamentams ir pabrėžė, kad jie leis įvesti eurą kaip Latvijos valiutą po to, kai Sutarties 140 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka bus panaikinta Latvijai taikoma išlyga.

3 LATVIJAS BANKA INTEGRACIJOS Į EUROSISTEMĄ VEIKLOS ASPEKTAI

Po to, kai 2013 m. liepos 9 d. ES Taryba priėmė Sprendimą dėl euro įvedimo Latvijoje 2014 m. sausio 1 d., ECB atliko techninį pasirengimą visiškai integruoti *Latvijas Banka* į Eurosystemą. Vadovaudamasis Sutarties nuostatomis, *Latvijas Banka* prisijungė prie Eurosystemos ir įgijo tokias pačias teises ir įsipareigojimus, kokius turi eurą jau įsivedusių ES valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai.

Šis techninis pasirengimas integruoti *Latvijas Banka* į Eurosystemą apėmė daug sričių: finansinę atskaitomybę ir apskaitą, pinigų politikos operacijas, užsienio atsargų valdymą ir užsienio valiutos keitimo operacijas, mokėjimo sistemas, statistiką ir banknotų gamybą. Pasirengimas operacijų srityje – tai nuodugnus pinigų politikos ir užsienio valiutos keitimo operacijų įgyvendinimo priemonių, procedūrų ir techninių sistemų tikrinimas.

PINIGŲ POLITIKOS OPERACIJOS

2014 m. sausio 1 d. Latvijai įsivedus eurą, 61 Latvijos kredito įstaiga (sąrašas pateikiamas ECB interneto svetainėje) pradėjo laikytis Eurosystemos privalomųjų atsargų reikalavimo. Latvijos prisijungimas prie euro zonos nedarė didelės įtakos likvidumo sąlygoms euro zonoje. Visos euro zonos kredito įstaigų privalomųjų atsargų reikalavimai padidėjo nedaug – ne daugiau kaip 0,2 % (187 mln. eurų). 2014 m. sausio 1–18 d. Latvijos grynųjų autonominių veiksmų įtaka euro zonos likvidumo pozicijai buvo neigiama, dėl to visos euro zonos bankų sektoriaus likvidumo deficitas vidutiniškai padidėjo 0,1 % (0,5 mlrd. eurų).

6 2013 m. spalio 22 d. Sprendimas ECB/2013/41 dėl Europos Centrinio Banko privalomųjų atsargų reikalavimo taikymo pereinamojo laikotarpio nuostatų įvedus eurą Latvijoje, OL L 3, 2014 1 8, p. 9.

7 2013 m. gruodžio 6 d. ECB ir euro zonai nepriklausančių valstybių narių nacionalinių centrinių bankų sutartis, kuria iš dalies keičiama 2006 m. kovo 16 d. ECB ir euro zonai nepriklausančių valstybių narių nacionalinių centrinių bankų sutartis, nustatanti valiutos kurso mechanizmo veikimo būdus ekonominės ir pinigų sąjungos trečiajame etape, OL C 17, 2014 1 21, p. 1.

8 CON/2012/97 ir CON/2013/47.

9 2013 m. liepos 9 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 870/2013, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 2866/98 dėl Latvijai taikytino euro perskaičiavimo kurso, OL L 243, 2013 9 12, p. 1 ir 2013 m. liepos 9 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 678/2013, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 974/98, kiek tai susiję su euro įvedimu Latvijoje, OL L 195, 2013 7 18, p. 2.

10 CON/2013/48.

ĮNAŠAS Į ECB KAPITALĄ IR UŽSIENIO ATSARGAS

Visa *Latvijas Banka* pasirašyto kapitalo dalis sudaro 30,5 mln. eurų, o tai yra 0,2821 % ECB pasirašyto kapitalo, kuris 2014 m. sausio 1 d. buvo 10,825 mlrd. eurų. 2004 m. gegužės 1 d. prisijungęs prie ECBS, *Latvijas Banka* sumokėjo 7 % savo dalies ECB pasirašytame kapitale kaip įnašą ECB veiklos išlaidoms padengti. Kartu su ECB kapitalo padidiniu 2010 m. gruodžio 29 d. šis indėlis buvo sumažintas iki 3,75 %. Pagal ECBS statuto 48 straipsnio 1 dalį, 2014 m. sausio 1 d. *Latvijas Banka* sumokėjo likusią jo pasirašyto ECB kapitalo dalį, kuri sudarė 29,4 mln. eurų.

Vadovaudamasis ECBS statuto 30 straipsniu ir 48 straipsnio 1 dalimi, nuo 2014 m. sausio 1 d. *Latvijas Banka*, atsižvelgdama į savo dalį pasirašytame ECB kapitale, į ECB užsienio atsargas pervedė 163,5 mln. eurų (85 % šio įnašo buvo sumokėta Japonijos jenomis išreikštu turtu, o 15 % – auksu). *Latvijas Banka* nusprendė vykdyti operacinę veiklą, susijusią su jo dalį atitinkančių ECB užsienio atsargų Japonijos jenomis valdymu, sudarydamas bendro užsienio atsargų valdymo susitarimą su *Oesterreichische Nationalbank*. Dėl užsienio atsargų pervedimo į ECB, vadovaujantis ECBS statuto 30 straipsnio 3 dalimi, *Latvijas Banka* buvo kredituotas eurais išreikštu reikalavimu ECB.

4 GRYNŲJŲ PINIGŲ KEITIMAS LATVIJOJE

GRYNŲJŲ PINIGŲ KEITIMO LOGISTIKA

2014 m. sausio 1 d. Latvija įsivedė eurą kaip savo valiutą. Grynujų pinigų keitimas vyko sklandžiai ir po dviejų savaičių laikotarpio, kai Latvijos latai ir gryniesi eurai apyvartoje buvo naudojami kartu, eurų banknotai ir monetos tapo vienintele teisėta mokėjimo priemone Latvijoje. Faktiškai nuo 2014 m. sausio 1 d. visi bankomatai išdavė tik eurų banknotus. Grynujų pinigų keitimo aspektai buvo numatyti grynujų pinigų keitimo plane, parengtame kartu su suinteresuotosiomis šalimis.

Deutsche Bundesbank, kuris veikė kaip logistikos partneris, patiekė 110,3 mln. banknotų, kurių vertė – 3,12 mlrd. eurų. *Latvijas Banka* grąžins šią paskolą banknotais 2015 m. *Latvijas banka* užsakytų pirmosios serijos banknotų serijos numeriuose bus raidė „C“. *Latvijas Banka* įsigijo 400 mln. eurų monetų, kurių vertė – 98,8 mln. eurų, iš Badeno-Viurtembergo valstybinės monetų kalyklos (vok. *Staatliche Münzen Baden-Württemberg*).

Kalbant apie vertę, pažymėtina, kad 8,0 % pasiskolintų eurų banknotų ir beveik 40,0 % įsigytų eurų monetų buvo išdalyta bankams prieš pinigų keitimo datą, kad jie galėtų užpildyti bankomatus ir aprūpintų mažmenininkus bei kitus profesionalius grynujų pinigų tvarkytojus grynaisiais eurais. Be to, visuomenei buvo išplatinta 700 000 pažintinių eurų monetų rinkinių, kurių kiekvieno nominalioji vertė – 14,23 euro, siekiant sumažinti pirmomis sausio dienomis mažmenininkams grąžai reikalingą smulkiųjų pinigų kiekį.

Dėl euro įvedimo Latvijoje nacionaliniai centriniai bankai nuo 2014 m. pirmosios darbo dienos iki 2014 m. vasario 28 d. neatlygintinai keitė Latvijos latus į eurus nominaliąja verte¹¹. Keičiama į eurus suma per vieną dieną negalėjo būti didesnė kaip 1 000 eurų.

¹¹ ECBS statuto 49 straipsnyje nustatytas reikalavimas ECB valdančiajai tarybai imtis būtinų priemonių siekiant užtikrinti, kad valiutomis, kurios yra neatšaukiamai nustatytu kursu susietos su euru, išreikštus banknotus euro zonos nacionaliniai centriniai bankai keistų nominaliąja verte. Atsižvelgdama į tai, 2006 m. liepos 24 d. Valdančioji taryba priėmė gaires dėl tokių banknotų keitimo.

Nuo 2014 m. sausio 1 d. per šešis mėnesius latus galima išsikeisti į eurus pagal fiksuotą valiutos kursą nemokamai visuose bankų skyriuose, teikiančiuose grynųjų pinigų paslaugas. Latvijos pašto skyriai tokią pačią paslaugą teiks iki 2014 m. kovo pabaigos.

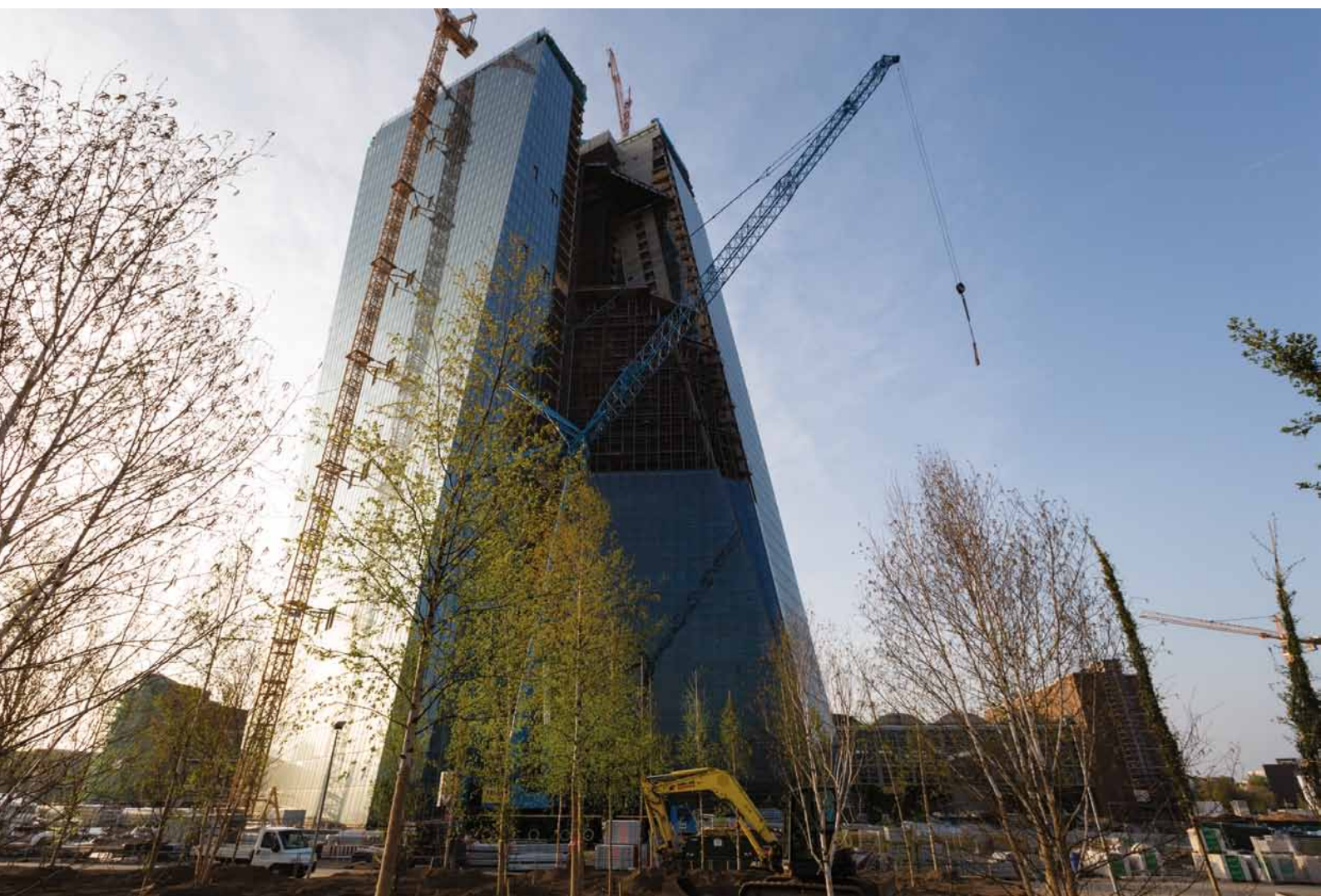
Latvijas Banka ir toliau neribotą laiką keis Latvijos latų banknotus ir monetas.

EURO ĮVEDIMO INFORMACINĖ KAMPANIJA

Rengiantis euro įvedimui, ECB kartu su *Latvijas Banka* surengė išsamią informacinę kampaniją apie pasirengimą euro įvedimui. Šios kampanijos metu naudotos komunikacijos priemonės buvo parengtos atsižvelgiant į patirtį, sukauptą per ankstesnius grynųjų pinigų keitimus, ir apėmė visuomenės informavimo priemones įtraukusią kampaniją. Ją sudarė dvi televizijai skirtos reklamos, spausdintinė ir išorinė reklama, taip pat reklama internete, visuomenės nuomonės tyrimai, įvairūs spausdintiniai leidiniai ir specialiai sukurti tinklalapiai. ECB ir *Latvijas Banka* suorganizuotos euro informacinės kampanijos tikslas buvo supažindinti plačiąją visuomenę bei grynųjų pinigų tvarkytojus su eurų banknotų bei monetų išvaizda, apsaugos priemonėmis ir su pagrindiniais su euro įvedimu susijusiais faktais ir datomis. Komunikacijos partneriai, daugiausia bankai ir valstybės institucijos, galėjo naudoti ECB parengtą elektroninę medžiagą, pritaikydami ją savo reikmėms ir naudodami savo komunikacijos veikloje.

Kaip ir ankstesniais grynųjų pinigų keitimo atvejais, ECB parengė sutrikusio regėjimo žmonėms skirtą „kalbančiąją kortelę“ (joje integruotame MP3 formato įrašė įgarsinta pagrindinė reikiama informacija apie grynųjų pinigų keitimą ir grynuosius eurus).

Be plačiąjai visuomenei skirtų priemonių, 2013 m. rugsėjo 12 d. įvyko aukšto lygio konferencija vyriausybės, pilietinės visuomenės ir žiniasklaidos atstovams. Joje dalyvavo ECB Pirmininkas, *Latvijas Banka* valdytojas, Latvijos Ministras Pirmininkas, finansų ministras ir Europos Komisijos pirmininko pavaduotojas.

Kraštovaizdžio aplink naująjį ECB pastatą koncepcija, kurią parengė Šveicarijos įmonė *Vogt Landscape Architects*, pagrįsta svarbiausiu angliškojo sodo principu – darna su aplinkiniu kraštovaizdžiu ir tobulas gamtos vaizdas. Siekiama išskirti tipinę natūralių salpų vietovę. Vientisas kraštovaizdžio dizainas vienija pastatą *Grossmarkthalle* ir naująjį aukštuminį pastatą, taip pat būtinius funkcinius įrenginius ir statinius, tačiau išsaugo parko ypatybes ir kraštovaizdžio tapatumą. Taip pat numatyta, kad jame bus daugiau kaip 700 (maždaug 25 skirtingų rūšių) medžių.

4 SKYRIUS

FINANSINIS STABILUMAS, UŽDAVINIAI, SUSIJĘ SU ESRV, IR FINANSINĖ INTEGRACIJA

I FINANSINIS STABILUMAS

Eurosistema prisideda prie to, kad kompetentingos nacionalinės institucijos galėtų sklandžiai vykdyti savo politiką, susijusią su kredito įstaigų riziką ribojančia priežiūra ir finansų sistemos stabilumu. ECB teikia pasiūlymus Europos Komisijai dėl ES teisės aktų apimties ir jų įgyvendinimo mikroprudencinės priežiūros ir finansinio stabilumo srityse. Be to, ECB teikia administracinę, analitinę, statistinę ir logistinę pagalbą Europos sisteminės rizikos valdybai (ESRV). Nuo 2014 m. lapkričio mėn. ECB bus atsakingas už euro zonoje veikiančių didžiųjų bankų grupių mikroprudencinę priežiūrą, ir jam bus pavesti svarbūs makroprudenciniai įpareigojimai. Šiuo požiūriu ECB svariai prisidės prie euro zonos finansinio stabilumo.

I.1 FINANSINIO STABILUMO STEBĖSENA

EURO ZONOS BANKŲ SEKTORIUS

Vykdydamas jam suteiktus įgaliojimus, ECB, glaudžiai bendradarbiaudamas su ECBS Finansinio stabilumo komitetu, reguliariai stebi riziką finansiniam stabilumui ir vertina euro zonos finansų sistemos gebą absorbuoti sukrėtimus¹. Vykdydamas šią svarbią užduotį, daugiausia dėmesio skiriama bankams, nes jie ir toliau yra svarbiausi finansų tarpininkai euro zonoje. Nepaisant to, kitos finansų įstaigos, pavyzdžiui, draudimo bendrovės, taip pat yra atidžiai stebimos. Būtinai stebimi ir kiti nefinansiniai ekonomikos sektoriai, glaudžiai susiję su bankų sektoriaus tarpininkavimo funkcija. Be to, dėl padidėjusios finansų rinkų, finansų infrastruktūrų ir kitų finansų įstaigų bei jų sąsajų su bankais svarbos ECBS stebi šių finansų sistemos sudedamųjų dalių pažeidžiamumą. Siekiant padėti vykdyti rizikos priežiūrą ir atlikti rizikos vertinimo užduotis, parengtos analitinės priemonės ir modeliai, pirmiausia – išankstinio įspėjimo modeliai ir makrolygio testavimo nepalankiausiomis sąlygomis priemonės, skirtos bendram bankų sektoriaus atsparumui įvertinti².

Nepaisant vasaros mėnesiais kilusių tam tikrų finansų rinkos neramumų, kurie daugiausia buvo susiję lūkesčių pasikeitimais JAV pinigų politikos atžvilgiu, 2013 m. įtampa euro zonos finansų sektoriuje ir toliau buvo palyginti nedidelė. Euro zonoje vykę pokyčiai buvo susiję su tolesniu euro zonos šalyse vykdytu reguliavimu, kuriuo buvo siekiama stiprinti fiskalines pozicijas ir spręsti struktūrinio nelankstumo problemas, stabdančias ekonomikos augimą. Be to, reglamentavimo srityje padaryta pažanga prisidėjo prie to, kad bankų sektoriuje buvo sukurtos didesnės kapitalo ir likvidumo atsargos ir taip padidinta bankų sistemos geba absorbuoti sukrėtimus ir parengtas tvaresnis pagrindas bankų pelningumui užtikrinti vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu. Vienas elementas yra susijęs su Bazelio bankų priežiūros komiteto naujų pasaulinių kapitalo ir likvidumo standartų įdiegimu ES priėmus Reglamentą ir Direktyvą dėl kapitalo poreikio (CRR/CRD IV), kurie įsigaliojo 2014 m. sausio 1 d.

1 Nuo 2004 m. ECB skelbia *Financial Stability Review* (Finansinio stabilumo apžvalga) – pusmetinę ataskaitą apie euro zonos finansų sistemos stabilumą.

2 Žr. *A macro stress testing framework for assessing systemic risks in the banking sector, Occasional Paper Series*, No 152, ECB, October 2013.

Per pirmuosius tris 2013 m. ketvirčius galimai svarbių bankų grupių finansiniai rezultatai³ buvo prastesni; tam įtakos turėjo vis dar padidinti atidėjinių mokėjimai paskolų nuostoliams padengti ir lėtas pajamų augimas. Euro zonos bankų grynosioms palūkanų pajamoms ir toliau neigiamą įtaką darė mažas arba neigiamas paskolų augimas ir mažos palūkanų normos. Vertinant pagal procentinę bendro turto dalį, metinės mokesinės, komisinių ir prekybos pajamos padidėjo nedaug. Per 2013 m. pirmąjį pusmetį didžiųjų bankų grupių išlaidų ir pajamų santykiai sumažėjo, tačiau trečiąjį ketvirtį vėl padidėjo. Atrodo, kad atidėjiniai neveiksnioms paskoloms buvo glaudžiai susiję su ekonomikos ciklu ir buvo labai svarbūs šalių, kuriose susidarė nepalankios sąlygos, bankams.

Nepaisant gana mažo pelningumo, euro zonos bankai ir toliau nuolat stiprino savo kapitalo pozicijas. Euro zonos bankams tai pavyko pasiekti derinant kapitalo didinimą ir mažinimą pagal riziką vertinamo turto srityje su santykinę šių dviejų veiksnių įtaka, kuri įvairiose didžiųjų bankų grupėse gerokai skiriasi.

Pagerėjo sąlygos bankų finansavimo rinkose, tačiau susiskaidymas neišnyko. Euro zonos bankų išleistas didesnio prioriteto neužtikrintųjų ir padengtų obligacijų kiekis buvo mažesnis nei 2012 m., nors vidutinės bankų finansavimo išlaidos pagal visas pagrindines skolos priemones spalio pradžioje ir pasiekė žemiausią lygį per daugiau nei trejus metus. Šalių, kuriose susidarė nepalanki padėtis, mažesnieji bankai ir toliau mokėjo didesnes premijas už išleistas naujas didesnio prioriteto neužtikrintas skolas nei didesnieji bankai, tačiau didžiųjų ir mažesniųjų bankų mokamų premijų skirtumai šalyse, kuriose nesusidarė nepalanki padėtis, buvo mažesni. Be to, nors ir lyginant su žemais lygiais, išduota gerokai daugiau subordinuotųjų paskolų, ypač didžiuosiuose bankuose. Remiantis tyrimo⁴ duomenimis didmeninės veiklos partneriams taikomos su kaina susijusios ir su kaina nesusijusios kreditavimo sąlygos 2013 m. pirmąjį pusmetį šiek tiek pagerėjo, tačiau vėliau nesikeitė. Be to, bankų finansavimo padėčiai teigiamą įtaką darė tai, kad daugelyje šalių toliau buvo dedami indėliai, taip pat šiek tiek mažėjo susiskaidymas, kuris anksčiau darė neigiamą įtaką kai kurių šalių, kuriose susidarė nepalanki padėtis, indėjimams. Be to, šalių, kuriose susidarė labai nepalanki padėtis, bankai ir toliau mažino savo priklausomumą nuo centrinio banko finansavimo, grąžindami lėšas, pasiskolintas per 3 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas, tačiau grąžinimo normos įvairiuose bankų sektoriuose skyrėsi.

KITOS FINANSŲ INSTITUCIJOS

Finansų ir ekonomikos krizė arba vyraujanti mažo pajamingumo aplinka kol kas darė nedidelę įtaką ataskaitose nurodytam didžiųjų euro zonos draudikų pelningumui, kuris buvo vidutiniškai beveik du kartus didesnis už didelių ir sudėtingų bankų grupių pelningumą. Solidžios investicinės veiklos pajamos ir draudimo veiklos rezultatai didino kapitalo grąžą. Pastebimas šių draudikų atsparumas veikiausiai yra susijęs su, viena, didiesiems draudikams būdingu diversifikacijos mastu ir, antra, su draudimo veiklos ilgalaikiu pobūdžiu, kai turtas paprastai laikomas iki galutinio termino, todėl investicinės veiklos pajamos yra ne tokios jautrios rinkos pokyčiams. Tačiau 2013 m. paskutiniiais mėnesiais pelningumui neigiamą įtaką darė apdrausti nuostoliai, daugiausia patirti dėl potvynių Vidurio ir Rytų Europoje. Investicinės veiklos pajamoms ir toliau didelio poveikio neturėjo mažas aukštų reitingų vyriausybės obligacijų, kurios sudaro didžiąją daugelio euro zonos draudikų investicinių portfelių dalį, pajamingumas. Vasarą pasireiškęs pasaulinių skolinimosi rinkų nestabilumas didesnę įtaką darė ataskaitinėms didžiųjų euro zonos draudikų kapitalo pozicijoms, o ne jų pelningumui, ir tai rodo jų jautrumą staigaus pajamingumo padidėjimo rizikai, nes šis padidėjimas turi įtakos turto vertinimui, taigi ir mokumui.

3 Ši sąvoka taikytina beveik 130 bankininkystės subjektų (iš jų – apie 90 patronuojančiųjų ir savarankiškų bankų), kuriems (remiantis apytikriai vertinimu) pagal bendrą priežiūros mechanizmą (BPM) taikoma tiesioginė ECB priežiūra.

4 2013 m. ECB pradėjo skelbti kas ketvirtį atliekamų apklausų apie kreditavimo sąlygas finansavimosi eurais išreikštą VP rinkoje ir ne biržoje prekiaujamų išvestinių finansinių priemonių rinkoje rezultatus.

I.2 SUSITARIMAI DĖL FINANSINIO STABILUMO

2013 m. ES padarė didelę pažangą sudarydama susitarimus dėl finansinio stabilumo.

2012 m. birželio mėn. Europos Komisija paskelbė pasiūlymą dėl teisės akto, kuriuo siekiama sukurti darnią ES bankų gaivinimo ir pertvarkymo sistemą⁵. Ši sistema, dėl kurios ECB pareiškė palankią nuomonę⁶, valdžios institucijoms suteikia galių ir priemonių, be kitų dalykų, valdyti bankų veiklos sutrikimus, kartu užtikrinant bankų svarbiausių funkcijų vykdymą ir apsaugant valstybės finansus, palaikant finansinį stabilumą ir tinkamai įtraukiant suinteresuotuosius asmenis ir kreditorius. 2013 m. ECB palankiai atsiliepė apie tai, kad birželio mėn. Taryba susitarė dėl kompromisinio teksto⁷. Tuo baigtos trišalės Europos Parlamento, Europos Komisijos ir Tarybos derybos ir gruodžio 12 d. teisės aktų leidėjai pasirašė susitarimą.

Būsima gaivinimo ir pertvarkymo sistema bus labai svarbus bankų sąjungos elementas. 2013 m. liepos mėn. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl teisės akto⁸, kuriuo siekiama nustatyti bendrą pertvarkymo mechanizmą ir kuriame numatyta visoms ES valstybėms narėms, kurios yra bankų sąjungos narės, bendra bankų pertvarkymo Europos institucija ir fondas. 2013 m. gruodžio 18 d. Ekonomikos ir finansų reikalų tarybos posėdyje Taryba susitarė dėl bendro požiūrio į bendrą pertvarkymo mechanizmą, o gruodžio 17 d. Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komitetas patvirtino savo derybų poziciją. Dabar vyksta trišalės derybos ir tikimasi, kad pasiūlymą patvirtins šios kadencijos Parlamentas.

ECB savo nuomonėje⁹ dėl siūlomo reglamento dėl bendro pertvarkymo mechanizmo visiškai pritarė tam, kad būtų sukurtas bendras pertvarkymo mechanizmas, prisidėsiantis prie EPS struktūros ir stabilumo stiprinimo. Šis mechanizmas yra būtinas BPM papildinys. Todėl jis turi būti sukurtas iki to laiko, kai ECB visiškai perims priežiūros įpareigojimus. Todėl ECB labai pritarė numatomam bendro pertvarkymo mechanizmo įgyvendinimo tvarkaraščiui. Be to, siūlomame teisės akte numatyti trys esminiai veiksmingo pertvarkymo elementai, t. y.: i) bendra Europos sistema, apimanti visas valstybes nares, kurios taiko BPM; ii) bendra Europos institucija, kaip pagrindinė bendro pertvarkymo mechanizmo institucija, turinti pakankamai įgaliojimų priimti sprendimus ir imtis pertvarkymo veiksmų siekiant užtikrinti euro zonos ir visos ES stabilumą; iii) bendras Europos fondas, finansuojamas visų bankų, kuriems taikomas bendras pertvarkymo mechanizmas, *ex ante* rizika grindžiamais įnašais ir prireikus papildomais *ex post* įnašais.

ECB nusprendė, kad bendro pertvarkymo mechanizmo sprendimų priėmimo pajėgumas ir balsavimo būdai turi būti tokie, kad būtų laiku priimami veiksmingi sprendimai. Be to, turėtų būti tiksliai nustatytos su pertvarkymo procedūra susijusių valdžios institucijų funkcijos ir pareigos. Dėl pertvarkymo inicijavimo kriterijų vertinimo ECB pareiškė nuomonę, kad priežiūros institucijai, t. y. ECB arba atitinkamai nacionalinei priežiūros institucijai, turėtų būti pavesta tik viena pareiga – vertinti, ar laikomasi kriterijų. Be to, ECB paragino gelbėjimo privačiomis lėšomis priemonę įgyvendinti anksčiau nei 2018 m. ir iki siūlomo reglamento įsigaliojimo parengti patikimas viešąsias kraštutines priemones. Galiausiai, dėl bendros pertvarkymo valdybos sudėties ECB rekomendavo,

5 Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema, COM(2012) 280 *final*.

6 CON/2012/99. Daugiau informacijos apie šią ir kitas ECB nuomones pateikta ECB interneto svetainėje.

7 Pavyzdžiui, žr. ECB Pirmininko pastabas, pateiktas liepos 8 d. vykusiame Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komiteto posėdyje.

8 Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo vienodos taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru bankų pertvarkymo fondu, ir kuriuo iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (COM (2013) 520).

9 CON/2013/76.

kad ECB galėtų visada dalyvauti visuose valdybos posėdžiuose kaip stebėtojas, kad būtų išsaugotas institucinių priežiūros ir pertvarkymo funkcijų pareigų atskyrimas.

Būtina sukurti patikimą bendrą pertvarkymo mechanizmą; tikimasi, kad teisės aktų leidėjai susitars šiuo klausimu surengdami trišalį procesą. ECB nuomone, Tarybos bendrą požiūrį reikės iš dalies pakeisti, kad valdymo sistema padėtų greitai ir veiksmingai imtis veiksmų, kurie yra būtini veiksmingam bankų pertvarkymui. Susitarimas būtinas ir tam, kad būtų suteikta galimybė pasinaudoti laikinomis bendromis valstybės kraštutinėmis priemonėmis, susijusiomis su bendru pertvarkymo mechanizmu. Tai galėtų būti kredito linijos suteikimas bendram pertvarkymo fondui; pasinaudojus šia kredito linija, išplėstasis kreditas būtų visiškai kompensuojamas iš privačiojo sektoriaus. Būsima bendro pertvarkymo mechanizmo sistema turėtų užtikrinti glaudų bendro pertvarkymo mechanizmo funkcijos koordinavimą su BPM priežiūros funkcija, kartu laikantis ir paisant atitinkamų institucinių įpareigojimų. BPM ir bendras pertvarkymo mechanizmas yra esminės bankų sąjungos integruotos finansų sistemos dalys, padėsiančios nutraukti bankų ir valstybių sątuis susijusiose valstybėse narėse ir atgręžti dabartinį finansų rinkų skaidymosi procesą.

2013 m. ECB ir toliau rėmė Finansinio stabilumo valdybos (FSV) veiklą siekiant suvaldyti neigiamus išorės veiksnius, susijusius su sistemine institucijomis, ir išspręsti problemą „per didelis, kad žlugtų“. 2013 m. liepos mėn. FSV išleido papildomas rekomendacijas dėl veiksmingo pertvarkymo strategijų, įtampos scenarijų ir gaivinimo būtinumo kriterijų, taip pat dėl svarbiausių funkcijų nustatymo. Šios gairės padeda valdžios institucijoms plėtoti ir įgyvendinti FSV nustatytus gaivinimo ir pertvarkymo reikalavimus. ECB remia FSV toliau plėtojant politiką, kaip nustatyta 2013 m. rugsėjo mėn. Sankt Peterburge vykusiame G20 valstybių aukščiausiojo lygio susitikime, pirmiausia rengiant pasiūlymą dėl pasauliniu mastu sisteminiu požiūriu svarbioms finansų įstaigoms taikomų nuostolių padengimo pajėgumo reikalavimų jų pertvarkymo atveju 2014 m. lapkričio mėn. Brisbane vykšančiam G20 valstybių aukščiausiojo lygio susitikimui.

Be to, atsižvelgdamas į pasauliniu mastu sisteminiu požiūriu svarbiems bankams keliamus didesnius nuostolių padengimo reikalavimus, ECB toliau rėmė Bazelio komiteto darbą siekiant patobulinti vertinimo metodiką. 2013 m. liepos mėn. paskelbta atnaujinta sistema su minėtais patobulinimais ir ataskaitų teikimo gairės.

Be to, 2013 m. ECB paskelbė keletą kitų nuomonių dėl susitarimų dėl finansinio stabilumo¹⁰.

I.3 BENDRO PRIEŽIŪROS MECHANIZMO KŪRIMO PAŽANGA

2013 m. spalio 15 d. ES Taryba priėmė reglamentą dėl bendro priežiūros mechanizmo sukūrimo (BPM reglamentas)¹¹. Reglamentas įsigaliojo 2013 m. lapkričio 3 d. Pagal šį reglamentą nuo 2014 m. lapkričio 4 d. ECB prisiims naujus priežiūros įsipareigojimus, siekdamas Europoje užtikrinti kredito įstaigų saugumą ir patikimumą bei finansų sistemos stabilumą.

Įsigaliojus šiam reglamentui, ECB valdančioji taryba pasiūlė BPM Priežiūros tarybos pirmininke paskirti Danièle Nouy. Europos Parlamentui pritarus Valdančiosios tarybos pasiūlymui, gruodžio mėn. ECOFIN taryba priėmė įgyvendinimo sprendimą. 2014 m. vasario mėn. Priežiūros tarybos pirmininkės pavaduotoja paskirta Sabine Lautenschläger.

¹⁰ Pavyzdžiui, be kitų dokumentų, žr. CON/2013/2, CON/2013/3, CON/2013/21 ir CON/2013/50.

¹¹ 2013 m. spalio 15 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika.

2012 m. vasarą buvo pradėti parengiamieji BPM kūrimo darbai, kuriems vadovavo ECB Pirmininko vadovaujama aukšto lygio grupė. Techninėje srityje parengiamąjį darbą pradėjo Priežiūros darbo grupė. Į abiejų šių grupių sudėtį įeina kiekvienos nacionalinės kompetentingos institucijos atstovai. Siekiant paskatinti tarpusavio ryšių palaikymą ir bendradarbiavimą konkrečiais klausimais, taip pat įsteigta projekto grupė, sudaryta iš priežiūros ir finansinio stabilumo srityse dirbančių ECB ir kai kurių nacionalinių institucijų darbuotojų.

Be to, ECB parengė struktūrą, skirtą vykdomų vidaus parengiamųjų darbų koordinavimui užtikrinti. Su BPM susijusį ECB bendrąjį planą stebi Priežiūros vidaus grupė; be to, įsteigta speciali žmogiškųjų išteklių grupė, kuri padės atlikti parengiamąjį darbą ir vykdyti su BPM susijusį personalo įdarbinimo procesą.

Vadovaujant Priežiūros darbo grupei, techninis darbas padalytas į penkias tikslias darbo grupes ir bus atliekamas ECB ir nacionalinių kompetentingų institucijų atstovų. Pirmoji darbo grupė parengė euro zonos bankų sistemos aprašą, t. y. žinyną, apimantį visas prižiūrimas įstaigas, patenkančias į BPM taikymo sritį, su išsamia informacija apie visų euro zonos bankų grupių vidaus struktūrą ir sudėtį. Atlikti analizę padėjo sukurta nauja informacinė duomenų bazė (žr. 2 skyriaus 4 skirsnį); remdamasis surinktais duomenimis, ECB atrinko institucijas, kurios turėtų būti išsamiai įvertintos pagal BPM¹². Be to, šie duomenys naudojami prižiūrimoms įstaigoms suskirstyti į galimai svarbius arba mažesnės svarbos bankus prieš pradėdant veikti BPM.

Antroji darbo grupė – ECB ir nacionalinių kompetentingų institucijų teisės ekspertai – parengė pagrindų reglamento, kuriuo bus reglamentuojamos praktinės BPM reglamento 6 straipsnio įgyvendinimo priemonės, visų pirma kredito įstaigų svarbos vertinimo metodiką, projektą. Pagrindų reglamento projekte taip pat nustatytos ECB ir nacionalinių kompetentingų institucijų tarpusavio bendradarbiavimo pagal BPM procedūros. Be to, šiai darbo grupei priklausė teisinis pasirengimas 2014 m. vasario mėn. pradėtoms viešosioms konsultacijoms dėl reglamento projekto ir teisinės konsultacijos dėl įvairių kitų teisinės ir institucinės BPM sistemos kūrimui svarbių teisės aktų (pvz., susijusių su administracinėmis nuobaudomis), taip pat dėl įvairių bankų veiklos ir priežiūros teisinių aspektų, tiesiogiai susijusių su BPM.

Trečioji darbo grupė daugiausia dėmesio skyrė BPM priežiūros modelio kūrimui, įskaitant visus procesus, procedūras ir bankų priežiūros metodiką. Svarstomais procesais siekiama užtikrinti darnią ir labai kokybišką visų kredito institucijų, kurioms taikomas BPM, priežiūrą. Taip pat parengta rizikos vertinimo sistema, apimanti rizikos vertinimo sritį ir pagrindinius principus, metodiką, duomenų naudojimą ir grįžtamąjį tikrinimą. Ši metodika pagrįsta kiekybinių rodiklių ir kokybinės informacijos deriniu ir yra skirta taikyti visiems bankams, prižiūrimiems pagal BPM. Be to, parengta priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo metodika, skirta kapitalo ir likvidumo poreikiui kiekybiškai įvertinti. Be to, ši darbo grupė daug dėmesio skyrė ECB ir kompetentingų nacionalinių institucijų tarpusavio bendradarbiavimui pagal BPM, šiuo tikslu nustatant priežiūros procesus ir procedūras. Jungtinės priežiūros grupės, vadovaujamos ECB ir sudarytos iš ECB ir nacionalinių kompetentingų institucijų ekspertų, vykdys kasdienę svarbių institucijų priežiūrą. Taip pat nustatytas patikrinimų vietoje principas.

Ketvirtoji darbo grupė peržiūrėjo esamus priežiūros duomenų teikimo modelius, ypač daug dėmesio skyrė informacijos detalumui, duomenų teikimo dažnumui ir vėlavimui, institucijų aprėpčiai ir turimos informacijos konsolidavimo lygiui (lygis gali būti grupinis arba individualus).

12 *Pastaba – išsamus vertinimas*, ECB, 2013 m. spalio mėn. (skelbiama ECB interneto svetainėje).

Bendradarbiaujant su ECB ir nacionalinių kompetentingų institucijų statistikos skyriais, išnagrinėta galimybė priežiūros tikslais gauti detalius kredito duomenis. Daug dėmesio skirta įvairioms taisyklėms, taikomoms įvairiose euro zonos jurisdikcijose. Įgyvendinant du bandomuosius projektus, per metus buvo renkami rizikos vertinimo sistemai skirti priežiūros duomenys.

Penktosios darbo grupės tikslas buvo pateikti pasiūlymą dėl metodikos, taikytinos atliekant turto kokybės vertinimą – vieną iš trijų pagal BPM reglamentą privalomo išsamaus vertinimo sudedamųjų dalių. Šis išsamus vertinimas, kurį atliekant turėtų būti įvertinti bent didieji bankai, apima tris vienas kitą sutvirtinančius ramsčius: i) priežiūros rizikos vertinimą, išnagrinėjant pagrindinius su bankų balansais susijusius rizikos veiksnius, įskaitant likvidumą, įsiskolinimą ir finansavimą; ii) pirmiau minėto turto kokybės vertinimą, išnagrinėjant 2013 m. gruodžio 31 d. bankų balansų dalį, kurioje nurodomas turtas, ir iii) testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, remiantis turto kokybės vertinimu bei jį papildant ir pateikiant įžvalgą dėl bankų gebėjimo atlaikyti sukrėtimus esant nepalankioms sąlygoms.

2013 m. lapkričio mėn. pradėjus išsamų vertinimą, centriniu ir nacionaliniu lygmenimis nustatyta speciali valdymo struktūra, skirta veiksmingam ir sparčiam valdymui ir sprendimų priėmimo procesui užtikrinti. Centrinė struktūra sudaryta iš Išsamaus vertinimo valdymo komiteto (pirmininkaujamo ECB ir sudaryto iš keturių ECB atstovų bei aštuonių aukšto lygio nacionalinių kompetentingų institucijų atstovų), kuris yra atskaitingas Priežiūros tarybai, Centrinio projektų valdymo biuro, įsikūrusio ECB būstinėje, nacionalinių kokybės užtikrinimo ir techninės pagalbos grupių ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis grupės. Nacionaliniu lygmeniu projektas valdomas keturiais pagrindiniais lygiais: valdymo komiteto, projekto valdymo biuro, patikros grupių, atsakingų už balansų vertinimą, bei kokybės užtikrinimo ir techninės pagalbos grupės. ECB pasamdė *Oliver Wyman* padėti pasirengti išsamiam didžiųjų bankų vertinimui ir padėti atlikti šį vertinimą, kurį tiesiogiai prižiūrės ECB. *Oliver Wyman* padės ECB valdyti ir koordinuoti šį projektą bei teiks su šiuo projektu susijusias finansinio konsultavimo paslaugas, ypač vertinimo metodikos tobulinimo srityje. Valdančiajai tarybai tenka galutinė atsakomybė už išsamų vertinimą.

2014 m. bus dirbama žmoniškųjų išteklių, mokesčių sistemos, BPM IT infrastruktūros, duomenų rinkimo, kokybės valdymo ir analizės, informacijos valdymo srityse. Be to, kol buvo rūpinamasi, kad būtų suteiktas pakankamas biuro patalpų plotas, baigtos rengti BPM valdymo ir teisinės sistemos. Įgyvendinamos įvairios iniciatyvos, kuriomis siekiama informuoti visuomenę apie BPM. Siekiant ECB suteikti galimybę vykdyti jam priskirtą naują priežiūros funkciją, steigiami keturi nauji generaliniai direktoratai ir sekretoriatas. 2014 m. vyks šioms veiklos sritims reikalingo personalo įdarbinimo procesas.

Jau padaryta didelė pažanga rengiantis įgyvendinti BPM. Kaip ir planuota, 2014 m. lapkričio mėn. ECB turėtų pradėti vykdyti jam priskirtas naujas funkcijas.

2 UŽDAVINIAI, SUSIJĘ SU EUROPOS SISTEMINĖS RIZIKOS VALDYBOS VEIKLA

2.1 INSTITUCINĖ SISTEMA

Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV) atsako už ES finansų sistemos makroprudencinę priežiūrą ir taip prisideda prie finansiniam stabilumui gresiančios sisteminės rizikos prevencijos ir

jos mažinimo. Į ESRV įeina ECB, ES valstybių narių nacionalinių centrinių bankų ir nacionalinių priežiūros institucijų (NPI), Europos priežiūros institucijų (EPI), Europos Komisijos bei Ekonomikos ir finansų komiteto atstovai. Šioms institucijoms atstovaujama Bendrojoje valdyboje ir kai kuriose ESRV substruktūrose.

ESRV sekretoriatas atsakingas už kasdienę ESRV veiklą. Šiuo tikslu Sekretoriatas, kuriame dirba 28 darbuotojai, gauna analitinę, statistinę, logistinę ir administracinę ECB pagalbą. Be to, institucijos, kurios yra ESRV narės, deleguoja personalą į įvairias ESRV veiklos sritis. Vykdydama savo veiklą, ESRV bendradarbiauja su kitomis ES institucijomis ir EPI.

ESRV nustato ir stebi sistemine riziką visoje ES finansų sistemoje, analizuoja ciklines grėsmes ir struktūrinį pažeidžiamumą. Daugiausia dėmesio ji skiria blogėjančių makroekonominių sąlygų sąsajoms su finansų sistemos pažeidžiamumu. Be kitų, nagrinėjamos šios konkrečios sritys: valdžios ir finansų sektoriaus sąsaja, tarpusavio ryšys ir išplitimo rizika (dėl bankų tinklams ir sandorių šalims gresiančios rizikos, perduodamos per nevykdomų kredito išsipareigojimų apskaitavimo sandorius), sektorių pozicijos, šešėlinė bankininkystė, vertybinių popierių finansavimo sandoriai ir infrastruktūros.

2013 m. ESRV veikla daugiausia buvo orientuota į makroprudencines priemones, siekiant sukurti tikslų, priemonių ir rodiklių makroprudencinę sistemą. Pagrindinės veiklos sritys buvo susijusios su likvidumu, nekilnojamoju turtu ir sistemine bei anticikline atsargomis. 2013 m. birželio 15 d. ESRV paskelbė rekomendaciją dėl makroprudencinės politikos tarpinių tikslų ir priemonių (ESRV/2013/1)¹³. Šioje rekomendacijoje pateiktas orientacinis valstybių narių taikytinų makroprudencinių priemonių sąrašas.

ESRV baigė savo rekomendacijos dėl skolinimo užsienio valiutomis (ESRV/2011/1)¹⁴ įgyvendinimo vertinimą. Šio vertinimo rezultatai parodė, kad valstybės narės tinkamai įvykdė rekomendaciją. Šis vertinimas bus atliktas dar kartą, kai kreditavimo sąlygos vėl bus tokios, kokios vyravo prieš krizę. Be to, 2013 m. ESRV pradėjo rekomendacijos dėl nacionalinių institucijų įgaliojimų makrolygio rizikos ribojimo srityje (ESRV/2011/3)¹⁵ įgyvendinimo vertinimą.

ESRV, siekdama užtikrinti atskaitomybę, naudojami įvairiomis priemonėmis, įskaitant klausymus Europos Parlamente. 2013 m. ESRV pirmininkas tris kartus pasisakė Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komitete.

2013 m. liepos 8 d. ESRV paskelbė savo 2012 metų ataskaitą. Tą pačią dieną ESRV pirmininkas viešu laišku kreipėsi į ES institucijas dėl artėjančio ESRV peržiūros proceso, kartu pateikdamas aukšto lygio grupės ataskaitą, kurią kartu parengė ECB pirmininko pavaduotojas Vítor Constâncio, valdytojas Stefan Ingves (ESRV Patariamojo techninio komiteto pirmininkas) ir profesorius André Sapir (ESRV Patariamojo mokslinio komiteto pirmininkas).

2.2 ANALITINĖ, STATISTINĖ, LOGISTINĖ IR ORGANIZACINĖ PAGALBA ESRV

2013 m. ECB ir toliau užtikrino ESRV sekretoriato veikimą ir taip teikė analitinę, statistinę, logistinę ir organizacinę pagalbą ESRV. Trečiaisiais ESRV veiklos metais ECB ir vėl prisidėjo prie ES sisteminės rizikos reguliaraus nustatymo, stebėjimo ir vertinimo.

¹³ OL C 170, 2013 6 15, p. 1.

¹⁴ OL C 342, 2011 11 22, p. 1.

¹⁵ OL C 41, 2012 2 14, p. 1.

ANALITINĖ PARAMA

Kaip ir ankstesniais metais, ECB teikė analitinę paramą ESRV, prisidedamas prie reguliarių ataskaitų apie sisteminę riziką, su kuria susiduria ES finansų sistema, ir šios rizikos galimą poveikį rengimo.

Šis indėlis pagrįstas ECB kompetencija ir informacija, surinkta tiriant rinką, ypač remiant sisteminės rizikos nustatymo procesą. Nuolatinė veikla sisteminės rizikos stebėjimo ir vertinimo srityje taip pat grindžiama informacija, gaunama iš įvairių institucijų, kurios yra ESRV narės. Sisteminės rizikos rodikliai ir išankstinio įspėjimo sistemos yra svarbios analitinės priemonės, padedančios ESRV vykdyti rizikos priežiūrą. Rizikos vertinimą ypač stiprina makrolygio testavimo nepalankiausiomis sąlygomis priemonės ir rizikos sklaidos kanalų ir išplitimo analizė, atliekama siekiant įvertinti ir nustatyti galimą konkrečios rizikos dydį.

Be to, ECB prisidėjo prie įvairiose srityse ESRV inicijuotos veiklos, kuria siekiama įvertinti sisteminę riziką, taip pat prie rekomendacijų dėl reglamentavimo arba teisėkūros iniciatyvų rengimo. Visai neseniai ECB dalyvavo plėtojant penkias naujas veiklos sritis¹⁶. Jos susijusios su makroprudencinėmis priemonėmis ir atitinkamomis funkcijomis, kurios pagal Reglamento ir Direktyvos dėl kapitalo poreikio (CRR/CRD IV) nuostatas priskirtos ESRV. Numatoma, kad šios veiklos sritys, už kurias bus atsakinga ESRV Priemonių darbo grupė (PDG), apims institucinius aspektus, aktyvinimo, makroprudencinių priemonių reguliavimo ir deaktyvinimo aspektus (įskaitant rodiklius) bei sisteminės rizikos prevenciją ir jos mažinimą. Be to, ECB pirmininkavo PDG ekspertų grupei anticiklinių atsargų normų nustatymo rekomendacijų klausimais.

Per ESRV Patariamąjį techninį komitetą ir jo substruktūras bendradarbiaudamas su nacionaliniais centriniais bankais ir NPI bei EPI, ECB, siekdamas nuolat gerinti analizės sistemą, reguliariai peržiūri turimas, o prireikus kuria naujas analitines priemones, kad pašalintų nustatytas analizės spragas.

Šioje srityje svarbus vaidmuo tenka ECBS makroprudencinių tyrimų tinklui¹⁷. Lig šiol atliktą darbą galima suskirstyti pagal tris pagrindines tinklo veiklos sritis: i) makrofinansiniai modeliai, siejantys finansinį stabilumą ir ekonomikos rodiklius; ii) išankstinio įspėjimo sistemos ir sisteminės rizikos rodikliai ir iii) plitimo rizikos vertinimas.

2013 m. lapkričio mėn. ECB surengė seminarą apie išankstines informavimo priemones bei makroprudencinę politiką palaikančias priemones. Seminaras, kuriame aptartos anticiklinių atsargų nustatymo gairės ir kuriame dalyvavo ECBS makroprudencinių tyrimų tinklo ir PDG ekspertų grupės nariai, padėjo lengviau sujungti įvairias tyrimų ir politikos galimybių įžvalgas.

STATISTINĖ PARAMA

2013 m. ECB, padedamas nacionalinių centrinių bankų ir puikiai suvokdamas, kad patikimų ir išsamių duomenų kaupimas ir platinimas yra svarbi sisteminės rizikos nustatymo, vertinimo ir mažinimo prielaida, įvairiais būdais teikė statistinę paramą ESRV.

16 Šios veiklos sritys susijusios su: i) nekilnojamojamam turtui skirtomis priemonėmis; ii) likvidumui skirtomis priemonėmis; iii) sisteminiams bankams ir sistemei rizikai skirtomis priemonėmis; iv) lankstumo užtikrinimo priemonių rinkiniu ir v) priemonių koordinavimo paketų sudarymu.

17 2010 m. tinklo įkūrimui pritarė ECB bendroji taryba. Tinklas įkurtas siekiant sukurti bazines sistemas, modelius ir (arba) priemones, kurios padėtų atlikti ES makroprudencinės priežiūros tobulinimo būdų tyrimus.

ECB, vadovaudamasis Sprendimu ESRV/2011/6¹⁸, toliau rėmė ESRV reguliariai teikdamas labai įvairius ECBS statistinius duomenis ir kitą informaciją. Pirmiausia, remiantis glaudžiu ECB ir EPI bendradarbiavimu, imtasi priemonių siekiant pagerinti suvestinės priežiūros informacijos, kurią EPI perduoda ECB, kokybę. Be to, ECB ėmėsi svarbių veiksmų siekdamas užtikrinti, kad EPI ir ESRV galėtų naudotis neskelbiama nekonfidencialia ECBS statistine informacija. Šis ECBS, ESRV ir EPI keitimasis informacija taip pat susijęs su svarbia ESRV Kontaktinės duomenų grupės veikla siekiant paskatinti institucijų tarpusavio koordinavimą ir taip padidinti duomenų aktualumą, patikimumą ir gerinti jų pateikimą laiku.

Pasinaudodamas savo kompetencija statistiniais klausimais, ECB toliau reikšmingai prisideda prie ESRV rizikos stebėjimo ir rizikos analizės veiklos skelbdamas ketvirtines makroprudencines apžvalgas. Jose pateikiama išsami statistinė informacija apie įvairius sisteminės rizikos, su kuria susiduria nacionalinės ir ES finansų sistemos, aspektus. 2013 m. ši ketvirtinė makroprudencinė apžvalga papildyta pusmetiniu suvestiniu rizikos, su kuria susiduria nacionalinės ES bankų sistemos, vertinimu siekiant paremti diskusijas dėl nacionalinių skirtumų ir pokyčių įvairiuose susijusiuose bankų sektoriuose.

ECB taip pat dalyvavo peržiūrint ir toliau tobulinant ESRV rizikos rodiklių rinkinį, kad galima būtų atkreipti dėmesį į kintančią ES finansų sektoriaus riziką. ESRV rizikos rodiklių rinkinys, suteikiantis statistinės informacijos apie finansų sistemos riziką ir pažeidžiamumą, yra pagrindinė ESRV informacinė priemonė ir kartu padeda laikytis atskaitomybės plačiajai visuomenei reikalavimų. Be to, nuo 2013 m. kovo mėn. ESRV rizikos rodiklių rinkinys skelbiamas ECB statistinių duomenų saugykloje¹⁹.

3 FINANSINIS REGULIAVIMAS IR PRIEŽIŪRA

3.1 BANKAI

2013 m. ECB toliau prisidėjo prie tarptautinio ir ES lygmens veiklos finansinio reguliavimo ir priežiūros srityje.

Reglamentu ir Direktyva dėl kapitalo poreikio (CRR/CRD IV)²⁰ ES įgyvendinus naujus tarptautinius Bazelio bankų priežiūros komiteto (BBPK) kapitalo ir likvidumo standartus (Bazelis III), 2013 m. padaryta didelė pažanga didinant ES finansų sistemos atsparumą. Nuo 2014 m. sausio 1 d. reglamento nuostatos tiesiogiai taikomos visose valstybėse narėse. Šios nuostatos sudaro visai ES bendrą finansų sektoriaus reguliavimo ir priežiūros taisyklių sąvadą, užtikrinantį vienodą bendrojoje rinkoje finansines paslaugas teikiančių institucijų reglamentavimą ir didinantį Europos finansinę integraciją. Be to, bendras taisyklių sąvadas suteikia tvirtą pagrindą vienodai taikyti taisykles, susijusias su bendru priežiūros mechanizmu, kuris visiškai pradės veikti 2014 m. lapkričio mėn. (daugiau informacijos pateikta šio skyriaus 1 skirsnyje).

¹⁸ OL C 302, 2011 10 13, p. 3.

¹⁹ Žr. statistinių duomenų saugyklos (<http://sdw.ecb.europa.eu>) skiltį „Reports“ (Ataskaitos).

²⁰ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 575/2013 dėl prudencinių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012; 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB.

Centrinio banko požiūriu, labai svarbu tinkamai nustatyti ir suderinti naujas likvidumo taisykles, nes naujieji reikalavimai gali turėti įtakos pinigų politikos įgyvendinimui ir pinigų rinkų veikimui. Atsižvelgdamas į tai, ECB vykdo stebėseną, kad įvertintų galimą padengimo likvidžiuoju turto rodiklio (PLTR) ir grynojo stabilaus finansavimo rodiklio (GSFR) poveikį. Pirmiausia ECB prisidėjo prie BBPK veiklos siekdamas užtikrinti, kad PLTR deramai atitiktų centrinio banko vykdomą politiką suteikiant ir susigražinant likvidžias lėšas ir kad peržiūrėtasis PLTR, kurį BBPK paskelbė 2013 m. sausio mėn., atitiktų ECB nuomonę²¹. Reglamente dėl kapitalo poreikio (CRR) Europos bankininkystės institucija (EBI) įgaliota ES mastu rengti likvidumo reguliavimo gaires ir vertinimus. Pavyzdžiui, EBI įgaliota vertinti PLTR ekonominį poveikį ir pranešti apie tinkamas vienodas likvidžiojo turto apibrėžtis. Atsižvelgdamas į poreikį nuodugniai vertinti likvidumo reguliavimo ir pinigų politikos sąveiką, ECB prisideda prie šios veiklos, šiuo tikslu taip pat numatydamas 2014 m. parengti atitinkamą teisės aktą. Kiek tai susiję su GSFR, dabar EBI renka šio rodiklio stebėjimo duomenis. Tolesnė veikla bus vykdoma atsižvelgiant į BBPK darbo pažangą.

3.2 VERTYBINIAI POPIERIAI

2013 m. ECB labai daug dirbo vertybinių popierių rinkos reglamentavimo srityje.

Gavęs įrodymų dėl 2012 m. pastebėto manipuliavimo orientacinėmis normomis, ECB aktyviai dalyvavo Europos Komisijos, EBI, Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos ir Tarptautinės vertybinių popierių komisijų organizacijos vykdytame orientacinių palūkanų normų nustatymo reformavimo procese.

Nors už orientacinių normų, kurios labiau atitiktų galutinių vartotojų poreikius, pasirinkimą galiausiai yra atsakingi patys vartotojai, siekiant užtikrinti sisteminių orientacinių normų tinkamumą ir padidinti pagrindinių euro zonos orientacinių palūkanų normų patikimumą, teisingumą ir tipiškumą, būtinas centrinių bankų dalyvavimas vykdamas reformas. Šioje veikloje ECB dalyvavo šiais būdais: i) dalyvaudamas reguliavimo subjektų rengiamose viešose konsultacijose; ii) teikdamas bankams viešus priminimus elgtis atsakingai ir kolektyviai išsipareigoti užtikrinti pagrindinių orientacinių normų taikymą, taip užkertant kelią galimoms finansų rinkų veikimo triktims reguliavimo sistemos tobulinimo laikotarpiu; iii) skatindamas rinkos iniciatyvas, kuriomis siekiama įvertinti dabartinių orientacinių normų, pirmiausia EURIBOR nustatymo, reformavimo galimybes, ir EURIBOR administratoriui (Euribor-EBF) rinkdamas pinigų rinkos sandorių duomenis, kad būtų užtikrinta galimybė taikyti sandoriais grindžiamą įkaitu neužtikrintą pinigų rinkos orientacinę normą, ir iv) dalyvaudamas Finansinio stabilumo valdybos (FSV) įsteigtos Oficialios sektoriaus iniciatyvinės grupės lyginamųjų indeksų nustatymo reformos klausimais veikloje²². 2013 m. ECB taip pat parengė nuomonę dėl Europos Komisijos pasiūlymo dėl indeksų, kurie kaip lyginamieji indeksai naudojami finansinėse priemonėse ir finansinėse sutartyse²³.

ECB taip pat dalyvavo tarptautinėse iniciatyvose, skirtose šešėlinės bankininkystės reguliavimui stiprinti, prisidėdamas prie politinių ir reguliavimo diskusijų FSV lygmeniu. Visų pirma, ECB padėjo rengti 2013 m. rugpjūčio 29 d. FSV paskelbtas persvarstytas rekomendacijas dėl šešėlinės

21 Bazelio III likvidumo taisyklėse numatytas laipsniškas PLTR diegimas, pradedant nuo 60 % 2015 m. ir kasmet šį rodiklį didinant po 10 procentinių punktų, kol 2019 m. jis pasieks 100 %. Reglamente dėl kapitalo poreikio numatyta ES užtikrinti spartesnį laipsnišką įgyvendinimą, kuris turėtų būti visiškai baigtas 2018 m.

22 Daugiau informacijos apie ECB iniciatyvas orientacinių normų reformos srityje pateikta 2013 m. spalio mėn. ECB mėnesinio biuletenio straipsnyje „Reference interest rates: role, challenges and outlook“.

23 CON/2014/2.

bankininkystės priežiūros ir reguliavimo stiprinimo²⁴. Šiose rekomendacijose nustatyta finansiniam stabilumui gresiančios rizikos, kurią kelia šešėlinės bankininkystės subjektai, kurie nėra pinigų rinkos fondai, ir vertybinių popierių finansavimo sandoriai, šalinimo sistema. FSV rekomendacijose taip pat pabrėžta, kad reikia didesnio atpirkimo ir vertybinių popierių skolinimo sandorių skaidrumo, atsižvelgiant į jų svarbą pinigų politikos įgyvendinimui ir finansiniam stabilumui. Šioje srityje ECB, atsižvelgdamas į poreikį sureguliuoti esamas rinkos infrastruktūras ir sumažinti atskaitingiesiems subjektams tenkančią naštą, svarsto galimybę sukurti bendrą Europos garantuoto finansavimo duomenų kaupimo sistemą.

3.3 APSKAITA

2013 m. ECB toliau prisidėjo prie apskaitos darbų, vykdomų įvairiuose forumuose, įskaitant BBPK ir Europos bankininkystės institucijos struktūrinius padalinius.

Per metus Tarptautinių apskaitos standartų valdyba (TASV) ir Finansinės apskaitos standartų valdyba (FASV) tęsė darbą derindamos atitinkamas savo apskaitos sistemas. Darbas daugiausia buvo susijęs su finansinių priemonių projekto, apimančio finansinio turto ir išipareigojimų klasifikavimą ir vertinimą, vertės sumažėjimo ir apsidraudimo sandorių apskaitą, užbaigimu ir su nuoma.

Finansinių priemonių apskaita yra svarbi finansinio stabilumo požiūriu, nes ji gali lemti bankų pelno (nuostolių) ataskaitų pozicijų pokyčius ir taip padidinti finansų sistemos cikliškumą. Dabartiniais pasiūlymais dėl vertės sumažėjimo siekiama išspręsti numatomų kredito nuostolių apskaitoje pasitaikančią nepakankamumo ir vėlavimo (angl. *too little too late*) problemą. TASV ir FASV nuomonės šiuo klausimu vis dar smarkiai skiriasi, todėl nesitikima, kad šis projektas bus baigtas iki 2014 m. pirmojo pusmečio pabaigos.

2013 m. pabaigoje TASV išleido naują apsidraudimo sandorių apskaitos standartą. Juo siekiama padėti investuotojams suprasti rizikos valdymo veiklą ir įvertinti būsimųjų pinigų srautų sumas, laiką ir neapibrėžtumą, taip padedant užtikrinti didesnę finansinį stabilumą.

Be to, finansinio stabilumo požiūriu svarbi ir nuomos apskaita, nes ji gali turėti įtakos bankų finansinio svėro koeficientų skaičiavimui pagal Bazelio III kapitalo sistemą. TASV ir FASV mėgina įvertinti šį aspektą, o ECB atidžiai stebi šią diskusiją.

4 FINANSINĖ INTEGRACIJA

Eurosistema ir ECBS prie Europos finansinės integracijos stiprinimo prisideda taip: i) didina supratimą apie finansinę integraciją ir ją stebi; ii) skatina privačiojo sektoriaus veiklą palengvindamos bendrus veiksmus; iii) teikia patarimus dėl finansų sistemos teisės aktų ir reglamentavimo struktūros bei tiesioginio taisyklių nustatymo ir iv) teikia centrinio banko paslaugas, kuriomis skatinama finansinė integracija.

24 Visi dokumentai skelbiami adresu <http://www.financialstabilityboard.org>.

SUPRATIMO APIE FINANSINĘ INTEGRACIJĄ DIDINIMAS IR JOS STEBĖSENA

Nuo 2007 m. ECB skelbia metinę ataskaitą „Finansinė integracija Europoje“²⁵. Į 2013 m. ataskaitą įtrauktas naujas skyrius, skirtas su finansine integracija susijusioms institucinėms reformoms, pirmiausia sprendimui sukurti bankų sąjungą ir pagrindiniams laimėjimams steigiant bendrą priežiūros mechanizmą (BPM). Ataskaitoje taip pat aptariama: i) naujaisi laimėjimai euro zonos finansinės integracijos srityje; ii) Eurosistemos veikla finansinės integracijos srityje; iii) euro zonos pinigų rinkos susiskaidymas mažų palūkanų normų sąlygomis; iv) mažmeninių mokėjimų eurais rinkos integracija; v) sektorių sąskaitos ir balanso atkūrimas euro zonoje; vi) struktūrinis ES ir JAV pinigų rinkų palyginimas siekiant parodyti poveikį finansinei integracijai.

2013 m. balandžio 25 d. ECB ir Europos Komisija surengė bendrą konferenciją „Finansinė integracija ir stabilumas. Vykdomų reformų poveikis finansinei integracijai ir stabilumui“. Ši konferencija abiejų institucijų ekspertams ir išorės dalyviams suteikė galimybę aptarti finansinės integracijos ir finansinio stabilumo srityje vykstančius pokyčius. Viena svarbiausių išvadų buvo ta, kad, nepaisant finansinės integracijos padidėjimo 2012 m., klimatas finansų rinkose vis dar nestabilus. Todėl būtina užtikrinti tolesnę bankų sąjungos kūrimo pažangą.

2013 m. nuodugniai peržiūrėtas ir atnaujintas finansinės integracijos stebėsenos priemonių rinkinys. Atnaujinamas ir ECB interneto svetainėje kas pusmetį skelbiamas standartinis integracijos statistinių rodiklių rinkinys.

PRIVAČIOJO SEKTORIAUS INICIATYVŲ SPARTINIMAS

SEPA

Bendra mokėjimų eurais erdvė (SEPA) – tai iniciatyva, kurios tikslas – sukurti integruotą mažmeninių mokėjimų eurais paslaugų rinką, kurioje vienodomis sąlygomis būtų vykdomi vietiniai ir tarptautiniai mokėjimai. 2013 m. iniciatyva pasistūmėjo baigiamojo etapo link – iki 2014 m. vasario 1 d. esamos nacionalinės kredito pervedimų ir tiesioginio debito schemos bus pakeistos SEPA reikalavimus atitinkančiomis alternatyvomis²⁶. Norėdama paskatinti perėjimą atlikti laiku, 2013 m. Eurosistema išplėtė stebėseną ir savo pagalbą šioje srityje. 2013 m. ECB paskelbė dvi perėjimo prie SEPA ataskaitas (kovo ir spalio mėn.), kuriose aprašyta perėjimo pažanga ir pateiktos rekomendacijos rinkai. Siekiant pagerinti perėjimo klausimų žinomumą, ypač tarp piliečių bei mažųjų ir vidutinių įmonių, padidinta informacijos sklaida. Siekiant stebėti nacionalinių bendruomenių pasirengimą ir jų perėjimo tempą, rinkta kiekybinė ir kokybinė informacija. Kai kuriose šalyse buvo pasirinktas „vienos bangos“ principas; Eurosistema įspėjo dėl susijusios rizikos paslaugų teikimo grandinei, įskaitant didžiuosius paslaugų teikėjus, viešojo administravimo institucijas, įmones ir piliečius. Remiantis ECB euro zonos rodikliais, 2013 m. gruodžio mėn. SEPA kredito pervedimai sudarė 73,8 % visų kredito pervedimų, o SEPA tiesioginio debeto operacijos sudarė 41,0 % visų tiesioginio debeto operacijų.

Nors perėjimo prie SEPA mokėjimo priemonių tempas padidėjo, Europos Komisijos nuomone, mažai tikėtina, kad perėjimas bus visiškai užbaigtas iki 2014 m. vasario 1 d. Dėl to sausio 9 d. Komisija paskelbė pasiūlymą dėl ES reglamento, nustatančio papildomą 6 mėn. laikotarpį, kuriuo mokėjimo paslaugų teikėjams leidžiama toliau priimti mokėjimus nacionaliniais formatais. Neginčydamas Komisijos pasiūlymo, sausio 9 d. pranešime spaudai ECB paragino visus rinkos dalyvius užbaigti perėjimą prie SEPA standartų iki pradinės nustatytos datos. ECB nuomonė dėl

²⁵ Šios ataskaitos skelbiamos ECB interneto svetainėje.

²⁶ 2012 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 260/2012, kuriuo nustatomi kredito pervedimų ir tiesioginio debeto operacijų eurais techniniai ir komerciniai reikalavimai ir iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 924/2009.

teisės akto pasiūlymo paskelbta 2014 m. sausio 22 d.²⁷ 2014 m. vasario mėn. reglamento projektas pateiktas svarstyti Europos Parlamentui ir Tarybai.

2013 m. įvyko SEPA tarybos²⁸ posėdis, kuriame aptarti kai kurie klausimai, susiję su perėjimu prie SEPA, mokėjimo schemomis, inovacijomis ir atitinkama ES teisine sistema. Atsižvelgiant į tai, kad 2014 m. vasario 1 d. prasidėjo naujas Europos mažmeninių mokėjimų integracijos etapas, taip pat reikėjo persvarstyti valdymo klausimus. ECB, Europos Komisija ir kiti suinteresuotieji subjektai apsikeitė nuomonėmis dėl tolesnių metinių darbų. Gruodžio mėn. ECB paskelbė įsteigęs Mažmeninių mokėjimų eurais tarybą, pakeitusią SEPA tarybą; naujajai tarybai suteikti platesni galiojimai, į jos sudėtį įeina daugiau narių, o jos veikla labiau orientuota į rezultatus.

Vis dar reikalinga pažanga SEPA kortelių srityje. 2013 m. antrajame forume dėl SEPA kortelių standartizavimo Eurosistema išreiškė nuomonę, kad būtina užtikrinti sąveikumą. Eurosistema stebėjo mokėjimo įrenginių saugumo vertinimo ir sertifikavimo sistemos kūrimo SEPA erdvėje pažangą ir ėmėsi veiksmų, susijusių su inovacijomis mokėjimo kortelių srityje, pirmiausia su išmaniųjų telefonų, kaip mokėjimo kortelių priėmimo įrenginių, naudojimu.

SEPA mokėjimo priemonės grindžiamos bendra verslo praktika, techniniais standartais bei saugumo reikalavimais ir suteikia pagrindą Europos mastu priimti novatoriškus sprendimus mokėjimų srityje. Šioje srityje Eurosistema nagrinėjo sąskaitų netvarkančių trečiųjų šalių teikiamų mokėjimo inicijavimo paslaugų atsiradimą ir 2013 m. kovo ir balandžio mėn. surengė šiai temai skirtus susitikimus su suinteresuotaisiais subjektais. Tai padėjo išgryninti prieigos prie mokėjimo sąskaitos principus, nurodytus Europos Komisijos pasiūlyme dėl Mokėjimo paslaugų direktyvos peržiūros²⁹.

Kuriant integruotą mažmeninių mokėjimų rinką, svarbus vaidmuo gali tekti mažmeninių mokėjimų tarpuskaitos ir atsiskaitymų infrastruktūroms. 2013 m. rugsėjo mėn. Eurosistema paskelbė atnaujintus šių infrastruktūrų atitikties SEPA reikalavimams kriterijus³⁰, atsižvelgdama į susijusius rinkos ir reglamentavimo aplinkos pasikeitimus nuo pirmojo šių kriterijų paskelbimo 2008 m.

Be to, kas dvejus metus ECB kartu su kuriuo nors vienu iš ECBS centrinių bankų rengia konferenciją mažmeninių mokėjimų klausimais. 2013 m. spalio mėn. tokią konferenciją ECB kartu su *Banque de France* surengė Paryžiuje. Šioje konferencijoje, į kurią buvo sukviesti aukšto lygio politikai, akademinės bendruomenės atstovai ir rinkos dalyviai, daugiausia dėmesio skirta iššūkiams ir galimybėms, kurie rinkos dalyviams ir valdžios institucijoms aktualūs mažmeninių mokėjimų integracijos ir inovacijų srityje.

VERTYBINIŲ POPIERIŲ RINKOS

Siekdamas atgaivinti Europos struktūrizuotų finansinių produktų rinką ir atsižvelgdamas į savo vaidmenį teikiant paskolas ekonomikai ir jo potencialią svarbą užtikrinant ilgalaikį ekonomikos augimą, ECB skatina įvairias iniciatyvas, susijusias su šiuo rinkos segmentu. Visų pirma, ECB remia aukštos kokybės priemonių, kurios galėtų pritraukti privačiojo sektoriaus investuotojus, kuriuos domina vidutinio laikotarpio ir ilgalaikės investicijos, kūrimą. 2013 m. ECB atliko tam

27 CON/2014/3.

28 Tai suinteresuotųjų subjektų forumas, kuriam kartu pirmininkauja ECB bei Europos Komisija ir kurio tikslas – remti integruotą mažmeninių mokėjimų eurais rinką, užtikrinant, kad būtų tinkamai įtrauktos visos šalys, ir skatinant bendrai sutarti dėl kitų SEPA įgyvendinimo žingsnių.

29 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/64/EB dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, iš dalies keičianti direktyvas 97/7/EB, 2002/65/EB, 2005/60/EB ir 2006/48/EB.

30 Skelbiama ECB interneto svetainėje.

tikrą vaidmenį įgyvendinant tokias iniciatyvas, susijusias su turtu užtikrintais vertybiniais popieriais (TUVP) ir padengtomis obligacijomis.

Siekiant didinti skaidrumą turtu užtikrintų vertybinių popierių srityje, pranešimų apie kiekvieną paskolą teikimas 2013 m. tapo tinkamumo kriterijumi TUVP Eurosistemos įkaito valdymo srityje. Duomenų apie kiekvieną paskolą teikimas nuo 2013 m. sausio 3 d. tapo privalomas sandoriams, užtikrinamiems gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto paskolomis ir paskolomis mažosioms ir vidutinėms įmonėms, o nuo kovo 1 d. – sandoriams, užtikrinamiems komercinio nekilnojamojo turto paskolomis. 2014 m. pradžioje tokie pat reikalavimai pradėti taikyti dar keturių klasių turtui (turtui, užtikrinamam vartojimo paskolomis, nuoma, paskolomis automobiliams įsigyti ir iš kredito kortelių gaunamomis sumomis). Paskolos lygio duomenys tvarkomi naudojant rinkos principais veikiančią paskolos lygio duomenų saugyklą, vadinamą Europos duomenų saugykla, ir ne rečiau kaip kas ketvirtį jie turi būti teikiami naudojant ECB interneto svetainėje pateiktus šablonus. Be to, ECB toliau stebėjo Aukščiausios rūšies užtikrintų vertybinių popierių (ARUVP) iniciatyvą, kuria siekiama gerinti ir remti kokybę, skaidrumą, paprastumą ir standartizavimą ES TUVP rinkoje. Turtui, kuris visiškai atitinka ARUVP asociacijos nustatytus kriterijus, suteikiama ARUVP žyma. ECB yra nuolatinis stebėtojas ARUVP asociacijoje.

Be to, ECB stebėtojo teisėmis dalyvauja Žymos „Padengtos obligacijos“ iniciatyvoje, kurią organizavo Europos padengtų obligacijų taryba, siekdama patobulinti Europos padengtų obligacijų rinkoje taikomus standartus ir padidinti šios rinkos skaidrumą. 2013 m., atsižvelgiant į Reglamento dėl kapitalo poreikio³¹ 129 straipsnį ir gavus ECB, Europos bankininkystės institucijos ir investuotojų bendruomenės pastabas, pradėta naudoti žyma „Padengtos obligacijos“.

PATARIMAI DĖL FINANSŲ SISTEMOS TEISĖS AKTŲ IR REGULIAVIMO SISTEMOS BEI TIESIOGINIO TAISYKLIŲ NUSTATYMO

Siekdami sustiprinti finansinę integraciją, ECB ir Eurosistema, vykdydami savo konsultavimo ir reguliavimo funkcijas, stebi ES reguliavimo sistemos kūrimą ir prie jo aktyviai prisideda. Be šios veiklos, aprašytos kituose šios ataskaitos skirsniuose³², prie finansinės integracijos didinimo vykdančią reguliavimo iniciatyvas ECB prisidėjo toliau aprašytais iniciatyvomis.

SEPA projektas ir mažmeninių mokėjimų reglamentavimo pokyčiai, taip pat būtinybė didinti mokėjimų statistikos kokybę, patikimumą ir detalumą, paskatino ECB peržiūrėti savo teisinę sistemą, susijusią su šiais statistiniais duomenimis. Šiuo tikslu taip pat parengtas naujas reglamentas dėl mokėjimų statistikos³³, kuriame nustatyta nuosekli ir darni mokėjimų statistikos, kurią teikia atskaitingieji agentai, teikimo tvarka. Be to, siekiant pagerinti NCB teikiamą statistinę informaciją, įskaitant mokėjimų duomenis, taip pat peržiūrimos Gairės ECB/2007/9 dėl pinigų, finansinių institucijų ir rinkų statistikos³⁴. Naujoji mokėjimų statistikos teisinė sistema bus pradėta taikyti pradedant 2014 m. antrojo pusmečio duomenimis. Daugiau informacijos apie teisės aktus, kuriais reglamentuojama patobulinta mokėjimų statistika, pateikta 2 skyriaus 4 skirsnyje.

2013 m. rugsėjo ir spalio mėn. su ECB buvo konsultuojamasi dėl trijų Europos Komisijos siūlomų teisės aktų: pasiūlymo dėl direktyvos dėl mokesčių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, skaidrumo ir palyginamumo, mokėjimo sąskaitos perkėlimo ir galimybės naudotis būtiniausias savybes turinčiomis mokėjimo sąskaitomis ir dėl teisės aktų rinkinio, sudaryto iš peržiūrėtos Mokėjimo

31 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 575/2013 dėl prudencinių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012.

32 Konkrečiai žr. šio skyriaus 3 skirsnį ir 2 skyriaus 6.2 skirsnį.

33 2013 m. lapkričio 28 d. Europos Centrinio Banko reglamentas (ES) Nr. 1409/2013 dėl mokėjimų statistikos (ECB/2013/43).

34 2007 m. rugpjūčio 1 d. Gairės ECB/2007/9 dėl pinigų, finansinių institucijų ir rinkų statistikos.

paslaugų direktyvos ir reglamento dėl tarpbankinių mokesčių už kortele grindžiamas mokėjimo operacijos. Visais trimis pasiūlymais siekiama užtikrinti labiau integruotą, konkurencingesnių ir efektyvesnių mokėjimo paslaugų teikimą atsižvelgiant į vartotojų poreikius. ECB nuomonė dėl pirmojo teisės akto paskelbta lapkričio mėn.³⁵ ECB nuomonė dėl dviejų pastarųjų teisės aktų paskelbta 2014 m. vasario mėn.^{36, 37}

ECB dalyvavo UNIDROIT studijų grupėje, kuriai buvo pavesta sukurti principų projektą dėl baigiamosios užskaitos nuostatų įgyvendinimo³⁸. UNIDROIT Valdančioji taryba 2013 m. gegužės 8–10 d. vykusios 92 sesijos metu patvirtino baigiamosios užskaitos nuostatų veikimo principus. Siekdamas sukurti tvirtą pagrindą (komercinės ir nemokumo teisės atžvilgiu) finansų įstaigoms valdyti ir mažinti riziką, taikyti reguliavimo politiką tarptautiniu mastu, ECB remia šių principų, skirtų baigiamosios užskaitos įgyvendinamumui gerinti, ypač skirtingų jurisdikcijų atvejais, tikslus.

ES lygiu ECB dalyvauja Europos Komisijos valstybių narių vertybinių popierių teisės direktyvos darbo grupėje, kuri siekia suderinti tarpininkų turimų ir pervedamų vertybinių popierių teisinę sistemą. Šioje srityje ECB ypač domina įkaito valdymo taisyklės, pavyzdžiui, pakartotinio įkaito panaudojimo reglamentavimas.

Be to, ECB prisideda prie Europos poprekybinės rinkos grupės, įsteigtos bendra Europos Komisijos, ECB, Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos ir Europos finansų rinkų asociacijos iniciatyva, veiklos. Ši grupė įpareigota prisidėti prie efektyvios, saugios ir patikimos poprekybinės rinkos ES sukūrimo ir remiasi darbu, vykdytu pagal ankstesnes iniciatyvas, t. y. Rinkos infrastruktūrų ekspertų grupės ir Tarpuskaitos ir atsiskaitymų patariamąsios ir stebėjimo ekspertų II grupės. Dabartinė darbo apimtis apribota finansinio suderinimo sritimis, kurioms dabar netaikoma jokia kita esama reguliavimo arba rinkos iniciatyva. Todėl šis darbas papildo dabartines Komisijos reguliavimo iniciatyvas ir įgyvendinamą TARGET2-Securities (T2S) programą.

FINANSINĘ INTEGRACIJĄ SKATINANČIOS CENTRINIO BANKO PASLAUGOS

Antrosios kartos Eurosistemos didelės vertės mokėjimų sistema TARGET2 yra pirmoji visiškai integruota ir Europos lygiu suderinta rinkos infrastruktūra. Bendradarbiaudama su bankų sektoriumi, Eurosistema toliau tobulino sistemą TARGET2 (žr. 2 skyriaus 2.1 skirsnį).

T2S – būsima bendra Eurosistemos vertybinių popierių atsiskaitymų platforma – darys svarbų poveikį Europos vertybinių popierių poprekybinės infrastruktūros suderinimui ir integracijai. T2S automatiškai pašalins daugelį „Giovannini kliūčių“³⁹, kylančių tarpuskaitai ir atsiskaitymui tarptautiniu lygiu, be kitų, šiomis priemonėmis: i) suteikdama bendrą IT platformą, turinčią bendrą sąsają ir bendrą pranešimų formatą, ii) nustatydama suderintą visų dalyvaujančių rinkų operacinę dieną ir iii) išplėsdama bendrą suderintą atsiskaitymų modelį, įskaitant vienalaikį vertybinių popierių pervedimą centrinio banko pinigais vykdant visas nacionalines ir tarptautines operacijas.

Tačiau, net ir esant bendrai techninei platformai, vykdant tarptautinius atsiskaitymus vis dar kyla rimtų kliūčių, jas būtina pašalinti, kad finansų rinkos gautų visą naudą iš finansinės integracijos poprekybinėje aplinkoje. T2S patariamoji grupė, kaip T2S valdymo struktūros dalis, be kitų dalykų,

35 CON/2013/77.

36 CON/2014/9.

37 CON/2014/10.

38 Žr. *Study LXXVIII C - Principles and rules on the netting of financial instruments*, pateiktą UNIDROIT interneto svetainėje (<http://www.unidroit.org>).

39 Šios kliūtys yra techninės arba rinkos praktikos kliūtys, teisinės kliūtys arba kliūtys, susijusios su mokesčių procedūromis (daugiau informacijos pateikta Europos Sąjungos interneto svetainėje (<http://europa.eu>)).

įpareigota priartinti T2S poprekybinės infrastruktūros suderinimo datas ir nustatyti, kurios rinkos, kurios naudosis T2S, atsilieka nuo kitų Europos rinkų įgyvendinant bendrai priimtus derinimo standartus. Grupė reguliariai skelbia suderinimo pažangos ataskaitas (ketvirtoji ataskaita bus paskelbta 2014 m. kovo mėn.) ir nuolat stebi rinkų, kurios prisijungs prie T2S, padarytą pažangą. Šios ataskaitos teikiamos T2S valdybai ir ECB valdančiajai tarybai, todėl T2S patariamajai grupei tenka pagrindinis vaidmuo T2S derinimo darbotvarkėje, ir ji, bendradarbiaudama su Europos Komisija ir kitais svarbiais dalyviais, labiausiai skatina derinimo darbus tiek T2S, tiek platesniu poprekybinių aspektų derinimo mastu (žr. 2 skyriaus 2.2 skirsnį).

Be to, įkaito valdymo srityje korespondentinės centrinės bankininkystės modelis (KCBM) skatino finansinę integraciją nuo šio modelio įdiegimo 1999 m., sudarydamas visoms euro zonos sandorių šalims galimybę tarpvalstybiniu lygiu naudotis tinkamu turtu, kaip įkaitu, vykdant Eurosistemos kredito operacijas, neatsižvelgiant į sandorio šalies buvimo vietą arba šalį, kurioje tas turtas buvo išleistas. Dabar Eurosisistema tobulina KCBM, kuris bus įgyvendintas 2014 m. (žr. 2 skyriaus 2.3 skirsnį).

5 MOKĖJIMO SISTEMŲ IR RINKOS INFRASTRUKTŪRŲ PRIEŽIŪRA

Vykdydama priežiūros funkciją, Eurosisistema siekia užtikrinti mokėjimo, tarpuskaitos ir atsiskaitymo sistemų, vykdančių operacijas eurais, mokėjimo priemonių, svarbiausių paslaugų teikėjų ir kitų būtinausių infrastruktūrų saugumą ir efektyvumą, juos stebėdama ir vertindama pagal galiojančius priežiūros standartus, o prirėikus skatindama daryti pakeitimus⁴⁰.

Eurosisistema savo priežiūros tikslus išdėstė konkrečiuose standartuose ir reikalavimuose, kurių turi laikytis finansų rinkų infrastruktūros. Šie standartai ir reikalavimai pagrįsti tarptautiniu mastu pripažintais priežiūros standartais. 2013 m. birželio 3 d. Valdančioji taryba patvirtino 2012 m. balandžio mėn. TAB Mokėjimo ir atsiskaitymo sistemų komiteto (CPSS) ir Tarptautinės vertybinių popierių komisijų organizacijos techninio komiteto (IOSCO) nustatytus finansų rinkų infrastruktūrų principus (FRIP), kad Eurosisistema galėtų vykdyti visų finansų rinkos infrastruktūrų priežiūrą. Ji taip pat nusprendė pradėti viešas konsultacijas dėl reglamento, kuriuo nustatomi sistemiskai svarbių mokėjimo sistemų priežiūros reikalavimai ir kuriuo įtvirtinamas teisiškai privalomas FRIP įgyvendinimas, projekto. 2013 m. birželio 7 d. ECB interneto svetainėje paskelbtas reglamento projektas ir atitinkamas pranešimas spaudai.

FRIP keičia ankstesnius CPSS sistemiskai svarbių mokėjimo sistemų pagrindinius principus (SSMSPP), CPSS-IOSCO rekomendacijas dėl vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų ir CPSS-IOSCO rekomendacijas pagrindinėms sandorių šalims. Šie principai sukurti tam, kad finansų rinkų infrastruktūros taptų atsparesnės sistemos dalyvių įsipareigojimų nevykdymui ir finansų krizėms. Eurosisistema mano, kad didžiausioms išsivysčiusios ekonomikos šalims svarbu laiku ir nuosekliai įgyvendinti naujus principus, siekiant stiprinti pasaulio finansinį stabilumą, didinti finansų rinkų infrastruktūrų gebėjimą valdyti įvairią riziką ir išvengti reguliuojamojo arbitražo rizikos.

⁴⁰ Išsamią informaciją apie Eurosistemos priežiūros funkciją ir veiklą ECB skelbia ir savo interneto svetainėje bei specialiose Eurosistemos priežiūros ataskaitose, įskaitant Eurosistemos priežiūros politikos pagrindus, paskelbtus 2011 m. liepos mėn. (skelbiama ECB interneto svetainėje).

5.1 DIDELĖS VERTĖS MOKĖJIMO SISTEMŲ IR INFRASTRUKTŪRŲ PASLAUGŲ TEIKĖJAI

Didelės vertės mokėjimo sistemos sudaro euro zonos rinkos infrastruktūros pagrindą ir atlieka svarbų vaidmenį palaikant finansų sektoriaus ir visos ekonomikos stabilumą bei efektyvumą. Eurosistema taiko aiškiai apibrėžtas priežiūros politikos nuostatas visoms, tiek savo pačios, tiek privačiai valdomoms, didelės vertės mokėjimo sistemoms, kurios vykdo atsiskaitymus eurais.

SISTEMA TARGET2

Sistemos TARGET2 priežiūrą vykdo ir koordinuoja ECB, glaudžiai bendradarbiaudamas su visais euro zonos nacionaliniais centriniais bankais ir TARGET2 dalyvaujančiais kitais centriniais bankais. 2013 m. Eurosistemos vykdoma sistemos TARGET2 priežiūra daugiausia buvo orientuota į operacinės rizikos klausimus ir sistemos trūkumų analizę atsižvelgiant į naujuosius FRIP. Finansų rinkos infrastruktūrų principais pagrįsti naujieji reikalavimai apima pakopinio dalyvavimo susitarimus, išsamios rizikos valdymo sistemos kūrimą ir bendros verslo rizikos analizę. Atlikus naujaisiais principais pagrįstą trūkumų analizę, nustatytos kelios tobulintinos sritys.

Eurosistema taip pat atliko tarpusavio sąryšių sistemoje TARGET2 analizę, įskaitant sistemų, institucijų ir aplinkos tarpusavio sąryšių (taip pat ir sąryšių, kurie gali atsirasti dėl ryšio su TARGET2-Securities) analizę, siekdama, kad sistemos prižiūrėtojas ir operatorius geriau suprastų dėl tokių sąryšių kylančias rizikas. Pagal FRIP pripažįstamas poreikis spręsti rizikos, susijusios su tarpusavio sąryšiais, klausimus. Atliekant sistemos TARGET2 tarpusavio sąryšių analizę, daugiausia dėmesio skiriama rizikai, kurią kiti subjektai kelia sistemai TARGET2. Ši analizė padeda nustatyti subjektus, kurie yra labai svarbūs sistemos TARGET2 veiklai, ir įvertinti susijusias rizikas bei sistemos TARGET2 operatoriaus taikomų rizikos valdymo priemonių efektyvumą.

Be to, Eurosistema, taikydama specialią modeliavimo priemonę, toliau analizavo sistemos TARGET2 operacijų duomenis. Ši kiekybinė analizė padeda vykdyti ir papildyti standartų taikymu grindžiamą sistemos TARGET2 priežiūrą. Kita veikla buvo orientuota į sistemos TARGET2 testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, rizikos arba išankstinio išpėjimo rodiklių nustatymą bei tikrinimą ir netiesioginio dalyvavimo sistemoje TARGET2 struktūros analizę. Be to, atlikti euro zonos tarpbankinės pinigų rinkos veikimo tyrimai, remiantis pinigų rinkos operacijų, nustatytų TARGET2 mokėjimų pagrindu, duomenų baze.

SISTEMA EURO1

Sistema EURO1 yra mokėjimo sistema, skirta ES valstybėse narėse veikiančių bankų didelės vertės tarpusavio operacijoms eurais atlikti. Jos operatorius – tarpuskaitos įmonė EBA CLEARING. Sistema EURO1 veikia daugiašalio įskaitymo pagrindu, už sistemos EURO1 dalyvių dienos pabaigos pozicijas galutinai atsiskaitoma centrinio banko pinigais sistemoje TARGET2, o ECB veikia kaip atsiskaitymų tarpininkas.

ECB tenka pagrindinė atsakomybė už sistemos EURO1 priežiūrą, glaudžiai bendradarbiaujant su visais euro zonos nacionaliniais centriniais bankais. 2013 m. EBA CLEARING pakeitė nuostolių pasidalijimo skaičiavimo metodą, taikytiną sistemoje EURO1, kai daugiau kaip trys dalyviai nevykdo įsipareigojimų. Naujasis metodas yra paprastesnis už ankstesnįjį (nes, nepaisant įsipareigojimų nevykdančių dalyvių skaičiaus, pagal jį taikoma tokia pati tvarka, kokia taikoma tuo atveju, kai įsipareigojimų nevykdo daug dalyvių) ir skatina sistemos EURO1 dalyvius aktyviau valdyti sistemoje kylančią kredito riziką, nes jiems taikytinas nuostolių pasidalijimo būdas priklausys nuo dvišalių apribojimų, nustatomų dalyviui (-iams), kuris (-ie) nevykdo įsipareigojimų. Atsižvelgdama į sistemos EURO1 svarbą euro zonos mokėjimų infrastruktūroje, Eurosistema

įvertino galimą šio pakeitimo poveikį sistemos EURO1 atitikčiai taikomiems priežiūros standartams. Ji padarė išvadą, kad nuostolių pasidalijimo skaičiavimo metodo pakeitimas neturės neigiamos įtakos sistemos EURO1 teisinei struktūrai ir rizikos pobūdžiui.

ECB taip pat atidžiai stebi, kaip įgyvendinamos rekomendacijos, pateiktos sistemos operatoriui atlikus išsamų sistemos EURO1 įvertinimą pagal SSMSP 2011 m.

NUOLATINIŲ SUSIJUSIŲ ATSISKAITYMŲ SISTEMA

Nuolatinių susijusių atsiskaitymų (angl. *Continuous Linked Settlement*, CLS) sistemos operatorius – *CLS Bank International* (toliau – *CLS Bank*). Pagal šią sistemą teikiamos atsiskaitymo už užsienio valiutos sandorius paslaugos daugeliu valiutų, vadovaujantis vienalaikio skirtingų valiutų pervedimo principu (PvP). Ši PvP mechanizmu pagrįsta sistema sukurta siekiant panaikinti sandorio sumos praradimo riziką, susijusią su atsiskaitymais už užsienio valiutos sandorius. Sistemoje CLS šiuo metu atsiskaitoma 17 labiausiai pasaulyje prekiaujamų valiutų, įskaitant eurą. Kadangi *CLS Bank* įsikūręs JAV, Federalinei rezervų sistemai tenka pagrindinė CLS priežiūros funkcija pagal jungtinės priežiūros susitarimą, apimančią G10 valstybių centrinius bankus ir šalių, kurių valiuta atsiskaitoma per sistemą CLS, centrinius bankus. ECB, glaudžiai bendradarbiaujantis su euro zonos nacionaliniais centriniais bankais, yra šio jungtinės priežiūros susitarimo šalis ir jam tenka didžiausia atsakomybė už atsiskaitymų eurais per sistemą CLS priežiūrą.

2013 m. ECB priežiūros veikla, susijusi su CLS, be kitų dalykų, apėmė strateginių iniciatyvų srityje padarytą pažangą ir papildomų rizikos mažinimo paslaugų, įtrauktų į CLS, peržiūrą, įskaitant atsiskaitymų, kai JAV doleriai keičiami į Kanados dolerius, ir atvirksčiai, tą pačią dieną įdiegimą. Be to, ECB organizavo Euro CLS grupės, veikiančios kaip euro zonos forumas, skirtos keistis nuomonėmis dėl CLS problemų ir pažangos, posėdį, kuriame pradėtos diskusijos dėl galimo Europos atsiskaitymo tą pačią dieną.

SWIFT

SWIFT yra svarbi finansinio stabilumo požiūriu, kadangi ji teikia saugaus pranešimų siuntimo paslaugas finansų bendruomenei daugiau kaip 210 valstybių. G10 valstybių centriniai bankai pasirašė jungtinės SWIFT priežiūros susitarimą. ECB ir kai kurie kiti euro zonos nacionaliniai centriniai bankai prisideda prie įvairios jungtinės priežiūros grupės vykdomos priežiūrinės veiklos, o pagrindinis SWIFT priežiūrėtojas yra *Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique*. Be to, buvo įkurtas SWIFT priežiūros forumas siekiant, kad informacija būtų keičiamasi ir dialogas SWIFT priežiūros klausimais vyktų su kuo daugiau centrinių bankų.

SWIFT jungtinės priežiūros veikla vykdoma pagal metinį SWIFT priežiūros planą, kuris rengiamas taikant rizika pagrįstą priežiūros planavimo metodiką. Vykdam šią veiklą daugiausia dėmesio skiriama toms SWIFT paslaugoms, kurios gali turėti įtakos pasaulio finansų infrastruktūros sisteminei rizikai. 2013 m. priežiūros veikla toliau buvo sutelkta į Paskirstytos techninės architektūros projektą, kuris didina SWIFT atsparumą. Tarp kitų svarbių atidžiai stebimų SWIFT projektų buvo FIN programinės įrangos atnaujinimas, kuriuo siekiama sumažinti technologinę riziką ir sąnaudas, kartu užtikrinant IT platformų strateginį suderinimą. Be to, priežiūrėtojai tikrino įmonių rizikos valdymą, veiklos tęstinumą, loginius saugumo aspektus, kibernetinę SWIFT operacijų apsaugą ir atsparumo bandymus, atliekamus dalyvaujant vartotojų bendruomenei.

5.2 MAŽMENINIŲ MOKĖJIMŲ SISTEMOS IR MOKĖJIMO PRIEMONĖS

Eurosistema taip pat atsakinga už mažmeninių mokėjimų sistemų ir mokėjimo priemonių priežiūrą. Mažmeninių mokėjimų sistemų priežiūros standartai, pagrįsti SSMSPP, buvo peržiūrėti atsižvelgiant į FRIP įgyvendinimą ir mažmeninių mokėjimų sistemų integraciją, padidėjusią dėl techninių standartų ir procedūrų suderinimo vykdant bendros mokėjimų eurais erdvės (SEPA) projektą. SEPA skatina vis daugiau mažmeninių mokėjimų sistemų kurti tarpvalstybinius ryšius su kitomis tokiomis sistemomis arba siūlyti paslaugas daugiau nei vienoje šalyje. Atsižvelgiant į sistemos svarbą visai Europai, į atnaujintą priežiūros sistemą įtraukta nauja mažmeninių mokėjimų eurais sistemų klasifikacija. Į atnaujintą sistemą taip pat įtraukti 2012 m. Valdančiosios tarybos patvirtinti su priežiūra susiję lūkesčiai dėl mažmeninių mokėjimų sistemų tarpusavio ryšių.

Kalbant apie mažmeninių mokėjimų sistemas, pažymėtina, kad ECB tenka didžiausia priežiūros atsakomybė už sistemą STEP2 – Europos mastu veikiančią automatizuotą mokėjimų eurais tarpuskaitos įstaigą. Šios sistemos valdytojas ir operatorius yra EBA CLEARING. Sistemoje STEP2 apdorojami įvairių rūšių mažmeniniai mokėjimai, pavyzdžiui, SEPA kredito pervedimai ir SEPA tiesioginio debeto operacijos, taip pat nacionalinės operacijos Italijoje ir Airijoje, kurios vykdomos pagal vietinius techninius standartus ir tik vietinių bankų bendrijai. 2013 m. atliktas svarbių sistemos STEP2 paslaugų pakeitimų priežiūrinis vertinimas. Vertinti pakeitimai buvo susiję su papildomo atsiskaitymų ciklo taikymu teikiant SEPA kredito pervedimo paslaugą (SCT), elektroninės bankininkystės internetinio ryšio standartu (EBIRS) ir trečiojo duomenų centro įtraukimu į techninę infrastruktūrą. Šie pakeitimai neturėjo neigiamos įtakos visiškai sistemos atitikčiai taikomiems priežiūros standartams.

Mokėjimo priemonių srityje 2013 m. Eurosistema ir toliau daugiausia dėmesio skyrė mokėjimo kortelių priežiūrai. Eurosistema padarė pažangą atlikdama euro zonoje veikiančių tarptautinių mokėjimo kortelių schemų priežiūrinį vertinimą. Be to, ECB paskelbė antrąją Eurosistemos ataskaitą dėl sukčiavimų naudojant SEPA erdvėje išduotas korteles. Šioje antrojoje ataskaitoje pirmą kartą pateikta informacija apie sukčiavimą kiekvienos ES valstybės narės lygmeniu ir nurodyta, kad 2011 m., palyginti su 2010 m., bendras sukčiavimo naudojant korteles lygis sumažėjo.

2013 m. sausio mėn. Europos mažmeninių mokėjimų saugumo forumas, sudarytas iš ES institucijų, kurios prižiūri ir kontroliuoja mokėjimo paslaugų teikėjus, pradėjo viešas konsultacijas siekdamas parengti rekomendacijas dėl „prieigos prie mokėjimo sąskaitos“ paslaugų projekto. Vėliau tais pačiais metais forumas susipažino su 2013 m. liepos mėn. paskelbtu Europos Komisijos pasiūlymu dėl peržiūrėtos Mokėjimo paslaugų direktyvos, kurioje Europos bankininkystės institucijai (EBI), glaudžiai bendradarbiaujant su ECB, pavedama parengti rekomendacijas dėl mokėjimo paslaugų saugumo aspektų. Todėl forumas nusprendė galutinį savo rekomendacijų tekstą perduoti EBI ir jo neskelbti, nes jo paskelbimas galėjo sukelti rinkos suinteresuotųjų asmenų sąmyšį. Tačiau tuo pat metu forumas sutiko parengti ir viešai paskelbti dokumentą, kuriame apibendrina pagrindinius savo darbo laimėjimus ir kaip geriau užtikrinti prieigos prie mokėjimo sąskaitos paslaugų saugumą. Šiame dokumente taip pat aprašyta, kaip forumas atsižvelgė į vertingą rinkos dalyvių pateiktą informaciją.

Be to, 2013 m. lapkričio mėn. forumas surengė viešas konsultacijas dėl rekomendacijų, kurias jis parengė dėl mobiliųjų mokėjimų saugumo. Forumas taip pat išnagrinėjo pranešimų apie svarbius ES mažmeninių mokėjimų sistemų, mokėjimo schemų ir mokėjimo paslaugų teikėjų saugumo pažeidimus teikimo tvarkos suderinimo galimybes. Be to, siekdamas užtikrinti priežiūros ir

kontrolės institucijų atliekamų vertinimų nuoseklumą, forumas parengė vertinimo gaires, skirtas jo 2013 m. sausio mėn. paskelbtoms galutinėms rekomendacijoms dėl mokėjimų internetu saugumo įgyvendinti. Šios gairės 2014 m. vasario mėn. paskelbtos ECB interneto svetainėje.

5.3 VERTYBINIŲ POPIERIŲ IR IŠVESTINIŲ FINANSINIŲ PRIEMONIŲ TARPUSKAITA IR ATSISKAITYMAS

Eurosistema labai suinteresuota, kad vertybinių popierių tarpuskaitymo ir atsiskaitymo sistemos veiktų sklandžiai, nes, sutrikus vertybinių popierių tarpuskaitymui ir saugojimui, gali kilti pavojus pinigų politikos įgyvendinimui, sklandžiam mokėjimo sistemų veikimui ir finansinio stabilumo palaikymui. Pastaraisiais metais šioje srityje atliekami darbai daugiausia buvo skirti pagrindinėms ES teisėkūros iniciatyvoms, kuriomis siekiama įdiegti bendrą ES finansų rinkų infrastruktūrų sistemą.

PAGRINDINĖS SANDORIŲ ŠALYS IR SANDORIŲ DUOMENŲ SAUGYKLOS

2013 m. daugiausia dėmesio skirta 2012 m. įsigaliojusio Reglamento (ES) Nr. 648/2012 dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų, taip pat žinomo kaip Europos rinkos infrastruktūrų reglamentas (ERIR), ir atitinkamų reguliavimo bei įgyvendinimo techninių standartų veiksmingam įgyvendinimui.

2013 m. kovo mėn. įsigaliojus daugeliui techninių standartų, pagrindinės sandorių šalys ir sandorių duomenų saugyklos pagal ERIR turėjo kompetentingoms institucijoms pateikti (pakartotines) paraiškas veiklos leidimams gauti. Pagrindinės sandorių šalys paraiškas turėjo pateikti iki 2013 m. rugsėjo mėn. Tada nacionalinės kompetentingos institucijos, remiamos kolegijų, ėmėsi spręsti, ar pagrindinės sandorių šalys atitinka ERIR ir ar joms turėtų būti suteikti veiklos leidimai. Kaip nustatyta ERIR, ECB ir Eurosistemos nacionaliniai centriniai bankai yra kolegijų nariai, kiek tai susiję su jų, kaip centrinių bankų, vykdoma euro emisijos funkcija. Todėl Eurosistema aktyviai dalyvaus suteikiant veiklos leidimus visoms ES pagrindinėms sandorių šalims, atliekančioms daug eurais išreikštų centrinės tarpuskaitymo operacijų.

2013 m. lapkričio mėn. Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija, atsakinga už veiklos leidimų suteikimą sandorių duomenų saugykloms, perėmė atsakomybę už ES leidimus gavusių sandorių duomenų saugyklų priežiūrą. 2013 m. ECB dalyvavo sudarant jungtinės priežiūros susitarimą dėl sandorių duomenų saugyklos DDRL UK, vadovaujant Jungtinės Karalystės finansinių paslaugų priežiūros institucijai.

CENTRINIAI VERTYBINIŲ POPIERIŲ DEPOZITORIUMAI

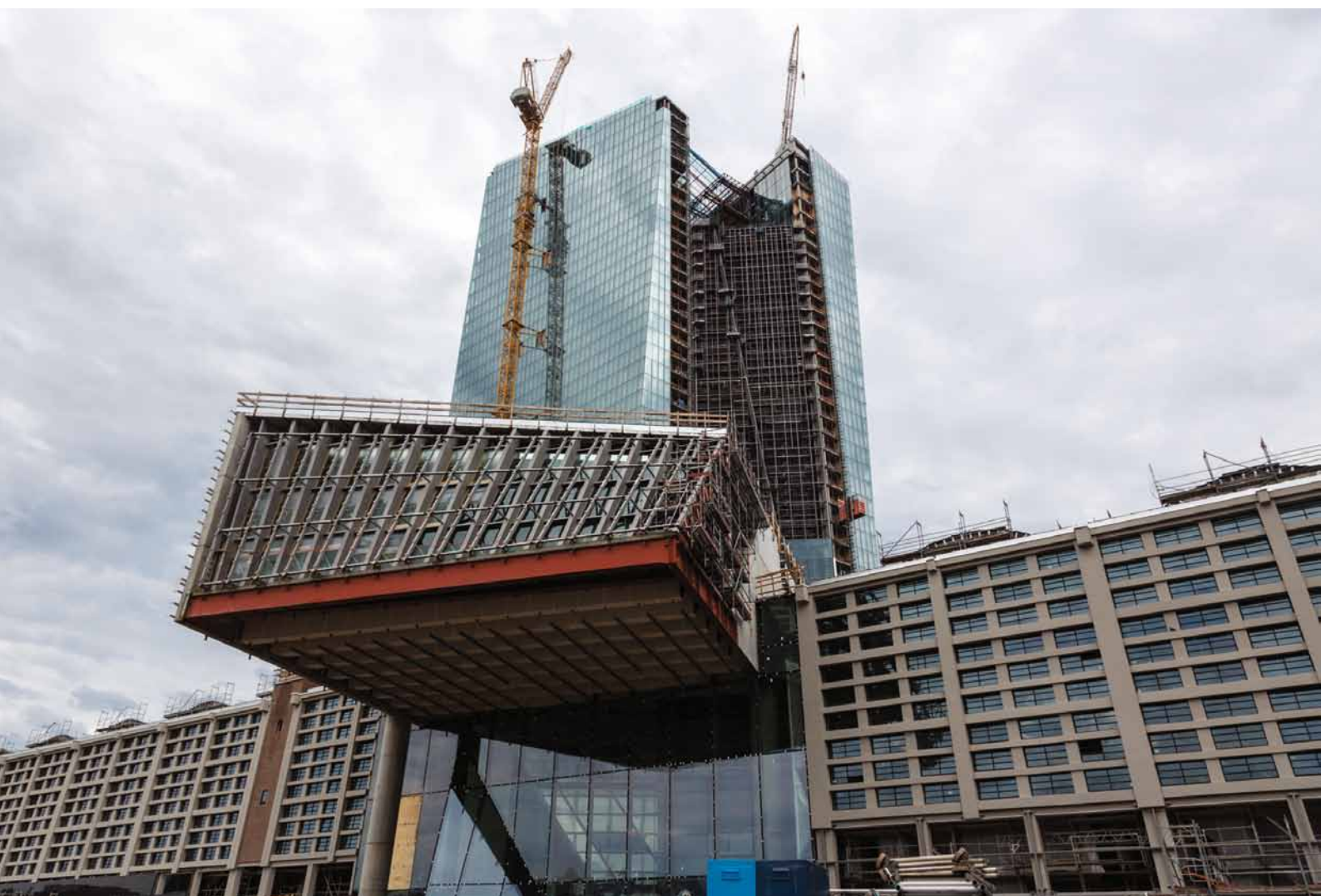
2013 m. ECB prisidėjo prie diskusijų dėl pirminio teisės akto ir prie techninių standartų projektų rengimo pagal siūlomą reglamentą dėl vertybinių popierių atsiskaitymo gerinimo ES ir centrinių vertybinių popierių depozitoriumų (CVPD). Šiuo reglamentu bus sukurta bendra ES sistema, pagal kurią bus suteikiami CVPD veiklos leidimai ir vykdoma CVPD priežiūra. ECB labai palaiko Europos Komisijos pasiūlymą stiprinti CVPD taikomą teisinę sistemą, atsižvelgiant ir į būsimą TARGET2-Securities aplinką. 2013 m. gruodžio mėn. pasiektas Europos Parlamento, Europos Komisijos ir ES Tarybos politinis susitarimas dėl reglamento, taip paruošiant dirvą jam įsigaliojti 2014 m.

TARGET2-SECURITIES

TARGET2-Securities (T2S) yra infrastruktūros projektas, kuriuo siekiama sukurti Europos CVPD skirtą bendrą platformą vertybinių popierių atsiskaitymams centrinio banko pinigais vykdyti.

Eurosistema prižiūrės T2S paslaugas ir bendradarbiaus su projekte dalyvaujančių CVPD kompetentingomis priežiūros institucijomis ir su ne euro zonos emisijos centriniais bankais, kurių išleidžiama valiuta galima vykdyti atsiskaitymus T2S platformoje, siekdama su jomis dalytis išsamia su T2S susijusia informacija, kad kompetentingos priežiūros institucijos ir centriniai bankai galėtų atlikti savo teisės aktuose nustatytas pareigas pagal atitinkamą teisinę sistemą.

2013 m. Eurosistema pažengė į priekį kurdamą T2S priežiūros sistemą ir bendradarbiavimo susitarimus su kitomis valdžios institucijomis. Be to, atnaujintas preliminarus T2S projekto vertinimas. Kadangi T2S dar tik kuriama, kol kas galutinio vertinimo atlikti negalima; jis turės būti atliktas labiau priartėjus platformos paleidimo datai.

Dviejų dalių biurų bokšto priešakyje esantis iš kitų pastato dalių išsiskiriantis įėjimo pastatas ir pastato *Grossmarkthalle* horizontalioji erdvė užbaigs pastatų ansamblį ir padės sukurti baigtinį ECB vaizdą. Įėjimo pastatas ne tik išsikišęs iš pastato *Grossmarkthalle*, bet ir yra keliais metrais aukščiau jo. Kad būtų galima jį statyti, pašalinti 3 iš 15 betoninių kevalų, formuojančių pastato *Grossmarkthalle* stogą. Jie buvo ne originalūs, o tik per Antrąjį pasaulinį karą sunaikintų karkaso dalių pakaitalai. Todėl, suderinus su istorinio paveldo apsaugos institucijomis, buvo galima juos pašalinti ir pradėti statyti įėjimo pastatą.

Įėjimo pastato šiaurinis fasadas, už kurio išsikūręs spaudos centras, yra itin įspūdingas: priešingai negu dviejų dalių biurų bokšto fasadas, pastarasis yra trimatiškai išlenktas paviršius iš hiperbolę atkartojančių stiklo plokščių. Apatinėje dalyje pastato *Grossmarkthalle* betoninės tinklo pavidalo faktūros fasadą suskaido stiklo plokštės. Taip pagrindinis įėjimas į ECB yra aiškiai išskirtas.

5 SKYRIUS

EUROPOS KLAUSIMAI

I POLITIKA IR INSTITUCINIAI KLAUSIMAI

Europai įgyvendinant politikos priemones ekonomikos ir finansų krizės padariniams šalinti, 2013 m. ir toliau aktyviai bendradarbiavo ES institucijos ir organai, ypač Europos Vadovų Taryba, ECOFIN taryba, Euro grupė, Europos Komisija, Europos Parlamentas ir ECB.

ECB Pirmininkas reguliariai dalyvavo Euro grupės ir ECOFIN tarybos posėdžiuose, kai buvo aptariamai reikalai, susiję su ECBS tikslais ir uždaviniais. Be to, ECB Pirmininkas buvo kviečiamas dalyvauti Europos Vadovų Tarybos posėdžiuose, kai buvo nagrinėjami klausimai, susiję su ES politikos atsaku į ekonomikos ir finansų krizę, ir euro zonos aukščiausiojo lygio susitikimuose. Euro grupės pirmininkas ir už ekonomiką, pinigų reikalus bei eurą atsakingas Komisijos narys prireikus dalyvavo ECB valdančiosios tarybos posėdžiuose.

PAŽANGA SIEKIANT GLAudesNĖS EKONOMINĖS IR PINIGŲ SAJUNGOS

2012 m. ES valstybių arba vyriausybių vadovai sutarė, kad būtina siekti panaikinti neigiamą grįžtamąjį valstybių ir jų bankų ryšį, stabdyti didėjantį Europos finansų rinkų skaidymąsi ir skatinti jų integraciją. 2013 m. šioje srityje imtasi svarbių veiksmų, pirmiausia susijusių su bendro priežiūros mechanizmo (BPM) kūrimu. Be to, 2013 m. gruodžio mėn. ECOFIN taryba patvirtino bendrą požiūrį į bendro pertvarkymo mechanizmo kūrimą, o Europos Parlamentas, ES Taryba ir Europos Komisija per trišales derybas pasiekė galutinį susitarimą dėl siūlomos direktyvos dėl indėlių garantijų sistemų ir siūlomos direktyvos dėl bankų gaivinimo ir pertvarkymo. Daugiau informacijos apie BPM kūrimą pateikta 4 skyriaus 1.3 skirsnyje.

Remiantis 2012 m. gruodžio mėn. parengtomis Europos Vadovų Tarybos išvadomis, 2013 m. kovo 20 d. Europos Komisija paskelbė komunikatą dėl pagrindinių ES ekonominių reformų *ex ante* koordinavimo. 2013 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba paragino Europos Vadovų Tarybos pirmininką, glaudžiai bendradarbiaujant su Europos Komisijos pirmininku, tęsti darbą kuriant bendrai suderintų sutartinių susitarimų ir susijusių solidarumo mechanizmų sistemą ir iki 2014 m. spalio mėn. pateikti Europos Vadovų Tarybai ataskaitą dėl pasiekto bendro susitarimo abiem šiais klausimais. Europos Vadovų Taryba pažymėjo, kad konkrečius naujus ekonominio valdymo veiksmus turės lydėti tolesni žingsniai didinant demokratinį teisėtumą ir atskaitomybę tuo lygmeniu, kuriuo priimami ir įgyvendinami sprendimai.

EUROPOS SEMESTRAS

2012 m. lapkričio mėn. Europos Komisija pristatė savo 2013 m. metinę augimo apžvalgą, kurioje apžvelgiama pažanga siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų ir nustatomos pagrindinės priemonės visos ES atsigavimui ir augimui užtikrinti ir kuri žymi Europos semestro pradžią. 2013 m. apžvalgoje pabrėžta, kad valstybės narės privalo: i) vykdyti diferencijuotą, augimą skatinančią fiskalinę konsolidaciją; ii) atkurti įprastą skolinimą ekonomikai; iii) skatinti augimą ir konkurencingumą; iv) spręsti nedarbo problemas ir šalinti krizės sukeltus socialinius padarinius ir v) modernizuoti viešąjį administravimą. 2014 m. metinėje augimo apžvalgoje, kurią Europos Komisija pristatė 2013 m. lapkričio 13 d., dar kartą pakartoti šie prioritetai.

2013 m. kovo mėn. posėdyje Europos Vadovų Taryba patvirtino minėtus penkis prioritetus 2013 metams, o valstybės narės juos įtraukė į savo stabilumo arba konvergencijos programas ir nacionalines reformų programas. Peržiūrėjusi šias programas, įskaitant savanoriškų išipareigojimų pagal paktą „Euro plus“ įgyvendinimą, 2013 m. liepos mėn. ECOFIN taryba kiekvienai valstybei

narei pateikė politikos rekomendacijas, prieš šioms patvirtinant nacionalinius biudžetus ir kitas ekonomikos reformas; tai daroma antrąjį pusmetį.

Atsižvelgiant į makroekonominio disbalanso procedūrą, kuria siekiama išvengti makroekonominių disbalansų ir juos koreguoti, 2012 m. lapkričio mėn. Europos Komisija paskelbė antrąją Įspėjimo mechanizmo ataskaitą. Remiantis vienuolika makroekonominių rodiklių ir ekonomine analize, ataskaitoje nurodyta 14 valstybių narių, kurių makroekonominė padėtis nagrinėta nuodugniau. 2013 m. balandžio mėn. Komisija paskelbė išsamias apžvalgas, kuriose nagrinėjama trylikos ataskaitoje nurodytų šalių galimų makroekonominių disbalansų kilmė, pobūdis ir mastas¹. Šioms šalims pateikta politikos rekomendacijų pagal makroekonominio disbalanso procedūros prevencinę dalį. 2013 m. lapkričio mėn. paskelbta trečioji Įspėjimo mechanizmo ataskaita. Joje nurodyta, kad ES ekonomika tapo dar pažangesnė koreguojant išorės ir vidaus disbalansus, tačiau reikalinga tolesnė pažanga. Padaryta išvada, kad dėl šios priežasties būtina išsamiau išanalizuoti disbalansų kaupimąsi ir šalinimą bei su tuo susijusią riziką šešiolikoje valstybių narių.

2013 m. Europos semestro metu pradėtas pirmasis dviejų dokumentų rinkinį sudarančių reglamentų, įsigaliojusį 2013 m. gegužės mėn., įgyvendinimo etapas. Dviejų dokumentų rinkiniais, pagrįstais Stabilumo ir augimo paktu ir jį papildančiais, stiprinama euro zonos šalių priežiūra. Pagal šias naujas taisykles rudenį euro zonos šalys Europos Komisijai ir Euro grupei pateikia savo biudžeto planų projektus, kad būtų užtikrintas valstybių narių biudžetų ir visos euro zonos fiskalinės padėties *ex ante* koordinavimas. Be to, dviejų dokumentų rinkiniu įgyvendinama geresnė finansinę įtampą patiriančių šalių priežiūra ir tolesnė šalių, įgyvendinusių makroekonominės pagalbos programą, priežiūra.

2013 m. Europos semestro patirtis parodė, kad vis dar kyla problemų įgyvendinant politikos rekomendacijas, ypač susijusias su struktūrinėmis reformomis, todėl visus metus būtina užtikrinti atidesnę stebėseną. Todėl 2013 m. birželio mėn. Europos Vadovų Taryba padarė išvadą, kad ES Taryba ir Europos Komisija turėtų atidžiau stebėti Europos semestro metu valstybėms narėms pateiktų specialių rekomendacijų įgyvendinimą. 2014 m. metinėje augimo apžvalgoje Komisija pateikė pirmąją tarpinę rekomendacijų apžvalgą, kurioje padaryta išvada, kad fiskalinės konsolidacijos srityje padaryta tam tikra pažanga, tačiau dėl finansų rinkų susiskaidymo Europos Sąjungoje įmonėms ir namų ūkiams teikiamoms paskoloms buvo taikomos labai skirtingos palūkanų normos ir kad kai kurios valstybės narės turėtų padaryti didesnę pažangą įgyvendindamos struktūrinės reformas.

STABILUMO IR AUGIMO PAKTAS

2013 m. daugeliui ES valstybių narių, kurių dauguma yra euro zonos šalys, vis dar buvo taikomos perviršinio deficito procedūros (PDP). Nepaisant to, konsolidavimo pastangomis bendras šalių, kurioms taikoma PDP, skaičius sumažėjo iki 16 (2012 m. pabaigoje tokių šalių buvo 20).

2013 m. birželio mėn. ECOFIN taryba parengė naujas rekomendacijas pusei šalių, kurioms taikoma PDP, t. y. Belgijai, Ispanijai, Prancūzijai, Kiprui, Nyderlandams, Portugalijai, Slovėnijai ir Lenkijai, ir atnaujino PDP taikymą Maltai, praėjus tik pusmečiui nuo pirmiau jai taikytos PDP procedūros nutraukimo. Rekomendacijose buvo siūloma pratęsti perviršinio deficito koregavimo terminą, daugeliu atveju viršijant Stabilumo ir augimo pakte numatytą įprastą pratęsimą vienais metais. Ispanijai, Prancūzijai, Slovėnijai ir Lenkijai terminas pratęstas dvejais metais: Lenkijai – iki 2014 m., Prancūzijai ir Slovėnijai – iki 2015 m., o Ispanijai – iki 2016 m. Kiprui terminas

1 Į išsamią apžvalgą neįtrauktas Kipras, ketinęs netrukus įgyvendinti makroekonominio koregavimo programą.

pratęstas ketveriais metais – iki 2016 m. Vienais metais terminas pratęstas Nyderlandams (iki 2014 m.) ir Portugalijai (iki 2015 m.). Pagal atnaujintą PDP Maltai nustatytas terminas yra 2014 m. ECOFIN taryba išpėjo Belgiją, jog ši nesiėmė efektyvių veiksmų ir nepašalino perviršinio deficito iki nustatyto termino – 2012 m. ECOFIN taryba pratęsė šiai šaliai nustatytą terminą; šalis privalo užtikrinti tvarų perviršinio deficito koregavimą nuo 2013 m. ir vėliau, padaryti pakankamą pažangą siekdama 2014 m. vidutinio laikotarpio tikslo. 2013 m. gruodžio mėn. ECOFIN taryba patvirtino naują rekomendaciją Lenkijai, vienais metais (iki 2015 m.) pratęsdama perviršinio deficito koregavimo terminą. Be to, palyginti su ankstesnėmis PDP rekomendacijomis, naujosiose rekomendacijose daugeliui šalių gerokai sumažinta rekomenduojamų koregavimo veiksmų apimtis.

2013 m. birželio mėn. ECOFIN tarybos sprendimais penkioms ES valstybėms narėms – Italijai, Latvijai, Lietuvai, Vengrijai ir Rumunijai – nutrauktos taikytos PDP. Šie sprendimai priimti remiantis Eurostato duomenimis, patvirtinančiais, kad šių šalių deficitas nesudaro 3 % BVP, ir Europos Komisijos prognozėmis, kad 2013 ir 2014 m. deficitas taip pat neviršys šios ribinės vertės².

Vienas iš fiskalinio valdymo sistemos įgyvendinimo etapų buvo fiskalinis susitarimas, 2013 m. sausio 1 d. įsigaliojęs pagal Sutartį dėl stabilumo, koordinavimo ir valdymo ekonominėje ir pinigų sąjungoje. Dalyvaujančios valstybės narės įpareigtos iki 2014 m. sausio 1 d. į savo nacionalinę teisę perkelti įsipareigojimą viso ciklo metu užtikrinti subalansuotą biudžetą ir įdiegti galimų nuokrypių automatinio koregavimo mechanizmą³.

Apskritai konkretūs fiskalinio susitarimo perkėlimo į nacionalinę teisę būdai įvairiose šalyse labai skiriasi. Pavyzdžiui, šalys skirtingai formuluoja subalansuoto biudžeto taisyklę ir pagrindinius teisės aktus. Šalyse, kurios dar nepasiekė savo vidutinio laikotarpio tikslo, jam pasiekti skirtas konvergencijos planas paprastai sudaromas nustatant metinį struktūrinio balanso pasikeitimą siekiant tikslo – 0,5 % BVP – rodiklio. Tačiau labai skiriasi pagrindinės atsakomybę ribojančios išlygos, susijusios su nuokrypiais nuo vidutinio laikotarpio tikslo arba jo siekiant taikomo koregavimo plano. Be to, skiriasi automatinis koregavimo mechanizmo taikymas nukrypęs nuo vidutinio laikotarpio tikslo arba jo siekiant taikomo koregavimo plano, nors tik kelios šalys laikėsi Europos Komisijos nustatytų bendrųjų principų dėl koregavimo veiksmų pobūdžio, apimties ir laikotarpio. Be to, dėl stebėjimo institucijų reikia pasakyti, kad dabar kai kuriose šalyse steigiamos nepriklausomos fiskalinės tarybos, nors atrodo, kad esamos tarybos atitinka daugelį Europos Komisijos nustatytų kriterijų. Vis dėlto stebėjimo institucijų veiklos veiksmingumas labiausiai priklausys nuo jų įtakos susijusioms politinėms diskusijoms.

KONVERGENCIJOS ATASKAITA

Latvijos valdžios institucijų prašymu 2013 m. birželio 5 d. ECB pagal Sutarties 140 straipsnį paskelbė Latvijos ekonominės ir teisinės konvergencijos vertinimą. ECB konvergencijos ataskaitoje išnagrinėta, ar Latvija pasiekė aukštą tvarios ekonominės konvergencijos lygį, ir įvertinta, kaip *Latvijas Banka* laikosi teisės aktų reikalavimų, kuriuos NCB privalo atitikti, kad taptų sudedamąja Eurosistemos dalimi. Ataskaitoje pabrėžta, kad nors Latvijos ilgalaikio ekonominės konvergencijos tvarumo klausimas dar neišspręstas, apskritai Latvija atitinka konvergencijos kriterijų pamatines vertes (taip pat žr. 3 skyrių).

2 Lietuvoje 2012 m. bendrasis valdžios sektoriaus deficitas buvo 3,2 % BVP. Tačiau, atėmus tiesiogines grynąsias pensijų reformos išlaidas, gauta, kad ribinė deficito vertė 2012 m. nebuvo viršyta.

3 Kol kas 24 iš 25 šalių, kurios pasirašė Sutartį dėl stabilumo, koordinavimo ir valdymo ekonominėje ir pinigų sąjungoje, ją ratifikavo.

2 ES PLĖTRA IR SANTYKIAI SU ŠALIMIS KANDIDATĖMIS BEI POTENCIALIOMIS ŠALIMIS KANDIDATĖMIS

2013 m. dar labiau pažengta įgyvendinant ES plėtros darbotvarkę. Liepos 1 d. Kroatija tapo 28-ąja ES valstybe nare ir – po Slovėnijos įstojimo 2004 m. – antrąją buvusios Jugoslavijos šalimi, įstojusia į Europos Sąjungą.

Be to, 2014 m. sausio mėn. ES pradėjo stojimo derybas su Serbija, o 2013 m. spalio mėn. (remdamasi birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos sprendimu) – diskusijas su Kosovu⁴ dėl Stabilizacijos ir asociacijos susitarimo. Šiuo sprendimu pripažintas Serbijos ir Kosovo sudarytas tarpusavio susitarimas dėl jų dvišalių santykių normalizavimo.

Spalio mėn. Europos Komisija – penktą kartą nuo 2009 m. – rekomendavo pradėti derybas su buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija. Europos Komisija antrą kartą rekomendavo atnaujinti Albanijos statusą, „potencialios šalies kandidatės“ statusą pakeičiant „šalies kandidatės“ statusu.

Buvo tęsiamos 2012 m. birželio mėn. pradėtos stojimo derybos su Juodkalnija; preliminariai baigta derėtis dėl dviejų skyrių. 2013 m. spalio mėn. Europos Vadovų Taryba nusprendė pradėti derėtis su Turkija dėl naujo skyriaus; stojimo derybos su šia šalimi vyksta nuo 2005 m., per tą laiką baigta derėtis dėl vieno skyriaus. Po 2013 m. balandžio mėn. įvykusių visuotinių rinkimų Islandijos valdžia sustabdė Islandijos stojimo derybas (pradėtas 2010 m.).

ECB, remdamasis jo paties atlikta ES šalių kandidačių ekonominės ir finansinės pažangos analize, 2013 m. tęsė politikos dialogą su šių šalių centriniais bankais dvišalių susitikimų metu ir su tomis institucijomis, kurios dalyvauja ES nustatytame plėtros procese. Birželio mėn. ECB Ankaroje surengė kasmetinį aukšto lygio politikos dialogą su Turkijos Respublikos centriniu banku. Liepos mėn. Podgoricoje pirmą kartą surengtas aukšto lygio politikos dialogas su Juodkalnijos centriniu banku. Be to, buvo palaikomi glaudūs ryšiai su šalių kandidačių, potencialių šalių kandidačių ir kitų šalių centriniais bankais vykdant techninio bendradarbiavimo programas (žr. 6 skyriaus 2 skirsnį).

4 Šis pripažinimas nepažeidžia pozicijų dėl statuso ir atitinka Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliuciją Nr. 1244 bei Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.

Įėjimo pastato rytinis vidinis fasadas, kuris skiria spaudos centrą ir pagrindinę fojė, yra iš perregimo stiklo plokščių, sumontuotų ant specialaus plieninio karkaso. Stiklo plokščių vaiskumas išgaunamas šlifuojant stiklą smėlio srove.

6 SKYRIUS

TARPTAUTINIAI KLAUSIMAI

I SVARBIAUSI TARPTAUTINĖS PINIGŲ IR FINANSŲ SISTEMOS POKYČIAI

PASAULIO EKONOMIKOS MAKROEKONOMINĖS POLITIKOS STEBĖSENA

Atsižvelgiant į didelę pasaulio ekonomikos ir finansinę integraciją, geras tarptautinės aplinkos supratimas ją stebint ir analizuojant yra esminis dalykas nustatant euro zonos politiką. ECB taip pat atlieka svarbų vaidmenį makroekonominės politikos ir finansinio stabilumo tarptautinės daugiašalės priežiūros procese, kurį centrinių bankų lygiu daugiausia koordinuoja TAB. Be to, ECB dalyvauja tarptautinių organizacijų, tokių kaip TVF ir EBPO, darbo grupėse ir susitikimuose, taip pat G20 bei G7 valstybių finansų ministrų ir centrinių bankų valdytojų forumuose.

2013 m. tarptautinei ekonominei aplinkai buvo būdingas lėtas ekonomikos atsigavimas: remiantis naujausiomis TVF prognozėmis, išsivysčiusios ekonomikos šalyse BVP augimas sumažėjo iki 1,3 % (2012 m. buvo 1,4 %), o besiformuojančios rinkos ir besivystančios ekonomikos šalyse – iki 4,7 % (2012 m. – 4,9 %). Esant tokiam lėtam pasaulio ekonomikos atsigavimui, per tarptautinėse institucijose ir forumuose vykusias diskusijas pabrėžtas poreikis skatinti pasaulio ekonomikos atsigavimą ir šalinti artimiausio laikotarpio riziką ekonomikos perspektyvoms, kartu įtvirtinant stipraus, tvaraus ir subalansuoto augimo pagrindus. Šiomis aplinkybėmis G20 valstybių vadovai Sankt Peterburge vykusiame aukščiausiojo lygio susitikime susitarė dėl ekonominės veiklos ir darbo vietų kūrimo skatinimo ir ekonomikos atsigavimo vidutiniu laikotarpiu rėmimo veiksmų rinkinio. Visų pirma, jie susitarė dėl naujos fiskalinio tvarumo užtikrinimo sistemos, investicijų skatinimo, našumo bei darbo jėgos dalyvavimo didinimo spartinant struktūrinių reformų įgyvendinimą ir vidaus bei išorės paklausos perbalansavimo svarbos. Tarptautinė bendruomenė taip pat pabrėžė, kad svarbu skatinti integracinį augimą, nes nedarbo, ypač jaunimo, lygis jau ilgą laiką yra aukštas.

Per pasaulinio lygio diskusijas dėl centrinių bankų veiksmų gana vieningai sutarta, kad prie pasaulio ekonomikos atsigavimo prisidėjo tinkama išsivysčiusios ekonomikos šalių pinigų politika, įskaitant netradicines pinigų politikos priemones. Kartu pripažinta, kad būtina nepamiršti įvertinti nenumatytus padarinius ir galimą neigiamą išplitimo poveikį kitoms šalims.

ECB ir toliau atliko aktyvų vaidmenį G20 valstybių grupėje ir jos įvairiose darbo srityse. Pirmininkaujant Rusijai, 2013 m. šiose srityse atliekamo darbo pagrindiniai tikslai buvo šie: i) gerinti stipraus, tvaraus ir subalansuoto augimo pagrindus (įskaitant susitarimą dėl fiskalinės konsolidacijos strategijų atsižvelgiant į Toronte vykusio susitikimo rezultatus); ii) toliau vykdyti pasaulinę finansinio reguliavimo darbotvarkę (įskaitant pažangą sistemos Bazelio III įgyvendinimo, nebiržinių išvestinių finansinių priemonių, pasauliniu mastu sistemiškai svarbių finansų įstaigų ir šešėlinės bankininkystės srityse); iii) stiprinti tarptautinę finansų infrastruktūrą, daug dėmesio skiriant TVF kvotų ir valdymo reformai; iv) spręsti mokesčių bazės silpnėjimo ir pelno perkėlimo problemas; v) gerinti ilgalaikių investicijų finansavimo galimybes. 2013 m. rugsėjo mėn. G20 valstybių vadovai patvirtino Sankt Peterburgo veiksmų planą, kuriame daugiausia dėmesio skiriama politikos veiksams, kuriais siekiama remti ekonomikos atsigavimą artimiausiu laikotarpiu, gerinti pasaulio ekonomikos augimo vidutiniu laikotarpiu pagrindus ir didinti finansinį stabilumą. Be to, G20 valstybių grupės nariai patvirtino savo atskaitomybės įvertinimą, kuriame išsamiai apžvelgė ankstesnius politinius įsipareigojimus.

Galiausiai euro zona pati yra TVF ir EBPO vykdomos tarptautinės politikos stebėsenos objektas. 2013 m. TVF, be atskirų euro zonos šalių peržiūrų, vykdė reguliarią visos euro zonos

pinigų, finansų ir ekonominės politikos peržiūrą. ECB taip pat dalyvavo diskusijose dėl TVF vykdomos ES finansų sektoriaus įvertinimo programos.

TARPTAUTINIŲ INSTITUCINIŲ PROCESŲ IR PRAKTIKOS REFORMOS

Kaip įprasta, 2013 m. ECB toliau stebėjo tarptautinės pinigų sistemos raidą ir padėjo kurti šią sistemą. Nors padaryta pažanga įgyvendinant reformas TVF išteklių didinimo ir TVF stebėsenos bei valdymo srityse, tačiau pakankamai didelei narių daugumai delsiant ratifikuoti 2010 m. TVF kvotų ir valdymo reformą, stabdomas šios reformos įgyvendinimas.

Mėginant įveikti pasaulinę finansų krizę, nuspręsta, kad optimalus būdas didinti TVF išteklius trumpuoju laikotarpiu yra narių naujų trumpalaikių dvišalių paskolų ir vertybinių popierių pirkimo susitarimų sudarymas su TVF nariais. 2012 m. pavasarį vykusiuose TVF ir Pasaulio banko susitikimuose 38 šalys (įskaitant 18 ES valstybių narių) dvišaliais skolinimosi susitarimais įsipareigojo padidinti TVF išteklius 461 mlrd. JAV dol. Iki 2013 m. gruodžio pabaigos įsigaliojo susitarimai su 30 minėtų šalių (iš jų 15 – ES valstybės narės); bendra šių susitarimų suma – 424 mlrd. JAV dol.

Po 2011 m. atliktos kas trejus metus vykdomos stebėsenos peržiūros TVF ėmėsi svarbių iniciatyvų, kuriomis buvo siekiama gerinti stebėseną atsižvelgiant į globalizaciją ir pasaulinių ryšių stiprėjimą. Šios iniciatyvos apėmė stebėsenos teisinės sistemos peržiūrą, rizikos ir finansų sistemų analizės gilinimą, narių išorės pozicijų vertinimų spartinimą, greitesnį reagavimą į narystės problemas ir geresnį galimo narių politikos išplitimo neigiamo poveikio pasauliniam stabilumui mažinimą.

Kalbant apie konkrečius veiksmus, pasakytina, kad nuo 2011 m. skelbiama neigiamo poveikio išplitimo ataskaita, kurioje įvertinamas penkių ekonominiu požiūriu stipriausių šalių ekonominės politikos poveikis susijusių šalių ekonomikai. 2013 m. ataskaitoje išnagrinėtas galimas neigiamas išplitimo poveikis, kylantis dėl euro zonos krizės, JAV fiskalinės ir pinigų politikos, Japonijoje vykdomų struktūrinių ir fiskalinių reformų ir galimo Kinijos ekonomikos augimo lėtėjimo. Be to, 2012 ir 2013 m. parengta bandomoji išorės sektoriaus ataskaita, kurioje pateiktas 29 sisteminių išsivysčiusių ir besiformuojančios rinkos šalių, įskaitant euro zoną apskritai ir kai kurias atskiras euro zonos valstybes nares, išorės pozicijų vertinimas.

2013 m. gegužės mėn. TVF patobulino skolos tvarumo tyrimą atnaujinęs valstybės skolos tvarumo analizės rekomendacijas rinkoje besiskolinančioms šalims; tai pirmiausia leis atlikti nuodugnesnę pagrindinių prielaidų ir makroekonominės bei fiskalinės rizikos analizę.

TVF efektyvumą ir patikimumą lemia gausi narystė, į ją turi būti atsižvelgta organizuojant jo valdymą. TVF vykdomajai valdybai pateikus savo ataskaitą Valdytojų tarybai, 2013 m. sausio mėn. baigta išsami dabartinės kvotų nustatymo formulės peržiūra. Remdamasi šios peržiūros rezultatais, Vykdomoji valdyba per 15-ąją bendrąją kvotų peržiūrą turėtų diskutuoti dėl naujos kvotų nustatymo formulės. Kadangi 15-ąją bendrąją kvotų peržiūrą iš pradžių buvo nuspręsta baigti maždaug dvejais metais anksčiau, nei planuota, t. y. iki 2014 m. sausio mėn., nustatyta galutinė data, iki kurios ji turi būti įgyvendinta, – 2015 m. sausio mėn. dėl vėluojančio 2010 m. kvotų ir valdymo reformos įgyvendinimo. Europos šalys jau ėmėsi veiksmų, padėsiančių sumažinti pernelyg didelį atstovavimą Europos šalims TVF vykdomojoje valdyboje 1,64 vykdančiųjų direktorių pozicijos.

2 BENDRADARBIAVIMAS SU NE ES ŠALIMIS

2013 m. ECB kartu su Europos Komisija aktyviai dalyvavo ES dialoge makroekonomikos klausimais su svarbiausiomis besiformuojančios rinkos ekonomikos šalimis (pvz., Kinija, Indija, Izraeliu ir Rusija). Kaip ir ankstesniais metais, siekdama skatinti politikos dialogą, Eurosistema organizavo seminarus ir darbo susitikimus su ne ES šalių centriniais bankais. Vasario 15 d. Maskvoje surengtas aukšto lygio seminaras, kuriame dalyvavo Rusijos bankas. Seminaro temos buvo Rusijos ir euro zonos ekonominė plėtra ir kintantis centrinių bankų vaidmuo pinigų politikos, finansinio stabilumo ir priežiūros srityse.

TECHNINIS BENDRADARBIAVIMAS

Techninis bendradarbiavimas su Eurosistema tebebuvo svarbi priemonė stiprinant ne ES šalių – pirmiausia ES šalių kandidačių ir potencialių šalių kandidačių – centrinių bankų institucinius gebėjimus ir Europos bei tarptautinių standartų laikymąsi.

2013 m. gruodžio 3–4 d. Frankfurte surengtoje konferencijoje ECB paminėjo ECB koordinuojamo techninio bendradarbiavimo dešimtmetį. Nuo 2003 m. ECB kartu su nacionaliniais centriniais bankais įgyvendino keletą ES finansuojamų techninio bendradarbiavimo programų, skirtų įvairių šalių centriniais bankams ir bankų priežiūros institucijoms padėti. Be to, ECB sustiprino ilgalaikį bendradarbiavimą su įvairiais centriniais bankais, pasirašydamas su jais susitarimo memorandumus.

2013 m. gruodžio mėn. ECB ir 21 nacionalinis centrinis bankas baigė ES finansuotą techninio bendradarbiavimo su Serbijos nacionaliniu banku programą. Ši 2011 m. vasario mėn. pradėta įgyvendinti programa padėjo Serbijos nacionaliniam bankui sustiprinti institucinius gebėjimus ir suderinti procedūras ir taisykles su ES ir tarptautiniais standartais.

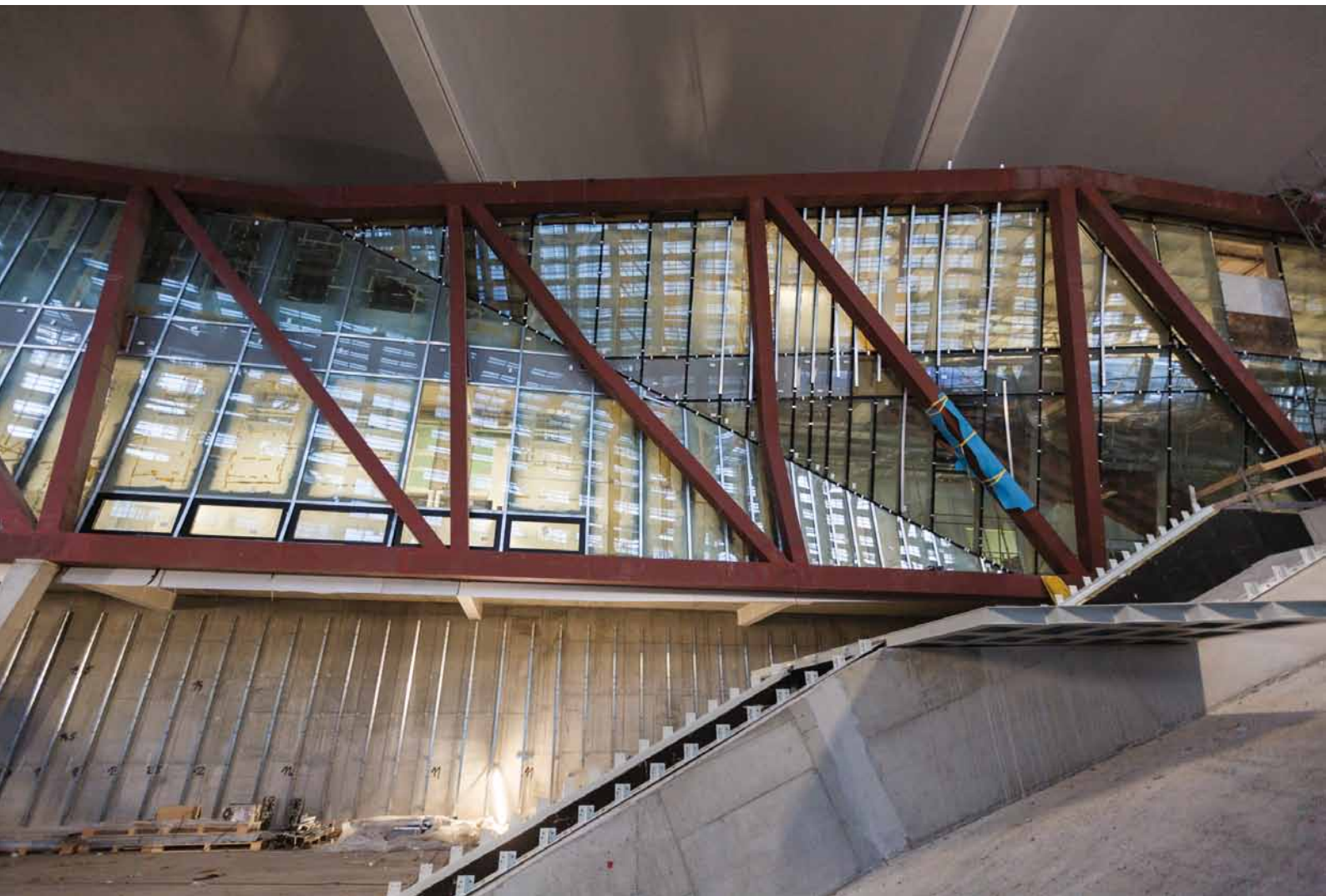
2013 m. liepos mėn. Eurosistema baigė techninio bendradarbiavimo su Makedonijos Respublikos nacionaliniu banku programą. ECB ir 11 programoje dalyvavusių nacionalinių centrinių bankų Makedonijos Respublikos nacionalinio banko valdytojui pateikė poreikių analizės ataskaitą, kurioje aptarta dešimt centrinio banko veiklos sričių. Ataskaitoje įvertinta dabartinė centrinio banko institucinė ir operacinė sistema, taip pat pateikta rekomendacijų dėl tolesnio jo institucinių gebėjimų stiprinimo siekiant, kad jis labiau atitiktų ES centrinių bankų veiklos standartus.

2013 m. gruodžio 19 d. ECB ir Europos Komisija pasirašė tarpusavio sutartį dėl techninio bendradarbiavimo su Albanijos banku ir Kosovo Respublikos centrinio banku. ECB įgyvendins šią programą kartu su 11 euro zonos nacionalinių centrinių bankų. Pagal šią programą bus įvertintos dabartinės centrinių bankų institucinės ir operacinės sistemos ir jos bus palygintos su ES centrinių bankų veiklos standartais. Albanijos bankui ir Kosovo Respublikos centriniam bankui bus pateiktos poreikių analizės ataskaitos su rekomendacijomis, kaip padidinti jų institucinius gebėjimus ir suderinti jų veiklą su ES centrinių bankų veiklos standartais. Be to, pagal šią programą bus nuodugniai peržiūrėti Makedonijos Respublikos nacionalinio banko ir galbūt kitų šio regiono centrinių bankų tolesnio institucinių gebėjimų stiprinimo prioritetai.

ECB ir Turkijos Respublikos centrinis bankas tęsė bendradarbiavimą ir reguliarių politikos dialogą remdamiesi 2012 m. liepos mėn. pasirašytu susitarimo memorandumu. Bendradarbiaujant 2013 m., Izmiire surengta bendra konferencija tarptautinių sąsajų ir neigiamo poveikio išplitimo klausimais, Ankaroje surengtas seminaras finansų statistikos klausimais, į ECB šešiams mėnesiams komandiruotas Turkijos Respublikos centrinio banko darbuotojas.

Taip pat buvo bendradarbiaujama pagal 2012 m. spalio mėn. su Rusijos banku pasirašytą susitarimo memorandumą, kuriame numatytas bendradarbiavimas techniniais klausimais ir rengiant politikos diskusijas. 2013 m. veikla daugiausia buvo orientuota į pinigų politiką ir finansinį stabilumą ir buvo vykdoma rengiant seminarus; be to, į ECB buvo komandiruotas Rusijos banko darbuotojas. 2013 m. taip pat vyko bankų priežiūrai skirti renginiai, kuriuose dalyvavo kai kurie euro zonos nacionaliniai centriniai bankai, Europos sisteminės rizikos valdyba ir Europos bankininkystės institucija.

2013 m. ECB ir Kinijos Liaudies Respublikos bankas toliau įgyvendino savo susitarimo memorandumą rengdami dvišalių darbo grupių posėdžius ir keisdami informaciją darbuotojų lygmeniu. Memorandumu, kuris buvo pasirašytas 2008 m., siekiama stiprinti šių dviejų institucijų bendradarbiavimą ir skatinti keitimąsi informacija. Pagal ES ir Kinijos tarpusavio prekybos projektą į ECB atvyko trys Kinijos Liaudies Respublikos banko darbuotojų grupės, kad aptartų pinigų politiką, rinkos operacijas ir IT saugumą.

Pagal Vienos architektų biuro COOP HIMMELB(L)AU koncepciją „namas name“ konferencijų erdvė ir darbuotojų restoranas integruoti į pastatą *Grossmarkthalle* kaip atskiri pastato elementai. Jų struktūrinis karkasas sudarytas iš plieno stulpų ir sijų, o atskiri fasadai padengti stiklu su šilumos izoliacija. Naujieji pastato elementai yra uždari ir turi savo temperatūros reguliavimo sistemą, o juos supančią atvirą pastato *Grossmarkthalle* erdvę veiks sezoninė lauko temperatūra.

7 SKYRIUS

IŠORĖS KOMUNIKACIJA IR ATSKAITOMYBĖ

I ATSKAITOMYBĖ IR KOMUNIKACIJOS POLITIKA

Per paskutinius keletą dešimtmečių centrinio banko nepriklausomumas buvo įtvirtintas ir kaip išsivysčiusių, ir kaip besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių pinigų politikos privaloma sudedamoji dalis. Sprendimas suteikti centriniams bankams nepriklausomumą jau seniai yra tvirtai pagrįstas ekonomikos teorija ir empiriniais įrodymais. Tiek viena, tiek kita rodo, kad tai padeda palaikyti kainų stabilumą. Kartu tai yra demokratinės visuomenės kūrimo principas, pagal kurį bet kuri nepriklausoma institucija, kuriai suteikiami įgaliojimai vykdyti kokią nors visuomeninę funkciją, privalo atsiskaityti piliečiams ir jų išrinktiems atstovams. Todėl atskaitomybė ir centrinio banko nepriklausomumas yra neatsiejami dalykai.

ECB įsipareigojimo dėl atskaitomybės ir skaidrumo pavyzdys yra jo atskaitomybė Europos piliečiams ir jų išrinktiems atstovams, Europos Parlamentui. Sutartyje tiksliai suformuluoti ECB atskaitomybei keliami reikalavimai, tarp kurių yra reikalavimas skelbti savaitines finansines, ketvirtines ir metines ataskaitas. ECB gerokai viršija šiuos teisės aktuose nustatytus reguliarios atskaitomybės reikalavimus, pavyzdžiui, skelbia Mėnesinį biuletinį, o ne vien tik privalomus ketvirtinius biuletinius. ECB įsipareigojimas dėl atskaitomybės ir skaidrumo atsispindi ir daugybėje Valdančiosios tarybos narių pasakytų kalbų, kurios apima daugelį temų, aktualių ECB keliamų uždavinių požiūriu. Be to, ECB Pirmininkas keturis kartus per metus atsiskaito Europos Parlamentui. ECB taip pat atsako į Europos Parlamento narių raštu pateiktus klausimus ir skelbia šiuos klausimus ir atsakymus savo interneto svetainėje.

2013 m. lapkričio 3 d. įsigaliojo Tarybos reglamentas, pagal kurį ECB yra pavesti konkretūs uždaviniai, susiję su mikroprudencine kredito įstaigų priežiūra. Nuo 2014 m. lapkričio 4 d. ECB taps vienintele priežiūros institucija ir visų pirma vykdys tiesioginę bendramė priežiūros mechanizmą (BPM) dalyvaujančių svarbių bankų priežiūrą. ECB priežiūros uždavinius vykdys atskirai nuo savo uždavinių, susijusių su pinigų politika ir kitų jam skirtų užduočių. Atskaitomybė, susijusi su bankų priežiūra, skiriasi nuo atskaitomybės dėl kitų užduočių, pavestų ECB pagal Sutartį. Vadovaudamiesi pirmiau minėto reglamento atitinkamomis nuostatomis ir siekdami užtikrinti tinkamą atskaitomybės sistemą, susijusią su ECB priežiūros uždaviniais, 2013 m. lapkričio mėn. ECB ir Europos Parlamentas pasirašė tarpinstitucinę sutartį. Be to, ECB ir ES Taryba pasirašė susitarimo memorandumą. Jame išsamiai pateikiamos BPM reglamento dėl dviejų institucijų bendradarbiavimo ir įsipareigojimų dėl atskaitomybės, susijusios su ECB vykdomais priežiūros uždaviniais, nuostatos. Susitarimo memorandumas įsigaliojo 2013 m. gruodžio 11 d.

ECB išorės komunikacija siekiama didinti visuomenės supratimą apie ECB pinigų politiką ir sprendimus. Ji yra neatskiriama ECB pinigų politikos ir kitų jo uždavinių dalis. ECB komunikacijos veikla vykdoma vadovaujantis dviem pagrindiniais principais – atvirumu ir skaidrumu. Taikant abu šiuos principus didėja ECB pinigų politikos ir kitų jo teisės aktuose nustatytų uždavinių vykdymo veiksmingumas, efektyvumas ir patikimumas. Be to, skatinamos ECB pastangos visiškai atsiskaityti už savo veiksmus.

ECB realiu laiku pateikiamų, reguliarių ir išsamių pinigų politikos vertinimų bei sprendimų paaiškinimų koncepcija, pritaikyta 1999 m., rodo unikaliai atvirą ir skaidrų požiūrį į centrinio banko komunikaciją. Pinigų politikos sprendimai paaiškinami spaudos konferencijoje vos tik Valdančiajai tarybai juos priėmus. Spaudos konferencijoje Pirmininkas pateikia išsamų įvadinį pranešimą,

paaškindamas Valdančiosios tarybos sprendimus. Vėliau Pirmininkas kartu su pirmininko pavaduotoju atsako į žiniasklaidos klausimus. Nuo 2004 m. gruodžio mėn. Valdančiosios tarybos sprendimai, išskyrus sprendimus dėl palūkanų normų, kiekvieną mėnesį skelbiami Eurosistemos centrinių bankų interneto svetainėse.

ECB teisės aktai, tarp jų Valdančiosios tarybos pinigų politikos sprendimai, Valdančiosios tarybos sprendimai, priimami ne tik nustatant palūkanų normas, taip pat Eurosistemos konsoliduotos finansinės ataskaitos skelbiami visomis oficialiomis ES kalbomis¹. Visa ECB metų ataskaita taip pat pateikiama visomis oficialiomis ES kalbomis². Visomis oficialiomis ES kalbomis skelbiamas ir Pranešimo apie konvergenciją ir ECB mėnesinių biuletenių ketvirtinės versijos visas tekstas arba tik jų santraukos³. Atskaitomybės visuomenei ir skaidrumo tikslais ECB, be teisės aktų, kai kuriomis arba visomis oficialiomis kalbomis pateikia ir kitus dokumentus, visų pirma pranešimus spaudai, kuriuose skelbia ekspertų makroekonominės prognozes, politikos nuostatas ir kitą visuomenei svarbią informaciją. Svarbiausi ECB leidiniai nacionalinėmis kalbomis rengiami, leidžiami ir platinami glaudžiai bendradarbiaujant su nacionaliniais centriniais bankais.

2 ATSKAITOMYBĖ EUROPOS PARLAMENTUI

Europos Parlamentas, kaip vienintelė ES institucija, kurios narius tiesiogiai renka ES piliečiai, ECB atskaitomybės srityje atlieka svarbiausią vaidmenį. 2013 m. abi institucijos tęsė glaudų ir naudingą dialogą.

2013 m. ECB Pirmininkas Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komitete toliau kartą per ketvirtį informuodavo Europos Parlamento narius apie naujausius ekonominius ir pinigų politikos pokyčius ir atsakydavo į jų klausimus. Be to, jis dalyvavo dviejose Europos Parlamento plenarinėse sesijose, kurių metu svarstytos ECB 2011 ir 2012 metų ataskaitos, taip pat Europos Parlamento pirmininkų sueigoje 2013 m. gruodžio mėn.

Europos Parlamente pasisakydavo ir kiti ECB vykdomosios valdybos nariai. ECB 2012 metų ataskaitą Ekonomikos ir pinigų politikos komitetui pateikė pirmininko pavaduotojas. Jörg Asmussen kartu su Komisijos nariu Olli Rehn dalyvavo tame pačiame komitete apsieičiant nuomonėmis dėl padėties vertinimo Kipre ir atsakė į komiteto narių klausimus. Peter Praet dalyvavo Europos parlamentų savaitės Europos ekonominės politikos koordinavimo semestre. Be to, ECB darbuotojai Europos Parlamentui teikė techninius įvertinimus, susijusius su ECB kompetencijos sritimi, pavyzdžiui, BPM ir ekonomine padėtimi šalyse, kuriose vykdoma ES ir TVF koregavimo programa. Be to, ECB pateikė atsakymus į 42 raštu iš Europos Parlamento narių gautus klausimus. Atsakymai buvo paskelbti jo interneto svetainėje 2013 m.

BANKŲ SAJUNGA

Pasirengimas kurti BPM buvo svarbiausias klausimas ECB ir Europos Parlamentui keičiantis nuomonėmis. Diskusijų metu daugiausia dėmesio skirta priežiūros ir pinigų politikos atskyrimui ir BPM atskaitomybės sistemai. Pastaroji oficialiai įforminta tarpinstitucine sutartimi, įsigaliojusia 2013 m. lapkričio mėn. Abi institucijos susitarė dėl būtinybės kuo skubiau sukurti BPM priežiūros valdybą, kad būtų kaip galima greičiau išrinkti priežiūros valdybos pirmininką. Į pirmininko

1 Išskyrus airių kalbą, kuriai ES lygiu taikoma išimtis.

2 Išskyrus airių (pagal ES išimtį) ir maltiečių (pagal susitarimą su *Bank Centrali ta' Malta / Central Bank of Malta* po laikinosios ES išimties panaikinimo 2007 m. gegužės mėn.) kalbas.

3 Žr. 2 išnašą.

rinkimo procesą, kaip numatyta BPM reglamento nuostatose, įtrauktas ir Europos Parlamentas. Be to, Parlamento nariai domėjosi išsamaus įvertinimo, kurį ECB vykdo rengdamasis sukurti BPM, būdais. Sakydamas kalbas ECB Pirmininkas nuolat pabrėžė šios veiklos svarbą kuriant pasitikėjimą bankų sąjunga ir užtikrinant ilgalaikio augimo perspektyvas.

Darbas, susijęs su bendro pertvarkymo mechanizmo sukūrimu ir bendro teisės aktų rinkinio užbaigimu, buvo kita svarbi tema. Kalbėdamas Ekonomikos ir pinigų politikos komitete, ECB Pirmininkas ne kartą pabrėžė, kad labai svarbu kaip galima greičiau turėti vienodus teisės aktus dėl bankų pertvarkymo. Jis taip pat daug kartų akcentavo, kaip svarbu užbaigti bankų sąjungos kūrimo procesą sukuriant bendrą pertvarkymo mechanizmą, kuriuo būtų papildytas BPM.

REALIOSIOS EKONOMIKOS FINANSAVIMO SĄLYGOS

Per komiteto posėdžius, kuriuose pasisakė ECB Pirmininkas, daug Europos Parlamento narių išreiškė susirūpinimą dėl realiosios ekonomikos, ypač dėl mažų ir vidutinio dydžio įmonių, finansavimo. Jie teiravosi apie galimas priemones, kuriomis būtų mažinami euro zonos šalyse egzistuojantys dideli skirtumai.

Pirmininkas pabrėžė bankų sąjungos kūrimo proceso užbaigimo svarbą siekiant mažinti susiskaidymą ir pagerinti euro zonos privačiojo sektoriaus finansavimo sąlygas. Be to, jis akcentavo vienkrypčių pinigų politikos sandorių (VPPS) reikšmę šiuo požiūriu ir įvairiomis progomis pateikė paaiškinimų apie ECB taikomas nestandartines priemones.

Kartu Pirmininkas ir kiti ECB atstovai leido suprasti, kad nacionalinės vyriausybės ir įstatymų leidėjai tiek nacionaliniu, tiek Europos lygiu turi imtis būtinų veiksmų, kuriais, siekiant naudoti realiajai ekonomikai, susiskaidymas būtų nuolat mažinamas.

3 KOMUNIKACIJOS VEIKLA

ECB turi kreiptis į įvairias auditorijas, pavyzdžiui, finansų ekspertus, žiniasklaidą, akademinę bendruomenę, parlamentus, valstybių institucijas ir plačiąją visuomenę, o jų žinios apie finansus ir ekonomiką yra nevienodos. Todėl jo įgaliojimai ir sprendimai aiškinami pasitelkus įvairias komunikacijos priemones ir veiklas, kurios nuolat tobulinamos, kad taptų kiek įmanoma veiksmingesnės, atsižvelgiant į skirtingą auditoriją ir komunikacijos aplinką bei poreikius.

2013 m. Vykdomoji valdyba patvirtino, kad komunikacijos stiprinimas ir toliau yra ECB vienas iš vidutinio laikotarpio strategijos prioritetų. ECB veikla ir toliau buvo sutelkta į ECB vykdomą skatinamąją pinigų politiką, pastangas palaikyti bankų sektoriaus gausaus likvidumo sąlygas ir euro zonos valdymo bei funkcionavimo stiprinimą. Dauguma Vykdomosios valdybos narių viešų kalbų buvo susijusios su šiais klausimais. Be to, komunikacijos veikla buvo vykdoma šalyse, kuriose taikomos ES ir TVF finansinės paramos programos. Šios temos dominavo ir žiniasklaidos, visuomenės ir ECB lankytojų informacijos užklausoje.

ECB skelbia daug reguliarių ir periodinių tyrimų bei ataskaitų. Tarp jų yra Metų ataskaita, kurioje apžvelgiama ECB veikla per ankstesnius metus, ir Mėnesinis biuletenis, kuriame reguliariai pateikiama naujausia informacija apie tai, kaip ECB vertina ekonomikos ir pinigų raidą, ir išsami informacija, kuria remdamasis jis priėmė savo sprendimus. 2013 m. ECB paskelbė 201 pranešimą spaudai, apimančius visus ECB politikos ir veiklos aspektus, bei papildomą informaciją, susijusią

su pinigų politikos įgyvendinimu. Be to, ECB teikia įvairius statistinius duomenis, pirmiausia per Statistinių duomenų saugyklą ir interaktyvias schemas ECB interneto svetainėje.

Visi ECB vykdomosios valdybos nariai, atsiskaitydami Europos Parlamentui ir nacionaliniams parlamentams, sakdami viešas kalbas ir duodami interviu žiniasklaidai, tiesiogiai dalyvauja plečiant visuomenės žinias ir supratimą apie Eurosistemos užduotis ir politiką. 2013 m. Vykdomosios valdybos nariai perskaitė daugiau kaip 150 pranešimų įvairioms auditorijoms ir davė daugiau kaip 140 interviu žiniasklaidai. Kai kurios kalbos buvo išverstos į kelias oficialias ES kalbas, kad jos būtų prieinamos platesnei auditorijai.

2013 m. ECB surengė 20 seminarų žurnalistams savo patalpose, vieną seminarą Amsterdame ir vieną Briuselyje. Visi jie buvo skirti nacionalinės ir tarptautinės žiniasklaidos atstovų žinioms bei supratimui apie ECB įgaliojimus, užduotis ir veiklą plėsti. Kai kuriuos šių seminarų jis organizavo vienas, kitus – bendradarbiaudamas su nacionaliniais centriniais bankais, Europos Komisija, Europos žurnalistikos centru ir kitomis valstybės institucijomis. Be mėnesinių spaudos konferencijų po Valdančiosios tarybos posėdžių, ECB surengė daug kitų susitikimų su spaudos atstovais, kurių tikslas buvo skatinti didesnę kitų ECB vykdomų politikų ir veiksmų supratimą.

2013 m. ECB savo dabartinėse ir būsimose patalpose Frankfurte priėmė 587 lankytojų grupes. Apie 16 312 lankytojų gavo informacijos iš pirmų šaltinių – ECB ekspertų parengtų pristatymų ir ekskursijų į naujų ECB patalpų statybos vietą.

2013 m. surengta nemažai aukšto lygio tarptautinių konferencijų, darbo susitikimų ir seminarų, įskaitant ECB darbo susitikimą „Nestandartinės pinigų politikos priemonės“, konferenciją „Bankų reguliavimo ir priežiūros ES ateitis“ ir kelis renginius, organizuotus kartu su kitomis institucijomis, pavyzdžiui, kartu su Europos Komisija surengtą bendrą konferenciją „Finansinė integracija ir stabilumas: vykdomų reformų poveikis finansinei integracijai“. Kaip ir ankstesniais metais, 2013 m. gegužės mėn. per atvirų durų renginius ECB turėjo savo informacijos stendą ES Tarybos patalpose Briuselyje ir Europos Parlamente Strasbūre. Pirmą kartą ECB taip pat dalyvavo ES delegacijoje, surengusioje atvirų durų renginius JAV. Juose JAV piliečiams ir kitiems lankytojams buvo pateikta informacija apie ECB, eurų banknotus ir monetas.

Visi ECB skelbiami dokumentai ir kita informacija apie jo įvairiapusišką veiklą skelbiami ECB interneto svetainėje. 2013 m. svetainėje apsilankė 27 mln. lankytojų; peržiūrėta 517 mln. puslapių ir atsisiųsta 75 mln. dokumentų. 2013 m. ECB atsakė į maždaug 80 000 visuomenės užklausų dėl informacijos įvairiomis su ECB veikla, politika ir sprendimais susijusiomis temomis. Toliau buvo plečiamas ECB dalyvavimas socialiniuose tinkluose. Jo „Twitter“ paskyra turi apie 100 000 sekėjų. Ji naudojama informacijai apie leidinius ir kalbas skleisti. 2013 m. ECB atsidarė „Google+“ paskyrą, kurią naudojant ECB RSS naujienų sklaidos kanalais perduodamą informaciją ypač aktyviai stebi kitos ES institucijos ir ekonomikos specialistai. „Facebook“ paskyra buvo sukurta moksleivių konkursui „Euro karta“. Be to, ECB naudoja „YouTube“ kanalą savo mėnesinių spaudos konferencijų vaizdo įrašams ir kitai filmuotai medžiagai skelbti.

Stengdamiesi plėsti savo edukacinę veiklą, 2013 m. balandžio mėn. ECB ir euro zonos šalių nacionaliniai centriniai bankai išleido naują internetinį mokomąjį žaidimą „Top Floor – pakilk iki viršaus!“, o rugsėjo mėn. pristatė animacinį filmuką „ECB ir Eurosistemos trijų minučių pristatymas“. Abu juos galima rasti ECB interneto svetainės skiltyje „Mokymui“.

2013 m. balandžio 17 d. Mario Draghi ir atitinkamų euro zonos nacionalinių centrinių bankų valdytojai pristatė Europos lygio apdovanojimus komandoms, laimėjusioms nacionalinius moksleivių konkursus „Euro karta 2012/2013“. Šio konkurso, kuris vyksta kiekvienais metais, tikslas – plėsti paauglių supratimą apie centrinio banko vaidmenį ekonomikoje. Konkurse dalyvavo daugiau kaip 3 500 16–19 m. moksleivių, gyvenančių euro zonoje. Kitų metų konkursas prasidėjo 2013 m. spalio 1 d.

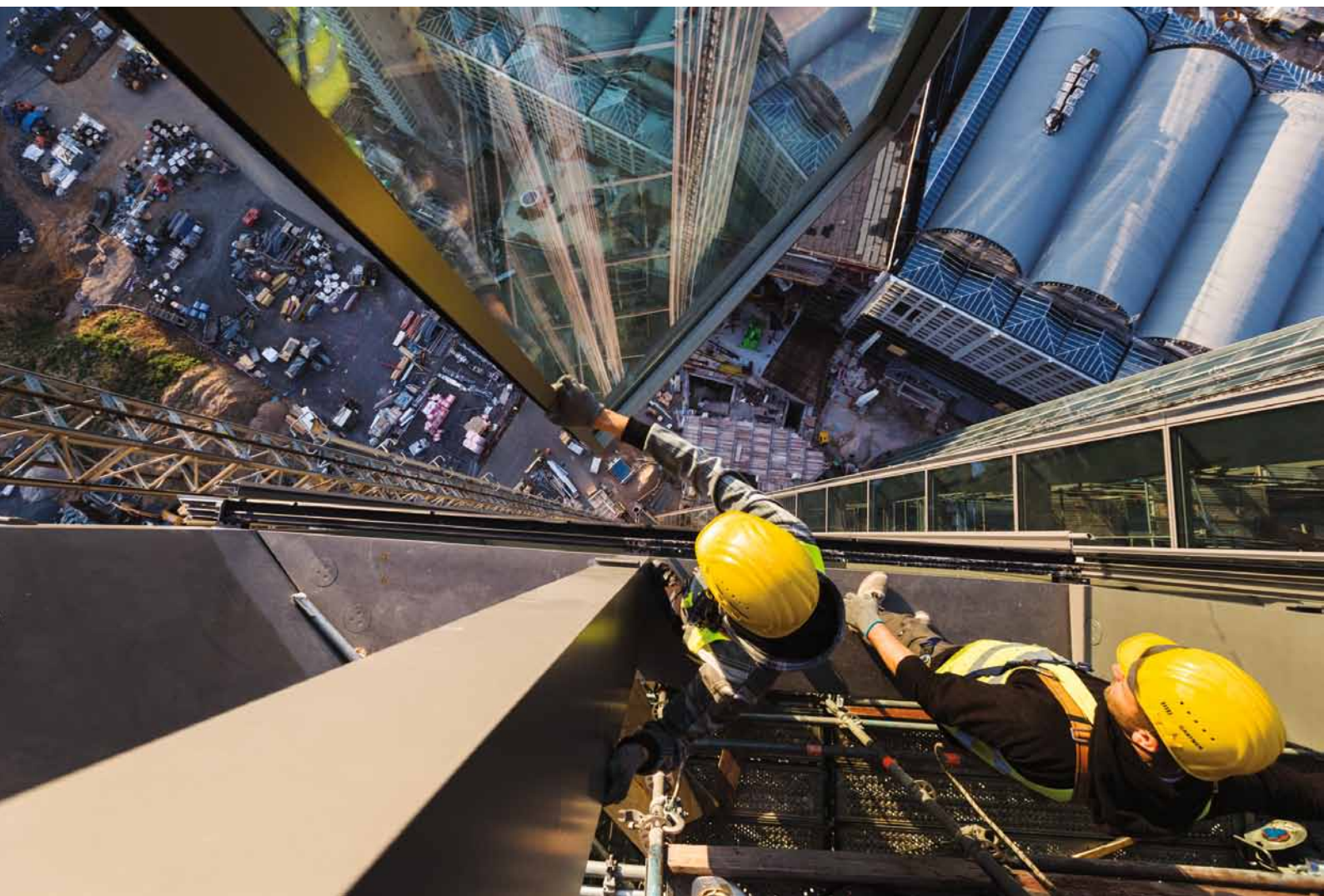
Kalbant apie komunikacijos veiklą, susijusią su BPM, pasakytina, kad 2013 m. rugsėjo mėn. ECB savo interneto svetainėje sukūrė naują skiltį „Bankų priežiūra“. Šioje skiltyje pateikiama informacija apie svarbiausias BPM savybes ir svarbiausius jo kūrimo etapus. Šie tinklalapiai bus kuriami toliau, ECB rengiantis 2014 m. lapkričio mėn. perimti visą atsakomybę už priežiūrą. 2013 m. spalio mėn. ECB informavo apie bendrą įvertinimą, kuris atliekamas rengiantis BPM. Taip pat buvo paskelbtas bankų, kurie bus vertinami, sąrašas. Daugiau informacijos apie tai galima rasti ECB interneto svetainės skiltyje „Bankų priežiūra“.

2013 m. vykdant komunikacijos veiklą daugiausia dėmesio buvo sutelkta į eurų banknotus, ypač rengiantis grynuosius pinigus keisti į eurus Latvijoje⁴, ir 5 eurų banknoto išleidimą gegužės 2 d. Jis tapo pirmuoju naujosios eurų banknotų serijos nominalu. ECB įgyvendino nemažai komunikacijos priemonių, skirtų plačiajai visuomenei ir grynųjų pinigų tvarkytojams informuoti apie naują banknotą ir atnaujintas jo apsaugos priemones. Tai – per 3 mln. lankstinukų, kurie 2013 m. balandžio mėn. buvo išsiųsti įmonėms, kiekvieną dieną tvarkančioms grynuosius pinigus, taip pat 2013 m. gegužės mėn. pagaminti internetiniai vaizdo įrašai, skirti naujojo banknoto išleidimui į apyvartą – skaitmeninė rinkodaros kampanija praėjus keliems mėnesiams po naujojo banknoto išleidimo, skirta internete apie jį informacijos ieškantiems žmonėms nukreipti į specialią ECB banknotų interneto svetainę⁵, ir kilnojamoji eurų banknotų ir monetų paroda, 2013 m. veikusi Frankfurte, Madride, Bratislavoje ir Rygoje. Siekdamas padėti suinteresuotiesiems asmenims, pavyzdžiui, banknotų įrangos gamintojams, komerciniams bankams ir didžiausiems mažmenininkams, pasirengti būsimų nominalų gamybai, 2013 m. lapkričio mėn. Briuselyje ECB organizavo didelį partnerystės programos renginį.

2013 m. ECB renginys „Europos kultūros dienos“ buvo skirtas Latvijai ir buvo organizuotas glaudžiai bendradarbiaujant su *Latvijas Banka*. 2013 m. spalio 16 d.–lapkričio 15 d. įvairiose Frankfurto vietose vyko įvairūs renginiai. Juose buvo galima susipažinti su būdingiausiais Latvijos kultūros aspektais. Į programą buvo įtraukta klasikinės muzikos ir avangardinės popmuzikos koncertai, literatūros skaitymai, filmų peržiūra, teatro projektas, architektūros ir fotografijos darbų parodos, keli specialūs renginiai vaikams. „Europos kultūros dienos“ pradėtos rengti 2003 m. Nuo to laiko jos tapo Frankfurto ir jo apylinkių kultūrinio gyvenimo tradicija. Šios iniciatyvos tikslas – kuo daugiau žmonių supažindinti su ES kultūros įvairove ir skatinti europiečių tarpusavio supratimą.

⁴ Plačiau apie tai žr. 3 skyriaus 4 skirsnį.

⁵ www.new-euro-banknotes.eu.

Atriumo, jungiančio abu daugiakampius bokštus, fasado langai sumontuoti ant specialaus plieninio karkaso. Karkasas yra pakankamai stiprus, kad išlaikytų per visą atriumo aukštį sumontuotų langų svorį, ir yra gerai per juos matomas. Pagal dizaino koncepciją atriumui įstiklinti panaudotas stiklas yra neutralios spalvos ir skaidrus. Todėl atriumas matyti kiaurai, ir galima aiškiai įžiūrėti du atskirus aukštuminio pastato bokštus. Permatomo atriumo išpūdį sustiprina jo stiklinis stogas. Stiklas padengtas taip, kad sugertų ne daugiau kaip 10 % saulės energijos, tačiau pro jį vis tiek matyti dangus.

8 SKYRIUS

INSTITUCINĖ STRUKTŪRA IR ORGANIZACIJA

I SPRENDIMUS PRIIMANTYS ORGANAI IR BENDRASIS ECB VALDYMAS

I.1 EUROSISTEMA IR EUROPOS CENTRINIŲ BANKŲ SISTEMA

Eurosistema yra euro zonos centrinių bankų sistema. Ją sudaro ECB ir ES valstybių narių, įsivedusių eurą, nacionaliniai centriniai bankai (nuo 2014 m. sausio 1 d. – 18). Europos centrinių bankų sistemą (ECBS) sudaro ECB ir visų ES valstybių narių (nuo 2013 m. liepos 1 d. – 28) nacionaliniai centriniai bankai (NCB), t. y. ji apima ir valstybių narių, kurios dar nėra įsivedusios euro, nacionalinius centrinius bankus.

ECB yra Eurosistemos ir ECBS šerdis ir užtikrina, kad operacijos, kurios sudaro ECBS uždavinių dalį, būtų vykdomos arba veikiant jam pačiam, arba per nacionalinius centrinius bankus, į juos ECB gali kreiptis tiek, kiek mano esant reikalinga. ECB yra ES institucija ir pagal viešąją tarptautinę teisę – juridinis asmuo.

Kiekvienas NCB pagal atitinkamos valstybės narės nacionalinę teisę yra juridinis asmuo. Euro zonos nacionaliniai centriniai bankai, sudarantys neatskiriama Eurosistemos dalį, vykdo Eurosistemos

pavestus uždavinius vadovaudamiesi ECB sprendimus priimančių organų nustatytais taisyklėmis. Nacionaliniai centriniai bankai taip pat prisideda prie Eurosistemos ir ECBS darbo, dalyvaudami Eurosistemos ir (ar) ECBS komitetuose (žr. šio skyriaus 1.5 skirsnį). Jie taip pat savo atsakomybe gali vykdyti funkcijas, nesusijusias su Eurosistemos funkcijomis, jei Valdančioji taryba nenustato, kad tokios funkcijos trukdo Eurosistemos tikslams ir uždaviniams.

Eurosistemai ir ECBS vadovauja ECB sprendimus priimančiosios organai – Valdančioji taryba ir Vykdomoji valdyba. Bendroji taryba sudaryta kaip trečiasis sprendimus priimančiasis ECB organas, jis veiks tol, kol bus valstybių narių, dar neįsivedusių euro. Sprendimus priimančiosios organai savo veikloje vadovaujasi Europos Bendrijos steigimo sutartimi, ECBS statutu ir atitinkamu Darbo reglamentu¹. Sprendimai Eurosistemoje ir ECBS priimami centralizuotai. Nepaisant to, remiantis ECBS statutu, ECB ir euro zonos nacionaliniai centriniai bankai kartu strateginiu ir veiklos požiūriu prisideda prie bendrų Eurosistemos tikslų siekimo gerbdami decentralizavimo principą.

1.2 VALDANČIOJI TARYBA

Valdančiąją tarybą sudaro ECB vykdomosios valdybos nariai ir eurą įsivedusių valstybių narių nacionalinių centrinių bankų valdytojai. Atsižvelgiant į euro įvedimą Latvijoje 2014 m. sausio mėn., *Latvijas Banka*, Latvijos centrinio banko valdytojas 2013 m. liepos–gruodžio mėn. buvo pakviestas dalyvauti Valdančiosios tarybos susitikimuose kaip stebėtojas.

Remiantis Sutartimi, Valdančiosios tarybos pagrindinės pareigos yra:

- nustatyti gaires ir priimti sprendimus, būtinus Eurosistemai patikėtų uždavinių atlikimui užtikrinti;
- nustatyti euro zonos pinigų politiką, o prireikus priimti sprendimus, susijusius su tarpiniais pinigų politikos tikslais, pagrindinėmis palūkanų normomis ir atsargų pasiūla Eurosistemai, nustatyti jiems įgyvendinti būtinas gaires.

Atsižvelgiant į naujas ECB pareigas, susijusias su kredito įstaigų mikroprudencine priežiūra, Valdančiosios tarybos kompetencija apima ir sprendimų, susijusių su bendrąja sistema, pagal kurią bus priimami sprendimai dėl priežiūros, priėmimą. Be to, ji priiminės sprendimus dėl ECB pavestų mikroprudencinės ir makroprudencinės priežiūros užduočių pagal BPM reglamentą ir ECB darbo reglamentą.

Paprastai Valdančioji taryba posėdžiauja du kartus per mėnesį ECB būstinėje Frankfurte prie Maino (Vokietijoje). Be kita ko, ji išsamiai įvertina pinigų ir ekonomikos raidą ir pirmame mėnesio posėdyje priima atitinkamus sprendimus, o antrame – paprastai daugiau dėmesio skiria klausimams, susijusiems su kitomis ECB ir Eurosistemos užduotimis bei pareigomis. 2013 m. du posėdžiai vyko ne Frankfurte: vienas buvo surengtas *Národná banka Slovenska* Bratislavoje, o kitas – *Banque de France* Paryžiuje. Be šių posėdžių, Valdančioji taryba taip pat gali rengti susitikimus telekonferencijos būdu arba priimti sprendimus taikydama rašytinę procedūrą.

¹ Dėl ECB darbo reglamentų žr.: 2014 m. sausio 22 d. Sprendimą ECB/2014/1, kuriuo iš dalies keičiamas 2004 m. vasario 19 d. Sprendimas ECB/2004/2, dėl Europos Centrinio Banko darbo reglamento patvirtinimo; 2004 m. vasario 19 d. Sprendimą ECB/2004/2 dėl Europos centrinio banko darbo reglamento patvirtinimo, OL L 80, 2004 3 18, p. 33; 2004 m. birželio 17 d. Sprendimą ECB/2004/12 dėl ECB bendrosios tarybos darbo reglamento patvirtinimo, OL L 230, 2004 6 30, p. 61 ir 1999 m. spalio 12 d. Sprendimą ECB/1999/7 dėl ECB vykdomosios valdybos darbo reglamento, OL L 314, 1999 12 8, p. 34. Šie reglamentai pateikti ir ECB interneto svetainėje.

Priimdami sprendimus dėl pinigų politikos ir kitų ECB bei Eurosistemos užduočių, Valdančiosios tarybos nariai veikia ne kaip savo šalių atstovai, o kaip visiškai nepriklausomi asmenys. Tai apibrėžia principas „vienas narys – vienas balsas“, taikomas Valdančiojoje taryboje. 2008 m. Valdančioji taryba nusprendė toliau laikytis dabartinės balsavimo tvarkos, kaip numatyta ECBS statuto 10 straipsnio 2 dalyje, o rotacijos sistemą taikyti tik tada, kai euro zonos nacionalinių centrinių bankų valdytojų bus daugiau kaip 18.

Sprendžiant klausimus, susijusius su ECB ir Eurosistemos bendruoju valdymu, Valdančiajai tarybai padeda ECB Audito komitetas.

VALDANČIOJI TARYBA

Priekinė eilė (iš kairės į dešinę):

Patrick Honohan, Benoît Cœuré,
Sabine Lautenschläger, Mario Draghi,
Vitor Constâncio, Yves Mersch

Vidurinė eilė (iš kairės į dešinę):

Carlos Costa, Luc Coene,
Christian Noyer, Jens Weidmann,
Jozef Makúch, Josef Bonnici

Galinė eilė (iš kairės į dešinę):

Boštjan Jazbec, Erkki Liikanen,
Ardo Hansson, George A. Protopoulos,
Gaston Reinesch, Ilmārs Rimšēvičs,
Klaas Knot, Peter Praet

Pastaba: fotografuojant nedalyvavo
Panicos O. Demetriades, Luis M. Linde,
Ewald Nowotny ir Ignazio Visco.

Mario Draghi

ECB Pirmininkas

Vitor Constâncio

ECB pirmininko pavaduotojas

Jörg Asmussen

ECB vykdomosios valdybos narys
(iki 2014 m. sausio 7 d.)

Josef Bonnici

Bank Ċentrali ta' Malta /
Central Bank of Malta valdytojas

Luc Coene

Nationale Bank van België /
Banque Nationale de Belgique valdytojas

Benoît Cœuré

ECB vykdomosios valdybos narys

Carlos Costa

Banco de Portugal valdytojas

Panicos O. Demetriades

Central Bank of Cyprus valdytojas

Ardo Hansson

Eesti Pank valdytojas

Patrick Honohan

Banc Ceannais na hÉireann /
Central Bank of Ireland valdytojas

Boštjan Jazbec

Banka Slovenije valdytojas
(nuo 2013 m. liepos 17 d.)

Klaas Knot

De Nederlandsche Bank pirmininkas

Marko Kranjec

Banka Slovenije valdytojas
(iki 2013 m. liepos 16 d.)

Sabine Lautenschläger

ECB vykdomosios valdybos narė
(nuo 2014 m. sausio 27 d.)

Erkki Liikanen

Suomen Pankki – Finlands Bank valdytojas

Luis M. Linde

Banco de España valdytojas

Jozef Makúch

Národná banka Slovenska valdytojas

Yves Mersch

ECB vykdomosios valdybos narys

Ewald Nowotny

Oesterreichische Nationalbank valdytojas

Christian Noyer

Banque de France valdytojas

Peter Praet

ECB vykdomosios valdybos narys

George A. Protopoulos

Bank of Greece valdytojas

Gaston Reinesch

Banque centrale du Luxembourg valdytojas

Ilmārs Rimšēvičs

Latvijas Banka valdytojas
(nuo 2014 m. sausio 1 d.)

Ignazio Visco

Banca d'Italia valdytojas

Jens Weidmann

Deutsche Bundesbank pirmininkas

I.3 VYKDOMOJI VALDYBA

Vykdomąją valdybą sudaro ECB Pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir keturi nariai, kuriuos kvalifikuota balsų dauguma skiria Europos Vadovų Taryba, pasikonsultavusi su Europos Parlamentu ir ECB. Svarbiausios Vykdomosios valdybos, kuri paprastai posėdžiauja kartą per savaitę, pareigos yra šios:

- rengti Valdančiosios tarybos posėdžius;
- įgyvendinti euro zonos pinigų politiką vadovaujantis Valdančiosios tarybos nustatytais gairėmis ir priimtais sprendimais. Tai atlikdama Vykdomoji valdyba duoda reikiamus nurodymus euro zonos nacionaliniams centriniams bankams;
- vadovauti ECB einamajai veiklai;
- vykdyti tam tikrus Valdančiosios tarybos jai suteiktus įgaliojimus, įskaitant ir reglamentuojamojo pobūdžio.

Valdymo komitetas padeda Vykdomajai valdybai ECB valdymo, veiklos planavimo ir metų biudžeto sudarymo srityse. Valdymo komitetą sudaro keletas aukštesniųjų vadovų, o jam pirmininkauja vienas Vykdomosios valdybos narys.

VYKDOMOJI VALDYBA

Priekinė eilė (iš kairės į dešinę):

Sabine Lautenschläger,
Mario Draghi (Pirmininkas),
Vítor Constâncio
(pirmininko pavaduotojas)

Galinė eilė (iš kairės į dešinę):

Yves Mersch, Peter Praet,
Benoît Coeuré

Mario Draghi

ECB Pirmininkas

Vítor Constâncio

ECB pirmininko pavaduotojas

Jörg Asmussen

ECB vykdomosios valdybos narys
(iki 2014 m. sausio 7 d.)

Benoît Coeuré

ECB vykdomosios valdybos narys

Sabine Lautenschläger

ECB vykdomosios valdybos narė
(nuo 2014 m. sausio 27 d.)

Yves Mersch

ECB vykdomosios valdybos narys

Peter Praet

ECB vykdomosios valdybos narys

I.4 BENDROJI TARYBA

Bendrąją tarybą sudaro ECB Pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir visų 28 ES valstybių narių nacionalinių centrinių bankų valdytojai. 2013 m. liepos mėn. Kroatijai įstojus į ES, *Hrvatska narodna banka* valdytojas tapo Bendrosios tarybos nariu². Bendroji taryba daugiausia vykdo iš EPI perimtus uždavinius, kurie vis dar turi būti vykdomi, nes dar ne visos valstybės narės yra įsivedusios eurą. Šie uždaviniai apima nacionalinių centrinių bankų bendradarbiavimo stiprinimą, valstybių narių pinigų politikos koordinavimą, siekiant užtikrinti kainų stabilumą, ir VKM II veikimo stebėseną. Be to, ji Europos Sąjungos Tarybai (ES Tarybai) teikia pranešimus (ECB rengia pranešimus apie konvergenciją) apie euro dar neįsivedusių valstybių narių pažangą, kurią jos padarė įgyvendindamos savo įsipareigojimą tapti ekonominės ir pinigų sąjungos narėmis. Ji taip pat prisideda prie ECB patariamųjų funkcijų vykdymo. 2013 m. įvyko keturi Bendrosios tarybos ketvirtiniai posėdžiai, taip pat vienas posėdis, skirtas ECB ataskaitai apie konvergenciją patvirtinti.

2 *Hrvatska narodna banka* valdytojas nuo 2011 m. gruodžio mėn. stebėtojo teisėmis buvo pakviestas dalyvauti Bendrosios tarybos susitikimuose Kroatijai rengiantis stoti į ES.

BENDROJI TARYBA

Priekinė eilė (iš kairės į dešinę):

Luis M. Linde, Carlos Costa,
Stefan Ingves, Vítor Constâncio,
Mario Draghi, Mark Carney,
Josef Bonnici, Ignazio Visco,
György Matolcsy

Vidurinė eilė (iš kairės į dešinę):

Ewald Nowotny, Marek Belka,
Christian Noyer, Jozef Makúch,
Panicos O. Demetriades, Luc Coene,
Patrick Honohan, Boris Vujčić,
Gaston Reinesch

Galinė eilė (iš kairės į dešinę):

Erkki Liikanen, Ardo Hansson,
Ivan Iskrov, Ilmārs Rimšēvičs,
Klaas Knot, Lars Rohde,
Vitas Vasiliauskas, Jens Weidmann,
Miroslav Singer, Boštjan Jazbec

Pastaba: fotografuojant nedalyvavo
Mugur Constantin Isărescu ir
George A. Protopoulos.

Mario Draghi

ECB Pirmininkas

Vítor Constâncio

ECB pirmininko pavaduotojas

Marek Belka

Narodowy Bank Polski pirmininkas

Nils Bernstein

Danmarks Nationalbank valdytojas

(iki 2013 m. sausio 31 d.)

Josef Bonnici

Bank Ċentrali ta' Malta /

Central Bank of Malta valdytojas

Mark Carney

Bank of England valdytojas

(nuo 2013 m. liepos 1 d.)

Luc Coene

Nationale Bank van België /

Banque Nationale de Belgique valdytojas

Carlos Costa

Banco de Portugal valdytojas

Panicos O. Demetriades

Central Bank of Cyprus valdytojas

Ardo Hansson

Eesti Pank valdytojas

Patrick Honohan

Banc Ceannais na hÉireann /

Central Bank of Ireland valdytojas

Stefan Ingves

Sveriges Riksbank valdytojas

Mugur Constantin Isărescu

Banca Națională a României valdytojas

Ivan Iskrov

Българска народна банка

(Bulgarijos nacionalinio banko) valdytojas

Boštjan Jazbec

Banka Slovenije valdytojas

(nuo 2013 m. liepos 17 d.)

Mervyn King

Bank of England valdytojas

(iki 2013 m. birželio 30 d.)

Klaas Knot

De Nederlandsche Bank pirmininkas

Marko Kranjec

Banka Slovenije valdytojas

(iki 2013 m. liepos 16 d.)

Erkki Liikanen

Suomen Pankki – Finlands Bank valdytojas

Luis M. Linde

Banco de España valdytojas

Jozef Makúch

Národná banka Slovenska valdytojas

György Matolcsy

Magyar Nemzeti Bank valdytojas

(nuo 2013 m. kovo 4 d.)

Ewald Nowotny

Oesterreichische Nationalbank valdytojas

Christian Noyer

Banque de France valdytojas

George A. Protopoulos

Bank of Greece valdytojas

Gaston Reinesch

Banque centrale du Luxembourg valdytojas

Ilmārs Rimšēvičs

Latvijas Banka valdytojas

Lars Rohde

Danmarks Nationalbank valdytojas

(nuo 2013 m. vasario 1 d.)

András Simor

Magyar Nemzeti Bank valdytojas

(iki 2013 m. kovo 3 d.)

Miroslav Singer

Česká národní banka valdytojas

Vitas Vasiliauskas

Lietuvos banko valdybos pirmininkas

Ignazio Visco

Banca d'Italia valdytojas

Boris Vujčić

Hrvatska narodna banka valdytojas

(nuo 2013 m. liepos 1 d.)

Jens Weidmann

Deutsche Bundesbank pirmininkas

I.5 EUROSISTEMOS IR ECBS KOMITETAI, BIUDŽETO KOMITETAS, ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ KONFERENCIJA IR EUROSISTEMOS IT STEBĖJIMO KOMITETAS

Eurosistemos bei ECBS komitetai ir toliau atlieka svarbų vaidmenį padėdami ECB sprendimus priimančioms organams atlikti savo užduotis. Ir Valdančiosios tarybos, ir Vykdomosios valdybos prašymu komitetai teikia ekspertų pagalbą pagal savo kompetenciją ir palengvina sprendimų priėmimo procesą. Komitetų nariai paprastai yra Eurosistemos centrinių bankų tarnautojai. Tačiau dar neįsivedusių euro valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai dalyvauja komitetų posėdžiuose, kai juose sprendžiami Bendrosios tarybos kompetencijos klausimai. Kai reikia, gali būti pakviesti ir kiti kompetentingi organai.

2013 m. liepos 17 d. Valdančioji taryba sudarė Organizacinės plėtros komitetą patarinėti planavimo klausimais, susijusiais su Eurosistema, BPM ir jų funkcijomis, ir vadovauti Eurosistemos viešųjų pirkimų koordinavimo tarnybos (EPCO) veiklai, valdyti Eurosistemos ir ECBS operacinės rizikos sistemą ir užtikrinti veiklos tęstinumą. Vadovaujantis ECB darbo reglamento 9 straipsnio 1 dalimi, 2013 m. gruodžio 31 d. įkurta 15 Eurosistemos ir ECBS komitetų. Rengdamiesi įgyvendinti BPM, kai kurie iš šių komitetų pradėjo rengti BPM sudėties susitikimus, t. y. kviesdamiesi į juos nacionalinių kompetentingų institucijų, kurios nėra nacionaliniai centriniai bankai, atstovus.

EUROSISTEMOS IR ECBS KOMITETAI, EUROSISTEMOS IT PRIEŽIŪROS KOMITETAS, BIUDŽETO KOMITETAS, ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ KONFERENCIJA IR JŲ PIRMININKAI ¹⁾	
Apskaitos ir pinigų politikos pajamų komitetas (AMICO) Werner Studener	Tarptautinių ryšių komitetas (IRC) Frank Moss
Banknotų komitetas (BANCO) Ton Roos	Teisės komitetas (LEGCO) Nepaskirtas
Valdymo priežiūros komitetas (COMCO) Pentti Hakkarainen	Rinkos operacijų komitetas (MOC) Ulrich Bindseil
Eurosistemos ir ECBS Komunikacijos komitetas (ECCO) Christine Graeff	Pinigų politikos komitetas (MPC) Wolfgang Schill
Finansinio stabilumo komitetas (FSC) Ignazio Angeloni	Organizacinės raidos komitetas (ODC) Steven Keuning
Informacinių technologijų komitetas (ITC) Koenraad de Geest	Mokėjimo ir atsiskaitymo sistemų komitetas (PSSC) Daniela Russo
Vidaus auditorių komitetas (IAC) Klaus Gressenbauer	Rizikos valdymo komitetas (RMC) Carlos Bernadell
Biudžeto komitetas (BUCOM) José Luis Malo de Molina	Statistikos komitetas (STC) Aurel Schubert
Eurosistemos IT stebėjimo komitetas (EISC) Yves Mersch	Žmogiškųjų išteklių konferencija (HRC) Steven Keuning

1) 2014 m. sausio 1 d.

Be šio, veikia dar trys komitetai. Biudžeto komitetas, įkurtas vadovaujantis ECB darbo reglamento 15 straipsniu, padeda Valdančiajai tarybai sprendžiant su ECB biudžetu susijusius klausimus. Vadovaujantis Darbo reglamento 9a straipsniu, 2005 m. įkurta Žmogiškųjų išteklių konferencija, skirta Eurosistemai ir ECBS centriniams bankams keistis patirtimi, žiniomis ir informacija žmogiškųjų išteklių valdymo srityje. 2007 m. Valdančioji taryba įkūrė Eurosistemos IT stebėjimo komitetą, įgalioję stebėti nuolatinį IT naudojimo tobulinimą Eurosistemoje.

I.6 BENDRASIS VALDYMAS

Be sprendimus priimančių organų, ECB bendrasis valdymas apima aukštu lygmeniu veikiančią ECB Audito komitetą bei tam tikrus išorės ir vidaus kontrolės lygmenis, du elgesio kodeksus, Etikos kodeksą bei taisykles dėl galimybių visuomenei susipažinti su ECB dokumentais.

ECB AUDITO KOMITETAS

ECB Audito komitetas stiprina bendrą ECB ir visos Eurosistemos valdymą. Jis padeda Valdančiajai tarybai ją konsultuodamas ir (arba) teikdamas nuomones dėl jos atsakomybės, susijusios su i) finansinės informacijos vientisumu; ii) vidaus kontrolės priemonių priežiūra; iii) taikomų įstatymų, teisės aktų ir elgesio kodeksų atitiktimi ir iv) audito funkcijų vykdymu. ECB Audito komiteto pirmininkas yra Erkki Liikanen (*Suomen Pankki – Suomijos banko* valdytojas), komitetą sudaro du kiti Valdančiosios tarybos nariai (Vítor Constâncio ir Christian Noyer) ir du nariai iš išorės (Hans Tietmeyer ir Jean-Claude Trichet). Jo įgaliojimai skelbiami ECB interneto svetainėje.

IŠORĖS KONTROLĖS LYGIAI

ECBS statute numatyti du kontrolės lygmenys – išorės auditorius, kuris paskiriamas atlikti ECB metinių ataskaitų auditą (pagal ECBS statuto 27 straipsnio 1 dalį), ir Europos Audito Rūmai, kurie įvertina ECB vadovybės veiklos efektyvumą (pagal 27 straipsnio 2 dalį). Europos Audito Rūmų metinė ataskaita kartu su ECB atsakymu skelbiama ECB interneto svetainėje ir *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*. Siekiant padidinti visuomenės pasitikėjimą ECB išorės auditoriaus nepriklausomumu, taikomas audito įstaigos rotacijos principas³. ECB interneto svetainėje skelbiama išorės auditorių atrankos ir įgaliojimų geroji praktika, tai kiekvienam Eurosistemos centiniam bankui yra aukšto lygio gairės pasirenkant išorės auditorius ir nustatant jų įgaliojimus. Valdančioji taryba remdamasi šia gera praktika formuluoja rekomendacijas ES Tarybai, laikydamosi suderintų, nuoseklių ir skaidrių atrankos kriterijų.

VIDAUS KONTROLĖS LYGMENYS

ECB vidaus kontrolės struktūra pagrįsta požiūriu, kad kiekvienas organizacinis vienetas (padalinys, skyrius, direktoratas ar generalinis direktoratas) visų pirma yra atsakingas už savo rizikos valdymą, taip pat už savo operacijų veiksmingumą ir našumą. Kiekvienas organizacinis vienetas įgyvendina veiklos kontrolės procedūras savo atsakomybės srityse pagal priimtą rizikos lygį, jį remdamasi prognozėmis, nustato Vykdomoji valdyba.

ECB už biudžetą atsakoma ir už jį atsiskaitoma pirmiausia pagal atskiras veiklos sritis, kurioms priskiriama atsakomybė ir už pirmojo lygio kontrolę. Biudžeto, priežiūros ir organizavimo skyrius

³ Įvykus viešajam konkursui, *Ernst & Young GmbH Wirtschaftsprüfungsgesellschaft* buvo paskirtas 2013–2017 finansinių metų ECB išorės auditoriumi.

atsakingas už visų susijusių centralizuotų procesų planavimą, koordinavimą, priežiūrą ir vykdymą. Jis atsako ir už atitinkamų dokumentų rengimą, atlieka antrojo lygio kontrolės funkciją ir reguliariai atsiskaito Vykdomajai valdybai, ją įspėdamas apie esančias problemas, jei būtina.

Pagal jam suteiktus įpareigojimus Biudžeto komitetas vertina ECB biudžeto planavimą ir jo stebėjimo ataskaitas, pateiktas Vykdamosios valdybos, ir atsiskaito Valdančiajai tarybai. Jis padeda Valdančiajai tarybai vertinti Vykdamosios valdybos pasiūlymą dėl metų biudžeto prieš jį patvirtinant, vertina biudžeto stebėjimo ataskaitas ir atsiskaito Valdančiajai tarybai.

Kalbant apie ECB operacinę riziką, pasakytina, kad Operacinės rizikos komitetas, ECB vidaus komitetas, atsako už veiklos sričių, kurioms būdinga operacinė rizika, tokios rizikos valdymo plėtros, įgyvendinimo ir palaikymo skatinimą ir priežiūrą. Jis taip pat padeda Vykdomajai valdybai atlikti savo vaidmenį prižiūrint ECB operacinės rizikos valdymą.

2013 m. ECB kartu su euro zonos nacionaliniais centriniais bankais atnaujino uždavinių ir procesų operacinės rizikos vertinimą. ECB toliau reguliariai vykdė savo veiklos kritinių operacijų tęstinumo atveju testavimą ir peržiūrą. Be to, bendradarbiaudamas su nacionaliniais bankais, ECB patvirtino poveikio veiklai analizę siekdamas nustatyti Eurosistemos funkcijų tęstinumo kritinį tašką.

Kalbant apie finansinę riziką, pažymėtina, kad ECB Rizikos valdymo direktoratas yra atsakingas už visų ECB finansų rinkų operacijų rizikos valdymo sistemą, taip pat Eurosistemos pinigų politikos ir užsienio valiutų politikos rizikos valdymo operacinės sistemos stebėjimą, vertinimą ir tobulinimą.

Rizikos valdymo komitetas, į kurio sudėtį įeina ekspertai iš Eurosistemos centrinių bankų, padeda sprendimus priimančioms organams užtikrinti tinkamą Eurosistemos apsaugos lygį valdant ir kontroliuojant iš rinkos operacijų – tiek Eurosistemos pinigų politikos operacijų, tiek ECB užsienio atsargų portfelio – kylančią finansinę riziką. Kalbant apie šias veiklas, pastebėtina, kad Rizikos valdymo komitetas, be kita ko, prisideda prie finansinės rizikos stebėjimo, apskaičiavimo ir informacijos apie ją teikimo bei prie susijusių metodikų ir sistemų apibrėžčių sudarymo ir peržiūros.

Audito funkcijas nepriklausomai nuo ECB vidaus kontrolės struktūros ir rizikos stebėjimo vykdo Vidaus audito direktoratas, tiesiogiai atsakingas Vykdomajai valdybai. Remdamiesi įgaliojimais, nustatytais ECB vidaus audito nuostatuose⁴, ECB vidaus auditoriai teikia nepriklausomo ir objektyvaus užtikrinimo bei konsultavimo paslaugas, sistemingai vertina ir tobulina rizikos valdymą, kontrolės ir valdymo procesų veiksmingumą. ECB vidaus auditoriai laikosi Vidaus audito instituto patvirtintų tarptautinių vidaus audito profesinės praktikos standartų.

Eurosistemos ir ECBS Vidaus audito komitetas, kurį sudaro vidaus audito specialistai iš ECB ir nacionalinių centrinių bankų, padeda Eurosistemai ir ECBS siekti savo tikslų teikdamas nepriklausomą, objektyvią paramą ir konsultavimo paslaugas, taip siekdamas tobulinti Eurosistemą ir ECBS ir didinti jų vertę.

4 Siekiant didinti ECB vykstančių renginių skaidrumą, šie nuostatai pateikiami ECB interneto svetainėje.

ELGESIO KODEKSAI

ECB sprendimus priimančių organų nariams taikomi du elgesio kodeksai. Pirmajame, kuris yra skirtas Valdančiosios tarybos nariams ir pakaitiniams nariams, nustatytos gairės ir etikos standartai, kurių jie privalo laikytis vykdydami Valdančiosios tarybos narių funkcijas⁵. Šiame kodekse apibrėžta atsakomybė už Eurosistemos integralumo bei reputacijos apsaugą ir už jos veiklos efektyvumo palaikymą. Be to, Valdančioji taryba yra paskyrusi patarėją etikos klausimais, kuris konsultuoja jos narius kai kuriais profesinio elgesio aspektais. Antrasis kodeksas – papildomas Vykdomosios valdybos narių etikos kodeksas⁶. Jis papildo pirmąjį elgesio kodeksą – jame detalizuojami Vykdomosios valdybos nariams taikomi etikos principai.

ECB personalo etikos kodekse⁷ pateikiamos gairės ir nustatomos etikos normos, standartai ir etalonai. Reikalaujama, kad visi tarnautojai, vykdydami savo pareigas, bendradarbiaudami su nacionaliniais centriniais bankais, valstybės institucijomis, rinkos dalyviais, žiniasklaidos ir visuomenės atstovais laikytųsi griežtų profesinės etikos standartų. Vykdomosios valdybos paskirtas patarėjas etikos klausimais užtikrina, kad šios taisyklės būtų vienodai suprantamos.

PRIEMONĖS PRIEŠ SUKČIAVIMĄ

Europos Parlamentas ir ES Taryba 1999 m., siekdami sustiprinti kovą su sukčiavimu, korupcija ir kitokia Bendrijos finansiniams interesams kenkiančia neteisėta veikla, priėmė reglamentą⁸. Be kita ko, reglamente numatyti Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) vidaus tyrimai dėl įtarimų sukčiavimu ES institucijose, įstaigose, tarnybose ir agentūrose. OLAF reglamente numatyta, kad kiekviena iš minėtų institucijų turi priimti sprendimus, kurie leistų OLAF atlikti tyrimus kiekvienos jų viduje. 2004 m. Valdančioji taryba priėmė sprendimą⁹ dėl OLAF tyrimų ECB nuostatų ir sąlygų, jis įsigaliojo 2004 m. liepos 1 d.

PROGRAMA PRIEŠ PINIGŲ PLOVIMĄ IR TERORISTŲ FINANSAVIMĄ

2007 m. ECB nustatė pinigų plovimo prevencijos (PPP) ir kovos su terorizmu finansavimo (KTF) vidaus schemą. PPP ir KTF nuostatos atitinka Finansinių veiksmų darbo grupės (FATF) rekomendacijas tiek, kiek jos taikomos ECB operacijoms. Pagal atitikimo reikalavimą, ECB nustato, analizuoja ir imasi priemonių dėl rizikų, susijusių su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu visose atitinkamose ECB veiklos srityse. Viena iš ECB sandorių šalių vertinimo ir stebėjimo proceso dalių yra taikomų PPP ir KTF teisės aktų atitikimas. Atsižvelgiant į tai, ypač daug dėmesio skiriama ribojamosioms priemonėms, kurias priėmė ES ir viešai paskelbė FATF. Vidaus pranešimų sistema papildomas ECB PPP ir (arba) KTF modelis ir užtikrinama, kad visa atitinkama informacija būtų sistemingai renkama ir laiku perduodama Vykdomajai valdybai.

GALIMYBĖ VISUOMENEI SUSIPAŽINTI SU ECB DOKUMENTAIS

2004 m. ECB priėmė sprendimą dėl galimybės visuomenei susipažinti su ECB dokumentais¹⁰, jis atitinka kitų ES institucijų bei įstaigų tikslus ir taikomus standartus dėl galimybės visuomenei

5 Žr. Valdančiosios tarybos narių kodeksą, OL C 123, 2002 5 24, p. 9, jo pakeitimus, OL C 10, 2007 1 16, p. 6 ir ECB interneto svetainę.

6 Žr. ECB vykdomosios valdybos narių papildomą etikos kodeksą, OL C 104, 2010 4 23, p. 8 ir ECB interneto svetainę.

7 Žr. ECB personalo taisyklių „Etikos kodeksą“, 0 dalį, OL C 104, 2010 4 23, p. 3 ir ECB interneto svetainę.

8 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1073/1999 dėl Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) atliekamų tyrimų, OL L 136, 1999 5 31, p. 1.

9 2004 m. birželio 3 d. Sprendimas ECB/2004/11 dėl Europos kovos su sukčiavimu tarnybos atliekamų Europos centrinio banko tyrimų, susijusių su Europos Bendrijų finansiniams interesams kenkiančio sukčiavimo, korupcijos ir bet kokios kitos neteisėtos veiklos prevencija, nuostatų ir sąlygų, ir dėl Europos centrinio banko personalo įdarbinimo sąlygų dalinio pakeitimo, OL L 230, 2004 6 30, p. 56.

10 2004 m. kovo 4 d. Sprendimas ECB/2004/3 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos centrinio banko dokumentais, OL L 80, 2004 3 18, p. 42 ir 2011 m. gegužės 9 d. Europos centrinio banko sprendimas ECB/2011/6, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2004/3 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos centrinio banko dokumentais, OL L 158, 2011 6 16, p. 37.

susipažinti su jų dokumentais. Sprendimu didinamas skaidrumas ir kartu atsižvelgiama į ECB ir nacionalinių centrinių bankų nepriklausomumą, užtikrinamas kai kurių sričių, kurios būdingos ECB vykdant savo užduotis, konfidencialumas¹¹. 2013 m. visuomenės prašymų susipažinti su dokumentais vis dar buvo nedaug.

11 Vykdamas ECB atvirumo ir skaidrumo politiką, ECB interneto svetainės skirsnyje „Archyvai“ pateikiami istoriniai dokumentai.

ECB ORGANIZACINĖ SCHEMA

(2014 m. sausio 1 d.)

1 Pavalduos ECB Pirmininkui kaip ESRV pirmininkui.

2 Įskaitant duomenų apsaugos funkciją.

3 Vykdomosios valdybos, Valdančiosios tarybos ir Bendrosios tarybos sekretorius.

2 ORGANIZACINĖ RAIDA

2.1 ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ VALDYMAS

2013 m. žmogiškųjų išteklių valdymo veikla ECB buvo orientuota į organizacinę kultūrą, lygias lyčių galimybes, darbuotojų priėmimą, profesinį ugdymą ir darbo sąlygas. Visus 2013 m. Žmogiškųjų išteklių, biudžeto ir organizacijos generalinis direktoratas buvo labai įsitraukęs į organizacinį pasirengimą bendram priežiūros mechanizmui (BPM), kuris išsamiau aprašytas 4 skyriaus 1.3 skirsnyje.

ORGANIZACINĖ KULTŪRA

2013 m. su ECB organizacine kultūra susiję pokyčiai ir toliau buvo orientuoti į profesinės etikos ir veiklos rezultatų valdymo sritis. Profesinės etikos srityje buvo parengtos papildomos nuostatos bet kokiems galimiems interesų konfliktams išvengti ir spręsti. Buvo toliau peržiūrimos taisyklės, susijusios su privačia finansine veikla ir jos stebėseną, siekiant palaikyti veiksmingą etikos reguliavimo sistemą. Veiklos rezultatų valdymo srityje ECB įgyvendino „veiklos rezultatų nepakankamumo procedūrą“, padedančią tiems darbuotojams, kurie privalo pagerinti savo veiklos rezultatus bent iki patenkinamo lygio, kad būtų toliau skatinamas ir palaikomas ECB, kaip aukštų veiklos rezultatų organizacijos, statusas.

LYGIOS LYČIŲ GALIMYBĖS

Siekdamas vidutiniu laikotarpiu dvigubai padidinti aukštas pozicijas užimančių moterų skaičių, ECB nusprendė 2013 m. nusistatyti su tuo susijusius tikslus. Iki 2019 m. pabaigos 35 % vadovų lygmens pozicijų (skyrių vadovų, skyrių vadovų pavaduotojų, padalinių vadovų, aukštesniųjų patarėjų ir patarėjų), taip pat aukštesniųjų vadovų lygmens pozicijų (generalinių direktorių, generalinių direktorių pavaduotojų, direktorių ir pagrindinių patarėjų) turėtų užimti moterys. Siekiama, kad moterys užimtų 28 % aukštesniųjų vadovų lygmens pozicijų. 2013 m. pabaigoje bendra moterų, užimančių vadovaujamas pareigas, dalis buvo 18 %, o aukštesniųjų vadovų lygmens pareigas užėmė 15 % moterų. Kad pasiektų šiuos savo tikslus, ECB įgyvendina lygių lyčių galimybių veiksmų planą.

DARBUOTOJŲ PRIĖMIMAS

2013 m. pabaigoje visą darbo dieną dirbančių ECB darbuotojų, turinčių neterminuotą darbo sutartį, skaičius buvo 1 907 (2012 m. pabaigoje – 1 450,5)¹². Šiam padidėjimui didžiausią įtaką turėjo 2013 m. patvirtinti etatai kuriamam BPM. Siekiant užimti neseniai patvirtintus etatus, buvo priimami darbuotojai ir 2013 m. gruodžio 31 d. faktinis visą darbo dieną pagal darbo sutartį dirbančių ECB darbuotojų skaičius buvo 1 790 (2012 m. gruodžio 31 d. – 1 638). 2013 m. savo noru ar sulaukę pensijos iš darbo ECB išėjo 28 pagal terminuotą arba neterminuotą darbo sutartį dirbę darbuotojai (2012 m. – 34). Be to, 2013 m. sudarytos 175 trumpalaikės darbo sutartys (neįskaitant kelių pratęstų darbo sutarčių) pavaduojant žmones, išėjusius atostogų trumpiau negu metams, o 156 trumpalaikės darbo sutartys tais metais baigėsi.

Visus 2013 m. ECB toliau siūlė trumpalaikes darbo sutartis laikotarpiams iki 36 mėnesių nacionalinių centrinių bankų ir tarptautinių organizacijų darbuotojams. Ypač daug kolegų atvyko į ECB padėti pasirengti BPM. 2013 m. gruodžio 31 d. ECB, vykdydami įvairias užduotis, dirbo 205 darbuotojai iš nacionalinių centrinių bankų ir tarptautinių organizacijų, arba 44 % daugiau negu 2012 m. pabaigoje.

¹² Be sutarčių, sudarytų dėl darbo visą dieną, į šį skaičių įskaitytos trumpalaikės darbo sutartys su darbuotojais, laikinai deleguotais iš nacionalinių centrinių bankų ir tarptautinių organizacijų, ir sutartys su Absolventų programos dalyviais.

2013 m. rugsėjo mėn. ECB pradėjo dirbti aštuntoji Absolventų programos dešimties dalyvių grupė. Šie dalyviai turi įvairų akademinį išsilavinimą, kiekvienam jų vienų metų laikotarpiui iš eilės priskiriamos dvi skirtingos veiklos sritys.

Kaip ir ankstesniais metais, visus metus buvo rengiamos stažuotės studentams ir absolventams, baigusiems ekonomikos, statistikos, verslo administravimo, teisės ar vertimo mokslus. 2013 m. gruodžio 31 d. ECB priėmė 145 stažuotojus (19 % daugiau negu 2012 m.). Be to, ECB pagal Wim Duisenberg (Vimo Duisenburgo) stipendijų moksliniams bendradarbiams programą, skirtą pažangiausiems ekonomistams parenti, skyrė penkias stipendijas moksliniams bendradarbiams ir penkias stipendijas jauniems tyrinėtojams pagal *Lamfalussy* stipendijų moksliniams bendradarbiams programą.

PROFESINIS UGDYMAS

2013 m. ECB darbuotojams toliau buvo naudingos vidaus judumo galimybės šioje organizacijoje. 2013 m. 308 darbuotojai, įskaitant 77 vadovus ir patarėjus, laikinai ar ilgesniam laikotarpiui perėjo į kitas pareigas.

ECB, kaip ir visi ECBS centriniai bankai, aktyviai dalyvauja išorės judumo programose, kurias skatina Žmogiškųjų išteklių konferencija ir kurios suteikia galimybę ECB 2–12 mėn. siųsti savo darbuotojus į 28 ES valstybių narių nacionalinius centrinius bankus arba atitinkamas tarptautines organizacijas (pvz., TVF ir TAB). Šiose programose 2013 m. iš viso dalyvavo 12 ECB darbuotojų (nauji atvejai). 2013 m. gruodžio pabaigoje bendras darbuotojų, turėjusių nemokamų atostogų, skaičius buvo 62 (2012 m. – 56). 2013 m. sausio mėn. ECB pradėjo vykdyti ir dvejų metų paramos karjeros perkėlimo programą, siekdamas padėti darbuotojams, kurie dirba ECB toje pačioje ar panašiose pozicijose ilgą laiką ir kurie suinteresuoti tęsti karjerą ne ECB. Numatoma, kad iki 2014 m. pabaigos į šią programą gali būti priimta iki 50 darbuotojų. Iki 2013 m. pabaigos dalyvauti joje buvo užsiregistravę 26 darbuotojai.

ECB toliau skatino vadovų ir darbuotojų atitinkamų įgūdžių įgijimą ir ugdymą, reikiamos kompetencijos didinimą. Be įvairių mokymosi pačiame banke galimybių, vadovai ir darbuotojai toliau domėjosi išorės mokymo kursais, įskaitant tuos, kurie buvo siūlomi pagal ECBS mokymo programą. Rengdamosi BPM keletas nacionalinių kompetentingų institucijų pakvietė ECB darbuotojus atvykti su praktiniais mokomaisiais vizitais arba dalyvauti specialiuose mikroprudencinės priežiūros srities mokymuose.

2013 m. 22 skyrių vadovų pavaduotojai ir 39 padalinių vadovai dalyvavo grįžtamojo ryšio iš įvairių šaltinių renginiuose, kuriuose jų darbuotojai, kolegos bei išorės partneriai užpildė klausimyną apie jų vadybos ir lyderystės įgūdžius. Apskritai grįžtamasis ryšys buvo tik teigiamas. Vėliau šie vadovai sudarė individualius veiksmų planus, siekdami toliau gerinti savo rezultatus.

ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ KONFERENCIJA

2013 m. Žmogiškųjų išteklių konferencijos veikla apėmė įvairius žmogiškųjų išteklių valdymo aspektus, įskaitant daugybę ECBS organizuotų mokymo renginių ir ECBS vidaus judumą. 2013 m. įvyko 44 ECBS mokymo veiklos renginiai 22 centriniuose bankuose.

DARBO SĄLYGOS

ECB darbo sąlygos optimizuotos taip, kad darbuotojams ir toliau būtų siūlomas patrauklus darbo sąlygų paketas, atsižvelgiant į jų apskritai didelį darbo krūvį, taip pat siekiant subalansuoti darbuotojų ir organizacijos poreikius.

2013 m. pabaigoje ne visą darbo dieną dirbo 228 darbuotojai, arba 13 % mažiau negu 2012 m. Darbuotojų, išėjusių nemokamų vaiko priežiūros atostogų, skaičius 2013 m. gruodžio 31 d. buvo 26 (2012 m. – 25). 2013 m. kiekvieną mėnesį vidutiniškai 491 darbuotojas dirbo namuose. O per visus 2013 m. bent vieną kartą taip dirbo 1 280 darbuotojų.

2.2 DARBUOTOJŲ SANTYKIAI IR SOCIALINIS DIALOGAS

ECB visiškai pripažįsta konstruktyvaus dialogo su savo darbuotojais svarbą. 2013 m. ECB konsultavosi ir keitėsi informacija su išrinktu Darbuotojų komitetu ir profesine sąjunga IPSO¹³ dėl pokyčių, susijusių su darbo apmokėjimo, personalo samdos nuostatomis, darbuotojų ugdymu, veiklos rezultatų valdymu, darbo sąlygomis, sveikatos ir saugos sąlygomis bei pensijų valdymu. Šiais klausimais buvo apsikeista 175 laiškais. Be to, ECB toliau tęsė dažną dialogą per reguliarius susitikimus su Darbuotojų komitetu ir IPSO dėl užimtumo ir socialinių reikalų, taip pat užtikrino, kad personalas būtų iš anksto supažindintas su pokyčiais, susijusiais su BPM sukūrimu.

2.3 ECBS SOCIALINIS DIALOGAS

ECBS socialinis dialogas yra konsultacinis ECB, ECBS centrinių bankų darbuotojų atstovų ir Europos profesinių sąjungų federacijų atstovų forumas¹⁴. Jo tikslas – teikti informaciją ir skatinti keitimąsi nuomonėmis tais klausimais, kurie gali labai paveikti darbo sąlygas ECBS centriniuose bankuose. Ši informacija teikiama du kartus per metus leidžiamame informaciniame biuletenyje ir Frankfurte rengiamuose posėdžiuose.

2013 m. pirmasis išplėstinės sudėties ECBS socialinis dialogas įvyko balandžio mėn., jis buvo skirtas BPM temoms. Be to, aptarti klausimai, susiję su banknotų gamyba ir apyvarta, ECBS ir Eurosistemos mokymais, judumu bei rinkos operacijomis.

Antrasis reguliarus ECBS socialinis dialogas įvyko lapkričio mėn., jis buvo skirtas pagrindiniams pokyčiams bankų priežiūros srityje. Jame aptartas ir ECBS socialinio dialogo pritaikymas kuriant BPM, kad būtų tinkamai pasirūpinta atstovavimu darbdaviams ir darbuotojams. Kiti aptarti klausimai buvo ECBS ir Eurosistemos mokymai ir judumas, mokėjimo sistemos ir banknotai.

Banknotų gamybos ir apyvartos *ad hoc* darbo grupė toliau sprendė techninius klausimus, papildančius ECBS socialinio dialogo darbo grupės plenariniame posėdyje aptartus klausimus. ECBS socialinio dialogo darbo grupė rinkosi 2013 m. kovo ir spalio mėn. Šiuose susitikimuose ji, be kita ko, įvardijo klausimus, būtinus įtraukti į ECBS socialinio dialogo darbo grupės susitikimų darbotvarkę.

2.4 EUROSISTEMOS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ KOORDINAVIMO TARNYBA

Europos viešųjų pirkimų koordinavimo tarnybos (*Eurosystem Procurement Coordination Office*, EPCO) tikslas – užtikrinti ECBS centrinių bankų, kurie dalyvauja EPCO veikloje, efektyvų bendrų

13 IPSO – Tarptautinių ir Europos viešųjų paslaugų organizacijų darbuotojų, dirbančių Vokietijos Federacinėje Respublikoje, profesinė sąjunga.

14 Europos centrinių bankų profesinių sąjungų nuolatinis komitetas (SCECBU), Tarptautiniam profesinių sąjungų tinklui priklausanti Europos profesinių sąjungų federacija *UNI-Europa Finance* ir Europos viešųjų paslaugų profesinių sąjungų federacija (EPSU).

pirkimų koordinavimą perkant prekes ir paslaugas, taip pat toliau tobulinti geriausių pirkimų praktiką šiuose centriniuose bankuose. Centrinų bankų pirkimo ekspertų tinklo, kurį koordinuoja EPCO, dalyviai 2013 m. buvo susitikę šešis kartus.

Per šiuos metus buvo įgyvendinamas 2013 m. atnaujintas EPCO bendrų pirkimų planas. Atnaujintos kelionių lėktuvu į ECBS susitikimus ir susitarimų dėl apgyvendinimo pasaulio viešbučiuose bendrosios procedūros. 2013 m. baigtos vykdyti kelios bendrų pirkimų procedūros ir įgyvendintos naujos sutartys rinkos duomenų teikimo paslaugų, audito paslaugų ir su banknotais susijusių produktų ir biuro reikmenų srityse. Be to, EPCO toliau vykdė penkias kitas bendrų pirkimų procedūras įvairiose srityse, įskaitant rinkos duomenų teikimo paslaugas, informacinių technologijų ir su banknotais susijusius produktus. Ir toliau buvo vykdomas tyrimas siekiant nustatyti bendrų pirkimų galimybes įvairiose srityse, pavyzdžiui, draudimo paslaugų, oro transporto bendrovių ir informacinių technologijų.

EPCO taip pat parengė gerosios viešųjų pirkimų praktikos vadovą ir su juo supažindino centrinius bankus.

EPCO veikla, kurią ji vykdė pagal jai pirmą kartą suteiktus įgaliojimus, buvo įvertinta 2013 m. rengiantis priimti sprendimą dėl galimo jos įgaliojimų pratęsimo ir būsimos veiklos struktūros.

2.5 NAUJOS ECB PATALPOS

2013 m. toliau vyko naujų ECB patalpų statybos darbai, buvo užbaigti šiaurinio bokšto 45 aukštų ir pietinio bokšto 43 aukštų konstrukciniai darbai. Dvigubo biurų bokšto pastatas pasiekė galutinį 185 m aukštį 2013 m. kovo mėn. baigus plieninių konstrukcijų darbus. Čia bus įrengtos techninės erdvės. Antena buvo iškelta prieš pat Velykas.

2013 m. sumontuoti dvigubo biurų bokšto pastato ir abu bokštus jungiančio atrijaus fasado elementai. 2014 m. sausio mėn. – netrukus po to, kai viršutiniuose bokštų aukštuose įrengtose techninėse erdvėse buvo sumontuoti dideli oro kondicionavimo įrenginiai – buvo pašalinti kranai. Iki 2013 m. pabaigos iš dalies buvo baigti standartinių biuro grindų techninės infrastruktūros ir įrengimo darbai. Pradėjo veikti kai kurie liftai, jais jau galima kelti medžiagas ir darbininkus.

Be to, toliau vyko įėjimo pastato, kuris sukurs vizualią jungtį tarp *Grossmarkthalle* ir dangoraižio ir bus pagrindinis įėjimas į ECB, darbai. Baigta renovuoti *Grossmarkthalle* cementinė stogo danga, vyko vakarinio flygelio atstatymo darbai ir aplink jį. Kartu su atstatymo darbais buvo vykdomi techninės infrastruktūros ir interjero įrengimo darbai.

Baigti konferencijų zonos ir restorano darbuotojams naujų vidaus konstrukcijų fasadai. Daug nuveikta įrengiant šias zonas, aiškiai formavosi įvairios interjero zonos. Tuo metu toliau buvo kuriamas pastato ansamblį supantis kraštovaizdis.

Planuojama, kad ECB darbuotojai persikels 2014 m. antrąjį pusmetį.

2.6 APLINKOSAUGOS KLAUSIMAI

2013 m. ECB toliau stengėsi gerinti savo aplinkosauginės veiklos rezultatus. Buvo atnaujinta jo aplinkosaugos politika siekiant geriau parodyti šios organizacijos raidą ir sąlygas, daugiausia dėmesio ir toliau skiriant ekologinės žalos ir anglies dvideginio išmetimo į atmosferą mažinimui. 2013 m. ECB aplinkosauginė veikla vėl buvo sertifikuota pagal tarptautinį ISO 14001 standartą ir vėl užregistruota pagal ES aplinkosaugos vadybos ir audito sistemą (EMAS). ECB toliau ieško būdų, kaip mažinti anglies dvideginio išmetimo į atmosferą daromą žalą. Be to, jis padidino atsiskaitymo už savo anglies dvideginio išmetimą į atmosferą ir jo stebėsenos apimtį.

Valdančioji taryba nusprendė sumažinti ECB metų ataskaitos spausdinimą, panašiai buvo sumažinta visų oficialių ECB leidinių spausdinimo apimtis. Spausdintinės kopijos gaminamos atsižvelgiant į internete užsiregistravusių gavėjų skaičių. Be to, labai sumažintos leidinių atsargos ir atsakingai jų atsisakyta.

2012 m. priimtas žaliųjų pirkimų vadovas didina produktų ir paslaugų, perkamų atsižvelgiant į žaliąjį kriterijų, skaičių. Be to, siekdamas didinti visų savo darbuotojų supratimą apie aplinkosaugą, ECB 2013 m. vėl organizavo dieną be automobilio per Europos judumo savaitę.

Galiausiai ypač daug dėmesio skiriama naujausių žaliosios politikos ypatybių nustatymui naudojimosi naujosiomis ECB patalpomis ir jų priežiūros planuose.

2.7 INFORMACINIŲ TECHNOLOGIJŲ PASLAUGŲ VALDYMAS

2013 m. Informacinių sistemų generalinis direktoratas (DG/IS) rėmė ECB pagrindinę veiklą priimdamas naujus Eurosistemos sprendimus statistikos ir rinkos operacijų srityse. Buvo pateiktos kelios naujos taikomosios programos ECB užsienio atsargų, nuosavų lėšų, pinigų politikos operacijų ir įkaito valdymui. Buvo pradėtos vykdyti naujos iniciatyvos rizikos valdymo priemonėms ir ECB analitiniams pajėgumams stiprinti, įskaitant naujas taikomas programas, skirtas priežiūros duomenų rinkimui ir atskaitomybei. Kartu, siekiant gerinti ECB valdymo veiksmingumą, buvo atliekama bendrosios informacijos, žmogiškųjų išteklių finansų valdymo sistemų priežiūra.

Suintensyvėjo darbas rengiantis perkelti IT infrastruktūrą į naująsias ECB patalpas, ECB investavo tiek į techninę (tinklo ir duomenų saugyklų), tiek į programinę (įrangos ir duomenų centro valdymo) įrangą. Rengiantis BPM, patobulintos mobilios paslaugos ir sukurtos papildomos darbo vietos.

2013 m. IT infrastruktūra buvo peržiūrėta veiklos stabilumo ir tęstinumo požiūriu, taip pat suplanuotos iniciatyvos esamai infrastruktūrai, techniniam ir organizaciniam atsparumui sustiprinti 2014–2016 m. Įgyvendinant šias iniciatyvas, reikės toliau optimizuoti ir papildomai kontroliuoti DG/IS vidaus procesus, kurie pradėti apibrėžti ir įgyvendinti 2013 m.

Dviejų biurų bokštų išorinis paviršius yra moderniausio tipo fasadas. Jis sudarytas iš trijų sluoksnių ir puikiai sujungia klasikines fasado konstrukcijas, dėl to tarpusavyje dera stačiakampio erkerio lango profilio, langų su stiklo paketu ir dvigubo fasado funkcijos. Siekiant įgyvendinti įvairius priešgaisrinės apsaugos, radaro atspindžio mažinimo, fasadų valymo ir apsaugos nuo saulės reikalavimus, buvo pasirinktos specialios stiklinimo medžiagos – išorėje panaudotas stiklas su apsauga nuo saulės, o viduje – su šilumos izoliacija. Siekiant padidinti apsaugos nuo saulės lygį, tarp dviejų stiklų sumontuotos aliuminio žaliuzės.

ECB METINĖS FINANSINĖS ATASKAITOS

2013 M. GRUODŽIO 31 D. PASIBAIGUSIŲ METŲ VADOVYBĖS ATASKAITA

I VEIKLOS POBŪDIS

ECB veikla 2013 m. plačiau aprašyta atitinkamuose ECB metų ataskaitos skyriuose.

2 TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

ECB tikslai ir uždaviniai išdėstyti ECBS statute (2 ir 3 straipsniuose). Banko veikla, atsižvelgiant į šiuos tikslus, apžvelgta Metų ataskaitos ECB Pirmininko išanginiame žodyje.

3 PAGRINDINIAI IŠTEKLIAI, RIZIKOS IR PROCESAI

ECB VALDYMAS

ECB sprendimus priimančiosios organai yra Vykdomoji valdyba, Valdančioji taryba ir Bendroji taryba. Be to, ECB bendrasis valdymas apima didelius įgaliojimus turintį Audito komitetą ir tam tikrus išorės ir vidaus kontrolės lygius, du elgesio kodeksus ir etikos kodeksą.

Bendram ECB ir Eurosistemos valdymui toliau stiprinti Audito komitetas, vykdydamas savo įsipareigojimus, padeda Valdančiajai tarybai palaikyti finansinės informacijos vientisumą, prižiūrėti vidaus kontrolės priemones ir vykdyti ECB ir Eurosistemos audito funkcijas.

ECBS statute numatyti du išorės kontrolės lygiai – tai išorės auditoriai, kurie paskiriami atlikti ECB metinių ataskaitų auditą (ECBS statuto 27 straipsnio 1 dalis) ir Europos Audito Rūmai, kurie įvertina ECB vadovybės veiklos efektyvumą (27 straipsnio 2 dalis). Siekiant padidinti visuomenės pasitikėjimą ECB išorės auditorių nepriklausomumu, kas penkerius metus taikomas audito įstaigos rotacijos principas. 2013 m. bendrovė *Ernst & Young GmbH Wirtschaftsprüfungsgesellschaft* buvo paskirta ECB išorės auditoriumi iki 2017 finansinių metų pabaigos.

ECB vidaus kontrolės struktūra pagrįsta tuo, kad yra operacinės rizikos valdymo sistema, o kiekvienas organizacinis vienetas yra atsakingas už savo operacinių rizikų valdymą ir kontrolės priemonių taikymą, taip pat už savo operacijų veiksmingumą ir našumą. Operacinės rizikos komitetas padeda Vykdomajai valdybai vykdyti priežiūros funkciją valdant ECB operacinę riziką.

ECB Rizikos valdymo direktoratas atsakingas už rizikos valdymo sistemą, taikomą visoms ECB finansų rinkos operacijoms, ir už Eurosistemos pinigų politikos ir užsienio atsargų politikos operacinės sistemos stebėseną, vertinimą ir rizikos valdymo patobulinimų siūlymą.

Pagal ECB vidaus kontrolės struktūrą, atsakomybė ir atskaitomybė už biudžeto reikalus visų pirma tenka atskiroms veiklos sritims. Žmogiškųjų išteklių, biudžeto ir organizavimo generalinio

direktorato Biudžeto, priežiūros ir organizavimo skyrius kartu su veiklos sritimis kuria su ECB ištekliais ir atitinkamu veiklos biudžetu susijusio strateginio planavimo sistemą, rengia ir stebi šį planavimą. Biudžeto, priežiūros ir organizavimo skyrius taip pat planuoja ECB ir ECBS projektus ir atlieka išteklių kontrolę, sąnaudų ir naudos bei investicijų analizę. Vykdomoji valdyba, atsižvelgdama į Biudžeto, priežiūros ir organizavimo skyriaus rekomendacijas, ir Valdančioji taryba, padedama iš ECB ir euro zonos nacionalinių centrinių bankų ekspertų sudaryto Biudžeto komiteto (BUCOM), reguliariai tikrina, kaip laikomasi patvirtinto biudžeto. Pagal ECB darbo reglamento 15 straipsnį, BUCOM padeda Valdančiajai tarybai teikdamas siūlymų dėl ECB metinio biudžeto ir Vykdomosios valdybos prašymų dėl papildomo finansavimo iš biudžeto išsamų įvertinimą prieš juos teikiant Valdančiajai tarybai tvirtinti.

Nepriklausomo audito funkcijas vykdo ir Vidaus audito direktoratas, tiesiogiai atskaitingas Vykdomajai valdybai.

Išsamiam ECB personalo etikos kodekse pateiktos gairės ir nustatytos etikos normos, standartai ir etalonai. Visi tarnautojai turi laikytis aukštų profesinės etikos standartų vykdydami savo pareigas ir bendraudami su nacionaliniais centriniais bankais, valdžios institucijomis, rinkos dalyviais, žiniasklaidos atstovais ir plačiąja visuomene. Du papildomi elgesio kodeksai skirti tik etikos režimui, kuris taikomas ECB sprendimus priimančioms organams. Vykdomosios valdybos paskirtas etikos pareigūnas užtikrina, kad Vykdomosios valdybos nariams ir ECB tarnautojams taikomos taisyklės būtų vienodai suprantamos. Valdančiosios tarybos paskirtas patarėjas etikos klausimais pataria tarybos nariams profesinio elgesio srityje.

Daugiau informacijos apie ECB valdymą pateikta ECB metų ataskaitos 8 skyriaus 1 skirsnyje.

VYKDOMOSIOS VALDYBOS NARIAI

Vykdomosios valdybos narius skiria Europos Vadovų Taryba iš pripažintą autoritetą ir profesinę patirtį pinigų ar bankininkystės srityse turinčių asmenų pagal ES Tarybos rekomendaciją, šiai pasikonsultavus su Europos Parlamentu ir Valdančiąja taryba.

Narių įdarbinimo sąlygas nustato Valdančioji taryba, kuri remiasi komiteto, sudaryto iš trijų Valdančiosios tarybos ir trijų ES Tarybos paskirtų narių, pasiūlymu.

Vykdomosios valdybos narių darbo užmokestis, priemokos ir kitos išmokos nurodyti metinių finansinių ataskaitų 30 pastaboje *Personalo išlaikymo išlaidos*.

PERSONALAS

2013 m. žmogiškųjų išteklių valdymo veikla ECB buvo orientuota į organizacinę kultūrą, lygias lyčių galimybes, darbuotojų priėmimą, profesinį ugdymą ir darbo sąlygas. ECB darbo kultūros srityje toliau buvo skiriamas dėmesys profesinei etikai ir veiklos rezultatų valdymui. Veiklos rezultatų valdymo srityje ECB įgyvendino „veiklos rezultatų nepakankamumo procedūrą“, padedančią tiems darbuotojams, kurie privalo pagerinti savo veiklos rezultatus bent jau iki patenkinamo lygio. Be to, siekdamas vidutiniu laikotarpiu gerokai padidinti aukštas pozicijas užimančių moterų dalį, 2013 m. ECB nusprendė nusistatyti lyčių lygybės tikslus ir parengė lyčių lygių galimybių veiksmų planą.

ECB toliau skatino vadovų ir darbuotojų atitinkamų įgūdžių įgijimą ir ugdymą, tolesnį reikiamos kompetencijos didinimą. 2013 m. sausio mėn. ECB pradėjo dvejų metų trukmės paramos keičiant

profesinę veiklą programą, skirtą banko tarnautojams, kurie ilgą laiką banke ėjo tas pačias ar panašias pareigas ir kuriuos domintų karjera už ECB ribų. Visus 2013 m. vyko intensyvus organizacinis pasirengimas bendram priežiūros mechanizmui. Atsižvelgiant į tai, ECB tarnautojai vyko mokomųjų vizitų ir į mokymo kursus, kuriuos rengė kelios nacionalinės kompetentingos institucijos.

2013 m. vidutinis ECB tarnautojų skaičius (atitinkantis visą darbo dieną dirbančių tarnautojų etatų skaičių)¹ padidėjo iki 1 683 (2012 m. buvo 1 615 tarnautojų), metų pabaigoje dirbo 1 790 tarnautojų. Daugiau informacijos apie tai pateikta metinių finansinių ataskaitų 30 pastaboje *Personalo išlaidų išlaidos* ir ECB metų ataskaitos 8 skyriaus 2 skirsnyje. Jame išsamiau aprašyta ir ECB žmogiškųjų išteklių strategija.

PORTFELIO VALDYMAS

ECB turi dvejų rūšių investicijų portfelius: užsienio atsargų portfelį, išreikštą JAV doleriais ir Japonijos jenomis, ir nuosavų lėšų investavimo portfelį, išreikštą eurais. Be to, su ECB pensijų planu susijusios lėšos investuojamos į portfelį, valdomą iš išorės. ECB taip pat turi savo dalį pinigų politikos tikslais laikomų vertybinių popierių, įsigytų pagal vertybinių popierių rinkų programą ir dvi padengtų obligacijų pirkimo programas.

ECB FINANSINIŲ ATASKAITŲ RENGIMAS

Pagal ECBS statuto 26 straipsnio 2 dalį, ECB metines finansines ataskaitas rengia Vykdomoji valdyba, vadovaudamasi Valdančiosios tarybos nustatytais principais².

Administracijos generalinio direktorato Finansinės atskaitomybės ir politikos skyrius yra atsakingas už metinių finansinių ataskaitų rengimą kartu su kitais banko veiklos padaliniais. Be to, šis skyrius turi užtikrinti, kad auditoriai, o vėliau ir sprendimus priimančios organai laiku gautų visus reikiamus dokumentus.

Vidaus audito direktoratas teikia nepriklausomo ir objektyvaus užtikrinimo ir konsultavimo paslaugas, skirtas ECB operacijoms pagerinti. Atsižvelgiant į tai, gali būti atliekamas finansinės atskaitomybės procesų ir ECB metinių finansinių ataskaitų vidaus auditas. Vidaus audito ataskaitos, kuriose gali būti pateiktos auditorių rekomendacijos, skirtos atitinkamoms veiklos sritims, teikiamos Vykdomajai valdybai.

ECB Turto ir įsipareigojimų komitetas, kurį sudaro atstovai iš ECB rinkos operacijų, finansinės atskaitomybės, rizikos valdymo ir biudžeto sričių, sistemingai stebi ir vertina visus veiksmus, kurie gali turėti įtakos ECB balansui ir pelno (nuostolio) ataskaitai. Jis peržiūri metines finansines ataskaitas ir susijusius dokumentus prieš tai, kai šie dokumentai teikiami tvirtinti Vykdomajai valdybai.

Be to, nepriklausomi išorės auditoriai, kuriuos rekomendavo Valdančioji taryba ir kurių skyrimui pritarė ES Taryba, atlieka ECB metinių finansinių ataskaitų auditą. Išorės auditoriai tikrina visus ECB apskaitos įrašus bei sąskaitas ir turi visapusišką prieigą prie visos informacijos apie jo atliktas

1 Neįtraukti neapmokamų atostogų išėję tarnautojai. Į šį skaičių įtraukti tarnautojai, dirbantys pagal nuolatines, terminuotąsias arba trumpalaikes darbo sutartis, ir ECB absolventų programos dalyviai. Taip pat įtraukti darbuotojai, išėję motinystės ar ilgų nedarbingumo dėl ligos atostogų.

2 Žr. pastabas dėl apskaitos politikos.

operacijas. Išorės auditorių pareiga – pareikšti nuomonę, ar metinėse finansinėse ataskaitose pateiktas tikras ir teisingas ECB finansinės padėties ir veiklos operacijų vaizdas pagal Valdančiosios tarybos nustatytus principus. Taigi, išorės auditoriai įvertina vidaus kontrolės, taikomos rengiant ir pateikiant metines finansines ataskaitas, adekvatumą, taikytos apskaitos politikos tinkamumą ir Vykdomosios valdybos atliktų apskaitinių įvertinimų pagrįstumą.

Kai Valdančioji taryba pritaria metinių finansinių ataskaitų išleidimui, jos kartu su išorės auditorių nuomone ir visais susijusiais dokumentais teikiamos peržiūrėti Audito komitetui. Vėliau visi dokumentai teikiami tvirtinti Valdančiajai tarybai.

Vykdomoji valdyba nusprendė, kad nuo 2013 m. ECB metinės finansinės ataskaitos bus tvirtinamos antrame Valdančiosios tarybos posėdyje kiekvienų metų vasario mėn., o netrukus po to skelbiamos viešai.

4 RIZIKOS VALDYMAS

ECB susiduria su finansine ir operacine rizika. Taigi rizikos valdymas yra esminis banko veiklos elementas. Jis vykdomas nuolat nustatant, vertinant, mažinant ir stebint riziką.

FINANSINĖ RIZIKA

Finansinė rizika kyla dėl pagrindinės ECB veiklos ir kapitalo paskirstymo, ypač dėl i) laikomų užsienio atsargų ir aukso, ii) eurais išreikštų investicijų portfelių ir iii) pinigų politikos tikslais įsigytų vertybinių popierių. Finansinė rizika apima kredito, rinkos ir likvidumo rizikas. ECB priima sprendimus dėl turto paskirstymo ir taiko rizikos valdymo sistemas, atsižvelgdamas į įvairių portfelių ir finansinių pozicijų paskirtis bei tikslus, taip pat į sprendimus priimančių organų nustatytą rizikos lygį. Siekdamas užtikrinti, kad visą laiką būtų laikomasi nustatyto rizikos lygio, ECB reguliariai stebi ir vertina riziką, prireikus imasi atitinkamų rizikos mažinimo priemonių ir reguliariai peržiūri turto paskirstymą ir rizikos valdymo sistemas.

Finansinę riziką galima kiekybiškai įvertinti taikant įvairius rizikos matus. Norėdamas įvertinti tokią riziką, ECB taiko savo sukurtus rizikos vertinimo metodus, kurie yra pagrįsti bendra rinkos ir kredito rizikos modeliavimo sistema. Su rizikos matais susijusios pagrindinės modeliavimo sąvokos, metodai ir prielaidos pagrįsti rinkos standartais ir juos atspindi³. Kad galėtų visapusiškai identifikuoti galimus rizikos įvykius, kurių gali pasitaikyti nevienodu dažnumu ir kurių poveikio mastas gali būti skirtingas, ECB naudoja dvi statistinių matų rūšis: rizikos vertę (Value at Risk, VaR) ir tikėtiną vertės stygių⁴, apskaičiuotus įvairiems pasiklivimo lygmenims. Be to, siekiant geriau suprasti ir papildyti statistinius rizikos įverčius, atliekama jautrumo ir scenarijų analizė.

Finansinė rizika, matuojama kaip rizikos vertė esant 95 % pasiklivimo lygmeniui per vienus metus (VaR 95 %), kurią ECB prisiėmė dėl savo finansinio turto, 2013 m. gruodžio 31 d. iš viso sudarė

3 Įsipareigojimų neįvykdymo ir reitingų pasikeitimo tikimybės apskaičiuojamos remiantis įsipareigojimų neįvykdymo ir reitingų pasikeitimo tyrimais, kuriuos skelbia pagrindinės reitingų agentūros. Kaitumas, koreliacija ir bendras kredito bei rinkos rizikos kintamųjų kitimas modeliuojamas naudojant jungties funkcijas, nustatytas remiantis istoriniais duomenimis.

4 Rizikos vertė apibrėžiama kaip didžiausia galima finansinio turto portfelio nuostolio riba, kuri pagal statistinį modelį nebus viršyta esant tam tikrai tikimybei per nustatytą laikotarpį. Tikėtinas vertės stygius – tai koherentiškas rizikos matas, kuris yra konservatyvesnis už rizikos vertę, kai taikomas toks pats laikotarpis ir toks pats pasitikėjimo lygis, nes juo matuojami vidutiniai nuostoliai, kurie galėtų atsirasti esant scenarijams, kai viršijama rizikos vertės riba. Nuostoliai šiuo atveju apibrėžiami kaip balanse nurodytos grynosios ECB portfelių vertės laikotarpio pradžioje ir sumodeliuotų verčių laikotarpio pabaigoje skirtumai.

8,6 mlrd. eurų. Matyti, kad rizika sumažėjo, palyginti su 2012 m. gruodžio 31 d. apskaičiuotais rizikos rodikliais (10,5 mlrd. eurų)⁵.

KREDITO RIZIKA⁶

ECB valdo savo kredito riziką, kurią sudaro kredito įsipareigojimų neįvykdymo ir kredito kokybės vertinimo pasikeitimo rizika, daugiausia taikydamas limitus pozicijoms ir tam tikrose kredito operacijose reikalaujamas pateikti įkaitą. Rizikos kontrolės priemonės ir limitai, kuriuos ECB naudoja kredito rizikos pozicijai nustatyti, skiriasi pagal operacijų rūšis ir atspindi įvairias skirtingų portfelių valdymo politikas arba jų investicijų paskirtis.

ECB laikomos užsienio atsargos priklauso ir nuo kredito įsipareigojimų neįvykdymo ir kredito kokybės vertinimo pasikeitimo rizikos. Tačiau ši rizika yra minimali, nes atsargos daugiausia laikomos galimų intervencijų į užsienio valiutų rinkas tikslais, todėl jos yra investuojamos į aukštos kredito kokybės turta.

ECB turimas auksas nepatiria kredito rizikos, nes auksas nėra skolinamas trečiosioms šalims.

Investicijų eurais portfelis yra skirtas uždirbti pajamas, kurios viršytų ECB veiklos išlaidas ir išsaugotų investuotą kapitalą. Todėl turto paskirstymo ir rizikos kontrolės sistemoje šio portfelio grąžai skiriamas svarbesnis vaidmuo nei ECB užsienio atsargų atveju. Vis dėlto ir šio portfelio kredito rizika yra nedidelė.

Kredito kokybės vertinimo pasikeitimo rizika nedaro poveikio ECB rizikoms, kylančioms iš vertybinių popierių, įsigytų pagal dvi padengtų obligacijų pirkimo programas ir vertybinių popierių rinkų programą, nes jie priskiriami prie iki išpirkimo termino laikomų vertybinių popierių, todėl neperkainojami pagal rinkos kainas. Tačiau šios rizikos gali priklausyti nuo kredito įsipareigojimų neįvykdymo rizikos. Apie padengtų obligacijų pirkimo programų portfelius pasakytina, kad kredito įsipareigojimų neįvykdymo rizika yra nedidelė dėl turto paskirstymo, pozicijų limitų ir tinkamumo reikalavimų. Taip sukuriama aukštos kredito kokybės diversifikuotas padengtų obligacijų portfelis. Dėl vertybinių popierių rinkų programos pažymėtina, kad kredito rizikos ypatybės lemia pirkimų paskirstymas šalyse, priklausantis nuo pinigų politikos sprendimų. Taip susidaręs kredito rizikos lygis atitinka ECB nustatytą priimtina rizikos lygį.

RINKOS RIZIKA⁷

Pagrindinės rinkos rizikos rūšys, kurios gali iškilti ECB valdant savo atsargas, yra valiutos kurso ir biržos prekių (aukso kainos) rizika⁸. ECB taip pat patiria palūkanų normų riziką⁹.

5 Šioje vadovybės ataskaitoje pateikti rizikos įverčiai nustatyti taikant vienodas metodikas, prielaidas ir įvesties parametrus rizikai įvertinti 2012 m. gruodžio 31 d. ir 2013 m. gruodžio 31 d. Šioje ataskaitoje ir ECB 2012 metų ataskaitoje pateiktų 2012 m. gruodžio 31 d. rizikos įverčių skaitiniai skirtumai atsirado dėl metodinių patobulinimų.

6 Kredito įsipareigojimų neįvykdymo rizika apibrėžiama kaip rizika patirti finansinių nuostolių įsipareigojimų neįvykdymo atveju, kai įsipareigojantysis asmuo (sandorio šalis arba emitentas) negali laiku įvykdyti savo finansinių įsipareigojimų. Be kredito įsipareigojimų neįvykdymo rizikos, plati kredito rizikos apibrėžtis apima kredito kokybės vertinimo pasikeitimo riziką, t. y. riziką patirti finansinių nuostolių dėl finansinio turto perkainojimo labai pablogėjus turto kredito kokybei ir reitingams.

7 Rinkos rizika – tai rizika patirti finansinių nuostolių dėl rinkos kainų ir palūkanų normų pokyčių, kurie nėra susiję su kredito įvykiais.

8 Valiutos kurso rizika – tai rizika patirti finansinių nuostolių, susijusių su užsienio valiuta išreikštomis pozicijomis, dėl valiutos kurso svyravimų. Biržos prekių rizika – tai rizika patirti finansinių nuostolių, susijusių su turimomis biržos prekėmis, dėl jų rinkos kainų svyravimų.

9 Palūkanų normų rizika apibrėžiama kaip rizika patirti finansinių nuostolių dėl finansinių priemonių vertės sumažėjimo įvertinus rinkos kainomis, įvykus nepalankiems taikomų palūkanų normų pokyčiams.

Valiutos kurso ir biržos prekių rizika

ECB susiduria su valiutos kurso ir biržos prekių rizikomis dėl turimų užsienio atsargų ir aukso. Atsižvelgiant į ECB turimų pozicijų, dėl kurių jis susiduria su minėtomis rizikomis, dydį ir į valiutos kurso bei aukso kainos kintamumą, valiutos kurso ir biržos prekių rizikos sudaro didžiausią ECB prisiimamos finansinės rizikos dalį.

Atsižvelgdamas į aukso ir užsienio atsargų vaidmenį, aprašytą Metų ataskaitos 2 skyriaus 1.3 skirsnyje, ECB nesiekia panaikinti valiutos kurso ir biržos prekių rizikos. Šios rizikos daugiausia mažinamos atsargas laikant įvairiomis valiutomis ir auksu, nors turtas paskirstomas pirmiausia atsižvelgiant į tai, kokių intervencijų pinigų politikos tikslais gali prireikti.

Valiutos kurso ir biržos prekių (aukso kainos) rizikos sudaro didžiausią visos ECB prisiimamos rizikos dalį. Daugumos šių rizikų šaltinis yra aukso kainų ir JAV dolerio kurso kintamumas. Pagal Eurosistemos taisykles, aukso ir JAV dolerio perkainojimo sąskaitos, kurios 2013 m. gruodžio 31 d. sudarė atitinkamai 10,1 mlrd. eurų (2012 m. buvo 16,4 mlrd. eurų) ir 1,7 mlrd. eurų (2012 m. – 3,3 mlrd. eurų), gali būti naudojamos visų būsimų nepalankių turto kainų pokyčių poveikiui atsverti, todėl išvengiama poveikio ECB pelno (nuostolio) ataskaitai.

2013 m. ECB turimo aukso vertė labai sumažėjo, tačiau šio sumažėjimo poveikį visiškai atsverė atitinkama perkainojimo sąskaita. Dėl šio sumažėjimo ECB turimo aukso rinkos vertė buvo sumažinta, todėl sumažėjo valiutos kurso ir biržos prekių rizika.

Palūkanų normos rizika

Vertybiniai popieriai, įsigyti pagal dvi padengtų obligacijų pirkimo programas ir vertybinių popierių rinkų programą, priskiriami prie iki išpirkimo termino laikomų vertybinių popierių, todėl neperkainojami pagal rinkos kainas ir dėl jų nekyla palūkanų normos rizika.

Tačiau didžioji ECB užsienio atsargų ir investicijų eurais portfelių dalis investuojama į fiksuoto pajamingumo vertybinius popierius, kurie yra perkainojami pagal rinkos kainas, todėl dėl jų gali kilti palūkanų normos rizika. Dėl šių portfelių kylanti palūkanų normos rizika valdoma atitinkamai paskirstant turtą ir taikant rinkos rizikos limitus, padedančius užtikrinti, kad rinkos rizika atitiktų ECB kiekvienam portfeliui pasirinktą rizikos ir gražos profilį. Dėl skirtingų rizikos ir gražos profilių investicijų eurais portfelio modifikuota finansinė trukmė¹⁰ yra ilgesnė negu ECB užsienio atsargų trukmė.

Palūkanų normos rizika, su kuria susiduria ECB, yra nedidelė ir 2013 m. iš esmės buvo stabili ir žemo lygio.

LIKVIDUMO RIZIKA¹¹

Atsižvelgiant į tai, kad euro valiuta yra viena iš pagrindinių valiutų, kuriomis laikomos atsargos, į ECB, kaip centrinio banko, vaidmenį ir jo turto bei išipareigojimų struktūrą, vienintelė reikšminga likvidumo rizika, kuri gali iškilti ECB, yra rizika patirti finansinių nuostolių dėl negalėjimo per atitinkamą laikotarpį tam tikro turto paversti grynaisiais pinigais galiojančia rinkos kaina. Šiuo atžvilgiu, atsižvelgiant į ECB portfelių stabilumą ir jiems nustatytus aiškius tikslus, pagrindinis

¹⁰ Modifikuota finansinė trukmė – tai portfelio vertės jautrumo pajamingumo kreivės paraleliniams poslinkiams matas.

¹¹ ECB atveju likvidumo riziką galima apibrėžti kaip tikimybę patirti nuostolius dėl to, kad rinka nėra pajėgi įvykdyti didelių pardavimo pavedimų taip, kad reikšmingai nesumažėtų kaina.

likvidumo rizikos šaltinis yra ECB užsienio atsargos, nes užsienio valiutų intervencijoms vykdyti ECB gali prireikti per trumpą laiką paversti dideles šių atsargų dalis grynaisiais pinigais.

Su ECB užsienio atsargomis susijusi rizika valdoma nustatant turto paskirstymą ir limitus; šios priemonės padeda užtikrinti, kad pakankamai didelė ECB užsienio atsargų dalis būtų investuota į turta, kuri galima greitai paversti grynaisiais pinigais padarant tik nedidelį poveikį jo kainai.

ECB portfelių likvidumo rizikos ypatybės 2013 m. iš esmės nesikeitė.

OPERACINĖ RIZIKA

ECB atveju operacinė rizika apibrėžiama kaip rizika patirti žmonių¹², netinkamų ar sutrikusių vidaus valdymo ir veiklos procesų, sistemų, nuo kurių priklauso procesai, sutrikimų arba išorės įvykių (pvz., stichinių nelaimių ar išorinių užpuolimų) neigiamą poveikį finansams, veiklai ar reputacijai. Operacinės rizikos valdymo sistema apima visas ECB veiklos sritis ir yra banko valdymo procesų sudedamoji dalis. Pagrindiniai ECB operacinės rizikos valdymo sistemos tikslai yra suteikti pakankamą užtikrinimą, kad ECB galės įvykdyti savo misiją ir pasiekti tikslus, taip pat apsaugoti banką nuo gero vardo ir kito turto praradimo, netinkamo naudojimo ar žalos geram vardui ir kitam turtui.

Iš pradžių atskiros veiklos sritys nustato savo rizikas. Operacinės rizikos ir veiklos tęstinumo valdymo grupė padeda spręsti kiekvienai veiklos sričiai su operacine rizika susijusius klausimus. ECB įvardijo galimas rizikos priežastis, taip pat rizikos įvykius ir galimą šių priežasčių poveikį. ECB rizikos vertinimą atlieka pagal nustatytą periodiškumą, kad užtikrintų tinkamą nuolatinį ir sistemingą operacinės rizikos nustatymą, analizavimą, reagavimą į šią riziką, informavimą apie ją ir jos stebėseną. Be to, ECB taiko rizikos toleravimo strategiją, apibrėžiančią, kokį operacinės rizikos laipsnį jis toleruoja.

5 FINANSINIAI IŠTEKLIAI

KAPITALAS

2013 m. liepos 1 d. Kroatijai tapus naująja ES valstybe nare, nacionalinių centrinių bankų kapitalo raktos dalys buvo pakoreguotos, ir ECB pasirašytas kapitalas padidėjo iki 10 825 mln. eurų.

Be to, kaip ir kiti euro zonos nepriklausantys nacionaliniai centriniai bankai, *Hrvatska narodna banka* sumokėjo 3,75 % savo dalies ECB pasirašytame kapitale kaip įnašą ECB veiklos išlaidoms padengti. Kroatijai tapus naują valstybe nare, ECB apmokėtas kapitalas padidėjo nuo 7 650 mln. eurų (2013 m. birželio 30 d.) iki 7 653 mln. eurų (2013 m. liepos 1 d.).

Išsamiau šie pokyčiai išdėstyti metinių finansinių ataskaitų 16 pastaboje *Kapitalas ir rezervai*.

ATIDĖJINIAI UŽSIENIO VALIUTOS KURSO, PALŪKANŲ NORMOS, KREDITO IR AUKSO KAINOS RIZIKOMS

Kadangi dauguma ECB turto ir įsipareigojimų periodiškai perkainojami pagal einamuosius rinkos užsienio valiutų kursus ir vertybinių popierių kainas, ECB pelningumui didelę įtaką daro užsienio

¹² Sąvoka „žmonės“ vartojama plačiąja prasme ir apima bet kokį neigiamą darbo jėgos veiksmų, taip pat personalo trūkumo ar personalo politikos poveikį.

valiutos kurso rizika ir truputį mažesnę – palūkanų normos rizika. Šios rizikos paprastai kyla iš aukso atsargų bei JAV doleriais ir Japonijos jenomis laikomų užsienio atsargų, kurios daugiausia investuojamos į palūkanas uždirbančias priemones. Dėl ECB turimų investicinių portfelių ir pinigų politikos tikslais įsigytų vertybinių popierių susiduriama dar ir su kredito rizika.

Atsižvelgiant į didelį minėtų rizikų poveikį ir turimų perkainojimo sąskaitų dydį, ECB turi sudaręs atidėjinius užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms. Šių atidėjinių dydis ir nuolatinio papildymo poreikis peržiūrimi kasmet atsižvelgiant į įvairius veiksnius, įskaitant turimo rizikingo turto apimtį, einamaisiais finansiniais metais pasireiškusį rizikos poveikį, numatomus kitų metų rezultatus, taip pat į rizikos vertinimą, skaičiuojant rizikingo turto rizikos vertę, šį metodą laikui bėgant taikant nuosekliai. Atidėjiniai rizikoms kartu su bet kokio dydžio suma ECB bendrajame atsargų fonde negali viršyti euro zonos nacionalinių centrinių bankų apmokėto ECB kapitalo vertės.

2012 m. gruodžio 31 d. atidėjiniai, susiję su užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikomis, sudarė 7 529 mln. eurų. Be to, Valdančioji taryba, atsižvelgdama į rizikos vertinimo rezultatus, nusprendė pagal 2013 m. gruodžio 31 d. būklę padidinti atidėjinių rizikoms sumą iki 7 530 mln. eurų. Ši suma atitiko euro zonos nacionalinių centrinių bankų apmokėto ECB kapitalo vertę 2013 m. gruodžio 31 d.

6 2013 M. FINANSINIAI REZULTATAI

Po 0,4 mln. eurų (2012 m. – 1 166 mln. eurų) pervedimo į atidėjinius rizikoms 2013 m. ECB grynasis pelnas buvo 1 440 mln. eurų (2012 m. – 995 mln. eurų)¹³. Atlikus šį pervedimą ir nepaskirsčius 9,5 mln. eurų sumos, kuri susidarė pakoregavus praėjusių metų pelną (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *ECB pensijų planai, kitos išmokos tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams ir kitos ilgalaikės išmokos*), likęs 1 430 mln. eurų grynasis pelnas buvo paskirstytas euro zonos nacionaliniams centriniams bankams.

1 paveiksle 2013 m. ECB pelno (nuostolio) ataskaitos straipsniai palyginti su atitinkamais 2012 m. ataskaitos straipsniais.

2013 m. grynosios palūkanų pajamos buvo 2 005 mln. eurų (2012 m. – 2 289 mln. eurų). Grynosios palūkanų pajamos sumažėjo daugiausia dėl a) mažesnių palūkanų pajamų iš visų apyvartoje cirkuliuojančių eurų banknotų ECB dalies; b) mažesnių palūkanų pajamų iš pagal vertybinių popierių rinkų programą ir dvi padengtų obligacijų pirkimo programas įsigytų vertybinių popierių. Tokių pokyčių poveikį iš dalies kompensavo sumažėjusios palūkanų išlaidos už euro zonos nacionalinių centrinių bankų pretenzijas dėl į Europos Centrinį Banką pervestų užsienio atsargų.

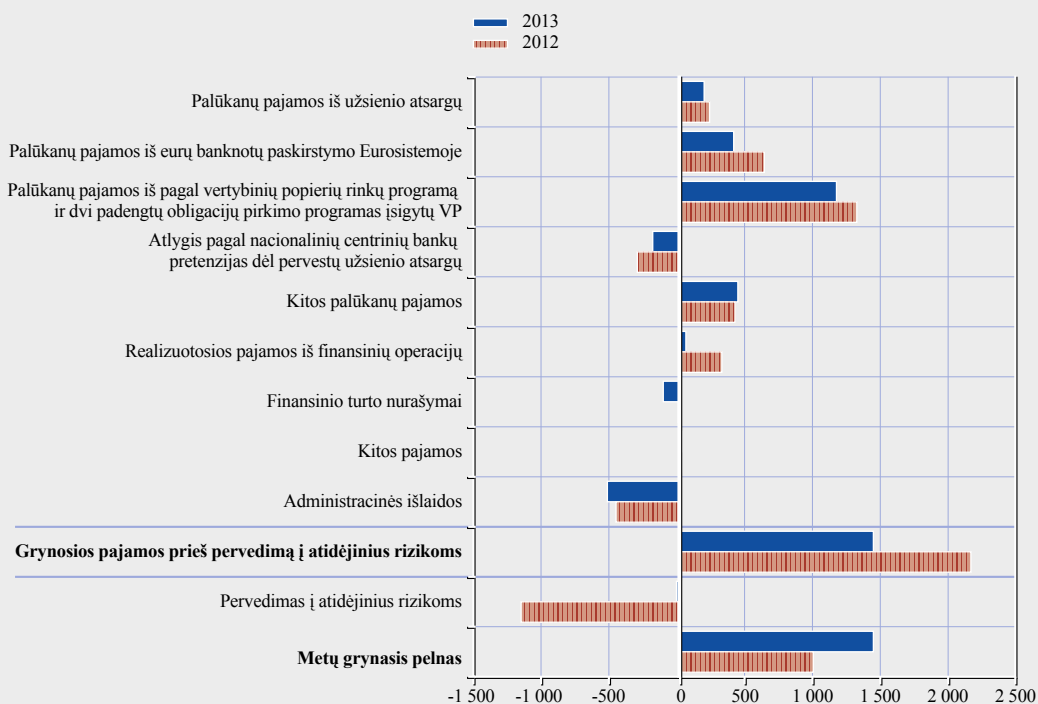
Grynosios realizuotosios pajamos iš finansinių operacijų sumažėjo nuo 319 mln. eurų (2012 m.) iki 52 mln. eurų (2013 m.), daugiausia dėl mažesnių realizuotųjų pajamų iš JAV dolerių portfelio.

2013 m. ECB JAV doleriais išreikštame portfelyje laikomų vertybinių popierių bendras rinkos kainos sumažėjimas lėmė gerokai didesnę turto vertės sumažėjimą, kuris sudarė 115 mln. eurų (2012 m. – 4 mln. eurų).

¹³ Kaip perskaičiuota pasikeitus taikomoms apskaitos politikos nuostatoms (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *ECB pensijų planai, kitos išmokos tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams ir kitos ilgalaikės išmokos*).

ECB 2012 ir 2013 m. pelno (nuostolio) ataskaitos išskaidymas

(mln. eurų)

Šaltinis: ECB.

2012 m. pabaigoje gautas užsienio valiutos nerealizuotasis prieaugis, daugiausia susidaręs iš JAV doleriais ir Japonijos jenomis išreikštų portfelių, sudarė 6 053 mln. eurų, o nerealizuotasis aukso kainos prieaugis – 16 434 mln. eurų. 2013 m. dėl kilusio euro kurso Japonijos jenos ir JAV dolerio atžvilgiu užsienio valiutos nerealizuotasis prieaugis sumažėjo ir sudarė 2 540 mln. eurų, o dėl 2013 m. kritusios aukso kainos susidarė 10 139 mln. eurų dydžio nerealizuotasis aukso kainos prieaugis. Pagal Eurosistemos apskaitos politiką šios sumos parodytos perkainojimo sąskaitose.

ECB bendros administracinės išlaidos, įskaitant nusidėvėjimą, 2013 m. sudarė 527 mln. eurų (2012 m. – 464 mln. eurų). Dauguma su ECB naujų patalpų statybomis susijusių išlaidų buvo kapitalizuotos ir į atitinkamą straipsnį neįtrauktos.

2013 M. GRUODŽIO 31 D. BALANSAS

TURTAS	Pastabos nr.	2013 (eurais)	2012 (eurais)
Auksas ir gautinas auksas	1	14 063 991 807	20 359 049 520
Pretenzijos ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta	2		
Iš TVF gautinos lėšos	2.1	627 152 259	653 250 711
Likučiai bankų sąskaitose ir investicijos į vertybinius popierius, išorės paskolos ir kitas išorės turtas	2.2	38 764 255 039	40 669 958 425
		39 391 407 298	41 323 209 136
Pretenzijos euro zonos rezidentams užsienio valiuta	2.2	1 270 792 764	2 838 176 026
Pretenzijos ne euro zonos rezidentams eurais	3		
Likučiai bankų sąskaitose, investicijos į vertybinius popierius ir paskolos	3.1	535 000 000	0
Kitos pretenzijos euro zonos kredito įstaigoms eurais	4	9 487	5 000
Euro zonos rezidentų vertybiniai popieriai eurais	5		
Pinigų politikos tikslais laikomi vertybiniai popieriai	5.1	18 159 937 704	22 055 516 689
Vidinės Eurosistemos pretenzijos	6		
Pretenzijos, susijusios su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje	6.1	76 495 146 585	73 007 429 075
Kitos vidinės Eurosistemos gryniosios pretenzijos	12.2	0	24 673 515 571
		76 495 146 585	97 680 944 646
Kitas turtas	7		
Ilgalaikis materialusis ir nematerialusis turtas	7.1	971 175 790	638 474 832
Kitas finansinis turtas	7.2	20 466 245 900	19 099 638 796
Nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumai	7.3	104 707 529	207 025 391
Sukauptos pajamos ir būsimųjų laikotarpių išlaidos	7.4	977 552 068	1 660 056 235
Kitas įvairus turtas	7.5	1 739 308 724	1 430 315 885
		24 258 990 011	23 035 511 139
Visas turtas		174 175 275 656	207 292 412 156

ĮSIPAREIGOJIMAI	Pastabos nr.	2013 (eurais)	2012 (eurais)
Banknotai apyvartoje	8	76 495 146 585	73 007 429 075
Įsipareigojimai kitiems euro zonos rezidentams eurais	9		
Kiti įsipareigojimai	9.1	1 054 000 000	1 024 000 000
Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais	10	24 765 513 795	50 887 527 294
Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta	11		
Indėliai, likučiai ir kiti įsipareigojimai	11.1	18 478 777	0
Vidiniai Eurosistemos įsipareigojimai	12		
Įsipareigojimai, atitinkantys pervestas užsienio atsargas	12.1	40 309 644 425	40 307 572 893
Kiti vidiniai Eurosistemos grynųjų įsipareigojimai	12.2	119 857 494	0
		40 429 501 919	40 307 572 893
Kiti įsipareigojimai	13		
Nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumai	13.1	185 010 549	585 953 062
Sukauptos išlaidos ir būsimųjų laikotarpių pajamos	13.2	370 542 207	975 648 659
Kiti įvairūs įsipareigojimai	13.3	786 331 706	928 422 271
		1 341 884 462	2 490 023 992
Atidėjiniai	14	7 619 546 534	7 595 452 415
Perkainojimo sąskaitos	15	13 358 190 073	23 334 941 183
Kapitalas ir rezervai	16		
Kapitalas	16.1	7 653 244 411	7 650 458 669
Metų pelnas		1 439 769 100	995 006 635
Visi įsipareigojimai		174 175 275 656	207 292 412 156

2013 M. GRUODŽIO 31 D. PASIBAIGUSIŲ METŲ PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITA

	PASTABOS NR.	2013 (eurais)	2012 (eurais)
Palūkanų pajamos iš užsienio atsargų	24.1	187 279 973	228 883 700
Palūkanų pajamos iš eurų banknotų paskirstymo Euro sistemoje	24.2	406 310 130	633 084 427
Kitos palūkanų pajamos	24.4	6 477 297 658	10 917 006 128
<i>Palūkanų pajamos</i>		<i>7 070 887 761</i>	<i>11 778 974 255</i>
Atlygis pagal nacionalinių centrinių bankų pretenzijas dėl pervestų užsienio atsargų	24.3	(192 248 631)	(306 925 375)
Kitos palūkanų išlaidos	24.4	(4 873 777 652)	(9 182 641 280)
<i>Palūkanų išlaidos</i>		<i>(5 066 026 283)</i>	<i>(9 489 566 655)</i>
Grynosios palūkanų pajamos	24	2 004 861 478	2 289 407 600
Realizuotosios pajamos (išlaidos) iš finansinių operacijų	25	52 122 402	318 835 838
Finansinio turto ir pozicijų nurašymai	26	(114 607 365)	(4 180 784)
Pervedimai į atidėjinius užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms ir iš jų		(386 953)	(1 166 175 000)
Grynasis finansinių operacijų, nurašymų ir atidėjinių rizikoms rezultatas		(62 871 916)	(851 519 946)
Grynosios komisinių ir kitų atlygių išlaidos	27	(2 126 773)	(2 127 108)
Pajamos iš nuosavybės vertybinių popierių ir dalyvavimo nuosavybės priemonėse	28	1 168 907	1 188 176
Kitos pajamos	29	26 107 807	21 938 157
Visos grynosios pajamos		1 967 139 503	1 458 886 879
Personalo išlaikymo išlaidos	30	(240 523 980)	(222 374 856)
Administracinės išlaidos	31	(260 070 567)	(220 422 011)
Ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto nusidėvėjimo išlaidos		(18 581 856)	(12 918 830)
Banknotų gamybos paslaugos	32	(8 194 000)	(8 164 547)
Metų pelnas		1 439 769 100	995 006 635

Frankfurtas prie Maino, 2014 m. vasario 11 d.

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

Mario Draghi
Pirmininkas

APSKAITOS POLITIKA¹

FINANSINIŲ ATASKAITŲ FORMA IR PATEIKIMAS

ECB finansinės ataskaitos parengtos siekiant teisingai parodyti ECB finansinę būklę ir jo veiklos rezultatus. Jos parengtos laikantis toliau aprašytos apskaitos politikos², kurią ECB valdančioji taryba laiko tinkama atsižvelgdama į centrinio banko veiklos pobūdį.

APSKAITOS PRINCIPAI

Vadovautasi šiais apskaitos principais: ekonominės realybės ir skaidrumo, atsargumo, įvykių po balanso pripažinimo, reikšmingumo, veiklos tęstinumo, kaupimo, nuoseklumo ir palyginamumo.

TURTO IR ĮSIPAREIGIJIMŲ PRIPAŽINIMAS

Turtas arba įsipareigojimai balanse pripažįstami tik tada, kai tikėtina, kad ECB gaus ar perleis visą susijusią būsimą ekonominę naudą, prisiims visų rūšių riziką ir gaus visus susijusius atlygius, ir kai turto kainą arba vertę ar įsipareigojimų sumą galima patikimai įvertinti.

APSKAITOS PAGRINDAS

Ataskaitos parengtos remiantis įsigijimo verte, pakoreguota pagal apyvartinių vertybinių popierių (išskyrus laikomus iki išpirkimo termino vertybinius popierius), aukso ir viso kito balansinio bei nebalansinio turto ir įsipareigojimų užsienio valiuta rinkos vertę. Finansinio turto ir įsipareigojimų sandoriai į apskaitą įtraukiami taikant atsiskaitymo dienos metodą.

Išskyrus neatidėliotinus vertybinių popierių sandorius, finansinių priemonių užsienio valiuta sandoriai parodomi nebalansinėse sąskaitose sandorio sudarymo dieną. Atsiskaitymo dieną įrašai nebalansinėse sąskaitose panaikinami, ir sandoriai parodomi balansinėse sąskaitose. Užsienio valiutos pirkimai ir pardavimai turi įtakos grynajai užsienio valiutos pozicijai sandorio sudarymo dieną ir tą pačią dieną apskaičiuojami dėl pardavimų susidarę realizuoti rezultatai. Su finansinėmis priemonėmis užsienio valiuta susijusios sukauptos palūkanos, premijos ir nuolaidos apskaičiuojamos ir į apskaitą įrašomos kasdien, šios sukauptos sumos kasdien daro įtaką ir užsienio valiutos pozicijai.

AUKSAS, TURTAS IR ĮSIPAREIGIJIMAI UŽSIENIO VALIUTA

Turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta perskaičiuojami į eurus pagal balanso dienos užsienio valiutos kursą. Pajamos ir išlaidos perskaičiuojamos pagal jų įrašymo į apskaitą dienos užsienio valiutos kursą. Turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta, įskaitant balansines ir nebalansines priemones, perkainojami atskirai pagal kiekvieną valiutą.

Turto ir įsipareigojimų užsienio valiuta perkainojimas pagal rinkos kainas apskaitoje parodomas atskirai nuo perkainojimo pagal valiutos kursą.

Auksas vertinamas metų pabaigoje buvusia rinkos kaina. Perkainojant auksą, atskirai neišskiriama aukso kainos ir užsienio valiutos kurso įtaka. Auksas perkainojamas pagal vienos Trojos uncijos

¹ ECB apskaitos politika išsamiai aptariama 2010 m. lapkričio 11 d. Sprendime ECB/2010/21, OL L 35, 2011 2 9, p. 1, su pakeitimais.

² Tokia politika atitinka ECBS statuto 26 straipsnio 4 dalies nuostatas. Pagal šio straipsnio nuostatas reikalaujama suderinto požiūrio į taisykles, reglamentuojančias Eurosistemos operacijų apskaitą ir finansinę atskaitomybę.

aukso kainą eurais, kuri 2013 m. gruodžio 31 d. pasibaigusiais metais perskaičiuota pagal euro ir JAV dolerio 2013 m. gruodžio 31 d. kursą.

Specialiosios skolinimosi teisės (SST) apibrėžiamos kaip valiutų krepšelis. Perkainojant ECB turimas SST, jų vertė apskaičiuota kaip keturių pagrindinių valiutų (JAV dolerio, euro, Japonijos jenos ir svoro sterlingų) kursų svertinė suma, perskaičiuota į eurus 2013 m. gruodžio 31 d.

VERTYBINIAI POPIERIAI

Apyvartiniai vertybiniai popieriai (išskyrus laikomus iki išpirkimo termino vertybinius popierius) ir panašūs aktyvai vertinami balanso dienos vidutinėmis rinkos kainomis arba taikant atitinkamą pajamingumo kreivę pagal kiekvieną vertybinį popierių atskirai. 2013 m. gruodžio 31 d. pasibaigusiais metams buvo naudojamos 2013 m. gruodžio 30 d. vidutinės rinkos kainos.

Iki išpirkimo termino laikomi apyvartiniai vertybiniai popieriai ir nelikvidūs nuosavybės vertybiniai popieriai vertinami įsigijimo verte, atsižvelgus į vertės sumažėjimą.

PAJAMŲ PRIPAŽINIMAS

Pajamos ir išlaidos pripažįstamos tuo laikotarpiu, kurį buvo uždirbtos arba patirtos³. Iš užsienio valiutos, aukso ir vertybinių popierių pardavimo gautos realizuotosios pajamos ir išlaidos yra įtrauktos į pelno (nuostolio) ataskaitą. Tokios realizuotosios pajamos ir išlaidos skaičiuojamos atsižvelgiant į atitinkamo turto vidurkinę kainą.

Nerealizuotasis prieaugis nėra pripažįstamas pajamomis, o pervedamas tiesiogiai į perkainojimo sąskaitą.

Nerealizuotieji nuostoliai metų pabaigoje įtraukiami į pelno (nuostolio) ataskaitą, jei jie viršija ankstesnį perkainojimo prieaugį, įrašytą į atitinkamą perkainojimo sąskaitą. Nerealizuotasis nuostolis, patirtas dėl atskiro vertybinio popieriaus, atskiros valiutos ar aukso, nedengiamas kitų vertybinių popierių, valiutų ar aukso nerealizuotuoju prieaugiu. Jei susidaręs nerealizuotasis nuostolis dėl kurio nors straipsnio buvo įtrauktas į pelno (nuostolio) ataskaitą, šio straipsnio vidurkinė kaina sumažinama iki valiutų kurso ir (arba) rinkos kainos, buvusių metų pabaigoje. Palūkanų normų apsikeitimo sandorių nerealizuotasis nuostolis, kuris metų pabaigoje įtraukiamas į pelno (nuostolio) ataskaitą, amortizuojamas paskesniais metais.

Nuostoliai dėl vertės sumažėjimo įtraukiami į pelno (nuostolio) ataskaitą ir nėra panaikinami paskesniais metais, nebent vertė padidėja, o tą padidėjimą galima susieti su pastebimu įvykiu, įvykusi po to, kai vertės sumažėjimas buvo pirmą kartą įtrauktas į ataskaitą.

Įsigytų vertybinių popierių, įskaitant laikomus iki išpirkimo termino vertybinius popierius, premijos ar nuolaidos apskaičiuojamos ir apskaitoje parodomos kaip palūkanų pajamų dalis ir amortizuojamos per laikotarpį, likusį iki vertybinių popierių išpirkimo.

³ Administracinėms sukaupioms sumoms ir atidėjiniams sudaryti taikoma 100 000 eurų minimali riba.

GRĮŽTAMIEJI SANDORIAI

Grįžtamieji sandoriai yra operacijos, kurias atlikdamas ECB perka arba parduoda turtą sudarydamas atpirkimo sandorį arba vykdo įkaitu užtikrintas kredito operacijas.

Atpirkimo skolinimosi sandorių atveju vertybiniai popieriai parduodami už pinigines lėšas, kartu susitariant nustatytu laiku ateityje atpirkti juos iš sandorio šalies už sutartą kainą. Atpirkimo skolinimosi sandoriai parodoti kaip įkaitu užtikrintas indėlis balanso išsipareigojimų dalyje. Pagal tokį susitarimą parduoti vertybiniai popieriai ir toliau rodomi ECB balanse.

Atpirkimo investavimo sandorių atveju vertybiniai popieriai įsigijami už pinigines lėšas, kartu susitariant nustatytu laiku ateityje parduoti juos sandorio šaliai už sutartą kainą. Atpirkimo investavimo sandoriai parodoti kaip įkaitu užtikrintos paskolos balanso turto dalyje, nerodant ECB turimų vertybinių popierių pokyčio.

Grįžtamieji sandoriai (įskaitant vertybinių popierių skolinimo sandorius), sudaryti pagal automatizuotą vertybinių popierių skolinimo programą, balanse parodomi tik tada, jeigu į ECB sąskaitą pervedamas piniginis įkaitas. 2013 m. piniginių įkaitų, susijusių su tokiais sandoriais, ECB negavo.

NEBALANSINĖS PRIEMONĖS

Valiutos priemonės, būtent išankstiniai užsienio valiutų keitimo sandoriai, valiutų apsiskeitimo sandorių išankstinės dalys ir kitos valiutos priemonės, pagal kurias viena valiuta keičiama į kitą valiutą tam tikrą dieną ateityje, įtraukiamos į grynąją užsienio valiutos poziciją, siekiant apskaičiuoti su operacijomis užsienio valiuta susijusias pajamas ir išlaidas.

Palūkanų normų priemonės perkainojamos atskirai pagal kiekvieną priemonę. Galiojančių palūkanų normų ateities sandorių kasdieniai kintamosios maržos pokyčiai rodomi pelno (nuostolio) ataskaitoje. Išankstinių vertybinių popierių sandorių ir palūkanų normų apsiskeitimo sandorių vertinimas pagrįstas visuotinai priimtais vertinimo metodais, naudojant rinkoje galiojusias kainas, palūkanų normas ir diskonto normas, taikytinas laikotarpiui nuo atsiskaitymo pagal sandorį iki vertinimo dienos.

ĮVYKIAI PO BALANSO

Turto ir išsipareigojimų vertė tikslinama dėl įvykių, kurie pasireiškė laikotarpiu tarp metų balanso dienos ir dienos, kai Vykdomoji valdyba teikia ECB metines finansines ataskaitas tvirtinti Valdančiajai tarybai, jeigu tokie įvykiai daro reikšmingą įtaką turto ir išsipareigojimų būklei balanso dieną.

Svarbūs įvykiai po balanso, nedarantys įtakos turto ir išsipareigojimų būklei balanso dieną, atskleidžiami pastabose.

VIDINIAI ECBS LIKUČIAI / VIDINIAI EUROSISTEMOS LIKUČIAI

Vidiniai ECBS likučiai susidaro daugiausia dėl tarptautinių mokėjimų ES viduje, kurie vykdomi centrinio banko pinigais eurais. Didžiąją dalį šių operacijų inicijuoja privatūs subjektai (kredito įstaigos, bendrovės ir privatūs asmenys). Mokėjimai atliekami per sistemą TARGET2 – Transeuropinę automatizuotą realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų skubių pervedimų sistemą. Dėl jų ES centrinių bankų sąskaitose, esančiose sistemoje TARGET2, susidaro abipusiai likučiai. Šie abipusiai likučiai kasdien yra dengiami tarpusavyje ir tada priskiriami ECB, kiekvienam NCB paliekant vieną grynąją poziciją tik ECB atžvilgiu. ECB apskaitos sistemoje ši pozicija rodo kiekvieno NCB grynąją pretenziją ar išsipareigojimą visai ECBS. Ir euro zonos nacionalinių centrinių bankų vidiniai Eurosistemos likučiai, susidarę TARGET2 ECB atžvilgiu, ir kiti vidiniai Eurosistemos likučiai eurais (pvz., tarpinis pelno paskirstymas nacionaliniams centriniams bankams) ECB balanse atskleidžiami kaip atskira turto ar išsipareigojimų grynoji pozicija ir parodyti straipsnyje *Kitos vidinės Eurosistemos gryniosios pretenzijos* arba *Kiti vidiniai Eurosistemos gryniesi išsipareigojimai*. Ne euro zonos nacionalinių centrinių bankų vidiniai ECBS likučiai ECB atžvilgiu, atsiradę dėl jų dalyvavimo sistemoje TARGET2⁴, parodyti straipsnyje *Išsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais*.

Vidiniai Eurosistemos likučiai, susidarę dėl eurų banknotų paskirstymo Eurosistemoje, kaip atskiras turtas grynąja jo verte įtraukti į straipsnį *Pretenzijos, susijusios su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje* (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Banknotai apyvartoje*).

Vidiniai Eurosistemos likučiai, susidarę dėl prie Eurosistemos prisijungiančių nacionalinių centrinių bankų į ECB pervestų užsienio atsargų, išreikšti eurais ir parodyti straipsnyje *Išsipareigojimai, atitinkantys pervestas užsienio atsargas*.

ILGALAIKIAM TURTUI TAIKOMI REIKALAVIMAI

Ilgalaikis turtas, įskaitant nematerialųjį turta, bet išskyrus žemę ir meno kūrinius, parodomas įsigijimo verte, sumažinta nusidėvėjimu. Nusidėvėjimas skaičiuojamas taikant tiesinį metodą per numatytą turto naudingo tarnavimo laikotarpį, pradedant kitu ketvirčiu po to, kai turtas perduodamas naudoti. Nustatyti tokie pagrindinių turto grupių naudingo tarnavimo laikotarpiai:

Kompiuteriai, susijusi kompiuterinė ir programinė įranga, transporto priemonės	4 metai
Techninė įranga	4 ar 10 metų
Baldai ir įranga statiniuose	10 metų

Dabartinių ECB nuomojamų patalpų kapitalizuotų remonto išlaidų nusidėvėjimo laikotarpis pakoreguotas atsižvelgiant į visus įvykius, turinčius įtakos numatytam šio turto naudingo tarnavimo laikotarpiui. Žemė ir meno kūriniai vertinami įsigijimo verte.

Mažiau kaip 10 000 eurų kainuojantis ilgalaikis turtas nurašomas įsigijimo metais.

4 2013 m. gruodžio 31 d. sistemoje TARGET2 dalyvavo šie euro zonai nepriklausantys nacionaliniai centriniai bankai: *Българска народна банка* (Bulgarijos nacionalinis bankas), *Danmarks Nationalbank*, *Latvijas Banka*, Lietuvos bankas, *Narodowy Bank Polski* ir *Banca Națională a României*.

Pripažinimo ilgalaikiu turto kriterijus atitinkantis, bet dar nebaigtas statyti ar vystyti turtas rodomas straipsnyje *Nebaigta statyba*. Į atitinkamo ilgalaikio turto straipsnį tokio turto įsigijimo vertė perkeliama perdavus jį naudoti. Naujų ECB patalpų nusidėvėjimui skaičiuoti jų įsigijimo vertė paskirstyta į atitinkamas dalis, kurios bus nudėvimos per nustatytą jų naudingo tarnavimo laikotarpį.

ECB PENSIJŲ PLANAI, KITOS IŠMOKOS TARNAUTOJAMS PASIBAIGUS JŲ DARBO SANTYKIAMS IR KITOS ILGALAIKĖS IŠMOKOS

ECB savo tarnautojams ir Vykdomosios valdybos nariams taiko apibrėžtų išmokų planą.

Darbuotojų pensijų planas finansuojamas turto, laikomu ilgalaikiame išmokų tarnautojams fonde. ECB ir jo tarnautojų privalomosios įmokos sudaro atitinkamai 18 ir 6 % bazinės algos ir yra rodomos apibrėžtų išmokų dalyje. Tarnautojai gali savanoriškai mokėti papildomas įmokas pagal apibrėžtų išmokų planą, pagal kurį būtų galima teikti papildomų išmokų⁵.

Šios papildomos išmokos nustatomos pagal savanoriškų įmokų sumą ir grąžą, gautą investavus šias įmokas.

ECB vykdomosios valdybos narių išmokoms pasibaigus jų darbo santykiams ir kitoms ilgalaikėms išmokoms taikomas įmokomis nepadengtų pensinių išmokų planas. Tarnautojų atveju įmokomis nepadengtų išmokų planas taikomas išmokoms pasibaigus tarnautojų darbo santykiams, išskyrus pensijas, ir kitoms ilgalaikėms išmokoms.

APSKAITOS POLITIKOS PASIKEITIMAS

Iki 2013 m. ECB taikė 10 % vertės intervalo metodą pripažinti aktuariniam pelnui (nuostoliui), susijusiam su išmokomis tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams, kaip numatyta 19-ajame tarptautiniame apskaitos standarte (TAS) „Išmokos darbuotojams“. Pagal šį metodą grynasis sukauptas nepripažintas aktuarinis pelnas (nuostolis) susijęs su išmokomis tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams, viršijantis didesnę iš šių dydžių: a) 10 % apibrėžtų išmokų įsipareigojimų dabartinės vertės ir b) 10 % plano turto, laikomo apibrėžtų išmokų įsipareigojimams padengti, tikrosios vertės, buvo amortizuojamas per tikėtiną likusią vidutinę planę dalyvaujančių tarnautojų darbingo amžiaus trukmę. Be to, plano turto, laikomo apibrėžtų išmokų įsipareigojimams padengti, grąža, rodoma pelno (nuostolio) ataskaitoje, buvo apskaičiuojama pagal tikėtiną grąžos normą.

Po to, kai buvo pakeistas 19-asis TAS, nebeliko pasirinkimo galimybės taikyti 10 % vertės intervalo metodą. Todėl 2013 m. ECB nusprendė, kad a) visas grynujų apibrėžtų išmokų įsipareigojimų, susijusių su išmokomis tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams, pervertinimo rezultatas⁶ bus parodytas balanso straipsnyje *Perkainojimo sąskaitos*, o b) palūkanos už plano turtą bus skaičiuojamos taikant diskonto normą. Tad anksčiau nepripažintas aktuarinis pelnas, 2012 m. gruodžio 31 d. siekęs 146 603 113 eurų, dabar parodytas balanso straipsnyje *Perkainojimo sąskaitos*. Šie pakeitimai pritaikyti retrospektyviai ir 2012 m. lyginamosios sumos perskaičiuotos taip:

5 Tarnautojas už sukauptas savanoriškų įmokų lėšas išėjimo į pensiją metu gali įsigyti papildomą pensiją. Nuo to momento ši pensija įtraukiama į apibrėžtų išmokų įsipareigojimus.

6 Naujos sąvokos paaiškintos toliau.

	Paskelbta 2012 m. (eurais)	Koregavimas (eurais)	Perskaičiuotos sumos (eurais)
Turtas			
Kitas įvairus turtas	1 423 836 885	6 479 000	1 430 315 885
Visas koregavimas		6 479 000	
Įsipareigojimai			
Kiti įvairūs įsipareigojimai	781 819 158	146 603 113	928 422 271
Perkainojimo sąskaitos	23 472 041 296	(137 100 113)	23 334 941 183
Metų pelnas	998 030 635	(3 024 000)	995 006 635
Visas koregavimas		6 479 000	

Pelno (nuostolio) ataskaita buvo pakoreguota retrospektyviai siekiant parodyti, kad a) plano turto, laikomo apibrėžtų išmokų įsipareigojimams padengti, palūkanos skaičiuojamos taikant diskonto normą, o b) aktuarinis pelnas (nuostolis), kuris anksčiau buvo amortizuojamas, dabar pripažįstamas straipsnyje *Perkainojimo sąskaitos*. Ankstesnių nei 2012 finansinių metų pelno (nuostolio) ataskaitos koregavimo sumažinant suma (6 479 000 eurų) parodyta straipsnyje *Kitas turtas*, o 2012 m. gruodžio 31 d. pasibaigusiu metų pelnas sumažintas 3 024 000 eurų⁷.

Bendras pelno (nuostolio) ataskaitos koregavimas 9 503 000 eurų ir 146 603 113 eurų dydžio aktuarinio nuostolio pripažinimas perkainojimo sąskaitas sumažino 137 100 113 eurų.

Valdančioji taryba nusprendė padengti bendrą koregavimo sumą (9 503 000 eurų), sumažinant nacionaliniams centriniams bankams paskirstytiną 2013 m. grynąjį pelną.

Kitų įsipareigojimų padidėjimas ir *Perkainojimo sąskaitos* sumažėjimas parodo anksčiau nepripažintą aktuarinį nuostolį ir grynąjį apibrėžtų išmokų įsipareigojimų pervertinimo rezultata 2012 m. gruodžio 31 d.

Pagal naujas taisykles vartojami šie terminai iš pakeisto 19-ojo TAS:

GRYNIEJI APIBRĖŽTŲ IŠMOKŲ ĮSIPAREIGOJIMAI

Su apibrėžtų išmokų planais susiję įsipareigojimai, parodyti balanso straipsnyje *Kiti įsipareigojimai*, pripažįstami iš šių apibrėžtų išmokų įsipareigojimų dabartinės vertės balanso dieną, *atėmus* pensijų plano turto, skirto įsipareigojimams padengti, tikrąją vertę.

Apibrėžtų išmokų įsipareigojimus kasmet apskaičiuoja nepriklausomi aktuarai pagal planuojamo sąlyginio vieneto metodą. Dabartinė apibrėžtų išmokų įsipareigojimų vertė apskaičiuojama diskontuojant numatomus būsimuosius pinigų srautus, taikant balanso dieną galiojusias rinkos palūkanų normas, nustatytas pagal eurus išreikštų aukštos kokybės įmonių obligacijų, kurių išpirkimo terminas atitinka pensinių įsipareigojimų terminą, rinkos pajamingumą.

Aktuarinis pelnas (nuostolis) gali susidaryti dėl tikslinimų, kai tikrasis rezultatas skiriasi nuo ankstesnių aktuarinių prielaidų, ir aktuarinių prielaidų pokyčių.

⁷ Šis koregavimas parodytas pelno (nuostolio) ataskaitos straipsnyje *Personalo išlaikymo išlaidos*.

GRYNUJŲ APIBRĖŽTŲ IŠMOKŲ IŠLAIDOS

Grynujų apibrėžtų išmokų išlaidos padalytos į sudedamąsias dalis, parodytas pelno (nuostolio) ataskaitoje, o išmokų tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams pervertinimo rezultatas parodytas balanso straipsnyje *Perkainojimo sąskaitos*.

Grynąją sumą, parodytą pelno (nuostolio) ataskaitoje, sudaro:

- a) per metus sukauptos apibrėžtų išmokų einamosios tarnybos išlaidos;
- b) grynosios palūkanos už grynuosius apibrėžtų išmokų įsipareigojimus, apskaičiuotos taikant diskonto normas;
- c) visų pervertinimų, susijusių su kitomis ilgalaikėmis išmokomis, suma.

GRYNUJŲ APIBRĖŽTŲ IŠMOKŲ ĮSIPAREIGOJIMŲ PERVERTINIMAS

Šie perskaičiavimai apima:

- a) aktuarinį pelną (nuostolį) susijusį su apibrėžtų išmokų įsipareigojimais;
- b) faktinę plano turto gražą, neįskaitant sumų, įtrauktų kaip grynosios palūkanos už grynuosius apibrėžtų išmokų įsipareigojimus;
- c) bet koki viršutinės turto ribos poveikio pasikeitimą, neįskaitant sumų, įtrauktų kaip grynosios palūkanos už grynuosius apibrėžtų išmokų įsipareigojimus.

Kiekvienais metais šias sumas įvertina nepriklausomi aktuarai, kurie apskaičiuoja, kokią įsipareigojimų sumą įrašyti į finansinę ataskaitą.

BANKNOTAI APYVARTOJE

ECB ir euro zonos nacionaliniai centriniai bankai, kurie kartu sudaro Eurosistemą, leidžia eurų banknotus⁸. Bendra apyvartoje cirkuliuojančių eurų banknotų vertė paskirstoma Eurosistemos centriniams bankams kiekvieno mėnesio paskutinę darbo dieną pagal banknotų paskirstymo raktą⁹.

ECB paskirta 8 % visų apyvartoje cirkuliuojančių eurų banknotų vertės, kuri balanse parodyta įsipareigojimų dalies straipsnyje *Banknotai apyvartoje*. ECB tenkančią dalį visoje eurų banknotų emisijoje užtikrina pretenzijų nacionaliniams centriniams bankams atitikmuo. Šios palūkanas uždėjančios pretenzijos¹⁰ parodytos postraipsnyje *Vidinės Eurosistemos pretenzijos*: pretenzijos, susijusios su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Vidiniai ECBS likučiai / vidiniai Eurosistemos likučiai*). Su šiomis pretenzijomis susijusios palūkanų pajamos parodomos pelno (nuostolio) ataskaitos straipsnyje *Palūkanų pajamos iš eurų banknotų paskirstymo Eurosistemoje*.

8 2010 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ECB/2010/29 dėl eurų banknotų emisijos (nauja redakcija), OL L 35, 2011 2 9, p. 26, su pakeitimais.

9 Banknotų paskirstymo raktas – tai procentinės dalys, gautos atsižvelgiant į ECB dalį visoje eurų banknotų emisijoje ir taikant pasirašyto kapitalo raktą NCB daliai visoje eurų banknotų emisijoje.

10 2010 m. lapkričio 25 d. Sprendimas ECB/2010/23 dėl valstybių narių, kurių valiuta euro, nacionalinių centrinių bankų pinigų politikos pajamų paskirstymo (nauja redakcija), OL L 35, 2011 2 9, p. 17, su pakeitimais.

TARPINIS PELNO PASKIRSTYMAS

ECB pajamos iš eurų banknotų apyvartoje ir iš vertybinių popierių, įsigytų pagal vertybinių popierių rinkų programą, pripažįstamos mokėtinomis euro zonos nacionaliniams centriniams bankams tais finansiniais metais, kuriais buvo sukauptos. Jei ECB valdančioji taryba nenusprendžia kitaip, šias pajamas ECB paskirsto kitų metų sausio mėn. kaip tarpinį pelną¹¹. Paskirstomos visos pajamos, nebent tų metų ECB grynasis pelnas yra mažesnis negu pajamos, gautos iš eurų banknotų apyvartoje ir iš vertybinių popierių, įsigytų pagal vertybinių popierių rinkų programą, arba Valdančioji taryba priima sprendimą šias pajamas pervesti į atidėjinius, susijusius su užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikomis. Valdančioji taryba taip pat gali nuspręsti sumažinti pajamas, gautas iš eurų banknotų apyvartoje, ECB patirtomis išlaidomis, susijusiomis su eurų banknotų išleidimu ir tvarkymu.

KITOS SRITYS

Atsižvelgdama į ECB, kaip centrinio banko, vaidmenį, ECB vykdomoji valdyba mano, kad pinigų srautų ataskaitos paskelbimas nesuteiktų finansinių ataskaitų skaitytojams papildomos svarbios informacijos.

Pagal ECBS statuto 27 straipsnį ir remiantis Valdančiosios tarybos rekomendacija, ES Taryba pritarė *Ernst & Young GmbH Wirtschaftsprüfungsgesellschaft* paskyrimui ECB išorės auditoriumi penkeriems metams – iki 2017 finansinių metų pabaigos.

11 2010 m. lapkričio 25 d. Sprendimas ECB/2010/24 dėl tarpinio Europos centrinio banko pajamų iš apyvartoje esančių eurų banknotų ir pajamų, kylančių iš vertybinių popierių, nupirktų pagal vertybinių popierių rinkų programą, paskirstymo (nauja redakcija), OL L 6, 2011 1 11, p. 35, su pakeitimais.

PASTABOS DĖL BALANSO

I AUKSAS IR GAUTINAS AUKSAS

2013 m. gruodžio 31 d. ECB turėjo 16 142 871 unciją¹² grynojo aukso (2012 m. – 16 142 871 unciją). 2013 m. su auksu susijusių sandorių sudaryta nebuvo. ECB turimo grynojo aukso vertė eurais sumažėjo dėl sumažėjusios aukso kainos 2013 m. (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Auksas, turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta* ir 15 pastabą *Perkainojimo sąskaitos*).

2 PRETENZIJOS NE EURO ZONOS IR EURO ZONOS REZIDENTAMS UŽSIENIO VALIUTA

2.1 IŠ TVF GAUTINOS LĖŠOS

Šis turtas – tai 2013 m. gruodžio 31 d. ECB turėtos SST. Jis susidaro pagal dvišalį susitarimą su Tarptautiniu valiutos fondu (TVF) dėl SST pirkimo ir pardavimo. Pagal jį, TVF gali ECB vardu susitarti dėl SST pardavimo ar pirkimo už eurus, neperžengdamas nustatytos didžiausios ir mažiausios apimtys. SST apskaitoje traktuojamos kaip užsienio valiuta (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Auksas, turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta*).

2.2 LIKUČIAI BANKŲ SĄSKAITOSE IR INVESTICIJOS Į VERTYBINIUS POPIERIUS, IŠORĖS PASKOLOS IR KITAS IŠORĖS TURTAS BEI PRETENZIJOS EURO ZONOS REZIDENTAMS UŽSIENIO VALIUTA

Šiuos du straipsnius sudaro likučiai bankų sąskaitose ir paskolos užsienio valiuta bei investicijos į vertybinius popierius, išreikštus JAV doleriais ir Japonijos jenomis:

	2013 (eurais)	2012 (eurais)	Pokytis (eurais)
<i>Pretenzijos ne euro zonos rezidentams</i>			
Likučiai sąskaitose	939 722 501	1 503 909 190	(564 186 689)
Pinigų rinkos indėliai	1 001 428 468	345 932 462	655 496 006
Atpirkimo investavimo sandoriai	87 738 380	56 844 020	30 894 360
Investicijos į vertybinius popierius	36 735 365 690	38 763 272 753	(2 027 907 063)
Iš viso	38 764 255 039	40 669 958 425	(1 905 703 386)

	2013 (eurais)	2012 (eurais)	Pokytis (eurais)
<i>Pretenzijos euro zonos rezidentams</i>			
Likučiai sąskaitose	4 242 115	1 189 425	3 052 690
Pinigų rinkos indėliai	1 266 550 649	2 836 986 601	(1 570 435 952)
Iš viso	1 270 792 764	2 838 176 026	(1 567 383 262)

2013 m. sumos šiuose straipsniuose sumažėjo daugiausia dėl euro atžvilgiu atpigusių JAV dolerio ir Japonijos jenos.

¹² Tai atitinka 502,1 tonos.

2013 m. gruodžio 31 d. ECB grynoji užsienio valiutos pozicija JAV doleriais ir Japonijos jenomis¹³ buvo tokia:

	2013 (mln. valiutos vienetų)	2012 (mln. valiutos vienetų)
JAV doleriai	45 351	45 235
Japonijos jenos	1 051 062	1 046 552

3 PRETENZIJS NE EURO ZONOS REZIDENTAMS EURO VALIUTA

3.1 LIKUČIAI BANKŲ SĄSKAITOSE, INVESTICIJOS Į VERTYBINIUS POPIERIUS IR PASKOLOS

2013 m. gruodžio 31 d. šį straipsnį sudarė pretenzija ne euro zonos centriniam bankui pagal jo susitarimą su ECB dėl atpirkimo sandorių. Pagal šį susitarimą ne euro zonos centrinis bankas už tinkamą įkaitą gali skolintis eurų likvidumo didinimo vidaus operacijoms paremti.

4 KITOS PRETENZIJS EURO ZONOS KREDITO ĮSTAIGOMS EURAIS

2013 m. gruodžio 31 d. šį straipsnį sudarė likučiai sąskaitose įstaigose, kurios yra euro zonos rezidentės.

5 EURO ZONOS REZIDENTŲ VERTYBINIAI POPIERIAI EURAIS

5.1 PINIGŲ POLITIKOS TIKSLAIS LAIKOMI VERTYBINIAI POPIERIAI

2013 m. gruodžio 31 d. šį straipsnį sudarė ECB įsigyti vertybiniai popieriai pagal dvi padengtų obligacijų pirkimo programas ir vertybinių popierių rinkų programą.

	2013 (eurais)	2012 (eurais)	Pokytis (eurais)
Pirmoji padengtų obligacijų pirkimo programa	3 710 724 329	4 426 521 354	(715 797 025)
Antroji padengtų obligacijų pirkimo programa	1 459 074 444	1 504 280 207	(45 205 763)
Vertybinių popierių rinkų programa	12 990 138 931	16 124 715 128	(3 134 576 197)
Iš viso	18 159 937 704	22 055 516 689	(3 895 578 985)

Pirkimai pagal pirmąją padengtų obligacijų programą buvo baigti iki 2010 m. birželio pabaigos, o antroji padengtų obligacijų pirkimo programa baigta 2012 m. spalio 31 d. Vertybinių popierių rinkų programa baigta 2012 m. rugsėjo 6 d. Šių straipsnių grynoji vertė 2013 m. daugiausia sumažėjo dėl išpirkimų.

Pagal vertybinių popierių rinkų programą ir padengtų obligacijų pirkimo programas įsigyti vertybiniai popieriai priskiriami iki išpirkimo termino laikomiems vertybiniais popieriams

¹³ Šias atsargas sudaro turtas, atėmus įsipareigojimus atitinkama užsienio valiuta, kuris yra užsienio valiutos perkainojimo objektas ir kuris įtrauktas į eilutes *Pretenzijos ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta*, *Pretenzijos euro zonos rezidentams užsienio valiuta*, *Sukauptos pajamos ir būsimųjų laikotarpių išlaidos*, *Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta*, *Nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumai* (įsipareigojimų pusėje) bei *Sukauptos išlaidos ir būsimųjų laikotarpių pajamos*, taip pat atsižvelgiant į išankstinius valiutų keitimo sandorius ir valiutų apskaitimo sandorius, parodytus nebalansiniuose straipsniuose. Finansinių priemonių užsienio valiuta perkainojimo dėl kainos prieaugis neįtraukiamas.

ir yra vertinami amortizuota įsigijimo verte, atsižvelgiant į vertės sumažėjimą (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Vertybiniai popieriai*). Kasmetiniai vertės sumažėjimo įvertinimo testai atlikti remiantis turima informacija ir tikėtinomis atgauti sumomis pagal metų pabaigos būklę. Valdančiosios tarybos nuomone, identifikuoti vertės sumažėjimo rodikliai neturėjo įtakos numatomiems būsimiesiems pinigų srautams, kuriuos ECB turėtų gauti. Taigi 2013 m. į apskaitą nebuvo įtraukta jokių nuostolių dėl šių vertybinių popierių.

Valdančioji taryba reguliariai įvertina finansinę riziką, susijusią su pagal vertybinių popierių rinkų programą ir abi padengtų obligacijų pirkimo programas įsigytais vertybiniais popieriais.

6 VIDINĖS EUROSISTEMOS PRETENZIJS

6.1 PRETENZIJS, SUSIJUSIOS SU EURŲ BANKNOTŲ PASKIRSTYMU EUROSISTEMOJE

Ši straipsnį sudaro ECB pretenzijos euro zonos nacionalinių centrinių bankų atžvilgiu dėl eurų banknotų paskirstymo Eurosistemoje (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Banknotai apyvartoje*). Atlyginimai už šias pretenzijas apskaičiuojami kasdien pagal naujausią žinomą ribinę palūkanų normą, taikytą Eurosistemos pagrindinių refinansavimo operacijų aukcionuose (žr. 24.2 pastabą *Palūkanų pajamos iš eurų banknotų paskirstymo Eurosistemoje*).

7 KITAS TURTAS

7.1 ILGALAIKIS MATERIALUSIS IR NEMATERIALUSIS TURTAS

2013 m. gruodžio 31 d. šis turtas apėmė tokius straipsnius:

	2013 (eurais)	2012 (eurais)	Pokytis (eurais)
Įsigijimo vertė			
Žemė ir pastatai	170 824 151	170 824 151	0
Kompiuteriai ir programinė įranga	76 353 659	64 633 290	11 720 369
Įrenginiai, baldai, įranga pastatuose ir transporto priemonės	13 818 952	13 926 711	(107 759)
Nebaigta statyba	847 217 209	529 636 881	317 580 328
Kitas ilgalaikis turtas	7 751 953	7 508 349	243 604
Visa įsigijimo vertė	1 115 965 924	786 529 382	329 436 542
Sukauptas nusidėvėjimas			
Žemė ir pastatai	(86 542 592)	(82 957 070)	(3 585 522)
Kompiuteriai ir programinė įranga	(45 004 046)	(51 687 755)	6 683 709
Įrenginiai, baldai, įranga pastatuose ir transporto priemonės	(12 869 788)	(13 274 149)	404 361
Kitas ilgalaikis turtas	(373 708)	(135 576)	(238 132)
Visas sukauptas nusidėvėjimas	(144 790 134)	(148 054 550)	3 264 416
Grynoji likutinė vertė	971 175 790	638 474 832	332 700 958

Straipsnis *Nebaigta statyba* 2013 m. daugiausia padidėjo dėl darbų, susijusių su ECB naujomis patalpomis.

Straipsnio *Kompiuteriai ir programinė įranga* grynoji įsigijimo vertė padidėjo dėl pirkimų 2013 m. Ši vertės pokytį tik iš dalies padengė nebenaudojamo nusidėvėjusio turto nurašymas 2013 m. gruodžio pabaigoje. Dėl šio turto nurašymo sumažėjo šiai turto grupei sukauptas grynasis nusidėvėjimas.

7.2 KITAS FINANSINIS TURTAS

Ši straipsnį sudaro ECB nuosavų lėšų portfelis¹⁴, kuris yra tiesioginis ECB kapitalo ir rezervų atitikmuo, taip pat kitas finansinis turtas, apimantis ECB turimas 3 211 Tarptautinių atsiskaitymų banko (TAB) akcijų, kurios į apskaitą įtrauktos įsigijimo verte, – 41,8 mln. eurų.

Ši straipsnį sudaro:

	2013 (eurais)	2012 (eurais)	Pokytis (eurais)
Likučiai sąskaitose eurais	4 620 701	5 193 816	(573 115)
Vertybiniai popieriai eurais	18 068 315 142	16 349 560 714	1 718 754 428
Atpirkimo investavimo sandoriai eurais	2 351 403 533	2 702 963 941	(351 560 408)
Kitas finansinis turtas	41 906 524	41 920 325	(13 801)
Iš viso	20 466 245 900	19 099 638 796	1 366 607 104

Grynasis šio straipsnio padidėjimas daugiausia susidarė dėl to, kad nuosavų lėšų portfeliui investicijoms buvo priskirta a) sumos, 2012 m. pervestos į ECB atidėjinius užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms, atitikmuo ir b) 2013 m. iš šio portfelio uždirbtos pajamos.

7.3 NEBALANSINIŲ PRIEMONIŲ PERKAINOJIMO SKIRTUMAI

Ši straipsnį daugiausia sudaro valiutų apsisikeitimo sandorių ir išankstinių valiutų keitimo sandorių, kurie galiojo 2013 m. gruodžio 31 d., pokyčiai dėl perkainojimo (žr. 21 pastabą *Valiutų apsisikeitimo sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai*). Šie perkainojimo pokyčiai atsiranda minėtų sandorių vertę, perskaičiuotą į eurus pagal balanso dieną galiojusius užsienio valiutos kursus, palyginus su sandorių verte, perskaičiuota į eurus pagal tos pačios dienos atitinkamos valiutos vidurkinį kursą (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalis *Nebalansinės priemonės* bei *Auksas, turtas ir išipareigojimai užsienio valiuta*).

Į šį straipsnį taip pat įtrauktas galiojusių palūkanų normų apsisikeitimo sandorių perkainojimo prieaugis (žr. 20 pastabą *Palūkanų normų apsisikeitimo sandoriai*).

7.4 SUKAUPTOS PAJAMOS IR BŪSIMŲJŲ LAIKOTARPIŲ IŠLAIDOS

2013 m. į šį straipsnį įtrauktos sukauptos vertybinių popierių atkarpos palūkanos, įskaitant nupirktą atkarpą, kurių suma sudarė 708,3 mln. eurų (2012 m. – 792,7 mln. eurų) (žr. 2.2 pastabą *Likučiai bankų sąskaitose ir investicijos į vertybinius popierius, išorės paskolos ir kitas išorės turtas ir Pretenzijos euro zonos rezidentams užsienio valiuta*, 5 pastabą *Euro zonos rezidentų vertybiniai popieriai eurais* ir 7.2 pastabą *Kitas finansinis turtas*).

Į šį straipsnį buvo įtrauktos ir 155,1 mln. eurų vertės (2012 m. – 650,4 mln. eurų) sukauptos palūkanos už sistemos TARGET2 likučius, gautinos už 2013 m. paskutinį mėnesį iš euro zonos nacionalinių centrinių bankų, ir sukauptos 69,2 mln. eurų vertės (2012 m. – 136,7 mln. eurų) gautinos palūkanos už ECB pretenzijas, susijusias su paskutinio ketvirčio eurų banknotų paskirstymu Euro sistemoje (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Banknotai apyvartoje*).

¹⁴ Vykdyti atpirkimo skolinimosi sandoriai, susiję su nuosavų lėšų portfelio valdymu, įtraukti į straipsnį *Kiti įvairūs išipareigojimai* (žr. 13.3 pastabą *Kiti įvairūs išipareigojimai*).

Šiame straipsnyje taip pat parodytos kitos sukauptos pajamos, įskaitant už kitą finansinį turtą sukauptas palūkanų pajamas, ir įvairūs išankstiniai mokėjimai.

7.5 KITAS ĮVAIRUS TURTAS

Ši straipsnį daugiausia sudaro sukaupta suma pagal tarpinį ECB pelno paskirstymą (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Tarpinis pelno paskirstymas* ir 12.2 pastabą *Kitos grynosios vidinės Euro sistemos pretenzijos / įsipareigojimai*).

Jis taip pat apėmė:

- a) su valiutų apskaitos sandoriais ir išankstiniais valiutų keitimo sandoriais, kurie galiojo 2013 m. gruodžio 31 d., susijusius likučius. Šie likučiai susidarė tokių sandorių vertę, perskaičiuotą į eurus pagal balanso dieną galiojusį atitinkamos užsienio valiutos vidurkinį kursą, palyginus su jų pradinio pripažinimo apskaitoje verte eurai (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Nebalansinės priemonės*);
- b) pretenziją Vokietijos federalinei finansų ministerijai dėl atgautinų sumokėtų pridėtinės vertės ir kitų netiesioginių mokesčių. Tokie mokesčiai gražinami vadovaujantis Protokolo dėl Europos Sąjungos privilegijų ir imunitetų, taikomo ECB pagal ECBS statuto 39 straipsnį, 3 straipsnyje numatytais sąlygomis;
- c) pelno (nuostolio) ataskaitos sukauptą koregavimą už finansinius metus iki 2013 m., atsiradusį dėl apskaitos politikos pakeitimų, susijusių su išmokų tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams apskaita (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *ECB pensijų planai, kitos išmokos tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams ir kitos ilgalaikės išmokos*).

8 BANKNOTAI APYVARTOJE

Šiame straipsnyje parodyta visų apyvartoje cirkuliuojančių eurų banknotų ECB dalis (8 %) (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Banknotai apyvartoje*).

9 ĮSIPAREIGOJIMAI KITIEMS EURO ZONOS REZIDENTAMS EURAIS

9.1 KITI ĮSIPAREIGOJIMAI

Šis straipsnis apima Euro bankų asociacijos (EBA) narių indėlius, kurie naudojami kaip įkaitas, pateikiamas ECB vykdant EBA mokėjimus per sistemą TARGET2.

10 ĮSIPAREIGOJIMAI NE EURO ZONOS REZIDENTAMS EURAIS

2013 m. gruodžio 31 d. ši straipsnį sudarė 24,6 mlrd. eurų (2012 m. – 44,0 mlrd. eurų) – tai ne euro zonos nacionalinių centrinių bankų ir kitų centrinių bankų likučiai ECB, susidarę dėl per sistemą TARGET2 įvykdytų sandorių ar jų dalių.

Kita šio straipsnio 0,2 mlrd. eurų (2012 m. – 6,8 mlrd. eurų) dalis buvo susijusi su laikinuoju abipusio valiutos apskaitos susitarimu su Federaline rezervų sistema¹⁵. Vadovaudamasi šiuo susitarimu, Federalinė rezervų sistema per apskaitos sandorius ECB suteikia JAV dolerių, kuriais siekiama Eurosistemos sandorių šalims pasiūlyti trumpalaikį finansavimą JAV doleriais. ECB tuo pat metu sudaro kompensacinius apskaitos sandorius (angl. *back-to-back swap transactions*) su euro zonos nacionaliniais centriniais bankais, kurie panaudoja suteiktas lėšas vykdydami likvidumą didinančias grįžtamųjų sandorių operacijas su Eurosistemos sandorių šalimis. Dėl kompensacinių apskaitos sandorių susidaro vidiniai Eurosistemos likučiai tarp ECB ir nacionalinių centrinių bankų. Dėl apskaitos sandorių, sudarytų su Federaline rezervų sistema ir euro zonos nacionaliniais centriniais bankais, susidaro ir nebalansinėse sąskaitose parodomos išankstinės pretenzijos bei įsipareigojimai (žr. 21 pastabą *Valiutų apskaitos sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai*).

II ĮSIPAREIGOJIMAI NE EURO ZONOS REZIDENTAMS UŽSIENIO VALIUTA

II.1 INDĖLIAI, LIKUČIAI IR KITI ĮSIPAREIGOJIMAI

2013 m. šis straipsnis apėmė įsipareigojimą, susidariusį pagal su ne euro zonos rezidentu sudarytą atpirkimo skolinimosi sandorį, susijusį su ECB užsienio valiutos atsargų valdymu.

12 VIDINIAI EUROSISTEMOS ĮSIPAREIGOJIMAI

12.1 ĮSIPAREIGOJIMAI, ATITINKANTYS PERVERSTAS UŽSIENIO ATSARGAS

Šiame straipsnyje parodomi įsipareigojimai euro zonos nacionaliniams centriniais bankams, susidarę dėl jų į ECB pervestų užsienio atsargų, jiems prisijungus prie Eurosistemos.

Dėl ES plėtros prisijungus Kroatijai ir su tuo susijusio nacionalinių centrinių bankų pretenzijų bendros ribos ir jų atitinkamų dalių ECB kapitalo pasirašymo rakte koregavimo (žr. 16 pastabą *Kapitalas ir rezervai*) šie įsipareigojimai padidėjo 2 071 532 eurai.

	Nuo 2013 m. liepos 1 d. (eurais)	2012 m. gruodžio 31 d. (eurais)
<i>Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique</i>	1 401 024 415	1 397 303 847
<i>Deutsche Bundesbank</i>	10 871 789 515	10 909 120 274
<i>Eesti Pank</i>	103 152 857	103 115 678
<i>Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland</i>	643 894 039	639 835 662
<i>Bank of Greece</i>	1 129 060 170	1 131 910 591
<i>Banco de España</i>	4 782 873 430	4 783 645 755
<i>Banque de France</i>	8 190 916 316	8 192 338 995
<i>Banca d'Italia</i>	7 218 961 424	7 198 856 881
<i>Central Bank of Cyprus</i>	77 248 740	78 863 331
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	100 776 864	100 638 597
<i>Bank Ċentrali ta' Malta / Central Bank of Malta</i>	36 798 912	36 407 323
<i>De Nederlandsche Bank</i>	2 298 512 218	2 297 463 391

15 Valdančioji taryba, atsižvelgusi į pastebimai pagerėjusias finansavimo JAV doleriais sąlygas ir nedidelę likvidumo didinimo JAV doleriais operacijų paklausą, 2014 m. sausio mėn. nusprendė palaipsniui mažinti likvidumo didinimo JAV doleriais operacijų pasiūlą (žr. 2014 m. sausio 24 d. pranešimą spaudai).

	Nuo 2013 m. liepos 1 d. (eurais)	2012 m. gruodžio 31 d. (eurais)
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	1 122 511 702	1 118 545 877
<i>Banco de Portugal</i>	1 022 024 594	1 008 344 597
<i>Banka Slovenije</i>	189 499 911	189 410 251
<i>Národná banka Slovenska</i>	398 761 127	399 443 638
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	721 838 191	722 328 205
Iš viso	40 309 644 425	40 307 572 893

Atlygis už šiuos išsipareigojimus skaičiuojamas kasdien pagal naujausią žinomą ribinę palūkanų normą, taikomą Eurosistemos pagrindinių refinansavimo operacijų aukcionuose, koreguojant šį atlygį taip, kad aukso daliai tenkanti grąža būtų nulinė (žr. 24.3 pastabą *Atlygis pagal nacionalinių centrinių bankų pretenzijas dėl pervesių užsienio atsargų*).

12.2 KITOS VIDINĖS EUROSISTEMOS GRYNOSIOS PRETENZIJOS / GRYNIEJI ĮSIPAREIGOJIMAI

2013 m. šį straipsnį daugiausia sudarė euro zonos nacionalinių centrinių bankų likučiai ECB atžvilgiu sistemoje TARGET2 (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Vidiniai ECBS likučiai / vidiniai Eurosistemos likučiai*). 2012 m. pabaigoje ECB turėjo grynąją pretenziją euro zonos nacionalinių centrinių bankų atžvilgiu. Ši grynoji pretenzija 2013 m. pabaigoje tapo grynuoju išsipareigojimu daugiausia dėl ne euro zonos rezidentų mokėjimų, atliktų euro zonos rezidentams per sistemą TARGET2 (žr. 10 pastabą *Išsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais*). Grynoji pretenzija 2013 m. tapo grynuoju išsipareigojimu dar ir dėl galiojančių kompensacinių apsikeitimo sandorių, sudarytų su nacionaliniais centriniais bankais vykdant likvidumo JAV doleriais didinimo operacijas, apimties sumažėjimo. Šių dviejų veiksmų poveikį iš dalies atsvėrė pagal vertybinių popierių rinkų programą įsigytų vertybinių popierių išpirkimas, kurio atsiskaitymai buvo vykdomi per sistemos TARGET2 sąskaitas.

Atlyginimai už TARGET2 pozicijas, išskyrus likučius, susidariusius dėl kompensacinių apsikeitimo sandorių, sudarytų vykdant likvidumo JAV doleriais didinimo operacijas, apskaičiuojami kasdien, taikant turimą naujausią ribinę palūkanų normą, taikytą Eurosistemos pagrindinių refinansavimo operacijų aukcionuose.

Į šį straipsnį buvo įtraukta ir euro zonos nacionaliniams centriniais bankams mokėtina suma po tarpinio ECB pelno paskirstymo (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Tarpinis pelno paskirstymas*).

	2013 (eurais)	2012 (eurais)
Gautinos sumos iš euro zonos nacionalinių centrinių bankų, susijusios su sistema TARGET2	(687 997 098 717)	(981 081 428 771)
Mokėtinos sumos euro zonos nacionaliniams centriniais bankams, susijusios su sistema TARGET2	686 747 265 644	955 833 285 908
Mokėtinos sumos euro zonos nacionaliniams centriniais bankams po tarpinio ECB pelno paskirstymo	1 369 690 567	574 627 292
Kiti grynųjų vidiniai Eurosistemos išsipareigojimai (pretenzijos)	119 857 494	(24 673 515 571)

13 KITI ĮSIPAREIGOJIMAI

13.1 NEBALANSINIŲ PRIEMONIŲ PERKAINOJIMO SKIRTUMAI

Į šį straipsnį daugiausia įtraukta valiutų apsisikeitimo sandorių ir išankstinių valiutų keitimo sandorių, kurie galiojo 2013 m. gruodžio 31 d., pokyčiai dėl perkainojimo (žr. 21 pastabą *Valiutų apsisikeitimo sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai*). Šie perkainojimo pokyčiai atsiranda minėtų sandorių vertę, perskaičiuotą į eurus pagal balanso dieną galiojusį užsienio valiutos kursą, palyginus su sandorių verte, perskaičiuota į eurus pagal tos pačios dienos atitinkamos valiutos vidurkinį kursą (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalis *Nebalansinės priemonės* bei *Auksas, turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta*).

Šiame straipsnyje parodomi ir galiojusios palūkanų normų apsisikeitimo sandorių perkainojimo nuostoliai (žr. 20 pastabą *Palūkanų normų apsisikeitimo sandoriai*).

13.2 SUKAUPTOS IŠLAIDOS IR BŪSIMŲJŲ LAIKOTARPIŲ PAJAMOS

2013 m. gruodžio 31 d. dvi pagrindines šio straipsnio eilutes sudarė, pirma, sukauptos palūkanos, mokėtinos nacionaliniams centriniams bankams už visus 2013 m. pagal jų pretenzijas dėl į ECB pervestų užsienio atsargų (žr. 12.1 pastabą *Įsipareigojimai, atitinkantys pervestas užsienio atsargas*) (jos sudarė 192,2 mln. eurų, 2012 m. – 306,9 mln. eurų), ir, antra, sukauptos palūkanos už sistemos TARGET2 likučius, mokėtinos nacionaliniams centriniams bankams už 2013 m. paskutinį mėnesį (jos sudarė 155,8 mln. eurų, 2012 m. – 641,1 mln. eurų). Šios sumos sumokėtos 2014 m. sausio mėn. Šiame straipsnyje taip pat parodytos su finansinėmis priemonėmis susijusios sukauptos išlaidos ir kitos sukauptos išlaidos.

Į šį straipsnį įtrauktas ir Frankfurto miesto 15,3 mln. eurų įnašas ECB už valstybės saugomo *Grossmarkthalle* pastato išsaugojimą statant naują ECB pastatą. Šia suma bus sumažintos statybų išlaidos, pastatą perdavus eksploatuoti (žr. 7.1 pastabą *Ilgalaikis materialusis ir nematerialusis turtas*).

13.3 KITI ĮVAIRŪS ĮSIPAREIGOJIMAI

2013 m. į šį straipsnį buvo įtraukti 480,4 mln. eurų (2012 m. – 360,1 mln. eurų) vertės galiojantys atpirkimo skolinimosi sandoriai, sudaryti valdant ECB nuosavų lėšų portfelį (žr. 7.2 pastabą *Kitas finansinis turtas*).

Į jį taip pat įtraukti su valiutų apsisikeitimo sandoriais ir išankstiniais valiutų keitimo sandoriais, kurie galiojo 2013 m. gruodžio 31 d., susiję likučiai. Šie likučiai susidarė tokių sandorių vertę, perskaičiuotą į eurus pagal balanso dieną galiojusį atitinkamos užsienio valiutos vidurkinį kursą, palyginus su jų pradinio pripažinimo apskaitoje verte eurai (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Nebalansinės priemonės*).

ECB PENSIJŲ PLANAI, KITOS IŠMOKOS TARNAUTOJAMS PASIBAIGUS JŲ DARBO SANTYKIAMS IR KITOS ILGALAIKĖS IŠMOKOS

Į šį straipsnį buvo įtraukta ir 131,9 mln. eurų ECB grynųjų įsipareigojimų, susijusių su išmokomis tarnautojams ir Vykdomosios valdybos nariams pasibaigus jų darbo santykiams ir kitomis ilgalaikėmis išmokomis. 2012 m. sumos buvo perskaičiuotos pasikeitus taikomoms apskaitos

politikos nuostatomis (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *ECB pensijų planai, kitos išmokos tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams ir kitos ilgalaikės išmokos*).

Balanse pripažintos sumos, susijusios su išmokomis pasibaigus tarnautojų darbo santykiams ir su kitomis ilgalaikėmis išmokomis, buvo tokios:

	2013 personalas (mln. eurų)	2013 Vykdomoji valdyba (mln. eurų)	2013 iš viso (mln. eurų)	2012 personalas (eurų mln.)	2012 Vykdomoji valdyba (mln. eurų)	2012 iš viso (mln. eurų)
Dabartinė įsipareigojimų vertė	650,6	17,8	668,4	677,8	17,8	695,6
Tikroji pensijų plano turto vertė	(536,5)	–	(536,5)	(439,3)	–	(439,3)
Balanse pripažinti grynieji apibrėžtų išmokų įsipareigojimai	114,1	17,8	131,9	238,5	17,8	256,3

Iki 2013 m. pensijų plano turto tikroji vertė apimdavo turta, sukaupą iš savanoriškų įmokų, kurias moka programos dalyviai pagal apibrėžtų įmokų planą. 2013 m. šio turto vertė buvo 96,5 mln. eurų (2012 m. – 83,5 mln. eurų). Dėl šio turto susidaro atitinkamas tokios pačios vertės įsipareigojimas, kuris įtrauktas į dabartinę įsipareigojimų vertę. 2013 m. lentelėse suprantamumo dėlei parodytos tik su apibrėžtų išmokų planu susijusios sumos, o lyginamieji 2012 m. skaičiai atitinkamai pakoreguoti. Todėl laikotarpio pabaigos įsipareigojimas ir laikotarpio pabaigos pensijų plano turto tikroji vertė per 2012 m. sumažėjo atitinkamai 695,6 mln. ir 439,3 mln. eurų.

2013 m. dabartinė įsipareigojimų tarnautojams vertė sudarė 650,6 mln. eurų (2012 m. – 677,8 mln. eurų), iš jų 109,4 mln. eurų (2012 m. – 109,1 mln. eurų) sudarė įmokomis nepadengtų išmokų, susijusių su išmokomis pasibaigus darbo santykiams, išskyrus pensijas, ir su kitomis ilgalaikėmis išmokomis, vertė. Įmokomis nepadengtų išmokų planas taip pat taikomas išmokoms, mokamoms pasibaigus Vykdamosios valdybos narių darbo santykiams, ir kitoms jiems mokamoms ilgalaikėmis išmokoms.

2013 m. pelno (nuostolio) ataskaitoje pripažintos sumos buvo tokios:

	2013 personalas (mln. eurų)	2013 Vykdomoji valdyba (mln. eurų)	2013 iš viso (mln. eurų)	2012 personalas (mln. eurų)	2012 Vykdomoji valdyba (mln. eurų)	2012 iš viso (mln. eurų)
Einamosios tarnybos išlaidos	45,9	1,4	47,3	29,0	1,3	30,3
Grynosios palūkanos už grynuosius apibrėžtų išmokų įsipareigojimus	8,6	0,6	9,2	6,5	0,9	7,4
<i>Išlaidos, susijusios su įsipareigojimais</i>	<i>24,4</i>	<i>0,6</i>	<i>25,0</i>	<i>24,5</i>	<i>0,9</i>	<i>25,4</i>
<i>Pajamos iš plano turto</i>	<i>(15,8)</i>	–	<i>(15,8)</i>	<i>(18,0)</i>	–	<i>(18,0)</i>
Išlaidos (pajamos) dėl kitų ilgalaikių išmokų pervertinimo	(3,2)	0	(3,2)	0,1	0	0,1
Iš viso įtraukta į <i>Personalo išlaidų išlaidas</i>	51,3	2,0	53,3	35,6	2,2	37,8 ¹⁾

1) Kaip perskaičiuota pasikeitus taikomoms apskaitos politikos nuostatomis (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *ECB pensijų planai, kitos išmokos tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams ir kitos ilgalaikės išmokos*).

2013 m. einamosios tarnybos išlaidos padidėjo iki 47,3 mln. eurų (2012 m. buvo 30,3 mln. eurų) visų pirma dėl diskonto normos sumažėjimo nuo 5,00 (2011 m.) iki 3,50 % (2012 m.)¹⁶.

16 Einamosios tarnybos išlaidos apskaičiuojamos taikant ankstesnių metų diskonto normą.

Apibrėžtų išmokų įsipareigojimo dabartinės vertės pokyčiai buvo tokie:

	2013 personalas (mln. eurų)	2013 Vykdomoji valdyba (mln. eurų)	2013 iš viso (mln. eurų)	2012 personalas (mln. eurų)	2012 Vykdomoji valdyba (mln. eurų)	2012 iš viso (mln. eurų)
Apibrėžtų išmokų įsipareigojimas laikotarpio pradžioje	677,8	17,8	695,6	478,2	17,9	496,1
Einamosios tarnybos išlaidos	45,9	1,4	47,3	29,0	1,3	30,3
Palūkanų išlaidos, susijusios su įsipareigojimu	24,4	0,6	25,0	24,5	0,9	25,4
Pensijų plano dalyvių įmokos	12,3	0,1	12,4	11,5	0,1	11,6
Sumokėtos išmokos	(5,5)	(1,1)	(6,6)	(5,0)	(4,0)	(9,0)
Pervertinimo išlaidos (pajamos)	(104,3)	(1,0)	(105,3)	139,6	1,6	141,2
Apibrėžtų išmokų įsipareigojimas laikotarpio pabaigoje	650,6	17,8	668,4	677,8	17,8	695,6

2013 m. susidaręs 104,3 mln. eurų pervertinimo pelnas, susijęs su apibrėžtų išmokų įsipareigojimu tarnautojams, susidarė daugiausia dėl sumažėjusių perskaičiavimo veiksnių, taikomų skaičiuojant būsimas pensijų išmokas, ir diskonto normos padidėjimo nuo 3,50 % (2012 m.) iki 3,75 % (2013 m.).

2012 m. susidaręs 139,6 mln. eurų pervertinimo nuostolis, susijęs su apibrėžtų išmokų įsipareigojimu tarnautojams, susidarė daugiausia dėl diskonto normos sumažėjimo nuo 5,00 % (2011 m.) iki 3,50 % (2012 m.). Dėl to įsipareigojimo laikotarpio pabaigoje padidėjimas buvo tik iš dalies padengtas numanomu mažesniu garantuotų išmokų augimu, susijusiu su vieneto kainos pokyčiais, taip pat nuo 1,65 iki 1,40 % sumažintu ateityje numatomu pensijų augimu.

2012 m. sumokėtos išmokos apėmė kai kurių ECB jau nedirbančių ECB vykdomosios valdybos narių pensijų sumą.

Su tarnautojais susijusio apibrėžtų išmokų pensijų plano turto tikrosios vertės pokyčiai 2013 m. buvo tokie¹⁷:

	2013 (mln. eurų)	2012 (mln. eurų)
Tikroji pensijų plano turto vertė laikotarpio pradžioje	439,3	347,5
Palūkanų pajamos iš plano turto	15,8	18,0
Pervertinimo pajamos	39,8	33,7
Darbdavio įmokos	33,2	31,9
Pensijų plano dalyvių įmokos	12,3	11,5
Sumokėtos išmokos	(3,9)	(3,3)
Tikroji pensijų plano turto vertė laikotarpio pabaigoje	536,5	439,3

Perskaičiavimo pajamos iš plano turto 2012 ir 2013 m. rodė, kad fondų vienetų grąža buvo didesnė negu numatytos palūkanų pajamos iš plano turto.

Vadovaudamiesi Europos Centrinio Banko personalo įdarbinimo sąlygomis, ECB aktuarai ECB pensijų plano ilgalaikį vertinimą atliko 2011 m. gruodžio 31 d. Po šio vertinimo, atsižvelgdama į

¹⁷ Ankstesniais metais ECB sumokėtos išmokos tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams, išskyrus pensijas, ir kitos ilgalaikės išmokos buvo įtrauktos į straipsnius *Darbdavio įmokos* ir *Sumokėtos išmokos*. 2013 m. šios sumos neįtrauktos į minėtus straipsnius, nes šioms išmokoms taikomas įmokomis nepadengtų išmokų planas. Atitinkamai buvo pakoreguoti 2012 m. lyginamieji skaičiai.

aktuarų patarimą, 2012 m. rugpjūčio 2 d. Valdančioji taryba patvirtino papildomą 10,3 mln. eurų metinę įmoką, mokėtiną dvylika metų pradedant 2012 m. Šis sprendimas bus peržiūrėtas 2014 m.

Rengdami šioje pastaboje minimus vertinimus, aktuarai rėmėsi prielaidomis, kurias Vykdomoji valdyba priėmė apskaitai tvarkyti ir informacijai atskleisti. Toliau pateiktos pagrindinės prielaidos, kuriomis remiasi aktuarai apskaičiuodami išmokų plano įsipareigojimą:

	2013 (%)	2012 (%)
Diskonto norma	3,75	3,50
Tikėtina pensijų plano turto grąža ¹⁾	4,75	4,50
Darbo užmokesčio padidėjimas ateityje ²⁾	2,00	2,00
Pensijų padidėjimas ateityje ³⁾	1,40	1,40

1) Šiomis prielaidomis remtasi apskaičiuojant ECB apibrėžtų išmokų įsipareigojimus, finansuojamus turto, turinčiu kapitalo garantiją.
2) Be to, numatytos galimo individualaus darbo užmokesčio padidėjimo iki 1,8 % per metus išmokos, atsižvelgiant į pensijų plano dalyvių amžių.
3) Pagal ECB pensijų plano taisykles, pensijos bus didinamos kiekvienais metais. Jeigu ECB tarnautojų darbo užmokestis pakilo mažiau, negu padidėjo kainos, bet koks pensijų padidėjimas atitiks darbo užmokesčio pakėlimą. Jeigu darbo užmokestis padidinamas daugiau, negu padidėjo kainos, pagal tą padidinimą bus nustatomas pensijų padidinimas, jeigu ECB pensijų planų finansinė būklė bus tam tinkama.

14 ATIDĖJINIAI

Į šį straipsnį įtraukti atidėjiniai užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito bei aukso kainos rizikoms ir kiti įvairūs atidėjiniai.

Atidėjiniai užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms bus naudojami tiek, kiek Valdančioji taryba manys esant būtina padengti būsimiems realizuotiesiems ir nerealizuotiesiems nuostoliams, ypač perkainojimo nuostoliams, kurių nedengia perkainojimo sąskaitos. Šių atidėjinių dydis ir nuolatinio papildymo poreikis kiekvienais metais peržiūrimi remiantis ECB minėtų rūšių rizikos įvertinimu. Vertinant atsižvelgiama į įvairius veiksnius, įskaitant rizikingo turto apimtį, per einamuosius finansinius metus pasireiškusią riziką, numatomus rezultatus kitais metais, rizikos įvertinimą, apimančią rizikingo turto vertės pokyčio rizikos (angl. *Values at Risk*) reguliarių skaičiavimą. Atidėjiniai kartu su bet kokio dydžio suma bendrajame atsargų fonde negali viršyti euro zonos nacionalinių centrinių bankų apmokėto ECB kapitalo vertės.

2012 m. gruodžio 31 d. atidėjiniai užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms sudarė 7 529 282 289 eurus. Atsižvelgdama į savo vertinimo rezultatus, Valdančioji taryba nusprendė 2013 m. gruodžio 31 d. į atidėjinius pervesti 386 953 eurų sumą. Dėl šio pervadimo 2013 m. ECB grynasis pelnas sumažėjo iki 1 439 769 100 eurų, o atidėjinių suma padidėjo iki 7 529 669 242 eurų. 2013 m. padidėjus ECB apmokėtam kapitalui (žr. 16 pastabą *Kapitalas ir rezervai*), ši suma atitiko euro zonos nacionalinių centrinių bankų apmokėto ECB kapitalo vertę 2013 m. gruodžio 31 d.

15 PERKAINOJIMO SĄSKAITOS

Šį straipsnį sudaro perkainojimo likučiai, susidarantys iš turto, įsipareigojimų ir nebalansinių priemonių nerealizuotojo prieaugio (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Pajamų pripažinimas, Auksas, turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta, Vertybiniai popieriai ir Nebalansinės priemonės*). Jis taip pat apima grynųjų apibrėžtų išmokų įsipareigojimų, susijusių su išmokomis tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams, pervertinimo rezultatą (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį

ECB pensijų planai, kitos išmokos tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams ir kitos ilgalaikės išmokos ir 13.3 pastabą Kiti įvairūs įsipareigojimai).

	2013 (eurais)	2012 (eurais)	Pokytis (eurais)
Auksas	10 138 805 097	16 433 862 811	(6 295 057 714)
Užsienio valiuta	2 540 202 558	6 053 396 675	(3 513 194 117)
Vertybinių popierių ir kitos priemonės	674 356 531	984 781 810	(310 425 279)
Grynieji apibrėžtų išmokų įsipareigojimai, susiję su išmokomis tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams	4 825 887	(137 100 113)	141 926 000
Iš viso	13 358 190 073	23 334 941 183	(9 976 751 110)

Perkainojimui metų pabaigoje buvo taikomi tokie užsienio valiutų kursai:

Užsienio valiutų kursai	2013	2012
JAV dolerio ir euro	1,3791	1,3194
Japonijos jenos ir euro	144,72	113,61
Euro ir SST	1,1183	1,1657
Euro už Trojos unciją grynojo aukso	871 220	1 261,179

16 KAPITALAS IR REZERVAI

16.1 KAPITALAS

A) ECB KAPITALO RAKTO POKYTIS

Pagal ECBS statuto 29 straipsnį, nacionalinių centrinių bankų dalys ECB kapitalo pasirašymo rakte nustatomos pagal atitinkamos valstybės narės bendrojo gyventojų skaičiaus ir BVP (imant po lygiai), kuriuos Europos Centriniam Bankui pateikia Europos Komisija, lyginamąjį dalį visoje Europos Sąjungoje (ES). Šios dalys koreguojamos kas penkerius metus ir kai į ES įstoja nauja valstybė narė.

Vadovaujantis 2003 m. liepos 15 d. Tarybos sprendimu 2003/517/EB dėl statistinių duomenų, kurie turi būti naudojami tikslinant Europos centrinio banko kapitalo pasirašymo raktą¹⁸, 2013 m. liepos 1 d., į Europos Sąjungą įstojus Kroatijai, nacionalinių centrinių bankų kapitalo raktas buvo pakoreguotas, kaip parodyta toliau:

	Kapitalo raktas nuo 2013 m. liepos 1 d. (%)	Kapitalo raktas 2012 m. gruodžio 31 d. (%)
<i>Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique</i>	2,4176	2,4256
<i>Deutsche Bundesbank</i>	18,7603	18,9373
<i>Eesti Pank</i>	0,1780	0,1790
<i>Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland</i>	1,1111	1,1107
<i>Bank of Greece</i>	1,9483	1,9649
<i>Banco de España</i>	8,2533	8,3040
<i>Banque de France</i>	14,1342	14,2212
<i>Banca d'Italia</i>	12,4570	12,4966

¹⁸ OL L 181, 2003 7 19, p. 43.

	Kapitalo raktas nuo 2013 m. liepos 1 d. (%)	Kapitalo raktas 2012 m. gruodžio 31 d. (%)
<i>Central Bank of Cyprus</i>	0,1333	0,1369
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	0,1739	0,1747
<i>Bank Ċentrali ta' Malta / Central Bank of Malta</i>	0,0635	0,0632
<i>De Nederlandsche Bank</i>	3,9663	3,9882
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	1,9370	1,9417
<i>Banco de Portugal</i>	1,7636	1,7504
<i>Banka Slovenije</i>	0,3270	0,3288
<i>Národná banka Slovenska</i>	0,6881	0,6934
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	1,2456	1,2539
Tarpinė euro zonos nacionalinių centrinių bankų suma	69,5581	69,9705
<i>Българска народна банка (Bulgarijos nacionalinis bankas)</i>	0,8644	0,8686
<i>Česká národní banka</i>	1,4539	1,4472
<i>Danmarks Nationalbank</i>	1,4754	1,4835
<i>Hrvatska narodna banka</i>	0,5945	–
<i>Latvijas Banka</i>	0,2742	0,2837
<i>Lietuvos bankas</i>	0,4093	0,4256
<i>Magyar Nemzeti Bank</i>	1,3740	1,3856
<i>Narodowy Bank Polski</i>	4,8581	4,8954
<i>Banca Națională a României</i>	2,4449	2,4645
<i>Sveriges Riksbank</i>	2,2612	2,2582
<i>Bank of England</i>	14,4320	14,5172
Tarpinė ne euro zonos nacionalinių centrinių bankų suma	30,4419	30,0295
<i>Iš viso</i>	100,0000	100,0000

B) ECB KAPITALAS

Remiantis ECBS statuto 48 straipsnio 3 dalimi, pasirašytas ECB kapitalas yra automatiškai padidinamas į ES įstojus naujai valstybei ir jos NCB tapus ECBS dalimi. Šis padidėjimas nustatomas padauginus tuo metu esamą pasirašyto kapitalo sumą (2013 m. birželio 30 d. – 10 761 mln. eurų) iš santykio tarp prisijungiančio (-ų) nacionalinio (-ų) centrinio (-ų) banko (-ų) ir nacionalinių centrinių bankų, kurie jau yra ECBS nariai, kapitalo rakto dalių, apskaičiuotų pagal išplėstą kapitalo raktą. Taigi 2013 m. liepos 1 d. pasirašytas ECB kapitalas buvo padidintas iki 10 825 mln. eurų.

Ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai turi apmokėti 3,75 % savo dalies ECB pasirašytame kapitale kaip įnašą, skirtą prisidėti prie ECB veiklos išlaidų. 2013 m. liepos 1 d. *Hrvatska narodna banka* sumokėjo 2 413 300 eurų sumą. Su šia suma ne euro zonos nacionalinių centrinių bankų įnašai tą dieną bendrai sudarė 123 575 169 eurus. Ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai neturi teisės gauti jokios skirstytino ECB pelno dalies ir nėra įsipareigoję padengti jokių ECB nuostolių.

Kroatijai, kaip naujai valstybei narei, prisijungus prie Europos Sąjungos, ECB apmokėtas kapitalas padidėjo 2 785 742 eurai ir išaugo iki 7 653 244 411 eurų¹⁹.

	Pasirašytas kapitalas nuo 2013 m. liepos 1 d. (eurais)	Apmokėtas kapitalas nuo 2013 m. liepos 1 d. (eurais)	Pasirašytas kapitalas 2012 m. gruodžio 31 d. (eurais)	Apmokėtas kapitalas 2012 m. gruodžio 31 d. (eurais)
<i>Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique</i>	261 705 371	261 705 371	261 010 385	261 010 385
<i>Deutsche Bundesbank</i>	2 030 803 801	2 030 803 801	2 037 777 027	2 037 777 027

¹⁹ Kai kurios sumos suapvalintos iki artimiausio euro sveiko skaičiaus. Dėl šio suapvalinimo bendros ir tarpinės sumos lentelėje gali nesutapti.

	Pasirašytas kapitalas nuo 2013 m. liepos 1 d. (eurais)	Apmokėtas kapitalas nuo 2013 m. liepos 1 d. (eurais)	Pasirašytas kapitalas 2012 m. gruodžio 31 d. (eurais)	Apmokėtas kapitalas 2012 m. gruodžio 31 d. (eurais)
<i>Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique</i>	261 705 371	261 705 371	261 010 385	261 010 385
<i>Deutsche Bundesbank</i>	2 030 803 801	2 030 803 801	2 037 777 027	2 037 777 027
<i>Eesti Pank</i>	19 268 513	19 268 513	19 261 568	19 261 568
<i>Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland</i>	120 276 654	120 276 654	119 518 566	119 518 566
<i>Bank of Greece</i>	210 903 613	210 903 613	211 436 059	211 436 059
<i>Banco de España</i>	893 420 308	893 420 308	893 564 576	893 564 576
<i>Banque de France</i>	1 530 028 149	1 530 028 149	1 530 293 899	1 530 293 899
<i>Banca d'Italia</i>	1 348 471 131	1 348 471 131	1 344 715 688	1 344 715 688
<i>Central Bank of Cyprus</i>	14 429 734	14 429 734	14 731 333	14 731 333
<i>Banque centrale du Luxembourg Bank Centrali ta' Malta / Central Bank of Malta</i>	18 824 687	18 824 687	18 798 860	18 798 860
<i>De Nederlandsche Bank</i>	6 873 879	6 873 879	6 800 732	6 800 732
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	429 352 255	429 352 255	429 156 339	429 156 339
<i>Banco de Portugal</i>	209 680 387	209 680 387	208 939 588	208 939 588
<i>Banka Slovenije</i>	190 909 825	190 909 825	188 354 460	188 354 460
<i>Národná banka Slovenska</i>	35 397 773	35 397 773	35 381 025	35 381 025
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	74 486 874	74 486 874	74 614 364	74 614 364
Tarpinė euro zonos nacionalinių centrinių bankų suma	7 529 669 242	7 529 669 242	7 529 282 289	7 529 282 289
<i>Българска народна банка (Bulgarijos nacionalinis bankas)</i>	93 571 361	3 508 926	93 467 027	3 505 014
<i>Česká národní banka</i>	157 384 778	5 901 929	155 728 162	5 839 806
<i>Danmarks Nationalbank</i>	159 712 154	5 989 206	159 634 278	5 986 285
<i>Hrvatska narodna banka</i>	64 354 667	2 413 300	–	–
<i>Latvijas Banka</i>	29 682 169	1 113 081	30 527 971	1 144 799
<i>Lietuvos bankas</i>	44 306 754	1 661 503	45 797 337	1 717 400
<i>Magyar Nemzeti Bank</i>	148 735 597	5 577 585	149 099 600	5 591 235
<i>Narodowy Bank Polski</i>	525 889 668	19 720 863	526 776 978	19 754 137
<i>Banca Națională a României</i>	264 660 598	9 924 772	265 196 278	9 944 860
<i>Sveriges Riksbank</i>	244 775 060	9 179 065	242 997 053	9 112 389
<i>Bank of England</i>	1 562 265 020	58 584 938	1 562 145 431	58 580 454
Tarpinė ne euro zonos nacionalinių centrinių bankų suma	3 295 337 827	123 575 169	3 231 370 113	121 176 379
Iš viso	10 825 007 070	7 653 244 411	10 760 652 403	7 650 458 669

17 ĮVYKIAI PO BALANSO

ECB KAPITALO RAKTO POKYČIAI

Pagal ECBS statuto 29 straipsnį, nacionalinių centrinių bankų dalys ECB kapitalo pasirašymo rakte koreguojamos kas penkerius metus²⁰. Trečiasis toks koregavimas nuo ECB įsteigimo atliktas 2014 m. sausio 1 d. Jis parodytas šioje lentelėje:

	Kapitalo raktas nuo 2014 m. sausio 1 d. (%)	Kapitalo raktas 2013 m. gruodžio 31 d. (%)
<i>Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique</i>	2,4778	2,4176
<i>Deutsche Bundesbank</i>	17,9973	18,7603
<i>Eesti Pank</i>	0,1928	0,1780
<i>Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland</i>	1,1607	1,1111

20 Šios dalys koreguojamos ir kai į ES įstoja nauja valstybė narė.

	Kapitalo raktas nuo 2014 m. sausio 1 d. (%)	Kapitalo raktas 2013 m. gruodžio 31 d. (%)
<i>Bank of Greece</i>	2,0332	1,9483
<i>Banco de España</i>	8,8409	8,2533
<i>Banque de France</i>	14,1792	14,1342
<i>Banca d'Italia</i>	12,3108	12,4570
<i>Central Bank of Cyprus</i>	0,1513	0,1333
<i>Latvijas Banka</i>	0,2821	–
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	0,2030	0,1739
<i>Bank Ċentrali ta'Malta / Central Bank of Malta</i>	0,0648	0,0635
<i>De Nederlandsche Bank</i>	4,0035	3,9663
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	1,9631	1,9370
<i>Banco de Portugal</i>	1,7434	1,7636
<i>Banka Slovenije</i>	0,3455	0,3270
<i>Národná banka Slovenska</i>	0,7725	0,6881
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	1,2564	1,2456
Tarpinė euro zonos nacionalinių centrinių bankų suma	69,9783	69,5581
<i>Българска народна банка (Bulgarijos nacionalinis bankas)</i>	0,8590	0,8644
<i>Česká národní banka</i>	1,6075	1,4539
<i>Danmarks Nationalbank</i>	1,4873	1,4754
<i>Hrvatska narodna banka</i>	0,6023	0,5945
<i>Latvijas Banka</i>	–	0,2742
<i>Lietuvos bankas</i>	0,4132	0,4093
<i>Magyar Nemzeti Bank</i>	1,3798	1,3740
<i>Narodowy Bank Polski</i>	5,1230	4,8581
<i>Banca Națională a României</i>	2,6024	2,4449
<i>Sveriges Riksbank</i>	2,2729	2,2612
<i>Bank of England</i>	13,6743	14,4320
Tarpinė ne euro zonos nacionalinių centrinių bankų suma	30,0217	30,4419
Iš viso	100,0000	100,0000

LATVIJOS PRISIJUNGIMAS PRIE EURO ZONOS

Vadovaudamasi 2013 m. liepos 9 d. Tarybos sprendimu 2013/387/ES, priimtu pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 140 straipsnio 2 dalį, 2014 m. sausio 1 d. Latvija įsivedė bendrąją valiutą. Pagal ECBS statuto 48 straipsnio 1 dalį ir 2013 m. gruodžio 31 d. Valdanciosios tarybos priimtus teisės aktus²¹, 2014 m. sausio 1 d. *Latvijas Banka* sumokėjo 29 424 264 eurų sumą – likusią savo pasirašyto ECB kapitalo dalį. Pagal ECBS statuto 48 straipsnio 1 dalį kartu su 30 straipsnio 1 dalimi, 2014 m. sausio 1 d. *Latvijas Banka* pervedė į ECB užsienio atsargas, kurių bendra vertė buvo 205 272 581 euras. Šias užsienio atsargas sudarė lėšos grynosiomis Japonijos jenomis ir auksas – santykiu atitinkamai 85 ir 15.

Latvijas Banka kredituotas pretenzijų suma, atitinkančia apmokėto kapitalo ir pervestų užsienio atsargų ekvivalentą. Pastaroji pretenzija traktuojama lygiai taip pat kaip ir kitų euro zonos nacionalinių centrinių bankų turimos pretenzijos (žr. 12.1 pastabą *Įsipareigojimai, atitinkantys pervestas užsienio atsargas*).

²¹ 2013 m. gruodžio 31 d. Sprendimas ECB/2013/53 dėl *Latvijas Banka* atliekamų kapitalo apmokėjimo, užsienio atsargų pervedimo ir įnašų į Europos Centrinio Banko atsargas ir atidėjinius, OL L 16, 2014 1 21, p. 65; 2013 m. gruodžio 31 d. *Latvijas Banka* ir Europos Centrinio Banko susitarimas dėl Europos Centrinio Banko kredituojamo *Latvijas Banka* reikalavimo pagal Europos centrinių bankų sistemos ir Europos Centrinio Banko statuto 30 straipsnio 3 dalį, OL C 17, 2014 1 21, p. 5.

POVEIKIS ECB KAPITALUI

Patikslinus nacionalinių centrinių bankų kapitalo raktą Latvijai prisijungus prie euro zonos, ECB apmokėtas kapitalas padidėjo 43 780 929 eurai.

POVEIKIS NACIONALINIŲ CENTRINIŲ BANKŲ PRETENZIJOMS, ATITINKANČIOMS Į ECB PERVERSTAS UŽSIENIO ATSARGAS

Pasikeitus nacionalinių centrinių bankų ECB kapitalo raktams ir *Latvijas Banka* pervedus užsienio atsargas, nacionalinių centrinių bankų pretenzijos, atitinkančios į ECB pervedtas užsienio atsargas, padidėjo 243 510 283 eurai.

NEBALANSINĖS PRIEMONĖS

18 AUTOMATIZUOTA VERTYBINIŲ POPIERIŲ SKOLINIMO PROGRAMA

Valdydamas nuosavas lėšas, ECB yra sudaręs automatizuotos vertybinių popierių skolinimo programos susitarimą, pagal kurį paskirtas agentas ECB vardu sudaro vertybinių popierių skolinimo sandorius su daugeliu sandorio šalių, kurias ECB yra įvardijęs tinkamomis. Pagal šį susitarimą 2013 m. gruodžio 31 d. galiojusių grįžtamųjų sandorių vertė buvo 3,8 mlrd. eurų (2012 m. – 1,3 mlrd. eurų).

19 PALŪKANŲ NORMŲ ATEITIES SANDORIAI

2013 m. gruodžio 31 d. galiojo šie sandoriai užsienio valiuta, parodyti pagal metų pabaigos rinkos kainas:

<i>Palūkanų normų ateities sandoriai užsienio valiuta</i>	2013 kontrakto vertė (eurais)	2012 kontrakto vertė (eurais)	Pokytis (eurais)
Pirkimai	495 975 636	2 460 891 314	(1 964 915 678)
Pardavimai	1 727 870 268	6 245 269 283	(4 517 399 015)

Šie sandoriai buvo sudaryti valdant ECB užsienio atsargas.

20 PALŪKANŲ NORMŲ APSIKEITIMO SANDORIAI

2013 m. gruodžio 31 d. galiojusių palūkanų normų apskeitimo sandorių vertė sudarė 252,0 mln. eurų (2012 m. – 355,1 mln. eurų) pagal metų pabaigos rinkos kainas. Šie sandoriai buvo sudaryti valdant ECB užsienio atsargas.

21 VALIUTŲ APSIKEITIMO SANDORIAI IR IŠANKSTINIAI VALIUTŲ KEITIMO SANDORIAI

UŽSIENIO ATSARGŲ VALDYMAS

2013 m. valiutų apsisikeitimo sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai buvo sudaryti valdant ECB užsienio atsargas. 2013 m. gruodžio 31 d. su šiais sandoriais susijusios išankstinės pretenzijos ir įsipareigojimai metų pabaigos rinkos kursu sudarė:

Valiutų apsisikeitimo sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai	2013 (eurais)	2012 (eurais)	Pokytis (eurais)
Pretenzijos	1 845 947 763	2 110 145 191	(264 197 428)
Įsipareigojimai	1 730 929 184	1 947 015 270	(216 086 086)

LIKVIDUMĄ DIDINANČIOS OPERACIJOS

2013 m. gruodžio 31 d. galiojo JAV doleriais išreikštos pretenzijos ir įsipareigojimai, pagal kuriuos turi būti atsiskaitoma 2014 m. ir kurie yra susiję su likvidumo JAV doleriais didinimu Euro sistemos sandorio šalims (žr. 10 pastabą *Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais*).

22 SKOLINIMOSI IR SKOLINIMO OPERACIJŲ ADMINISTRAVIMAS

ECB yra atsakingas už ES skolinimosi ir skolinimo operacijų administravimą pagal vidutinės trukmės finansinės paramos mechanizmą. 2013 m. ECB įvykdė mokėjimus, susijusius su ES paskolomis, pagal šią schemą suteiktomis Latvijai, Vengrijai ir Rumunijai.

Atsižvelgiant į valstybių narių, kurių valiuta yra euro²², ir *Kreditanstalt für Wiederaufbau*²³ (kaip paskolos davėjų), Graikijos Respublikos (kaip paskolos gavėjo) ir Graikijos banko (kaip paskolos gavėjo agento) susitarimą dėl paskolos programos, ECB atsakingas už visų susijusių paskolos davėjų ir paskolos gavėjo vardu vykdomų mokėjimų atlikimą.

Be to, ECB vykdo operacinę veiklą administruojant paskolas, suteiktas pagal Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonę (EFPSP) ir Europos finansinio stabilumo fondo (EFSF) vardu. 2013 m. ECB įvykdė mokėjimus, susijusius su paskolomis, suteiktomis Airijai ir Portugalijai pagal EFPSP schemą, ir su paskolomis, suteiktomis Airijai, Graikijai ir Portugalijai pagal EFSF schemą.

Be to, ECB administruoja mokėjimus, susijusius su neseniai sukurtu Europos stabilumo mechanizmu (ESM) įstatiniu akciniu kapitalu ir paramos stabilumui užtikrinti operacijomis²⁴. 2013 m. ECB įvykdė valstybių narių, kurių valiuta yra euro, mokėjimus, susijusius su ESM įstatiniu akciniu kapitalu, taip pat ESM mokėjimus, susijusius su Kipro Respublikai suteikta paskola.

22 Išskyrus Graikijos Respubliką ir Vokietijos Federacinę Respubliką.

23 Veikianti viešųjų interesų labui, privalanti vykdyti Vokietijos Federacinės Respublikos nurodymus ir turinti jos garantiją.

24 Europos stabilumo mechanizmo steigimo sutartis įsigaliojo 2012 m. rugsėjo 27 d.

23 NAGRINĖJAMOS BYLOS

DocumentSecurity Systems Inc.(DSSI) Europos Bendrijų pirmosios instancijos teismui²⁵ pateikė ieškinį ECB dėl žalos atlyginimo. Jame teigiama, kad ECB pažeidė DSSI patentą²⁶ vykdant eurų banknotų gamybą.

Pirmosios instancijos teismui atmetus DSSI ieškinį ECB dėl žalos atlyginimo,²⁷ taip pat ECB laimėjus ieškinius dėl DSSI patento panaikinimo visose susijusiose nacionalinėse jurisdikcijose, nebeliko mokėjimų DSSI tikimybės.

25 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, Pirmosios instancijos teismas pavadintas Bendruoju Teismu.

26 DSSI Europos patentas Nr. 0455 750 B1.

27 2007 m. rugsėjo 5 d. Pirmosios instancijos teismo nutartis, byla T-295/05. Paskelbta www.curia.europa.eu.

PASTABOS DĖL PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITOS

24 GRYNOSIOS PALŪKANŲ PAJAMOS

24.1 PALŪKANŲ PAJAMOS IŠ UŽSIENIO ATSARGŲ

Šiame straipsnyje parodomas palūkanų pajamos, grynosios palūkanų išlaidos, susijusios su grynosiomis ECB užsienio atsargomis:

	2013 (eurais)	2012 (eurais)	Pokytis (eurais)
Palūkanų pajamos už sąskaitų likučius	601 611	726 972	(125 361)
Palūkanų pajamos iš pinigų rinkos indėlių	6 868 776	16 294 022	(9 425 246)
Palūkanų pajamos iš atpirkimo investavimo sandorių	742 788	1 881 260	(1 138 472)
Grynosios palūkanų pajamos iš vertybinių popierių	172 250 735	197 474 767	(25 224 032)
Grynosios palūkanų pajamos iš palūkanų normų apsikeitimo sandorių	1 833 740	2 096 989	(263 249)
Grynosios palūkanų pajamos iš valiutų apsikeitimo sandorių ir išankstinių valiutų keitimo sandorių	5 237 310	10 581 922	(5 344 612)
Visos palūkanų pajamos iš užsienio atsargų	187 534 960	229 055 932	(41 520 972)
Palūkanų išlaidos už sąskaitų likučius	(42 758)	(24 240)	(18 518)
Grynosios palūkanų išlaidos iš atpirkimo skolinimosi sandorių	(212 229)	(147 992)	(64 237)
Grynosios palūkanų pajamos iš užsienio atsargų	187 279 973	228 883 700	(41 603 727)

Grynosios palūkanų pajamos 2013 m. daugiausia sumažėjo dėl to, kad gauta mažiau palūkanų pajamų iš JAV dolerių portfelio.

24.2 PALŪKANŲ PAJAMOS IŠ EURŲ BANKNOTŲ PASKIRSTYMO EUROSISTEMOJE

Šis straipsnis apima palūkanų pajamas, susijusias su ECB dalimi visoje eurų banknotų emisijoje (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Banknotai apyvartoje* ir 6.1 pastabą *Pretenzijos, susijusios su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje*). 2013 m. šios pajamos daugiausia sumažėjo dėl to, kad vidutinė pagrindinė refinansavimo norma buvo mažesnė negu 2012 m.

24.3 ATLYGIS PAGAL NACIONALINIŲ CENTRINIŲ BANKŲ PRETENZIJAS DĖL PERVERSTŲ UŽSIENIO ATSARGŲ

Šiame straipsnyje parodytas euro zonos nacionaliniams centriniams bankams sumokėtas atlygis pagal jų pretenzijas ECB atžvilgiu dėl pagal ECBS statuto 30 straipsnio 1 dalį perversių užsienio atsargų (žr. 12.1 pastabą *Įsipareigojimai, atitinkantys perversias užsienio atsargas*). 2013 m. šis atlygis daugiausia sumažėjo dėl to, kad vidutinė pagrindinė refinansavimo norma buvo mažesnė negu 2012 m.

24.4 KITOS PALŪKANŲ PAJAMOS IR KITOS PALŪKANŲ IŠLAIDOS

2013 m. šiuose straipsniuose buvo parodytos 4,7 mlrd. eurų palūkanų pajamos (2012 m. – 8,8 mlrd. eurų) ir 4,7 mlrd. eurų palūkanų išlaidos (2012 m. – 8,9 mlrd. eurų) už likučius sistemoje TARGET2 (žr. 12.2 pastabą *Kitos grynosios vidinės Eurosistemos pretenzijos / įsipareigojimai* ir 10 pastabą *Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais*).

Juose taip pat parodytos 961,9 mln. eurų grynosios palūkanų pajamos (2012 m. – 1 107,7 mln. eurų) iš pagal vertybinių popierių rinkų programą ECB įsigytų vertybinių popierių ir 204,2 mln. eurų grynosios palūkanų pajamos (2012 m. – 209,4 mln. eurų) iš pagal padengtų obligacijų pirkimo programas įsigytų vertybinių popierių. Be to, šiame straipsnyje parodytos palūkanų pajamos ir

išlaidos, susijusios su kitu turtu ir įsipareigojimais eurais, taip pat palūkanų pajamos ir išlaidos, susidariusios dėl likvidumo didinimo JAV doleriais operacijų.

25 REALIZUOTOSIOS PAJAMOS (IŠLAIDOS) IŠ FINANSINIŲ OPERACIJŲ

2013 m. iš finansinių operacijų gautos tokios grynosios realizuotosios pajamos:

	2013 (eurais)	2012 (eurais)	Pokytis (eurais)
Grynosios realizuotosios pajamos dėl kainos pokyčio	41 335 392	317 311 647	(275 976 255)
Grynosios realizuotosios pajamos dėl užsienio valiutos kurso ir aukso kainos pokyčio	10 787 010	1 524 191	9 262 819
Grynosios realizuotosios pajamos iš finansinių operacijų	52 122 402	318 835 838	(266 713 436)

Grynosios realizuotosios pajamos dėl kainos pokyčio apėmė realizuotąsias pajamas iš operacijų vertybiniais popieriais, palūkanų normų ateities sandorių ir palūkanų normų apsikeitimo sandorių. Grynosios realizuotosios pajamos dėl kainos pokyčio 2013 m. daugiausia sumažėjo dėl to, kad gauta mažiau realizuotųjų pajamų dėl JAV dolerių portfelio kainos pokyčio.

26 FINANSINIO TURTO IR POZICIJŲ NURAŠYMAI

2013 m. finansinio turto ir pozicijų nurašymai buvo tokie:

	2013 (eurais)	2012 (eurais)	Pokytis (eurais)
Nerealizuotasis vertybinių popierių perkainojimo nuostolis	(114 606 755)	(1 737 805)	(112 868 950)
Nerealizuotasis palūkanų normų apsikeitimo sandorių perkainojimo nuostolis	(610)	(2 442 218)	2 441 608
Nerealizuotasis valiutų perkainojimo nuostolis	0	(761)	761
Visi nurašymai	(114 607 365)	(4 180 784)	(110 426 581)

2013 m. ECB JAV dolerių portfelyje laikomų vertybinių popierių bendras rinkos kainos sumažėjimas lėmė gerokai didesnius nurašymus negu 2012 m.

27 GRYNOSIOS KOMISINIŲ IR KITŲ ATLYGIŲ IŠLAIDOS

	2013 (eurais)	2012 (eurais)	Pokytis (eurais)
Komisinių ir kitų atlygių pajamos	25 917	90 314	(64 397)
Komisinių ir kitų atlygių išlaidos	(2 152 690)	(2 217 422)	64 732
Grynosios komisinių ir kitų atlygių išlaidos	(2 126 773)	(2 127 108)	335

2013 m. pajamos, parodytos šiame straipsnyje, gautos iš kredito įstaigoms skirtų būdų už privalomųjų atsargų reikalavimų nevykdymą. Išlaidas sudarė atlygiai, susiję su sąskaitomis ir palūkanų normų ateities sandoriais (žr. 19 pastabą *Palūkanų normų ateities sandoriai*).

28 PAJAMOS IŠ NUOSAVYBĖS VERTYBINIŲ POPIERIŲ IR DALYVAVIMO NUOSAVYBĖS PRIEMONĖSE

Į šį straipsnį įtraukti dividendai, gauti už ECB turimas TAB akcijas (žr. 7.2 pastabą *Kitas finansinis turtas*).

29 KITOS PAJAMOS

Kitos 2013 m. gautos įvairios pajamos daugiausia susidarė iš euro zonos nacionalinių centrinių bankų sukauptų įmokų, skirtų ECB išlaidoms, patirtoms dėl reikšmingo rinkos infrastruktūros projekto, padengti.

30 PERSONALO IŠLAIKYMO IŠLAIDOS

Į šį straipsnį įtrauktas darbo užmokestis, išmokos, tarnautojų draudimas ir kitos įvairios išlaidos sudarė 187,3 mln. eurų (2012 m. – 184,6 mln. eurų). Taip pat į šį straipsnį įtraukta ir 53,3 mln. eurų (2012 m. – 37,8 mln. eurų) suma, susijusi su ECB pensijų planais, kitomis išmokomis tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams ir kitomis ilgalaikėmis išmokomis (žr. 13.3 pastabą *Kiti įvairūs išsipareigojimai*). Su naujų ECB patalpų statybomis susijusios personalo išlaikymo išlaidos, sudarančios 1,3 mln. eurų (2012 m. – 1,3 mln. eurų), buvo kapitalizuotos ir į šį straipsnį neįtrauktos.

Darbo užmokestis ir išmokos, įskaitant vadovaujamas pareigas einančių tarnautojų darbo užmokesčio priedus, iš esmės nustatyti pagal Europos Sąjungos darbo užmokesčio sistemą ir yra su ja palyginami.

Vykdomosios valdybos nariai gauna bazinę algą ir papildomas išmokas už gyvenamąją vietą ir atstovavimą. Pirmininkui vietoj išmokos už gyvenamąją vietą suteikiama ECB priklausanti oficiali rezidencija. Vadovaujantis Europos Centrinio Banko personalo įdarbinimo sąlygomis, Vykdomosios valdybos nariai turi teisę gauti namų ūkio, vaiko ir mokslo išmokas atsižvelgiant į asmenines aplinkybes. Iš bazinės algos išskaitomas mokestis, mokamas Europos Sąjungos naudai, taip pat daromi atskaitymai pensijai, sveikatos draudimui ir draudimui nuo nelaimingų atsitikimų. Papildomos išmokos neapmokestinamos ir iš jų nedaromi atskaitymai pensijai.

Vykdomosios valdybos nariams 2013 m. išmokėta bazinė alga buvo tokia²⁸:

	2013 (eurais)	2012 (eurais)
Mario Draghi (Pirmininkas)	378 240	374 124
Vitor Constâncio (pirmininko pavaduotojas)	324 216	320 688
<i>José Manuel González-Páramo (Vykdomosios valdybos narys iki 2012 m. gegužės mėn.)</i>	–	111 345
Peter Praet (Valdybos narys)	270 168	267 228
Jörg Asmussen (Vykdomosios valdybos narys nuo 2012 m. sausio mėn.)	270 168	267 228
Benoît Cœuré (Vykdomosios valdybos narys nuo 2012 m. sausio mėn.)	270 168	267 228
Yves Mersch (Vykdomosios valdybos narys nuo 2012 m. gruodžio mėn.)	281 833	–
Iš viso	1 794 793	1 607 841

28 Yves Mersch pradėjo eiti pareigas 2012 m. gruodžio 15 d. Darbo užmokestis už laikotarpį iki 2012 m. pabaigos jam sumokėtas 2013 m. sausio mėn. ir įtrauktas į 2013 finansinių metų personalo išlaikymo išlaidas.

Vykdomosios valdybos nariams išmokėtos išmokos ir už juos sumokėtos įmokos pagal ECB sveikatos draudimo ir draudimo nuo nelaimingų atsitikimų planus sudarė 526 615 eurų (2012 m. – 509 842 eurus).

Be to, išmokos Vykdomosios valdybos nariams, susijusios su jų paskyrimu dirbti ECB ar pasitraukimu iš pareigų ECB, sudarė 44 538 eurus (2012 m. – 133 437 eurus). Šios išmokos parodomos pelno (nuostolio) ataskaitos straipsnyje *Administracinės išlaidos*.

Buvusiems Vykdomosios valdybos nariams mokamos išeitinės išmokos už ribotą laikotarpį po jų kadencijos pabaigos. 2013 m. šios išmokos, taip pat išmokos, susijusios su šeima, ir išmokos pagal ECB sveikatos draudimo ir draudimo nuo nelaimingų atsitikimų planus buvusiems nariams sudarė 618 189 eurus (2012 m. – 1 183 285 eurus). Buvusiems Vykdomosios valdybos nariams ar su jais susijusiems asmenims išmokėtos pensijos, įskaitant susijusias išmokas, ir įmokos į sveikatos draudimo ir draudimo nuo nelaimingų atsitikimų planus sudarė 472 891 eurą (2012 m. – 324 830 eurų).

2013 m. pabaigoje ECB faktiškai visą darbo dieną dirbo 1 790 tarnautojų²⁹, iš jų 169 ėjo vadovaujamas pareigas. 2013 m. tarnautojų skaičius keitėsi taip:

	2013	2012
Bendras tarnautojų skaičius sausio 1 d.	1 638	1 609
Nauji tarnautojai / sutarties statuso pasikeitimas	496	370
Atsistatydinimai / darbo sutarties pabaiga	(347)	(341)
Grynasis padidėjimas (sumažėjimas) dėl darbo ne visą dieną	3	0
Bendras tarnautojų skaičius gruodžio 31 d.	1 790	1 638
Vidutinis tarnautojų skaičius	1 683	1 615

31 ADMINISTRACINĖS IŠLAIDOS

Jos apima visas kitas einamąsias išlaidas, susijusias su patalpų nuoma ir priežiūra, nekapitalizuotinas prekes ir įrangą, atlygį specialistams, kitas paslaugas ir pirkimus bei su personalu susijusias išlaidas, įskaitant įdarbinimą, persikėlimo į kitą vietą, įsikūrimo, mokymo ir persikraustymo išlaidas.

32 BANKNOTŲ GAMYBOS PASLAUGOS

Šios išlaidos susidarė daugiausia dėl tarpvalstybinio eurų banknotų pervežimo tarp banknotų spaustuvių ir nacionalinių centrinių bankų, pristatant naujus banknotus, ir banknotų pervežimo tarp nacionalinių centrinių bankų, kompensuojant jų trūkumą perteklinėmis atsargomis. Šias išlaidas centralizuotai padengia ECB.

29 Neįtraukti neapmokamų atostogų išėję tarnautojai. Į šį skaičių įtraukti tarnautojai, dirbantys pagal nuolatines, terminuotas arba trumpalaikes darbo sutartis, ir ECB absolventų programos dalyviai ir tarnautojai, išėję motinystės ar ilgų nedarbingumo dėl ligos atostogų.

President and Governing Council
of the European Central Bank
Frankfurt am Main

11 February 2014

Independent auditor's report

We have audited the accompanying annual accounts of the European Central Bank, which comprise the balance sheet as at 31 December 2013, the profit and loss account for the year then ended, and a summary of significant accounting policies and other explanatory notes (the "Annual Accounts").

The responsibility of the European Central Bank's Executive Board for the Annual Accounts

The Executive Board is responsible for the preparation and fair presentation of these Annual Accounts in accordance with the principles established by the Governing Council, which are set out in Decision ECB/2010/21 on the annual accounts of the European Central Bank, as amended, and for such internal control as the Executive Board determines is necessary to enable the preparation of the Annual Accounts that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

Auditor's responsibility

Our responsibility is to express an opinion on these Annual Accounts based on our audit. We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing. Those standards require that we comply with ethical requirements and plan and perform the audit to obtain reasonable assurance about whether the Annual Accounts are free from material misstatement.

An audit involves performing procedures to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the Annual Accounts. The procedures selected depend on the auditor's judgement, including the assessment of the risks of material misstatement of the Annual Accounts, whether due to fraud or error. In making those risk assessments, the auditor considers internal control relevant to the entity's preparation and fair presentation of the Annual Accounts in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control. An audit also includes evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates made by the Executive Board, as well as evaluating the overall presentation of the Annual Accounts.

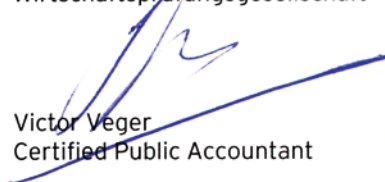
We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion.

Opinion

In our opinion, the Annual Accounts give a true and fair view of the financial position of the European Central Bank as at 31 December 2013, and of the results of its operations for the year then ended in accordance with the principles established by the Governing Council, which are set out in Decision ECB/2010/21 on the annual accounts of the European Central Bank, as amended.

Yours sincerely,

Ernst & Young GmbH
Wirtschaftsprüfungsgesellschaft

Victor Veger
Certified Public Accountant

Claus-Peter Wagner
Wirtschaftsprüfer

**Šį dokumentą ECB pateikia kaip ECB išorės auditoriaus išvados neoficialų vertimą.
Esant neatitikimams, vadovaujamasi EY pasirašyta versija anglų k.**

Europos Centrinio Banko
Pirmininkui ir Valdančiajai tarybai
Frankfurtas prie Maino

2014 m. vasario 11 d.

Nepriklausomo auditoriaus išvada

Mes atlikome Europos Centrinio Banko metinių finansinių ataskaitų, kurias sudaro 2013 m. gruodžio 31 d. balansas, tuo pačiu metu pasibaigusių metų pelno (nuostolio) ataskaita, apskaitos politikos santrauka ir kitos aiškinamosios pastabos (metinės finansinės ataskaitos), auditą.

Europos Centrinio Banko vykdomosios valdybos atsakomybė už metines finansines ataskaitas

Vykdomoji valdyba atsakinga už šių metinių finansinių ataskaitų parengimą ir sąžiningą pateikimą, laikantis Valdančiosios tarybos nustatytų principų, išdėstytų Sprendime ECB/2010/21 dėl Europos centrinio banko metinės atskaitomybės, su pakeitimais, ir už tokią vidaus kontrolę, kokią Vykdomoji valdyba mano esant būtina rengiant metines finansines ataskaitas, kuriose nebūtų reikšmingų netikslumų, galinčių pasitaikyti dėl sukčiavimo ar klaidos.

Auditoriaus atsakomybė

Mūsų pareiga – remiantis atliktu auditu, pareikšti nuomonę apie šias metines finansines ataskaitas. Mes atlikome auditą pagal tarptautinius audito standartus. Šiuose standartuose nurodyta laikytis etikos reikalavimų, auditą planuoti ir atlikti siekiant deramai įsitikinti, ar metinėse finansinėse ataskaitose nėra reikšmingų netikslumų.

Atliekant auditą vykdomos procedūros siekiant gauti audito rezultatus apie metinėse finansinėse ataskaitose pateiktus skaičius ir paaiškinimus. Pasirinktos procedūros priklauso nuo auditoriaus sprendimo, įskaitant reikšmingų netikslumų metinėse finansinėse ataskaitose (dėl sukčiavimo ar klaidos), rizikos įvertinimą. Vertindamas riziką, auditorius atsižvelgia į vidaus kontrolę, susijusią su subjekto metinių finansinių ataskaitų rengimu ir sąžiningu pateikimu, kad, atsižvelgęs į esamas aplinkybes, galėtų parinkti tinkamas audito procedūras, o ne tam, kad pareikštų nuomonę apie subjekto vidaus kontrolės veiksmingumą. Auditas taip pat apima taikytos apskaitos politikos tinkamumo ir Vykdomosios valdybos atliktų apskaitinių įvertinimų pagrįstumo bei bendro metinių finansinių ataskaitų pateikimo įvertinimą.

Manome, kad mūsų gauti audito rezultatai yra pakankami ir pagrįsti, todėl jais remdamiesi galime pareikšti savo nuomonę.

Nuomonė

Mūsų nuomone, metinėse finansinėse ataskaitose pateiktas tikras ir teisingas Europos Centrinio Banko 2013 m. gruodžio 31 d. finansinės būklės ir tada pasibaigusių metų veiklos rezultatų vaizdas pagal Valdančiosios tarybos nustatytus principus, išdėstytus Sprendime ECB/2010/21 dėl Europos centrinio banko metinės atskaitomybės.

Pagarbiai

*Ernst & Young GmbH
Wirtschaftsprüfungsgesellschaft*

Victor Veger
Certified Public Accountant

Claus-Peter Wagner
Wirtschaftsprüfer

PASTABA DĖL PELNO (NUOSTOLIO) PASKIRSTYMO

Ši pastaba nėra ECB 2013 m. finansinių ataskaitų dalis.

Pagal ECBS statuto 33 straipsnį, ECB grynasis pelnas skirstomas tokia seka:

- a) suma, kurią turi nustatyti Valdančioji taryba ir kuri negali būti didesnė kaip 20 % grynojo pelno, pervedama į bendrąjį atsargų fondą, kuris negali sudaryti daugiau kaip 100 % kapitalo;
- b) likęs grynasis pelnas paskirstomas ECB dalininkams proporcingai jų apmokėtoms dalims.

Jeigu ECB patiria nuostolį, jį galima padengti iš ECB bendrojo atsargų fondo, o prireikus, Valdančiosios tarybos sprendimu, iš atitinkamų finansinių metų pinigų politikos pajamų proporcingai ir neviršijant nacionaliniams centriniams bankams pagal ECBS statuto 32 straipsnio 5 dalį paskirstytų sumų¹.

Po pervedimo į atidėjinius rizikoms ECB 2013 m. grynasis pelnas buvo 1 439,8 mln. eurų. Valdančiosios tarybos sprendimu, neatliktas pervedimas į bendrąjį atsargų fondą ir 2014 m. sausio 31 d. euro zonos nacionaliniams centriniams bankams atliktas tarpinis pelno paskirstymas (1 369,7 mln. eurų). Valdančioji taryba taip pat nusprendė nepaskirstyti 9,5 mln. eurų sumos, kuri susidarė pakoregavus ankstesnių metų pelną (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *ECB pensijų planai, kitos išmokos tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams ir kitos ilgalaikės išmokos*), ir paskirstyti likusį pelną (60,6 mln. eurų) euro zonos nacionaliniams centriniams bankams.

Pelnas paskirstomas nacionaliniams centriniams bankams proporcingai jų apmokėjimui ECB kapitalo daliai. Ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai neturi teisės gauti jokios ECB pelno dalies ir nėra įsipareigoję padengti jokių ECB nuostolių.

	2013 (eurais)	2012 ¹ (eurais)
Metų pelnas	1 439 769 100	995 006 635
Tarpinis pelno paskirstymas	(1 369 690 567)	(574 627 292)
Nepaskirstyta suma, susidariusi pakoregavus ankstesnių metų pelną	(9 503 000)	0
Metų pelnas, atsižvelgus į tarpinį pelno paskirstymą ir ankstesnių metų pelno pakoregavimą	60 575 533	420 379 343
Likusio pelno paskirstymas	(60 575 533)	(423 403 343)
Iš viso	0	(3 024 000)

1) Kaip perskaičiuota pasikeitus taikomoms apskaitos politikos nuostatoms (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *ECB pensijų planai, kitos išmokos tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams ir kitos ilgalaikės išmokos*).

1) Pagal ECBS statuto 32 straipsnio 5 dalį, nacionalinių centrinių bankų pinigų politikos pajamų suma paskirstoma nacionaliniams centriniams bankams proporcingai jų apmokėjimui ECB kapitalo daliai.

EUROSISTEMOS KONSOLIDUOTAS BALANSAS 2013 M. GRUODŽIO 31 D.

(MLN. EURŲ)¹

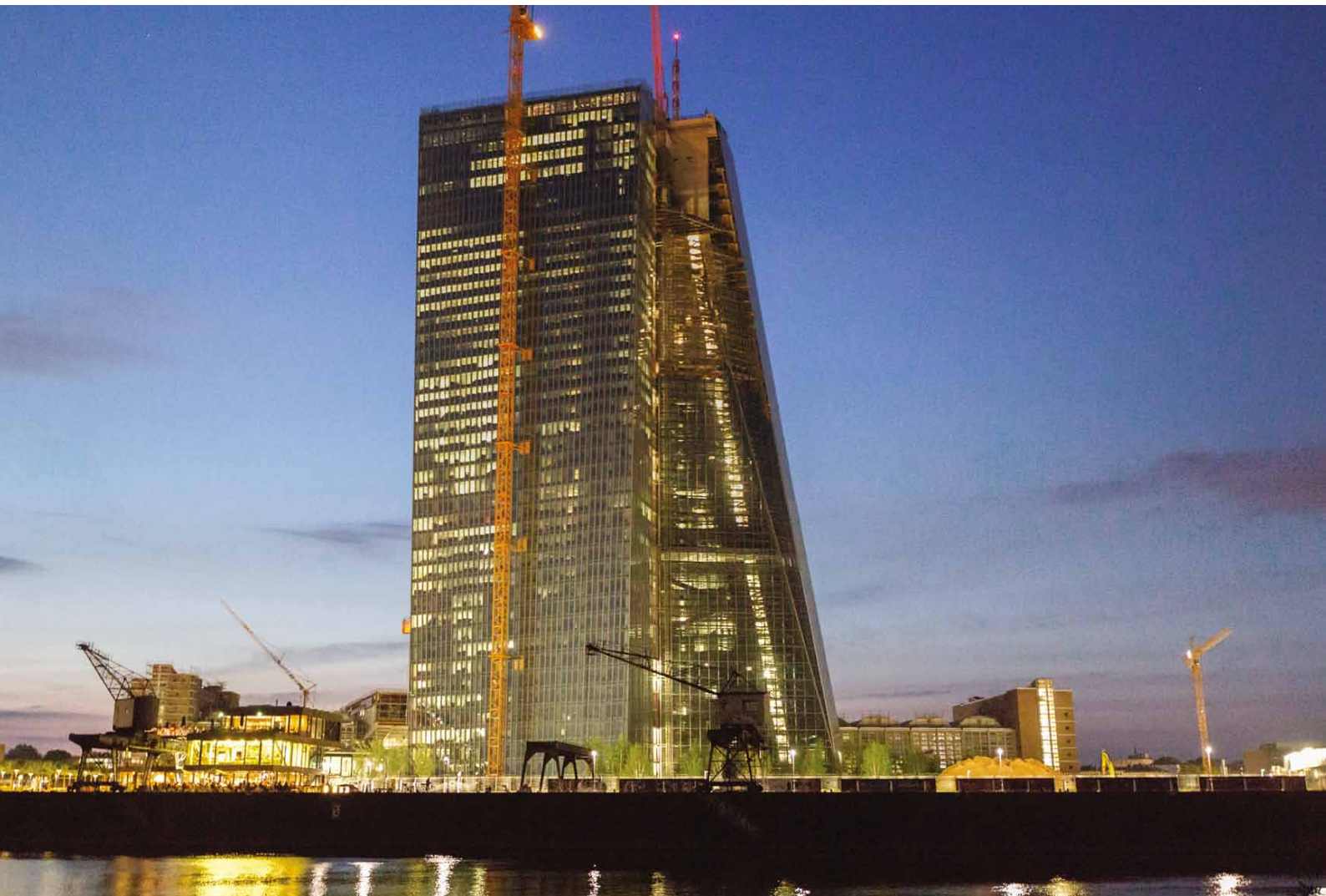
TURTAS	2013 M. GRUODŽIO 31 D.	2012 M. GRUODŽIO 31 D.
1 Auksas ir gautinas auksas	302 940	438 686
2 Pretenzijos ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta	239 288	250 771
2.1 Iš TVF gautinos lėšos	81 538	86 980
2.2 Likučiai bankų sąskaitose ir investicijos į vertybinius popierius, išorės paskolos ir kitas išorės turtas	157 750	163 791
3 Pretenzijos euro zonos rezidentams užsienio valiuta	22 464	32 727
4 Pretenzijos ne euro zonos rezidentams eurai	20 101	19 069
4.1 Likučiai bankų sąskaitose, investicijos į vertybinius popierius ir paskolos	20 101	19 069
4.2 Pretenzijos, atsirandančios dėl kredito galimybės pagal VKM II	0	0
5 Su pinigų politikos operacijomis susijęs skolinimas euro zonos kredito įstaigoms eurai	752 288	1 126 019
5.1 Pagrindinės refinansavimo operacijos	168 662	89 661
5.2 Ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos	583 325	1 035 771
5.3 Koreguojamosios grįžtamosios operacijos	0	0
5.4 Struktūrinės grįžtamosios operacijos	0	0
5.5 Ribinė skolinimosi galimybė	301	587
5.6 Kreditai, susiję su įkaito vertės išlaikymo prievole	0	0
6 Kitos pretenzijos euro zonos kredito įstaigoms eurai	74 849	202 764
7 Euro zonos rezidentų vertybiniai popieriai eurai	589 763	586 133
7.1 Pinigų politikos tikslais laikomi vertybiniai popieriai	235 930	277 153
7.2 Kiti vertybiniai popieriai	353 834	308 979
8 Valdžios skola eurai	28 287	29 961
9 Kitas turtas	243 286	276 483
Visas turtas	2 273 267	2 962 613

1 Bendros ir tarpinės sumos gali nesutapti dėl apvalinimo.

ĮSIPAREIGOJIMAI

**2013 M. 2012 M.
GRUODŽIO 31 D. GRUODŽIO 31 D.**

1 Banknotai apyvartoje	956 185	912 592
2 Su pinigų politikos operacijomis susiję įsipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms eurai	473 155	925 386
2.1 Einamosios sąskaitos (įskaitant privalomųjų atsargų sistemą)	282 578	447 112
2.2 Indėlių galimybė	85 658	280 219
2.3 Terminuotieji indėliai	104 842	197 559
2.4 Koreguojamosios grįžtamosios operacijos	0	0
2.5 Indėliai, susiję su įkaito vertės išlaikymo prievole	77	496
3 Kiti įsipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms eurai	3 014	6 688
4 Išleisti skolos sertifikatai	0	0
5 Įsipareigojimai kitiems euro zonos rezidentams eurai	91 108	135 653
5.1 Valdžiai	65 871	95 341
5.2 Kiti įsipareigojimai	25 237	40 312
6 Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurai	115 416	184 404
7 Įsipareigojimai euro zonos rezidentams užsienio valiuta	4 589	3 629
8 Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta	2 998	6 226
8.1 Indėliai, likučiai ir kiti įsipareigojimai	2 998	6 226
8.2 Įsipareigojimai, atsirandantys dėl kredito galimybės pagal VKM II	0	0
9 TVF suteiktų specialiųjų skolinimosi teisių atitikmuo	52 717	54 952
10 Kiti įsipareigojimai	219 587	237 731
11 Perkainojimo sąskaitos	262 633	407 236
12 Kapitalas ir rezervai	91 864	88 117
Visi įsipareigojimai	2 273 267	2 962 613

Oras aukštuminio pastato biuruose bus kondicionuojamas, tačiau bus galimybė vėdinti ir natūraliai, naudojant naują atidarymo mechanizmą, kuris yra paslėptas po išoriniu fasadu ir leidžia šviežiam orui patekti į patalpas per ventiliacijos angas.

Pastato *Grossmarkthalle* abiejų flygelių plytiniai fasadai buvo kruopščiai renovuoti. Pažeistos plytos buvo pakeistos plytomis, surinktomis ardant priestatus. Visos plytinių konstrukcijų siūlės buvo išgremžtos ir pagal architekto Martin Elsaesser originalų projektą užpildytos skiediniu: gulsčiosios siūlės – šviesiu, o vertikaliosios – tamsiu.

Pastato *Grossmarkthalle* šiaurinės ir pietinės pusių betoninės tinklo pavidalo faktūros fasadai buvo atsargiai suremontuoti ir nuvalyti. Pakeisti beveik visi langai. Plieniniai naujų langų rėmai yra tokie pat siauri kaip ir senieji rėmai, tačiau pakankamai tvirti, kad išlaikytų dvigubo stiklo langus.

PRIEDAI

I ECB PRIIMTI TEISINIAI DOKUMENTAI

Lentelėje išvardyti 2013 m. ir 2014 m. pradžioje ECB priimti teisiniai dokumentai, kuriuos galima rasti paspaudus „Legal Framework“ nuorodą ECB interneto svetainėje.

a) ECB teisinės priemonės, išskyrus nuomones

Numeris	Pavadinimas
ECB/2013/1	2013 m. sausio 11 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo nustatoma Europos centrinių bankų sistemos viešojo rakto infrastruktūros sistema (OL L 74, 2013 3 16, p. 30)
ECB/2013/2	2013 m. sausio 23 d. Europos Centrinio Banko gairės, kuriomis iš dalies keičiamos Gairės ECB/2012/18 dėl papildomų laikinų priemonių, susijusių su Eurosistemos refinansavimo operacijomis ir įkaito tinkamumu (OL L 34, 2013 2 5, p. 18)
ECB/2013/3	2013 m. vasario 4 d. Europos Centrinio Banko rekomendacija Europos Sąjungos Tarybai dėl <i>Central Bank of Cyprus</i> išorės auditoriaus (OL C 37, 2013 2 9, p. 1)
ECB/2013/4	2013 m. kovo 20 d. Europos Centrinio Banko gairės dėl papildomų laikinų priemonių, susijusių su Eurosistemos refinansavimo operacijomis ir įkaito tinkamumu, ir kuriomis iš dalies keičiamos Gairės ECB/2007/9 (OL L 95, 2013 4 5, p. 23)
ECB/2013/5	2013 m. kovo 20 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo panaikinami sprendimai ECB/2011/4 dėl laikinų priemonių dėl Airijos Vyriausybės išleistų arba garantuotų antrinę rinką turinčių skolos priemonių tinkamumo, ECB/2011/10 dėl laikinų priemonių dėl Portugalijos Vyriausybės išleistų arba garantuotų antrinę rinką turinčių skolos priemonių tinkamumo, ECB/2012/32 dėl laikinų priemonių dėl Graikijos Respublikos išleistų arba visapusiškai garantuotų antrinę rinką turinčių skolos priemonių tinkamumo ir ECB/2012/34 dėl taisyklių, susijusių su užsienio valiuta išreikšto įkaito tinkamumu, laikinų pakeitimų (OL L 95, 2013 4 5, p. 21)
ECB/2013/6	2013 m. kovo 20 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl nepadengtu Vyriausybės garantuotų bankų obligacijų nuosavo naudojimo kaip įkaito Eurosistemos pinigų politikos operacijoms taisyklių (OL L 95, 2013 4 5, p. 22)
ECB/2013/7	2013 m. kovo 22 d. Europos Centrinio Banko gairės dėl turimų vertybinių popierių statistikos (OL L 125, 2013 5 7, p. 17)
ECB/2013/8	2013 m. balandžio 17 d. Europos Centrinio Banko rekomendacija, skirta Europos Sąjungos Tarybai dėl <i>Oesterreichische Nationalbank</i> išorės auditorių (OL C 115, 2013 4 23, p. 1)
ECB/2013/9	2013 m. balandžio 19 d. Europos Centrinio Banko rekomendacija, skirta Europos Sąjungos Tarybai dėl Europos Centrinio Banko išorės auditorių (OL C 122, 2013 4 27, p. 1)

Numeris	Pavadinimas
ECB/2013/10	2013 m. balandžio 19 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl eurų banknotų nominalų, specifikacijų, atkūrimo, keitimo ir išėmimo iš apyvartos (nauja redakcija) (OL L 118, 2013 4 30, p. 37)
ECB/2013/11	2013 m. balandžio 19 d. Europos Centrinio Banko gairės, kuriomis iš dalies keičiamos Gairės ECB/2003/5 dėl priemonių vykdymo siekiant sukliudyti atkurti neatitinkančias reikalavimų euro banknotų kopijas ir dėl euro banknotų keitimo bei jų išėmimo iš apyvartos (OL L 118, 2013 4 30, p. 43)
ECB/2013/12	2013 m. balandžio 26 d. Europos Centrinio Banko rekomendacija, skirta Europos Sąjungos Tarybai dėl <i>Suomen Pankki</i> išorės auditoriaus (OL C 126, 2013 5 3, p. 1)
ECB/2013/13	2013 m. gegužės 2 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl laikinų priemonių dėl Kipro Respublikos išleistų arba visapusiškai garantuotų antrinę rinką turinčių skolos priemonių tinkamumo (OL L 133, 2013 5 17, p. 26)
ECB/2013/14	2013 m. gegužės 15 d. Europos Centrinio Banko gairės, kuriomis iš dalies keičiamos Gairės ECB/2006/4 dėl Eurosistemos atsargų valdymo paslaugų teikimo eurais euro zonoje nesantiems centriniais bankams ir šalims bei tarptautinėms organizacijoms (OL L 138, 2013 5 24, p. 19)
ECB/2013/15	2013 m. birželio 21 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo nustatomos įnašui į Europos Centrinio Banko sukauptą nuosavo turto vertę ir nacionalinių centrinių bankų reikalavimų, lygių pervestoms užsienio atsargoms, pakoregavimui reikalingos priemonės (OL L 187, 2013 7 6, p. 9)
ECB/2013/16	2013 m. birželio 21 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2010/29 dėl eurų banknotų emisijos (OL L 187, 2013 7 6, p. 13)
ECB/2013/17	2013 m. birželio 21 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl nacionalinių centrinių bankų procentinių dalių Europos Centrinio Banko kapitalo pasirašymo rakte (OL L 187, 2013 7 6, p. 15)
ECB/2013/18	2013 m. birželio 21 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo nustatomos Europos Centrinio Banko kapitalo dalių tarpusavio pervedimų tarp nacionalinių centrinių bankų ir apmokėto kapitalo pakoregavimo sąlygos (OL L 187, 2013 7 6, p. 17)
ECB/2013/19	2013 m. birželio 21 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl Europos Centrinio Banko kapitalo apmokėjimo, kurį atlieka valstybių narių, kurių valiuta yra euro, nacionaliniai centriniai bankai (OL L 187, 2013 7 6, p. 23)
ECB/2013/20	2013 m. birželio 21 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl Europos Centrinio Banko kapitalo apmokėjimo, kurį atlieka ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai (OL L 187, 2013 7 6, p. 25)
ECB/2013/21	2013 m. birželio 28 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo panaikinamas Sprendimas ECB/2013/13 dėl laikinų priemonių dėl Kipro Respublikos išleistų arba visapusiškai garantuotų antrinę rinką turinčių skolos priemonių tinkamumo (OL L 192, 2013 7 13, p. 75)

Numeris	Pavadinimas
ECB/2013/22	2013 m. liepos 5 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl laikinų priemonių dėl Kipro Respublikos išleistų arba visapusiškai garantuotų antrinę rinką turinčių skolos priemonių tinkamumo (OL L 195, 2013 7 18, p. 27)
ECB/2013/23	2013 m. liepos 25 d. Europos Centrinio Banko gairės dėl valdžios sektoriaus finansų statistikos (nauja redakcija) (OL L 2, 2014 1 7, p. 12)
ECB/2013/24	2013 m. liepos 25 d. Europos Centrinio Banko gairės dėl Europos Centrinio Banko statistinės atskaitomybės reikalavimų ketvirtinių finansinių sąskaitų srityje (nauja redakcija) (OL L 2, 2014 1 7, p. 34)
ECB/2013/25	2013 m. liepos 30 d. Europos Centrinio Banko gairės, kuriomis iš dalies keičiamos Gairės ECB/2011/23 dėl Europos Centrinio Banko statistinės atskaitomybės reikalavimų išorės sektoriaus statistikos srityje (OL L 247, 2013 9 18, p. 38)
ECB/2013/26	2013 m. rugpjūčio 29 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo nustatomos įnašui į Europos Centrinio Banko sukauptą nuosavo turto vertę ir nacionalinių centrinių bankų reikalavimų, lygių pervestoms užsienio atsargoms, pakoregavimui reikalingos priemonės (OL L 16, 2014 1 21, p. 47)
ECB/2013/27	2013 m. rugpjūčio 29 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2010/29 dėl eurų banknotų emisijos (OL L 16, 2014 1 21, p. 51)
ECB/2013/28	2013 m. rugpjūčio 29 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl nacionalinių centrinių bankų procentinių dalių Europos Centrinio Banko kapitalo pasirašymo rakte (OL L 16, 2014 1 21, p. 53)
ECB/2013/29	2013 m. rugpjūčio 29 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo nustatomos Europos Centrinio Banko kapitalo dalių tarpusavio pervedimų tarp nacionalinių centrinių bankų ir apmokėto kapitalo pakoregavimo sąlygos (OL L 16, 2014 1 21, p. 55)
ECB/2013/30	2013 m. rugpjūčio 29 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl Europos Centrinio Banko kapitalo apmokėjimo, kurį atlieka valstybių narių, kurių valiuta yra euro, nacionaliniai centriniai bankai (OL L 16, 2014 1 21, p. 61)
ECB/2013/31	2013 m. rugpjūčio 30 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl Europos Centrinio Banko kapitalo apmokėjimo, kurį atlieka ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai (OL L 16, 2014 1 21, p. 63)
ECB/2013/32	2013 m. rugsėjo 2 d. Europos Centrinio Banko rekomendacija, skirta Europos Sąjungos Tarybai dėl <i>Banco de España</i> išorės auditoriaus (OL C 264, 2013 9 13, p. 1)
ECB/2013/33	2013 m. rugsėjo 24 d. Europos Centrinio Banko reglamentas dėl pinigų finansų įstaigų sektoriaus balanso (nauja redakcija) (OL L 297, 2013 11 7, p. 1)
ECB/2013/34	2013 m. rugsėjo 24 d. Europos Centrinio Banko reglamentas dėl pinigų finansų įstaigų taikomų palūkanų normų statistikos (nauja redakcija) (OL L 297, 2013 11 7, p. 51)

Numeris	Pavadinimas
ECB/2013/35	2013 m. rugsėjo 26 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl papildomų priemonių, susijusių su Eurosistemos refinansavimo operacijomis ir įkaito tinkamumu (OL L 301, 2013 11 12, p. 6)
ECB/2013/36	2013 m. rugsėjo 26 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl papildomų laikinų priemonių, susijusių su Eurosistemos refinansavimo operacijomis ir įkaito tinkamumu (OL L 301, 2013 11 12, p. 13)
ECB/2013/37	Gairės ECB/2012/27 dėl Transeuropinės automatizuotos realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų skubių pervedimų sistemos (TARGET2) (OL L 333, 2013 12 12, p. 82)
ECB/2013/38	2013 m. spalio 18 d. Europos Centrinio Banko reglamentas dėl investicinių fondų turto ir įsipareigojimų statistikos (nauja redakcija) (OL L 297, 2013 11 7, p. 73)
ECB/2013/39	2013 m. spalio 18 d. Europos Centrinio Banko reglamentas dėl statistinės atskaitomybės reikalavimų, taikomų pašto žiro įstaigoms, priimančioms indėlius iš euro zonos rezidentų ne pinigų finansų įstaigų (nauja redakcija) (OL L 297, 2013 11 7, p. 94)
ECB/2013/40	2013 m. spalio 18 d. Europos Centrinio Banko reglamentas dėl finansinių priemonių korporacijų, sudarančių pakeitimo vertybiniais popieriais sandorius, turto ir įsipareigojimų statistikos (nauja redakcija) (OL L 297, 2013 11 7, p. 107)
ECB/2013/41	2013 m. spalio 22 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl Europos Centrinio Banko privalomųjų atsargų reikalavimo taikymo pereinamojo laikotarpio nuostatų įvedus eurą Latvijoje (OL L 3, 2014 1 8, p. 9)
ECB/2013/42	2013 m. lapkričio 15 d. Europos Centrinio Banko rekomendacija, skirta Europos Sąjungos Tarybai dėl <i>Latvijas Banka</i> išorės auditoriaus (OL C 342, 2013 11 22, p. 1)
ECB/2013/43	2013 m. lapkričio 28 d. Europos Centrinio Banko reglamentas dėl mokėjimų statistikos (OL L 352, 2013 12 24, p. 18)
ECB/2013/44	2013 m. lapkričio 28 d. Europos Centrinio Banko rekomendacija dėl mokėjimų statistikos (OL C 5, 2014 1 9, p. 1)
ECB/2013/45	2013 m. lapkričio 28 d. Europos Centrinio Banko gairės, kuriomis iš dalies keičiamos Gairės ECB/2008/5 dėl nacionalinių centrinių bankų vykdomo Europos Centrinio Banko užsienio atsargų valdymo ir operacijų su tokiomis atsargomis teisinių dokumentų (<i>dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje</i>)
ECB/2013/46	2013 m. gruodžio 6 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl monetų emisijos apimties 2014 metais patvirtinimo (OL L 349, 2013 12 21, p. 109)
ECB/2013/49	2013 m. gruodžio 18 d. Europos Centrinio Banko gairės, kuriomis iš dalies keičiamos Gairės ECB/2004/18 dėl eurų banknotų pirkimo (OL L 32, 2014 2 1, p. 36)
ECB/2013/51	2013 m. gruodžio 17 d. Europos Centrinio Banko rekomendacija, skirta Europos Sąjungos Tarybai dėl <i>Banque centrale du Luxembourg</i> išorės auditoriaus (OL C 378, 2013 12 24, p. 15)

Numeris	Pavadinimas
ECB/2013/52	2013 m. gruodžio 27 d. Europos Centrinio Banko sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2010/21 dėl Europos Centrinio Banko metinės atskaitomybės (OL L 33, 2014 2 4, p. 7)
ECB/2013/53	2013 m. gruodžio 31 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl Latvijas Banka atliekamų kapitalo apmokėjimų, užsienio atsargų pervedimų ir įnašų į Europos Centrinio Banko atsargas ir atidėjinius (OL L 16, 2014 1 21, p. 65)
ECB/2013/54	2013 m. gruodžio 20 d. Europos Centrinio Banko sprendimas dėl saugotinių eurų elementų ir eurų elementų gamintojams taikomų akreditacijos procedūrų ir kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2008/3 (<i>dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje</i>)

b) Po Europos institucijos konsultavimosi pateiktos ECB nuomonės

Numeris	Iniciatorius ir tema
CON/2013/2	Taryba – Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma finansinės paramos teikimo valstybėms narėms, kurių valiuta nėra euro, priemonė (OL C 96, 2013 4 4, p. 11)
CON/2013/4	Europos Parlamentas – Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2009/65/EB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektais (KIPVPS), derinimo nuostatos, susijusios su depozitoriumo funkcijomis, atlyginimų politika ir sankcijomis (OL C 96, 2013 4 4, p. 18)
CON/2013/32	Taryba – Pasiūlymas dėl direktyvos dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui pasiūlymo ir dėl reglamento dėl informacijos, teikiamos pervedant lėšas (OL C 166, 2013 6 12, p. 2)
CON/2013/35	Taryba – Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento dėl apyvartai skirtų euro monetų nominalų ir techninių duomenų (OL C 176, 2013 6 21, p. 11)
CON/2013/37	Europos Parlamentas – Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl euro ir kitų valiutų apsaugos nuo padirbinėjimo baudžiamosios teisės priemonėmis, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2000/383/TVR (OL C 179, 2013 6 25, p. 9)
CON/2013/48	Taryba – Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, kuriuo dėl euro įvedimo Latvijoje iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 974/98, ir dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo dėl Latvijai taikytino euro perskaičiavimo kurso iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 2866/98 (OL C 204, 2013 7 18, p. 1)
CON/2013/72	Europos Parlamentas – Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl makroekonominio disbalanso procedūrai būtinų statistinių duomenų teikimo ir kokybės (OL C 14, 2014 1 18, p. 5)
CON/2013/76	Europos Parlamentas – Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo vienodos taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru bankų pertvarkymo fondu, ir kuriuo iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (<i>dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje</i>)
CON/2013/77	Europos Parlamentas – Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl mokesčių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, palyginamumo, mokėjimo sąskaitos perkėlimo ir galimybės naudotis būtiniausias savybes turinčiomis mokėjimo sąskaitomis (<i>dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje</i>)
CON/2014/2	Europos Parlamentas – Pasiūlymas dėl reglamento dėl indeksų, kurie kaip lyginamieji indeksai naudojami finansinėse priemonėse ir finansinėse sutartyse (<i>dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje</i>)

Numeris	Iniciatorius ir tema
CON/2014/9	Europos Parlamentas – Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2002/65/EK, 2013/36/ES ir 2009/110/EK ir panaikinama Direktyva 2007/64/EK <i>(dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje)</i>
CON/2014/10	Europos Parlamentas – Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl tarpbankinių mokesčių už kortele grindžiamas mokėjimo operacijas <i>(dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje)</i>

c) Po valstybės narės konsultavimosi pateiktos ECB nuomonės

Numeris	Konsultuojančioji valstybė narė ir tema
CON/2013/1	Lenkija – Nuomonė dėl finansų rinkos priežiūros sistemos
CON/2013/3	Ispanija – Nuomonė dėl ankstyvo įsikišimo, restruktūrizavimo ir kredito įstaigų problemų sprendimo
CON/2013/5	Lenkija – Nuomonė dėl kredito unijų
CON/2013/6	Rumunija – Nuomonė dėl naujų <i>Banca Națională a României</i> įgaliojimų dėl valstybės skolos ir valstybės kreditinių įsipareigojimų neįvykdymo apsikeitimo sandorių
CON/2013/7	Italija – Nuomonė dėl kredito pervedimo ir tiesioginio debeto sandorių
CON/2013/8	Prancūzija – Nuomonė dėl valstybės garantijos tam tikriems <i>Dexia SA</i> patronuojamųjų įmonių įsipareigojimams
CON/2013/9	Danija – Nuomonė dėl mokėjimų grynaisiais pinigais ribojimo
CON/2013/10	Kipras – Nuomonė dėl kredito ir kitų įstaigų problemų sprendimo sistemos
CON/2013/11	Suomija – Nuomonė dėl mokėjimų grynaisiais pinigais ribojimo išmokant atlyginimus
CON/2013/12	Vengrija – Nuomonė dėl galimybės išduoti ir administruoti vertybinių popierių sąskaitas
CON/2013/13	Belgija – Nuomonė dėl metinio finansinio stabilumo įnašo apskaičiavimo dalinio pakeitimo
CON/2013/14	Lenkija – Nuomonė dėl finansų rinkos priežiūros sistemos
CON/2013/15	Graikija – Nuomonė dėl <i>Bank of Greece</i> pelno paskirstymo
CON/2013/16	Austrija – Nuomonė dėl <i>Oesterreichische Nationalbank</i> įnašų į Tarptautinio valiutos fondo Skurdo mažinimo ir augimo fondą ir dėl Tarptautinio valiutos fondo ir <i>Oesterreichische Nationalbank</i> dvišalio paskolos susitarimo
CON/2013/17	Graikija – Nuomonė dėl kredito įstaigų rekapitalizavimo
CON/2013/18	Belgija – Nuomonė dėl mokėjimų grynaisiais pinigais ribojimo
CON/2013/19	Portugalija – Nuomonė dėl kredito įstaigų rekapitalizavimo
CON/2013/20	Graikija – Nuomonė dėl nenaudojamų indėlių sąskaitų kredito įstaigose
CON/2013/21	Slovėnija – Nuomonė dėl bankų stabilumo stiprinimo priemonių
CON/2013/22	Austrija – Nuomonė dėl mokėjimų balanso atskaitomybės
CON/2013/23	Slovakija – Nuomonė dėl specialiųjų įkeitimo sandorių
CON/2013/24	Malta – Nuomonė dėl susitarimų dėl finansinio įkaito
CON/2013/25	Ispanija – Nuomonė dėl indėlių garantijų fondo

Numeris	Konsultuojančioji valstybė narė ir tema
CON/2013/26	Austrija – Nuomonė dėl krizių planavimo ir ankstyvo įsikišimo kredito įstaigoms
CON/2013/27	Belgija – Nuomonė dėl valstybės garantijų sistemos ir valstybės garantijų <i>Dexia SA</i> ir <i>Dexia Crédit Local SA</i>
CON/2013/28	Vokietija – Nuomonė dėl apsaugos nuo rizikos ir bankinės veiklos atskyrimo
CON/2013/29	Prancūzija – Nuomonė dėl vartojimo kreditų registro
CON/2013/30	Malta – Nuomonė dėl makroprudencinės politikos
CON/2013/31	Rumunija – Nuomonė dėl <i>Banca Națională a României</i> institucinio vaidmens ir nepriklausomumo stiprinimo
CON/2013/33	Ispanija – Nuomonė dėl hipotekinio skolininko apsaugos
CON/2013/34	Graikija – Nuomonė dėl susitarimų dėl skolos su pernelyg išsiskolinusiais fiziniiais asmenimis
CON/2013/36	Prancūzija – Nuomonė dėl kredito įstaigų statuso ir finansavimo bendrovių sukūrimo
CON/2013/38	Graikija – Nuomonė dėl Graikijos finansinio stabilumo fondo
CON/2013/39	Rumunija – Nuomonė dėl nacionalinės finansų sistemos makroprudencinės priežiūros
CON/2013/40	Vengrija – Nuomonė dėl <i>Magyar Nemzeti Bank</i> naujų priežiūros uždavinių
CON/2013/41	Kipras – Nuomonė dėl <i>Central Bank of Cyprus</i> valdymo pakeitimų
CON/2013/42	Belgija – Nuomonė dėl gaivinimo ir pertvarkymo planų
CON/2013/43	Belgija – Nuomonė dėl apsaugos nuo vagysčių įranga neutralizuotų eurų banknotų traktavimo
CON/2013/4	Kipras – Nuomonė dėl specialaus mokesčio kredito įstaigoms
CON/2013/45	Lietuva – Nuomonė dėl Lietuvos banko makroprudencinių įgaliojimų
CON/2013/46	Airija – Nuomonė dėl atlyginimų ir pensijų reformų
CON/2013/47	Latvija – Nuomonė dėl privalomųjų atsargų reikalavimo įvedant eurą
CON/2013/49	Airija – Nuomonė dėl kredito įstaigų, kurios nėra EEE, filialų
CON/2013/50	Rumunija – Nuomonė dėl stabilizavimo priemonių
CON/2013/51	Kipras – Nuomonė dėl kooperatyvinių kredito įstaigų priežiūros
CON/2013/52	Ispanija – Nuomonė dėl taupomųjų bankų ir bankų fondų
CON/2013/53	Švedija – Nuomonė dėl <i>Sveriges Riksbank</i> finansinio nepriklausomumo
CON/2013/54	Kipras – Nuomonė dėl nacionalinės finansų sistemos makroprudencinės priežiūros

Numeris	Konsultuojančioji valstybė narė ir tema
CON/2013/56	Vengrija – Nuomonė dėl naujos integruotos Vengrijos priežiūros sistemos
CON/2013/57	Graikija – Nuomonė dėl specialiojo kredito įstaigų likvidavimo
CON/2013/58	Slovakija – Nuomonė dėl finansinių ataskaitų registro
CON/2013/59	Belgija – Nuomonė dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų
CON/2013/60	Danija – Nuomonė dėl įkaito pateikimo <i>Danmarks Nationalbank</i> per automatinį užtikrinimą nuostatos
CON/2013/61	Ispanija – Nuomonė dėl <i>Banco de España</i> autonomijos personalo klausimais ir dėl valdytojo kadencijos pabaigos
CON/2013/62	Slovėnija – Nuomonė dėl <i>Banka Slovenije</i> mokėjimo paslaugų teikimo biudžeto naudotojams
CON/2013/63	Lietuva – Nuomonė dėl kredito unijų
CON/2013/64	Lenkija – Nuomonė dėl banknotų ir monetų keitimo principų ir procedūros
CON/2013/65	Latvija – Nuomonė dėl eurų banknotų ir monetų tvarkymo ir pakartotinio išleidimo į apyvartą
CON/2013/66	Portugalija – Nuomonė dėl <i>Banco de Portugal</i> makroprudencinių įgaliojimų
CON/2013/67	Slovėnija – Nuomonė dėl priemonių, skirtų bankų stabilumui stiprinti
CON/2013/68	Belgija – Nuomonė dėl naujų <i>Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique</i> statistikos uždavinių
CON/2013/69	Malta – Nuomonė dėl <i>Bank Ċentrali ta' Malta / Central Bank of Malta</i> įstatymo dalinių pakeitimų
CON/2013/70	Slovėnija – Nuomonė dėl Finansinio stabilumo valdybos įsteigimo ir nacionalinių institucijų įgaliojimų makrolygio rizikos ribojimo srityje
CON/2013/71	Vengrija – Nuomonė dėl integruotos Vengrijos priežiūros sistemos
CON/2013/73	Slovėnija – Nuomonė dėl bankų reorganizavimo priemonių
CON/2013/74	Rumunija – Nuomonė dėl valstybės turto valdymo perdavimo <i>Banca Națională a României</i>
CON/2013/75	Slovėnija – Nuomonė dėl bendrovių finansinio restruktūrizavimo
CON/2013/78	Kipras – Nuomonė dėl <i>Central Bank of Cyprus</i> sprendimų priėmimo įgaliojimų pakeitimų
CON/2013/79	Lietuva – Nuomonė dėl kredito įstaigų privalomųjų atsargų reikalavimų
CON/2013/80	Rumunija – Nuomonė dėl stabilizavimo priemonių ir indėlių garantijų fondo

Numeris	Konsultuojančioji valstybė narė ir tema
CON/2013/81	Kipras – Nuomonė dėl kooperatinių kredito įstaigų licencijavimo, reguliavimo ir priežiūros
CON/2013/82	Suomija – Nuomonė dėl kredito įstaigų prudencinės priežiūros ir makroprudencinės priežiūros
CON/2013/83	Danija – Nuomonė dėl Finansų priežiūros institucijos valdymo
CON/2013/84	Prancūzija – Nuomonė dėl mokėjimo priemonių ir mokėjimo sistemų
CON/2013/85	Lietuva – Nuomonė dėl Lietuvos banko turto teisinio statuso ir jo valstybinio audito masto
CON/2013/86	Slovėnija – Nuomonė dėl bankų stabilumo stiprinimo priemonių
CON/2013/87	Portugalija – Nuomonė dėl kredito įstaigų rekapitalizavimo
CON/2013/88	Vengrija – Nuomonė dėl <i>Magyar Nemzeti Bank</i> priežiūros uždaviniams vykdyti reikalingų duomenų atskaitomybės išsipareigojimų
CON/2013/89	Vengrija – Nuomonė dėl banknotų apdorojimo ir platinimo bei apsaugos nuo padirbinėjimo Vengrijoje
CON/2013/90	Liuksemburgas – Nuomonė dėl viešųjų finansų
CON/2013/91	Estija – Nuomonė dėl viešųjų finansų
CON/2013/92	Italija – Nuomonė dėl viešųjų išlaidų išaldymo <i>Banca d'Italia</i> atžvilgiu
CON/2013/93	Latvija – Nuomonė dėl kredito registro
CON/2013/94	Rumunija – Nuomonė dėl padengtų obligacijų
CON/2013/95	Danija – Nuomonė dėl vertybinių popierių maklerių darbuotojų kintamo atlyginimo
CON/2013/96	Italija – Nuomonė dėl <i>Banca d'Italia</i> kapitalo padidinimo

2 EUROSISTEMOS PINIGŲ POLITIKOS PRIEMONIŲ CHRONOLOGIJA

2013 M. SAUSIO 10 D., VASARIO 7 D., KOVO 7 D. IR BALANDŽIO 4 D.

ECB valdančioji taryba nusprendžia, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe nepakis ir bus atitinkamai 0,75 %, 1,50 % ir 0,00 %.

2013 M. GEGUŽĖS 2 D.

ECB valdančioji taryba nusprendžia sumažinti pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų normą 25 baziniais punktais – iki 0,50 %, pradedant operacija, už kurią bus atsiskaitoma 2013 m. gegužės 8 d. Be to, ji nusprendžia sumažinti palūkanų normą už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe 50 bazinių punktų – iki 1,00 % nuo 2013 m. gegužės 8 d., o palūkanų normos už naudojimąsi indėlių galimybe nekeisti ir palikti ją 0,00 %. Be to, ji priima sprendimą dėl konkurso procedūrų ir metodų, kuriuos taikys savo refinansavimo operacijose iki 2014 m. liepos 8 d., t. y. nusprendžia toliau taikyti fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą paskirstant visą sumą.

2013 M. BIRŽELIO 6 D., LIEPOS 4 D., RUGPJŪČIO 1 D., RUGSĖJO 5 D. IR SPALIO 2 D.

ECB valdančioji taryba nusprendžia, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe nepakis ir bus atitinkamai 0,50 %, 1,00 % ir 0,00 %.

2013 M. LAPKRIČIO 7 D.

ECB valdančioji taryba nusprendžia sumažinti pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų normą 25 baziniais punktais – iki 0,25 %, pradedant operacija, už kurią bus atsiskaitoma 2013 m. lapkričio 13 d. Be to, ji nusprendžia sumažinti palūkanų normą už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe 25 baziniais punktais – iki 0,75 % nuo 2013 m. lapkričio 13 d., o palūkanų normos už naudojimąsi indėlių galimybe nekeisti ir palikti ją 0,00 %. Be to, ji priima sprendimą dėl konkurso procedūrų ir metodų, kuriuos taikys savo refinansavimo operacijose iki 2015 m. liepos 7 d., t. y. nusprendžia toliau taikyti fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą paskirstant visą sumą.

2013 M. GRUODŽIO 5 D., 2014 M. SAUSIO 9 D., VASARIO 6 D. IR KOVO 6 D.

ECB valdančioji taryba nusprendžia, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe nepakis ir bus atitinkamai 0,25 %, 0,75 % ir 0,00 %.

3 ECB KOMUNIKACIJOS, SUSIJUSIOS SU LIKVIDUMO TEIKIMU, APŽVALGA¹

Daugiau informacijos apie 2013 m. Eurosistemos vykdytas likvidumo didinimo operacijas žr. ECB interneto svetainės skyriuje „Atvirosios rinkos operacijos“.

LIKVIDUMO EURAIS TEIKIMAS

2013 M. VASARIO 21 D.

ECB paskelbia informaciją apie Eurosistemos vertybinius popierius, įsigytus iki 2012 m. gruodžio 31 d. pagal vertybinių popierių rinkų programą.

2013 M. KOVO 21 D.

ECB paskelbia, kad *Central Bank of Cyprus* prašoma likvidumo pagalba kritiniu atveju (angl. *emergency liquidity assistance*, ELA) bus teikiama iki 2013 m. kovo 25 d., o paskesniu laikotarpiu ELA galėtų būti teikiama tik jeigu ES / TVF vykdytų tokią programą.

2013 M. KOVO 22 D.

ECB paskelbia, kad nuo 2015 m. kovo 1 d. nebepriims kaip įkaito nepadengtų vyriausybės garantuotų bankų obligacijų, kurias išleido kita sandorio šalis naudodama jas kaip įkaitą, arba subjektai, artimai susiję su ta kita sandorio šalimi.

2013 M. KOVO 25 D.

ECB paskelbia, kad ECB valdančioji taryba nusprendė neprieštarauti *Central Bank of Cyprus* prašymui suteikti likvidumo pagalbą kritiniu atveju pagal galiojančias taisykles po to, kai Euro grupė susitars dėl Kipro makroekonomikos koregavimo programos, ir kad ji toliau atidžiai stebės padėtį.

2013 M. GEGUŽĖS 2 D.

ECB paskelbia, kad nuo 2013 m. gegužės 9 d. Kipro Respublikos išleistos arba visapusiškai garantuotos antrinę rinką turinčios skolos priemonės, kurios atitinka visus kitus tinkamumo kriterijus, vėl bus priimamos kaip įkaitas atliekant Eurosistemos kredito operacijas, joms taikant specialų vertės mažinimą. Minimalios kredito reitingo ribinės vertės taikymas įkaito tinkamumui laikinai sustabdomas.

2013 M. GEGUŽĖS 2 D.

ECB paskelbia informaciją apie refinansavimo operacijas, kurios bus vykdomos nuo 2013 m. liepos 10 d. iki 2014 m. liepos 8 d. ECB paskelbia, kad toliau vykdys pagrindines refinansavimo operacijas (PRO), taip pat specialios trukmės refinansavimo operacijas, kurių terminas yra vienas atsargų laikymo laikotarpis, fiksuotųjų palūkanų normų konkursų būdu, paskirstant visą sumą, tol, kol tai bus reikalinga, bet ne trumpiau kaip iki 2014 m. šeštojo atsargų laikotarpio pabaigos 2014 m. liepos 8 d. Be to, ECB paskelbia, kad 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos (ITRO), kurių suma bus paskirstyta 2013 m. liepos 31 d., rugpjūčio 28 d., rugsėjo 25 d., spalio 30 d., lapkričio 27 d., gruodžio 18 d. ir 2014 m. sausio 29 d., vasario 26 d., kovo 26 d., balandžio 30 d., gegužės 28 d. ir birželio 25 d., bus atliktos fiksuotųjų palūkanų konkurso būdu paskirstant visą sumą. Šių refinansavimo operacijų palūkanų normos bus nustatytos pagal atitinkamas vidutines PRO, vykdomų šių 3 mėn. ITRO paskirstymo metu, palūkanų normas.

¹ Datos – atitinkamo pranešimo paskelbimo data.

2013 M. BIRŽELIO 28 D.

ECB paskelbia sustabdantis Kipro Respublikos išleistų arba visapusiškai garantuotų antrinę rinką turinčių skolos priemonių tinkamumą jas naudoti kaip įkaitą Eurosistemos pinigų politikos operacijose.

2013 M. LIEPOS 5 D.

ECB paskelbia, kad nuo šios dienos Kipro Respublikos išleistos arba visapusiškai garantuotos antrinę rinką turinčios skolos priemonės, kurios atitinka visus kitus tinkamumo kriterijus, vėl bus priimanos kaip tinkamas įkaitas atliekant Eurosistemos kredito operacijas, joms taikant specialų vertės mažinimą. Minimalios kredito reitingo ribinės vertės taikymas įkaito tinkamumui laikinai sustabdomas.

2013 M. LIEPOS 18 D.

ECB paskelbia įkaito rizikos kontrolės sistemos pakeitimus, įskaitant naują požiūrį į turtu užtikrintus vertybinius popierius, įkaito, priimamo pagal nuolatinę Eurosistemos įkaito sistemą, sąrašo išplėtimą ir tinkamumo kriterijų bei vertės mažinimo, kuriuos taiko nacionaliniai centriniai bankai kredito reikalavimų fondams ir tam tikrų rūšių papildomiems kredito reikalavimams, tinkamiems pagal laikinąją Eurosistemos įkaito sistemą, koregavimą.

2013 M. RUGSĖJO 9 D.

ECB paskelbia apie reikalavimų teikti informaciją apie kiekvieną paskolą, taikomų turtu užtikrintiems vertybiniams popieriams, kurie yra užtikrinti paskolomis, pakeitimus.

2013 M. RUGSĖJO 19 D.

ECB paskelbia apie reikalavimų teikti informaciją apie kiekvieną paskolą, taikomų turtu užtikrintiems vertybiniams popieriams, kurie yra užtikrinti iš kredito kortelių gautinomis sumomis, įgyvendinimą.

2013 M. RUGSĖJO 27 D.

ECB paskelbia priėmęs sprendimus toliau daryti įkaito rizikos kontrolės sistemos apžvalgą.

2013 M. SPALIO 17 D.

ECB paskelbia Eurosistemos nacionalinių centrinių bankų likvidumo pagalbos kritiniu atveju teikimo atskiroms kredito įstaigoms tvarką.

2013 M. SPALIO 23 D.

ECB paskelbia informaciją apie privalomųjų atsargų reikalavimų taikymą kredito įstaigoms ir kredito įstaigų skyriams Latvijoje po euro įvedimo šalyje 2014 m. sausio 1 d.

2013 M. LAPKRIČIO 8 D.

ECB paskelbia, kad toliau vykdys Eurosistemos pagrindines refinansavimo operacijas (PRO) kaip fiksuotųjų palūkanų konkursus, paskirstant visą sumą, tol, kol tai bus reikalinga, bet ne trumpiau kaip iki 2015 m. šeštojo atsargų laikymo laikotarpio pabaigos 2015 m. liepos 7 d., ir kad ši tvarka bus naudojama ir Eurosistemos specialios trukmės refinansavimo operacijoms, kurių trukmė yra vienas atsargų laikymo laikotarpis, kurios bus toliau vykdomos tol, kol tai bus reikalinga, bet ne trumpiau kaip iki 2015 m. antrojo ketvirčio pabaigos. Šių specialios trukmės refinansavimo operacijų fiksuotoji palūkanų norma bus tokia pati, kaip tuo metu galiojanti pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma. Be to, ECB paskelbia, kad 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos (ITRO), kurių suma bus paskirstyta 2014 m. liepos 30 d., rugpjūčio 27

d., rugsėjo 24 d., spalio 29 d., lapkričio 26 d. ir gruodžio 17 d. ir 2015 m. sausio 28 d., vasario 25 d., kovo 25 d., balandžio 29 d., gegužės 27 d. ir birželio 24 d., bus atliktos fiksuotųjų palūkanų konkursų būdu paskirstant visą sumą. Šių refinansavimo operacijų palūkanų normos bus nustatytos pagal atitinkamas vidutines PRO, vykdomų šių 3 mėn. ITRO paskirstymo metu, palūkanų normas.

2013 M. LAPKRIČIO 22 D.

ECB paskelbia sustabdantis pagal 3 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas paskirstytų sumų grąžinimą metų pabaigos laikotarpiu, atsižvelgdamas į numatomas mažas palūkanas ir kitų operacijų koncentraciją dėl valstybinių švenčių. Todėl paskutinis grąžinimas bus vykdomas 2013 m. gruodžio 23 d., o jo suma bus paskelbta gruodžio 20 d. Grąžinimo operacijos bus atnaujintos 2014 m., pirmoji – sausio 15 d. Šio grąžinimo suma bus paskelbta sausio 10 d. Grąžinimai, kurių vykdymas preliminariai buvo numatytas 2013 m. gruodžio 30 d. ir 2014 m. sausio 8 d., nebus vykdomi.

LIKVIDUMO KITOMIS VALIUTOMIS TEIKIMAS IR SUSITARIMAI SU KITAIŠ CENTRINIAIS BANKAIS

2013 M. RUGSĖJO 16 D.

ECB paskelbia, kad pratęsia susitarimą dėl apsikeitimo sandorių galimybės su *Bank of England* iki 2014 m. rugsėjo 30 d.

2013 M. SPALIO 10 D.

ECB paskelbia, kad sudarė dvišalį susitarimą dėl valiutos apsikeitimo sandorių su Kinijos Liaudies Respublikos banku kaip finansinį stabilumą stiprinančią likvidumo priemonę, pagal kurią didžiausia valiutos suma yra 350 mlrd. Kinijos juanių ir 45 mlrd. eurų, o jo galiojimo laikotarpis – treji metai.

2013 M. SPALIO 31 D.

ECB kartu su Kanados banku, *Bank of England*, Japonijos banku, Federaline rezervų sistema ir Šveicarijos nacionaliniu banku paskelbia, kad laikini dvišaliai susitarimai dėl likvidumo apsikeitimo sandorių keičiami nuolatiniais susitarimais, kurie galios iki kito pranešimo.

4 ECB RENGiami LEIDINIAI

ECB rengia nemažai leidinių, kuriuose pateikia informaciją apie savo pagrindinę veiklą: pinigų politiką, statistiką, mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemas, finansinį stabilumą ir priežiūrą, tarptautinį ir Europos bendradarbiavimą bei teisinius klausimus. Šie leidiniai yra tokie:

TEISĖS AKTŲ STATUSO LEIDINIAI

- Metų ataskaita
- Pranešimas apie konvergenciją
- Mėnesinis biuletenis

TIRIAMIEJI STRAIPSNIAI

- Teisinių darbo straipsnių serija
- Nereguliarių straipsnių serija
- Tyrimų biuletenis
- Statistikos straipsnių serija
- Darbo straipsnių serija

KITI, SUSIJĘ SU UŽDUOTIMIS LEIDINIAI

- Pinigų analizės tobulinimas
- Finansinė integracija Europoje
- Finansinio stabilumo apžvalga
- Statistikos žinynas
- Europos Centrinis Bankas: istorija, vaidmuo ir funkcijos
- Tarptautinis euro vaidmuo
- ECB pinigų politika
- Mokėjimo sistema: mokėjimai, vertybiniai popieriai ir išvestinės finansinės priemonės ir jų vaidmuo Eurosistemoje
- Ekonominės ir pinigų sąjungos statistika: patobulinimai ir naujos kryptys 2003–2013 m.

ECB taip pat skelbia lankstinukus ir informacinę medžiagą įvairiomis temomis: eurų banknotai ir monetos, seminarų ir konferencijų pranešimai.

Visas ECB ir Europos pinigų instituto, ECB pirmtako 1994–1998 m., paskelbtų dokumentų (PDF formatu) sąrašas pateiktas ECB interneto svetainėje (<http://www.ecb.europa.eu/pub/>). Kalbų kodai rodo kalbas, kuriomis pateikiamas kiekvienas dokumentas.

5 ŽODYNAS

Žodyne pateikiami kai kurie Metų ataskaitoje vartojami terminai. Išsamesnis ir smulkesnis žodynas pateikiamas ECB interneto svetainėje.

akcijos (equities) – nuosavybės vertybiniai popieriai, kuriais išreiškiama nuosavybės bendrovėje dalis. Tai akcijos, kuriomis prekiaujama vertybinių popierių biržose (kotiruojamosios akcijos), nekotiruojamosios ir kitokios akcijos. Paprastai už akcijas gaunamos pajamos yra dividendai.

ateities gairės (forward guidance) – centrinio banko vykdomas informavimas apie pinigų politikos orientavimą būsimos pinigų politikos palūkanų normų raidos atžvilgiu.

atpirkimo sandoris (repurchase agreement) – pinigų skolinimosi procesas, kai turto (paprastai pastoviųjų pajamų vertybinių popierių) pardavimas derinamas su vėlesniu to paties turto atpirkimu tam tikrą dieną truputį didesne nurodyta kaina (ji rodo skolinimosi palūkanų normą).

atsargų bazė (reserve base) – **kredito įstaigos** atitinkamuose balanso straipsniuose (tam tikruose įsipareigojimuose), naudojamuose jos **privalomosioms atsargoms** apskaičiuoti, parodomų dydžių suma.

atsiskaitymo rizika (settlement risk) – rizika, kad atsiskaitymas pervedimo sistema bus atliktas ne taip, kaip tikėtasi, paprastai dėl to, kad šalis nesilaiko vieno ar kelių atsiskaitymo įsipareigojimų. Šią riziką konkrečiai sudaro operacinė rizika, **kredito rizika** ir likvidumo rizika.

atvirosios rinkos operacija (open market operation) – centrinio banko iniciatyva finansų rinkoje atlikta operacija. Atsižvelgiant į tikslus, reguliarumą ir tvarką, **Eurosistemos** atvirosios rinkos operacijas galima suskirstyti į keturias kategorijas: **pagrindinės refinansavimo operacijos**, **ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos**, **koreguojamosios operacijos** ir struktūrinės operacijos. Iš jose taikomų priemonių **grįžtamieji sandoriai** yra pagrindinė Eurosistemos atvirosios rinkos priemonė, ją galima taikyti atliekant visų keturių kategorijų operacijas. Be to, atliekant struktūrinės operacijas, galima išleisti skolos sertifikatus ir sudaryti vienakrypčius sandorius, o atliekant koreguojamąsias operacijas, galima sudaryti vienakrypčius sandorius, valiutų apsiekitimo sandorius ir pritraukti terminuotuosius indėlius.

automatiniu būdu atliekami mokėjimai (ABAM) (straight-through processing (STP)) – automatinis sandorių ir (arba) mokėjimų pervedimų apdorojimas nuo pradžios iki pabaigos, įskaitant, kai reikia, automatinę instrukcijų sukūrimą, suderinimą, patvirtinimą, tarpuskaitą ir atsiskaitymą.

bankų sąjunga (banking union) – viena iš sudedamųjų baigiamojo **ekonominės ir pinigų sąjungos** kūrimo etapo dalių, apimanti integruotos finansų sistemos su bendru teisės aktų rinkiniu, **bendro priežiūros mechanizmo**, bendros indėlių apsaugos sistemos ir bendro bankų pertvarkos mechanizmo sukūrimą.

bendras pertvarkymo mechanizmas (single resolution mechanism (SRM)) – Europos Komisijos pasiūlytas mechanizmas, nustatantis bendras kredito įstaigų, veikiančių **bankų sąjungoje**, taisykles ir bendrą tvarką. Numatoma, kad jį sudarys Bendroji pertvarkymo taryba ir valstybių narių nacionalinės pertvarkymo valdžios institucijos, kurios turės galutinių sprendimų priėmimo galią Europos lygiu. Pertvarkymo tikslais bendras pertvarkymo mechanizmas disponuos Bendru pertvarkymo fondu. Siekiant, kad gerai funkcionuotų bankų sąjunga, **bendrą priežiūros mechanizmą** būtina papildyti bendru pertvarkymo mechanizmu.

bendras priežiūros mechanizmas (BPM) (*single supervisory mechanism (SSM)*) – mechanizmas, kuriuo suvienijama ECB ir nacionalinių kompetentingų institucijų veikla dalyvaujančiose valstybėse narėse vykdant priežiūros užduotis, kurios priskirtos ECB. Už veiksmingą ir nuoseklų šio mechanizmo, kuris bus dalis **bankų sąjungos**, funkcionavimą bus atsakingas ECB.

bendrasis vidaus produktas (BVP) (*gross domestic product (GDP)*) – ekonominės veiklos rodiklis, būtent ekonomikos visų pagamintų prekių ir paslaugų vertė, atėmus tarpinį vartojimą, pridėjus gaminiams ir importui taikomus grynuosius mokesčius per apibrėžtą laikotarpį. BVP galima skaidyti pagal produkcijos, išlaidų arba pajamų sudedamąsias dalis. Pagrindiniai išlaidų suvestiniai rodikliai, sudarantys BVP, yra namų ūkių galutinis vartojimas, valdžios sektoriaus galutinis vartojimas, bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas, atsargų pokyčiai, prekių ir paslaugų importas ir eksportas (įskaitant prekybą euro zonoje).

Bendroji taryba (*General Council*) – vienas iš ECB sprendimus priimančių organų. Ją sudaro ECB pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir visų **Europos centrinių bankų sistemos** nacionalinių centrinių bankų valdytojai.

Bendrieji dokumentai (*General Documentation*) – nuoroda į ECB leidinį „Pinigų politikos įgyvendinimas euro zonoje: Bendrieji Eurosistemos pinigų politikos priemonių ir procedūrų dokumentai“, kuriam pateikiama **Eurosistemos** pasirinkta bendros pinigų politikos **euro zonoje** operacinė sistema.

BVP defliatorius (*GDP deflator*) – **bendrasis vidaus produktas** (BVP), išreikštas galiojančiomis kainomis (nominalusis BVP), padalytas iš BVP, išreikšto palyginamosiomis kainomis (realusis BVP). Taip pat vadinamas numanomu BVP kainų defliatoriumi.

centrinė valdžia (*central government*) – **Europos sąskaitų sistemoje 1995** apibrėžta valdžia, išskyrus regioninę valdžią ir vietos valdžią. Taip pat žr. **valdžios sektorius**.

centrinis vertybinių popierių depozitoriumas (CVPD) (*central securities depository (CSD)*) – subjektas, kuris i) leidžia vertybinių popierių sandorius apdoroti ir pagal juos atsiskaityti darant įrašus apskaitoje, ii) teikia pasaulios paslaugas (pvz., administruoja bendrovių veiksmus ir išpirkimus) ir iii) atlieka aktyvų vaidmenį užtikrinant vertybinių popierių išleidimo vientisumą. Vertybiniai popieriai gali būti laikomi fizine (bet nemobilia) ir nematerialia forma (kaip elektroninės apskaitos įrašai).

ECOFIN taryba (*ECOFIN Council*) – terminas, kuriuo dažnai vadinama **ES Taryba**, susidedanti iš ekonomikos ir finansų ministrų.

Ekonomikos ir finansų komitetas (*Economic and Financial Committee (EFC)*) – komitetas, padedantis **ECOFIN tarybai** ir Europos Komisijai pasirengti savo darbui. Jis stebi ekonominę ir finansinę valstybių narių bei ES padėtį ir prisideda atliekant biudžeto priežiūrą.

ekonominė analizė (*economic analysis*) – viena iš ECB sistemos priemonių, taikomų siekiant atlikti išsamią rizikos **kainų stabilumui** analizę, kuria remdamasi **Valdančioji taryba** priima atitinkamus pinigų politikos sprendimus. Atliekant ekonominę analizę, dėmesys dažniausiai kreipiamas į einamuosius ekonomikos ir finansų pokyčius, numanomą vidutinės trukmės riziką kainų stabilumui, vertinant pagal to laikotarpio prekių, paslaugų ir rinkos veiksmų sąveikos prognozes. Deramas dėmesys skiriamas poreikiui nustatyti ekonomiką veikiančių sukrėtimų

pobūdį, jų poveikį išlaidoms ir kainoms bei trumpalaikėms šio poveikio išplitimo ekonomikoje perspektyvoms. Taip pat žr. **pinigų analizė**.

ekonominė ir pinigų sąjunga (EPS) (Economic and Monetary Union (EMU)) – procesas, kurio rezultatas buvo bendrosios valiutos – euro valiutos – sukūrimas, pradėta vykdyti bendra **euro zonos** pinigų politika ir koordinuoti ES valstybių narių ekonominė politika. Šis procesas, kaip numatyta **Sutartyje**, vyko trimis etapais. Trečiasis, paskutinis etapas prasidėjo 1999 m. sausio 1 d., perdavus pinigų politikos kompetenciją ECB ir įvedus euro valiutą. 2002 m. sausio 1 d. į apyvartą išleidus grynuosius eurus buvo baigtas EPS kūrimo procesas.

EONIA (euro vienos nakties palūkanų vidurkio indeksas) (EONIA (euro overnight index average)) – euro tarpbankinių vienos nakties sandorių rinkoje vyraujančių faktinių palūkanų normų matas – euro valiuta išreikštų neužtikrintų vienos nakties skolinimo sandorių, apie kuriuos praneša atitinkamų bankų specialistų grupė, palūkanų normų svertinis vidurkis.

EURIBOR (euro tarpbankinio skolinimo palūkanų norma) (EURIBOR (euro interbank offered rate)) – palūkanų norma, už kurią aukštą kredito reitingą turintis bankas pasirengęs paskolinti lėšų euro valiuta kitam aukštą kredito reitingą turinčiam bankui, duomenis apie šią normą teikia grupė bankų; tarpbankinių indėlių ji apskaičiuojama kiekvieną dieną įvairaus, iki 12 mėn., termino.

euro efektyvusis kursas (EEK, nominalusis / realusis) (effective exchange rate (EER) of the euro (nominal/real)) – dvišalių euro kursų svertinis vidurkis **euro zonos** svarbiausių prekybos partnerių valiutų atžvilgiu. ECB skelbia nominaliojo EEK indeksą dviejų prekybos partnerių grupių valiutų atžvilgiu: EEK20 (įeina dešimt ne euro zonos ES valstybių narių ir dešimt pagrindinių prekybos partnerių už ES ribų) ir EEK40 (įeina EEK20 ir dar 20 šalių). Taikomi svoriai parodo kiekvienos prekybos partnerės dalį euro zonos prekyboje ir nulemia konkurenciją trečiojoje rinkose. Realieji EEK – tai nominalieji EEK, padalyti iš užsienio ir vidaus kainų ar sąnaudų santykio svertinio vidurkio. Tai yra kainų ir sąnaudų konkurencingumo matai.

Euro grupė (Eurogroup) – ES valstybių narių, įsivedusių euro valiutą, ekonomikos ir finansų ministrų neformalus susitikimas. Jos statusas nustatytas **Sutarties** 137 straipsnyje ir Protokole Nr. 14. Europos Komisija ir ECB reguliariai kviečiami dalyvauti šiuose susitikimuose.

euro zona (euro area) – zona, apimanti ES valstybes nares, įteisinusias euro kaip bendrąją valiutą ir vykdančias bendrą pinigų politiką, už kurią atsakinga ECB **valdančioji taryba**. Šiuo metu į šią zoną įeina Belgija, Vokietija, Estija, Airija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Kipras, Latvija, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Austrija, Portugalija, Slovėnija, Slovakija ir Suomija.

Europos centrinių bankų sistema (ECBS) (European System of Central Banks (ESCB)) – sistema, kurią sudaro ECB ir visų 28 valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai, t. y., be **Eurosistemos** narių, į ją įeina dar euro neįsivedusių valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai. ECBS valdo ECB **Valdančioji taryba**, **Vykdomoji valdyba** ir **Bendroji taryba**, trečiasis ECB sprendimus priimančias organas.

Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonė (EFPS) (European Financial Stabilisation Mechanism (EFSM)) – ES priemonė, apibrėžta pagal **Sutarties** 122 straipsnio 2 dalį, kurią taikydama Europos Komisija gali pritraukti iki 60 mlrd. eurų, kad ES galėtų skolinti ES valstybėms narėms, kurios susiduria su nepaprastomis sąlygomis arba kurioms jos gresia ir kurių jos negali kontroliuoti. EFPS skolinimui taikomos griežtos sąlygos atsižvelgiant į ES ir TVF programas.

Europos finansinio stabilumo fondas (EFSF) (*European Financial Stability Facility (EFSF)*) – ribotos atsakomybės akcinė bendrovė, kurią įsteigė **euro zonos** šalys tarpvalstybinio pagrindu, siekdamos suteikti paskolų euro zonos šalims, patiriančioms finansinių sunkumų. Tokiai finansinei paramai taikomos griežtos sąlygos atsižvelgiant į bendras ES ir TVF programas. EFSF faktinis skolinimo pajėgumas yra 440 mlrd. eurų, o jo teikiamos paskolos finansuojamos leidžiant **skolos vertybinius popierius**, kuriuos proporcingai garantuoja euro zonos valstybės. Nuo 2013 m. liepos 1 d. EFSF gali nebedalyvauti naujose finansavimo programose arba nebesudaryti naujų susitarimų dėl paskolų programų.

Europos finansų priežiūros institucijų sistema (EFPI) (*European System of Financial Supervision (ESFS)*) – grupė institucijų, atsakingų už ES finansų sistemos priežiūros užtikrinimą. Ji susideda iš **Europos sisteminės rizikos valdybos**, trijų Europos priežiūros institucijų, Europos priežiūros institucijų jungtinio komiteto ir ES valstybių narių nacionalinių priežiūros institucijų.

Europos pinigų institutas (EPI) (*European Monetary Institute (EMI)*) – antrojo **ekonominės ir pinigų sąjungos** etapo pradžioje (1994 m. sausio 1 d.) laikinai įkurtas institutas, panaikintas, kai 1998 m. birželio 1 d. įkurtas ECB.

Europos Sąjungos Taryba (ES Taryba) (*Council of the European Union (EU Council)*) – ES institucija, kurią sudaro ES valstybių narių vyriausybės atstovai, paprastai – už svarstomus klausimus atsakingi ministrai, ir atitinkamas Europos komisaras. Taip pat žr. **ECOFIN taryba**.

Europos sąskaitų sistema 1995 (ESS95) (*European System of Accounts (ESA 95)*) – išsami ir integruota makroekonominių sąskaitų sistema, pagrįsta tarptautiniu mastu priimtų statistikos sąvokų, apibrėžimų, klasifikacijų ir apskaitos taisyklių rinkiniu, kuria siekiama, kad ES valstybių narių ekonomikų kokybiniai apibrėžimai būtų suderinti. ESS95 – pasaulyje taikomos Nacionalinių sąskaitų sistemos 1993 (NSS93) ES versija.

Europos semestras (*European Semester*) – pirmasis ES metinio ekonominės politikos konsultacijų ir priežiūros ciklo etapas. Jis leidžia Europos Komisijai ir Tarybai aptarti valstybių narių biudžeto ir ekonomikos planus ir teikti konsultacijas iki bus priimti sprendimai nacionaliniu lygiu. Antrajame metinio ekonominės politikos konsultacijų ir priežiūros ciklo etape (nacionaliniame semestre) valstybės narės įgyvendina suderintą politiką.

Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV) (*European Systemic Risk Board (ESRB)*) – nepriklausomas ES organas, atsakingas už makrolygio rizikos ribojimo priežiūrą ES. Ji prisideda prie **finansiniam stabilumui** kylančios **sisteminės rizikos**, kuri atsiranda dėl pokyčių finansų sistemoje, prevencijos arba švelninimo ir atsižvelgia į makroekonominius pokyčius siekdamą, kad būtų išvengta plačiai išplitusių finansinių sukrėtimų.

Europos stabilumo mechanizmas (ESM) (*European Stability Mechanism (ESM)*) – tarpvyriausybė organizacija, kurią **euro zonos** valstybės įsteigė vadovaudamosi Europos stabilumo mechanizmo steigimo sutartimi. Tai nuolatinis euro zonos krizės valdymo mechanizmas, išleidžiantis skolos priemones paskoloms finansuoti ir teikiantis kitokią finansinę pagalbą euro zonos šalims. ESM pradėjo veikti 2012 m. spalio 8 d. Jis įsteigtas vietoj **Europos finansinio stabilumo fondo** ir **Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonės**, jo faktinis skolinimo pajėgumas – 500 mlrd. eurų. ESM skolina taikydama griežtas sąlygas.

Europos Vadovų Taryba (European Council) – ES institucija, kurią sudaro ES valstybių narių valstybių arba vyriausybės vadovai ir, kaip nebalsuojantys nariai, Europos Komisijos pirmininkas ir Europos Vadovų Tarybos pirmininkas. Ji suteikia ES reikiama paskatą jos plėtrai ir apibrėžia bendras politines kryptis bei prioritetus. Teisėkūros funkcijų nevykdo.

Eurosistema (Eurosystem) – pagrindinė **euro zonos** bankų sistema. Ją sudaro ECB ir euro valiutą įsivedusių ES valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai.

Eurosistemos kredito vertinimo sistema (EKVS) (Eurosystem credit assessment framework (ECAFA)) – procedūros, taisyklės ir metodai, užtikrinantys Eurosistemos reikalavimo dėl griežtų kredito standartų taikymo visam tinkamam turtui laikymąsi.

finansinis stabilumas (financial stability) – padėtis, kai finansų sistema, apimanti finansinius tarpininkus, rinkas ir rinkos infrastruktūrą, gali įveikti sukrėtimus ir finansinių disbalansų padarinius, taip mažindama tikimybę, kad sutriks finansinio tarpininkavimo procesas tiek, kad pakenktų santaupų paskirstymo pelningų investicijų galimybėms procesui.

grįžtamasis sandoris (reverse transaction) – operacija, kurią atlikdamas centrinis bankas perka arba parduoda turtą sudarydamas **atpirkimo sandorį** arba vykdo **įkaitu** užtikrintas kredito operacijas.

įkaitas (collateral) – užstatytas ar kitaip perduotas (pvz., **kredito įstaigų** centriniams bankams) turtas, kuris yra skolų gražinimo garantija, taip pat (pvz., kredito įstaigų) parduodamo turto (pvz., centriniams bankams) atpirkimo pagal **atpirkimo sandorius** garantija.

ilgesnės trukmės refinansavimo operacija (longer-term refinancing operation) – kredito operacija, kurios terminas – nuo 1 savaitės, **Eurosistemos** atliekama **grįžtamųjų sandorių** būdu. Reguliarių mėnesinių operacijų terminas yra 3 mėn. 2007 m. rugpjūčio mėn. prasidėjus finansų rinkos neramumams buvo vykdomos papildomos operacijos, kurių terminas – nuo vieno **laikymo laikotarpio** iki 36 mėn., o dažnis – skirtingas.

indėlių galimybė (deposit facility) – viena iš **Eurosistemos** teikiamų **nuolatinių galimybių**, kurią **kitos sandorių šalys** gali naudoti vienos nakties indėliams padėti NCB. Už tokius indėlius mokama iš anksto nustatyta palūkanų norma (taip pat žr. **pagrindinės ECB palūkanų normos**).

išsamus įvertinimas (comprehensive assessment) – valstybių narių, dalyvaujančių **bendrame priežiūros mechanizme**, bankų sistemos vertinimas. Vertinimas, kurį atlieka ECB bendradarbiaudamas su dalyvaujančių valstybių narių nacionalinėmis kompetentingomis valdžios institucijomis, turi būti baigtas iki ECB pradės vykdyti priežiūros funkcijas. Jį sudaro priežiūros rizikos vertinimas, turto kokybės patikrinimas ir testavimas nepalankiausiomis sąlygomis. Jo tikslas – skatinti skaidrumą, prireikus koreguoti balansus ir stiprinti pasitikėjimą bankų sektoriuje.

kainų stabilumas (price stability) – pagrindinis **Eurosistemos** tikslas – palaikyti kainų stabilumą. **Valdančioji taryba** kainų stabilumą apibrėžia kaip **euro zonos suderinto vartotojų kainų indekso** vidutinį metinį didėjimą ne daugiau kaip 2 %. Valdančioji taryba taip pat paskelbė, kad, siekdamas kainų stabilumo, ji siekia palaikyti mažesnę nei 2 %, bet jai artimą infliaciją vidutiniu laikotarpiu.

kita sandorio šalis (counterparty) – kita finansinio sandorio (pvz., bet kurio sandorio su centriniu banku) šalis.

kiti finansų tarpininkai (KFT) (*other financial intermediaries (OFIs)*) – bendrovės arba kvazibendrovės (išskyrus draudimo bendroves ar pensijų fondus), kurios daugiausia užsiima finansiniu tarpininkavimu prisiimdamos išsipareigojimus kitokia forma nei valiuta, indėliai ir (arba) artimi indėlių pakaitai iš institucinių vienetų, išskyrus **PFI**. KFT paprastai užsiima ilgalaikiu finansavimu ir tai gali būti bendrovės, užsiimančios finansine išperkama nuoma, finansų specialiosios paskirties bendrovės, sukurtos kaip vertybiniais popieriais paversto turto turėtojos, finansų kontroliuojančiosios bendrovės, vertybinių popierių ir išvestinių priemonių makleriai (užsiimantys maklerio veikla savo sąskaita), rizikos kapitalo įmonės ir kapitalo vystymo bendrovės.

koreguojamoji operacija (*fine-tuning operation*) – **Eurosistemos atvirosios rinkos operacija**, atliekama siekiant valdyti netikėtus likvidumo svyravimus rinkoje. Koreguojamosios operacijos dažnumas ir terminas nėra standartizuoti.

korespondentinės centrinės bankininkystės modelis (KCBM) (*correspondent central banking model (CCBM)*) – **Europos centrinių bankų sistemos** sukurtas mechanizmas, skirtas **kitomssandorio šalims** įgalinti naudotis tinkamu **įkaitu** tarp valstybių. Dalyvaudami KCBM, nacionaliniai centriniai bankai vienas kito atžvilgiu veikia kaip investicijų saugotojai. Tai reiškia, kad, administruodamas vertybinius popierius, kiekvienas NCB turi atidarys vertybinių popierių sąskaitą kiekvienam kitam NCB ir ECB.

kredito įstaiga (*credit institution*) – verčiasi indėlių ar kitų gražintinų lėšų priėmimu iš gyventojų ir jų skolinimu savo naudai.

kredito rizika (*credit risk*) – rizika, kad **kita sandorio šalis** neatsiskaitys už visą išsipareigojimo sumą suėjus atsiskaitymo terminui arba kada nors vėliau. Kredito riziką sudaro investicijų pakeitimo sąnaudų rizika ir pagrindinė rizika. Ji taip pat apima finansinių sunkumų turinčio atsiskaitymų banko riziką.

laikymo laikotarpis (*maintenance period*) – laikotarpis, per kurį apskaičiuojama, kaip **kredito įstaigos** vykdo **privalomųjų atsargų reikalavimus**. Laikymo laikotarpiai prasideda pirmosios **pagrindinės refinansavimo operacijos** po **Valdančiosios tarybos** posėdžio, kuriame iš anksto numatoma įvertinti mėnesio pinigų politikos poziciją, atsiskaitymo dieną. Ne mažiau kaip prieš tris mėnesius iki metų pradžios ECB paskelbia privalomųjų atsargų laikymo laikotarpių kalendorių.

Lisabonos sutartis (*Treaty of Lisbon (Lisbon Treaty)*) – šia sutartimi iš dalies pakeičiamos dvi pagrindinės ES sutartys: Europos Sąjungos sutartis ir Europos Bendrijos steigimo sutartis. Pastarosios Sutarties pavadinimas pakeistas, ji pavadinta **Sutartimi** dėl Europos Sąjungos veikimo. Lisabonos sutartis pasirašyta 2007 m. gruodžio 13 d., įsigaliojo 2009 m. gruodžio 1 d.

maksimali siūloma palūkanų norma (*maximum bid rate*) – aukščiausia palūkanų normų, kurias **kitos sandorių šalys** gali siūlyti kintamųjų palūkanų likvidumo mažinimo konkursų operacijose, riba.

minimali siūloma palūkanų norma (*minimum bid rate*) – žemiausia palūkanų normų, kurias kitos sandorių šalys gali siūlyti kintamųjų palūkanų likvidumo didinimo konkursų operacijose, riba.

mokėjimų balansas (*balance of payments (b. o. p.)*) – statistinė ataskaita, kurioje pateikiami duomenys apie konkretaus laikotarpio šalies ekonominius sandorius su kitomis šalimis. Į ją įtraukiami sandoriai, susiję su prekėmis, paslaugomis ir pajamomis, finansinėmis pretenzijomis

kitoms šalims, įsipareigojimais kitoms šalims, ir sandoriai (kaip antai atleidimas nuo skolos), klasifikuojami kaip pervedimai.

nestandartinės priemonės (*non-standard measures*) – **Valdančiosios tarybos** taikomos priemonės, kuriomis siekiama palaikyti su palūkanų normomis susijusių sprendimų veiksmingumą ir jų perdavimą platesnei **euro zonos** ekonomikai sutrikus padėčiai tam tikruose finansų rinkų segmentuose ir finansų sistemoje.

numanomas kintamumas (*implied volatility*) – turto, pavyzdžiui, obligacijų ir akcijų kainų tikėtino kintamumo matas (standartinis nuokrypis). Jį galima apskaičiuoti iš turto kainos, termino pabaigos dienos ir pasirinkimo sandorio įvykdymo kainos, taip pat iš nerizikingos grąžos normos, taikant pasirinkimo sandorių kainų nustatymo modelį, kaip antai *Black-Scholes* modelį.

nuolatinė galimybė (*standing facility*) – centrinio banko kredito galimybė, kuria savo iniciatyva gali naudotis **kitos sandorių šalys**. **Eurosistema** siūlo dvi vienos nakties nuolatinės galimybes – **ribinio skolinimosi galimybę** ir **indėlių galimybę**.

P1 (M1) – siaurasis pinigų junginys. Jis apima pinigus apyvartoje ir vienadienius indėlius, laikomus **PFI** ir **centrinės valdžios įstaigose** (pvz., pašto skyriuose arba išde).

P2 (M2) – tarpinis pinigų junginys. Jis apima **P1**, išpėjamojo laikotarpio iki 3 mėn. imtinai indėlius (trumpalaikius taupomuosius indėlius) ir sutarto termino iki 2 m. imtinai indėlius (trumpalaikius terminuotuosius indėlius), laikomus **PFI** ir **centrinės valdžios įstaigose**.

P3 (M3) – platusis pinigų junginys. Jis apima **P2** ir rinkos priemones – **atpirkimo sandorius, pinigų rinkos** fondų akcijas (vienetus) bei **PFI** išleistus **skolos vertybinius popierius**, kurių terminas yra iki 2 m. imtinai.

padengtų obligacijų pirkimo programa (POPP) (*covered bond purchase programme (CBPP)*) – ECB programa, pradėta vykdyti **Valdančiajai tarybai** 2009 m. gegužės 7 d. priėmus sprendimą pirkti **euro zonoje** išleistas eurai išreikštas padengtas obligacijas, siekiant paremti konkretų finansų rinkų segmentą, kuris yra svarbus finansuojant bankus ir kurį ypač paveikė finansų krizė. Pagal šią programą vykdomų pirkimų nominalioji vertė buvo 60 mlrd. eurų, iki 2010 m. birželio 30 d. jie buvo visiškai įvykdyti 2011 m. spalio 6 d. Valdančioji taryba nusprendė pradėti vykdyti antrąją padengtų obligacijų pirkimo programą (POPP2). Pagal šią programą numatyta, kad **Eurosistema** gali pirkti euro zonoje išleistų eurai išreikštų padengtų obligacijų, kurių numatoma nominalioji vertė – 40 mlrd. eurų. 16 418 mlrd. eurų nominaliosios vertės pirkimai pirminėse ir antrinėse rinkose įvykdyti laikotarpiu nuo 2011 m. lapkričio mėn. iki 2012 m. spalio mėn.

pagrindinė refinansavimo operacija (*main refinancing operation*) – reguliari **atvirosios rinkos operacija**, kurią **Eurosistema** vykdo **grįžtamųjų sandorių** būdu. Šios operacijos atliekamos vykdant savaitinių standartinių konkursų procedūrą, jų terminas paprastai yra 1 savaitė.

pagrindinė sandorio šalis (PSS) (*central counterparty (CCP)*) – subjektas, kuris tarpininkauja **kitoms sandorių šalims** sudarant sandorius vienoje ar keliose finansų rinkose, kiekvieno pardavėjo atžvilgiu veikdamas kaip pirkėjas, o kiekvieno pirkėjo atžvilgiu – kaip pardavėjas, taip garantuodamas nebaigtų sandorių įvykdymą.

pagrindinės ECB palūkanų normos (*key ECB interest rates*) – Valdančiosios tarybos nustatytos palūkanų normos. Tai **pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, ribinio skolinimosi galimybės** palūkanų norma ir palūkanų norma naudojantis **indėlių galimybė**.

pakeitimas vertybiniais popieriais (*securitisation*) – finansinio turto, kaip antai paskolų nekilnojamojamam turtui įsigyti, sujungimas į bendrą fondą ir jo tolesnis pardavimas specialiosios paskirties įmonei, kuri išleidžia pastoviųjų pajamų vertybinius popierius, skirtus investuotojams parduoti. Šių vertybinių popierių pagrindinė suma ir palūkanos priklauso nuo pinigų srautų, gaunamų iš atitinkamo finansinio turto bendro fondo.

pamatinė P3 augimo vertė (*reference value for M3 growth*) – metinis **P3** augimo tempas vidutiniu laikotarpiu, atitinkantis **kainų stabilumo** palaikymo tikslą. Šiuo metu pamatinė P3 metinio augimo vertė yra 4½ %.

perteklinis likvidumas (*excess liquidity*) – centrinių bankų turima atsargų suma, viršijanti bendrą bankų sistemos poreikį, kuris nustatomas pagal **privalomųjų atsargų reikalavimus** ir autonominius veiksnius.

perviršinio deficito procedūra (*excessive deficit procedure*) – **Sutarties** 126 straipsnyje suformuluotoje nuostatoje, konkrečiau apibūdintoje Protokole Nr. 12, dėl perviršinio deficito procedūros numatyta, kad ES valstybės narės privalo laikytis biudžeto drausmės, apibrėžti kriterijai, pagal kuriuos biudžeto pozicija laikoma perviršinio deficito pozicija, ir nustatyti veiksmai, kurių reikia imtis, jei nustatoma, kad biudžeto balanso ir valdžios sektoriaus **skolos** reikalavimai neįvykdyti. 126 straipsnį papildo 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl per didelio deficito reguliavimo tvarkos – vienos iš **Stabilumo ir augimo pakto** sudedamųjų dalių – įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo.

PFI (pinigų finansų įstaigos) (MFIs (*monetary financial institutions*)) – finansų įstaigos, kurios kartu sudaro **euro zonos** pinigų leidžiantį sektorių. Tai **Eurosistema, kredito įstaigos** rezidentės (kaip apibrėžta ES teisėje) ir visos kitos finansų įstaigos rezidentės, kurios verčiasi priimdamos indėlius ir (arba) indėliams artimus pakaitus iš subjektų, kurie nėra PFI, ir savo sąskaita (bent ekonominiu požiūriu) teikdamos paskolas ir (arba) investuodamos į vertybinius popierius. Pastarąją grupę daugiausia sudaro **pinigų rinkos** fondai, t. y. fondai, kurie investuoja į trumpalaikes ir mažos rizikos priemones, kurių terminas paprastai yra 1 m. ar trumpesnis.

pinigų analizė (*monetary analysis*) – viena iš ECB sistemos priemonių, kurią taikant siekiama atlikti išsamią rizikos **kainų stabilumui** analizę, ja remdamasi **Valdančioji taryba** priima atitinkamus pinigų politikos sprendimus. Remiantis pinigų analize galima įvertinti vidutinio laikotarpio ir ilgalaikės infliacijos tendencijas atsižvelgiant į glaudų pinigų ir kainų ryšį ilguoju laikotarpiu. Atliekant pinigų analizę, atsižvelgiama į daugelio pinigų rodiklių, įskaitant **P3**, jo sudedamąsias dalis ir atitikmenis, ypač kreditą ir įvairias perteklinio likvidumo priemones, raidą. Taip pat žr. **ekonominė analizė**.

pinigų politikos pajamos (*monetary income*) – iš **Eurosistemos** pinigų politikos vykdymo nacionalinių centrinių bankų sukauptos pajamos. Jos gaunamos iš **Valdančiosios tarybos** gairėse nurodyto turto, atitinkančio banknotus apyvartoje ir indėlių įsipareigojimus **kredito įstaigoms**.

pinigų rinka (*money market*) – rinka, kurioje gaunamos, investuojamos trumpalaikės lėšos ir jomis prekiaujama, paprastai taikant iki 1 m. imtinai pirminio termino priemones.

prekyba be tarpininkų (*over-the-counter (OTC) trading*) – prekyba nereguliuojamose rinkose. Rinkose be tarpininkų, pavyzdžiui, nebiržinių išvestinių priemonių rinkose, dalyviai vienas su kitu prekiauja tiesiogiai, dažniausiai telefonu arba naudodami kompiuterinį ryšį.

privalomųjų atsargų reikalavimas (*reserve requirement*) – minimali atsargų suma, kurią **kredito įstaiga** privalo laikyti **Eurosistemoje** iš anksto nustatytu atsargų **laikymo laikotarpiu**. Kaip laikomasi šio reikalavimo, nustatoma pagal kiekvienos dienos atsargų vidurkį atsargų sąskaitose per laikymo laikotarpį.

prognozės (*projections*) – keturis kartus per metus atliekamo tyrimo, kuriuo siekiama numatyti galimus **euro zonos** makroekonomikos pokyčius ateityje, rezultatai. **Eurosistemos** personalo parengtos prognozės skelbiamos birželio ir gruodžio mėn., o ECB personalo – kovo ir rugsėjo mėn. Šios prognozės – sudedamoji ECB pinigų politikos strategijos **ekonominės analizės** dalis, todėl yra viena iš keleto veiklų, kuriomis prisidedama prie **Valdančiosios tarybos** atliekamo rizikos **kainų stabilumui** vertinimo.

realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų sistema (RLAA) (*real-time gross settlement (RTGS) system*) – atsiskaitymų sistema, kurioje apdorojimas ir atsiskaitymai vykdomi atskirais pavedimais realiu laiku (taip pat žr. **TARGET**).

ribinio skolinimosi galimybė (*marginal lending facility*) – **Eurosistemos nuolatinė galimybė**, kuria **kitos sandorių šalys** gali naudotis vienos nakties paskolai gauti iš NCB už iš anksto nustatytą palūkanų normą ir užtikrinimui tinkamą turta. Taip pat žr. **pagrindinės ECB palūkanų normos**.

rinkos rizika (*market risk*) – rizika, kad bus patirta nuostolių (ir balansiniuose, ir nebalansiniuose straipsniuose) dėl rinkos kainų pokyčių.

sisteminė rizika (*systemic risk*) – rizika, kad, vienam sistemos dalyviui neįvykdžius įsipareigojimų, jų laiku neįvykdys ir kiti sistemos dalyviai. Dėl tokio įsipareigojimų neįvykdymo gali kilti didelių likvidumo ar kredito problemų, kurios gali kelti pavojų finansų sistemos stabilumui ar pasitikėjimui ja. Tokį negalėjimą įvykdyti įsipareigojimų gali lemti operacinės ar finansinės problemos.

skolos vertybinis popierius (*debt security*) – išleidėjo (skolininko) pasižadėjimas atlikti vieną ar daugiau mokėjimų turėtojui (skolintojui) tiksliai nustatytais dienomis ateityje. Paprastai yra nustatyta tiksli jų palūkanų norma (atkarpa) ir (arba) jie parduodami už diskontuotą sumą, kuri grąžinama pasibaigus terminui.

Stabilumo ir augimo paktas (SAP) (*Stability and Growth Pact (SGP)*) – Stabilumo ir augimo pakto tikslas – padėti išsaugoti gerą valdžios finansų poziciją ES valstybėse narėse siekiant gerinti **kainų stabilumo** sąlygas ir skatinant spartų, tvarų, užimtumo didinimui palankų augimą. SAP yra dviejų dalių – prevencinės ir korekcinės. Prevencinėje dalyje numatyta, kad valstybės narės turi nustatyti vidutinio laikotarpio biudžeto tikslus, o korekcinėje dalyje numatytos konkrečios **perviršinio deficito procedūros** detalės.

strategija „Europa 2020“ (*Europe 2020 Strategy*) – ES užimtumo, spartaus, tvaraus ir plataus masto augimo strategija. Ją 2010 m. birželio mėn. patvirtino **Europos Vadovų Taryba**. Ji pagrįsta Lisabonos strategijai ir ja norima suteikti ES valstybėms narėms nuoseklų struktūrinių reformų, kuriomis siekiama didinti potencialų augimą ir mobilizuoti ES politiką bei priemones, modelį.

Struktūrinis fiskalinis valdžios sektoriaus balansas (*structural fiscal balance (general government)*) – faktinis biudžeto balansas, pakoreguotas dėl cikliškumo veiksnių (t. y. dėl cikliškumo pakoreguotas balansas), ir vienkartinės fiskalinės priemonės.

suderintas vartotojų kainų indeksas (SVKI) (*Harmonised Index of Consumer Prices (HICP)*) – Eurostato sudarytas vartotojų kainų raidos matas, suderintas visoms ES valstybėms narėms.

Sutartis (*Treaty*) – jei nenurodyta kitaip, visos nuorodos šioje ataskaitoje į Sutartį reiškia Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, o nuorodos į straipsnių numerius rodo nuo 2009 m. gruodžio 1 d. galiojančią numeraciją.

Sutartis dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje (SSKV) (*Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union (TSCG)*) – tarpvyriausybė sutartis, kuri buvo pasirašyta Briuselyje 2012 m. kovo 2 d. ir įsigaliojo 2013 m. sausio 1 d. Joje yra „fiskalinis susitarimas“, kuris papildo, o kai kuriose srityse sustiprina **Stabilumo ir augimo pakto** nuostatas. Joje, be kita ko, reikalaujama, kad valstybės narės, pasirašiusios šią Sutartį, į nacionalinę teisę perkeltų subalansuoto biudžeto taisyklę ir sustiprintų nepriklausomų fiskalinės stebėsenos organų vaidmenį.

Sutartys (*Treaties*) – jei nenurodyta kitaip, visos nuorodos šioje ataskaitoje į Sutartis reiškia **Sutartį** dėl Europos Sąjungos veikimo ir Europos Sąjungos sutartį.

TARGET (Transeuropinė automatizuota realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų skubių pervedimų sistema) (*Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system*) – Eurosistemos realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų (RLAA) eurais sistema. 2008 m. gegužės mėn. pirmosios kartos TARGET sistemą pakeitė **TARGET2**.

TARGET2 – antrosios kartos **TARGET** sistema. Ji skirta atsiskaitymams eurais naudojant centrinio banko pinigus ir bendrą IT platformą, į kurią siunčiami visi mokėjimų nurodymai.

TARGET2-Securities (T2S) – bendra techninė Eurosistemos platforma, leidžianti **centriniam vertybinių popierių depozitoriumams** ir nacionaliniams centriniams bankams teikti pagrindinio, neapriboto sienų ir neutralaus vertybinių popierių atsiskaitymo paslaugas centrinio banko pinigais Europoje.

tiesioginės investicijos (*direct investment*) – tarpvalstybinės investicijos, kuriomis siekiama ilgam laikui įsigyti kitoje šalyje reziduojančios įmonės dalį (dažniausiai tai – ne mažiau kaip 10 % paprastųjų akcijų arba balsavimo teisių įsigijimas). Apima akcinį kapitalą, reinvesticijas ir kitą kapitalą, susijusį su bendrovių tarpusavio operacijomis.

Valdančioji taryba (*Governing Council*) – aukščiausiasis ECB sprendimus priimančias organas. Jį sudaro visi ECB **vykdamosios valdybos** nariai ir euro valiutą įsivedusių šalių nacionalinių centrinių bankų valdytojai.

valdžios sektoriaus deficitas (*deficit (general government)*) – **valdžios sektoriaus** grynasis skolinimasis, t. y. visų vyriausybės pajamų ir visų vyriausybės išlaidų skirtumas.

valdžios sektoriaus deficito ir skolos santykio koregavimas (*deficit-debt adjustment (general government)*) – valdžios sektoriaus biudžeto balanso (**deficito** arba perviršio) ir **skolos** pokyčio skirtumas.

valdžios sektoriaus deficito rodiklis (*deficit ratio (general government)*) – **deficito** ir **bendrojo vidaus produkto** santykis galiojančiomis rinkos kainomis. Jam taikomas vienas iš fiskalinių kriterijų, išdėstytas **Sutarties** 126 straipsnio 2 dalyje, kurioje apibrėžtas perviršinio deficito buvimas (taip pat žr. **perviršinio deficito procedūra**). Jis vadinamas ir biudžeto deficito rodikliu arba fiskalinio deficito rodikliu.

valdžios sektoriaus skola (*debt (general government)*) – visa bendroji skola (grynieji pinigai, indėliai, paskolos ir **skolos vertybiniai popieriai**) nominaliąja verte metų pabaigoje, konsoliduota tarp **valdžios sektorių** ir juose.

valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis (*debt-to-GDP ratio (general government)*) – **skolos** ir **bendrojo vidaus produkto** santykis galiojančiomis rinkos kainomis. Jam taikomas vienas iš fiskalinių kriterijų, išdėstytų **Sutarties** 126 straipsnio 2 dalyje, kurioje apibrėžiamas perviršinio deficito buvimas (taip pat žr. **perviršinio deficito procedūra**).

valdžios sektorius (*general government*) – **Europos sąskaitų sistemoje 1995** apibrėžtas sektorius, kurį sudaro vienetai rezidentai, pirmiausia užsiimantys gamyba ne rinkos prekių ir paslaugų, skirtų individualiam ar kolektyviniam vartojimui, ir (arba) nacionalinių pajamų ir turto persikirstymu. Tai centrinė, regioninė, vietos valdžia ir socialinės apsaugos fondai. Valstybei priklausantys vienetai, kurie vykdo komercinę veiklą, pavyzdžiui, valstybės įmonės, nepriskiriamos prie valdžios sektoriaus.

vertybinių popierių atsiskaitymo sistema (VPAS) (*securities settlement system (SSS)*) – sistema, kuria galima pervedti vertybinius popierius nemokestiniu būdu arba už mokesčių (taikant vienalaikio vertybinių popierių ir lėšų pervedimo principą).

vertybinių popierių rinkų programa (VPRP) (*Securities Markets Programme (SMP)*) – ECB programa, skirta intervencijoms **euro zonos** viešų ir privačių **skolos vertybinių popierių** rinkose, kuria siekiama užtikrinti gylį ir likvidumą sutrikusiuose rinkos segmentuose, turint tikslą atkurti tinkamą pinigų politikos poveikio mechanizmą. 2012 m. rugsėjo 6 d. paskelbus techninius **vienakrypčių pinigų politikos sandorių** požymius, VPRP buvo baigta.

vienakrypčiai pinigų politikos sandoriai (*outright monetary transactions*) – sandoriai, kuriais siekiama užtikrinti tinkamą pinigų politikos perdavimą, palaikyti vienodą euro zonos pinigų politiką ir kurie sudaromi perkant euro zonos vyriausybės obligacijas antrinėje rinkoje laikantis griežtų ir veiksmingų sąlygų.

Vykdomoji valdyba (*Executive Board*) – vienas iš sprendimus priimančių ECB organų. Jį sudaro ECB Pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir keturi kiti nariai, kuriuos kvalifikuota balsų dauguma skiria **Europos Vadovų Taryba** pagal **Europos Sąjungos Tarybos** rekomendaciją po to, kai ši pasikonsultuoja su Europos Parlamentu ir ECB.

VKM II (antrasis valiutų kurso mechanizmas) (*ERM II (exchange rate mechanism II)*) – sistema, kuri yra **euro zonos** šalių ir ne euro zonos ES valstybių narių bendradarbiavimo valiutų kurso politikos srityje pagrindas. VKM II yra daugiašalis susitarimas, pagal kurį taikomi fiksuoti,

bet koreguojami centriniai kursai ir standartinės $\pm 15\%$ svyravimo ribos. Sprendimai dėl centrinių kursų ir siauresnių svyravimo ribų priimami bendru atitinkamos ES valstybės narės, euro zonos šalių, ECB ir kitų ES valstybių narių, dalyvaujančių mechanizme, susitarimu. Visi VKM II dalyviai, įskaitant ECB, turi teisę pradėti konfidencialią procedūrą, skirtą centriniams kursams pakeisti (centrinių kursų koregavimas).

